María Dueñas

Iubirile croitoresei

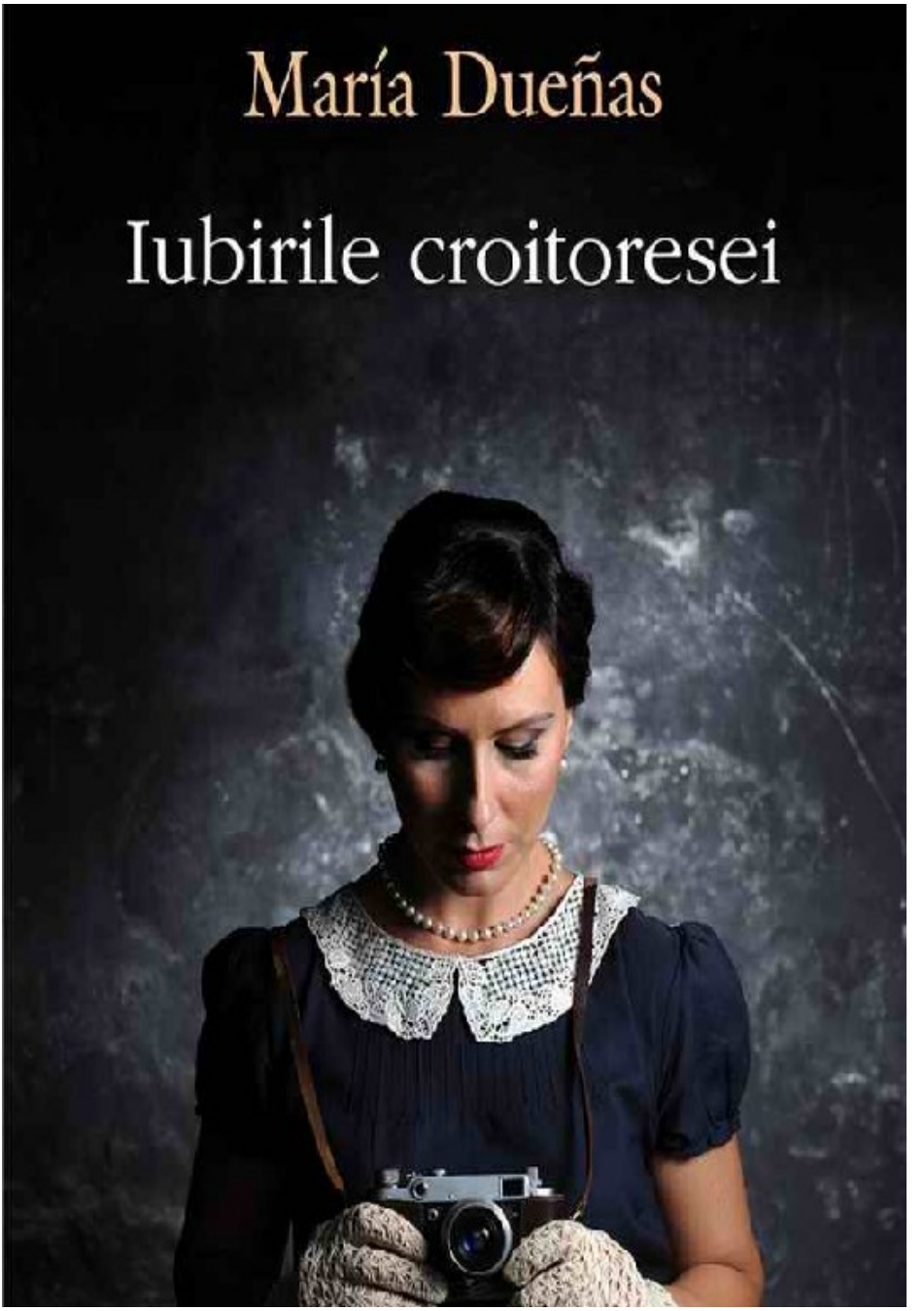

aria Dueñas

Iubirile croitoresei

Mamei, Ana Vinuesa

Familiilor Vinuesa Lope şi Âlvarez Moreno, pentru anii petrecuţi la Tetuan şi nostalgia cu care şi i-au amintit mereu

Tuturor foştilor rezidenţi din Protectoratul spaniol al Marocului şi marocanilor cu care au convieţuit

Partea I

1

O maşină de scris mi-a schimbat destinul. O Hispano-Olivetti, de care m-a despărţit săptămâni la rând sticla unei vitrine. Privind din prezent, de pe parapetul anilor scurşi, e greu de crezut că o simplă maşinărie poate într-adevăr să schimbe cursul unei vieţi, dinamitând în doar patru zile toate planurile făcute pentru a-l menţine. Dar aşa a fost, şi n-am putut face nimic ca să împiedic asta.

În realitate, pe atunci nici nu aveam proiecte prea mari. Doar visuri mărunte, aproape casnice, potrivite cu locul şi timpul în care îmi fusese dat să trăiesc; planuri de viitor posibile, la îndemână. În zilele acelea, lumea mea se rotea molcom în jurul câtorva prezenţe pe care le credeam sigure şi nepieritoare. Mama fusese mereu cea mai statornică dintre ele. Era croitoreasă, calfă într-un atelier cu cliente din lumea bună. Avea experienţă şi bun-gust, dar n-a fost nicicând mai mult decât o cusătoreasă salariată, o muncitoare aidoma atâtor altora, care, zece ore pe zi, îşi distrugea unghiile şi ochii croind şi cosând, probând şi modificând veşminte destinate unor trupuri diferite de al ei şi unor priviri ce arareori se opreau asupra ei. Pe atunci ştiam foarte puţin despre tata. Aproape nimic. Nu se apropiase nicicând de mine, dar nu mă sinchiseam de el.

Niciodată nu dorisem să aflu ceva despre el până când, pe la opt sau nouă ani, mama îmi dăduse câteva informaţii mărunte. Că avea o altă familie şi nu putea locui cu noi. Mi-am însuşit acele date cu graba şi lipsa de apetit cu care, în acel ajun al Paştelui, înghiţeam ultimele linguri din supa de post pe care o aveam în faţă: viaţa acelui străin era infinit mai neinteresantă decât jocurile din piaţa publică.

M-am născut în vara anului 1911, anul în care Pastora Imperio[1] s-a măritat cu Gallo, Jorge Negrete[2] s-a născut în Mexic, iar în Europa apunea steaua a ceea ce s-a numit *belle epoque*. Tocmai începeau să se audă din depărtare tobele primului mare război, în cafenelele din Madrid se citeau *El Debate* şi *El Heraldo*, iar Chelita[3] scotea bărbaţii din minţi dând cu neobrăzare din şolduri în ritmul cupletelor de pe scenă. Între o amantă şi alta, regele Alfonso al XIII-lea[4] izbutise să-şi conceapă a cincea fiică legitimă. În

---

1 Dansatoarea, cântăreaţa şi actriţa spaniolă Pastora Rojas Monje, cunoscută cu numele de Pastora Imperio (1889-1979), a fost una dintre cele mai strălucite figuri ale cântecului şi dansului flamenco din prima jumătate a secolului XX. Soţul ei a fost toreadorul Rafael Gomez Ortega (1882-1960), poreclit „el Gallo” (Cocoşul), membru al unei celebre familii de toreadori spanioli, foarte popular pentru darul improvizaţiei.

2 Cântăreţul şi actorul mexican Jorge Negrete (1911-1953) este bine-cunoscut pentru interpretarea unor şlagăre ca Ay, Jalisco, no te rajes, Gran Casino şi Si Adelita se fuera con otro.

3 Consuelo Portela (1885-1959), cunoscută cu numele de Chelito, a fost una dintre primele interprete spaniole ale genului picaresc, îndrăzneţ şi chiar scandalos, în cele mai mari varieteuri din epocă; ea a introdus rumba în lumea cupletului.

fruntea guvernului era liberalul Canalejas[5], incapabil să prevadă că, peste doar un an, un anarhist excentric avea să-l ucidă, trăgându-i două gloanţe în cap pe când căuta noutăţi în librăria San Martin.

Creşteam într-un mediu fericit cu moderaţie, mai curând sărac, dar fără mari lipsuri şi frustrări. Locuiam pe o stradă îngustă dintr-un cartier select al Madridului, lângă piaţa Paja, la doi paşi de Palatul Regal. La o aruncătură de băţ de zarva continuă din centrul oraşului, trăiam printre rufe puse la uscat, în miros de leşie, printre vocile vecinelor şi câteva pisici ce trândăveau la soare. Urmam o şcoală rudimentară, care funcţiona într-un mezanin din apropiere: pe băncile ei, concepute pentru doi, stăteam câte patru copii, certându-ne şi înghiontindu-ne ca să spunem pe de rost şi cât ne ţineau bojocii *Cântecul piratului* şi tabla înmulţirii. Acolo am învăţat cititul şi scrisul, cele patru operaţii şi numele râurilor ce brăzdau harta gălbuie de pe

---

4 Fiu postum al regelui Alfonso al XII-lea, Alfonso al XIII-lea (1886-1941) a fost rege (1886-1931) şi s-a căsătorit (1906) cu Victoria Eugenia de Battenberg, nepoata regelui Eduard al VII-lea al Angliei. După victoria republicanilor în alegerile din 1931, a părăsit Spania. Din exil, l-a sprijinit pe Franco, iar înainte de a muri a abdicat în favoarea fiului său, Juan, tatăl actualului rege al Spaniei, Juan Carlos.

5 Omul politic Jose Canalejas Mendez (1854-1912) aparţinea celei mai progresiste aripi a Partidului Liberal, pe care dorea s-o democratizeze şi s-o radicalizeze. A fost ministru, preşedinte al Congresului Deputaţilor (1905-1906) şi al Consiliului de Miniştri (1910-1912). A fost asasinat la Madrid de către un anarhist, moartea sa accelerând decăderea regimului impus de Restauraţie.

perete. La doisprezece ani, mi-am încheiat educaţia şi am intrat ucenică în atelierul unde lucra mama. O soartă foarte obişnuită.

Din salonul doñei Manuela Godina, patroana mamei, ieşeau de decenii veşminte confecţionate cu măiestrie, excelent croite şi cusute, vestite în tot Madridul. Costume de zi, rochii de cocteil, paltoane şi cape purtate de doamne distinse la plimbări pe Paseo de la Castellana, la Hipodrom şi în Puerta de Hierro, când beau ceai la Sakuska ori se duceau la liturghie, ca să epateze. Dar a trecut ceva vreme până am pătruns tainele croitoriei. La început, am fost fetiţa bună la toate din atelier: răscoleam mangalul în vasele cu jăratic pentru încălzit şi măturam peticele de pe duşumea, încingeam fiarele de călcat pe foc şi fugeam cât mă ţineau picioarele să cumpăr aţă şi nasturi din piaţa Pontejos. Apoi mi-au dat să duc la casele protipendadei modele recent terminate, puse în saci mari din pânză închisă la culoare: activitatea mea favorită, cel mai mare amuzament la început de carieră. Am cunoscut portarii şi şoferii celor mai strălucite reşedinţe, subretele, menajerele şi majordomii celor mai înstărite familii. Le-am privit, aproape fără să fiu zărită, pe cele mai rafinate doamne, pe fiicele şi soţii lor. Ca martor mut, am intrat în case burgheze, în mici palate aristocratice şi în apartamente somptuoase din edificii cu tradiţie. Uneori, nu treceam de uşa din dos: o slujnică primea rochia adusă; alteori, mă pofteau în dressinguri, străbăteam coridoare şi întrezăream saloane, priveam cu nesaţ covoare, lampadare, draperii de catifea şi piane cu coadă, la care se cânta sau nu, şi îmi spuneam că ar fi fost ciudat să trăiesc într-un asemenea univers.

Zilele mi se scurgeau liniştit în cele două lumi, căci eram aproape străină de incongruenţa lor. Parcurgeam cu aceeaşi naturaleţe şi străzile late, jalonate de carete în mers şi porţi mari, şi labirintul nebunesc al uliţelor întortocheate din cartierul meu, pline mereu de băltoace, gunoaie, strigătele vânzătorilor şi lătratul ascuţit al câinilor flămânzi; pe uliţele acelea, toţi erau foarte grăbiţi şi, când se striga „atenţie, vine apa”, se puneau iute la adăpost, ca să nu-i plouă cu stropi de urină. Meşteşugari, mici negustori, funcţionari şi muncitori cu ziua recent sosiţi în capitală umpleau casele de închiriat, dând cartierului un aer popular. Mulţi dintre ei abia dacă ieşeau de acolo, şi doar în cazuri de forţă majoră; mama şi cu mine, în schimb, plecam grăbite în zorii zilei spre Strada Zurbano şi ne apucam fără nici-o întârziere de muncă în atelierul donei Manuela.

La doi ani după ce am început să muncesc, mama şi dona Manuela au hotărât că sosise vremea să învăţ să cos. La paisprezece ani, am început cu ce era mai simplu: bride, surfilat, însăilat uşor. Au urmat butoniere, tighele, tivuri. Stăteam şi lucram pe scaune mici de răchită, aplecate peste tăbliile de lemn de pe genunchi; pe ele ţineam lucrul. Dona Manuela se ocupa de cliente, croia, proba, rectifica. Mama lua măsuri şi făcea restul: cosea tot ce era mai delicat, împărţea treburile, controla realizarea lor, impunând ritm şi disciplină micului batalion de şase croitorese mature, patru sau cinci mai tinere şi câteva ucenice guralive, care aveau mereu mai mult chef de râs şi bârfă decât de trudă adevărată. Unele au ajuns bune croitorese, altele n-au fost în stare şi au continuat să facă treburile cel mai puţin plăcute. Când una pleca, alta îi lua

locul în odaia mereu în dezordine, care nu se potrivea nici cu senina opulenţă a faţadei, nici cu sobrietatea salonului luminos unde aveau acces doar clientele. Doar ele, dona Manuela şi mama se puteau bucura de tapetul lui de culoarea şofranului; doar ele puteau să se apropie de mobilele de mahon şi să calce pe duşumeaua de stejar pe care noi, cele mai tinere, o lustruiam cu cârpe de bumbac. Doar ele se bucurau din când în când de razele de soare ce intrau prin cele patru balcoane înalte care dădeau în stradă. Restul trupei stăteam mereu în ariergardă, în acel gineceu, de gheaţă iarna şi de foc vara, care era atelierul cenuşiu din spatele casei, cu doar două ferestruici ce dădeau spre un patio întunecos şi unde ceasurile treceau ca aerul între catrenele pe care le fredonam şi ţăcănitul foarfecelor.

Am învăţat la iuţeală. Aveam degete îndemânatice, care s-au adaptat imediat la conturul acelor şi contactul cu pânzeturile. La măsuri, piese şi volume. Înălţimea bustului peste sâni, perimetrul acestuia, lungimea piciorului. Răscroiala, manşetă, bie. La şaisprezece ani, am învăţat să disting ţesăturile, la şaptesprezece, să le apreciez calităţile şi să le estimez potenţialul. Crepdeşin, muselină de mătase, voal Georgette, broderie. Lunile treceau ca pe o roată: toamna făceam paltoane din postavuri fine şi costume de primăvară, primăvara coseam rochii de voal pentru vacanţele cantabrice, lungi şi străine, din La Cocha şi El Sardinero. Am împlinit optsprezece ani, apoi nouăsprezece. Puţin câte puţin, am deprins croitul şi confecţionatul celor mai delicate părţi. Am învăţat să montez gulere şi revere, să prevăd lungimi şi să anticipez finisaje. Îmi plăcea şi savuram tot ce făceam. Dona Manuela şi mama îmi cereau uneori părerea, începeau să aibă încredere în mine. „Fata

are mână şi ochi, Dolores”, spunea dona Manuela. „E bună, dar va fi şi mai bună dacă se va rupe de noi. Mai bună ca tine, de cum ai s-o scapi din ochi.” Dar mama îşi vedea de treaba ei, de parcă n-o auzea. Nici eu nu ridicam privirile de pe tăblie, prefăcându-mă că nu auzisem nimic. Dar pe ascuns o priveam pe mama cu coada ochiului şi vedeam cum pe buzele împestriţate cu bolduri i se iţea un surâs uşor.

Anii şi viaţa îşi urmau cursul. Moda se schimba, iar truda din atelier i se supunea. După război, în Europa sosiseră liniile drepte, se terminase cu corsetele, iar picioarele începuseră să se arate fără urmă de sfială. Cu toate acestea, la sfârşitul anilor '20, taliile rochiilor au revenit la locul lor natural, fustele s-au lungit şi pudoarea s-a impus iar în materie de manşete, decolteuri şi intenţii. Am intrat într-un nou deceniu şi au apărut noi schimbări. Toate odată, pe neaşteptate, aproape de-a valma. Am împlinit douăzeci de ani, s-a proclamat Republica[6] şi l-am cunoscut pe Ignacio. Într-o duminică de septembrie, la Bombilla, la un bal plin de zarvă, de ucenice, studenţi proşti şi soldaţi în permisie. M-a invitat la dans şi m-a făcut să râd. Două săptămâni mai târziu, am început să facem planuri de nuntă.

Cine era Ignacio şi ce însemna pentru mine? Bărbatul vieţii mele, îmi ziceam pe atunci. Băiatul liniştit pe care îl credeam menit să fie un tată bun pentru copiii mei. Eram la vârsta când fetele ca mine, aproape fără meserie şi salariu, nu aveau prea multe opţiuni în afara căsătoriei. Soarta

6 A doua Republică spaniolă, instaurată în urma alegerilor de după abdicarea lui Alfonso al XIII-lea (1931).

mamei, care mă crescuse singură, muncind din zori până-n noapte, nu mi se păruse nicicând de invidiat. În Ignacio găsisem candidatul potrivit pentru a nu-i urma exemplul: cu el îmi puteam petrece restul vieţii adulte fără să mă deştept dimineaţă de dimineaţă cu gustul singurătăţii pe buze. Nu mă mâna spre el o pasiune devastatoare, ci afecţiunea intensă şi siguranţa că, lângă el, zilele aveau să-mi treacă fără necazuri şi stridenţe, cu delicata moliciune a unei perne.

Credeam că Ignacio Montes va fi stăpânul braţului pe care mă puteam sprijini într-o mie şi una de plimbări, prezenţa apropiată ce-mi va oferi siguranţă şi adăpost pe vecie. Era cu doi ani mai mare ca mine, slab, afabil, pe cât de facil, pe atât de tandru. Era destul de înalt şi nu era gras, avea maniere alese şi o inimă în care puterea de a mă iubi părea să crească ceas de ceas. Fiul unei văduve din Castilia cu paralele bine numărate sub saltea; chiriaş cu intermitenţe în pensiuni de mâna a doua; aspirant cu iluzii la statutul de profesionist al birocraţiei şi etern candidat la orice minister capabil să-i promită un salariu pe viaţă. Război, Relaţia cu guvernul, Finanţe. Un vis de trei mii de pesete pe an, două sute patruzeci şi una pe lună: un salariu fix pentru totdeauna, pentru a-şi dedica tot restul zilelor blândei lumi de negocieri, anticamere, sugative, hârtie de împachetat, timbre şi călimări. Pe ele ne-am planificat viitorul: ne-am bazat pe calmul desăvârşit al funcţionarilor care, concurs după concurs, refuzau cu obstinaţie să-l admită pe Ignacio pe statul lor de funcţii. El stăruia fără să se descurajeze. În februarie candida la Justiţie, în iunie la Agricultură, luând-o mereu de la capăt.

Între timp, neputând să-şi permită distracţii costisitoare, dar nespus de dornic să mă facă fericită, Ignacio mă răsfăţa cât îi permitea umilul şi prea săracul lui buzunar: o cutie de carton cu viermi de mătase şi frunze de dud, castane coapte şi promisiunile unei iubiri eterne, pe iarbă sub viaduct. Ascultam împreună fanfara ce cânta în chioşcul din Parcul de Vest şi vâsleam în bărcile din Parcul Retiro în dimineţile însorite de duminică. Nu exista petrecere câmpenească cu scrânciobe şi flaşnete la care să nu mergem, nici polci pe care să nu le dansăm cu precizia unui ceas. Câte după-amiezi am petrecut la Vistillas, câte filme am văzut în cinematografe de cartier de o pesetă şi jumătate biletul! Braga de Valencia era pentru noi un lux, iar taxiul, un miraj. Chiar dacă necopleşitoare, tandreţii lui Ignacio îi lipsea, totuşi, un ţel. Eram pentru el cerul cu stelele, cea mai frumoasă, cea mai bună. Părul, faţa, ochii mei. Mâinile, gura, vocea mea. Eram pentru el culmea, sursa bucuriei lui. Îl ascultam, îl făceam prost şi mă lăsam iubită.

Dar în acea vreme, viaţa din atelier îşi schimbase ritmul. Era tot mai grea şi mai nesigură. A doua Republică zdruncina confortabila prosperitate a mediului din care proveneau clientele. Madridul se convulsiona frenetic, la orice colţ de stradă simţeai tensiuni politice. Cei de familie bună îşi prelungeau la infinit vacanţele de vară din nordul ţării, dornici să stea departe de capitala neliniştită şi rebelă, în ale cărei pieţe publice se anunţa în gura mare ziarul Mundo Obrero[7], în timp ce proletarii zdrenţăroşi din afara

7 A doua Republică spaniolă, instaurată în urma alegerilor de după abdicarea lui Alfonso al XIII-lea (1931).

oraşului ajungeau fără sfială chiar până în Puerta del Sol. Marile maşini particulare erau tot mai rare pe străzi, petrecerile opulente, tot mai puţine. Îndoliate, doamnele în vârstă se rugau pentru căderea rapidă a lui Azana[8], iar când se aprindeau felinarele cu gaz, zgomotul gloanţelor devenise cotidian. Anarhiştii dădeau foc bisericilor, falangiştii se fuduleau cu pistoalele scoase din toc. Tot mai frecvent, aristocraţii şi marii burghezi îşi acopereau mobilele cu cearşafuri, concediau slujitorii, puneau zăvoare la obloane şi plecau în graba mare în străinătate, trecând frontiera fără niciun risc, cu bijuterii, spaime şi bancnote, ducând dorul regelui în exil şi al Spaniei obediente ce nu avea să revină prea curând.

În casa de modă a doñei Manuela intrau tot mai puţine doamne, aveam tot mai puţin de lucru şi ieşeau tot mai puţine comenzi. Au fost concediate anevoie, cu pipeta parcă, mai întâi ucenicele, apoi restul croitoreselor, iar în cele din urmă am rămas doar patroana, mama şi cu mine. După ce am terminat ultima rochie a marchizei de Entrelagos şi ne-am petrecut următoarele şase zile ascultând radioul, cu mâinile una peste alta, fără ca la uşă să sune vreun suflet, doña Manuela ne-a anunţat, printre suspine, că nu-i mai rămânea decât să închidă afacerea.

---

8 Avocat, om politic şi scriitor, Manuel Azana Di'az (1880-1940) a creat partidul Acţiunea Republicană. A fost ministru de Război în guvernul provizoriu al Republicii, apoi prim-ministru. Partidul său, devenit Stânga Republicană, s-a situat în fruntea Frontului Popular la alegerile din 1936, iar el a preluat din nou şefia guvernului. A fost preşedintele Republicii (1936-1939). În urma demisiei, s-a autoexilat în Franţa.

Dar, în agitaţia acelor vremuri, când certurile politice făceau să se cutremure fotoliile teatrelor, iar guvernele durau doar cât să spui de trei ori Tatăl Nostru, abia de-am putut să plângem tot ce pierduserăm. După trei săptămâni de inactivitate forţată, Ignacio şi-a făcut intrarea cu un buchet de violete şi ne-a anunţat că în sfârşit câştigase concursul. Proiectul micii noastre nunţi a pus capăt incertitudinii, şi am planificat evenimentul pe masa de croit. Cu toate că în noua ambianţă instaurată de Republică se purtau căsătoriile civile, mama, în al cărei suflet convieţuiau fără să se incomodeze condiţia ei monoparentală, spiritul catolic de fier şi nostalgica loialitate faţă de monarhia înlăturată, ne-a încurajat să facem căsătoria religioasă în biserica Sfântul Andrei din vecinătate. Ignacio şi cu mine am acceptat, căci n-am fi putut-o refuza decât răsturnând ierarhia voinţei cu care ea îmi îndeplinea toate dorinţele, iar eu pe ale ei, fără nici-o discuţie. Nu aveam, de altfel, niciun motiv serios ca s-o refuz: iluziile pe care mi le făceam despre celebrarea căsătoriei erau modeste, şi totuna erau pentru mine altarul cu preot în sutană şi salonul prezidat de un steag tricolor.

Ne-am dus deci să stabilim data cu acelaşi paroh care, în urmă cu douăzeci şi patru de ani, în ziua de 8 iunie şi urmând lista sfinţilor, îmi pusese numele de Sira. Sabiniana, Victorina, Gaudencia, Heraclia şi Fortunata fuseseră celelalte opţiuni în consonanţă cu sfinţii zilei.

„Sira, părinte, puneţi-i doar numele de Sira, că e scurt, cel puţin”, hotărâse mama, în solitara-i maternitate. Şi Sira am rămas.

Urmau să ia parte la nuntă familia şi câţiva prieteni. Bunicul, fără picioare, cu mintea dusă, cu trupul şi sufletul

mutilate în războiul din Filipine, o permanentă prezenţă mută în balansoarul de lângă balconul sufrageriei. Mama şi surorile lui Ignacio, care aveau să vină de la ţară. Vecinii noştri, Engracia şi Norberto, şi cei trei fii ai lor, socialişti şi prieteni buni, apropiaţi de noi, deşi locuiau la uşa din faţa noastră, ca şi cum prin palierul despărţitor ne curgea acelaşi sânge. Doña Manuela, care avea să-şi reia lucrul pentru a-mi dărui ultima ei operă, rochia mea de mireasă. Aveam să ne răsfăţăm invitaţii cu prăjituri din bezea, vin de Malaga şi vermut, poate chiar şi cu instrumentistul din vecini, care urma să urce pentru a ne cânta un pasodoble, şi era posibil ca un fotograf ambulant să ne facă o poză cu care să ne decorăm căminul pe care încă nu-l aveam, căci pentru moment urma să locuim la mama.

În dârdora planurilor şi a iubirii, lui Ignacio i-a căşunat ca eu să mă pregătesc pentru un concurs şi să ajung funcţionară ca şi el. Impozantul lui post într-un birou administrativ îi deschisese ochii asupra unei lumi noi: administraţia republicană, unde femeilor li se pregăteau profesii mai presus decât maşina de gătit, spălător şi broderie; un mediu unde ele îşi puteau croi drumul cot la cot cu bărbaţii, în aceleaşi condiţii şi cu iluzia atingerii aceloraşi ţeluri. Îşi făcuseră apariţia primele femei deputate în Congres, se declarase egalitatea sexelor în viaţa publică, ne fuseseră recunoscute capacitatea juridică şi dreptul la muncă, se adoptase sufragiul universal. Deşi aş fi preferat de o mie de ori să revin la croitorie, Ignacio n-a avut nevoie de mai mult de trei după-amiezi ca să mă convingă. Bătrâna lume a pânzeturilor şi tighelelor se prăbuşise, un nou univers îşi deschidea porţile în faţa noastră: trebuia să ne adaptăm la el. Mă putea pregăti chiar Ignacio; avea

toate temele şi experienţă cu duiumul în arta de a se prezenta şi de a pierde concursul de nenumărate ori, fără ca deznădejdea să-l copleşească vreodată. La rândul meu, aveam să aduc proiectului convingerea clară că trebuia să pun umărul pentru a salva micul pluton pe care, odată cu nunta noastră, urma să-l formăm noi doi, mama, bunicul şi copiii ce aveau să vină. Am acceptat deci. Odată hotărâţi, ne lipsea un singur lucru: o maşină de scris pe care să pot exersa, pregătindu-mă pentru proba obligatorie de dactilografie. Ignacio exersase ani la rând pe maşini străine, urmând o via crucis cu triste academii ce puţeau a untură, cerneală şi sudoare concentrată; nevrând ca eu să-i repet experienţele, s-a încăpăţânat să avem propria noastră maşină de scris. În săptămânile ce au urmat ne-am lansat în căutarea ei, ca şi cum era marea investiţie a vieţii noastre.

Am studiat toate posibilităţile şi am făcut calcule fără sfârşit. Nu prea mă pricepeam la servicii, dar mi se părea că una mică şi uşoară ne-ar fi convenit cel mai mult. Lui Ignacio, dimensiunile îi erau indiferente, dar era, în schimb, minuţios de atent la preţuri, rate şi mecanisme. Am localizat toate magazinele din Madrid, am stat ceasuri la rând în faţa vitrinelor lor şi am învăţat să pronunţăm nume străine, care evocau geografii îndepărtate şi artişti de cinema: *Remington, Royal, Underwood*. Ne-am fi putut opri la fel de bine la orice marcă; am fi putut cumpăra de la o firmă fie americană, fie germană, dar am ales, în cele din urmă, una italiană: Hispano-Olivetti de pe Strada Pi y Margall. Cum să ne închipuim că prin simplul fapt de a fi făcut trei paşi înainte şi de a fi trecut un prag, semnam

condamnarea la moarte a viitorului nostru comun, schimbându-i iremediabil cursul?

2

— Nu mă mărit cu Ignacio, mamă.

Încerca să vâre aţa în ac, iar vorbele mele au împietrit-o, cu firul strâns între degete.

— Ce spui, fato? a şoptit.

Vocea părea să-i iasă spartă din gât, confuză şi neîncrezătoare.

— Că-l părăsesc, mamă. Că m-am îndrăgostit de altul.

Mi-a făcut reproşurile cele mai dure ce i-au venit pe buze, a strigat la cer, implorând intervenţia în plen a tuturor sfinţilor, şi a încercat cu duzini de argumente să mă convingă să renunţ la ceea ce îmi propuneam. Când şi-a dat seama că nu serveau la nimic, s-a aşezat în balansoarul pereche cu al bunicului, şi-a acoperit faţa şi s-a pus pe plâns.

M-am prefăcut indiferentă, încercând să-mi ascund nervozitatea sub duritate. Mă temeam de reacţia ei: Ignacio ajunsese pentru mama fiul pe care nu-l avusese şi ocupa

locul bărbatului în mica noastră familie. Vorbeau între ei, se aveau bine, se înţelegeau. Mama gătea mâncărurile care-i plăceau lui, îi lustruia pantofii şi-i întorcea sacourile când trecerea timpului le răpea prestanţa. Iar el îi făcea complimente ori de câte ori o vedea gătindu-se pentru liturghia duminicală, îi aducea *dulces de yema*[9] şi, mai în glumă, mai în serios, îi spunea că era mai frumoasă ca mine.

Eram conştientă că îndrăzneala mea avea să ne distrugă convieţuirea confortabilă, ştiam că dărâmam schelele mai multor vieţi, nu numai pe a vieţii mele, dar nu puteam evita acest lucru. Hotărârea mea era fermă: nu vor exista nici nuntă, nici concurs, nu voi învăţa să bat la maşină pe masa de croit şi nu voi avea cu Ignacio nici copii, nici pat, nici bucurii. Îl părăseam, şi nici măcar un uragan nu se putea împotrivi hotărârii mele.

Casa Hispano-Olivetti avea două vitrine mari, unde îşi expunea marfa, cu orgolioasă splendoare. Între magazin şi trecători, uşa cu geamuri avea o bară diagonală din bronz patinat. Ignacio a împins-o şi am intrat. Un clopoţel a clincheţit, anunţându-ne sosirea, dar nimeni nu ne-a ieşit imediat în întâmpinare. Am stat descumpăniţi două minute, privind reverenţios la cele expuse, neîndrăznind să atingem nici măcar mobilele din lemn lustruit pe care stăteau acele minuni ale dactilografiei, dintre care urma s-o alegem pe cea mai potrivită pentru planurile noastre. În fundul

9 Dulciuri preparate din gălbenuş de ou, zahăr, suc de lămâie, scorţişoară şi migdale.

încăperii mari, ce servea de expoziţie, se zărea un birou. De acolo veneau voci bărbăteşti.

N-a trebuit să aşteptăm mult, vocile ştiau că sosiseră clienţi, iar una dintre ele ne-a ieşit în întâmpinare, închisă într-un trup pântecos, îmbrăcat în negru. Vânzătorul ne-a salutat afabil şi ne-a întrebat ce căutam. Ignacio a început să-i descrie ceea ce dorea, cerându-i informaţii şi sugestii. Vânzătorul şi-a vădit cu eleganţă întregul profesionalism, începând să descrie fiecare dintre maşinile expuse. Detaliat, cu rigoare şi tehnicisme; atât de precis şi monoton, încât după douăzeci de minute eram pe punctul să adorm de plictiseală. Dar Ignacio sorbea informaţia cu toate cele cinci simţuri, străin de mine şi de tot şi cântărind ceea ce i se oferea. M-am gândit să plec de lângă ei, căci nu mă interesa nici cât negru sub unghie. Ce urma să aleagă Ignacio va fi bine ales. Ce-mi păsa mie de pulsaţii, de pârghia de întoarcere sau de soneria laterală?!

M-am dus deci în alte sectoare din expoziţie, căutând ceva cu care să-mi omor plictisul. Am privit reclamele mari de pe pereţi, ce anunţau produsele casei, cu desene în culori şi cuvinte în limbi pe care nu le înţelegeam, m-am apropiat de vitrine şi m-am uitat la trecătorii grăbiţi de pe stradă. După o vreme, m-am întors fără chef în fundul magazinului.

Un dulap mare, cu uşi de cristal ocupa o parte din pereţi. M-am privit în uşile lui, am observat că două şuviţe de păr mi se desprinseseră din conci şi le-am aranjat; am profitat şi mi-am ciupit obrajii, dând chipului plictisit un fir de culoare. Mi-am studiat apoi fără grabă hainele; la urma urmelor, cumpărătura era pentru noi o ocazie specială. Mi-am tras ciorapii, trecând cu mâinile peste ei de la glezne în

sus; mi-am potrivit fără grabă fusta pe şolduri, talia pe trunchi, reverul pe gât. Mi-am aranjat iar părul, m-am privit din faţă şi din profil, studiind calm copia pe care mi-o înapoia oglinda de cristal. Am încercat diferite posturi, am făcut doi paşi de dans şi am râs. Când m-am plictisit de chipul meu, am continuat să hoinăresc prin încăpere, arzând mangalul, trecându-mi încetişor mâna peste suprafeţe şi şerpuind leneş printre mobile. Abia dacă am dat vreo atenţie motivului real pentru care eram acolo; pentru mine, toate maşinile de scris difereau doar prin dimensiuni. Erau unele mari şi robuste, dar şi altele mai mici; unele păreau uşoare, altele greoaie, dar în ochii mei nu erau decât o masă de hârburi închise la culoare, fără niciun farmec. M-am oprit fără chef în faţa uneia dintre ele, mi-am apropiat arătătorul de tastatură şi m-am făcut că-mi băteam literele numelui. Un *s*, un *i*, un *r* şi un *a*. Si-ra, am repetat în şoaptă.

— Minunat nume.

Vocea bărbatului a răsunat plin în spatele meu, atât de aproape, că aproape am putut simţi suflarea stăpânului ei pe piele. Un soi de fior mi-a străbătut coloana vertebrală şi am tresărit.

— Ramiro Arribas, mi-a spus, întinzând mâna.

N-am reacţionat pe loc: poate fiindcă nu eram obişnuită să fiu salutată atât de formal; poate fiindcă nu izbutisem să asimilez impactul provocat de prezenţa lui neaşteptată. Cine era bărbatul şi de unde apăruse? Chiar el m-a lămurit, cu pupilele încă înfipte în ale mele.

— Sunt directorul casei. Scuzaţi-mă că n-am venit mai repede la dumneavoastră, dar încercam să stabilesc o legătură telefonică...

„... şi să vă privesc prin jaluzeaua dintre birou şi sala de expoziţie”, mai lipsea să spună. N-a făcut-o, dar a lăsat să se vadă. Am intuit-o în adâncimea privirii, în vocea perfectă; în faptul că se apropiase de mine, şi nu de Ignacio, ca şi în timpul prelungit în care mi-a ţinut mâna în a lui. Am ştiut că mă privise, că-mi contemplase hoinăreala la voia întâmplării prin magazin. Urmărise cum mă aranjam în faţa dulapului cu uşi de cristal: cum îmi refăceam pieptănătura, îmi netezeam cusăturile costumului din profil şi îmi aranjam ciorapii, trecându-mi mâinile peste picioare. Refugiat în birou, îmi sorbise mlădierile trupului şi ritmul lent al fiecărei mişcări. Mă taxase, îmi măsurase silueta şi liniile chipului. Mă studiase cu privirea sigură a celui care ştie precis ce-i place şi e obişnuit să-şi atingă scopurile cu graba impusă de propria-i dorinţă. Şi hotărâse să mi-o demonstreze. Niciodată nu mai văzusem un asemenea bărbat, niciodată nu mă crezusem în stare să exercit asupra cuiva o atracţie atât de carnală. Dar aşa cum animalele simt mâncarea ori primejdia, cu acelaşi instinct primar am ştiut în adâncul trupului că Ramiro Arribas hotărâse, aidoma lupului, să vină după mine.

— E soţul dumitale? a întrebat, arătându-l pe Ignacio.

— Logodnicul meu, am îngăimat.

Poate că doar mi se părea, dar credeam că în colţurile gurii i se iţise un zâmbet încântat.

— Perfect. Însoţeşte-mă, te rog.

M-a lăsat să i-o iau înainte şi, făcând-o, mi-a pus palma pe talie, ca şi cum asta aştepta de-o viaţă. A salutat cu simpatie, şi-a trimis vânzătorul în birou şi a preluat frâiele vânzării cu talentul celui ce pălmuieşte aerul, făcând porumbeii să-şi ia zborul; ca un prestidigitator dat cu

briantină, cu faţa brăzdată de linii ascuţite, un zâmbet larg, un gât puternic şi o ţinută atât de impunătoare, atât de bărbătească şi hotărâtă, încât, alături de el, bietul meu Ignacio părea să aibă nevoie de o sută de ani pentru a deveni bărbat.

A aflat apoi că voiam să cumpărăm maşina pentru ca eu să învăţ dactilografia şi a lăudat ideea ca şi cum era genială. Lui Ignacio i s-a părut un profesionist competent, care prezenta detalii tehnice şi evoca opţiuni avantajoase de plată. Pentru mine era ceva mai mult: un cutremur, un magnet, o certitudine.

A mai durat până am încheiat afacerea. În tot acest timp, semnele lui Ramiro Arribas n-au încetat. O atingere neaşteptată, o glumă, un zâmbet; vorbe cu două înţelesuri şi priviri ce mi se înfigeau ca suliţele în străfundurile fiinţei. Absorbit de ale lui şi neobservând ce se petrecea sub propriii ochi, Ignacio a ales în cele din urmă o Lettera 35 portabilă, o maşină cu taste albe şi rotunde, pe care literele alfabetului stăteau cu atâta eleganţă, încât păreau trasate cu dalta.

— Magnifică decizie, a conchis directorul, lăudând înţelepciunea lui Ignacio. Ca şi cum acesta şi-ar fi stăpânit propria voinţă, iar el nu l-ar fi împins cu vicleşuguri de mare vânzător să opteze pentru acel model. Cea mai bună alegere pentru nişte degete fine ca ale logodnicei dumneavoastră. Vă rog să-mi permiteţi să le privesc, domnişoară.

Am întins mâna cu sfială. Înainte însă, am căutat la iuţeală privirea lui Ignacio, ca să-i cer consimţământul, dar n-am dat de ea: era iar atent la mecanismul maşinii. În faţa inocentei pasivităţi a logodnicului meu, Ramiro Arribas mi-a

mângâiat domol şi neobrăzat deget după deget, cu o senzualitate ce mi-a făcut pielea de găină şi mi-a adus în picioare un tremur ca de frunze bătute de zefir vara. Nu mi-a dat drumul decât când Ignacio şi-a luat privirile de la Lettera 35 şi a întrebat ce demersuri urma să facă pentru a o cumpăra. Amândoi s-au înţeles să lăsăm în acea după-amiază drept avans jumătate din preţ şi să plătim restul a doua zi.

— Şi când o putem lua? A întrebat Ignacio.

Ramiro Arribas şi-a consultat ceasul.

— Băiatul de la magazin face nişte comisioane şi nu se mai întoarce astă-seară. Mă tem că nu va fi posibil să aducă alta până mâine.

— Dar aceasta? O putem lua chiar pe aceasta? a insistat Ignacio, dornic să termine cât mai repede.

Odată ales modelul, toate celelalte i se păreau demersuri stânjenitoare, de care voia să scape cât mai iute cu putinţă.

— Nici vorbă, vă rog. Nu pot accepta ca domnişoara Sira să folosească o maşină hârbuită de alţi clienţi. Mâine dimineaţă, la prima oră, voi avea una nouă, cu husa şi ambalajul ei. Dacă îmi daţi adresa, a zis, adresându-mi-se, mă voi ocupa personal să vă parvină înainte de amiază.

— Vom veni noi s-o luăm, i-am tăiat-o.

Intuiam că acel bărbat era în stare de orice, şi m-a cuprins un val de spaimă la gândul că ar putea să se ducă la mama şi să întrebe de mine.

— Nu pot veni până după-amiază, lucrez, a spus Ignacio.

Pe măsură ce vorbea, o funie invizibilă părea să mi se înnoade lent de gât, gata să mă sugrume. Ramiro abia dacă s-a deranjat să tragă niţel de ea.

— Şi dumneavoastră, domnişoară?

— Eu nu lucrez, am zis, evitând să-l privesc în ochi.

— Atunci faceţi dumneavoastră plata, a sugerat, ca din întâmplare.

N-am găsit vorbele cu care să refuz, iar Ignacio n-a intuit unde ne ducea acea propunere, în aparenţă atât de simplă. Ramiro Arribas ne-a însoţit până la uşă şi şi-a luat afectuos rămas-bun de la noi, ca şi cum eram cei mai buni clienţi pe care magazinul îi avusese în toată istoria lui.

— Aţi făcut o alegere magnifică, fiind vorba de casa Hispano-Olivetti, crede-mă, Ignacio. Vă asigur că nu veţi uita multă vreme această zi. Şi dumneata, Sira, vino, te rog, pe la unsprezece. Te voi aştepta.

Toată noaptea m-am răsucit în pat, neputând să adorm. Totul era o nebunie, şi încă mai puteam să scap. Trebuia doar să nu revin la magazin. Puteam să rămân acasă cu mama, s-o ajut la bătutul saltelelor şi la frecatul duşumelei cu ulei de in; să stau la taifas cu vecinele în piaţa publică, să mă duc apoi la Piaţa Cebada după un sfert de kilogram de năut sau o bucată de peşte sărat. Puteam să aştept întoarcerea lui Ignacio de la minister şi să-i spun o minciună: nu mă dusesem fiindcă mă duruse capul ori crezusem că avea să plouă. Puteam să mă întind o vreme după masă şi timp de câteva ore să mă prefac că aveam o indispoziţie. Ignacio s-ar fi dus singur, i-ar fi plătit, ar fi luat maşina de scris şi aşa s-ar fi sfârşit totul. N-aveam să mai auzim nicicând de Ramiro Arribas, iar el n-avea să se mai întâlnească niciodată cu noi. Urma să-i uităm treptat

numele şi să ne vedem mai departe de mica noastră viaţă de toate zilele. Ca şi cum nicicând nu mi-ar fi mângâiat degetele cu dorinţa lui; ca şi cum nicicând nu m-ar fi sorbit din priviri din spatele jaluzelei. Era atât de uşor, atât de simplu. Şi eu o ştiam.

O ştiam, e adevărat, dar m-am prefăcut că n-o ştiam. A doua zi, am aşteptat ca mama să se ducă la treburi, căci nu voiam să vadă cum mă aranjam: ar fi bănuit că mi se întâmpla ceva ciudat, văzându-mă gătită atât de dimineaţă. De cum am auzit uşa închizându-se în urma ei, am început să mă pregătesc în graba mare. Am umplut un lighean cu apă, ca să mă spăl, m-am parfumat cu lavandă, am încins drotul la foc, mi-am călcat singura bluză de mătase şi am luat ciorapii de pe sârma unde-i lăsasem peste noapte să se usuce la căldură. Erau cei din ziua anterioară: nu aveam alţii. Mi-am impus să mă liniştesc şi mi i-am pus cu grijă, ca nu cumva, din grabă, să le agăţ vreun fir. Fiecare dintre mişcările mecanice repetate de mii de ori în trecut a avut în acea zi, pentru întâia oară, un destinatar şi un ţel precis: Ramiro Arribas. Pentru el m-am îmbrăcat şi m-am parfumat, ca să mă vadă, să mă atingă din nou şi să mi se cufunde iar în ochi. Pentru el am decis să-mi las părul liber, astfel încât pletele lucioase să-mi ajungă până la mijlocul spatelui. Pentru el mi-am strâns cureaua peste fustă atât de mult, că aproape nu mai puteam respira. Pentru el, totul numai pentru el.

Am mers hotărât pe străzi, ocolind priviri pofticioase şi complimente neobrăzate. M-am obligat să nu gândesc; nu mi-am calculat amploarea gesturilor şi n-am vrut să ghicesc dacă acel drum mă ducea în pragul paradisului sau direct la abator. Am parcurs Costanilla de San Andres, am

traversat Piaţa Carros şi, pe Strada Cava Baja, am luat-o spre Piaza Mayor. În douăzeci de minute, am ajuns în Puerta del Sol; în mai puţin de jumătate de oră, mi-am împlinit destinul.

Ramiro mă aştepta. De cum mi-a intuit silueta în uşă, a lăsat baltă un vânzător şi s-a îndreptat spre ieşire, luându-şi din zbor pălăria şi pardesiul. Când a ajuns lângă mine, am vrut să-i spun că aveam banii în buzunar, că Ignacio îi trimitea salutări, că poate în acea dimineaţă voi începe să învăţ să bat la maşină. Nu m-a lăsat. Nici măcar nu m-a salutat.

Doar a zâmbit, ţinând ţigara între buze, şi mi-a atins partea de jos a spatelui, spunând „să mergem”. Şi m-am dus cu el.

Locul ales nu putea fi mai nevinovat: m-a dus la Cafe Suizo. Dându-mi seama, cu uşurare, că era un loc sigur, am crezut că încă mă mai puteam salva. Mi-am zis chiar, pe când el căuta o masă şi mă invita să iau loc, că poate întâlnirea nu era decât o simplă atenţie faţă de o clientă. Am început chiar să bănuiesc că toată galanteria lui neobrăzată nu era, poate, decât un exces al fanteziei mele. Nici vorbă. În pofida atmosferei inofensive, a doua noastră întâlnire mă împingea pe buza prăpastiei.

— M-am gândit fără preget la tine, minut de minut, de când ai plecat ieri, mi-a şoptit la ureche, de cum ne-am aşezat.

N-am putut replica, vorbele nu mi-au ajuns pe buze; ca zahărul în apă, s-au diluat într-un loc incert de pe creier. M-a luat iar de mână şi mi-a mângâiat-o ca în după-amiaza anterioară, privindu-mi-o neîncetat.

— Ai degetele aspre pe alocuri. Ia spune, ce-au făcut înainte de-a ajunge la mine?

Glasul continua să-i sune apropiat şi senzual, străin de zgomotele din jur, de impactul sticlei şi faianţei cu tăbliile de marmură ale meselor, de murmurul discuţiilor matinale şi de vocile chelnerilor care comandau la bar.

— Am cusut, am şoptit, fără să-mi ridic privirile din poală.

— Deci eşti croitoreasă.

— Eram. Acum s-a terminat – am ridicat în sfârşit privirea. În ultima vreme, nu e prea mult de lucru.

— De aceea vrei să înveţi să baţi la maşină.

Vorbea complice şi apropiat, ca şi cum mă cunoştea, de parcă sufletul lui şi sufletul meu se aşteptau de la începutul timpurilor.

— Logodnicul meu s-a gândit să mă pregătesc pentru un examen de funcţionară, ca şi el, am spus oarecum ruşinată.

Sosirea consumaţiei a întrerupt conversaţia. Pentru mine, o ceaşcă cu ciocolată. Pentru Ramiro, o cafea neagră ca noaptea. Am profitat de pauză şi l-am privit, pe când schimba câteva fraze cu chelnerul. Purta un costum diferit de cel din ziua anterioară şi altă cămaşă impecabilă. Avea maniere elegante, conforme cu rafinamentul atât de străin bărbaţilor din lumea mea, şi emana masculinitate prin toţi porii: când fuma, când îşi aranja nodul cravatei, când îşi scotea portofelul din buzunar sau ducea cana la gură.

— Şi de ce ar dori o femeie ca tine să-şi petreacă viaţa într-un minister, dacă nu-s indiscret? a întrebat după prima sorbitură de cafea.

Am ridicat din umeri.

— Ca să putem trăi mai bine, îmi închipui.

S-a apropiat de mine încet şi mi-a strecurat din nou glasul cald în ureche.

— Chiar vrei să începi să trăieşti mai bine, Sira?

M-am refugiat într-o sorbitură de ciocolată, ca să nu-i răspund.

— Te-ai pătat, lasă-mă să te şterg, a zis.

Şi-a apropiat mâna de faţa mea şi a întins-o, deschisă, spre conturul obrajilor, potrivind-mi-o peste oase de parcă aceea, şi nu alta era matriţa ce mi le configurase cândva. A pus degetul mare acolo unde se presupunea că era pata, lângă colţul gurii. M-a mângâiat delicat, fără grabă. Iar eu l-am lăsat: un amestec de spaimă şi plăcere m-a împiedicat să fac vreo mişcare.

— Şi aici te-ai pătat, a murmurat răguşit, schimbând poziţia degetului.

Mi l-a pus într-un punct al buzei inferioare. A repetat mângâierea. Mai molcom, mai gingaş. Un fior mi-a străbătut spatele, mi-am înfipt degetele în catifeaua scaunului.

— Şi aici, a repetat.

Mi-a mângâiat toată gura, milimetru cu milimetru, dintr-un colţ în altul, ritmic, fără grabă, tot lent. Eram gata să mă cufund într-o fântână plină cu ceva moale, nelămurit. Nu-mi păsa că totul era doar o minciună şi că pe buze n-aveam nici urmă de ciocolată. Totuna mi-era şi că la masa vecină trei bătrâni venerabili şi-au uitat vorba, privindu-ne aţâţaţi, dorind cu furie să aibă cu treizeci de ani mai puţin.

Un cârd de studenţi a intrat zgomotos în cafenea şi, cu hărmălaia şi hohotele lor, au rupt vraja clipei ca şi cum ar fi spart un balon de săpun. Brusc, parcă deşteptată din

somn, am observat în pripă mai multe odată: că duşumeaua nu se topise, ci-mi stătea, tot solidă, sub picioare, că pe coapsa dreaptă mi se târa o mână pofticioasă şi că eram gata să mă arunc cu capul înainte în abis. Luciditatea recăpătată m-a făcut să mă ridic dintr-un salt şi, luându-mi precipitat poşeta, să răstorn paharul cu apă adus de chelner odată cu ciocolata mea.

— Aceştia-s banii pentru maşina de scris. Diseară, înainte de închidere, logodnicul meu are să vină s-o ia, am spus, punând teancul de bancnote pe tăblia de marmură.

M-a prins de încheietura mâinii.

— Nu pleca, Sira, nu te supăra pe mine.

M-am eliberat brusc. Nici nu l-am privit, nici nu mi-am luat rămas-bun; doar m-am întors şi m-am îndreptat cu demnitate forţată spre uşă. Abia atunci am simţit că apa vărsată îmi şiroia pe piciorul stâng.

N-a venit după mine; intuise probabil că n-ar fi servit la nimic. A continuat să stea jos şi, când să plec, mi-a aruncat în spate ultima săgeată.

— Mai vino şi în altă zi. Ştii unde sunt.

M-am prefăcut că nu-l auzisem, am grăbit pasul, am trecut prin cârdul de studenţi şi m-am topit în tumultul străzii.

Opt zile la rând m-am culcat cu speranţa că dimineaţa următoare va fi diferită şi în toate cele opt dimineţi ce au urmat m-am trezit cu aceeaşi obsesie în minte: Ramiro Arribas. Amintirea lui mă lua cu asalt ori de câte ori se crăpa de ziuă, şi n-am izbutit nici măcar o clipă să mi-l scot din cap: îi aveam amintirea întipărită pe retină

când făceam patul, când îmi suflam nasul, când curăţăm o portocală ori coboram, una câte una, treptele.

Incapabili să mă determine să le împărtăşesc iluziile, Ignacio şi mama erau, între timp, ocupaţi cu planurile de nuntă. Nimic nu-mi plăcea, nimic nu-mi trezea nici cel mai mic interes. Poate că de vină erau nervii, îşi spuneau. Între timp, eu mă străduiam să mi-l scot pe Ramiro din minte, ca să nu-i mai simt degetul mângâindu-mi gura şi mâna urcându-mi-se pe coapsă şi să nu-i mai aud glasul şi ultimele vorbe pe care mi le înfipsese în timpane când îi întorsesem spatele în cafenea, convinsă că plecarea mea avea să pună capăt nebuniei. „Mai vino şi în altă zi, Sira. Mai vino.”

M-am străduit din răsputeri să rezist. M-am străduit, dar am pierdut. N-am putut să impun nici măcar un minim de raţionalitate atracţiei fără margini pe care acel bărbat o exercita asupra mea. Oricât am căutat în jur, n-am izbutit să găsesc resurse, forţă şi sprijin pentru a nu mă lăsa târâtă spre el. Nici bărbatul cu care voiam să mă mărit în mai puţin de o lună, nici mama integră ce se străduise atât de mult să facă din mine o femeie onestă şi responsabilă. Nici măcar nesiguranţa dictată de faptul că abia ştiam cine era acel străin şi ce-mi rezerva destinul alături de el.

După nouă zile de la prima vizită, m-am întors la casa Hispano-Olivetti. Ca şi în celelalte ocazii, m-a primit clinchetul clopoţelului de deasupra uşii. Niciun vânzător gras nu mi-a mai ieşit în întâmpinare, niciun băiat comisionar, nici alt angajat. M-a primit doar Ramiro.

M-am apropiat, încercând să păşesc ferm, cu vorbele pregătite. Nu le-am putut rosti. Nu m-a lăsat. De cum am ajuns lângă el, mi-a înconjurat ceafa cu mâna şi mi-a înfipt

pe buze un sărut atât de intens, cărnos şi prelungit, că trupul mi s-a înspăimântat, devenind o baltă de melasă.

Ramiro Arribas avea treizeci şi patru de ani, un trecut de plecări şi veniri şi o forţă de seducţie atât de mare, încât nici măcar un zid din beton nu-i putea rezista. Atracţie, îndoială şi teamă mai întâi. Abis şi pasiune mai apoi. Beam aerul pe care îl respira şi pluteam lângă el la două palme mai sus de pavele. Puteau să se reverse râuri, să se dărâme edificii şi să dispară străzi de pe hărţi; putea să se unească pământul cu cerul şi întregul univers să mi se prăbuşească la picioare, că eu tot le-aş fi făcut faţă cu Ramiro alături.

Ignacio şi mama au început să suspecteze că mi se întâmpla ceva anormal, ceva ce depăşea simpla încordare provocată de iminenţa căsătoriei. N-au putut afla totuşi de ce eram agitată şi ce putea justifica misterul cu care mă mişcăm la orice oră, plecările dezordonate şi râsul isteric pe care nu mi-l puteam stăpâni uneori. Am izbutit să ţin în echilibru acea viaţă dublă doar câteva zile, suficiente pentru a simţi cum se înclina balanţa minut de minut, cum talerul lui Ignacio cobora, iar al lui Ramiro urca. În mai puţin de o săptămână, am aflat că trebuia să rup cu toate şi să mă arunc în gol. Sosise clipa să-mi secer trecutul. Să rad totul. Ignacio a sosit după-amiază acasă.

— Aşteaptă-mă în piaţă, am şoptit, crăpând uşa abia câţiva centimetri.

Mama aflase la prânz; trebuia să afle şi el. Am coborât cinci minute mai târziu, cu buzele vopsite, geanta nouă într-o mână şi Lettera 35 în cealaltă. Mă aştepta pe banca noastră dintotdeauna, pe piatra rece unde

petrecuserăm atâtea ceasuri făcând planuri pentru viitorul ce nu avea să mai vină.

— Mă părăseşti pentru altul, nu-i aşa? a întrebat când m-am aşezat lângă el.

Nu m-a privit: a stat cu privirile concentrate în pământ, în ţărâna prăfoasă pe care o răscolea cu vârful pantofului.

Am încuviinţat cu o singură mişcare. Un „da” hotărât, fără vorbe. „Cine-i?”, a întrebat. I-am zis. În jur, continuau zgomotele dintotdeauna: copii, câini şi claxoanele bicicletelor; clopotele de la Sfântul Andrei chemau la ultima liturghie a zilei, roţile căruţelor se topeau pe pavele, catârii obosiţi se îndreptau spre capătul zilei. Ignacio n-a vorbit imediat. Atâta hotărâre, atâta siguranţă intuise, probabil, în decizia mea, că nici măcar nu m-a lăsat să văd cât era de confuz. N-a dramatizat, nici n-a cerut lămuriri. Nu m-a certat, nici nu mi-a cerut să-mi reanalizez sentimentele. A mai pronunţat doar o frază, molcom, de parcă o lăsa să curgă.

— Nu te va iubi nicicând la fel de mult ca mine.

S-a ridicat în picioare, a luat maşina de scris şi a plecat cu ea în neant. L-am văzut depărtându-se, cu spatele la mine, mergând pe sub lumina înceţoşată a felinarelor, luptând, poate, cu pofta de a da cu ea de pământ.

L-am pironit cu privirea, m-am uitat cum ieşea din piaţetă, până ce trupul i s-a topit în depărtare şi nu l-am mai distins în noaptea timpurie de toamnă. Voiam să rămân acolo şi să-i plâng absenţa, să regret despărţirea noastră prea scurtă şi prea tristă, învinovăţindu-mă că distrusesem proiectul unui viitor plin de iluzii. Dar n-am putut. N-am vărsat nici-o lacrimă şi nu mi-am făcut nici cel mai mic

reproş. La un minut după ce se topise în noapte, m-am ridicat de pe bancă şi am plecat. Am lăsat în urmă cartierul, oamenii şi mica mea lume. Acolo mi-a rămas tot trecutul şi am început un nou segment de viaţă: o intuiam luminoasă şi în prezentul ei imediat nu concepeam altă fericire decât aceea de a fi strânsă în braţe de Ramiro.

3

Alături de el am cunoscut alt mod de viaţă. Am învăţat să nu depind de mama, să conviețuiesc cu un bărbat şi să am o slujnică. Să încerc să-i fiu pe plac în fiece clipă şi să n-am alt scop decât acela de a-l face fericit. Am cunoscut şi alt Madrid: cu localuri sofisticate şi locuri la modă; cu spectacole, restaurante şi viaţă de noapte. Cocteiluri la Negresco, Granja del Henar, Bakanik. Filme în premieră la Real Cinema, cu orgă şi orchestră, Mary

Pickford pe ecran, Ramiro înghesuindu-mi bomboane în gură şi eu atingându-i cu buzele buricele degetelor, gata să mă topesc de atâta iubire. Carmen Amaya[10] la Teatrul Fontalba, Raquel Meller[11] la Teatrul Maravilla, flamenco la Villa Rosa, cabaretul de la Palatul de Gheaţă. Un Madrid în fierbere, zgomotos, prin care Ramiro şi cu mine treceam de parcă nu exista nici ieri, nici mâine. Ca şi cum trebuia să înghiţim întreaga lume în fiecare moment, fiindcă viitorul nu avea, poate, să mai vină.

Ce avea Ramiro, ce mi-a oferit de mi-a dat viaţa peste cap în nici două săptămâni? Nici azi, după atâţia ani, nu pot înşira cu ochii închişi lucrurile cu care m-a sedus, şi sunt convinsă că, şi dacă m-aş mai fi născut de încă o sută de ori, de fiecare dată tot de el m-aş fi îndrăgostit ca şi atunci. Cu părul castaniu dat pe spate şi ţinuta impunătoare, foarte bărbătească, iradia optimism şi siguranţă douăzeci şi patru de ore pe zi, şapte zile pe săptămână. Spiritual şi senzual, nu-i păsa de acreala politică din epocă, de parcă împărăţia lui nu era din această lume. Prieten cu toţi fără să ia vreodată în serios pe cineva, făcea planuri superbe, avea oricând vorba potrivită şi gestul exact. Dinamic şi splendid, era duşmanul comodităţii. Azi era directorul unei firme italiene de maşini de scris, ieri fusese reprezentantul unei firme de automobile germane; ce importanţă mai avea ce fusese alaltăieri, şi doar Domnul ştia ce-avea să fie luna viitoare.

---

10 Dansatoare spaniolă de flamenco, de origine romă.

11 Cântăreaţa spaniolă de music-hall Francisca Marquâs Lopez, cunoscută sub numele de Raquel Meller (1888-1962), a avut succese răsunătoare la Barcelona şi Paris.

Ce văzuse Ramiro la mine, de ce se amorezase de o modestă croitoreasă care urma să se mărite cu un funcţionar fără aspiraţii? Mi-a jurat de mii de ori că trăia iubirea adevărată pentru întâia oară în viaţă. Existaseră şi alte femei în viaţa lui înainte, fireşte. „Câte?”, întrebam eu.

„Câteva, dar niciuna ca tine.” Şi mă săruta, iar eu eram gata să leşin. Şi azi aş putea înşira ce credea despre mine, îi ţin minte toate replicile. Aliajul exploziv dintre ingenuitatea aproape puerilă şi ţinuta unei zeiţe, spunea. Un diamant neşlefuit, adăuga. Uneori mă trata ca pe o fetiţă, iar diferenţa de zece ani dintre noi se transforma în veacuri. Îmi ghicea capriciile, îşi punea la încercare puterea de a mă uimi cu cele mai neaşteptate găselniţe. Îmi cumpăra ciorapi de la Sederias Lyon, creme şi parfumuri, îngheţate din Cuba, de chirimoya, mango şi cocos. Mă instruia, învăţându-mă să mânuiesc tacâmurile, să-i conduc Morrisul, să descifrez meniurile din restaurante şi să trag în piept fumul de ţigară, îmi evoca prezenţe din trecut şi artişti pe care îi cunoscuse cândva: îşi amintea de vechi prieteni şi prezicea splendidele ocazii ce ne puteau aştepta la orice colţ al cine ştie cărei străzi din cine ştie ce loc de departe. Desena hărţile lumii şi mă ajuta să cresc. Uneori, totuşi, fetiţa dispărea şi, când deveneam femeie, nici că-i păsa de lipsa mea de cunoştinţe şi trăiri: mă dorea, mă venera aşa cum eram şi se agăţa de mine ca şi cum trupul meu ar fi fost singura ancoră din tumultuosul du-te-vino al existenţei sale.

M-am mutat de la început la el, într-o garsonieră de lângă piaţa Salesas. N-am adus mai nimic cu mine, ca şi cum luam viaţa de la capăt; de parcă fusesem alta şi renăscusem. Inima mea cucerită şi vreo două lucruri de pus

pe mine au fost tot ce i-am adus în casă. Din când în când, îi făceam o vizită mamei; pe atunci, ea cosea foarte puţin acasă, la comandă, şi abia putea supravieţui Nu-i plăcea Ramiro şi îi dezaproba purtarea faţă de mine. Îl acuza că mă luase impulsiv, că profitase de vârsta şi poziţia lui ca să mă amăgească, obligându-mă să renunţ la toate punctele mele de sprijin. Nu-i plăcea că trăiam cu el în concubinaj, că-l părăsisem pe Ignacio şi nu mai eram cea dintotdeauna. Oricât am încercat, n-am izbutit s-o conving că el nu mă împingea niciodată să mă port astfel; că doar simpla mea iubire nestăvilită îmi dicta atari purtări. Ne certam zi de zi tot mai crâncen, ne făceam reproşuri cumplite şi ne sfâşiam sufletul una alteia. La fiecare ofertă a ei, replicam cu o jignire, la fiecare mustrare, cu un dispreţ şi mai feroce. Rare au fost întâlnirile care nu s-au sfârşit cu lacrimi, ţipete şi uşi trântite, aşa că vizitele au devenit tot mai scurte şi mai rare. Iar mama şi cu mine, tot mai străine.

Până când a făcut un gest de apropiere. L-a făcut în calitate de intermediar, e adevărat, dar gestul ei – pe care nu l-am fi putut prevedea – ne-a modificat drumurile. A venit într-o zi acasă la Ramiro, pe la prânzişor. El plecase, iar eu dormeam. Fuseserăm în oraş cu o noapte mai înainte, o văzuserăm pe Margarita Xirgu[12] la Teatrul de Comedie şi ne duseserăm după aceea la Le Cock. Ne culcaserăm probabil pe la patru, în zori, când eram atât de obosită, încât nici măcar nu avusesem putere să-mi şterg

12 Actriţa spaniolă Margarita Xirgu (1888-1969) a studiat şi a debutat la Barcelona, unde a triumfat cu numeroase roluri, de la clasici greci şi spanioli la autori contemporani, jucând inclusiv în comedii şi vodeviluri. În 1939, s-a stabilit în America de Sud, unde a promovat autori spanioli.

machiajul pe care-l foloseam în ultimul timp. Pe la vreo zece, auzisem ca prin vis că Ramiro pleca, tot ca prin vis auzisem că sosea Prudencia, fata de serviciu care făcea ordine în harababura casei. Tot ca prin vis o auzisem şi că pleca după lapte şi pâine, iar apoi auzisem bătăi în uşă. La început delicate, apoi hotărâte. Am crezut că Prudencia îşi uitase iar cheia, cum mai păţise şi în alte ocazii. M-am sculat, năucă şi foarte prost dispusă, şi am răspuns chemărilor insistente de la uşă strigând „imediat!”. Nici măcar nu m-am deranjat să pun ceva pe mine: proasta de Prudencia nu merita efortul. Am deschis, dormind în picioare, dar n-am dat de Prudencia, ci de mama. N-am ştiu ce să spun. La început, nici ea. S-a limitat să mă privească de sus în jos, oprindu-şi succesiv privirile la părul ciufulit, la urmele negre de mascara ce curseseră de pe gene sub ochi, la resturile de carmin din jurul gurii şi la cămaşa de noapte neruşinată, care lăsa la vedere mai multă carne goală decât putea admite decenţa ei. Nu i-am putut înfrunta privirea, nu i-am putut ţine piept. Poate fiindcă eram prea capie de nesomn. Poate fiindcă senina severitate a mamei mă dezarmase.

— Intră, nu sta în uşă, am spus, încercând să ascund confuzia provocată de sosirea ei neprevăzută.

— Nu, nu vreau să intru, sunt grăbită. Am venit doar cu un mesaj.

Situaţia era atât de încordată şi neobişnuită, încât niciodată n-aş fi putut crede că a fost adevărată dacă n-aş fi trăit-o eu însămi în acea dimineaţă. Mama şi cu mine, care împărtăşiserăm atâtea şi semănam perfect în multe privinţe, păream să fi devenit brusc două străine ce se

îndoiau una de alta ca două căţele ce se studiau, bănuitoare, de la distanţă.

Stătea în uşă, serioasă, ţeapănă, iar în conciul de pe ceafă începeau să i se întrezărească primele fire cenuşii. Demnă şi înaltă, arunca mustrări din priviri, pe sub sprâncenele arcuite. Oarecum elegantă, în pofida hainelor simple. Când, în sfârşit, şi-a încheiat cercetarea amănunţită, a vorbit. Nu dorea, deşi de asta mă temeam, să mă critice.

— Îţi aduc un mesaj. Nu te rog eu. Tu decizi dacă accepţi sau nu. Dar cred că trebuie s-o faci. Gândeşte-te: mai bine mai târziu decât niciodată.

N-a trecut pragul, iar vizita a mai durat doar un minut: cel de care a avut nevoie pentru a-mi da o adresă şi o oră pentru acea după-amiază, iar apoi pentru a-mi întoarce spatele fără un minim ceremonial de despărţire. M-a mirat că asta fusese tot, dar n-a trebuit să aştept prea mult alte câteva vorbe de la ea. Le-a spus abia când a început să coboare pe scară.

— Spală-ţi faţa, piaptănă-te şi pune-ţi ceva pe tine, arăţi ca o târfă.

La prânz, i-am povestit lui Ramiro ce uluită eram. Nu vedeam ce sens avea toată povestea, nu ştiam ce putea fi în spatele unui mesaj atât de neaşteptat, nu aveam încredere. L-am implorat să vină cu mine. Unde? Să-mi cunosc tatăl. De ce? Fiindcă aşa ceruse el. În ce scop? Nici dacă m-aş fi gândit un deceniu, n-aş fi putut ghici pricina.

Rămăsesem înţeleasă cu mama să ne întâlnim la prima oră a serii în faţa casei lui: Strada Hermosilla, 19. O stradă din lumea bună, o vilă din lumea bună; una aidoma celor unde duceam altă dată rochii abia cusute. Mă

aranjasem pentru întâlnire: alesesem o rochie de lână albastră, un palton asortat şi o pălăriuţă cu trei pene, înclinată pe urechea stângă. Toate plătite, fireşte, de Ramiro: primele veşminte necusute de mama sau de mine ce-mi atingeau trupul. Purtam pantofi cu tocuri înalte şi-mi lăsasem părul liber pe spate; mă machiasem foarte puţin, nu voiam reproşuri în seara aceea. Înainte de a ieşi, mă privisem în oglindă. Din cap până-n picioare. Imaginea lui Ramiro se reflecta în spatele meu, surâzând, admirând cu mâinile în buzunar.

— Arăţi fantastic. O să fie impresionat.

Am încercat să zâmbesc, mulţumită de comentariul lui, dar n-am reuşit pe deplin. Cu siguranţă că arătam bine; frumoasă şi distinsă, total diferită de ceea de fusesem cu doar câteva luni în urmă. Frumoasă, distinsă şi speriată ca un şoarece, moartă de frică, regretând că acceptasem acea invitaţie insolită. Din privirea pe care mi-a aruncat-o mama la sosire am dedus că apariţia lui Ramiro lângă mine nu-i era deloc pe plac. Intuind că voiam să intrăm împreună, ne-a tăiat-o fără menajamente.

— E o chestiune de familie; dacă nu vă supăraţi, vă rog să rămâneţi aici.

Şi, fără să mai aştepte vreun răspuns, s-a întors şi a intrat pe uşa mare din fier forjat negru şi cristal. Eu îi cerusem să mă însoţească, aveam nevoie de sprijinul şi forţa lui, dar n-am îndrăznit s-o înfrunt. M-am mărginit să-i şoptesc lui Ramiro că era mai bine să plece şi am urmat-o.

— Am venit la domnul Alvarado. Ne aşteaptă, l-a anunţat pe portar.

Acesta a încuviinţat şi, fără nici-o vorbă, ne-a însoţit la ascensor.

— Nu e nevoie, mulţumesc.

Am parcurs portalul larg şi am început să urcăm pe trepte, mama în faţă, cu paşi fermi, aproape fără să atingă lemnul lustruit al balustradei, într-un costum-taior pe care nu i-l ştiam. Iar eu în urma ei, cuprinsă de laşitate, agăţându-mă de balustradă ca de un colac de salvare într-o noapte furtunoasă. Amândouă mute ca două morminte. În timp ce urcam treptele una câte una, gândurile mi se buluceau în cap. Primul palier. De ce se purta mama cu atâta familiaritate în locul acela străin? Mezanin. Cum era, oare, bărbatul pe care urma să-l vedem, de ce această dorinţă bruscă de a mă cunoaşte după atâţia ani? Etajul unu. Restul gândurilor mi-au rămas claie peste grămadă în limbul minţii: n-aveam vreme de ele, ajunsesem. O uşă mare la dreapta, degetul mamei pe sonerie, apăsând sigură de ea, fără urmă de sfială. Uşa deschisă imediat, slujnica bătrână şi gârbovită în uniformă neagră, cu o bonetă de un alb impecabil.

— Bună seara, Servanda. Am venit la domnul. Presupun că e în bibliotecă.

Din gura întredeschisă a Servandei atârna salutul, de parcă primea în vizită doi strigoi. Când a izbutit să reacţioneze şi se părea că, în fine, va spune ceva, un glas fără chip s-a suprapus peste al ei. Un glas de bărbat, răguşit, puternic, din fundal.

— Să intre.

Slujnica s-a dat deoparte, pradă încă unei confuzii nervoase. N-a fost nevoie să ne arate drumul; mama părea să-l ştie foarte bine. Am înaintat pe un coridor larg, evitând saloane cu pereţi tapetaţi, covoare şi portrete de familie. Ajungând la o uşă dublă, care se deschidea pe stânga,

mama s-a întors într-acolo. Am văzut atunci silueta unui bărbat înalt, care ne aştepta în mijlocul încăperii. Şi din nou, glasul acela puternic.

— Poftiţi.

O cameră de lucru mare pentru bărbatul acela masiv. Un birou mare, acoperit cu hârtii, o bibliotecă mare, plină cu cărţi, un bărbat înalt care m-a privit mai întâi în ochi, apoi în jos şi apoi în sus. Mă descoperea. El a înghiţit în sec, eu am înghiţit în sec. A făcut câţiva paşi spre noi, a pus o mână pe braţul meu şi m-a strâns fără să exagereze, vrând parcă să se convingă că existam cu adevărat. A zâmbit uşor într-un colţ al buzelor, cu o urmă de melancolie.

— Eşti aidoma mamei tale acum douăzeci şi cinci de ani.

M-a pironit cu privirea, strângându-mi braţul o clipă, două, trei, zece. Apoi, nedându-mi drumul, şi-a întors ochii spre mama, privind-o concentrat. Pe chip i-a reapărut zâmbetul acela slab şi amar.

— Ce de vreme, Dolores!

Mama n-a răspuns, dar nici n-a întors privirea. Iar el şi-a luat braţul de pe al meu şi l-a întins către ea; nu părea să caute un salut, ci doar un contact, o atingere, de parcă aştepta ca degetele ei să-i iasă în întâmpinare. Dar ea nu s-a clintit, n-a răspuns invitaţiei, iar el a părut să se trezească din vrajă, şi-a dres glasul şi, pe un ton pe cât de atent, pe atât de forţat neutru, ne-a invitat să luăm loc.

În loc să se îndrepte spre masa mare de lucru pe care hârtiile stăteau claie peste grămadă, ne-a invitat în alt colţ al bibliotecii. Mama s-a instalat într-un fotoliu, iar el în faţa ei. Eu, singură pe o sofa, între ei. Încordaţi, stingheri toţi trei. El a aprins o havană. Ea stătea ţeapănă, cu genunchii

apropiaţi şi spatele drept. Între timp, eu zgâriam cu arătătorul tapiţeria din damasc de culoarea vinului de pe sofa, privind concentrat desenul, ca şi cum voiam să găuresc urzeala ţesăturii şi să fug prin ea ca o şopârlă mică. Odaia s-a umplut de fum, el şi-a dres iar glasul, ca pentru o intervenţie, dar, înainte ca aceasta să ajungă în aer, mama a început să vorbească. Mi s-a adresat mie, dar cu privirile la el. Vocea ei m-a obligat să ridic, în sfârşit, ochii spre amândoi. „Ei bine, Sira, acesta e tatăl tău, îl cunoşti, în sfârşit. Se numeşte Gonzalo Alvarado, e inginer, proprietarul unei topitorii şi locuieşte dintotdeauna în această casă. Înainte era fiul, acum e stăpânul, cum trec anii. Demult, eu coseam aici pentru mama lui, atunci ne-am cunoscut şi, în fine, după trei ani te-ai născut tu. Nu-ţi imagina un roman-foileton în care domnişorul fără scrupule o duce de nas pe biata croitoreasă, nici vorbă de aşa ceva. Când a început povestea noastră, eu aveam douăzeci şi doi, iar el douăzeci şi patru de ani; amândoi ştiam perfect cine eram, unde ne situam şi ce înfruntam. N-a existat înşelăciune din partea lui, nici alte iluzii decât cele potrivite din partea mea. Relaţia s-a sfârşit, căci nu avea unde să ajungă; n-ar fi trebuit să înceapă niciodată. Eu am hotărât să-i pun capăt, nu el ne-a părăsit pe tine şi pe mine. Şi tot eu m-am străduit mereu să n-aveţi niciun contact. Tatăl tău a încercat să nu ne piardă urma, la început insistent; treptat, a acceptat situaţia. S-a căsătorit şi a avut alţi copii, doi băieţi. E mult de când nu mai ştiam nimic de el, până când alaltăieri mi-a trimis un mesaj. Nu mi-a spus de ce doreşte să te cunoască acum, dar astăzi vom afla.”

Pe când ea vorbea, el mă privea atent, studiindu-mă cu seriozitate. Când mama a tăcut, a aşteptat câteva clipe,

apoi a preluat ştafeta. Gânditor parcă, măsurându-şi vorbele, pentru ca ele să exprime precis ce voia să spună. Am profitat de clipele acelea ca să-l studiez, şi primul lucru care mi-a venit în minte a fost că nicicând nu mi-aş fi putut închipui un asemenea tată. Eu eram brunetă, mama era brunetă, şi în cele mai năstruşnice închipuiri despre tatăl meu îl crezusem mereu aidoma nouă, cu faţa măslinie, părul negru şi trupul sprinten. Şi mereu asociasem figura unui posibil tată cu oamenii din jurul meu: vecinul Norberto, taţii prietenelor mele, oamenii care umpleau cârciumile şi străzile din cartier. Taţi normali ai unor persoane normale: funcţionari de poştă, vânzători, amploaiaţi, chelneri din cafenele ori patroni cel mult ai unei tutungerii, mercerii ori zarzavagerii din piaţa Cebada. Domnii pe care îi vedeam când străbăteam străzile prospere din Madrid, când distribuiam pachetele donei Manuela, erau pentru mine fiinţe de pe altă lume, entităţi din altă specie, ce nu încăpeau sub nici-o formă în tiparul existent în mintea mea pentru categoria prezenţei paterne. Dar aveam în faţă tocmai un asemenea exemplar. Un bărbat încă bine, în pofida corpolenţei cam exagerate, cu părul deja cărunt, care la vremea lui trebuie să fi fost deschis la culoare, şi ochii de culoarea mierii niţel cam iritaţi, costum gri-închis, proprietarul unei case mari şi cu familia absentă. Un tată diferit de ceilalţi, care, în sfârşit, a început să vorbească, adresându-ni-se alternativ mamei şi mie, uneori amândurora, alteori nici uneia din noi.

— Să vedem, asta nu-i treabă uşoară, ne-a anunţat.

A respirat adânc, a tras din havană, a scos un rotocol de fum. A ridicat, în sfârşit, privirea spre ochii mei. Apoi spre ai mamei. Iar spre ai mei. Şi abia atunci şi-a reluat

vorba, fără să se mai oprească aproape deloc în acel timp lung şi intens, şi m-am trezit că eram aproape pe întuneric, trupurile ne deveniseră nişte umbre şi, drept singură lumină, ne însoţea doar strălucirea îndepărtată şi slabă a lămpii cu abajur verde de pe masa de scris.

— V-am căutat deoarece mă tem că oricând mă pot ucide. Sau am să sfârşesc eu prin a omorî pe cineva şi au să mă bage la închisoare, ceea ce ar fi ca o moarte în viaţă, adică tot aia. Viaţa politică e gata să explodeze şi, când are să se întâmple, doar Dumnezeu ştie ce-are să se aleagă de noi.

M-am uitat cu coada ochiului la mama, să văd cum reacţiona, dar pe chip nu i se citea nici cea mai mică nelinişte: ca şi cum nu i se prezicea o moarte iminentă, ci i se spunea cât era ceasul sau i se anunţa o zi înnorată. Estimp, el a continuat să prefire premoniţii şi şuvoaie de amărăciune.

— Ştiindu-mă deci cu zilele numărate, am început să-mi inventariez viaţa, şi ce credeţi că am? Bani, desigur. Proprietăţi. O întreprindere, unde am trudit timp de trei decenii şi unde, când nu-mi organizează o grevă, cei două sute de muncitori mă umilesc şi mă scuipă în obraz. O soţie care, de cum a văzut că s-a pus foc la două biserici[13], şi-a luat mama şi surorile şi s-a dus la Saint Jean de Luz. Şi doi fii pe care nu-i înţeleg, doi vagabonzi care au ajuns fanatici şi-şi petrec zilele trăgând cu puşca pe acoperişuri şi

13 Asemenea incendii, provocate de anarhişti, marchează începutul războiului civil (1936-1939), încheiat cu proclamarea lui Francisco Franco şef al statului şi generalisim al armatei.

adorându-l pe luminatul fiu al lui Primo de Rivera[14], care le-a luat minţile tuturor domnişorilor din Madrid cu neroziile-i romantice despre redeşteptarea spiritului naţional. I-aş duce pe amândoi la topitorie, să trudească douăsprezece ore pe zi, să vedem dacă li se mai trezeşte spiritul naţional în loviturile ciocanului pe nicovală.

Lumea s-a schimbat mult, Dolores, observi? Muncitorii nu se mai mulţumesc cu nedeia Sfântului Cayetano şi coridele din Carabanchel, cum cântă zarzuela[15]. Acum dau catârca pe bicicletă şi se afiliază la un sindicat; de cum se strânge şurubul, îşi ameninţă patronul că-i trag un glonţ

14 Militar şi om politic, Miguel Primo de Rivera (1870-1930) a dizolvat Parlamentul în 1923. Numit prim-ministru de regele Alfonso al XIII-lea, a suprimat libertăţile democratice, a trecut partidele politice în ilegalitate şi a preluat personal conducerea militară a Protectoratului din Maroc, punând capăt războiului (1927). În pofida unor succese economice şi financiare, ca urmare a crizei economice şi a nemulţumirii armatei, Alfonso al XIII-lea l-a demis (1930). După moartea sa în exil la Paris, fiul lui, Jose Antonio Primo de Rivera (1903-1936), înfrânt în alegeri (1931), a evoluat către un naţionalism inspirat din fascismul italian. A fondat partidul Falangei Spaniole (1933), a fost ales deputat (1934), dar a fost din nou înfrânt în alegeri (1936), iar Guvernul Frontului Popular l-a arestat. A ordonat falangiştilor să sprijine insurecţia franchistă. Judecat de un tribunal popular, a fost condamnat la moarte şi executat.

15 Operetă tradiţională spaniolă, în care alternează scene vorbite şi arii muzicale; apărută în secolul al XVII-lea, şi-a luat numele de la micul palat unde se jucau asemenea spectacole, pavilionul regal de vânătoare din împrejurimile Madridului, Zarzuela, frecventat şi astăzi de regii Spaniei.

între sprâncene. Poate că au dreptate, fiindcă nimănui nu-i place să ducă o viaţă plină de lipsuri şi să muncească din zori până-n seară de când îi dau dinţii. Dar aici e nevoie de mult mai mult decât atât: ridicând pumnul, urându-şi superiorii şi cântând Internaţionala n-au să rezolve prea multe; o ţară nu se schimbă în ritmul imnurilor. Motive de răzmeriţă au, fireşte, cu carul, că aici foamea şi multe nedreptăţi domnesc de veacuri, dar asta nu se rezolvă muşcând mâna celui ce-ţi dă de mâncare. Pentru asta, pentru modernizarea ţării, avem nevoie de întreprinzători curajoşi şi de muncitori calificaţi, de o educaţie bună şi de guverne serioase, care să reziste suficient la putere. Dar aici totul e un dezastru, fiecare îşi vede de-ale lui şi nimeni nu lucrează serios pentru a lichida toată lipsa de judecată. Oamenii politici de toate culorile îşi pierd zilele în diatribele şi filigranele oratorice din Parlament. Regelui îi e bine unde e; trebuia să fi plecat de mult. Socialiştii, anarhiştii şi comuniştii luptă pentru ai lor, aşa cum şi trebuie să facă, dar ar trebui să lupte cu bun-simţ şi ordine, fără ranchiună şi dezlănţuiri. Între timp, cuprinşi de laşitate, oamenii puterii şi monarhiştii fug în străinătate. Din cauza lor, militarii se vor răzvrăti până la urmă într-o bună zi, instituind un stat cazon, şi atunci ştiu că vom avea de ce plânge. Sau va izbucni un război civil, o să ne punem pe tras unii în alţii şi fraţii se vor omorî între ei.

Vorbea hotărât, fără preget. Până când, brusc, a părut să revină la realitate, nedându-şi seama că şi mama, şi eu, deşi ne ţineam firea, eram total deconcertate şi nu ştiam nici unde voia să ajungă cu pledoaria lui descurajantă, nici ce legătură aveam noi cu acea crudă dezlănţuire verbală.

— Scuzaţi-mă că vă spun toate acestea atât de impulsiv, dar mă gândesc de mult la ele şi cred că a sosit momentul acţiunii. Ţara se prăbuşeşte. Asta-i o nebunie, o absurditate, iar pe mine, aşa cum v-am spus, mă pot ucide în orice zi. S-a întors roata lumii, şi e foarte greu să te adaptezi. Am trudit ca un bou peste treizeci de ani, nedormind pentru averea mea şi încercând să-mi fac datoria. Dar, ori timpurile nu-s de partea mea, ori am greşit cu siguranţă în ceva serios, fiindcă, la sfârşit, nimic nu-mi iese, şi viaţa pare să-mi scuipe brusc în faţă răzbunarea ei. Fiii mi-au scăpat din mână, soţia m-a părăsit, viaţa de zi cu zi din fabrică e un infern. Nimeni nu mă sprijină, sunt singur şi convins că situaţia se poate doar înrăutăţi. De aceea mă pregătesc, îmi pun ordine în afaceri, hârtii şi socoteli. Îmi pun în aplicare ultimele dorinţe şi încerc să organizez totul pentru eventualitatea că într-o zi nu voi reveni. Odată cu afacerile, îmi fac ordine în amintiri şi puţinele sentimente. Cu cât văd totul mai negru în jurul meu, cu atât îmi scormonesc mai mult sentimentele şi-mi salvez amintirile despre tot ce mi-a dăruit viaţa; acum, la sfârşitul zilelor, mi-am dat seama că unul dintre puţinele momente pe care a meritat cu adevărat să le trăiesc e, ştii, nu-i aşa, Dolores? E legat de tine. De tine şi de fiica noastră, care seamănă leit cu tine când eram tineri. De asta am vrut să vă văd.

Gonzalo Alvarado, tatăl care avea, în sfârşit, chip şi nume pentru mine, vorbea acum ceva mai liniştit. Pe la jumătatea pledoariei, începuse să se arate drept bărbatul care era zilnic, probabil diferit de cum ni se arătase: sigur de sine, cu gesturi şi vorbe tăioase, obişnuit să poruncească şi să aibă dreptate, îi venise greu să înceapă; probabil că nu era prea plăcut să dea ochii cu o iubire

pierdută şi o fiică necunoscută după un sfert de veac de absenţă. Dar în acel moment îşi regăsise total aplombul şi era stăpân pe situaţie. Pledoaria lui era fermă, sinceră şi fără vorbe în plus, aşa cum nu poate fi decât pledoaria cuiva care nu mai are nimic de pierdut.

— Ştii, Sira? Am iubit-o cu adevărat pe mama ta; am iubit-o mult, foarte mult, mi-am dorit ca totul să se fi petrecut altfel şi s-o fi putut avea mereu lângă mine. Din nefericire, n-a fost aşa.

Şi-a luat ochii de la mine şi a întors privirile spre mama. Spre ochii ei mari, de culoarea alunei, obosiţi de atâta cusut. Spre frumoasa ei maturitate, fără creme şi sulimanuri.

— Am luptat prea puţin pentru tine, nu-i aşa, Dolores? N-am fost în stare să le ţin piept alor mei, n-am fost la înălţimea ta. După aceea, ştii: m-am obişnuit cu viaţa care se aştepta de la mine, m-am obişnuit cu altă soţie şi altă familie.

Mama asculta în tăcere, aparent impasibilă. N-aş şti să spun dacă îşi ascundea emoţiile ori dacă vorbele lui îi erau indiferente. Pur şi simplu, nu-i puteam citi gândurile aşa cum stătea, hieratică, în costumul perfect croit, pe care nu i-l mai văzusem niciodată, croit cu siguranţă din ceea ce îi rămăsese de la doamne cu mai multe stofe şi mai mult noroc în viaţă decât ea. Departe de a se lăsa influenţat de pasivitatea ei, tata a continuat.

— Nu ştiu dacă mă credeţi sau nu, dar acum, când îmi văd sfârşitul aproape, regret într-adevăr din toată inima că am lăsat să treacă atâţia ani, că nu m-am ocupat de voi şi nici măcar n-am ajuns să te cunosc, Sira. Ar fi trebuit să insist mai mult, să vă stau mai aproape, dar asta a fost

situaţia, iar tu, Dolores, erai prea demnă: n-ai fi acceptat doar firimiturile vieţii mele. Totul sau nimic. Mama ta e foarte dură, fetiţo, şi foarte fermă. Iar eu am fost, probabil, slab şi cretin, dar, în fine, nu-i momentul să ne lamentăm.

A tăcut câteva clipe, gânditor, fără să se uite la noi. Apoi a tras aer în piept, a expirat cu putere şi şi-a schimbat poziţia: şi-a desprins spatele de spătarul fotoliului şi şi-a împins trupul în faţă, dorind parcă să fie mai direct, ca şi cum voia să abordeze direct ceea ce credea că trebuia să ne spună. Părea, în fine, dispus să renunţe la amara nostalgie cu care survola trecutul, pregătit să se oprească la cerinţele pământeşti ale prezentului.

— Nu vreau să vă mai reţin cu melancoliile mele, scuzaţi-mă. Să revenim la subiect. V-am chemat ca să vă comunic ultimele mele dorinţe. Şi vă rog să mă înţelegeţi bine, corect. Nu am intenţia să vă despăgubesc pentru anii în care nu v-am purtat de grijă, nici să vă demonstrez cu daruri că mă căiesc şi cu atât mai puţin încerc să vă cumpăr stima abia acum. Nu vreau decât să las bine legate capetele despre care cred că trebuie să rămână legitim legate pentru clipa când îmi va suna ceasul.

Pentru prima dată după ce ne aşezaserăm, s-a ridicat din fotoliu şi s-a dus la masa de scris. L-am urmărit cu privirea: i-am observat spatele lat, croiala elegantă a sacoului, mersul sprinten, în pofida corpolenţei. M-am uitat apoi la portretul ce atârna pe peretele din fund, spre care se îndrepta, căci nu puteam să n-o fac, date fiind dimensiunile lui. O doamnă elegantă, îmbrăcată după moda începutului de secol, nici frumoasă, nici urâtă, cu o tiară pe părul scurt şi ondulat şi o ţinută severă în uleiul din rama poleită. S-a întors şi l-a arătat cu o mişcare a bărbiei.

— Mama, măreaţa dona Carlota, bunica ta. Ţi-o aminteşti, Dolores? A murit acum şapte ani; de-ar fi făcut-o acum douăzeci şi cinci, tu, Sira, te-ai fi născut probabil aici. În fine, să lăsăm morţii să se odihnească în pace.

Vorbea fără să ne privească, văzându-şi de treabă în spatele mesei de lucru. A deschis sertare, a scos obiecte, a răscolit hârtii şi s-a întors la noi cu mâinile pline. Mergând, nu-şi lua ochii de la mama.

— Eşti tot frumoasă, Dolores, a zis, aşezându-se.

Nu mai era încordat, stinghereala iniţială era doar o amintire.

— Scuzaţi-mă, nu v-am oferit nimic, vreţi să serviţi ceva? O s-o chem pe Servanda...

A făcut un gest, de parcă voia să se ridice din nou, dar mama l-a întrerupt.

— Nu vrem nimic, Gonzalo, mulţumesc. Să terminăm odată cu toate astea, te rog.

— Ţi-aminteşti de Servanda, Dolores? Cum ne mai spiona, cum ne mai urmărea, ca să se ducă pe urmă cu bârfa la mama. A hohotit brusc, răguşit, scurt, amar: îţi aminteşti când ne-a prins închişi în camera de călcat rufe? Şi uită-te acum, după atâţia ani, ce ironie a sorţii: mama putrezeşte în cimitir, iar eu stau aici, cu Servanda, care îmi poartă de grijă, nu poate fi soartă mai jalnică. Trebuia s-o concediez la moartea mamei, dar unde era să se mai ducă atunci, bătrână, surdă, fără familie, biata de ea? În plus, probabil că nici nu putuse face decât ce-i poruncea mama: doar nu era să piardă un asemenea serviciu pe daiboj, deşi dona Carlota era insuportabilă şi-i făcea viaţa amară. În fine, nici voi nu vreţi să serviţi nimic, nici eu. Să continuăm deci.

A rămas pe marginea scaunului, fără să se rezeme, cu mâinile mari sprijinite pe maldărul de lucruri pe care le adusese de pe masă. Hârtii, pachete, etuiuri. Din buzunarul interior al sacoului a scos nişte ochelari cu montură metalică şi i-a potrivit pe nas.

— Ei bine, să trecem la chestiuni practice. Să vedem, pe rând.

A luat mai întâi un pachet format din două plicuri mari, umflate, legate pe mijloc cu un elastic.

— Asta-i pentru tine, Sira, ca să-ţi croieşti un drum în viaţă. Nu-i a treia parte din capitalul meu, cum ar fi drept să primeşti, deoarece eşti unul dintre cei trei descendenţi ai mei, dar sunt toţi banii peşin pe care ţi-i pot da acum. N-am izbutit să vând aproape nimic, vremurile nu-s pentru asemenea tranzacţii. Nu pot să-ţi las nici proprietăţi; nu eşti legal recunoscută drept fiica mea, iar drepturile reale te-ar copleşi, implicându-te în procese fără sfârşit cu ceilalţi fii ai mei. Dar, în fine, ai aici aproape o sută cincizeci de mii de pesete. Pari isteaţă ca şi mama ta; sigur vei şti să le investeşti bine. Cu aceşti bani vreau să-i porţi de grijă, să nu-i lipsească nimic şi s-o poţi întreţine dacă într-o zi ar ajunge să aibă nevoie.

Ţinea pachetul întins; înainte de a-l lua, m-am uitat la mama, deconcertată, neştiind ce să fac. Cu un gest afirmativ, scurt şi concis, a consimţit. Abia atunci am întins mâinile.

— Îţi mulţumesc, i-am murmurat tatei, înainte de a răspunde, a zâmbit auster.

— N-ai pentru ce, fetiţo, n-ai pentru ce. Ei bine, să continuăm.

A luat apoi un etui căptuşit cu catifea albastră şi l-a deschis. A luat altul, de astă dată de culoare grena, mai mic. A făcut la fel. Şi tot aşa, unul după altul, până la cinci etuiuri. Le-a pus pe masă. Bijuteriile din interiorul lor nu străluceau, era prea puţină lumină, dar nu le puteam ignora valoarea.

— Erau ale mamei. Sunt mai multe, dar Maria Luisa, soţia mea, le-a luat cu ea în piosu-i exil. Dar le-a lăsat pe cele mai valoroase, probabil pentru că erau cele mai discrete. Sunt pentru tine, Sira; cel mai sigur e că n-ai să ajungi să le porţi: după cum vezi, sunt cam ostentative. Dar le vei putea vinde sau amaneta, dacă vei avea vreodată nevoie, şi ai să iei pe ele o sumă mai mult decât respectabilă.

N-am ştiut ce să răspund; mama, da.

— Nici vorbă, Gonzalo. Toate astea îi aparţin soţiei tale.

— Nici gând, i-a tăiat-o. Toate astea, dragă Dolores, nu-s ale soţiei mele; toate sunt ale mele, iar eu doresc ca de la mine să ajungă la fiica mea.

— Nu se poate, Gonzalo, nu se poate.

— Ba se poate.

— Ba nu.

— Ba da.

Aici discuţia a murit. Tăcere pentru Dolores, o bătălie pierdută. El a închis cutiile pe rând. Apoi le-a pus una peste alta, într-o piramidă ordonată, cea mai mare cutie jos, cea mai mică, sus. A împins grămada spre mine, făcând-o să lunece pe suprafaţa ceruită a mesei, iar când a ajuns în faţa mea, şi-a îndreptat atenţia spre nişte hârtii îndoite. Le-a despăturit şi mi le-a arătat.

— Astea-s certificatele bijuteriilor, cu descrieri, taxe şi aşa mai departe. Şi mai există un act notarial care certifică faptul că sunt proprietatea mea şi că ţi le cedez din propria-mi voinţă. Are să-ţi fie de folos, dacă vreodată va trebui să dovedeşti că-ţi aparţin; sper că nu vei avea nevoie să demonstrezi nimic nimănui, dar e bine să-l ai, pentru orice eventualitate.

A împăturit hârtiile, le-a pus într-un soi de dosar, l-a legat îndemânatic cu o panglică roşie şi l-a pus tot în faţa mea. Apoi a scos dintr-un plic două coli de hârtie pergamentoasă, timbrate şi ştampilate.

— Şi acum încă un lucru, aproape ultimul. Să vedem cum să ţi-l explic. (Pauză, inspiraţie, expiraţie. De la capăt.) L-am redactat împreună cu avocatul meu, iar un notar l-a legalizat, în rezumat, atestă că eu sunt tatăl tău şi tu – fiica mea. La ce-ţi va servi? Poate că la nimic, fiindcă, dacă într-o zi ai cere o parte din averea mea, ai afla că am destinat-o încă din viaţă fraţilor tăi vitregi, aşa că niciodată n-ai putea obţine de la această familie mai multe beneficii decât vei lua azi cu tine când vei ieşi din această casă. În schimb, acest act e important pentru mine; e recunoaşterea publică pe care ar fi trebuit s-o fac cu mulţi ani în urmă. Adevereşte ceea ce ne uneşte pe noi doi, şi de aici înainte poţi face cu el ce vrei: să-l arăţi lumii întregi ori să-l rupi în bucăţele şi să-l pui pe foc; asta nu mai depinde decât de tine.

A împăturit documentul, l-a pus în plic, plicul mi l-a întins mie, iar de pe masă a luat altul, ultimul. Cel dinainte era mare, din hârtie bună, cu o caligrafie elegantă şi antet notarial. Al doilea era mic, maroniu, comun, părea să fi trecut prin milioane de mâini înainte de a ajunge în ale noastre.

— Am ajuns şi la sfârşit, a spus, fără să ridice capul.

L-a deschis, i-a scos conţinutul şi l-a cercetat rapid. Trecând de astă dată peste mine, i l-a dat mamei, fără niciun cuvânt. Apoi s-a ridicat şi s-a îndreptat spre unul din balcoane. A rămas acolo tăcut, cu spatele, ţinând mâinile în buzunarele pantalonilor, privind noaptea sau neantul, habar n-am. Mama primise un teanc mic de poze. Vechi, sepia şi proaste, făcute de un fotograf la minut, pentru trei lulele, într-o dimineaţă de primăvară din urmă cu peste două decenii. Doi tineri chipeşi, surâzători. Complici şi intimi, prinşi în plasa fragilă a iubirii lor pe cât de mari, pe atât de incomode, nu ştiau că, după o despărţire de ani de zile, când să înfrunte împreună mărturia zilei de ieri, el se va duce pe balcon, ca să n-o privească pe ea în faţă, iar ea va strânge din dinţi, ca să nu plângă în faţa lui.

Dolores a privit pozele fără grabă, una după alta. Apoi mi le-a dat, fără să se uite la mine. Le-am privit şi eu fără grabă, apoi le-am pus la loc în plic. El a revenit lângă noi, s-a aşezat din nou şi a reluat conversaţia.

— Cu asta am încheiat chestiunile materiale. Acum vin sfaturile. Nu că aş încerca, fata mea, să-ţi fac un legat moral; nu cred că aş putea să inspir încredere, nici că aş putea să predic cu propriu-mi exemplu, dar nici nu cred că ar cădea cerul dacă, după atâţia ani, m-aţi asculta câteva minute, aşa-i?

Am încuviinţat, dând din cap.

— Ei bine, iată-mi sfatul: plecaţi cât mai iute cu putinţă. Amândouă, departe, trebuie să plecaţi; cu cât mai departe de Madrid, cu atât mai bine. Departe de Spania, dacă e posibil. În Europa nu, că nici acolo nu-i prea bine. În America sau, dacă America vi se pare prea departe, în

Africa. În Maroc; duceţi-vă în Protectorat, fiindcă se trăieşte bine. E un loc liniştit unde, de când s-a sfârşit războiul cu arabii, nu se întâmplă niciodată nimic. Începeţi o viaţă nouă departe de ţara asta care a înnebunit, deoarece, când nici cu gândul nu vom gândi, va izbucni ceva teribil, şi aici vor muri toţi.

Nu m-am putut abţine.

— Şi dumneata de ce nu pleci?

A zâmbit amar încă o dată. Şi-a întins mâna mare către mine şi m-a strâns cu putere. Era fierbinte. A vorbit fără să-mi dea drumul.

— Fiindcă eu nu mai am nevoie de viitor, fetiţo; mi-am dat foc la toate corăbiile. Te rog, fă-mi o favoare, nu-mi vorbi cu dumneata. Eu mi-am încheiat ciclul, poate niţel înainte de vreme, dar nu mai am nici chef, nici putere să lupt pentru o viaţă nouă. O asemenea schimbare trebuie s-o începi cu vise şi speranţe, cu iluzii. Să porneşti fără ele înseamnă doar să fugi, iar eu n-am intenţia s-o fac; prefer să rămân aici şi să înfrunt tot ce va veni. Dar tu, Sira, eşti tânără, va trebui să-ţi faci o familie, s-o scoţi la capăt. Şi Spania e un loc tot mai nepotrivit. Aşa că-ţi recomand ca tată şi ca prieten: pleacă. Ia-o pe mama ta cu tine, să-şi vadă nepoţii crescând. Şi ai grijă de ea aşa cum eu n-am fost în stare s-o fac, promite-mi.

M-a pironit cu privirile până mi-a perceput mişcarea afirmativă. Nu ştiam cum spera să-i port de grijă mamei, dar n-am îndrăznit mai mult decât să încuviinţez.

— Ei bine, cred că am terminat, a anunţat.

S-a ridicat, iar noi l-am imitat.

— Strânge-ţi lucrurile, a spus.

I-am dat ascultare. Totul mi-a încăput în geantă, cu excepţia celui mai mare etui şi a plicurilor cu bani.

— Şi acum, dă-mi voie să te îmbrăţişez pentru prima şi, cu siguranţă, ultima oară. Mă îndoiesc serios că ne vom revedea. M-a învăluit cu trupul lui şi m-a strâns în braţe cu putere; apoi mi-a luat faţa între mâinile lui mari şi m-a sărutat pe frunte.

— Eşti la fel de frumoasă ca mama ta. Noroc în viaţă, fata mea. Dumnezeu să te binecuvânteze.

Am vrut să-i spun ceva, dar n-am putut. Sunetele mi s-au împotmolit în gât, într-o babilonie de noduri şi vorbe; lacrimile mi-au venit în ochi, şi n-am fost în stare decât să mă întorc şi să ies pe coridor, în căutarea ieşirii, poticnindu-mă, cu ochii împăienjeniţi şi un fir de neagră tristeţe lăuntrică.

Am aşteptat-o pe mama pe palier. Uşa care dădea în stradă rămăsese întredeschisă, am văzut-o ieşind, urmărită de departe de sinistra Servanda. Avea obrajii de un roşu aprins şi ochii sticloşi, pe chip i se citea, în sfârşit, emoţia. N-am asistat la ceea ce părinţii mei au făcut şi au zis în acele nici cinci minute, dar cred şi azi că s-au îmbrăţişat, spunându-şi adio pe vecie.

Am coborât aşa cum urcaserăm: mama în faţă, eu în spate. În tăcere. Cu bijuteriile, actele şi pozele în buzunar, cu teancul de o sută cincizeci de mii de pesete strâns sub braţ, în păcănitul tocurilor pe marmura treptelor. Ajungând la mezanin, nu m-am putut abţine: am luat-o de braţ şi am obligat-o să se oprească şi să se întoarcă. Stând faţă în faţă, vocea mea a fost doar un murmur înspăimântat.

— Chiar au să-l omoare, mamă?

— Ce ştiu eu, fetiţo, ce ştiu eu...?

4

Am ieşit în stradă şi am plecat fără nici-o vorbă. Mama a grăbit pasul, iar eu m-am străduit să mă ţin după ea, deşi pantofii noi, incomozi şi înalţi, mă împiedicau să merg în ritmul ei. După câteva minute, am îndrăznit să vorbesc, tot consternată, ca şi cum conspiram.

— Ce mă fac acum cu toate astea, mamă?

Nu s-a oprit să-mi răspundă.

— Le pui bine, a fost singurul ei răspuns.

— Pe toate? Tu nu-ţi opreşti nimic?

— Nu, toate-s ale tale; tu eşti moştenitoarea şi, în plus, eşti deja femeie în toată firea, nu mă pot amesteca în ceea ce hotărăşti să faci de aici înainte cu bunurile pe care tatăl tău a hotărât să ţi le dea.

— Sigur, mamă?

— Sigur, fata mea, sigur. Dă-mi, poate, o fotografie; oricare dintre ele, vreau doar o amintire. Restul e numai al tău, dar, pentru numele lui Dumnezeu şi al Maicii Preciste, te rog, Sira, ascultă-mă bine, fetiţo.

S-a oprit în sfârşit, m-a privit în ochi sub lumina tulbure a unui felinar. Pe lângă noi treceau în toate

sensurile oameni străini de confuzia pe care ne-o provocase întâlnirea aceea.

— Ai grijă, Sira. Ai grijă şi fii responsabilă, a şoptit, vorbind grăbit. Nu face nici-o nebunie, deoarece acum ai mult, mult, mult mai mult decât ai visat să ai în viaţă, aşa că, pentru numele Domnului, fetiţo, fii prudentă; fii prudentă şi înţeleaptă.

Am mers în tăcere până ne-am despărţit. Ea s-a întors în pustietatea casei sale, fără mine; lângă muta tovărăşie a bunicului, care n-a ştiut niciodată cine era tatăl nepoatei lui, fiindcă Dolores, încăpăţânată şi orgolioasă, refuzase mereu să-i divulge numele. Iar eu la Ramiro. Mă aştepta acasă, fumând şi ascultând, în amurg, radioul din salon, dornic să ştie cum îmi mersese şi gata să cinăm în oraş.

I-am povestit amănunţit cum fusese vizita: ce văzusem, ce-mi spusese tata, cum mă simţisem şi ce mă sfătuise. Şi i-am arătat şi ce adusesem cu mine din casa în care probabil că n-aveam să mă mai întorc niciodată.

— Asta face mulţi bani, fetiţo, a şoptit, privind bijuteriile.

— Şi mai e şi asta, am spus, întinzându-i plicurile cu bancnote.

Drept orice replică, a lăsat să-i scape un fluierat.

— Ce-o să facem cu toate astea, Ramiro? am întrebat, îngrijorată.

— Vrei să spui ce-o să faci tu, iubito: toate-s doar ale tale. Eu pot, dacă vrei, să aflu care-i cea mai bună formă de a le păstra. Poate n-ar fi rău să depunem totul în seiful din biroul meu.

— De ce să nu le ducem la o bancă? am întrebat.

— Nu cred că ar fi cel mai potrivit lucru, în vremurile astea.

Căderea bursei din New York din urmă cu câţiva ani, instabilitatea politică şi o altă grămadă de lucruri, care pe mine nu mă interesau absolut deloc, au fost explicaţiile cu care şi-a susţinut propunerea. Abia i-am dat atenţie: orice hotărâre a lui mi se părea corectă, nu voiam decât să ascundă cât mai repede averea ce-mi ardea deja degetele.

A doua zi, s-a întors de la lucru încărcat cu broşuri şi caieţele.

— Mă tot gândesc la ale tale şi cred că am găsit soluţia. Cel mai bine ar fi să înfiinţezi o societate comercială, a anunţat de cum a intrat.

Nu ieşisem din casă după ce mă trezisem. Îmi petrecusem toată dimineaţa încordată şi nervoasă, retrăind după-amiaza anterioară, chinuită încă de strania senzaţie pe care mi-o provoca existenţa unui tată cu prenume, nume, avere şi sentimente. Propoziţia aceea neaşteptată n-a făcut decât să-mi accentueze confuzia.

— Ce să fac eu cu o firmă? am întrebat, alarmată.

— Astfel vei ţine banii în siguranţă. Şi încă ceva.

Mi-a spus că firma lui avea probleme, frecuşuri cu şefii din Italia, şi că firmele străine nu se mai simţeau în siguranţă în Spania convulsionată din acele zile. Mi-a vorbit de idei, de gânduri şi a deschis în faţa mea un catalog cu proiecte pe care nu mi le mai împărtăşise până atunci. Proiecte inovatoare, strălucite, menite să modernizeze ţara cu firme străine, croind astfel drum modernizării. Import de secerătoare mecanice englezeşti pentru ogoarele Castiliei, aspiratoare americane care promiteau să lase căminele orăşeneşti curate ca lacrima şi un cabaret în stil berlinez

pentru care avea deja un local pe Strada Valverde. Între toate strălucea, totuşi, proiectul Academiei Pitman.

— De luni de zile mă tot gândesc la ideea asta, de când am primit la firmă o broşură prin intermediul unor vechi clienţi, dar, din poziţia mea de director, nu mi s-a părut oportun să mă adresez direct lor. Dacă fondăm o firmă pe numele tău, totul va fi mult mai simplu, m-a lămurit. Academiile Pitman funcţionează din plin în Argentina: au peste douăzeci de sucursale, pregătesc mii de elevi pentru posturi în întreprinderi, bănci şi administraţie. Îi învaţă dactilografie, stenografie şi contabilitate cu metode revoluţionare, iar după unsprezece luni primesc un titlu şi-s gata să-i facă praf pe toţi. Iar firma creşte neîncetat, deschide noi sedii, face angajări şi generează venituri. Am putea face şi noi la fel, să deschidem Academii Pitman pe acest mal al oceanului. Dacă le propunem acest lucru argentinienilor, spunându-le că avem o firmă legal constituită şi cu suficient capital, e probabil să avem posibilităţi mult mai mari decât ca simpli particulari.

Habar n-aveam dacă proiectul era înţelept sau foarte aiurit, dar Ramiro vorbea atât de sigur, părea atât de ferm şi de bun cunoscător, încât nici-o clipă nu m-am îndoit că era un plan măreţ. Tot adăuga detalii, continuând, vorbă cu vorbă, să mă uimească.

— Cred că ar trebui să ţii seama de sfatul tatălui tău de a părăsi Spania. Are dreptate: aici totul e prea încordat, oricând poate izbucni ceva grav, nu-i momentul pentru afaceri noi. De aceea cred că trebuie să-i urmăm sfatul şi să plecăm în Africa. Dacă totul merge bine, de cum se liniştesc lucrurile, putem să facem un salt în Peninsulă şi să ne

extindem în toată Spania. Lasă-mi niţel timp, ca să-i contactez în numele tău pe patronii de la Pitman din Buenos Aires şi să-i conving de oportunitatea proiectului nostru de a deschide o mare sucursală în Maroc, mai vedem dacă în Tanger ori în Protectorat. Durează o lună, cel mult, până ne răspund. Şi, de cum primim răspunsul, *arrivederci* Hispano-Olivetti: plecăm şi ne punem pe treabă.

— Dar de ce-ar vrea arabii să bată la maşină?

Ramiro mi-a răspuns cu un hohot de râs sonor. Apoi m-a lămurit:

— Ce idei ai şi tu, iubito! Academia noastră va fi destinată europenilor care trăiesc în Maroc. Tangerul e un oraş internaţional, un porto franco cu cetăţeni veniţi din întreaga Europă. Acolo sunt multe firme străine, legaţii diplomatice, bănci şi afaceri financiare de tot soiul; posibilităţile de muncă sunt imense, şi peste tot e nevoie de personal calificat, cu cunoştinţe de dactilografie, stenografie şi contabilitate. În Tetuan situaţia e diferită, dar tot plină de oportunităţi: populaţia e mai puţin internaţională, fiindcă oraşul e capitala Protectoratului spaniol, dar e plin de funcţionari şi aspiranţi la posturi de funcţionari, şi cu toţii, cum bine ştii, iubirea mea, au nevoie de pregătirea pe care o Academie Pitman le-o poate da.

— Şi dacă argentinienii nu-ţi dau autorizaţia?

— Mă îndoiesc. Am la Buenos Aires prieteni cu relaţii excelente. O s-o obţinem, ai să vezi. Ne vor ceda materiile şi metodele lor şi vor trimite reprezentanţi care să le predea funcţionarilor.

— Şi tu ce-ai să faci?

— Singur, nimic. Cu tine, multe. Noi doi vom conduce firma. Tu şi eu, împreună.

Întâi am râs nervos. Imaginea schiţată de Ramiro era de-a dreptul neverosimilă: micuţa croitoreasă şomeră, biata de ea, şi care în urmă cu abia câteva luni voia să înveţe să bată la maşină, fiindcă n-avea nici măcar un loc unde să moară, era gata să devină, ca prin minune, şefa unei afaceri cu perspective de viitor fascinante.

— Vrei să conduc o firmă? Dar n-am nici cea mai mică idee despre nimic, Ramiro.

— Cum să nu?! Cum să-ţi mai spun cât valorezi?! Singura problemă e că n-ai avut niciodată ocazia s-o arăţi: ţi-ai irosit tinereţea într-o vizuină, cosând zdrenţe pentru altele şi fără să poţi face ceva mai bun. Momentul tău, marele tău moment n-a sosit încă.

— Şi ce-au să spună cei de la Hispano-Olivetti când au să afle că pleci?

A zâmbit şmechereşte şi mi-a sărutat vârful nasului.

— Hispano-Olivetti, iubito, n-are decât să se ducă naibii.

Academiile Pitman sau un castel ce plutea în aer mi-era totuna, dacă ideea venea de la Ramiro; căci îşi povestea planurile cu un entuziasm febril, ţinându-mă de mâini şi pironindu-mă cu privirea, şi-mi repeta cât de mult valoram şi ce bine avea să meargă totul dacă pariam împreună pe viitor. Cu Academiile Pitman ori cu cazanele de smoală ale iadului, orice-ar fi propus era lege pentru mine.

A doua zi a adus acasă broşura cu informaţiile care îi înfierbântau închipuirea. Paragrafe întregi făceau istoria firmei: funcţiona încă din 1919 şi fusese fondată de trei asociaţi, Allua, Schmiegelon şi Jan. Se baza pe sistemul

stenografie inventat de englezul Isaac Pitman. Metodele erau infailibile, profesorii riguroşi, responsabilitatea absolută, instruirea, după obţinerea titlului pe elevi îi aştepta un viitor splendid. Pozele unor tineri zâmbitori, ce-şi savurau strălucita proiecţie profesională, anticipau veridicitatea promisiunilor. Textul trăda un triumfalism capabil să-i înflăcăreze până şi pe cei mai neîncrezători: „Lung şi greu e drumul vieţii. Nu toţi ajung la mult visatul final, unde îi aşteaptă succesul şi banii. Mulţi se pierd pe drum: cei inconstanţi, slabi de înger, neglijenţi şi ignoranţi, cei ce cred doar în noroc, uitând că victoriile cele mai răsunătoare şi mai exemplare s-au făurit doar prin studiu, perseverenţă şi voinţă. Fiecare îşi poate alege destinul. Hotărăşte-ţi-l singur pe al tău!”.

În acea după-amiază m-am dus s-o văd pe mama. A făcut cafea la ibric şi, în timp ce-o beam, alături de bunicul, orb şi mut, i-am împărtăşit proiectul nostru şi i-am sugerat că, odată instalaţi în Africa, ar putea veni să stea cu noi. După cum intuiam, ideea nu i-a plăcut deloc şi nici n-a acceptat să vină cu noi.

— N-ai de ce să-ţi asculţi tatăl, nici de ce să crezi tot ce ne-a zis. Dacă el are probleme în afaceri, nu înseamnă că vom avea şi noi. Cu cât mă gândesc mai bine, cu atât cred că a exagerat.

— O fi ştiind el de ce-i atât de speriat, mamă; doar nu inventează...

— Îi e frică, fiindcă e obişnuit să poruncească şi nimeni să nu-i replice, iar acum e confuz pentru că muncitorii încep să ridice glasul şi să-şi ceară drepturile. Adevărul e că mă întreb neîncetat dacă n-a fost o nebunie să acceptăm grămada aia de bani şi, mai ales, bijuteriile.

Nebunie sau nu, fapt e că, de atunci, banii, bijuteriile şi planurile s-au împletit uşor şi fără stridenţe cu viaţa noastră cotidiană, mereu prezente în gândurile şi discuţiile noastre. Aşa cum hotărâserăm, Ramiro şi-a asumat demersul pentru crearea firmei, iar eu m-am limitat să semnez hârtiile pe care mi le punea în faţă. Începând de atunci, viaţa mea a continuat neschimbată: agitată, amuzantă, plină de iubire şi nesăbuită naivitate.

Întâlnirea cu Gonzalo Alvarado ne-a mai împăcat pe mama şi pe mine, dar drumurile noastre erau definitiv diferite. Dolores prelungea la nesfârşit folosirea ultimelor cârpe luate de la dona Manuela, cosea uneori pentru câte-o vecină, dar în cea mai mare parte a timpului n-avea nici-o treabă. Lumea mea însă era diferită: acolo nu mai încăpeau nici tiparele, nici canafasul; abia dacă mai dăinuia ceva din tânăra croitoreasă de altădată.

Plecarea în Maroc a mai întârziat câteva luni. În cursul lor, Ramiro şi cu mine ieşeam şi intram, râdeam, fumam, făceam dragoste ca nebunii şi dansam carioca până în zori. În jur, viaţa politică tot mai arunca flăcări, iar grevele, conflictele de muncă şi violenţele de stradă erau ceva obişnuit. În februarie, a câştigat alegerile coaliţia de stânga a Frontului Popular[16]; în replică, Falanga[17] a devenit mai agresivă. Pistoalele şi pumnii au înlocuit vorbele în dezbaterile politice, tensiunea a atins cote maxime. Dar ce

16 Alianţă a forţelor republicane, socialiste şi comuniste care urmărea să ţină piept totalitarismului de dreapta şi să cucerească puterea. S-a concretizat în Manifestul Frontului Popular (ianuarie 1936), care a deţinut puterea din februarie 1936 până în 1939.

ne mai păsa nouă de toate astea, când eram la doar doi paşi de o nouă etapă!

17 Falanga Spaniolă Tradiţionalistă şi a Juntelor de Ofensivă Naţional-Sindicalistă, de orientare fascistă; a fost condusă de Primo de Rivera, iar apoi de generalul Franco, fiind partid unic până la moartea celui din urmă.

5

Am plecat din Madrid la sfârşitul lui martie 1936. M-am dus într-o dimineaţă să-mi cumpăr ciorapi şi, la întoarcere, am găsit casa cu fundul în sus şi pe Ramiro printre valize şi cufere.

— Plecăm. După-amiază.

— Ne-au răspuns deja cei de la Pitman? am întrebat, cu nervii înnodaţi în stomac.

A răspuns fără să mă privească, aruncând grăbit din dulap pantaloni şi cămăşi.

— Nu direct, dar am aflat că studiază propunerea cu toată seriozitatea. Îmi închipui deci că e momentul să întindem aripile.

— Şi serviciul tău?

— Mi-am dat demisia. Chiar azi. Eram mai mult decât sătul de ei, ştiau că plecarea mea era doar o chestiune de zile. Aşa că adio şi n-am cuvinte, Hispano-Olivetti. Ne aşteaptă o lume nouă, iubito; norocul e de partea celor curajoşi, aşa că începe să împachetezi, fiindcă plecăm.

N-am răspuns, iar tăcerea mea l-a obligat să-şi întrerupă munca frenetică. S-a oprit, m-a privit şi a zâmbit, simţindu-mă zăpăcită. S-a apropiat, m-a luat de talie şi, sărutându-mă, mi-a smuls temerile din rădăcini şi mi-a transmis energia în stare să mă facă să zbor până în Maroc.

Din pricina grabei, abia am avut câteva minute pentru a-mi lua rămas-bun de la mama; doar o îmbrăţişare grăbită în pragul uşii şi un „nu-ţi face griji, o să-ţi scriu”. Eram încântată că n-aveam vreme să lungesc despărţirea: era prea dureroasă. Nici măcar n-am întors privirea în timp

ce coboram grăbită scara; deşi era un om tare, ştiam că mama era gata să izbucnească în lacrimi, şi nu era momentul pentru sentimentalisme. În absoluta-mi inconştienţă, credeam că despărţirea nu avea să dureze prea mult; ca şi cum Africa era la un pas şi trebuia doar să treci de două ţări, iar noi nu aveam să lipsim mai mult de câteva săptămâni.

Am debarcat la Tanger la începutul primăverii, într-o amiază cu vânt. Am părăsit Madridul cenuşiu şi ursuz şi ne-am instalat într-un oraş străin, strălucitor, plin de culoare şi contraste, unde chipurile măslinii ale arabilor în *djellaba*[18] şi cu turbane se iţeau printre europeni stabiliţi acolo şi alţi oameni, ce fugeau de trecut în drum spre mii de destine, cu valizele mereu pe jumătate făcute şi pline de vise incerte. Tanger, unde marea, cele douăsprezece steaguri străine, numeroşii palmieri şi eucalipţi convieţuiau cu uliţele maure şi bulevardele noi, străbătute de automobile somptuoase, al căror număr începea cu literele CD: *corps diplomatique*. Tanger, unde minaretele moscheilor şi parfumul mirodeniilor convieţuiau fără tensiuni cu consulatele, băncile, străinele frivole în maşini decapotabile, aroma de tutun blond şi parfumurile pariziene neimpozitate. Terasele băilor din port ne-au primit cu parasolare care fluturau în aerul marin, capul Malabata şi coastele spaniole din depărtare. Europenii, în haine uşoare şi deschise la culoare, cu ochelari de soare şi pălării moi, leneveau indolent, bându-şi aperitivele şi răsfoind picior peste picior presa internaţională. Unii se ocupau de afaceri, alţii de administraţie, mulţi dintre ei doar de propria lor viaţă

18 Tunică lungă cu glugă.

trândavă, fals lipsită de griji: preludiul a ceva incert, ce încă nu venise şi pe care nici cei mai curajoşi nu-l puteau prezice.

Aşteptând veşti concrete de la patronii Academiilor Pitman, am tras lângă *medina*[19], la hotelul Continental, cu vedere spre port. Ramiro telegrafiase firmei argentiniene, anunţându-i schimbarea noastră de adresă, iar eu întrebam zilnic la recepţie dacă nu cumva sosise scrisoarea ce urma să marcheze începutul viitorului nostru. De cum primeam răspunsul, urma să decidem dacă rămâneam la Tanger ori ne instalam în Protectorat. Între timp, deoarece comunicarea întârzia să treacă Atlanticul, începuserăm să umblăm prin oraş, printre expatriaţi ca noi, în masa celor cu trecut difuz şi viitor imprevizibil, ce se dedicau trup şi suflet istovitoarelor trăncăneli, chefuri, dansuri, spectacole la teatrul Cervantes şi jocuri de cărţi matinale; oameni care nu puteau intui dacă viaţa le oferea un destin strălucit ori un sfârşit sinistru într-o vizuină către care nu aveau încă nici-o pistă.

Am ajuns ca ei şi ne-am cufundat într-un timp în care aveam tot, cu excepţia liniştii. În odaia de la Continental, pe când perdelele albe unduiau în briza mării, am trăit infinite ceasuri de iubire; o pasiune furioasă în zgomotul monoton pe care paletele ventilatorului îl amestecau cu ritmul întretăiat al respiraţiilor noastre, pe când sudoarea cu gust de salitră ne luneca pe piele, iar cearşafurile mototolite cădeau din pat şi se răspândeau pe jos. Ieşeam neîntrerupt, trăind zi şi noapte pe străzi. La început, umblam singuri, nu

19 Nume dat în Africa de Nord zonei vechi a unui oraş, prin opoziţie cu cele recent sistematizate.

cunoşteam pe nimeni. Uneori, când vântul de la răsărit bătea puternic, ne duceam la plaja din Pădurea Diplomatică; seara, ne plimbam pe recent construitul bulevard Pasteur, vedeam filme americane la Florida Kursaal ori Capitol sau ne duceam la orice cafenea din Sukul Mic, centrul palpitant al oraşului, unde lumea arabă şi lumea europeană se amestecau graţios şi comod.

Însă izolarea noastră a durat doar două săptămâni: Tangerul era mic, Ramiro extrem de sociabil, iar pe atunci toţi păreau să aibă urgentă nevoie de ceilalţi. Curând, am început să salutăm chipuri, să aflăm nume şi să ne alăturăm unor grupuri la intrarea în localuri. Prânzeam şi cinam la Bretagne, Roma Park ori Brasserie de la Plage, iar serile mergeam la Bar Russo, Chatham, Detroit, în Piaţa Franţa ori la Central, cu grupul lui de animatori unguri, sau ne duceam la spectacolele musical-ului *M'salah* în marele pavilion de cristal, plin până la refuz de francezi, englezi şi spanioli, evrei de diferite cetăţenii, marocani, nemţi şi ruşi, care dansau, chefuiau şi făceau politică ici şi colo, într-un vârtej de limbi, în sunetul unei orchestre spectaculoase. Uneori ne terminam seara la Haffa, lângă mare, sub corturi, până în zori. Cu salteluţe pe podea, cu oameni care, rezemaţi, fumau kij şi beau ceai. Arabi bogaţi, europeni cu averi neclare, dubioşi poate şi ei, în cine ştie ce moment din trecut, în timpurile acelea înceţoşate, rareori ne culcam înainte de a se crăpa de ziuă, împărţiţi între aşteptarea veştilor din Argentina şi trândăvia impusă de întârzierea lor. Ne-am obişnuit treptat să circulăm prin zona europeană şi să hoinărim pe străzile din zona arabă; să convieţuim cu amalgamul de exilaţi şi localuri. Cu doamne care îşi plimbau tenul de ceară şi canişii, pălăriile de pai şi perlele,

cu bărbieri negricioşi, ce lucrau în aer liber cu unelte vetuste. Cu vânzători ambulanţi de pomezi şi unsori, diplomaţi cu haine impecabile, turme de capre şi siluetele femeilor musulmane care, gătite cu caftane şi pelerine cu glugă, treceau fugare şi aproape fără chip.

Zilnic, soseau veşti de la Madrid. Uneori le citeam în jurnalele locale ce apăreau în spaniolă, *Democracia, El Diario de Africa* sau republicanul *El Porvenir*. Uneori le auzeam pur şi simplu din gura vânzătorilor de ziare care, în Sukul Mic, strigau titlurile în vârtejul limbilor: *La Vedetta di Tangeri* în italiană, *Le Journal de Tanger* în franceză. Ocazional, primeam de la mama scrisori scurte, simple, rare. Aşa am aflat că bunicul murise tăcut şi liniştit în balansoar, iar printre rânduri am intuit ce grea devenea pentru ea, zi după zi, simpla supravieţuire.

Era şi o vreme a descoperirilor. Am învăţat fraze în arabă, puţine, dar utile. Auzul mi s-a obişnuit cu sonoritatea altor limbi – franceza, engleza – şi cu alte accente ale propriei mele limbi, cum ar fi haketia, dialectul evreilor sefarzi marocani, care, pe substratul de spaniolă veche, împrumutase cuvinte din arabă şi ebraică. Am observat că existau substanţe care se fumau, se injectau, se trăgeau pe nas şi tulburau simţurile; că unii erau în stare să-şi joace mama la masa de bacarrat şi că existau patimi ale cărnii ce admiteau mult mai multe combinaţii decât cea dintre bărbat şi femeie pe orizontalitatea saltelei. Am aflat şi lucruri care se petreceau în lume şi despre care formaţia mea subterană nu avusese nicicând cunoştinţă:

Am aflat că în urmă cu mai mulţi ani în Europa avusese loc un război mare, că în Germania conducea un oarecare Hitler, pe care unii îl admirau şi de care alţii se

temeau, şi că o persoană care într-o zi se afla într-un loc cu un anumit sentiment al permanenţei putea a doua zi să se volatilizeze pentru a-şi salva pielea, ca să nu i se rupă oasele în bătaie sau ca să nu sfârşească într-un loc mai îngrozitor decât cel mai sinistru coşmar.

Am descoperit cu nespusă neplăcere şi că, oricând şi fără un motiv aparent, tot ce considerăm stabil poate să se deregleze, să devieze, să apuce într-o altă direcţie şi să se schimbe. Dar, deşi cunoşteam înclinaţiile unora şi altora în politica europeană şi date din istoria fiecăreia dintre patriile celor ce ne înconjurau, nu mi-am însuşit acea învăţătură, nu fiindcă nu mi-ar fi pomenit-o nimeni, ci fiindcă mi-a fost dat s-o trăiesc la persoana întâi. Nu-mi amintesc exact nici când, nici ce s-a petrecut concret, dar, într-un punct neclar, între mine şi Ramiro totul a început să se schimbe.

La început, a fost doar o simplă alterare a rutinelor. Relaţiile noastre cu alţii au fost tot mai frecvente şi a apărut interesul limpede de a merge într-un loc sau altul; nu mai hoinăream fără grabă pe străzi, nu ne mai lăsam duşi de inerţie ca în primele zile. Eu preferam etapa noastră dinainte, când eram singuri, doar noi doi şi lumea străină din jur, dar înţelegeam că Ramiro, cu firea lui năvalnică, începuse să câştige simpatie peste tot. Şi ceea ce făcea pentru binele meu era bine făcut, aşa că suportam fără crâcnire ceasurile interminabile pe care le petreceam printre străini, deşi în majoritatea ocaziilor abia înţelegeam despre ce vorbeau, uneori pentru că o făceau în limbi care nu erau a mea, alteori fiindcă discutau despre locuri şi chestiuni pe care încă le ignoram: concesiuni, nazism, Polonia, bolşevici, vize, extrădări. Ramiro se descurca mediocru în franceză şi italiană, o rupea oarecum pe

englezeşte şi cunoştea câteva expresii în germană. Lucrase pentru multinaţionale, ştia să intre în contact cu străinii, şi acolo unde nu ajungea cu vorbe precise o făcea cu gesturi, circumlocvii şi subînţelesuri. Comunicarea nu-i punea probleme, aşa că în scurtă vreme a devenit popular în cercurile de expatriaţi. Era greu să intrăm într-un restaurant şi să nu salutăm persoanele de la mai mult de două sau trei mese, să ajungem la barul din hotelul El Minzah ori pe terasa cafenelei Tingis fără să ni se ceară să ne alăturăm sporovăielii animate a vreunui grup. Ramiro se adapta ca şi cum îi cunoştea dintotdeauna, iar eu mă lăsam trasă, devenisem umbra lui, o prezenţă aproape mereu mută, indiferentă la tot ce nu însemna să-l simt lângă mine şi să-i fiu apendice, o extensie mereu încântată de el.

O vreme, aproximativ în cursul primăverii, am combinat ambele faţete şi am menţinut echilibrul. Păstram clipele de intimitate şi ceasurile ce nu erau decât ale noastre. Păstram flacăra zilelor din Madrid, ne deschideam totodată către noii prieteni şi pătrundeam în complicatul du-te-vino al vieţii locale. La un moment dat, totuşi, balanţa şi-a pierdut echilibrul. Foarte lent, puţin câte puţin, dar ireversibil. Orele publice au început să se infiltreze printre clipele noastre de intimitate. Feţele cunoscute au încetat să mai fie simple pretexte pentru conversaţii şi anecdote, începând să se configureze ca fiinţe cu trecut, planuri de viitor şi capacitate de intervenţie. Personalităţile le-au ieşit din anonimat, începând să se profileze precis, să pară interesante, atrăgătoare, încă îmi mai amintesc unele nume şi prenume; încă le mai păstrez în memorie chipurile, deşi sunt deja cranii, şi originile îndepărtate, pe care atunci nu le puteam localiza pe hartă. Ivan, rusul elegant şi tăcut,

stilizat ca o trestie, cu ochi sperioşi, căruia batista îi ieşea constant din buzunarul sacoului, ca o floare din mătase de sezon. Baronul polonez al cărui nume îmi scapă azi şi care, deşi se lăuda în cele patru vânturi cu presupusa-i avere, n-avea decât un baston cu mâner de argint şi două cămăşi roase la gât, după ce se frecaseră atâţia ani de piele. Isaac Springer, evreul austriac cu nas mare şi tabacheră de aur. Familia Jovovic, doi croaţi atât de chipeşi, asemănători şi ambigui, încât treceau ba drept amanţi, ba drept fraţi. Italianul asudat care mă privea mereu cu ochi tulburi, parcă Mario sau, poate, Maurizio, nu mai ştiu. Ramiro a început să fie tot mai intim cu ei, să le împărtăşească dorinţele şi grijile, luând activ parte la proiectele lor. Vedeam cum, zi de zi, se apropia treptat şi tot mai mult de ei şi se îndepărta de mine.

Veştile de la patronii Academiilor Pitman păreau să nu mai vină, dar, spre surpriza mea, întârzierea nu părea să-i provoace lui Ramiro nici cea mai mică nelinişte. Stăteam tot mai rar singuri în odaia de la Continental. Îmi vorbea tot mai rar în şoaptă şi făcea tot mai puţine aluzii la ceea ce până atunci îl încântase la mine. Abia mai pomenea de tot ce înainte păruse să-l încânte şi nu obosea să numească: luciul pielii, şoldurile de zeiţă, mătasea părului meu. Abia dacă mă mai lăuda pentru râsul graţios şi prospeţimea tinereţii. Nu mai râdea aproape deloc de ceea ce înainte numea binecuvântata mea nevinovăţie şi vedeam că-i trezeam tot mai puţin interes, tot mai puţină complicitate şi duioşie. În acele zile triste când incertitudinea mă asalta, îngrijorându-mă, am început să sufăr. Mă dureau şi sufletul, şi trupul, îmi era rău, îngrozitor, tot mai rău. Poate că stomacul nu mi se obişnuia cu noile mâncăruri, atât de

diferite de supa cu rasol a mamei şi de bucatele simple din birturile madrilene. Poate că exista o legătură între vipia densă şi umedă de la începutul verii şi tot mai marea mea slăbiciune. Lumina zilei îmi părea tot mai violentă, mirosurile străzii îmi provocau silă şi vomă. Abia dacă-mi puteam aduna puterile ca să mă ridic din pat, vomismentele se repetau când nici cu gândul nu gândeam, iar somnul punea stăpânire pe mine la orice oră. Uneori – tot mai rar – Ramiro părea să-şi facă griji: se aşeza lângă mine, îmi punea mâna pe frunte şi-mi şoptea vorbe dulci. Alteori – tot mai des – era distrat, pierdut. Nu-mi dădea atenţie, era tot mai departe de mine.

Nu-l mai însoţeam când ieşea seara: abia dacă mai aveam energie şi curaj să mă ţin pe picioare. Rămâneam singură în hotel ceasuri multe, nesfârşite, dense, sufocante; ore de ceaţă uşoară şi lipicioasă, fără vreun fir de aer, parcă fără viaţă. Credeam că el continua să se ocupe cu ceea ce făcuse în ultima vreme şi în aceleaşi tovărăşii: pahare, biliard, discuţii şi iar discuţii; socoteli şi hârţi trasate pe orice petic de hârtie de pe marmura albă a meselor de cafenea. Credeam că făcea fără mine tot ceea ce făcea cu mine şi nu ghiceam că intrase într-o fază diferită; că depăşise frontierele simplei vieţi sociale între prieteni, intrând pe un teritoriu nou, ce nu-i era total necunoscut. Am făcut noi planuri, da. Dar şi jocuri de noroc, partide feroce de pocher, petreceri până în zori. Pariuri, lăudăroşenii, tranzacţii obscure şi proiecte desorbitante. Minciuni, toasturi pentru soare şi apariţia unei laturi a personalităţii care, luni la rând, stătuse ascunsă. Ramiro Arribas, bărbatul cu o mie de feţe, îmi arătase până atunci doar una. Pe celelalte aveam să le aflu curând.

Venea tot mai târziu şi într-o stare tot mai jalnică noapte de noapte. Cu poalele cămăşii pe jumătate ieşite din cureaua pantalonilor, nodul cravatei aproape pe piept, surescitat, duhnind a tutun şi whisky, bâiguind scuze cu glas poticnit, şi mă găsea trează. Uneori nici măcar nu mă atingea, cădea în pat ca un butuc şi adormea pe loc, respirând cu zgomote ce nu mă lăsau să aţipesc în puţinele ceasuri care mai rămâneau până se crăpa de ziuă. Alteori mă îmbrăţişa stângaci, îşi prelingea respiraţia pe gâtul meu, îmi dădea la o parte hainele care îl deranjau şi se descărca în mine. Iar eu îl lăsam s-o facă fără niciun reproş, neînţelegând bine ce se petrecea cu noi, incapabilă să dau un nume acelei lipse de interes.

În unele nopţi nici nu venea. Erau cele mai rele: insomnia din zori, când priveam cum luminile galbene ale cheiului se reflectau în apa neagră a golfului, dimineţile în care îmi ştergeam cu mâna lacrimile şi amara bănuială că poate totul fusese o greşeală, una imensă, şi că nu mai puteam da înapoi.

Finalul n-a întârziat mult. Gata să-mi confirm o dată pentru totdeauna cauza stărilor proaste, dar nevrând să-l îngrijorez pe Ramiro, m-am dus într-o dimineaţă devreme la cabinetul unui medic de pe Strada Estatuto. „Doctor Bevilacqua, specialist în medicină generală, tulburări şi boli” scria pe plăcuţa aurie de la intrare. M-a ascultat, m-a consultat, a întrebat. Şi n-a avut nevoie nici de testul clasic pe broască, nici de altceva ca să mă asigure de ceea ce şi eu, şi Ramiro, după cum am aflat mai târziu, presimţeam. M-am întors la hotel năucită, cu sentimente amestecate. Iluzii, nelinişte, bucurie, spaimă. Speram să-l găsesc dormind încă şi să-l trezesc cu sărutări, pentru a-i da

vestea. Dar n-am mai putut-o face. N-am mai avut ocazia să-i spun că vom avea un copil, deoarece, când am sosit, el nu mai era, iar în afară de absenţa lui n-am găsit decât harababura din cameră, uşile dulapurilor larg deschise, sertarele scoase de pe şine, valizele risipite pe jos.

„Ne-au călcat hoţii”, mi-am zis înainte de toate.

Mă sufocam, aşa că a trebuit să mă aşez pe pat. Am închis ochii şi am respirat adânc, o dată, de două ori, de trei ori. După ce i-am redeschis, am parcurs odaia cu privirile. Un singur gând îmi roia în minte: „Ramiro, Ramiro, unde-i Ramiro?”. Rătăcind prin odaie, ochii au dat de un plic pus pe noptiera mea. Sprijinit de piciorul veiozei, avea numele meu trasat viguros cu majusculele pe care le puteam recunoaşte chiar şi la sfârşitul lumii.

Sira, iubirea mea,

Înainte de a continua să citeşti, vreau să ştii că te ador şi că amintirea ta va trăi în mine până la capătul zilelor. Când vei citi aceste rânduri, eu nu voi mai fi lângă tine, voi începe un drum nou şi, cu toate că mi-o doresc din toată inima, mă tem că nu e posibil ca tu şi copilul pe care intuiesc că-l aştepţi să aveţi un loc alături de mine.

Vreau să-ţi cer iertare pentru felul cum m-am purtat cu tine în ultimul timp, pentru că nu ţi-am fost devotat; am convingerea că înţelegi că incertitudinea trezită de lipsa de veşti de la Academiile Pitman m-a împins să caut alte drumuri către viitor. Am studiat diferite propuneri şi am ales una singură; e o aventură pe cât pe fascinantă, pe atât de promiţătoare, dar îmi cere să mă dedic ei trup şi suflet şi, de aceea, azi nu mi te pot închipui alături în ea.

N-am nici cea mai mică îndoială că proiectul pe care îl încep astăzi va fi un succes absolut, dar, pentru moment, în stadiile iniţiale, are nevoie de o investiţie masivă, ce-mi depăşeşte capacităţile financiare, şi ca atare mi-am permis să iau cu împrumut banii şi bijuteriile tatălui tău, ca să pot face faţă cheltuielilor iniţiale. Sper ca într-o zi să-ţi pot înapoia tot ce iau cu împrumut azi, astfel încât, cu trecerea anilor, să-i poţi lăsa urmaşilor tăi, aşa cum a făcut tatăl tău cu tine. Sunt convins şi că amintirea mamei tale, care te-a crescut cu abnegaţie şi tărie, te va inspira în următoarele etape ale vieţii.

Adio, viaţa mea. Al tău pe vecie, Ramiro.

PS. Te sfătuiesc să părăseşti Tangerul cât mai curând posibil; nu-i locul potrivit pentru o femeie singură, cu atât mai puţin în starea ta de acum. Mă tem că unii ar putea fi interesaţi să dea de mine şi, dacă nu mă găsesc, ar putea încerca să te caute. Încearcă să pleci discret şi cu puţin bagaj din hotel; deşi am să încerc s-o fac, dat fiind că plec atât de grăbit, nu ştiu dacă voi putea plăti factura din ultimele luni şi nu mi-aş putea ierta nicicând dacă acest fapt te-ar tulbura în vreun fel.

Nu-mi aduc aminte ce-am gândit. Păstrez scena intactă în memorie: camera întoarsă cu fundul în sus, dulapul gol, lumina orbitoare care intra pe fereastra deschisă şi eu pe patul desfăcut, într-o mână ţinând scrisoarea şi cu cealaltă sprijinită pe burtă, în vreme ce de pe tâmple îmi picurau stropi denşi de sudoare. Gândurile care în clipa aceea mi-au trecut totuşi prin minte fie n-au existat, fie n-au lăsat nici-o urmă, fiindcă niciodată nu mi le-

am putut reaminti. Sunt sigură în schimb că m-am pus pe treabă ca o maşină recent pornită, cu mişcări grăbite, dar fără să pot reflecta sau exprima sentimente. În pofida celor afirmate în scrisoare şi chiar de la distanţă, Ramiro continua să marcheze ritmul gesturilor mele, iar eu doar mă supuneam. Am deschis o valiză şi am umplut-o cu tot ce-mi cădea în ambele mâini, gândindu-mă fără preget la ce-mi convenea să iau şi ce puteam să las. Câteva rochii, o perie de păr, nişte bluze şi două reviste vechi, un pumn de lenjerie, pantofi desperecheaţi, două jachete fără fustele aferente şi trei fuste fără jachete, hârtii disparate ce rămăseseră pe masa de scris, cutii din baie, un prosop. Când valiza a fost plină cu harababura aceea, am închis-o şi, trântind uşa, am plecat. În zarva amiezii, pe când clienţii intrau şi ieşeau din sala de mese, în zgomotul chelnerilor, al paşilor încrucişaţi şi al glasurilor în limbi pe care nu le înţelegeam, nimeni n-a părut să-mi observe plecarea. Numai Hamid, comisionarul scund, cu aer de copil, deşi nu mai era copil, s-a apropiat plin de solicitudine, ca să mă ajute să duc valiza. L-am refuzat fără nici-o vorbă şi am ieşit. Am pornit cu paşi nici fermi, nici şovăielnici, fără să am habar unde mă duceam, dar şi fără să-mi pese. Îmi amintesc că am străbătut Rue de Portugal, o stradă în pantă, reţin imagini disparate din Sukul de Afară: un furnicar de tarabe, animale, voci şi chilabe. Am hoinărit fără ţel pe uliţe şi de câteva ori a trebuit să mă lipesc de câte un perete, auzind din spate claxonul unui automobil ori strigătele de balak, balak ale câte unui marocan ce-şi transporta marfa în graba mare. Mergând ameţită, am trecut o clipă şi prin cimitirul englezesc, pe la biserica catolică, pe Strada Siagin, pe Strada Marinei şi pe la Marea

Moschee. Am mers mult, nu prea ştiu cât, fără să simt oboseala, nici altceva, împinsă de o forţă străină, care îmi punea picioarele în mişcare, de parcă aparţineau unui trup ce nu era al meu. Aş fi putut să merg mult mai mult timp: ceasuri, nopţi, poate săptămâni, ani şi ani, până la sfârşitul zilelor. Dar n-am făcut-o, fiindcă pe Ţărmul cu Plajă, pe când treceam ca un strigoi prin faţa Şcolii Spaniole, un taxi s-a oprit în dreptul meu.

— Aveţi nevoie să vă duc undeva, *mademoiselle*? a întrebat şoferul, amestecând spaniola cu franceza.

Cred că am făcut semn cu capul că da. După valiză a presupus, probabil, că intenţionam să călătoresc.

— În port, la gară sau luaţi un autobuz?

— Da.

— Da, ce?

— Da.

— Da la autobuz?

Am confirmat iar, cu un gest: mi-era totuna un autobuz, un tren, un vapor ori fundul unei prăpăstii. Ramiro mă părăsise, iar eu nu aveam unde să mă duc, aşa că orice loc era la fel de bun ca oricare altul. Sau la fel de rău.

6

Un glas delicat a dat să mă trezească şi, cu un efort imens, am întredeschis ochii. Lângă mine am zărit două siluete, înceţoşate la început, mai limpezi după aceea. Un bărbat cărunt, al cărui chip încă difuz mi-a părut uşor familiar. Şi o măicuţă cu boneta de un alb imaculat. Am încercat să-mi dau seama unde eram, dar n-am distins decât acoperişuri înalte deasupra capului, paturi de-o parte şi de alta, miros de medicamente şi soarele, intrând şuvoi pe ferestre. Mi-am dat seama că eram într-un spital. Primele cuvinte pe care le-am şoptit le mai păstrez încă în memorie.

— Vreau să mă întorc acasă.

— Şi unde ţi-e casa, fetiţo?

— La Madrid.

Mi s-a părut că schimbau priviri rapide. Măicuţa m-a luat de mână şi mi-a strâns-o încetişor.

— Cred că pentru moment nu va fi cu putinţă.

— De ce? am întrebat.

Bărbatul a răspuns:

— Trecerea prin Strâmtoare e oprită. S-a declarat stare de război.

N-am înţeles ce însemnau spusele acelea, fiindcă, de cum mi-au intrat vorbele lui în urechi, am căzut iar în puţul slăbiciunii şi somnului nesfârşit, din care nu m-am mai trezit zile la rând. Când am făcut-o, am mai stat o vreme în spital. Săptămânile în care am stat imobilizată în Spitalul Civil din Tetuan m-au ajutat să-mi pun oarecare ordine în sentimente şi să cântăresc până unde ajunsese ceea ce presupuseseră ultimele luni. Dar asta a fost la sfârşit, în ultimele zile, căci în primele, dimineaţa, seara, în zori, la ceasul vizitelor pe care niciodată nu le-am primit şi la orele când mi se aducea mâncarea pe care n-o puteam gusta, nu făceam decât să plâng. Nu gândeam, nu reflectam, nici măcar nu-mi aminteam. Doar plângeam.

La sfârşitul acelor zile, mi-au secat ochii, căci nu-mi mai rămăseseră lacrimi, iar amintirile îmi soseau la pat ca într-o defilare în ritm milimetric. Aproape că le vedeam hărţuindu-mă, intrând în şir indian pe uşa din fundul pavilionului, un salon mare şi foarte luminos. Amintiri vii, independente, mari şi mici se apropiau rând pe rând, se căţărau dintr-un salt pe saltea şi-mi urcau pe trup până când, printr-o ureche, pe sub unghii ori prin pori, îmi intrau în creier, ciocănindu-l fără milă cu imagini şi secvenţe pe care voinţa mea dorea să nu le mai rememoreze nicicând. Apoi, când mulţimea amintirilor continua să vină, deşi tot mai puţin zgomotoasă, a început să mă invadeze cu o răceală atroce, ca o spuzeală, nevoia de a analiza totul, de a găsi cauza şi raţiunea fiecărei întâmplări din viaţa dusă în ultimele opt luni. Aceea a fost faza cea mai rea, cea mai agresivă şi chinuitoare. Cea care m-a durut cel mai mult. Deşi n-aş putea calcula cât a durat, ştiu foarte sigur, totuşi, că a luat sfârşit datorită unei vizite neaşteptate.

Până atunci, îmi petrecusem toate zilele printre lăuze, surorile Caritățiı şi paturile metalice date cu vopsea albă. Din când în când, apărea halatul unui medic şi, la anumite ore, soseau familiile celorlalte femei internate, vorbind în şoaptă, dezmierdând nou-născuţii şi onsolându-le, printre suspine, pe acelea care, aidoma mie, rămăseseră la mijlocul drumului. În acel oraş nu cunoşteam nici nu suflet: nimeni nu venise vreodată să mă vadă şi nici eu nu aşteptam pe nimeni. Nici măcar nu-mi era prea clar ce căutam în acea localitate străină: puteam doar savura amintirea haotică a circumstanţelor în care sosisem. O lagună cu incertitudine îmi ocupa în minte locul raţiunilor logice care mă împinseseră la acele fapte. În acele zile nu m-au însoţit decât amintiri amestecate cu gânduri tulburi, cu prezenţa discretă a măicuţelor şi dorinţa – şi plină de jind, şi temerară – de a mă întoarce la Madrid cât mai curând cu putinţă.

Dar într-o dimineaţă singurătatea mi s-a risipit brusc. Precedat de silueta albă şi rubicondă a măicuţei Virtudes, a reapărut bărbatul care în urmă cu câteva zile spusese câteva cuvinte înceţoşate despre un război.

— Îţi aduc un musafir, fetiţo, a anunţat măicuţa.

În vorba ei legănată mi s-a părut că disting o urmă uşoară de îngrijorare. Când nou-sositul s-a prezentat, am înţeles de ce.

— Sunt comisarul Claudio Vázquez, doamnă, a spus necunoscutul în loc de salut. Sau domnişoară?

Avea părul aproape alb, trupul agil, un costum de vară deschis la culoare şi faţa arsă de soare, pe care străluceau doi ochi negri şi inteligenţi. În slăbiciunea ce încă mă copleşea, n-am distins dacă era un adult cu aer

juvenil ori un tânăr prematur încărunţit. În orice caz, asta nu avea atunci nici-o importanţă: mai urgent era să aflu ce voia de la mine. Măicuţa Virtudes i-a arătat un scaun lângă un perete din apropiere; luându-l pe sus, el l-a apropiat de latura dreaptă a patului meu. A pus pălăria la picioare şi s-a aşezat. Cu un zâmbet pe cât de amabil, pe atât de autoritar, i-a indicat călugăriţei că ar fi preferat ca ea să se retragă.

Lumina intra pe marile ferestre ale pavilionului. În spatele lor, vântul legăna uşor palmierii şi eucalipţii din grădină pe cerul albastru şi strălucitor, ca o mărturie despre acea zi de vară magnifică pentru oricine nu trebuia să şi-o petreacă întins pe un pat de spital, în compania unui comisar de poliţie. Cu cearşafurile de un alb imaculat şi extrem de întinse, cu paturi de-o parte şi de alta a patului meu, neocupate ca toate celelalte. Când călugăriţa a plecat, ascunzându-şi nemulţumirea de a nu asista la întâlnire, comisarul şi cu mine am rămas doar în compania a doi sau trei bolnavi la pat şi a unei măicuţe ce freca în tăcerea duşumeaua, cu toţii în depărtare. Abia mă ridicasem în capul oaselor, cearşaful mă acoperea până la piept, lăsând să-mi iasă doar braţele goale şi slabe, umerii ososi şi capul. Aveam părul strâns într-o parte cu o panglică închisă la culoare şi faţa, slabă şi cenuşie, epuizată de chin.

— Măicuţa mi-a zis că eşti ceva mai bine, aşa că trebuie să vorbim, da?

Am încuviinţat, dând doar din cap, fără să intuiesc măcar despre ce voia să-mi vorbească; nu ştiam că suferinţa şi confuzia puteau încălca orice lege. Comisarul a scos un carneţel din buzunarul interior al sacoului şi a consultat nişte însemnări. Probabil că le revăzuse de

curând, căci n-a trebuit să dea paginile pentru a le găsi: s-a uitat pur şi simplu pe pagina din faţa lui şi a şi găsit însemnările de care părea să aibă nevoie.

— Voi începe cu câteva întrebări; răspunde-mi pur şi simplu cu da sau nu. Eşti Sira Quiroga Martin, născută la Madrid pe 25 iunie 1911, aşa-i?

Vorbea politicos, dar direct şi inchizitorial. Un oarecare respect pentru situaţia mea tempera tonul profesional al întâlnirii, dar nu-l ascundea total. I-am confirmat corectitudinea datelor mele personale cu un simplu gest.

— Şi ai ajuns la Tetuan pe 15 iulie, venind de la Tanger.

Am mai aprobat o dată.

— La Tanger ai locuit, începând cu 23 martie, la hotelul Continental.

Alt gest afirmativ.

— Întovărăşită de... (s-a uitat în caiet)... Ramiro Arribas Querol, originar din Vitoria, născut pe 23 octombrie 1901.

Am confirmat iar, de astă dată lăsând ochii în jos. Era prima oară că-i auzeam numele după ce mă părăsise. Comisarul Vázquez n-a părut să vadă că începeam să-mi pierd aplombul, ori poate că da şi n-a vrut ca eu să o simt; fapt e că şi-a continuat interogatoriul, nedând atenţie reacţiei mele.

— Şi la hotelul Continental aţi lăsat amândoi neplătită o factură de trei mii şapte sute optzeci şi nouă de franci francezi.

N-am răspuns. Dar am întors capul într-o parte, ca să-i evit privirea.

— Uită-te în ochii mei, a spus.

Nu l-am ascultat.

— Uită-te în ochii mei, a repetat.

Vorbea tot pe un ton neutru: nu era mai insistent ca prima oară, nici mai amabil şi nici mai exigent. Ci pur şi simplu la fel. A aşteptat răbdător câteva clipe, până i-am dat ascultare şi l-am privit. Dar n-am răspuns. El şi-a reformulat răbdător întrebarea.

— Eşti conştientă că aţi lăsat neplătită la Continental o factură de trei mii şapte sute optzeci şi nouă de franci francezi?

— Cred că da, am zis în cele din urmă cu un firicel de voce.

Mi-am luat privirea de la el, întorcând iar capul într-o parte. Şi am început să plâng.

— Uită-te în ochii mei, mi-a cerut pentru a treia oară.

A aşteptat o vreme, până am devenit conştientă că nu mai aveam nici intenţia, nici puterea sau curajul necesar pentru a-i ţine piept. Şi l-am auzit ridicându-se de pe scaun, trecând pe lângă picioarele mele şi apropiindu-se pe partea cealaltă. S-a aşezat pe patul vecin, la care priveam eu; trupul lui a distrus netezimea cearşafurilor, iar el m-a pironit cu privirea.

— Încerc să te ajut, doamnă. Ori domnişoară, tot aia e, a lămurit ferm. Ai intrat într-o mare încurcătură, deşi înţeleg că nu eşti vinovată. Cred că ştiu cum s-a petrecut totul, dar am nevoie să colaborezi cu mine. Dacă nu mă ajuţi, nici eu n-am să te pot ajuta, pricepi?

M-am străduit să spun da.

— Mă rog, atunci nu mai plânge, şi să vedem.

Mi-am şters lacrimile cu faţa de pernă. Comisarul m-a lăsat niţel. Nici nu bănuia că plânsul, care slăbise, îşi relua conştiincios misiunea.

— Gata?

— Gata, am murmurat.

— Uite ce-i, direcţiunea hotelului Continental te acuză că n-ai plătit o factură destul de grasă, dar asta nu-i tot. Chestia e, din nefericire, mult mai complexă. Am aflat că firma Hispano-Olivetti te acuză într-o plângere că ai escrocat-o de douăzeci şi patru de mii opt sute nouăzeci de pesete.

— Dar eu, dar...

Cu un gest al mâinii, m-a oprit să mă scuz: mai avea şi alte ştiri.

— Şi există un ordin urmărire pentru sustragerea unor bijuterii de mare valoare dintr-un domiciliu particular din Madrid.

— Eu, nu, dar...

Impactul celor auzite nu mă lăsa să gândesc şi nici vorbele să-mi iasă în ordine. Conştient de zăpăceala mea, comisarul a încercat să mă liniştească.

— Ştiu, ştiu. Linişteşte-te, nu face efort. Ţi-am citit toate hârtiile din valiză şi cu ajutorul lor am recompus aproximativ cele întâmplate. Am găsit scrisoarea lăsată de soţul, sau logodnicul, sau amantul dumitale, ori ce-o mai fi fost numitul Arribas, un act de donaţie a bijuteriilor şi altul care arată că proprietarul lor anterior îţi e, în realitate, tată.

Nu-mi aminteam să fi luat acele hârtii cu mine; nu ştiam ce se alesese de ele de când i le lăsasem lui Ramiro, dar, dacă erau printre lucruri, cu siguranţă că le luasem inconştient din camera de hotel, la plecare. Am suspinat

oarecum uşurată, gândindu-ma că ele erau, poate, cheia salvării mele.

— Vorbiţi cu el, vă rog, vorbiţi cu tata, l-am implorat. E în Madrid, îl cheamă Gonzalo Alvarado şi locuieşte pe Strada Hermosilla, la numărul 19.

— Nu-l putem găsi nicicum. Legătura telefonică cu Madridul e foarte proastă. Capitala e în convulsii, mulţi nu pot fi localizaţi: reţinuţi, fugiţi sau gata să plece, ascunşi sau morţi. În plus, pentru dumneata treaba e şi mai complicată, fiindcă denunţul l-a făcut chiar fiul lui Alvarado, Enrique, cred că aşa îl cheamă, fratele dumitale vitreg, nu? Enrique Alvarado, da, a repetat, consultându-şi notiţele. După cât se pare, o slujnică l-a informat acum câteva luni că ai fost la ei acasă, de unde ai plecat destul de supărată, cu câteva pachete; ei presupun că în ele erau bijuteriile şi cred că Alvarado tatăl a fost victima unui şantaj ori a unei extorcări. În fine, o poveste destul de urâtă, deşi actele par să te exonereze de orice culpă.

A scos dintr-un buzunar exterior al sacoului hârtiile pe care tata mi le dăduse când ne întâlniserăm în urmă cu câteva luni.

— Spre norocul dumitale, Arribas nu le-a luat odată cu bijuteriile şi banii, poate fiindcă îl compromiteau. Ar fi trebuit să le distrugă, pentru a-şi acoperi spatele, dar, grăbit s-o şteargă, n-a făcut-o. Să-i fii recunoscătoare, căci te vor salva, pentru moment, de puşcărie, a subliniat ironic.

A închis ochii repede, încercând parcă să-şi înghită ultimele vorbe.

— Iartă-mă, n-am vrut să te fac de ocară; îmi închipui că sufletul nu-ţi mai este dispus să aducă mulţumiri unui tip care s-a purtat cu dumneata aşa cum a făcut-o el.

N-am replicat scuzei aduse de el, dar am pus, sfioasă, altă întrebare.

— Unde-i acum?

— Arribas? Nu ştim sigur. Poate în Brazilia, poate în Buenos Aires. Sau în Montevideo. S-a îmbarcat pe un transatlantic sub pavilion argentinian, dar ar fi putut debarca în nenumărate porturi. Se pare că-l însoţeau alţi trei indivizi: un rus, un polonez şi un italian.

— Şi nu-l veţi căuta? Nu veţi încerca să-i daţi de urmă şi să-l arestaţi?

— Mă tem că nu. N-avem prea multe împotriva lui: pur şi simplu o factură neplătită, juma-juma cu dumneata. Doar dacă nu vrei să-l denunţi pentru bijuteriile şi banii pe care ţi i-a luat, deşi, sincer să fiu, nu cred că merită osteneala. E adevărat că toate îţi aparţineau, dar proveniența lor e cam dubioasă, de aceea te-au şi denunţat. În fine, cred că nu-i uşor să aflăm unde e; tipii ca el sunt isteţi, se pricep la oameni, ştiu să se evapore şi să se reinventeze în patru zile oriunde pe glob şi în cel mai neaşteptat chip.

— Dar eram pe cale să începem o viaţă nouă şi o afacere; aşteptam confirmarea, am bâiguit.

— Cea cu maşinile de scris? a întrebat, scoţând alt plic din buzunar. N-aţi fi putut: nu aveaţi autorizaţie. Patronii Academiilor din Argentina n-aveau nici cel mai mic interes să se extindă pe acest mal al Atlanticului, fapt pe care ţi l-au comunicat în aprilie.

Mi-a observat nelămurirea de pe chip.

— Arribas nu ţi-a spus-o niciodată, nu-i aşa?

Mi-am amintit de întrebările pe care le puneam zilnic la recepţie, plină de speranţă, jinduind după scrisoarea

despre care credeam că ne va schimba viaţa, dar care era de luni de zile la Ramiro, dar el nu-mi spusese nimic. Scuzele cu care l-aş fi putut apăra se risipeau treptat, ca fumul. Abia dacă m-am agăţat de ultimul rest de speranţă ce-mi mai rămânea.

— Dar el mă iubea...

Comisarul a zâmbit cu un amestec de amărăciune şi ceva asemănător compasiunii.

— Aşa zic toţi cei de teapa lui. Uite ce-i, domnişoară, nu-ţi face visuri: cei ca Arribas nu se iubesc decât pe ei. Pot fi iubitori şi pot părea generoşi; îndeobşte sunt încântători, dar la ceasul adevărului nu le pasă decât de propria lor piele şi, de cum se iveşte o primejdie, zboară ca din puşcă şi trec peste orice, ca să nu fie prinşi cu ocaua mică. De data asta ai păţit-o dumneata; ai avut mare ghinion, desigur. Nu mă îndoiesc că te stima, dar într-o zi i s-a părut că alt proiect era mai bun, aşa că ai devenit pentru el o povară pe care nu avea interes s-o târâie după el. De asta te-a lăsat, nu-ţi mai bate capul. Nu eşti vinovată de nimic, dar nu putem face prea multe pentru a schimba ireversibilul.

N-am vrut să mai insist asupra sincerităţii cu care mă iubea Ramiro; era prea dureros pentru mine. Am preferat să reiau lucruri practice.

— Şi Hispano-Olivetti? Ce se presupune că am eu cu ea?

A inspirat şi a expirat puternic, parcă pregătindu-se să abordeze ceva ce-i displăcea.

— Asta-i o chestiune şi mai încurcată. Pentru moment, nu există probe demne de încredere care să te disculpe, deşi intuiesc că asta-i altă pungăşie în care te-a

implicat soţul, logodnicul sau ce-o mai fi numitul Arribas. Oficial, figurezi drept patroana unei firme care a primit nişte maşini de scris şi nu le-a plătit.

— El a zis să facem o firmă pe numele meu, dar nu ştiam... n-aveam idee... eu nu...

— Aşa cred şi eu, că n-aveai idee despre tot ce a făcut el la adăpostul numelui dumitale. Am să-ţi spun ce bănuiesc că s-a întâmplat în realitate; versiunea oficială o cunoşti deja. Corectează-mă dacă mă înşel: ai primit bani şi bijuterii de la tatăl dumitale, e adevărat?

Am încuviinţat.

— Apoi, Arribas s-a oferit să înregistreze o firmă pe numele dumitale şi să-ţi ţină toţi banii şi bijuteriile în seiful companiei la care lucra, aşa-i?

Am încuviinţat din nou.

— Mă rog, dar n-a făcut-o. Sau, mai bine zis, da, a făcut-o, dar nu sub forma unui depozit pe numele dumitale. Cu aceşti bani a făcut o achiziţie pentru firma la care lucra, dând-o drept o comandă a casei de import-export pe care ţi-o menţionez, Mecanogrâficas Quiroga, la care figurai ca proprietară. A plătit punctual cu banii dumitale, iar Hispano-Olivetti n-a bănuit absolut nimic: încă o comandă, mare şi bine gestionată, şi punct. Dar Arribas a revândut maşinile de scris, habar n-am cui şi cum. Până aici, totul e corect pentru Hispano-Olivetti, în termeni contabili, şi satisfăcător pentru Arribas care, fără să fi investit niciun sfanţ propriu, făcuse o afacere splendidă. Ei bine, după doar câteva săptămâni, a făcut o nouă comandă mare în numele dumitale, încă o dată oportun rezolvată. Preţul acestei comenzi n-a fost plătit imediat, ci doar prima rată, dar, ţinând seama că figurai deja ca bună platnică, nimeni n-a

bănuit nimic: s-a crezut că restul sumei urma să fie plătită corect, în termenii stabiliţi. Dar acea plată n-a mai fost făcută; Arribas a revândut iar marfa, şi-a încasat iar beneficiile şi s-a dat la o parte. Cu dumneata şi cu tot capitalul dumitale practic intact, precum şi cu substanţialele beneficii obţinute prin revânzare şi cu marfa cumpărată, pe care n-a plătit-o niciodată. O lovitură bună, da, dom'ne, deşi cineva a bănuit probabil ceva, căci, după cum am înţeles, plecarea lui din Madrid a fost cam precipitată, aşa-i?

Mi-am amintit deodată sosirea acasă la noi în Piaţa Salesas în acea dimineaţă de martie, agitaţia nervoasă a lui Ramiro, care scotea haine din şifonier şi umplea valizele în graba mare, graba cu care îl imitasem fără să pierd nici-o clipită. Cu toate acestea în minte, am confirmat presupunerea comisarului. Iar el a continuat.

— Până la urmă, Arribas nu doar a rămas cu banii dumitale, dar i-a şi folosit, obţinând câştiguri mari. Foarte descurcăreţ tipul, fără îndoială.

Lacrimile şi-au făcut iar drum spre ochii mei.

— Opreşte-te. Nu mai boci, te rog; nu merită să plângi laptele vărsat. E adevărat că totul s-a întâmplat într-un moment inoportun şi complicat.

Am înghiţit în sec, am izbutit să-mi înăbuş plânsul şi să continuu dialogul.

— Din cauza războiului pe care l-aţi menţionat data trecută?

— Încă nu ştim cum se va sfârşi totul, dar, pentru moment, situaţia e tare complicată. Jumătate de Spanie e în mâinile rebelilor, iar cealaltă a rămas credincioasă guvernului.

Domnesc un haos teribil şi dezinformarea, n-avem ştiri; în fine, dezastrul e absolut.

— Şi aici? Aici cum merg lucrurile?

— Acum sunt destul de liniştite; dar mai înainte totul era mult mai agitat. Aici a început totul, nu ştiai? De aici a plecat insurecţia; de aici, din Maroc, a plecat generalul Franco, aici a început mişcarea de trupe. În primele zile au fost bombardamente; aviaţia Republicii a atacat înaltul Comisariat ca răspuns la răscoală, dar, ghinion, şi-a ratat ţelul, iar un Fokker a rănit numeroşi civili, a omorât câteva fetiţe arabe şi a distrus o moschee, iar musulmanii au considerat că totul a fost un atac contra lor şi au trecut automat de partea insurgenţilor. Pe de altă parte, s-au operat multe arestări şi au fost executaţi apărători ai Republicii, care erau împotriva răscoalei: puşcăria europeană e plină până la refuz şi s-a construit un soi de lagăr de concentrare la El Mogote. În sfârşit, odată cu căderea aerodromului de la Sania Ramei aici, foarte aproape de spital, s-au prăbuşit bastioanele guvernului din Protectorat, aşa că tot nordul Africii e iar sub controlul militarilor insurgenţi, iar situaţia s-a calmat relativ. În Peninsulă se întâmplă acum tot ce-i mai rău.

S-a frecat la ochi cu degetul mare şi arătătorul mâinii stângi; apoi şi-a purtat lent palma în sus, peste sprâncene, frunte şi rădăcina părului, peste creştet şi ceafă, până la gât. A vorbit în şoaptă, ca pentru sine.

— Să vedem dacă toate astea se sfârşesc naibii odată...

I-am întrerupt gândurile; nu şi-a mai putut stăpâni neliniştea nici-o clipă.

— Dar acum pot pleca sau nu?

Întrebarea mea inoportună l-a readus la realitate. Tăios.

— Nu. Nici vorbă. Nu pleci nicăieri, cu atât mai puţin la Madrid. Pentru moment, acolo se menţine guvernul republican: poporul îl sprijină, şi e pregătit să reziste cât va fi nevoie.

— Dar trebuie să plec, am insistat slab. Acolo-s mama, casa mea...

A vorbit iar, încercând să nu-şi piardă răbdarea. Stăruinţa mea îl enerva tot mai mult, deşi nu voia să mă contrazică, dată fiind starea sănătăţii mele. E posibil ca în altă situaţie să mă fi tratat cu mai puţine menajamente.

— Uite ce-i, nu ştiu ce slăbiciuni ai, dacă ţii cu guvernul sau cu insurgenţii.

Vorbea iar calm; îşi recăpătase vigoarea după o singură clipă de slăbiciune; probabil că oboseala şi încordarea zilelor tulburi îşi spuseseră pe moment cuvântul.

— Sincer să fiu, după tot ce-am văzut în ultimele săptămâni, puţin îmi pasă de poziţia dumitale; mai mult, nici nu vreau s-o ştiu. Îmi văd de treabă şi încerc să fac abstracţie de politică; din nefericire, se ocupă destui de ea. Dar, ironia sorţii, pentru o singură dată destinul e de partea dumitale, chiar dacă nu crezi. Aici, în Tetuan, centrul revoltei, vei fi în totală siguranţă, căci nimeni, cu excepţia mea, nu se va mai interesa de conflictele dumitale cu legea, care-s destul de confuze, crede-mă. Destul de tulburi pentru ca, în mod normal, să stai o vreme la puşcărie.

Am încercat să protestez, alarmată şi cuprinsă de panică. Nu m-a lăsat; m-a oprit, ridicând o mână, şi a continuat să vorbească.

— Cred că majoritatea demersurilor poliţieneşti şi toate procesele judiciare nepolitice sau de mică anvergură se vor opri la Madrid; date fiind cele întâmplate aici, nu cred că mai are cineva interesul să urmărească prin Maroc o femeie despre care se presupune că a escrocat o firmă de maşini de scris şi că a furat din averea tatălui său, fiind denunţată de propriu-i frate. Acum o săptămână, asta ar fi fost o chestiune doar pe jumătate serioasă, dar azi e doar ceva neînsemnat faţă de loviturile din capitală.

— Şi atunci? am întrebat, nehotărâtă.

— Atunci, nu trebuie să te mişti; nu încerca să pleci din Tetuan şi fă tot ce-ţi stă în putinţă ca să nu provoci nici-o problemă. Eu trebuie să veghez la paza şi securitatea din Protectorat şi nu cred că dumneata constitui o gravă ameninţare la adresa ei. Dar, pentru orice eventualitate, nu vreau să te pierd din ochi. Aşa că ai să rămâi aici o vreme şi ai să te ţii departe de orice soi de încurcături. Să nu iei această exigenţă ca pe un sfat ori ca pe o sugestie, ci ca pe un ordin în toată regula. Va fi ca o detenţie oarecum specială; nu te bag la pârnaie, nici nu-ţi instituie un arest domiciliar, aşa că te vei bucura de o relativă libertate de mişcare. Dar îţi e categoric interzis să părăseşti oraşul fără aprobare prealabilă, e limpede?

— Până când? am întrebat, fără să accept ceea ce îmi cerea.

Să rămân singură pe o durată nedefinită în acel oraş necunoscut mi se părea cea mai proastă opţiune.

— Până când situaţia din Spania se va calma şi vom vedea cum se rezolvă lucrurile. Atunci am să decid ce voi face cu dumneata; acum n-am nici când, nici cum să mă

ocup de treburile dumitale. În primul rând va trebui să mă ocup urgent de datoria pe care o ai hotelul din Tanger.

— Dar n-am cu ce s-o plătesc, am explicat iar, gata să izbucnesc în lacrimi.

— Ştiu; ţi-am controlat bagajul şi, pe lângă haine mototolite şi câteva hârtii, am văzut că n-ai nimic. Pentru moment însă eşti singura vinovată la dispoziţia noastră, la fel de implicată ca Arribas. Iar în absenţa lui vei fi deferită justiţiei. De aceea mă şi tem că nu te voi putea lăsa în libertate, fiindcă în Tanger se ştie perfect că eşti aici.

— Dar el mi-a luat banii, am insistat cu vocea sugrumată iar de lacrimi.

— Şi asta ştiu, aşa că fii amabilă şi lasă-te odată de plâns. În scrisoarea lui, însuşi Arribas lămureşte totul: recunoaşte deschis, cu propriile-i cuvinte, că-i un neruşinat şi că are intenţia să te părăsească şi să te lase cu buza umflată şi fără un sfanţ, luându-ţi toate bunurile. Şi cu un avort pe care l-ai trăit de cum ai intrat în Tetuan şi ai coborât din autobuz.

Nelămurirea, lacrimile, durerea şi frustrarea de pe chipul meu l-au obligat să mă întrebe.

— Nu-ţi aminteşti? Chiar eu te-am aşteptat. Primisem de la jandarmeria din Tanger informaţia că vei sosi. Se pare că un om de serviciu din hotel i-a anunţat directorului plecarea dumitale precipitată, iar acesta, părându-i-se că erai destul de supărată, a dat alarma. Au descoperit că plecaseşi din cameră, intenţionând să nu mai revii. Cum datoraţi o sumă importantă, au alertat poliţia, l-au găsit pe taximetristul care te dusese la autobuzul La Valenciana şi au aflat unde plecai. În condiţii normale, l-aş fi trimis să te caute pe unul dintre oamenii mei, dar, fiindcă situaţia e

foarte încordată în ultima vreme, prefer să controlez totul direct, ca să evit surprizele neplăcute, aşa că am hotărât să vin eu însumi să te caut. De cum ai coborât din autobuz, mi-ai leşinat în braţe; chiar eu te-am adus aici.

În mintea mea au început să prindă contur amintiri înceţoşate. Căldura asfixiantă din autobuzul pe care toţi îl numeau La Valenciana. Strigătele din interior, coşurile cu pui vii, sudoarea şi duhorile emanate de trupuri şi bagajele pasagerilor arabi şi spanioli. Senzaţia de umezeală vâscoasă dintre coapse. Slăbiciunea fără margini pe care o simţisem la coborâre, odată ajunsă la Tetuan, spaima trăită observând lichidul fierbinte ce-mi şiroia printre picioare. Lichidul negru şi gros pe care îl pierdeam în mers, de cum atinsesem asfaltul noului oraş, un glas de bărbat ce venea dinspre o faţă pe jumătate acoperită de umbra proiectată de borul pălăriei. „Sira Quiroga? Poliţia. Insoţeşte-mă, te rog.” Mă copleşise o slăbiciune fără sfârşit şi observasem că mintea mi se înceţoşa, iar picioarele nu mă mai ţineau. Îmi pierdusem cunoştinţa, iar acum, după atâtea săptămâni, aveam iar în faţă chipul celui despre care încă nu ştiam dacă mi-era călău sau salvator.

— Maica Virtudes s-a angajat să mă informeze despre evoluţia dumitale. Încerc de zile întregi să-ţi vorbesc, dar până acum nu m-au lăsat să intru. Mi-au spus că ai anemie pernicioasă şi multe alte boli. Dar, în fine, pari să te simţi mai bine, de aceea m-au şi autorizat să te văd azi şi au să te externeze în viitor.

— Şi unde să mă duc?

Eram pe cât de neliniştită, pe atât de speriată. Nu mă simţeam capabilă să înfrunt necunoscutul de una singură. Nu făcusem niciodată nimic fără ajutor, avusesem mereu

pe cineva care să-mi îndrume paşii: mama, Ignacio, Ramiro. Mă simţeam neputincioasă, incapabilă să înfrunt singură viaţa şi loviturile ei. Incapabilă să supravieţuiesc fără o mână care să mă conducă cu forţa, fără o minte care să decidă pentru mine. Fără o prezenţă apropiată în care să mă încred şi de care să depind.

— De asta mă ocup, a spus, îţi caut un loc, să nu crezi că-i uşor de găsit în situaţia de acum. Oricum, mi-ar plăcea să cunosc câteva date din istoria dumitale, care încă îmi scapă, aşa că, dacă te crezi în stare, aş vrea să te revăd mâine şi să-mi rezumi singură tot ce s-a petrecut, poate există vreun detaliu care să ne ajute la rezolvarea problemelor în care s-a băgat soţul sau logodnicul dumitale...

— ... ori ce-o fi fost feciorul ăsta de lele, am completat, strâmbându-mă ironic, pe cât de slab, pe atât de amar.

— Eraţi căsătoriţi? a întrebat.

Am dat din cap că nu.

— Mai bine pentru dumneata, a conchis tăios. Şi s-a uitat la ceas: Ei bine, nu vreau să te mai obosesc, a spus, ridicându-se, cred că pentru azi e suficient. Revin mâine, nu ştiu la ce oră; când voi avea un moment liber, suntem ocupaţi până peste cap.

L-am privit cum se îndrepta grăbit spre ieşirea din pavilion, mergând cu pas elastic şi hotărât, de om neobişnuit să piardă timpul. Mai devreme sau mai târziu, când aveam să-mi revin, trebuia să verific dacă el credea cu adevărat în nevinovăţia mea ori voia pur şi simplu să scape de greaua povară ce-i căzuse pe cap, odată cu mine, în cel mai nepotrivit moment. Nu am putut gândi atunci:

eram epuizată şi speriată, voiam doar să dorm adânc şi să uit de toate.

Comisarul Vázquez s-a întors a doua zi pe seară, pe la şapte, poate opt, când căldura se mai domolise, iar lumina era mai difuză. De cum l-am văzut intrând pe uşa din celălalt capăt al pavilionului, m-am sprijinit în coate şi, cu mare efort, aproape târându-mă, m-am ridicat în capul oaselor. Ajuns lângă mine, s-a aşezat pe scaunul din ziua anterioară. Nici măcar nu l-am salutat. Doar mi-am dres glasul, m-am pregătit să vorbesc şi am început să-i povestesc tot ce voia să audă.

7

A doua întâlnire cu don Claudio a avut loc într-o vineri de la sfârşitul lui august. Luni pe la prânzişor, s-a întors să

mă ia: găsise un loc unde să stau şi avea să mă ajute la mutat. În alte împrejurări, o purtare atât de aparent cavalerească se putea interpreta altfel; dar nici el, nici eu nu ne mai îndoiam că interesul pentru mine era doar cel datorat unui simplu produs profesional pe care era nimerit să-l ţii la loc sigur, pentru a evita complicaţii mai mari.

Când a intrat, eram deja îmbrăcată. Cu hainele în dezordine, căci îmi rămăseseră largi, şi un conci improvizat, stăteam la capul patului deja făcut. Ţineam valiza plină cu bietele rămăşiţe ale naufragiului la picioare, mâinile doar piele şi os încrucişate în poală şi mă străduiam fără succes să par în depline puteri. Văzându-l, am dat să mă ridic, dar mi-a indicat cu un gest să stau jos. S-a aşezat pe marginea patului din faţa mea şi a spus doar:

— Aşteaptă. Trebuie să stăm de vorbă.

M-a privit câteva clipe cu ochii lui negri în stare să treacă prin pereţi. Descoperisem deja că nu era niciun june cărunt, niciun bătrân juvenil: era la mijlocul drumului dintre patruzeci şi cincizeci de ani, educat şi manierat, dar cu mare experienţă, bine făcut şi cu sufletul trecut prin ciur şi prin dârmon, căci avusese de-a face cu derbedei de tot soiul. Un bărbat, mi-am spus, cu care sub nici-o formă nu trebuia să ai nici cea mai mică problemă.

— Uite ce-i, nu aşa procedăm îndeobşte la comisariat; dar, ţinând seama de moment, fac o excepţie cu dumneata, căci vreau să-ţi fie foarte limpede cum stai. Deşi personal cred că nu eşti decât victima imprudentă a unei canalii, totul trebuie să-l rezolve un judecător, nu eu. Dar, aşa cum stau lucrurile în confuzia acestor zile, mă tem că nici nu poate fi vorba de un proces. Nici n-am câştiga nimic ţinându-te Dumnezeu ştie cât sub arest într-o celulă. Deci,

aşa cum îţi spuneam alaltăieri, am să-ţi redau libertatea, dar, atenţie, sub control şi cu posibilităţi limitate de mişcare. Dar, ca să evităm tentaţiile, paşaportul îţi va rămâne la noi. Mai mult, te vom elibera cu condiţia ca, de cum totul revine la normal, să-ţi câştigi onorabil existenţa şi să strângi bani pentru a-ţi plăti datoria la Continental. Le-am cerut în numele dumitale un termen de un an pentru plata facturii şi au acceptat, aşa că grăbeşte-te şi fă tot ce poţi ca să scoţi banii ăştia din pământ, din piatră seacă, la nevoie, dar pe cinstite şi fără şmecherii, e limpede?

— Da, domnule, am murmurat.

— Şi nu mă face de râs; nu-mi face vreo figură şi nu mă obliga să te pun cu adevărat sub urmărire, fiindcă, dacă mă calci pe bătături, scot legea din cui şi te trimit cât ai clipi în Spania, unde nici n-ai să-ţi dai seama când te bagă pentru şapte ani în puşcăria de femei Quinones.

În faţa funestei ameninţări, n-am mai putut spune nimic coerent; doar am aprobat. S-a ridicat; l-am urmat după două secunde. El, repede şi sprinten; eu, cu un efort imens.

— Să mergem deci, a conchis. Lasă, duc eu valiza, că nu-ţi poţi târî nici măcar umbra. Am lăsat maşina la poartă; ia-ţi rămas-bun de la măicuţe, mulţumeşte-le pentru cât de bine te-au tratat şi să mergem.

Am traversat Tetuanul cu maşina lui şi, pentru prima oară, am putut vedea parţial oraşul care, pentru cine ştie cât timp, avea să fie şi al meu. Spitalul Civil era la margine, aşa că, puţin câte puţin, am intrat în oraş. Pe măsură ce avansam, vedeam tot mai multă lume. Pe la amiază, străzile gemeau de oameni. Maşinile abia circulau, iar comisarul apăsa fără preget pe claxon, croindu-şi drum

printre cei ce mergeau fără grabă în mii de direcţii. Erau bărbaţi cu costume de în deschis la culoare şi panamale, băieţaşi cu pantaloni scurţi, ce goneau pe străzi, şi spanioloaice cu coşuri pline de verdeţuri. Dar şi musulmani cu turbane şi chilabe vărgate, maure în veşminte largi, din care nu li se vedeau decât ochii şi picioarele. Dar şi soldaţi în uniformă, fete în rochii de vară înflorate, copii desculţi, care se jucau printre găini. Se auzeau voci, fraze şi vorbe disparate în arabă şi spaniolă, saluturi adresate neîntrerupt comisarului ori de câte ori cineva îi recunoştea automobilul. Era greu de crezut că în acea lume izbucnise cu numai câteva săptămâni în urmă ceea ce se intuia a fi un război civil.

N-am încercat să vorbim pe drum; nu făceam o plimbare de plăcere, dar comisarul ducea scrupulos la îndeplinire demersul presupus de mutarea mea dintr-un loc într-altul. Ocazional, totuşi, când intuia că nu cunoşteam un lucru care ne apărea în faţa ochilor sau că acesta era nou, mi-l arăta cu bărbia şi, fără să întoarcă privirea, îl numea din câteva vorbe. „Femei din Rif „, îmi amintesc că a spus, arătând spre un grup de marocane cu fuste largi, vărgate şi pălării uriaşe de pai cu ciucuri mari şi roşii. În cele zece sau cincisprezece minute cât a durat drumul am absorbit forme, am descoperit mirosuri şi am învăţat numele unor prezenţe cu care aveam să convieţuiesc zilnic în noua etapă a vieţii mele. Înaltul Comisariat, nopali, palatul califului, sacagii pe măgari, cartierul maur, Dersa şi Gorgues, magazine de delicatese, mentă.

Am coborât din maşină în Piaţa Spaniei; doi arabei s-au apropiat în goana mare să-mi ia bagajul, iar comisarul i-a lăsat. Am intrat pe Strada Luneta, lângă mahalaua

evreiască şi *medina*. Luneta a fost prima mea stradă din Tetuan: îngustă, zgomotoasă, întortocheată şi agitată, plină de lume, cârciumi, cafenele, bazaruri şi hărmălaie, unde se cumpăra şi se vindea orice. Am ajuns la un portal, am intrat şi am urcat o scară. Comisarul a apăsat pe butonul unei sonerii de la primul etaj.

— Bună ziua, Candelaria. Îţi aduc darul aşteptat.

Sub privirea femeii rotofeie, îmbrăcată în roşu, care tocmai deschisese uşa, însoţitorul meu m-a arătat cu o mişcare scurtă din cap.

— Ce dar mai e şi ăsta, dom' comisar? a replicat ea, hohotind din rărunchi cu mâinile în şold.

S-a dat pe loc deoparte şi ne-a lăsat să intrăm. Avea o casă însorită, o modestie luminoasă şi un gust cam îndoielnic. Sub degajarea aparentă, simţeai că vizita poliţistului o îngrijora serios.

— Unul special, a lămurit-o comisarul, lăsând valiza în vestibulul micuţ, sub un calendar cu Preasfânta Inimă a lui Iisus. Trebuie s-o găzduieşti o vreme pe domnişoara, pentru moment, pe gratis; o să vă socotiţi voi când are să înceapă să-şi câştige existenţa.

— Dar am casa plină ochi, pe crucea Mântuitorului! Vin zilnic pe puţin o juma ' de duzină de tipi, pe care nu mai ştiu cum să-i găzduiesc!

Minţea, fireşte. Zdrahoana brună minţea, iar el o ştia.

— Nu-mi mai pomeni de necazurile tale, Candelaria; ţi – am zis că trebuie s-o găzduieşti orice-ar fi.

— Păi, de la răzmeriţă, oamenii vin şi-mi cer neîncetat găzduire, don Claudio! Am înşirat saltele chiar şi pe jos!

— Lasă-te de vorbe chioare, că trecerea prin Strâmtoare e blocată de săptămâni întregi şi pe acolo nu

trec zilele astea nici pescăruşi. Îţi convine sau nu, va trebui să faci ceea ce te rog; fă totul cu gândul la datoria pe care o ai la mine. Mai mult, trebuie nu numai s-o găzduieşti, ci s-o şi ajuţi. N-are pe nimeni în Tetuan, doar o poveste tare urâtă, aşa că dă-i adăpost unde poţi, fiindcă va sta aici chiar de acum, e limpede?

I-a răspuns fără cel mai mic entuziasm:

— Ca apa, dom'ne; limpede ca apa.

— Ţi-o las deci în grijă. Dacă apare vreo problemă, ştii unde mă găseşti. Nu-mi face nici-o plăcere că rămâne aici; e gata coruptă şi nu prea are nimic bun de învăţat de la dumneata, dar, în fine...

Femeia l-a întrerupt, uşor ironică sub aparenta-i nevinovăţie.

— Doar nu te îndoieşti de mine, don Claudio?

Comisarul nu s-a lăsat păcălit de tonul băşcălios al andaluzei.

— Eu mă îndoiesc mereu de toţi, Candelaria; de asta-s plătit.

— Dacă tot mă crezi atât de rea, de ce-mi mai aduci podoaba asta, dom' comisar?

— Fiindcă, aşa cum ţi-am spus şi cum stau lucrurile, n-am unde s-o duc, doar nu crezi că de plăcere. În orice caz, răspunzi de ea, deci chibzuieşte o cale pe care să-şi câştige existenţa; nu cred că se poate întoarce în Spania prea curând şi trebuie să câştige nişte parale, pentru că are o datorie de plătit. Poate-i găseşti de lucru în vreo dugheană ori în vreo frizerie; în orice loc onorabil, vezi dumneata. Şi fă-mi o plăcere, nu-mi mai spune „dom' comisar”, te-am rugat de mii de ori.

Femeia m-a privit, era întâia oară când mă băga în seamă. De sus până jos, repede şi fără curiozitate, ca şi cum încerca, pur şi simplu, să taseze cărămida ce-i căzuse pe cap. Şi-a întors privirea către însoţitorul meu şi, cu resemnare batjocoritoare, a acceptat.

— Nu-ţi face griji, don Claudio, că are grijă Candelaria. Văd eu unde o plasez, dar fii liniştit, ştii doar că lângă mine e sub binecuvântarea cerului.

Faptul că stăpâna pensiunii îi promitea cerul n-a părut să-l convingă pe poliţist, care, negociind termenii şederii mele, a mai strâns niţel şurubul. Modulându-şi vocea şi ridicând vertical arătătorul până la vârful nasului, i-a dat un ultim avertisment, care nu mai admitea nici-o glumă drept răspuns.

— Fii atentă, Candelaria, fii atentă şi ai grijă, că treaba-i tare încurcată, nu vreau şi alte probleme decât cele strict necesare. Să nu-ţi treacă cumva prin cap s-o bagi şi în alte belele. N-am nici-o încredere în voi două şi am să vă urmăresc îndeaproape. De cum aflu de vreo mişcare ciudată, vă duc la comisariat, iar de acolo nu vă mai scoate niciun baştan, înţeles?

Amândouă am murmurat, emoţionate, un „da, domnule”.

— Deci odihneşte-te şi, de cum ai să poţi, la muncă.

M-a privit în ochi, luându-şi la revedere şi părând că şovăie o clipă între a-mi întinde sau nu mâna în semn de rămas-bun. În fine, n-a făcut-o şi a pus capăt întâlnirii cu un sfat şi o prezicere condensate în câteva vorbe simple: „Ai grijă, mai vorbim noi”. A ieşit şi a luat-o sprinten pe trepte, potrivindu-şi pălăria, a cărei calotă o ţinea cu mâna. Din uşă, am privit în tăcere cum se făcea nevăzut, şi eram gata

să intrăm din nou în casă, dar i-am auzit paşii pe ultimele trepte şi vocea tunând în casa scării.

— Vă bag pe amândouă la mititica, de unde nu vă mai scoate nici Sfântul Copil al Consolării!

— ... tu-ţi morţii tăi de ticălos, a zis Candelaria de cum a închis uşa, dându-i un brânci cu fundul voluminos.

S-a uitat la mine şi a zâmbit fără chef, încercând să-mi potolească zăpăceala.

— Ce drac de om, m-a înnebunit; nu ştiu cum face, dar nu scap de el şi-mi suflă ziulica întreagă în cocoaşă. A oftat atât de puternic, încât sânii mari i s-au umflat şi dezumflat ca două baloane între pensele rochiei de percal.

— Hai, sufleţelule, vino aici, că am să-ţi dau una dintre odăile din fund. Vai de sufletul meu, blestemată răzmeriţă, că a întors totul cu susu-n jos şi umple străzile de scandal şi cazărmile de sânge. Dar-ar Domnul să se sfârşească repede zavera asta şi să ne întoarcem la viaţa noastră dintotdeauna. Acum voi ieşi, că am câteva trebuşoare; tu rămâi aici şi instalează-te, şi, când mă întorc pentru cină, o să-mi povesteşti totul pe îndelete.

A strigat pe arăbeşte o fetişcană maură de vreo cincisprezece ani, care a venit din bucătărie, ştergându-şi mâinile cu o cârpă. S-au pus pe dat la o parte vechituri şi pe schimbat cearşafuri în odăiţa minusculă şi neaerisită care din noaptea aceea a devenit dormitorul meu. M-am instalat, fără să am cea mai mică idee nici despre cât aveam să stau acolo, nici despre calea pe care avea s-o apuce viitorul meu.

Candelaria Ballesteros, mai cunoscută în Tetuan drept Candelaria contrabandista, avea patruzeci şi şapte de ani şi, aşa cum singură spunea, trăsese mai multe gloanţe

decât tot regimentul de infanterie. Trecea drept văduvă, dar nici ea nu ştia dacă soţul îi murise cu adevărat într-una din numeroasele vizite în Spania sau dacă scrisoarea primită cu şapte ani în urmă din Malaga şi care îi anunţa decesul, ca urmare a unei pneumonii, era doar gogoaşa îndrugată de neobrăzat, ca să scape de ea şi să nu mai fie căutat. Fugind de mizeria zilierilor de pe plantaţiile de măslini din câmpia andaluză, perechea se instalase în Protectorat după războiul din munţii Rif[20], în 1926. De atunci, amândoi se dedicaseră celor mai diverse afaceri, toate mai curând falimentare, ale căror mici roade el le investise, după cum credea că se cuvenea, în chefuri, bordeluri şi băute la barul Fundador. Nu avuseseră copii şi, când Francisco al ei se evaporase, lăsând-o singură şi fără relaţii în Spania pentru a-şi continua negoţul şi contrabanda cu orice-i cădea în mâini, Candelaria a hotărât să închirieze o casă şi să înfiinţeze o pensiune modestă. Dar acesta nu a fost un motiv pentru a renunţa să cumpere şi să răscumpere, să vândă şi să revândă, să facă troc, să insiste şi să schimbe tot ce nimerea. Monede, tabachere, mărci poştale, stilouri, ciorapi, ceasuri, brichete: toate de origine incertă, toate cu destinaţie incertă.

În casa ei din Strada Luneta, între vechea mahala maură şi noul cartier spaniol, dădea fără discriminare adăpost oricui îi bătea la uşă, cerând un pat, în general oameni cu nu prea multe bunuri şi cu şi mai puţine aspiraţii. Încerca să trateze cu ei şi cu oricine îi ieşea în

20 Războiul trupelor spaniole cu triburile de berberi din Melilla (iunie-noiembrie 1909). Confruntarea a durat cinci luni şi, deşi nu s-a semnat un tratat de pace, Spania şi-a întărit influenţa administrativă în regiune prin tratatul de la Madrid (1910).

faţă: îţi vând, îţi cumpăr, încasez de la tine; îmi datorezi, îţi datorez; ia de la mine. Dar cu grijă; mereu cu grijă, deoarece Candelaria contrabandista, cu aer bărbătos, afaceri nelămurite şi o dezinvoltură capabilă în aparenţă să-l facă praf chiar şi pe cel mai dat naibii, nu era proastă deloc şi ştia că prea puţine prostii ar avea succes la domnul comisar Vázquez. Poate ar fi mers o glumită ici şi o ironie colo, eventual, dar fără ca el să-i pună mâna în cap, iar ea să treacă de ceea ce era legalmente admisibil, fiindcă în acest caz nu numai că i-ar fi luat tot ce avea, ci, în plus, după propriile-i vorbe, „de cum mă prinde făcând porcării, mă şi duce la mititica şi are el ac de cojocul meu”.

Arăboaica tânără şi delicată m-a ajutat să mă instalez. Am despachetat împreună puţinele mele lucruri şi le-am pus pe umeraşe de sârmă într-o tentativă de dulap care nu era decât un soi de sertar din lemn închis cu un cupon de pânză pe post de perdeluţă. Acesta, un bec chel şi un pat vechi cu saltea de lână groasă alcătuiau tot mobilierul. Un calendar vechi, cu poza unor privighetori, cadou al frizeriei El Silo, era singura pată de culoare de pe pereţii văruiţi, lângă urmele unei mări de infiltraţii cu apă de ploaie. Într-un colţ, pe un cufăr, se îngrămădeau câteva unelte puţin folosite: un coş de pai, un lighean ciobit, două sau trei oale de noapte pline cu tencuială căzută şi două colivii din sârmă ruginită. Confortul era auster şi friza sărăcia, dar odaia era curată şi, ajutându-mă să organizez haosul de lucruri mototolite care erau întreaga mea avere, fata cu ochi negri repeta cu voce suavă:

— Dimişoara nu face griji; Jamila spală, Jamila calca haine la ea.

Eram tot sleită de puteri, iar micul efort făcut pentru a muta valiza şi a o goli de conţinut m-a obligat să caut un sprijin, ca să evit o nouă ameţeală. M-am aşezat la picioarele patului, am închis ochii şi mi i-am acoperit cu mâinile, ţinând coatele pe genunchi. În două minute, mi-am recăpătat echilibrul; am revenit în prezent şi am descoperit-o pe Jamila tot lângă mine, privindu-mă îngrijorată. Am privit în jur. Odaia era întunecoasă şi sărăcăcioasă ca o gaură de şoarece, hainele mele mototolite erau tot pe umeraşe, iar valiza pe jos, cu maţele atârnând în jur. În ciuda incertitudinii care, începând din acea zi, se deschidea ca o genune, mi-am zis cu uşurare că, oricât de rău îmi mergea, cel puţin aveam o gaură în care să mă ascund.

Candelaria s-a întors abia după un ceas. Puţin înainte şi puţin după ea, a sosit lista redusă a celor ce primeau adăpost şi hrană. Un vânzător de produse pentru îngrijirea părului, un funcţionar de la serviciile de Poştă şi Telegraf, un învăţător pensionar, două surori în vârstă, uscate ca ţârii, şi o văduvă rotofeie cu un fiu căruia îi spunea Paquito[21], deşi avea un glas gros şi tuleie deja mari. Toţi m-au salutat politicos când patroana m-a prezentat, apoi s-au aşezat, tăcuţi, în jurul mesei, fiecare la locul său: Candelaria în capul mesei, ceilalţi pe flancurile laterale. Femeile şi Paquito pe-o parte, bărbaţii în faţa lor. „Tu, în celălalt capăt”, a ordonat. A început să servească stufat, vorbind fără preget despre cât de mult se scumpise carnea şi ce buni erau în acea vară pepenii galbeni. Nu comenta pentru cineva anume, dar chiar şi aşa părea nespus de dornică să-şi continue cu râvnă trăncăneala, oricât de

21 Diminutiv al numelui Francisco.

banale erau subiectele şi oricât de mică era atenţia comesenilor. Pe muteşte, toţi au început să mănânce, ducând ritmic tacâmurile de la farfurie la gură. Se auzeau doar vocea Candelariei şi zgomotul cu care lingurile se loveau de faianţă şi bucatele lunecau pe gât. Dar o neatenţie a ei m-a lămurit de ce vorbea neîntrerupt: de cum s-a oprit din peroraţie, chemând-o pe Jamila în sufragerie, o măicuţă a şi profitat şi a oprit-o, şi atunci am priceput de ce se încăpăţâna să conducă discuţia cu mâna fermă a unui cârmaci.

— Se zice că Badajoz a căzut deja.

Nici spusele celei mai tinere dintre măicuţe nu păreau adresate cuiva anume; poate doar garafei, solniţei, sticluţelor cu untdelemn şi oţet ori tabloului cu Cina cea de Taină care, uşor strâmb, domnea pe perete. Tonul ei se pretindea indiferent, ca şi cum comenta gustul mazării sau temperatura zilei. Am aflat imediat, totuşi, că vorbele ei erau la fel de inocente ca un pumnal recent ascuţit.

— Ce păcat; foarte mulţi băieţi buni s-au sacrificat pentru guvernul legitim al Republicii; foarte multe vieţi tinere şi viguroase s-au pierdut, deşi puteau aduce mari bucurii unei femei cu atâţia nuri ca mata, Sagrario.

Vorbele ironice ale comis-voiajorului şi-au găsit ecou în hohotele celorlalţi bărbaţi. De cum îşi dăduse seama că şi pe Paquito al ei îl amuzaseră spusele vânzătorului de loţiune pentru creşterea părului, dona Herminia l-a plesnit pe tânăr peste ceafă, înroşindu-i-o. Într-o presupusă apărare a băiatului a intervenit atunci cu glas aşezat bătrânul învăţător. Fără să ridice privirile din farfurie, a spus.

— Nu râde, Paquito, căci se spune că râsul usucă minţile.

Abia şi-a sfârşit fraza, că a şi intervenit mama acestuia.

— De asta s-a răsculat armata, ca să pună capăt hohotelor, veseliei şi libertinajului ce ruinau Spania...

Atunci a părut că se deschide sezonul de vânătoare. Cei trei bărbaţi de-o parte şi cele trei femei de alta şi-au înălţat aproape simultan vocile în coteţul unde nimeni nu asculta pe nimeni şi toţi proferau înjurături şi sudălmi. Comunist vicios, babă bigotă, băiatu' naibii, poamă acră, ateu, degenerat şi alte zeci de epitete zburau spre comeseanul din faţă, într-un foc încrucişat de strigăte furioase. Nu tăceam decât Paquito şi cu mine: eu, fiindcă eram nouă şi nu ştiam, nici nu aveam vreo părere despre cum avea să evolueze înfruntarea, iar Paquito, probabil de frica palmelor pe care i le-ar fi putut da furibunda-i mamă, care chiar atunci îi spunea învăţătorului mason scârbos şi adorator al lui Satana, pe când din gura plină cu cartofi pe jumătate mestecaţi îi curgea pe bărbie un firicel unsuros. Între timp, la celălalt capăt al mesei, Candelaria îşi modifica fiinţa clipă de clipă: furia îi amplifica trupul de iapă, şi chipul, amabil puţin mai înainte, începea să i se îmbujoreze, până când, nemaiputând să se abţină, a tras un pumn atât de puternic în masă, că vinul a săltat din pahare, farfuriile s-au ciocnit între ele şi pe masă a curs şuvoi sosul de stufat. Ca un tunet, vocea i s-a înălţat deasupra celeilalte jumătăţi de duzină.

— Dacă mai pomeniţi de acest război blestemat în casa asta sfântă, vă arunc pe toţi în stradă şi vă azvârl valizele pe balcon!

În silă şi aruncându-şi priviri ucigaşe, şi-au strâns cu toţii velele, abia stăpânindu-şi furia şi încercând să termine primul fel. Clipele s-au scurs aproape în tăcere; la desert, pepenele roşu a simulat primejdia prin propria-i culoare, dar tensiunile n-au explodat. Prânzul s-a sfârşit fără incidente mai mari; pentru a ajunge iar la ele, a trebuit să aşteptăm cina. La aperitiv, au revenit ironiile şi glumele cu dublu înţeles, apoi săgeţile înveninate şi schimbul de sudălmi şi cruci, iar la urmă, insultele fără perdea şi tirul cu biluţe din miez de pâine în ochiul celui din faţă. Şi, ca o apoteoză, din nou strigătele Candelariei, care avertizau cu privire la iminenta evacuare a tuturor oaspeţilor, dacă stăruiau să mai joace rolul a două tabere pe faţa de masă. Am descoperit că aşa aveau loc cele trei mese zilnice obişnuite de la pensiune.

Niciodată însă proprietara n-a izbutit să scape nici măcar de unul dintre cei cărora le dădea adăpost, deşi ei îşi ţineau mereu nervii războinici în alertă, limba şi tirul ascuţite pentru şarje nemiloase contra flancului opus. Contrabandistei nu-i mergeau afacerile atât de grozav încât să renunţe de bunăvoie la ceea ce fiecare dintre acei năpăstuiţi fără casă şi loc sigur îi plătea pentru întreţinere, patul de fiecare noapte şi dreptul la baia săptămânală. Aşa că, în ciuda ameninţărilor, puţine au fost zilele în care între cele două capete ale mesei nu au zburat oprobrii, sâmburi de măsline, lozinci politice, coji de banană şi, în clipele cele mai arzătoare, un scuipat şi mai multe furculiţe. Viaţa însăşi la scara bătăliilor casnice.

8

Aşa au fost primele săptămâni în pensiunea de pe Strada Luneta, printre acei oameni cărora nicicând nu le-am ştiut mult mai mult decât numele de botez şi – foarte superficial – motivele pentru care trăseseră acolo. Învăţătorul şi funcţionarul, burlaci şi bătrâni, erau vechi locatari; măicuţele veniseră de la Soria pe la jumătatea lui iulie, ca să-şi îngroape o rudă, dar se oprise traficul maritim prin Strâmtoare înainte ca ele să se poată întoarce acasă; ceva similar păţise şi vânzătorul de produse pentru îngrijirea părului, reţinut fără voie în Protectorat de izbucnirea răzmeriţei. Mai puţin clare erau motivele mamei şi fiului, deşi toţi îi credeau pe urmele unui soţ şi tată fugar, care într-o bună dimineaţă plecase să cumpere tutun în piaţa Zocodover din Toledo şi hotărâse să nu se mai întoarcă acasă. În toiul certurilor aproape zilnice, al războiului real din vara ce avansa fără milă şi al acelor fiinţe dislocate, furibunde şi speriate care îi urmăreau cursul milimetru cu milimetru, m-am adaptat la casa aceea şi la lumea ei inferioară, strângând legăturile cu proprietara afacerii din care, presupuneam eu, dată fiind natura clientelei, nu obţinea prea mari beneficii.

Ieşeam puţin în acele zile: nu aveam nimic de vizitat şi pe nimeni de văzut. Obişnuiam să stau singură, cu Jamila sau cu Candelaria, când trecea pe acolo, adică nu prea des. Uneori, când nu era zorită şi nici nu alerga cine ştie pe unde, stăruia să ies cu ea în căutarea unei slujbe, „că are să ţi se facă faţa pergament, fato, nici nu te-ajunge lumina soarelui”, îmi spunea. Uneori mă simţeam incapabilă să

accept propunerea, încă nu aveam putere, dar alteori acceptam, şi atunci mă ducea pe ici, pe colo, străbăteam labirintul posedat de diavol al ulicioarelor din mahalaua arăbească şi pătratele străzilor moderne din cartierul spaniol, cu case frumoase şi locuitori eleganţi. La fiecare firmă căreia îi cunoştea patronul, întreba dacă mă puteau angaja, dacă ştiau pe cineva cu „un post pentru fata asta atât de harnică şi gata să muncească zi şi noapte”, care se presupunea că eram eu. Dar erau vremuri grele şi, cu toate că împuşcăturile se auzeau de departe, toţi păreau consternaţi de evoluţia incertă a conflictului, preocupaţi de soarta celor apropiaţi, de locul unde ajunseseră unii şi alţii, de înaintarea trupelor pe front, de vii şi de morţi, ca şi de tot ce urma să vină. Pe atunci, aproape nimeni nu avea interes să-şi extindă afacerile şi să facă angajări. Deşi obişnuiam să încheiem plimbările cu ceai arăbesc şi gustări pe scobitori în câte o micuţă cafenea din Piaţa Spaniei, fiecare încercare eşuată presupunea pentru mine o nouă mistrie cu angoasă turnată peste a mea, iar pentru Candelaria, chiar dacă n-o spunea, un alt motiv de îngrijorare.

Sănătatea mi se îmbunătăţea în acelaşi ritm cu starea sufletească, cu paşi de melc. Răul îmi persista în oase, iar tenul meu palid contrasta cu chipurile arse de soare ce mă înconjurau încă din timpul verii. Îmi înfrâna simţurile şi îmi obosea sufletul; mă mai chinuia încă, la fel ca în prima zi, gândul la felul cum mă părăsise Ramiro. Continuam să visez la fiul de a cărui existenţă avusesem cunoştinţă doar câteva ceasuri şi mă rodea grija de ce putea păţi mama în Madridul asediat. Tot mă mai speriau denunţurile făcute în legătură cu mine, avertismentele lui don Claudio, gândul că

n-aveam să-mi pot plăti datoria şi că puteam ajunge la puşcărie. Încă mă mai urmărea panica, şi rănile mă dureau puternic.

Unul dintre efectele iubirii nebune şi obstinate e că nu mai permite simţurilor să perceapă ce-i înjur. Retează sensibilitatea şi percepţia chiar de la bază. Te obligă să-ţi concentrezi într-atât atenţia asupra unei singure fiinţe, încât te izolează de restul universului, te strânge într-o cuirasă şi te ţine în marginea altor realităţi, deşi ele sunt la două palme de faţa ta. Când totul a explodat, am simţit că trăisem opt luni lângă Ramiro atât de intens, încât abia mai avusesem contact cu altcineva. Aşa am ajuns conştientă de dimensiunea singurătăţii mele. În Tanger nu mă ostenisem să-mi fac relaţii: nu mă interesa nimeni şi nimic în afară de Ramiro şi tot ce era legat de el. Dar el nu era la Tetuan, şi odată cu el îmi pierdusem punctul de sprijin şi de referinţă, aşa că trebuia să învăţ să trăiesc singură, să mă gândesc la mine şi să lupt pentru ca greul absenţei lui să fie treptat mai puţin dezolant. Cum spunea şi broşura Academiilor Pitman, lung şi abrupt e drumul vieţii.

S-a sfârşit august şi a venit septembrie, cu seri mai scurte şi dimineţi mai reci. Zilele treceau molcom în agitaţia de pe Luneta. Oamenii intrau şi ieşeau din dughene, cafenele şi bazaruri, treceau strada, se opreau la vitrine, iar la colţ de stradă stăteau la taclale cu cunoscuţii. Priveam din turnul meu variaţiile luminii, în mişcare imparabilă, pe deplin conştientă că trebuia să intru în acţiune şi să încep să muncesc cât mai urgent, ca să nu mai fiu la mila Candelariei şi să adun bani pentru plata datoriei. Dar nu ştiam ce să fac şi, în contrapondere cu inactivitatea şi neparticiparea la truda casei, mă străduiam să dau cel

puţin o mână de ajutor, după propriile-mi posibilităţi, în gospodărie, nemaipurtându-mă ca o mobilă dată la gunoi. Curăţăm cartofi, puneam masa, puneam rufe la uscat pe acoperişul-terasă. O ajutam pe Jamila să şteargă praful şi să spele geamurile, învăţam de la ea cuvinte arăbeşti şi primeam cu plăcere darul veşnicelor ei surâsuri. Udam flori, scuturam covoare şi făceam dinainte treburile mărunte pe care, mai devreme sau mai târziu, cineva trebuia să şi le asume. Odată cu schimbările de temperatură, pensiunea făcea pregătirile de toamnă, iar eu contribuiam la ele. Făceam paturile în toate odăile; mutam saltele, scoteam aşternuturile de vară şi aduceam de la mansardă păturile de iarnă. Mi-am dat seama că mare parte din lenjerie trebuia urgent reparată, aşa că am pus un coş mare cu aşternuturi albe lângă balcon şi m-am apucat să cos rupturi, să întăresc tivuri şi să cârpesc pânza deşirată.

Dar s-a întâmplat ceva neaşteptat. Nicicând nu mi-aş fi închipuit că era atât de plăcut să simt iar acul de cusut între degete. Saltelele aspre şi cearşafurile de pânză grosolană nu aveau nimic în comun cu mătăsurile şi muselinele din atelierul donei Manuela, iar cârpitul era nespus de departe de tighelele delicate pe care le făceam pe vremuri la hainele doamnelor din lumea bună a Madridului. Nici umila sufragerie a Candelariei nu semăna cu atelierul ei, dar nici prezenţa micuţei maure şi nici forfota neîntreruptă a clienţilor puşi pe scandal nu se potriveau cu vechile mele tovarăşe de muncă şi distincţia clientelor noastre. Însă mişcam la fel încheietura mâinii, acul reîncepuse să-mi alerge sprinten prin faţa ochilor, iar degetele se străduiau să înţepe precis cu el aşa cum făcusem ani la rând, zi de zi, în alt loc şi cu alt scop. Să cos

din nou a fost atât de plăcut, încât vreo două ceasuri am trăit în vremuri mai fericite şi mi s-a topit temporar greutatea de plumb a propriilor mizerii. Parcă reveneam acasă.

Se lăsa seara şi abia mai aveam puţină lumină, când s-a întors Candelaria din obişnuita ei plimbare. M-a găsit între maldăre de rufe cârpite, cu penultimul prosop în mâini.

— Ia te uită, fato, să nu-mi spui că ştii să coşi.

Pentru prima oară după multă vreme, i-am răspuns la salut cu un zâmbet afirmativ, aproape triumfal. Uşurată că găsise în sfârşit ceva util în balastul prezenţei mele acolo, Candelaria m-a dus în dormitor şi a răsturnat pe pat tot ce avea în şifonier.

— Rochia asta o lungeşti, la paltonul ăsta întorci gulerul. Bluzei ăsteia îi întăreşti cusăturile şi fusta asta o lărgeşti cu două degete pe şolduri, fiindcă în ultimul timp am pus câteva kilograme şi nu mă mai încape.

Şi tot aşa, abia de-mi mai încăpea în braţe grămada de haine vechi. I-am reparat într-o singură dimineaţă toată garderoba ofilită. Mulţumită de eficienţa mea şi hotărâtă să profite din plin de hărnicia mea, Candelaria e revenit după-amiază cu un cupon de şeviot pentru o jachetă mare.

— Lână englezească de cea mai bună calitate. O aduceam din Gibraltar înainte de începutul zaverei, acum e tot mai greu să dai de ea. Îndrăzneşti?

— Fă-mi rost de o foarfecă bună, de doi metri de căptuşeală, o jumătate de duzină de nasturi de baga şi un mosor de aţă maron. Chiar acum îţi iau măsurile şi mâine dimineaţă e gata.

Cu acele puţine mijloace şi masa din sufragerie ca bază de operaţiuni, la ora cinei jacheta era gata de probă. Înainte de micul dejun era terminată. Cu ochii abia întredeschişi, plini de urdori şi cu părul strâns în fileu, Candelaria şi-a pus-o peste cămaşa de noapte şi s-a privit, neîncrezătoare, în oglindă. Umerii se aşezau impecabil, reverele se deschideau perfect simetric de-o parte şi de alta, ascunzându-i pieptul uriaş. Talia era marcată graţios de un cordon amplu, iar linia bine trasată a poalelor îi disimula opulenţa şoldurilor de iapă. Manşetele late încoronau elegant opera mea şi braţele ei. Rodul muncii mele nu putea fi mai satisfăcător. S-a privit din faţă şi din profil, din spate şi din semiprofil. O dată şi încă o dată; cu haina ba încheiată, ba descheiată, cu gulerul ba ridicat, ba lăsat. Vorbind reţinut, atentă să-mi aprecieze exact munca. Încă o dată din faţă, încă o dată din profil. Şi, în încheiere, sentinţa.

— Fir-ai tu să fii. Dar cum de nu mi-ai spus până acum ce mână ai, sufleţelule?

Două fuste noi, trei bluze, o rochie chemisier, două taioare, un palton şi un halat de iarnă au ajuns pe umeraşele din şifonierul ei pe măsură ce făcea rost din oraş de noi cupoane de stofă, investind în ele cât mai puţin cu putinţă.

— Mătase chinezească, pune mâna, pipăie; două brichete americane mi-a luat pe ea indianul din bazarul de jos, căca-m-aş între măselele lui. Bine cel puţin că le aveam de anul trecut, că ticălosul ăla nu mai vrea decât bani de-ai sultanului Hasan; tot spun că vor retrage monedele republicane şi le vor înlocui cu bancnote naţionale, ce

nebunie, fato, zicea, înfierbântată, deschizând un pachet şi punându-mi în faţă doi metri de pânză roşie ca focul.

După încă o ieşire, a revenit cu o jumătate de balot de gabardină, „de-aia bună, fetiţo, de-aia bună”. Un cupon de atlaz sidefiu a ajuns a doua zi, odată cu relatarea aventurii prin care îl obţinuse şi nu prea onorabila menţionare a celei ce-i dăduse viaţă evreului care îi făcuse rost de el. Alt cupon, o lână de culoare caramel, o bucată de alpaca, un metru şi trei sferturi de satin imprimat şi tot aşa, printre schimburi şi trocuri, am strâns aproape o duzină de materiale, pe care eu le-am croit şi cusut, iar ea le-a probat şi lăudat. Până ce şi-a epuizat geniul de a le obţine, sau până ce şi-a zis că noua ei garderobă era, în sfârşit, bine garnisită, sau până ce a decis că sosise momentul să-şi concentreze atenţia asupra altor chestiuni.

— Cu tot ce mi-ai făcut, am lichidat datoria pe care o aveai la mine până azi, a declarat. Şi, fără să-mi permită măcar să-mi savurez uşurarea, a continuat: Dar să vorbim despre viitor. Ai mare talent, fato, şi nu-l putem lăsa să se irosească, cu atât mai puţin acum, când duci mare lipsă de biştari cu care să ieşi din belelele în care te-ai băgat. Ai văzut că-i peste poate de complicat să găseşti de lucru, deci cred că să coşi pentru străini e cel mai bine. Dar, aşa cum stau lucrurile, mă tem că-i foarte greu ca oamenii să te primească acasă la ei. Va trebui să-ţi deschizi propriul atelier, dar nici aşa nu va fi uşor să găseşti clienţi. Trebuie să gândim bine totul.

Candelaria contrabandista cunoştea tot ce sufla în Tetuan, dar ca să afle cum mergea croitoria şi să abordeze chestiunea la faţa locului a trebuit să iasă de câteva ori şi să aibă ici şi colo câteva întrevederi, studiind cu

înţelepciune situaţia concretă. La două zile după ce se născuse ideea aveam deja o imagine sută la sută demnă de încredere a panoramei. Am aflat că existau două sau trei creatoare talentate şi prestigioase, pe care îndeobşte le frecventau soţiile şi fiicele şefilor militari, ale câtorva medici reputaţi şi ale oamenilor de afaceri solvenţi. Pe nivelul inferior se aflau patru sau cinci croitorese onorabile datorită taioarelor şi paltoanelor duminicale purtate de soţiile celor mai bine situaţi funcţionari din administraţie. Şi mai erau, în sfârşit, câteva cârpace, care făceau turul caselor, croind halate din percal ori transformând rochii moştenite, scurtând fuste ori cârpind călcâiele ciorapilor. Peisajul nu era teribil: concurenţa era mare, dar trebuia să-mi pun mintea la contribuţie ca să mă pot impune. Deşi, după Candelaria, niciuna dintre acele profesioniste ale croitoriei nu era prea strălucită, iar cele mai multe dintre ele alcătuiau un grup de casnice, ceea ce nu era un motiv pentru a le dispreţui: când lucrează bine, croitoresele îşi pot atrage cliente credincioase până la moarte.

Ideea de a redeveni activă mi-a trezit sentimente opuse. Pe de o parte, mi-a dat palpitaţia iluziilor, pe care n-o mai avusesem de-o veşnicie. La vremea aceea, nu mi putea întâmpla ceva mai bun decât să câştig bani cu care să-mi duc traiul şi să-mi plătesc datoriile, făcând ceva care îmi plăcea şi la care mă ştiam bună. Pe de altă parte, totuşi, analizând şi cealaltă faţă a monedei, neliniştea şi nesiguranţa îmi invadau sufletul ca o noapte cu lupi. Ca să-mi deschid propria afacere, oricât de modestă şi mică ar fi fost, îmi trebuiau un capital iniţial, de care nu dispuneam, câteva relaţii, pe care nu mi le făcusem, şi un noroc mult mai mare decât cel pe care viaţa mi-l oferise în ultimul

timp. Nu era uşor să-mi găsesc locul ca simplă croitoreasă: pentru a înfrânge vechi fidelităţi şi a cuceri noi cliente, trebuia să-mi bat capul, să ies din normalitate, să ofer ceva diferit.

Pe când Candelaria şi cu mine ne străduiam să aflăm pe ce cale să apuc, câteva prietene şi cunoscute de-ale ei au început să vină la pensiune pentru unele comenzi: ba „o bluziţă, fetiţo, fii drăguţă”; ba „nişte paltoane pentru copii, înainte să dea frigul peste noi”. Erau, în general, femei modeste, ca şi puterea lor financiară. Cărau după ele mulţi fii şi puţine cârpe şi stăteau la taclale cu Candelaria în timp ce eu coseam. Oftau din pricina războiului, deplângeau soarta rudelor din Spania, ştergându-şi lacrimile cu colţul batistei mototolite din mânecă. Se plângeau de scumpete şi se întrebau, speriate, cum să-şi crească fiii, dacă războiul continua sau vreun glonte vrăjmaş le ucidea soţul. Plăteau puţin şi cu întârziere, uneori niciodată, după cum le cădea bine. Dar, deşi erau strâmtorate şi făceau comenzi modeste, simplul fapt că revenisem la croitorie izbutea să-mi domolească asprimea tristeţii şi să deschidă în faţa mea ferestruica prin care pătrundea o slabă rază de soare.

9

La sfârşitul lunii, într-o după-amiază a început să plouă, şi aversele au continuat trei zile la rând. Soarele abia mai ieşea; am avut parte de tunete, fulgere, vânturi nebune şi frunze pe ţărâna udă. Continuam să cos la comanda vecinelor; haine fără haz şi clasă, din cârpe grosolane, care să le apere trupurile de intemperii nemiloase, fără să dau mare atenţie esteticii. Până când, între o jachetă pentru nepotul unei vecine şi o fustă cu tablier pentru fiica portăresei, Candelaria a apărut ca lovită de streche.

— Am găsit, fato, ce mai, am aranjat tot!

Venea din stradă cu jacheta nouă de şeviot strânsă bine cu o curea, purta basma şi pantofi vechi, cu tocuri strâmbe, plini de noroi. Vorbind grăbit şi fără preget, se dezbrăca, descriindu-mi marea ei descoperire. Bustul masiv îi sălta ritmic în timp ce, cu respiraţia întretăiată, îmi debita veştile şi-şi scotea hainele ca pe nişte foi de ceapă.

— Vin de la salonul unde lucrează cumnată-mea Remedios, că aveam ceva de aranjat cu ea, şi pe când ea îi făcea un permanent unei franţuze...

— O ce? Am întrerupt-o.

— O franţuză, o franţozoaie, o mofturoasă, m-a lămurit rapid, înainte de a continua. Ce mai, aşa mi s-a părut, că era franţuză, da' mai târziu am aflat că nu era franţozoaie, ci o nemţoaică necunoscută, fiindcă pe celelalte, nevasta lu' consulu', soaţele lu' Gumpert şi Bernhardt şi consoarta lu' Lagenheim, care nu-i neamţă, ci italiancă, pe ele le ştiu cu adevărat, chiar prea bine, căci am avut de-a face cu ele. Ei bine, cum spuneam, tot dând din piepten, Reme m-a întrebat de unde îmi târguisem jacheta minunată pe care-o purtam. Iar eu, fireşte, i-am spus că mi-o făcuse o prietenă, şi atunci franţuza care mai încolo, aşa cum ţi-am mai zis, s-a vădit că nu era franţuză, ci nemţoaică, s-a uitat şi răsuitat la mine, apoi s-a băgat în vorbă şi, cu accentu' ăla al ei care, în loc să-ţi zică o chestie, pare că-ţi bagă o vorbă pe gât, mi-a zis spanioloaica, ei bine, că ea are nevoie de cineva care să-i coasă, da' să-i coasă bine, că poate ştiţi o casă de modă bună, dar bună, dintre cele foarte bune, că era de puţină vreme în Tetuan şi că avea să rămână aici un sezon şi că, în fine, avea nevoie de cineva. Iar eu i-am zis...

— ... să vină aici, că-i cos eu, i-am luat-o înainte.

— Da' ce, fato, te-ai dilit?! Acilea nu pot băga o baştană mişto ca ea, că grandele astea stau cu generălese şi colonelese şi le plac alte chestii şi locuri, habar n-ai ce stil mare afişa neamţa şi ce lovele tre' să aibă.

— Şi atunci?

— Păi, atunci nu ştiu ce mi-a roit prin minte, că brusc i-am zis că am aflat că o să se deschidă o casă de *haute couture*.

Am înghiţit zdravăn în sec.

— Şi se presupune că asta voi face eu?

— Păi, fireşte, sufleţel, cine, dacă nu tu?

Am dat iar să înghit în sec, dar n-am prea izbutit. Gâtul mi se uscase brusc ca un şmirghel.

— Şi cum să deschid eu o casă de *haute couture*, Candelaria? am întrebat, cuprinsă de laşitate.

Primul răspuns a fost un hohot de râs. Al doilea, cinci vorbe spuse cu atâta neobrăzare, că n-au lăsat loc nici celei mai mici îndoieli:

— Cu mine, fetiţo, cu mine.

Am cinat, şi o droaie de nervi îmi dansa în maţe. Dar înainte, Candelaria nu mi-a putut lămuri nimic, fiindcă nici nu mă anunţase bine, că au şi intrat în sufragerie măicuţele, care vorbeau, entuziasmate, despre eliberarea *alcázar-ului*[22] din Toledo. Puţin după aceea, ni s-au alăturat ceilalţi clienţi, unii foarte satisfăcuţi, alţii nespus de supăraţi. Jamila a început să pună masa, iar Candelaria a trebuit pregătească cina în bucătărie: conopidă înăbuşită şi omletă dintr-un ou; totul cu economie, totul moale, pentru ca nu cumva oaspeţii să-şi reia lupta epopeică, aruncându-şi cu furie în cap oasele de la friptură.

Apoi s-a sfârşit cina, bine condimentată cu obişnuitele tensiuni, şi atât unii, cât şi ceilalţi s-au retras grăbiţi din sufragerie. Femeile şi caşalotul de Paquito s-au dus în odaia măicuţelor, ca să asculte predica nocturnă ţinută la Radio Sevilla de Queipo de Llano[23]. Iar bărbaţii, la Uniunea Comercială, ca să bea ultima cafea a zilei şi să stea la taifas

22 Incintă fortificată, un castel sau un palat construit de arabi în locuri strategice, pentru a ocroti familia regală sau guvernatorii fortăreţelor; prin extensie, „locuinţă sau palat regal, reşedinţă somptuoasă”. În Spania, cele mai importante se află la Segovia, Sevilla şi Toledo.

cu unii şi cu alţii despre mersul războiului. Jamila strângea masa, iar eu mă pregăteam s-o ajut la spălatul vaselor din chiuvetă, când Candelaria mi-a arătat coridorul cu o strâmbătură imperioasă pe chipul ei măsliniu.

— Du-te în odaia ta şi aşteaptă-mă, că vin şi eu imediat.

N-a întârziat decât două minute, de care avusese nevoie ca să-şi pună, grăbită, cămaşa de noapte şi halatul, să privească din balcon cum cei trei bărbaţi erau deja departe, în dreptul Străzii Intendencia, şi să se asigure că femeile erau cufundate în nebunească logoree radiofonică a generalului insurgent: „Bună seara, domnilor! Sus inimile!”. O aşteptam, aşezată pe marginea patului, cu lumina stinsă, neliniştită, nervoasă. M-am simţit uşurată când am auzit-o venind.

— Tre' să stăm de vorbă, fetiţo. Tu şi cu mine tre' să stăm serios de vorbă, a şoptit, aşezându-se lângă mine. Ia să vedem: eşti dispusă să deschizi un atelier? Eşti gata să fii cea mai bună croitoreasă din Tetuan, să coşi haine cum nimeni n-a mai cusut pe la noi?

— Sigur că da, Candelaria, dar...

— Niciun „dar”, că n-are importanţă. Ascultă-mă bine şi nu mă mai întrerupe. Să vezi: după ce-am întâlnit-o pe neamţă la coaforul cumetrei, m-am informat şi am aflat că

---

23 Generalul spaniol Gonzalo Queipo de Llano (1875-1951) a fost exilat după ce a intrat în conflict cu Primo de Rivera. Având convingeri republicane, în timpul celei de-a doua Republici, a fost şeful Primei Regiuni militare şi al carabinierilor. S-a alăturat revoltei naţionaliste şi a ocupat Seviila, Huelva şi Malaga. Cu grad de general locotenent, a fost comandantul garnizoanei din Sevilla.

la Tetuan a sosit lume nouă. Ca tine sau ca aguridele de călugăriţe, ca Paquito şi grăsana de mă-sa, ca Matias, cel cu loţiunea pentru păr; că din pricina răzmeriţei aţi rămas cu toţii aici, prinşi ca şobolanii, şi nu vă puteţi întoarce acasă, trecând prin Strâmtoare. Ei bine, mai sunt şi alţii care au păţit cam aşa, dar în loc să devină o adunătură lihnită de foame, ca toţi cei care mi-aţi căzut pe cap, s-au dovedit oameni cu posibilităţi, care înainte nu existau, dar acum există, înţelegi ce-ţi zic, fetiţo? Uite, a sosit aici o actriţă foarte vestită, cu întreaga ei companie, şi a trebuit să rămână. Sunt o liotă de străine, mai ales nemţoaice, ai căror soţi au ajutat armata să-l trimită pe Franco cu trupe în Peninsulă, după cum umblă vorba pe-aici. Sunt destule, nu multe, e adevărat, dar îţi pot da de lucru pentru multă vreme, dacă reuşeşti să ţi le faci cliente, fiindcă ţine seama că ele nu-s credincioase nici unei croitorese, nefiind de aici. În plus, şi ăsta-i lucrul cel mai important, au parale bune şi, fiind străine, războiul le ţine în aşteptare, cum s-ar zice, le arde de distracţie şi n-au să poarte zdrenţe cât are să ţină zavera, întrebându-se cine are să câştige fiecare bătălie, mă urmăreşti, sufleţel?

— Te urmăresc, Candelaria, sigur că te urmăresc, dar...

— Sssst! Că ţi-am zis doar, niciun „dar” până nu termin de vorbit! Să vedem: acum, pe loc, de azi pe mâine, ai nevoie de un local cu clopoţel la uşă, unde să oferi clientelor tot ce-i mai muc şi sfârc. Îţi jur pe morţii mei că în toată viaţa n-am mai văzut pe cineva care să coasă ca tine, aşa că trebuie să ne punem imediat pe treabă. Mă rog, ştiu că n-ai niciun sfanţ, dar la asta-i bună Candelaria.

— Dar nici mata n-ai para chioară, că doar toată ziulica te vaieţi că nu-ţi ajung nici de mâncare.

— Sunt disperată, ce mai; în ultima vreme, aproape că n-am mai găsit marfă. La posturile de frontieră au pus detaşamente de soldaţi înarmaţi până-n dinţi şi nu-i chip să treci de ele ca să mergi la Tanger după marfă, nici cu o mie de salvconducte, pe care nimeni n-o să i le dea lu' mandea. Iar să ajungi la Gibraltar e şi mai complicat, cu traficul din Strâmtoare închis şi cu bombardierele care zboară razant, gata să lovească orice mişcă. Dar am ceva cu care putem face paralele trebuitoare pentru afacere; o pleaşcă, pentru prima oară în viaţa asta împuţită, mi-a căzut în mâini fără să ies măcar din casă. Vino-ncoa' să-ţi arăt.

S-a dus într-un ungher al odăii, unde zăcea o grămadă de troace.

— Dar mai întâi fă un tur pe coridor şi vezi dacă măicuţele mai au radioul deschis, mi-a poruncit în şoaptă.

Când m-am întors, confirmându-i că da, dăduse la o parte coliviile, coşul, oalele de noapte şi lighenele. În faţa ei mai era doar cufărul.

— Închide bine uşa, trage zăvorul, aprinde lumina şi apropie-te, mi-a cerut imperios, fără să ridice vocea mai mult decât era nevoie.

Becul gol din tavan a umplut pe loc odaia cu o lumină mohorâtă. Am ajuns lângă ea tocmai când sălta capacul. Pe fundul cufărului era o bucată de pătură mototolită şi slinoasă. A ridicat-o grijuliu, aproape meticulos.

— Priveşte bine.

Cele văzute mi-au luat glasul; inima a fost gata să-mi stea în loc, lăsându-mă fără viaţă. O grămadă de pistoale negre, zece, douăsprezece, poate cincisprezece, poate

douăzeci, acopereau în dezordine fundul din lemn, cu ţevile ţintind în toate direcţiile, ca un pluton de ucigaşi adormiţi.

— Le-ai văzut? a bolborosit. Fireşte. Dă-mi vechiturile alea, să le pun deasupra, şi stinge iar lumina.

Vocea Candelariei, chiar coborâtă, era neschimbată; a mea n-am ştiut niciodată cum era, fiindcă impactul celor văzute îmi închisese gura pentru o bună bucată de vreme. Ne-am aşezat din nou pe pat, iar ea şi-a reluat şoşoteala.

— Unii mai cred că rebeliunea a fost o surpriză, dar asta-i o minciună gogonată. Unii mai mult, alţii mai puţin, cu toţii ştiau că se cocea una lată. O pregăteau de mult, şi nu numai în cazărmi, ci şi la Llano Amarillo[24]. Se spune că până şi în cazinoul spaniol era ascuns sub tejgheaua barului un adevărat arsenal, încearcă să afli de-i adevărat sau nu. În primele săptămâni din iulie, a mas în această odaie un agent vamal care încă nu ştia ce-l aştepta ori, cel puţin, aşa spunea. Treaba nu-mi mirosea bine – ce să te mint? — , fiindcă mie nu-mi părea nici agent vamal, nici ceva asemănător, dar, în fine, eu nu întreb niciodată, că nici mie nu-mi place să-şi bage cineva nasul în pungăşiile mele, i-am aranjat camera, i-am pus mâncare caldă pe masă, apoi adio şi n-am cuvinte. După 18 iulie[25] nu l-am mai văzut. Poate că s-a alăturat insurecţiei sau, plecând cu beduinii pe

24 La Llano Amarillo (Ceuta) a avut loc „Jurământul”, episod anterior războiului civil spaniol, în urma căruia generalii răzvrătiţi în Maroc au stabilit ultimele detalii ale revoltei antirepublicane, avându-l în frunte pe Juan Yagiie Blanco, marchiz de San Leonardo (1892-1952), intrat în legendă după bătăliile din Maroc şi de pe Ebro, militant convins în Falangă şi apropiat al lui Franco.

25 La 18 iulie 1936 a început războiul civil spaniol.

jos spre zona franceză, aceştia l-au dus la Monte Hacho şi l-au executat în zori: n-am nici cea mai mică idee despre ce i s-a întâmplat, dar nici n-am vrut să fac cercetări. Fapt e că, după patru sau cinci zile, mi-au trimis un locotenent să-i ia lucrurile. I-am dat, fără să întreb nimic, puţinul din dulapul lui, i-am spus „du-te cu Dumnezeu” şi am închis afacerea cu agentul. Dar, când Jamila a făcut curat în odaie pentru clientul următor şi s-a pus să mături sub pat, am auzit-o urlând brusc de parcă ar fi dat chiar de Necuratul cu ţepuşa în mână sau ce-o fi având el la musulmani, naiba ştie ce-o fi. Fapt e că tocmai colo, în fund, măturase grămada de pistoale.

— Atunci le-ai descoperit şi le-ai oprit? am întrebat cu un firicel de voce.

— Da' ce alta puteam face? Să mă duc după locotenent, la el în companie, cu tot ce vine peste noi?

— Ai fi putut să le dai comisarului.

— Lui don Claudio? Te-ai zărghit, fato!

De astă dată, eu am fost cea care, cu un „ssst” nesfârşit, i-am cerut să-şi ţină gura şi să fie discretă.

— Păi, cum să-i dau eu lui don Claudio pistoalele? Ce vrei, să mă bage la mititica pe viaţă, cu câte am acum pe cap?! Le-am oprit fiindcă erau la mine în casă şi, în plus, agentul vamal s-a cărat, rămânându-mi dator cu cincisprezece zile, aşa că armele au fost, mai mult sau mai puţin, o plată în natură. Astea fac o avere, fetiţo, mai ales acum, în vremurile astea, aşa că pistoalele-s ale mele şi pot să fac cu ele ce-mi vine pe chelie.

— Şi ai de gând să le vinzi? Poate fi cu mare primejdie.

— Am dat de naiba, fireşte că-i cu primejdie, dar avem nevoie de bişţari ca să-ţi punem afacerea pe picioare.

— Să nu spui, Candelaria, că te bagi în beleaua asta doar pentru mine...

— Nu, fato, nu, m-a întrerupt. Să vedem dacă te pot lămuri. În beleaua asta nu mă bag singură, ne băgăm amândouă. Eu am să caut un cumpărător pentru marfa asta şi, cu ce iau pe ea, îţi deschidem atelierul şi câştigăm juma-juma.

— Şi de ce nu le vinzi pentru mata, ca să trăieşti din tot ce obţii, fără să-mi deschizi mie atelierul?

— Fiindcă asta-i pâine azi şi foame mâine, şi pe mine mă interesează mai mult ceva care să-mi dea randament pe termen lung. Dacă vând marfa şi în două-trei luni fac cârnaţi toţi banii pe care îi iau, din ce-am să trăiesc după aia, dacă războiul se prelungeşte?

— Şi dacă te prind încercând să faci negoţ cu pistoalele?

— Păi, îi zic lui don Claudio că suntem vinovate amândouă şi mergem împreună unde ne trimite.

— La puşcărie?

— Sau la cimitirul civil, să vedem unde dăm mai bine de dracu'.

Deşi îşi făcuse prezicerea funestă strâmbându-se batjocoritor, panica mea creştea secundă după secundă. Privirea de oţel a comisarului Vázquez şi serioasele lui avertismente îmi erau încă proaspete în memorie. Ţine-te departe de afaceri urâte, nu-mi trage păcăleli, poartă-te decent. Spusele lui erau un întreg catalog de lucruri nedorite. Comisariat, închisoarea pentru femei. Furt,

escrocherie, datorie, denunţ, tribunal. Şi acum, dacă mai lipsea ceva, vânzare de arme.

— Nu te băga în beleaua asta, Candelaria, că-i foarte periculoasă, am rugat-o, moartă de frică.

— Şi atunci ce facem? a întrebat, bâiguind în şoaptă. Trăim cu aer? Ne mâncăm mucii? Tu ai venit fără un sfanţ, iar eu nu mai am de unde să scot alţii. Dintre toţi clienţii, îmi plătesc doar mama, învăţătorul şi telegrafistul, şi-om vedea până când vor mai putea întinde de puţinul pe care îl au. Ceilalţi trei nenorociţi şi cu tine aţi rămas cu ce aveaţi pe voi, dar nu vă pot arunca în uliţă, pe ei de milă, iar pe tine fiindcă asta mi-ar mai lipsi, să vină don Claudio să-mi ceară explicaţii. Aşa că spune tu cum s-o scot la capăt.

— Eu pot continua să cos pentru aceleaşi femei; o să muncesc mai mult, la nevoie o să stau trează toată noaptea. Şi o să împart cu tine tot ce câştig.

— Cât adică? Cât crezi că poţi câştiga cu hanţele pentru vecine? Patru piţule mari şi late. Ai şi uitat de datoria din Tanger? Ai de gând să trăieşti în chiţimia asta tot restul vieţii?

Vorbele îi curgeau din gură şuvoi, într-o cascadă de şuierături aiurite.

— Uite, fetiţo, ai o comoară în mâini, pe care nu ţi-o iau ţiganii, şi-i păcat de moarte să nu le foloseşti cum se cuvine. Ştiu că viaţa te-a lovit din plin, că prietenul s-a purtat foarte urât cu tine, că eşti într-un oraş unde nu vrei să fii, departe de ţară şi de familie, dar asta e, trecutu-i trecut, iar timpul nu dă nicicând înapoi. Trebuie să mergi înainte, Sira. Trebuie să ai curaj, să rişti şi să lupţi pentru tine. Cu nenorocirea din cârcă, niciun domnişor n-o să-ţi bată la uşă ca să-ţi ofere un apartament; în plus, după câte-

ai trăit, nici nu cred că într-o bună zi vrei să depinzi iar de un bărbat. Eşti foarte tânără, şi la vârsta ta încă mai poţi visa să-ţi refaci singură viaţa; şi poţi să vrei mai mult decât să-ţi ofileşti cei mai frumoşi ani făcând tivuri şi oftând după ce-ai pierdut.

— Dar chestia asta cu pistoalele, Candelaria, să vinzi pistoale..., am şoptit, într-un acces de laşitate.

— Asta-i, fato; asta avem şi, pe morţii mei, o să scot din ele cât pot. Ce crezi tu, că mie nu mi-ar plăcea să fie mai nostim, că n-aş vrea ca, în loc de pistoale, să fi primit ceasuri elveţiene sau ciorapi cristal? Ba bine că nu. Dar n-avem decât armele astea şi suntem în război, iar unii sunt interesaţi să le cumpere.

— Dar dacă te prind? am întrebat iar, căci aveam îndoieli.

— Iar ai început! Păi, dacă măgăreaţa cade pe mine, o să ne rugăm lui Iisus din Medinaceli[26] ca don Claudio să aibă puţină milă, luăm o vreme masa la mititica, apoi Doamne-ajută. În plus, îţi amintesc că ţi-au rămas doar zece luni ca să-ţi plăteşti datoria şi, după cum munceşti, n-ai s-o faci nici în douăzeci de ani, tot cosând pentru femei de pe stradă. Aşa că, oricât de cinstită vrei să fii, dacă ţii morţiş să mergi la puşcărie, n-o să te scape nici chiar Sfântul Pocal. Vreau să zic de puşcărie sau de răscrăcărat picioarele în orice bordel de doi bani, pentru ca soldaţii să

26 Statuie aflată în bazilica din Madrid cu acelaşi nume, ce evocă momentul când Pilat îl prezintă pe Iisus din Nazaret norodului. Lucrarea (anonimă, înaltă de 1,73 m) aparţine Şcolii din Sevilla şi a ieşit din atelierul lui Juan de Mena în prima jumătate a secolului al XVII-lea.

se uşureze după tot ce-au pătimit pe front, că şi asta-i o soluţie de luat în seamă în situaţii ca a ta.

— Nu ştiu, Candelaria, nu ştiu. Mi-e tare frică...

— Şi pe mine m-a luat cu frică de moarte, că doar nu mă crezi de fier. Nu-i tot aia să faci matrapazlâcuri cu gagii şi să plasezi o duzină şi jumătate de revolvere pe timp de război. Dar n-avem altă ieşire, fato.

— Şi cum vrei să faci?

— Nu-ţi face griji, că-mi caut eu cunoştinţe. Cred că în câteva zile dau marfa. Apoi căutăm cel mai bun loc din Tetuan, aranjăm totul şi începi.

— Cum adică „începi”? Şi mata? N-ai să fii cu mine în atelier?

A râs încetişor şi a negat, dând din cap.

— Nu, fato, nu. Eu am să-ţi fac rost de bani ca să plăteşti o chirie bună în primele luni şi să cumperi ce ai nevoie. Pe urmă, când totul va fi gata, tu te pui pe muncit, iar eu rămân aici, la mine acasă, aşteptând sfârşitul lunii, ca să împărţim câştigul. Că nici nu-i bine să fii asociată cu mine: eu am o faimă cel mult oarecare şi nu-s ca doamnele pe care vrem să ni le facem cliente. Aşa că eu pun primii bani, iar tu mâinile. Pe urmă împărţim câştigul. Asta se numeşte „a investi”.

Brusc, a pătruns în bezna din odaie ceva din parfumul Academiilor Pitman şi al planurilor lui Ramiro, iar eu m-am simţit gata să mă întorc în vremuri trecute, deşi n-aveam nici cel mai mic interes să le retrăiesc. Am alungat senzaţia dând invizibil din mâini şi am revenit la realitate, în căutare de noi lămuriri.

— Şi dacă nu câştig nimic? Şi dacă nu-mi fac clientelă?

— Păi, dăm de dracu'. Eşti ca femeia cu drobul de sare, inimă de piatră. Nu trebuie să aşteptăm tot ce-i mai rău; trebuie să fim optimiste şi viteze. Nimeni n-o să muncească pentru noi, cu toate mizeriile pe care le ducem în cârcă, aşa că ori luptăm singure, ori alungăm foamea dând din mănuşi.

— Dar eu mi-am dat cuvântul în faţa comisarului că n-o să intru în belele.

Candelaria s-a abţinut cu greu să nu râdă în hohote.

— Şi mie mi-a promis Francisco în faţa popii din satul meu că avea să mă respecte până la sfârşitul lumii, dar pehlivanul mă bătea mai ceva ca pe-o rogojină, blestemat fie în vecii vecilor. Nici nu-mi vine să cred, fato, că ai rămas atât de naivă, în ciuda tuturor loviturilor pe care ţi le-a dat soarta în ultima vreme. Gândeşte-te la tine, Sira, gândeşte-te la tine şi uită-i pe ceilalţi, că în vremurile astea grele în care s-a nimerit să trăim, cine nu mănâncă se lasă mâncat. În plus, treburile nici nu stau chiar atât de rău: n-o să împuşcăm pe nimeni, pur şi simplu o să punem în mişcare o marfă de care n-avem nevoie, iar pe cel căruia i-o va da Domnul să-l binecuvânteze Sfântul Petru. Dacă totul iese bine, don Claudio o să-ţi vadă afacerea montată, curăţică şi strălucitoare, şi dacă într-o zi are să te întrebe de unde ai luat bişatrii, ai să-i zici că ţi i-am împrumutat eu din ce-am economisit, iar dacă nu te-o crede sau nu i-o plăcea ideea, îi spui că ar fi trebuit să te lase în spital, în grija surorilor Caritătţii, în loc să te aducă la mine acasă şi să mi te dea în grijă. El e mereu ocupat cu nenumărate belele şi nu vrea să aibă probleme, aşa că, dacă îl punem în faţa faptului împlinit, fără să facem zgomot, n-o să-şi dea osteneala să

facă cercetări; ţi-o spun eu, că-l cunosc bine, sunt ceva ani de când ne încontrăm, şi nu-ţi face griji din pricina lui.

Ştiam că, neobrăzată cum era şi cu o filosofie de viaţă specială, Candelaria avea dreptate. Şi oricât am dat ocol chestiunii, oricât am întors-o pe toate părţile, tristul nostru plan nu era, în esenţă, decât soluţia de bun-simţ la mizeria ce chinuia două femei sărace, singure şi dezrădăcinate care în acele vremuri tulburi duceau în cârcă un trecut negru ca smoala. Probitatea şi cinstea erau frumoase, dar nu dădeau de mâncare, nu plăteau datorii şi nu ţineau de cald în nopţile de iarnă. Principiile morale şi purtările fără pată erau pentru alţii, nu pentru două nefericite cu inima zdrobită ca noi două. Candelaria mi-a luat tăcerea drept „da”.

— Atunci, ce? Încep mâine să pun marfa în mişcare sau nu?

Mă simţeam dansând cu ochii închişi pe buza prăpastiei. În depărtare, undele radio tot mai transmiteau printre interferenţe cozeria hârâită a lui Queipo de la Sevilla. Am oftat zgomotos. Apoi vocea mi s-a făcut în sfârşit auzită, hotărâtă şi sigură. Sau aproape.

— Hai s-o facem.

Mulţumită, viitoarea mea asociată m-a ciupit drăgăstos de obraz, a surâs şi s-a pregătit de plecare. Şi-a aranjat halatul şi şi-a îndreptat trupul corpolent în papucii de postav uzaţi, pe care probabil că-i purta încă de la jumătatea vieţii ei de dansatoare pe sârma supravieţuirii. Candelaria contrabandista, oportunista, bătăioasa, neruşinata, draga de ea, ajunsese în uşă, gata să iasă pe coridor, când, încă în şoaptă, i-am lansat ultima întrebare. În realitate, abia dacă avea legătură cu tot ce vorbiserăm în

acea noapte, dar eram oarecum curioasă să-i aflu răspunsul.

— Candelaria, tu de partea cui eşti în războiul ăsta?

S-a întors, uimită, n-a ezitat nici-o clipă şi mi-a răspuns cu voce tare:

— Eu? Să mor dacă nu cu ăl de-o câştiga, sufleţelule.

10

Zilele de după noaptea când îmi arătase pistoalele au fost teribile. Candelaria intra, ieşea şi se mişca fără preget, ca o viperă zgomotoasă şi grasă. Se ducea pe muteşte din odaia ei într-a mea, din sufragerie în stradă, din stradă în bucătărie, mereu grăbită, concentrată, murmurând o litanie confuză de mormăieli şi şopocăieli, al căror sens nimeni nu-l putea descifra. Nu m-am băgat în acel du-te-vino, nici ea nu mi-a cerut părerea despre negocieri; ştiam că, atunci când totul va fi gata, ea însăşi mă va informa.

A trecut aproape o săptămână până când, în sfârşit, a avut ceva de zis. În ziua aceea, s-a întors după nouă seara, când stăteam cu toţii în faţa farfuriilor goale, aşteptând-o să vină. Cina a fost, ca de obicei, agitată şi bătăioasă. La sfârşitul ei, în timp ce oaspeţii se risipeau prin pensiune, pentru ultimele treburi, noi două am început să strângem masa. Pe drum, cărând tacâmuri, farfurii murdare şi şervete, ea a început să-mi spună cu pipeta, printre şoapte, varianta definitivă a planurilor ei: în noaptea asta se rezolvă, în fine, chestiunea, fetiţo; tot peştele e vândut; mâine dimineaţă începem treaba ta; ce poftă am, sufleţelule, să sfârşesc o dată pentru totdeauna cu hărmălaia asta blestemată.

De cum ne-am terminat treaba, fiecare s-a închis în camera ei, fără să mai schimbăm vreo vorbă între noi. Între timp, restul trupei încheia ziua cu rutinele serii: gargarele cu eucalipt şi radioul, bigudiurile din faţa oglinzii ori drumul spre cafenea. Încercând să ating o normalitate similară, am aruncat în văzduh un „noapte bună” şi m-am culcat. O

vreme am stat trează, până ce toate zgomotele din jur s-au stins treptat. Ultima persoană pe care am auzit-o a fost Candelaria, care a ieşit din odaia ei şi a închis şi a încuiat după aceea, aproape fără zgomot, uşa ce dădea spre stradă.

Am adormit la câteva minute după plecarea ei. Pentru întâia oară în ultimele zile, nu m-am mai răsucit la nesfârşit în pat şi nici nu mi-au mai intrat sub pătură negrele prevestiri din alte nopţi: închisoarea, comisarul, detenţiile, morţii. Părea că nervii hotărâseră, în fine, să facă armistiţiu cu mine, aflând că afacerea noastră sinistră era pe cale de a lua sfârşit. M-am cufundat în somn, ghemuită lângă dulcea presimţire că, a doua zi de dimineaţă, puteam începe să ne planificăm viitorul fără ca umbra neagră a pistoalelor să ne mai zboare pe deasupra capetelor.

Dar odihna n-a durat. Habar n-aveam cât era ceasul, două, poate trei, când o mână m-a luat de umăr şi m-a scuturat energic.

— Trezeşte-te, fato, trezeşte-te.

M-am ridicat pe jumătate, dezorientată, încă adormită.

— Ce-i, Candelaria? Ce cauţi aici? Te-ai şi întors? am bâiguit cu greu.

— Un dezastru, fetiţo, un dezastru cât casa, a şoptit contrabandista.

Stătea în picioare lângă pat şi, în ceaţa somnului, silueta ei voluminoasă mi-a părut mai rotundă ca oricând. Purta un pardesiu pe care nu i-l ştiam, larg şi lung, închis până în gât. A început să-şi descheie în graba mare nasturii, lansând explicaţii aiuritoare.

— Armata păzeşte intrările tuturor şoselelor în Tetuan, iar bărbaţii care veneau dinspre Larache să ia marfa n-au mai îndrăznit să vină. Am aşteptat aproape până la trei dimineaţa, dar nu s-a arătat nimeni şi, la urmă, au trimis un puşti berber să-mi spună că intrările-s mult mai controlate decât credeau şi se tem că n-ar mai ieşi vii, dacă îndrăznesc să intre.

— Unde urma să-i vezi? am întrebat, încercând să fac ordine în tot ce-mi istorisea.

— La Suica de jos, în spatele unei cărbunarii.

Habar n-aveam despre ce vorbea, dar nici n-am încercat să aflu. În capul meu, tot adormit, s-a conturat puternic dimensiunea eşecului nostru: adio afacere, adio atelier de croitorie. Bun venit din nou neliniştii de a nu şti ce avea să se aleagă de mine în viitor.

— Deci totul s-a sfârşit, am zis, frecându-mă la ochi, ca să le smulg ultimul rest de somn.

— Nici vorbă, fetiţo, mi-a tăiat-o contrabandista, scoţându-şi pardesiul. Planurile s-au schimbat, dar, pe sufletul mamei, Dumnezeu s-o odihnească, îţi jur că în noaptea asta pistoalele pleacă vâjâind din casa mea. Aşa că hai, mai repede, bruneto: jos din pat, că n-avem vreme de pierdut.

Am înţeles cu greu ce-mi spunea; eram cu gândul la altceva: la modul cum îşi descheia veşmântul inform de sub pardesiu, un soi de halat din lână grosolană, sub care abia i se puteau intui formele generoase ale trupului. Am amuţit privind-o cum se dezbracă, fără să pricep sensul acelui gest şi incapabilă să-mi dau seama de ce se dezbrăca precipitat la capătul patului meu. Până când, scăpată de veşminte, a început să scoată nişte obiecte dintre cărnurile ei îndesate.

Abia atunci am priceput. Avea patru pistoale în jartiere, şase în burtieră, două în bretelele sutienului şi alte două sub braţ. Celelalte cinci erau în geantă, învelite într-o cârpă.

Nouăsprezece în total. Nouăsprezece chiulase cu tot atâtea ţevi gata să plece din căldura trupului ei, pentru a-şi schimba destinul, pe care abia atunci începeam să-l bănuiesc.

— Şi ce vrei să fac? am întrebat, înspăimântată.

— Să duci armele la gară, să le predai înainte de şase dimineaţa şi să vii înapoi cu cele nouă mii cinci sute de pesete pe care le-am cerut pe marfă. Ştii unde-i gara, nu? Cum treci şoseaua ce duce la Ceuta, la poalele hotelului Gorgues. Acolo le vor putea lua fără să intre în Tetuan. Vor veni de pe munte după ele înainte de a se lumina, fără să calce prin oraş.

— Dar de ce să le duc eu?

Mă simţeam deodată trează ca o bufniţă, spaima reuşise să-mi spulbere definitiv somnul.

— Fiindcă, la întoarcerea de la Suica, făcând un ocol şi încropind un plan pentru afacerea din gară, blestematul de Palomares, care ieşea din barul El Andaluz chiar când erau gata să închidă, m-a oprit lângă poarta mare de la Intendenţă şi mi-a zis că nu-l deranjează să treacă în noaptea asta pe la pensiune şi să-mi facă o percheziţie.

— Cine-i Palomares?

— Cel mai dat naibii poliţist din tot Marocul spaniol.

— E de-al lui don Claudio?

— E în subordinea lui, da. Când e cu şeful, îl perie, dar, pe la spate, mişelul se fuduleşte şi-şi dă atât de tare pe faţă firea urâtă, că sperie juma' de Tetuan că-i bagă pe toţi la mititica pe viaţă.

— Şi de ce te-a oprit în noaptea asta?

— Fincă aşa a vrut muşchii lui, că nenorocitului îi place să ia lumea la scărmănat şi s-o sperie, mai ales pe muieri; de ani de zile face asta, şi acum mai mult ca niciodată.

— Dar a bănuit ceva în legătură cu pistoalele?

— Nu, fato, nu; am avut noroc că nu mi-a cerut să deschid geanta şi nici n-a îndrăznit să mă atingă. Mi-a spus doar, cu glasul lui scârbos, „unde umbli noaptea, atât de târziu, contrabandisto, nu cumva te-ai băgat în cine ştie ce afacere, puişor de căţea?”, iar eu i-am răspuns: „Vin de la cumătră, don Alfredo, că o dor pietrele-n rinichi”. „Nu cred, contrabandisto, că tare mai eşti murdară şi fanfaroană”, mi-a răspuns porcul, iar eu mi-am muşcat limba, ca să nu-i răspund, deşi tare voiam să mă cac în toţi morţii lui, aşa că am strâns geanta sub braţ, am grăbit pasul, rugându-mă Precistei să nu mi se clintească pistoalele pe trup, şi, când rămăsese de-acum în urmă, i-am mai auzit o dată glasul scârbos în spate, „nu mă deranjează să trec mai târziu pe la pensiune şi să-ţi fac o percheziţie, şi vedem noi ce găsesc”.

— Şi chiar crezi că vine?

— Şi da, şi nu, a zis, dând din umeri. Dacă dă pe undeva de vreo biată bagaboantă cu care să şi-o pună şi care să-l uşureze, poate că uită de mine. Dar, dacă noaptea lui nu-şi schimbă cursul, nu m-ar mira să bată curând la uşă, să scoată clienţii pe scară şi să-mi întoarcă, fără şovăială, casa cu fundul în sus. N-ar fi prima oară.

— Atunci, nu mai poţi pleca cu niciun chip din pensiune până nu se luminează de ziuă, am şoptit încetişor.

— Chiar aşa, sufleţelule, a consimţit.

— Şi pistoalele trebuie să dispară imediat, nu cumva să dea Palomares de ele, am adăugat.

— Ai nimerit-o, da, fato.

— Şi ele trebuie predate neapărat azi, căci cumpărătorii le aşteaptă şi-şi pun viaţa în pericol dacă intră în Tetuan pentru ele.

— Mai limpede nu se putea spune, prinţesa mea.

Am tăcut câteva clipe, privindu-ne în ochi, încordate şi jalnice. Ea, în picioare, pe jumătate dezbrăcată, cu valuri de carne care îi curgeau şuvoi pe lângă burtieră şi sutien; eu, tot aşezată, cu picioarele îndoite, printre cearşafuri, în cămaşă de noapte, cu părul ciufulit şi inima cât pumnul. Şi, lângă noi, se revărsau pistoalele negre.

În sfârşit, a vorbit, exprimându-şi ferm siguranţa.

— Tre' să te ocupi de ele, Sira. N-avem altă ieşire.

— Eu nu pot, eu nu, eu nu..., am bâiguit.

— Tre' s-o faci, fetiţo, a repetat cu voce sumbră. Dacă nu, pierdem tot.

— Dar ţine minte, Candelaria, mă ameninţă datoria de la hotel, denunţurile firmei şi ale fratelui meu vitreg. Dacă mă prind cu ele, ăsta mi-e sfârşitul.

— Adevăratul sfârşit vine dacă ne calcă în noaptea asta Palomares şi ne prinde cu toate armele în casă, a replicat, întorcând privirea către pistoale.

— Dar, Candelaria, ascultă-mă..., am stăruit.

— Nu, tu să mă asculţi pe mine, fato, fii atentă, a zis imperios.

Sâsâia puternic, cu ochii cât strachina. S-a lăsat în jos, până la înălţimea mea, pentru că încă mai eram în pat. Mi-a prins braţele cu putere şi m-a obligat s-o privesc în ochi.

— Eu am încercat tot, mi-am pus pielea în băţ pentru asta, dar nu mi-a ieşit, a spus. Soarta-i afurisită: uneori te lasă să câştigi, alteori te scuipă în faţă şi te obligă să pierzi. Şi în noaptea asta mi-a zis: „Aici ai să putrezeşti, contrabandisto”. Nu mai am niciun cartuş, Sira, am ratat afacerea. Dar tu nu. Tu eşti singura care încă mai poate să ne împiedice scufundarea, singura care mai poate să scoată marfa şi să ia biştarii. Dacă n-am avea nevoie, nu ţi-aş cere-o, Dumnezeu o ştie. Dar n-avem altă soluţie, copilă; trebuie să te pui în mişcare. Eşti băgată în afacere alături de mine; e a amândurora, şi multe depind de ea. Viitorul, fetiţo, tot viitorul nostru. Dacă nu facem rost de biştari, nu ridicăm capul. Iar acum totu-i în mâinile tale. Trebuie s-o faci. Pentru tine şi pentru mine, Sira. Pentru amândouă.

Tot mai voiam să refuz; aveam într-adevăr motive serioase să spun nu, nici vorbă, în niciun caz. Dar ştiam şi că avea dreptate. Acceptasem de bunăvoie să intru în acel joc sumbru, nimeni nu mă obligase. Formam o echipă în care fiecare din noi avea încă de la început rolul ei. Al Candelariei era să negocieze înainte; al meu, să muncesc după. Dar amândouă eram conştiente că, uneori, limitele lucrurilor sunt elastice şi imprecise, se pot deplasa, şterge sau dilua până se topesc ca tuşul în apă. Ea îşi îndeplinise propria parte din înţelegere şi încercase. Soarta îi întorsese spatele şi nu avusese succes, dar încă nu epuizaserăm toate posibilităţile. Corect era ca acum să risc eu.

Am tăcut câteva clipe, înainte de a vorbi; căci mai întâi trebuia să-mi alung din minte imaginile ce ameninţau să-mi sară la gât: comisarul, puşcăria lui, chipul necunoscut al acelui Palomares.

— Te-ai gândit cum s-o fac? am întrebat în cele din urmă, abia auzit.

Candelaria a răsuflat zgomotos, recâştigându-şi, uşurată, curajul pierdut.

— Foarte, foarte uşor, comoaro. Stai o clipă, că-ţi spun chiar acum.

A ieşit din odaie, tot pe jumătate dezbrăcată, şi s-a întors în mai puţin de un minut cu braţele încărcate cu ceva ce mi s-a părut o pânză mare şi albă.

— O să te îmbraci ca o tânără maură, într-un *jaique*[27], a zis, închizând uşa cu spatele. E un veşmânt în care încape întreg universul.

Fără îndoială, avea dreptate. Vedeam zilnic arăboaice înghesuite în acele pelerine foarte largi şi informe, ce acopereau capul, braţele şi tot trupul. Sub ele puteai ascunde efectiv orice voiai. O bucată de pânză le acoperea îndeobşte gura şi nasul, ajungând până la sprâncene. Numai ochii, gleznele şi picioarele rămâneau la vedere. Niciodată nu mă gândisem că nu există ceva mai potrivit pentru merge pe stradă, adăpostind un mic arsenal de pistoale.

— Dar înainte trebuie să mai facem ceva. Ieşi odată din culcuş, fetiţo, că trebuie să ne apucăm de treabă.

I-am dat ascultare pe muteşte, lăsând-o stăpână pe situaţie. A smuls fără milă cearşaful cu care mă învelisem şi l-a dus la gură. Cu o singură muşcătură feroce, a rupt viitorul veşmânt şi a început să sfâşie pânza, smulgând o fâşie lată de vreo jumătate de metru.

— Fă la fel şi cu cel pe care ai dormit, a poruncit.

---

27 Pelerină cu glugă.

Trăgând cu dinţii, în doar câteva minute am făcut din cearşafurile de pe pat două duzini de fese lungi de bumbac.

— Acum o să-ţi legăm feşele astea pe trup, ca să susţină pistoalele. Ridică braţele, că încep cu prima.

Şi aşa, fără să-mi scot măcar cămaşa de noapte, cele nouăsprezece revolvere mi s-au lipit de trup, strâns înfăşurate în feşele de cearşaf. Fiecare era destinată unui pistol: mai întâi, Candelaria învelea arma într-o bucată de pânză, apoi mi-o lipea de trup şi o înfăşură de două, trei ori în jurul meu. La sfârşit, înnoda tare de tot capetele.

— Eşti numai oase, fato, nu mai ai carne de care să-l lipesc pe următorul, a spus după ce mi-a acoperit total faţa şi spatele.

— Pune şi pe coapse, am sugerat.

Aşa a şi făcut, împrăştiindu-mi până la urmă toată marfa sub piept, pe coaste, şale şi omoplaţi, pe laturi, braţe, şolduri şi partea superioară a picioarelor. Iar eu am ajuns ca o mumie, acoperită cu feşe albe, sub care se ascundea o armătură macabră şi greoaie, ce-mi îngreuna toate mişcările, dar cu care trebuia să învăţ imediat să mă mişc.

— Ia saboţii, sunt ai Jamilei, a zis, punându-mi la picioare nişte papuci uzaţi, din piele maron. Şi acum am ajuns la *jaique*, a adăugat, ţinându-mi pelerina mare din pânză albă. Acoperă-te până la cap, să văd cum îţi stă.

M-a privit, zâmbind pe jumătate.

— Perfect, o mică maură. Înainte de a pleca, nu uita să-ţi potriveşti vălul şi pe faţă, ca să-ţi acoperi gura şi nasul. Hai afară, o să te lămuresc la iuţeală pe unde să ieşi.

Am păşit cu greu, abia izbutind să-mi mişc normal trupul. Pistoalele ca de plumb mă obligau să ţin picioarele

depărtate şi braţele la o oarecare distanţă de trup. Am ieşit pe culoar, Candelaria în faţă, eu în spate, mişcându-mă cu stângăcie: o formă albă, incertă, ce se lovea de pereţi, mobile şi balamalele uşilor. Am lovit pe neaşteptate o poliţă şi am dărâmat totul de pe ea: o farfurie de Talavera, o lampă cu petrol stinsă şi portretul în sepia al unei rude de-a Candelariei. Ceramica, geamul fotografiei şi globul lămpii s-au spart, iar zgomotul pe care l-au făcut lovindu-se de podea a făcut somierele din odăile vecine să geamă sub clienţii cărora le sărise somnul.

— Ce s-a întâmplat? a strigat mama cea grasă din pat.

— Nimic, mi-a căzut un pahar cu apă pe podea. La culcare toată lumea! A răspuns autoritar Candelaria.

Am dat să mă las în jos şi să adun cioburile, dar nu m-am putut îndoi.

— Lasă, lasă, fetiţo, că strâng eu după, a zis, dând la o parte cu piciorul câteva cioburi de sticlă.

Pe neaşteptate, o uşă s-a deschis la doar trei metri de noi. Ne-a ieşit în cale capul plin de bucle al Fernandei, cea mai tânără dintre bătrânele măicuţe. Înainte ca ea să se întrebe ce se întâmplase şi de ce o maură în *jaique* dărâma mobilele de pe culoar în zorii zilei, Candelaria i-a aruncat o săgeată care i-a luat maul şi capacitatea de reacţie:

— Dacă nu te bagi chiar acum în pat, mâine de cum mă trezesc îi spun lui Sagrario că te vezi vinerea pe cornişă cu infirmierul de la dispensar.

Spaima că pioasa măicuţă urma să-i afle iubirile a fost mai puternică decât curiozitatea şi, fără o vorbă, Fernanda s-a strecurat ca un ţipar în odaia ei.

— Da-i 'nainte, fetiţo, că se face târziu, a şoptit contrabandista imperios. Mai bine să nu te vadă nimeni ieşind de-aici, că poate se fâţâie prin jur Palomares şi-o păţim chiar înainte de a începe. Aşa că hai afară.

Am ieşit în micuţul patio din spatele clădirii. Ne aşteptau bezna, viţa-de-vie răsucită, câteva buclucuri şi vechea bicicletă a telegrafistului. Ne-am aşezat la colţ de stradă şi am reînceput să şopocăim.

— Şi-acum ce fac? am susurat.

Ea părea să fi gândit bine totul, aşa că a zis hotărât şi liniştit:

— Te urci pe scăunelul de la poartă şi sari gardul, dar cu mare grijă, nu cumva să ţi se încurce pânza din *jaique* între picioare şi să cazi în nas.

M-am uitat la gardul înalt de doi metri şi la zidul scund lipit de el, pe care trebuia să mă caţăr ca să ajung cât mai sus şi să trec de partea cealaltă. Am preferat să nu mă întreb dacă puteam s-o fac cu balastul pistoalelor şi înfăşată în toţi acei metri de pânză, aşa că doar am cerut noi instrucţiuni.

— Şi de-acolo?

— Păi, sari în ograda băcăniei lui don Leandro; acolo, te urci pe cutiile şi butoaiele ce stau claie peste grămadă şi treci fără probleme în ograda următoare, care ţine de cofetăria jidovului Menahem. Acolo, în fund, e o portiţă de lemn, care dă într-o ulicioară transversală, pe unde se aduc sacii cu făină pentru laborator. Când ieşi, uită cine eşti: acoperă-te bine, mergi gheboşată şi ia-o drept spre mahalaua evreiască, iar de acolo, intră imediat în cea arăbească. Dar ai mare grijă, fetiţo: mergi fără grabă şi pe lângă pereţi, târăşte niţel picioarele, ca babele, ca să nu te

vadă nimeni mergând ţanţoş şi vreun nedorit să se dea la tine, că nu-s puţini spaniolii nebuni după farmecele musulmanelor.

— Şi pe urmă?

— După ce ajungi în mahalaua arăbească, dă o raită pe străzi şi asigură-te că nimeni nu te urmăreşte. Dacă întâlneşti pe cineva, schimbă drumul pe nesimţite ori îndepărtează-te cât poţi de mult. După o vreme, ieşi din nou pe Poarta ce dă spre Luneta şi coboară în parc, ştii despre ce vorbesc, nu?

— Cred că da, am zis, încercând să-mi închipui drumul pe nevăzute.

— Când ajungi acolo, ai gara în faţă: treci peste şoseaua care duce la Ceuta şi intră în gară pe unde poţi, încetişor şi bine acoperită. Cel mai probabil ai să întâlneşti doar vreo doi soldaţi pe jumătate adormiţi, care n-au să-ţi dea nici-o atenţie; şi cu siguranţă vreun marocan care aşteaptă trenul de Ceuta; creştinii încep să sosească mai târziu.

— La ce oră pleacă trenul?

— La şapte şi jumătate. Dar ştii cum sunt arabii, au alt ritm al orelor, aşa că nimeni n-are să se mire că umbli pe-acolo înainte de şase dimineaţa.

— Şi trebuie să urc sau ce?

Candelaria mi-a răspuns abia după câteva clipe, şi am intuit că planul ei abia dacă mai avea pe unde avansa.

— Nu; în principiu, nu trebuie să iei trenul, ci să te aşezi niţel pe banca de sub tabelul cu mersul trenurilor, să te laşi văzută, ca ei să afle că marfa-i la tine.

— Cine trebuie să mă vadă?

— N-are nici-o importanţă; cine trebuie să te vadă te va vedea. După douăzeci de minute, ridică-te de pe bancă, du-te în tavernă şi fă-l pe cârciumar să-ţi spună unde să laşi pistoalele.

— Doar atât? am întrebat, alarmată. Şi dacă omul nu-i acolo ori nu-mi dă nici-o atenţie ori nu-i pot vorbi, ce fac?

— Ssst. Nu vorbi aşa tare, nu cumva să fim auzite. Nu-ţi face griji, te prinzi tu într-un fel sau altul ce să faci, a spus nerăbdătoare, dar neputând să arate siguranţa pe care spusele ei nici nu păreau s-o aibă. Aşa că a hotărât să mărturisească: Uite ce-i, fetiţo, în noaptea asta totul a ieşit atât de prost, că n-au ştiut să-mi spună decât că pistoalele trebuie să fie în gară la şase dimineaţa, că aducătorul lor trebuie să stea douăzeci de minute sub tabela trenurilor şi că pe urmă cârciumarul îi va spune cum să predea marfa. Mai mult nu ştiu, fato, şi chiar îmi pare rău. Dar nu te necăji, comoara mea, ai să vezi că, de cum ajungi, totul are să meargă strună.

Am vrut să-i spun că aveam mari îndoieli, dar teama ce i se citea pe chip mi-a închis gura. Pentru prima oară de când o cunoşteam, mi se părea că tenacitatea şi puterea de decizie cu care contrabandista trecea ingenios peste situaţiile cele mai tulburi atinseseră fundul. Dar eu ştiam că, de-ar fi putut acţiona, ea n-ar fi intrat în panică: ar fi ajuns la gară şi şi-ar fi dus misiunea la îndeplinire, folosind orice şiretlic. Dar de acea dată Candelaria era legată de mâini şi de picioare, imobilizată la ea acasă de ameninţarea unei percheziţii poliţieneşti care avea sau nu să aibă loc în acea seară. Iar eu ştiam că, dacă nu aveam să reacţionez şi să ţin totul în frâu, acela avea să fie sfârşitul nostru. Aşa că mi-am luat inima în dinţi şi m-am înarmat cu curaj.

— Ai dreptate, Candelaria: găsesc eu ceva, nu-ţi face griji. Dar mai spune-mi ceva.

— Orice pofteşti, fetiţo, dar grăbeşte-te, că sunt mai puţin de două ceasuri până la şase, a adăugat, încercând să-şi ascundă uşurarea că mă vedea gata să continui lupta.

— La cine au să ajungă armele? Cine-s oamenii din Larache?

— Asta nu te interesează, fato. Important e ca ele să ajungă la ora prevăzută; să le laşi unde-or să-ţi spună şi să iei paralele pe care trebuie să ţi le dea: nouă mii cinci sute de pesete, ţine bine minte şi numără hârtiile una câte una. Apoi întoarce-te ca vântul, că o să te aştept cu sufletul la gură.

— Riscăm foarte mult, Candelaria, am insistat. Spune-mi, cel puţin, pentru cine ne punem pielea în băţ.

A oftat din rărunchi, şi bustul, doar pe jumătate acoperit de halatul uzat pus în ultima clipă, a reînceput să-i salte în sus şi-n jos ca împins de o pompă.

— Sunt masoni, mi-a zis atunci la ureche, de parcă o înspăimânta gândul că rostea un cuvânt blestemat. Era prevăzut să vină în noaptea asta cu o camionetă dinspre Larache; cel mai sigur e că s-au ascuns printre izvoarele din Buselmal ori în cine ştie ce grădină de zarzavaturi din lunca râului Martin. Trec prin triburile berbere, nu îndrăznesc să umble pe şosele. Probabil că o să ia armele de unde le laşi şi nici măcar n-o să urce în tren. Chiar din gară, cred eu, o să se întoarcă la ei în oraş, trecând din nou pe la triburi şi ocolind Tetuanul, dacă nu-s prinşi mai înainte, aşa să-i ajute Dumnezeu. Dar, în sfârşit, toate astea-s doar presupuneri, fiindcă adevărul e că n-am nici cea mai mică idee despre ei.

A oftat din răsputeri, privind în gol, şi a continuat în şoaptă:

— Dar ştiu, copila mea, fiindcă o ştiu cu toţii, că insurgenţii sunt într-adevăr nespus de furioşi pe toţi cei care au vreo legătură cu masoneria. Unora le-au tras un glonţ în scăfârlie chiar în locul lor de întrunire; cei mai norocoşi au fugit în goana mare la Tanger sau în zona franceză. Pe alţii i-au dus la Mogote şi în fiecare zi îi împuşcă şi-şi iau zborul. Probabil că unii, nu prea mulţi, s-au pitit prin beciuri, mansarde şi alte ascunzători, speriaţi că într-o zi cineva are să-i toarne şi-atunci au să fie scoşi de acolo pur şi simplu cu lovituri de puşcă. Tocmai de aceea n-am dat de nimeni care să-mi cumpere marfa, dar, cu ajutorul unora şi al altora, am intrat în legătură cu oamenii ăştia din Larache, la care ştiu că au să-mi ajungă pistoalele.

M-a privit în ochi, serioasă şi sumbră cum n-o mai văzusem.

— Treaba-i tare urâtă, fetiţo, nespus de urâtă, a zis printre dinţi. Aici nu încap nici mila, nici politeţea şi, de cum cineva dă de bănuit măcar niţel, îl iau cât ai zice peşte. Au murit deja mulţi săraci, bieţii de ei, oameni cinstiţi care nu au ucis nici măcar o muscă şi n-au făcut nimănui nici cel mai mic rău. Păzeşte-te, fetiţo, să nu-ţi vină rândul.

— Nu-ţi face griji, Candelaria; ai să vezi, o vom scoate cumva la capăt.

Şi, fără să mai spun ceva, m-am dus la scăunelul de la poartă şi m-am pregătit să urc cu sinistra încărcătură bine lipită de trup. Am lăsat-o în urmă pe contrabandistă, care mă privea de sub frunzele de viţă în timp ce se închina, printre şoapte şi lăstari. „în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, Fecioara Miracolelor să te

însoţească, sufletul meu.” Am auzit sărutul zgomotos pe care îl pusese pe degetele ei strânse în cruce după ce se închinase. Apoi, după o clipă, m-am făcut nevăzută după gard şi am căzut grămadă în ograda din spatele băcăniei.

11

Am ajuns la portiţa cofetarului Menahem în mai puţin de cinci minute. Pe drum, m-am agăţat de câteva ori în cuie şi surcele, pe care nu le zăream din pricina întunericului. Mi-am zgâriat încheietura unei mâini, am călcat pe *jaique*, am alunecat, gata să-mi pierd echilibrul şi să cad pe spate, căţărându-mă pe un maldăr de cutii cu marfă rezemate claie peste grămadă de un perete. Ajunsă la portiţă, mai întâi mi-am potrivit bine hainele, ca să nu mi se vadă ochii. Apoi am îndepărtat zăvorul ruginit, am tras adânc aer în piept şi am ieşit.

Ulicioara era pustie, nu se vedea nici-o umbră, nu se auzea niciun zgomot. Doar luna se mişca în voie printre nori. Mergând încetişor, lipită de pereţii din stânga, am ajuns imediat pe Luneta. Dar, înainte de a o lua pe acolo, m-am oprit în colţul străzii, ca să studiez terenul. De cablurile aflate de-a lungul străzii atârnau felinare cu lumină galbenă. Am privit în dreapta şi în stânga şi am recunoscut, adormite, câteva clădiri care, în timpul zilei, aveau o viaţă zbuciumată. Hotelul Victoria, farmacia Zurita, barul Levante, unde adesea se cânta muzică flamenco, tutungeria Galindo şi un magazin de sare. Teatrul Naţional, bazarele indienilor, patru sau cinci cârciumi al căror nume nu-l ştiam, magazinul de bijuterii La Perla, ţinut de fraţii Cohen, şi Spicul de Aur, de unde cumpăram pâine în fiecare dimineaţă. Toate închise şi încuiate. Tăcute şi nemişcate ca nişte morţi.

Am intrat pe Luneta, străduindu-mă să-mi adaptez ritmul la greutatea mărfii. După o vreme, am cotit spre *mellah*, mahalaua evreiască. Străzile de acolo, nespus de înguste, formau pătrate precise, în care era cu neputinţă să te rătăceşti. Am ajuns deci la *medina* şi, în principiu, totul a mers bine. Am urmat străzile, trecând prin locuri ce mi-au părut familiare: sukurile Pâinii şi Cărnii. Nimeni nu mi-a tăiat calea, niciun câine, niciun suflet, niciun cerşetor orb care să-mi ceară pomană. Împrejur nu se auzeau decât zgomotul înfundat al papucilor pe care îi târâm pe drumul pietruit şi susurul câte unei fântâni pierdute în depărtare. Am observat că duceam tot mai uşor pistoalele, căci trupul mi se obişnuia cu noile dimensiuni. Din când în când, îmi pipăiam câte o parte a corpului, ca să fiu sigură că toate erau la locul lor: ba coastele, ba braţele, ba şoldurile. Nu

mă destinsesem, eram tot încordată, dar cel puţin mergeam liniştită prin bezna străzilor întortocheate, printre pereţi văruiţi şi porţi din lemn ghintuite cu nişte cuie cu flori mari.

Ca să-mi alung din minte îngrijorarea, m-am străduit să-mi închipui cum arătau interioarele acelor case arăbeşti. Auzisem că erau frumoase şi răcoroase, aveau curţi interioare, fântâni, galerii cu mozaicuri şi plăci de faianţă, acoperişuri din lemn sculptat cu terase scăldate în soare. Era imposibil să le ghiceşti pe toate din strada de unde se zăreau doar zidurile văruite.

Am hoinărit, tot gândindu-mă la ele, până când, după ceva vreme, considerând că mersesem destul şi fiind total sigură că nu trezisem nici cea mai mică bănuială, am hotărât să mă îndrept spre Poarta Luneta. Exact atunci am observat că, din fundul uliţei pe care mergeam, veneau spre mine doi bărbaţi. Doi militari, doi ofiţeri care purtau pantaloni bufanţi, eşarfe la cingătoare şi şepcile roşii ale infanteriştilor din Ceuta şi Melilla; patru picioare care păşeau cu eleganţă, sunându-şi ghetele pe caldarâm, în timp ce stăpânii lor vorbeau şoptit şi nervos între ei. Mi-am ţinut respiraţia, în vreme ce imagini funeste îmi torpilau mintea la fel ca gloanţele unui pluton de execuţie zidul din spatele unui condamnat. Mi-am închipuit imediat că, la trecerea lor, toate pistoalele aveau să scape din legături şi să se împrăştie cu zgomot pe jos, mi-am imaginat că unuia dintre ei i se va năzări să-mi dea gluga pe spate, să-mi vadă chipul, că mă vor pune să vorbesc şi vor afla că eram o compatrioată de-a lor, spaniolă, şi făceam negoţ, vânzând arme cui nu trebuia, şi nu o arăboaică oarecare, mergând nu se ştia bine unde.

Cei doi bărbaţi au trecut pe lângă mine; m-am lipit cât am putut mai bine de perete, dar uliţa era atât de îngustă că aproape ne-am atins. Dar nu mi-au dat nici cea mai mică atenţie. M-au ignorat, de parcă eram invizibilă, şi şi-au continuat, grăbiţi, flecăreala şi drumul. Vorbeau despre plutoane şi muniţii, despre lucruri pe care nici nu le pricepeam, nici nu voiam să le pricep. „Două sute, două sute cincizeci cel mult”, a zis unul din ei, trecând pe lângă mine. „Nici vorbă, omule, în niciun caz, îţi spun eu că nu”, a replicat vehement celălalt.

Nu le-am distins feţele, nu îndrăznisem să ridic privirea, dar, de cum am observat că bocănitul ghetelor devenea tot mai stins, am grăbit pasul şi am răsuflat, în sfârşit, uşurată.

Abia după câteva clipe am conştientizat că, totuşi, nu trebuia să-mi savurez prea repede victoria: ridicând ochii, mi-am dat seama că habar n-aveam unde eram. Ca să-mi continui drumul, ar fi trebuit s-o iau la dreapta cu trei sau patru străzi mai înainte, dar apariţia neaşteptată a militarilor mă zăpăcise şi n-o făcusem. Mă pierdusem, brusc, şi m-am înfiorat. Străbătusem străzile din *medina* de multe ori, dar nu le cunoşteam nici tainele, nici meandrele. În lipsa luminii zilei, a mişcărilor şi zgomotelor cotidiene, habar nu aveam unde mă aflam.

Am decis să fac cale întoarsă şi să-mi reiau drumul, dar n-am putut. Când credeam că voi ieşi dintr-o piaţetă cunoscută, mă loveam de o arcadă; când aşteptam să găsesc o trecere, dădeam peste o moschee ori peste câteva trepte, înaintam cu stângăcie pe străduţele labirintice, încercând să asociez fiecare ungher cu activităţile zilei, ca să mă pot orienta. Dar, pe măsură ce

mergeam, mă simţeam tot mai pierdută printre casele bălţate ce sfidau legile raţiunii. Meşteşugarii dormeau cu dughenele închise, aşa că nu izbuteam să-mi dau seama dacă eram în zona cazangiilor şi tinichigiilor sau în cea unde lucrau zilnic filatorii, ţesătorii şi croitorii. Acolo unde la lumina zilei găseam prăjituri cu miere, azime din pâine rumenă, grămezi de mirodenii şi crenguţe de busuioc, care m-ar fi putut ajuta să mă orientez, dădeam acum doar de uşi înţepenite şi zăvoare trase. Timpul părea să se fi oprit şi totul era ca o scenă pustie fără glasurile negustorilor şi muşteriilor, fără droaia de măgari încărcaţi cu coşniţe şi fără femeile din Rif aşezate pe jos, printre legume şi portocale, pe care poate că n-aveau să le vândă nicicând. Eram tot mai îngrijorată: nu ştiam cât era ceasul, dar simţeam că era tot mai puţin timp până la şase. Am grăbit pasul, am ieşit dintr-o ulicioară, am intrat pe alta, apoi pe încă una; am făcut cale întoarsă, am ales alt drum. Dar nimic. Nici-o pistă, nimic cunoscut: totul devenise brusc un labirint îndrăcit, din care nu ştiam să ies.

Paşii mei zăpăciţi m-au purtat, în cele din urmă, până în apropierea unei case cu un fanar mare deasupra uşii. Am auzit deodată râsete, zarvă, voci care nu ţineau ritmul, cântând Iapa mea în cadenţa unui pian dezacordat. M-am gândit că mă apropii, dornică să aflu ceva ce m-ar fi ajutat să-mi recapăt simţul de orientare. Dar, când eram la doar câţiva metri, un cuplu a ieşit brusc din local, vorbind în spaniolă: un bărbat care părea abţiguit, ţinându-se de o femeie matură, cu părul vopsit blond, care râdea în hohote. Mi-am dat atunci seama că eram în faţa unui bordel, dar era prea târziu ca să mă dau drept o localnică scârbită: perechea era la doar câţiva paşi de mine. „Arăboaico, vino

cu mine, dulceaţă, arăboaico, frumoaso, că vreau să-ţi arăt ceva, uite, uite, dulce arăboaică”, a strigat bărbatul, căruia îi curgeau balele, intinzând un braţ spre mine, în timp ce pe celălalt şi-l băga, obscen, între picioare. Femeia a dat să-l potolească, râzând şi ţinându-l, dar eu m-am depărtat dintr-un salt şi am luat-o nebuneşte la sănătoasa, strângându-mi mantia din răsputeri în jurul trupului.

Am lăsat în urmă bordelul plin de militari care jucau cărţi, fredonau cuplete şi le-o puneau cu furie femeilor, uitând pe moment de certitudinea că în orice zi puteau să treacă prin Strâmtoare pentru a înfrunta macabra realitate a războiului. Şi, îndepărtându-mă de cloaca aceea cu toată graba de pe lume lipită de talpa papucilor, soarta a trecut, în cele din urmă, de partea mea şi m-a ajutat să dau nas în nas cu sukul Foki, la colţul străzii.

Mi-am recăpătat suflarea, căci îmi regăsisem jaloanele: ştiam, în sfârşit, cum să ies din cuşca medinei. Timpul zbura şi asta trebuia să fac şi eu. Făcând paşi pe atât de lungi şi de repezi pe cât îmi permitea cuirasa mea, am ajuns în câteva minute la Poarta Luneta. Încă o spaimă mă aştepta, totuşi, lângă ea: acolo se făcea unul dintre temutele controale militare ce îi împiedicaseră pe cei din Larache să intre în Tetuan. Câţiva soldaţi, bariere de protecţie, două vehicule: efective suficiente pentru a intimida pe oricine ar fi vrut să intre în oraş cu scopuri necurate. Mi se usca gâtul, dar nu puteam să-i ocolesc şi nici să mă opresc ca să mă gândesc ce să fac, aşa că, privind din nou în pământ, am hotărât să-mi continui drumul cu mersul obosit învăţat de la Candelaria. Am trecut de control cu sângele bătându-mi în tâmple şi respiraţia tăiată, aşteptând ca în orice moment să fiu oprită şi

întrebată unde mergeam, cine eram, ce ascundeam. Am avut noroc, abia dacă s-au uitat la mine. M-au ignorat pur şi simplu, aşa cum făcuseră mai înainte şi ofiţerii pe care îi întâlnisem pe străduţa îngustă. Ce pericol putea fi pentru glorioasa răzmeriţă marocana care trecea pe străzi ca o umbră cu paşi obosiţi în zorii zilei?

Am coborât în zona deschisă a parcului şi mi-am impus să mă liniştesc. Am traversat cu calm prefăcut grădinile pline de umbre adormite, atât de ciudate în liniştea lor, fără copii zgomotoşi, fără cupluri şi bătrâni care, în lumina soarelui, se mişcau printre fântâni şi palmieri. Pe măsură ce înaintam, gara mi se contura tot mai limpede în faţa ochilor. În comparaţie cu casele scunde din *medina*, mi s-a părut deodată grandioasă şi neliniştitoare, pe jumătate maură, pe jumătate andaluză, cu turnuleţele din colţuri, olanele şi plăcile de faianţă verzi, arcadele enorme la intrări. Câteva felinare slabe luminau faţada, conturându-i silueta pe masivul Gorgues, un munte stâncos şi impunător pe unde se presupunea că urmau să vină oamenii din Larache. Mai trecusem o singură dată pe lângă gară, când comisarul mă dusese cu maşina lui de la spital la pensiune. În celelalte ocazii, o zărisem mereu de la distanţă, din foişorul de pe Strada Luneta, fără să-i pot calcula dimensiunile. În noapte, ele mi s-au părut nespus de ameninţătoare, aşa încât am început să simt lipsa ulicioarelor primitoare şi strâmte din cartierul maur.

Dar nu sosise clipa să le îngădui spaimelor să-şi arate iar colţii, aşa că mi-am regăsit cutezanţa şi am traversat şoseaua spre Ceuta, pe care la ora aceea nu mişca nici praful. Mi-am făcut curaj, calculând timpi, spunându-mi că nu mai era mult până ce totul avea să ia sfârşit, că

realizasem o mare parte din misiune. M-a reconfortat gândul că aveam să scap curând de feşele strânse, de pistoalele ce-mi învineţeau trupul şi de hăinoaia aia în care mă simţeam tare ciudat. Nu mai era decât puţin, foarte puţin.

Am intrat în gară pe poarta principală, larg deschisă. M-a primit rece lumina acelui pustiu, în discordanţă cu bezna nopţii pe care o lăsasem în urmă. Am zărit întâi un orologiu mare, care arăta şase fără un sfert. Am oftat sub ţesătura ce-mi acoperea chipul: nu întârziasem excesiv. M-am plimbat cu lentoare intenţionată prin sala de aşteptare, studiind la iuţeală decorul pe sub glugă. Ghişeele erau închise şi acolo nu era decât un bătrân musulman care, culcat pe o bancă, avea la picioare o legăturică. În fundul incintei, două porţi mari se deschideau spre peron. La stânga, pe altă uşă se intra, aşa cum indica o firmă cu litere bine trasate, într-o cârciumă. Căutând mersul trenurilor, am dat de el în dreapta. Nu m-am oprit să-l studiez; m-am aşezat pur şi simplu pe bancă sub el, în aşteptare. De cum am simţit lemnul, am fost cuprinsă de recunoştinţă. Până atunci nu fusesem conştientă de oboseala enormă, de efortul imens de a merge fără oprire, curând toată acea greutate sinistră ca pe o a doua piele, dar din plumb.

Deşi nimeni nu s-a arătat în sala de aşteptare cât am stat acolo aşezată şi nemişcată, mi-au ajuns la urechi sunete ce-mi arătau că nu eram singură. Unele veneau de afară, de pe peron. Paşi şi glasuri bărbăteşti, uneori stinse, alteori ridicate. Glasuri tinere, care am presupus că aparţineau soldaţilor puşi să păzească gara, şi am încercat să nu mă gândesc că primiseră, probabil, ordin să tragă fără şovăială la prima bănuială serioasă. Veneau zgomote şi

dinspre cârciumă. Mă reconfortau, căci cel puţin aşa ştiam că proprietarul era acolo şi muncea. Primele zece minute au trecut exasperant de încet: n-am aşteptat douăzeci, cum mă sfătuise Candelaria. Când acele orologiului au arătat şase fără cinci, mi-am luat inima în dinţi, m-am ridicat greoi şi am ieşit în calea destinului.

Cârciuma era mare şi avea cel puţin o duzină de mese, toate goale, cu excepţia uneia, la care un om dormea cu capul ascuns între braţe; alături de el era o garafă de vin goală. M-am îndreptat spre tejghea, târşâindu-mi papucii, fără cea mai vagă idee despre ce urma să spun ori să aud. În spatele ei, un bărbat brunet şi uscăţiv, cu un chiştoc pe jumătate stins între buze, se străduia să pună farfurii şi ceşti în teancuri ordonate, aparent fără să dea nici cea mai mică atenţie femeii cu chipul acoperit care tocmai se oprise în faţa lui. Văzându-mă lângă tejghea, a zis tare şi ostentativ, fără să-şi scoată ţigara din gură: „La şapte şi jumătate, până la şapte şi jumătate nu pleacă trenul”. Şi a adăugat şoptit câteva vorbe arăbeşti, dar nu le-am priceput. „Sunt spaniolă, nu vă înţeleg”, am murmurat sub văl. A deschis gura, fără să-şi poată ascunde neîncrederea, şi mucul de ţigară a nimerit din greşeală pe podea. Atunci mi-a transmis în pripă mesajul: „Du-te la latrina de pe peron şi închide uşa, eşti aşteptată”.

Am revenit încet în sala de aşteptare, iar de acolo am ieşit în noapte. Dar, înainte, m-am strâns mai bine în *jaique* şi mi-am ridicat vălul până ce aproape că mi-a atins genele. Peronul lat părea pustiu, iar în faţa lui nu era decât masivul stâncos Gorgues, negru, imens. Patru soldaţi fumau şi tăifăsuiau sub una dintre arcadele ce dădeau spre liniile de

tren. S-au înfiorat la vederea umbrei care intra, i-am văzut încordându-se, apropiindu-şi ghetele, îndreptându-şi trupurile şi punând puştile la umăr.

— Stai pe loc! a strigat unul dintre ei, de cum m-a văzut.

Am simţit cum trupul mi se bloca sub ameninţarea armelor de metal.

— Las-o, Churruca, nu vezi că-i arăboaică? A spus altul imediat.

M-am oprit în loc, dar nici n-am dat înapoi. Nu s-au apropiat: au rămas unde erau, la vreo douăzeci, treizeci de metri, neştiind ce să facă.

— Mie nu-mi pasă dacă-i maură ori creştină. Sergentul a zis că trebuie să-i legitimăm pe toţi.

— Fir-ai să fii, Churruca, că prost mai eşti. Ţi-am zis de zece ori că vorbea de spanioli, nu de musulmani, pricepe odată, omule, a zis altul.

— Voi nu pricepeţi. Ia să vedem, doamnă, actele.

Am crezut că mă lasă picioarele, că leşin. Mi-am zis că acela era sfârşitul iremediabil. Mi-am ţinut respiraţia şi am simţit că o sudoare rece îmi pătrundea în toate ascunzişurile pielii.

— Da' nerod mai eşti, Churruca, a spus din spatele lui alt camarad. Păi, localnicele nu umblă cu cartea de identitate la ele, când ai să înveţi şi tu că asta-i Africa, nu piaţa mare din satul tău?!

Dar era prea târziu: soldatul scrupulos era deja la doi paşi de mine, aşteptând cu mâna întinsă un act şi căutându-mi ochii printre pliurile ţesăturii de pe mine. N-a dat însă de ei priveam în podea, la ghetele lui murdare de

noroi, la papucii mei vechi şi la distanţa de nici-o jumătate de metru care ne despărţea.

— De cum are să afle sergentul că ai supărat o marocană mai presus de bănuieli, o să iei trei zile de arest în Alcazaba, puştiule.

Funesta posibilitate a pedepsei i-a băgat, în sfârşit, minţile în cap lui Churruca. N-am putut vedea faţa mântuitorului meu: privirea mi se lipise de podea. Dar ameninţarea cu arestul şi-a făcut efectul, iar soldatul vanitos şi încăpăţânat, după ce s-a gândit câteva secunde înspăimântătoare, şi-a retras mâna, s-a întors şi s-a depărtat de mine.

Am binecuvântat bunul-simţ al camaradului care îl oprise şi, când cei patru soldaţi s-au strâns iar sub arcadă, m-am întors şi mi-am reluat drumul fără ţintă. Parcurgeam peronul pe îndelete, la voia întâmplării, încercând doar să-mi regăsesc liniştea. De cum am izbutit, m-am concentrat şi am căutat latrinele. Am privit jur-împrejur: doi arabi moţăiau pe jos, rezemaţi de ziduri, iar un câine slab traversa liniile de tren. Am găsit repede ceea ce căutam; spre norocul meu, erau aproape de capătul peronului, în partea opusă celei în care stăteau soldaţii. Ţinându-mi respiraţia, am împins uşa din bucăţi de sticlă granulată şi am intrat într-un soi de distribuitor. Abia dacă vedeam, dar n-am vrut să caut lumina, căci preferam să mă obişnuiesc cu întunericul. Am zărit semnele „Bărbaţi” la stânga şi „Femei” la dreapta. Iar în fund, lângă perete, am observat ceva ce părea o grămadă de pânză şi începea să se mişte domol. Un cap cu glugă s-a ivit cu grijă din grămada fără formă, iar ochii ni s-au întâlnit în penumbră.

— Ai adus marfa? a întrebat în spaniolă.

Vorbea stins şi repezit.

Am dat din cap afirmativ şi grămada informă s-a ridicat, tăcută, devenind un bărbat îmbrăcat, ca şi mine, după portul arăbesc.

— Unde-i?

Mi-am scos vălul, ca să pot vorbi mai uşor, mi-am dat *jaique* la o parte şi i-am arătat trupul înfăşat.

— Aici.

— Dumnezeule, a murmurat.

În vorba lui era o întreagă lume de simţăminte: uimire, teamă, grabă. Vorbea grav şi părea un om educat.

— Ţi le poţi scoate singură? a întrebat atunci.

— O să am nevoie de timp, am şoptit.

Mi-a arătat o toaletă pentru femei, şi am intrat amândoi. Locul era strâmt, iar printr-o ferestruică se strecura un pic din lumina lunii, suficient pentru a nu mai avea nevoie de alta.

— Suntem grăbiţi, nu putem pierde nici-o clipă. Garnitura de dimineaţă trebuie să sosească şi gara e controlată peste tot înainte de plecarea primului tren. Va trebui să te ajut, a anunţat, închizând uşa în spatele lui.

Am lăsat să-mi cadă *jaique* pe jos şi mi-am încrucişat braţele pentru ca necunoscutul să poată căuta, desfăcând noduri şi feşe, eliberându-mi corpul de sinistru-i înveliş. Înainte de a începe, şi-a dat la o parte gluga *chilabei* şi am văzut chipul serios şi armonios al unui spaniol de vârstă mijlocie, cu o barbă de câteva zile. Avea părul castaniu şi creţ, ciufulit din cauza glugii cu care se deghiza probabil de mult. Degetele i s-au pus pe treabă, dar aceasta nu era simplă deloc. Candelaria se străduise serios, şi nici măcar o singură armă nu se clintise din loc, iar nodurile erau atât de

strânse şi feşele de pânză atât de lungi, încât scoaterea lor ne-a luat mai mult decât am fi dorit şi necunoscutul, şi eu. Tăceam amândoi, printre plăcile albe de faianţă, asistaţi doar de closetul turcesc din podea, cu respiraţiile ritmice şi murmurul câte unei fraze răzleţe, ce marca mersul trebii: „Asta-i gata, acum pe-aici, mişcă-te puţin, merge bine, ridică mai mult braţul, ai grijă”. În ciuda grabei, omul din Larache lucra nespus de gingaş, aproape pudic, evitând pe cât putea mi se apropie de locurile cele mai intime ori să-mi atingă pielea goală cu un milimetru mai mult decât strictul necesar. Parcă se temea să nu-mi violeze integritatea cu mâinile, ca şi cum încărcătura lipită de mine era o învelitoare din hârtie de mătase, şi nu o cuirasă neagră de arme letale. Nici-o clipă nu m-a deranjat apropierea lui fizică: nici mângâierile lui involuntare, nici intimitatea trupurilor noastre aproape lipite unul de altul. Acela a fost, fără nici-o îndoială, momentul cel mai plăcut al nopţii: nu pentru că un bărbat îmi atingea trupul după atâtea luni, ci pentru că-mi închipuiam că, prin acele gesturi, aduceam mai aproape începutul sfârşitului.

Totul se desfăşura ritmic. Pistoalele ieşeau unul după altul din ascunzători şi formau o grămadă pe podea. Mai rămăseseră foarte puţine, trei sau patru, nu mai multe. Am calculat că în cinci, zece minute, cel mult, totul avea să se termine. Atunci, liniştea s-a spulberat pe neaşteptate, făcându-ne să ne ţinem respiraţia şi să ne oprim brusc. Din exterior, încă de departe, au ajuns sunetele agitate cu care începea o nouă activitate.

Bărbatul a tras cu putere aer în piept şi a scos un ceas din buzunar.

— A ajuns garnitura de schimb, a sosit mai devreme, a anunţat.

În vocea lui spartă am simţit teamă, nelinişte şi voinţa de a nu-mi transmite niciuna dintre acele senzaţii.

— Şi acum ce facem? Am şoptit.

— Plecăm cât mai repede cu putinţă, a zis imediat. Imbracă-te, repede.

În timp ce mă înveleam cu mâini tremurânde în *jaique*, şi-a dezlegat de la cingătoare un sac din pânză slinoasă şi a băgat pistoalele cu grămada.

— Pe unde ieşim? am susurat.

— Pe-aici, a spus, înălţând capul şi arătând cu bărbia spre fereastră. Întâi sari dumneata, apoi arunc pistoalele şi ies şi eu. Dar ascultă-mă bine: dacă eu nu te ajung din urmă, ia pistoalele, fugi cu ele pe lângă linia de tren şi lasă-le lângă prima inscripţie de care dai, anunţând o oprire ori o staţie; o să vină cineva să le ia. Nu privi înapoi şi nu mă aştepta; ia-o numai la goană şi scapă. Haide, pregăteşte-te să urci, pune un picior în mâinile mele. M-am uitat la fereastra înaltă şi îngustă. Am crezut că era nu neputinţă să trecem prin ea, dar nu i-am zis. Eram atât de înfricoşată, că m-am pregătit doar să-i dau ascultare, având încredere oarbă în hotărârile acelui mason anonim, căruia nicicând n-aveam să-i aflu nici măcar numele.

— Aşteaptă o clipă, a zis atunci, ca şi cum ar fi uitat ceva.

Şi-a desfăcut cămaşa cu o singură mişcare şi a scos din interiorul ei o punguţă de stofă, un soi de buzunar mai mare.

— Ia banii mai întâi, aşa cum ne-am înţeles.

— Dar au mai rămas pistoale, am bâiguit, pipăindu-mi trupul.

— N-are nici-o importanţă. Ţi-ai făcut treaba, aşa că trebuie să-ţi iei banii, a spus, atârnându-mi punguţa de gât.

L-am lăsat, stând nemişcată, ca anesteziată.

— Haide, nu mai putem pierde nici-o clipă.

Am reacţionat, în sfârşit. Mi-am sprijinit un picior în cuibul mâinilor lui şi m-am săltat, prinzându-mă de marginea ferestrei.

— Deschide-o repede, a poruncit. Priveşte. Spune repede ce vezi şi ce auzi.

Fereastra dădea spre câmpul întunecat, mişcarea n-o puteam vedea. Zgomote de motoare, roţi scrâşnind pe pietriş, paşi fermi, saluturi şi ordine, glasuri imperioase, împărţind misiuni. Hotărât, vitejeşte, ca şi cum lumea era gata de sfârşit, când dimineaţa nici nu începuse încă.

— Pizarro şi Garcia, la birt. Ruiz şi Aldabalejo, la ghişee. Voi la birouri şi voi doi la latrine. Haide, pas alergător, s-a strigat furios şi autoritar.

— Nu se vede nimeni, dar vin încoace, am anunţat cu capul încă afară.

— Sari, a poruncit masonul.

N-am făcut-o. Eram îngrijorător de sus, trebuia să-mi scot mai întâi trupul şi, inconştient, refuzam s-o fac singură. Voiam ca omul din Larache să mă asigure că venea cu mine şi mă ducea de mână unde trebuia să merg.

Zgomotul se apropia tot mai mult. Scrâşnet de ghete pe pământ, ordine cu glasuri puternice. Quintero, la closetul pentru femei; Villarta, la bărbaţi. Nu erau neapărat recruţii îngălaţi întâlniţi la sosire, ci o patrulă alcătuită din bărbaţi nepăsători, dornici de activitate la începutul zilei.

— Sari şi fugi! a repetat energic omul, luându-mă de picioare şi împingându-mă în sus.

Şi am sărit. Am sărit, am căzut, şi peste mine a venit sacul cu pistoale. Nici n-am ajuns bine pe pământ, că am şi auzit un bubuit precipitat de uşi deschise cu lovituri de picior. Mi-au mai ajuns la urechi doar strigătele răguşite cu care era certat cel pe care n-aveam să-l mai revăd vreodată.

— Ce cauţi în closetul pentru femei, arăboiule? Şi ce-ai aruncat pe geam? Villarta, iute, du-te să vezi dacă a aruncat ceva dincolo.

Am luat-o la goană. Orbeşte şi furioasă. Târâm sacul cu arme prin bezna nopţii; surdă, insensibilă, neştiind dacă mă urmăreau şi nevrând să-mi închipui ce se alesese de omul din Larache în înfruntarea cu puşca soldatului. Am pierdut un papuc şi unul dintre ultimele pistoale mi s-a desprins de trup, dar nu m-am oprit să recuperez nimic. Doar mi-am continuat fără preget goana prin beznă de-a lungul liniei ferate, pe jumătate desculţă şi fără să gândesc.

Am trecut peste câmpii, grădini, culturi de trestie şi mici plantaţii. M-am împiedicat, m-am ridicat şi am continuat să fug fără să respir, fără să socotesc cât de mari îmi erau paşii. Nici-o fiinţă vie nu mi-a tăiat calea, nimic nu mi-a afectat ritmul nebun al picioarelor, până când, printre umbre, am zărit un indicator plin de litere. Halta Malalien. Acolo trebuia să ajung.

La o sută de metri de indicator, halta era luminată doar de un fanar cu lumină gălbuie. M-am oprit din fuga nebunească înainte de a ajunge acolo, chiar în dreptul indicatorului.

M-am uitat la iuţeală în toate direcţiile, sperând să predau cuiva armele. Cu inima cât un purice şi gura plină de praf şi cărbune mărunt, făceam eforturi imposibile să-mi înăbuş respiraţia întretăiată. Nimeni nu-mi ieşea în cale. Nimeni nu aştepta marfa. Aveau să vină, poate, mai târziu sau niciodată.

M-am hotărât în mai puţin de un minut. Am pus sacul jos, l-am turtit, ca să fie cât mai puţin vizibil, şi am început să arunc febril peste el pietricele, zgâriind ţărâna, smulgând bulgări de pământ, pietre, buruieni, până l-am acoperit tot. Când am crezut că nu mai părea suspect, am plecat.

N-am avut nici măcar vreme să-mi trag sufletul şi mi-am reluat goana spre luminile Tetuanului. Cum nu mai aveam armele, am hotărât să renunţ şi la restul balastului. Fără să mă opresc, mi-am deschis *jaique* şi, cu mare greutate, am desfăcut rând pe rând ultimele noduri. Cele trei pistoale încă legate au căzut pe drum, unul după altul. În apropierea oraşului, eram singură, epuizată, tristă şi rănită. Iar la gât îmi atârna o punguţă plină cu bancnote. Nici urmă de arme.

M-am întors în şanţul şoselei ce ducea la Ceuta şi mi-am reluat mersul molcom. Pierdusem şi celălalt papuc, aşa că m-am costumat iar, într-o arăboaică desculţă şi cu văl, care se îndrepta, tot mai obosită, spre Poarta Luneta. Nici nu mă mai străduiam să simulez mersul ostenit: pur şi simplu picioarele mele nu puteau mai mult. Aveam pe ele răni, vânătăi şi băşici, eram toată murdară şi-mi simţeam oasele cuprinse de o mare slăbiciune.

Am intrat în oraş când umbrele începeau să pălească. În moscheea din apropiere, muezinul chema musulmanii la

prima rugăciune a zilei, la Regimentul de Intendenţă cornetul cânta deşteptarea. Din tipografia „La Gazeta de Africa” ieşea fierbinte presa zilei, pe Luneta treceau, căscând, lustragiii cei mai matinali. Cofetarul Menahem aprinsese deja cuptorul, don Leandro aşeza grămadă mărfurile în băcănie, cu şorţul bine legat în talie.

Toate acele scene cotidiene mi-au trecut prin faţa ochilor ca nişte lucruri străine, fără să-mi reţină atenţia sau să lase vreo urmă. Ştiam că, de cum o să-i dau banii, Candelaria va fi încântată şi convinsă că fusesem protagonista unei isprăvi memorabile. Eu, în schimb, nu simţeam nici urmă de plăcere, ci doar muşcătura neagră a unui imens dezgust.

Alergasem frenetic peste câmpie, îmi înfâpsesem unghiile în ţărână, acoperisem sacul cu pământ şi gonisem pe şosea; în cursul acelei nopţi lungi, prin minte îmi roiseră mii de imagini din secvenţe diferite, dar cu un singur protagonist: omul din Larache. Într-una, soldaţii descopereau că nu aruncase nimic pe fereastră, că totul fusese o alarmă falsă, că omul nu era decât un arab somnoros şi năuc; îl lăsau să plece, căci armata primise ordin expres să nu-i deranjeze pe localnici decât dacă se observa ceva alarmant. În alta, foarte diferită, de cum deschidea uşa latrinei, soldatul zărea un spaniol ascuns acolo; îl înghesuia în closet, îi ţintuia cu puşca la două palme de faţă şi cerea în gura mare întăriri. Acestea soseau, îl interogau, poate că-l identificau, îl arestau şi îl duceau la cazarmă, poate că el încerca să fugă şi-l omorau, trăgându-i un glonte în spate, chiar când sărea peste liniile de tren. Printre cele două premoniţii încăpeau uite o mie de

secvenţe, dar ştiam că nicicând nu aveam să aflu care era mai aproape de adevăr.

Am intrat epuizată şi plină de temeri în portal. Pe harta Marocului se înstăpânea dimineaţa.

12

Am găsit uşa pensiunii deschisă şi clienţii treji, strânşi grămadă în sufragerie. Aşezate la masa unde zilnic se aruncau ocări şi sudălmi, măicuţele, în halate şi cu bigudiuri, plângeau şi-şi suflau nasul, iar învăţătorul, don Anselmo, încerca să le consoleze, şoptindu-le vorbe pe care nu le puteam auzi. Paquito şi comis-voiajorul strângeau de pe jos tabloul cu Cina cea de Taină, cu intenţia de a-l pune la loc pe perete. Telegrafistul, în pantaloni de pijama şi tricou, fuma nervos într-un colţ. Între timp, mama cea grasă încerca să răcească, suflând uşor, un ceai de tei. Toate fuseseră răscolite şi mutate din loc, pe jos erau cioburi de sticlă şi ghivece de flori sparte; chiar şi perdelele fuseseră smulse de pe galerii.

Nimănui nu i s-a părut ciudată sosirea unei arăboaice la ora aceea, au crezut probabil că era Jamila. Cu *jaique* încă pe mine, am privit câteva clipe scena, până când un „ssst” puternic m-a chemat pe coridor. Am întors capul şi am văzut-o pe Candelaria dând din mâini ca o posedată, într-una cu mătura şi în cealaltă cu făraşul.

— Vino-ncoa', fetiţo, mi-a poruncit zgomotos. Intră şi spune, că am înnebunit, neştiind ce s-a întâmplat.

Hotărâsem să ţin pentru mine detaliile cele mai necuviincioase şi să-i împărtăşesc doar rezultatul. Că pistoalele nu mai erau, dar aveam banii: asta voia să audă Candelaria, asta aveam să-i spun. Restul era doar al meu.

Mi-am scos gluga şi am vorbit în şoaptă.

— Totul a mers bine.

— A, sufleţel, vino să te îmbrăţişez! Sira, faci mai mult decât tot aurul din lume, eşti mai mare decât o zi dată de Domnul! A chirăit.

Contrabandista a aruncat jos uneltele cu care făcea curat, m-a imobilizat la pieptul ei şi mi-a acoperit faţa cu ventuzele unor sărutări zgomotoase.

— Taci, pentru Sfântul, Candelaria; taci, să nu te audă, am rugat-o, cu frica în sân.

Nici vorbă să-mi dea atenţie, ba şi-a mai şi exprimat bucuria într-o salbă de blesteme ce urmau să cadă pe capul poliţistului care în noaptea aceea îi întorsese casa cu susul în jos.

— Şi ce-mi pasă dacă mă aud a şaptea zi după Scripturi! Dar-ar boala rea peste tine, Palomares, peste tine şi tot neamul tău adormit şi neadormit! Blestemat să fii, că nu m-ai prins!

Simţind că, după lunga noapte de nervi, răbufnirea emoţiilor ei nu avea să se sfârşească aşa, am luat-o pe Candelaria de braţ şi am dus-o la mine în odaie, dar ea a continuat să strige tot felul de nerozii.

— Dar-ar Domnul să-ţi intre un jungher în piept, fecior de lele ce eşti! Fir-ai tu să fii, Palomares, că n-ai găsit nimic în casă, deşi mi-ai răsturnat mobilele şi mi-ai căutat până şi-n saltele!

— Tacă-ţi gura, Candelaria, taci odată! Am stăruit. Uită de Palomares, liniştеşte-te, lasă-mă să-ţi spun cum a fost.

— Da, fato, da, povesteşte-mi de-a fir-a-păr, a spus, încercând în sfârşit să se calmeze.

Respira greu, avea halatul prost încheiat, din fâleul de pe cap îi ieşeau şuviţe de păr încâlcite. Arăta lamentabil, dar, chiar şi aşa, iradia entuziasm.

— Păi, dobitocul a venit pe la cinci în zori, ne-a scos nenorocitul pe toţi în stradă... păi... păi... Mă rog, să-l dăm de-acum uitării, că ce-a fost a fost. Spune, comoara mea, spune-mi totul pe îndelete.

I-am istorisit pe scurt aventura şi am scos teancul de bancnote pe care omul din Larache mi-l atârnase la gât. N-am pomenit de fuga pe fereastră, nici de strigătele ameninţătoare ale soldatului, nici de pistoalele pe care le lăsasem sub indicatorul solitar din halta Malalien. Dar i-am dat conţinutul punguţei şi am vrut să-mi scot *jaique* şi cămaşa de sub el.

— Ai să putrezeşti, Palomares! a strigat printre hohote, aruncând banii în aer. Ai să putrezeşti în iad, că nu m-ai prins cu ocaua mică!

S-a oprit brusc din ţipat, nu fiindcă i-ar fi venit deodată minţile la cap, ci pentru că tot ce vedea o împiedica să-şi mai arate bucuria.

— Dar eşti toată o rană, copila mea! Parcă eşti Iisus, cu cele cinci Răni! a exclamat în faţa goliciunii mele. Te doare tare, fata mea?

— Niţel, am murmurat, trântindu-mă ca moartă pe sofa. Minţeam. Adevărul e că mă durea până-n suflet.

— Şi eşti murdară de parcă te-ai tăvălit în groapa cu gunoi, a spus, căci îşi venise în fire. O să pun pe foc nişte oale cu apă, ca să faci o baie călduţă. Apoi am să-ţi pun comprese cu liniment pe răni, apoi...

N-am mai auzit-o. Înainte să-şi termine fraza, am adormit.

13

De cum am strâns în casă şi totul a revenit la normal, Candelaria s-a pus pe căutat în cartierul nou un apartament unde să-mi instaleze atelierul.

Acel cartier din Tetuan, atât de diferit de *medina* maură, era construit după criterii europene, în folosul Protectoratului Spaniol: oferea adăpost instituţiilor civile şi militare, locuinţe şi magazine familiilor din Peninsulă care, treptat, se stabileau definitiv în Maroc. Clădiri noi, cu faţade albe şi balcoane împodobite, ce îmbinau modernitatea cu tradiţia arabă, se înălţau pe străzi largi şi în pieţe publice spaţioase, sistematizate armonios. Pe lângă ele treceau doamne bine pieptănate şi domni cu pălărie, militari în uniformă, copii îmbrăcaţi europeneşte şi logodnici oficiali, care se ţineau de braţ. Vedeam troleibuze şi automobile, cofetării, cafenele superbe, magazine elegante şi moderne. Domneau ordinea şi calmul, lipseau zgomotul, aromele şi vocile sukurilor din *medina*, o enclavă din trecut, înconjurată de ziduri şi deschisă lumii prin şapte porţi. Graniţa dintre zonele arabă şi spaniolă era Strada Luneta, pe care urma s-o părăsesc.

Când Candelaria avea să găsească un apartament pentru atelier, viaţa mea avea să facă o nouă cotitură, la care urma să mă adaptez. În vederea ei, am hotărât să mă schimb: să devin cu totul alta, să scap de vechiul balast şi s-o iau de la zero. În doar câteva luni, am rupt-o cu întregul meu trecut; nu mai eram o umilă croitoreasă de doi bani şi devenisem, alternativ sau paralel, o mulţime de femei diferite. Fusesem, pe rând, candidată începătoare la un

post de funcţionară, beneficiară a patrimoniului unui mare industriaş, amantă voiajoare a unui pungaş, aspirantă plină de iluzii la postul de director al unei afaceri argentiniene, mamă frustrată a unui copil nenăscut, bănuită de escrocherie şi furt, îndatorată până-n măduva oaselor, traficantă ocazională de arme deghizată în maură inocentă. În şi mai puţină vreme trebuia să-mi definesc noua personalitate, fiindcă niciuna dintre cele anterioare nu-mi mai era de folos. Vechea mea lume era în război, iar dragostea mi se topise, luând cu ea bunurile şi iluziile mele. Copilul nenăscut dispăruse printre cheagurile de sânge la coborârea din autobuz, datele mele circulau prin comisariatele din două ţări şi trei oraşe, iar micul arsenal de pistoale pe care îl purtasem lipit de piele era posibil să fi secerat deja o viaţă. Voiam să întorc spatele acestui jalnic bagaj, aşa că am hotărât să înfrunt viitorul din spatele unei măşti de siguranţă de sine şi curaj, ca să nu mi se vadă spaimele, mizeria şi pumnalul din inimă.

M-am gândit să încep cu exteriorul, să-mi construiesc o înfăţişare de femeie mondenă şi independentă, care să nu dezvăluie nici realitatea mea, de victimă a unui cretin, nici obscura origine a afacerii pentru care mă pregăteam. În acest scop, trebuia să spoiesc trecutul, să inventez în graba mare un prezent şi să proiectez un viitor pe cât de fals, pe atât de splendid. Trebuia să încep cât mai iute. Nici lacrimi, nici văicăreli. Nici priviri condescendente în urmă. Totul trebuia să aparţină prezentului, zilei de azi. De aceea, mi-am ales o nouă faţă şi am scos-o din mânecă aidoma unui prestidigitator care extrage un şir de baticuri sau asul de cupă.

Hotărând să mă schimb, am optat pentru imaginea unei femei hotărâte, solvabile şi vioaie. Trebuia să mă străduiesc ca ignoranţa să-mi fie luată drept trufie, iar nesiguranţa drept dulce lenevie. Iar pentru ca temerile să nu-mi fie nici măcar bănuite, să mi le ascund în pasul decis cu care înainta o pereche de tocuri înalte şi în aerul serios şi ferm. Nimeni nu trebuia să intuiască imensul efort cotidian de a-mi depăşi tristeţea puţin câte puţin.

Am început prin a-mi schimba stilul. Nesiguranţa din ultimul timp, avortul şi convalescenţa mă făcuseră să slăbesc cel puţin şase sau şapte kilograme. Necazurile şi spitalul îmi şterseseră rotunjimile şoldurilor, ceva din volumul sânilor, parte din coapse şi orice urmă de grăsime avută vreodată în jurul taliei. N-am făcut nimic pentru a le recâştiga şi am început să mă simt comod cu noua siluetă; încă un pas înainte. Am recuperat din memorie toaletele unor străine din Tanger şi am hotărât să le adaptez la garderoba mea săracă, cu modificări şi podoabe. Mai puţin strictă decât compatrioatele mele, mai insinuantă, nu aveam să fiu nici indecentă, nici neruşinată. Tonurile cele mai luminoase, ţesăturile cele mai uşoare. Mai mulţi nasturi de la cămaşă descheiaţi şi fuste mai scurte. În faţa oglinzii crăpate din odaia Candelariei, am încercat şi am învăţat să pun picior peste picior cu *glamour*, cum vedeam zilnic la ora aperitivelor pe terasele din oraş, să merg elegant şi distins pe trotuarele largi de pe Boulevard Pasteur şi să ţin cu graţie între degetele recent manichiurate o revistă franţuzească de modă, un *gin-fizz* sau o turcească într-un portţigaret de fildeş.

Pentru întâia oară în mai bine de trei luni, m-am privit atent, descoperind că aveam urgent nevoie să-mi îngrijesc

frumuseţea. O vecină mi-a epilat sprâncenele, alta mi-a aranjat mâinile. M-am machiat din nou după ce luni la rând nu făcusem decât să mă spăl pe faţă: am ales creioane de contur şi carmin pentru buze, farduri de pleoape, roşu de obraz, eye-liner şi mascara pentru gene. Am pus-o pe Jamila să-mi taie părul cu foarfecă de croitorie, după o fotografie dintr-un *Vogue* vechi, de care dădusem în valiză. Coama deasă şi neagră ce-mi ajungea până la mijlocul spatelui a căzut în meşe dezordonate pe podeaua bucătăriei, ca aripile unor corbi morţi, până când părul, tăiat drept, mi-a ajuns la nivelul bărbiei, neted, cu cărare într-o parte şi dând să-mi cadă nedomolit peste ochiul drept. La naiba cu pătura lui călduroasă, care îl fascina pe Ramiro. N-aş putea să spun dacă noua tunsoare mă avantaja sau nu, dar m-a făcut să mă simt mai proaspătă, mai liberă. Înnoită, definitiv departe de serile petrecute sub paletele ventilatorului din camera noastră de la hotel Continental, de ceasurile fără sfârşit în care aveam drept haină doar trupul lui răsucit pe al meu şi pletele mele lungi risipite ca o pelerină peste cearşafuri.

Aspiraţiile Candelariei s-au materializat abia câteva zile mai târziu. Mai întâi a localizat în cartierul nou trei apartamente ce se puteau închiria imediat. Mi-a explicat amănunţit cum arăta fiecare şi ne-am sfătuit împreună ce avea bun şi rău fiecare dintre ele, iar la sfârşit ne-am hotărât.

Primul apartament despre care mi-a vorbit contrabandista părea în principiu perfect: mare, modern, nou, aproape de Poştă şi de Teatrul Spaniol. „Are chiar şi un duş mobil, aidoma unui telefon, fetiţo, numai că, în loc să auzi cine îţi vorbeşte, din el iese un şuvoi de apă cu care

ţinteşti unde vrei”, mi-a explicat, uimită de asemenea minune. Dar am renunţat, totuşi, la el. Şi asta fiindcă era vecin cu un maidan populat din plin de pisici costelive şi gunoaie. Şi, gândindu-ne că nu le-ar fi plăcut clientelor sofisticate la care aspiram, am renunţat la atelierul cu duş telefonic.

Al doilea era pe strada principală din Tetuan, pe atunci a Republicii, într-o casă frumoasă cu turnuleţe în colţuri, aproape de piaţa Muley-el-Mehdi, ce avea să devină curând Primo de Rivera. La prima vedere, şi el avea toate calităţile necesare: era spaţios, avea prestanţă, nu se învecina cu un maidan, ci era chiar pe colţ, între două artere centrale şi circulate. Dar ne-a speriat o vecină: alături locuia una dintre cele mai bune croitorese din oraş, mai în vârstă şi foarte cunoscută. Am analizat situaţia şi am decis să renunţăm şi la acela: mai bine să nu deranjăm concurenţa.

Am ales deci al treilea apartament. Pentru atelier şi locuinţă am ales, în cele din urmă, un apartament mare de pe Strada Sidi Mândri, dintr-un edificiu placat cu faianţă, pe lângă Cazinoul Spaniol, pasajul Benarroch şi hotelul Nacional, nu departe de Piaţa Spaniei, înaltul Comisariat şi palatul califului, a cărui intrare era păzită de o gardă impunătoare, într-o exotică desfăşurare de turbane şi pelerine somptuoase, care fluturau în aer.

Candelaria s-a înţeles cu evreul Jacob Benchimol, care, începând de atunci, foarte discret, mi-a fost proprietar pentru exact trei sute şaptezeci şi cinci de pesete pe lună. Trei zile mai târziu, eu, noua Sira Quiroga, şi falsa identitate, care poate că urma să devină reală într-o bună

zi, am intrat în posesia lui şi am deschis larg porţile unei noi etape din viaţa mea.

— Ia-o înainte, a zis Candelaria, dându-mi cheia. De-acum încolo, n-ar strica să fim văzute mai rar împreună. Vin şi eu ceva mai târziu.

Mi-am croit drum prin forfota de pe Luneta, urmărită neîntrerupt de privirile bărbaţilor. Nu-mi aminteam să mă fi privit niciun sfert din ei în lunile dinainte, când eram o tânără sfioasă, cu părul strâns într-un conci fără haz, ce mergea fără chef, abia târându-şi hainele şi rănile din trecutul pe care voia să-l uite. Acum mă mişcăm cu falsă dezinvoltură, străduindu-mă să risipesc, în trecere, parfumul unei arogante şi al unui *savoir-faire* pe care nimeni nu şi le-ar fi putut închipui cu câteva săptămâni mai înainte.

Deşi încercam să impun paşilor mei un ritm liniştit, în nici zece minute am ajuns la destinaţie. Nu dădusem nicicând atenţie acelui edificiu, cu toate că era la doar câţiva metri de strada mare din cartierul spaniol. Mi-a făcut plăcere să-i observ imediat toate calităţile pe care le consideram necesare: era bine poziţionat şi plin de prestanţă pe dinafară, emana ceva exotism arăbesc prin faianţa faţadei, dar şi sobrietate europeană prin interior. Zonele comune de acces erau elegante şi bine amplasate; scara nu era prea lată, dar avea o balustradă frumoasă din fier forjat, care se încolăcea cu graţie în susul treptelor.

Portalul era deschis, cum erau toate în acei ani. Am presupus că exista o portăreasă, dar nu s-a arătat. Am început să urc, neliniştită, aproape pe vârfuri, încercând să nu-mi fac auziţi paşii. Pe afară, păream să fi câştigat siguranţă şi prestanţă, dar în sinea mea eram tot timidă şi

preferam să trec pe cât posibil neobservată. Am ajuns la etajul întâi fără să întâlnesc pe nimeni, iar pe palier am văzut două uşi identice, în stânga şi în dreapta, ambele încuiate. Prima era a vecinilor, pe care nu-i cunoşteam încă. A doua era a mea. Am scos cheia din poşetă, am vârât-o în broască, cu degete nervoase, şi am răsucit-o. Am împins uşa, sfioasă, şi câteva clipe n-am îndrăznit să intru, ci mi-am plimbat doar privirea peste tot ce puteam vedea din cadrul uşii. O cameră de primire spaţioasă, cu pereţii goi şi podeaua din plăci geometrice în alb şi grena, începutul unui coridor, în fund. Un salon mare, la dreapta.

În cursul anilor, multe au fost clipele în care soarta mi-a menit schimbări nebănuite, surprize şi cotituri neprevăzute, pe care a trebuit să le înfrunt în graba mare aşa cum veneau.

Uneori eram pregătită pentru ele; de multe alte ori, nu. Dar niciodată nu am fost mai conştientă că începeam un nou ciclu decât în acea amiază de octombrie când am îndrăznit, în sfârşit, să trec pragul, făcând câţiva paşi răsunători în pustietatea locuinţei fără mobilier. Lăsam în urmă un trecut complicat şi, ca într-o premoniţie, în faţă mi se deschidea un magnific spaţiu gol, pe care timpul avea să-şi asume misiunea de a-l umple. Cu ce? Cu lucruri şi sentimente. Cu clipe, senzaţii şi persoane; într-un cuvânt, cu viaţă.

M-am îndreptat spre salonul cufundat pe jumătate în penumbră. Trei balcoane închise şi protejate cu obloane din lemn vopsit verde opreau lumina zilei. Le-am deschis unul câte unul, şi toamna marocană a intrat brusc în încăpere, adăugând umbrelor dulci semne bune.

Am savurat tăcerea şi singurătatea, amânând totul preţ de câteva minute. N-am făcut nimic; am stat doar în picioare în miezul neantului, asimilându-mi noul loc pe lume. După o vreme, presupunând că trebuia să ies din letargie, am strâns, în fine, o doză rezonabilă de hotărâre şi m-am pus în mişcare. Cu vechiul atelier al donei Manuela drept termen de comparaţie, am parcurs tot apartamentul şi, mental, i-am delimitat zonele. Salonul va fi marea sală de primire; acolo vom prezenta idei, vom consulta modele, vom alege ţesături şi vom croi, dar vom primi şi comenzi. În camera cea mai apropiată de salon, un soi de sufragerie cu balcon pe colţ, probe. La mijlocul culoarului, o draperie va despărţi zona exterioară de restul casei. Culoarul şi odăile ce dădeau în el vor fi zona de lucru: atelier, magazie, călcătorie, spaţiu pentru rochii finisate, iluzii şi tot ce mai încăpea. Spaţiul din fundul locuinţei, cel mai întunecos şi mai puţin făţos, va fi al meu. Acolo va trăi cu adevărat femeia îndurerată şi desţărată cu forţa, plină de datorii, procese şi nesiguranţă. Cea al cărei unic capital erau o valiză pe jumătate goală şi o mamă singură, care lupta pentru supravieţuire într-un oraş de departe. Ştiam că pentru afacere fusese necesar preţul multor pistoale. Aici va fi refugiul meu intim. În afara lui, dacă obligam, în sfârşit, soarta să nu-mi mai întoarcă spatele, urma să fie spaţiul public al croitoresei venite din capitala Spaniei pentru a deschide în Protectorat cea mai superbă casă de modă din zonă.

M-am întors la intrare, unde cineva bătea cu degetele în uşă. Am deschis imediat, ştiind cine era. Candelaria a alunecat înăuntru ca o râmă mare.

— Cum ţi se pare, fetiţo? Ţi-a plăcut? a întrebat, îngrijorată. Se gătise pentru ocazie: purta un taior pe care i-l cususem cu, o pereche de pantofi moştenită de la mine, cu două numere mai mici, iar cumătra Remedios îi făcuse o pieptănătură complicată. Pe sub fardul aplicat stângaci pe pleoape, ochii negri îi străluceau molipsitor. Era o zi specială şi pentru ea, începutul a ceva nou şi neaşteptat. Afacerea gata să demareze era o miză imensă pentru prima şi singura dată în viaţa furtunoasă a contrabandistei. Poate că noua etapă avea să-i compenseze foamea din copilărie, ciomăgelile aplicate de bărbat şi ameninţările auzite fără preget de ani de zile din gura poliţiei. Îşi pierduse trei sferturi din viaţă negustorind, înşelând, fugind şi măsurându-şi forţele cu ghinionul; poate că venise clipa să se aşeze şi să se odihnească.

Nu i-am spus imediat cum mi se părea apartamentul; i-am înfruntat câteva momente privirea, socotind tot ce gândise acea femeie despre mine din clipa când comisarul mă adusese în casa ei ca pe o povară nedorită.

Am privit-o în tăcere, şi peste ea, neaşteptată, a trecut umbra mamei. Dolores şi contrabandista nu aveau prea multe în comun. Mama era numai rigoare şi temperanţă, iar Candelaria, faţă de ea, dinamită pură. Aveau feluri de a fi, coduri etice şi moduri de a înfrunta loviturile sorţii complet opuse, dar pentru prima oară le-am simţit într-o uşoară consonanţă. Fiecare din ele, în felul şi lumea ei, aparţinea unei stirpe de femei viteze şi luptătoare, capabile să-şi croiască drum în viaţă cu puţinul pe care soarta li-l oferise. Pentru mine şi pentru ele, pentru noi toate, trebuia să lupt ca să-mi ţin afacerea pe picioare.

— Îmi place mult, am zis în sfârşit, surâzând. E perfect, Candelaria; nu mi-aş fi putut închipui unul mai bun.

Mi-a întors zâmbetul şi m-a ciupit de obraz, duios şi cu o înţelepciune veche de când lumea. Amândouă simţeam că, începând de atunci, totul va fi diferit. Vom continua să ne vedem, desigur, dar numai din când în când şi discret. Nu vom mai locui sub acelaşi acoperiş, nici nu vom mai asista împreună la certurile de la masă; nu vom mai strânge masa după cină, nici nu vom mai vorbi în şoaptă în bezna din odaia mea mizeră. Drumurile noastre erau gata să se despartă, într-adevăr. Dar amândouă ştiam că, până la sfârşitul zilelor, ne va uni ceva despre care nimeni nu ne va auzi vorbind vreodată.

14

În mai puţin de o săptămână, m-am instalat. Împinsă de Candelaria, am organizat spaţii şi am comandat mobilier, aparate şi unelte. Ea prelua totul cu inteligenţă şi bani, dispusă să se implice peste poate în acea afacere cu viitor încă ceţos.

— Cere cu propria-ţi gură, sufleţelule, că eu n-am văzut niciun atelier de croitorie în toată viaţa mea afurisită, aşa că nu prea am idee de ce unelte ai nevoie în asemenea afacere.

Dacă nu ne-ar sufla războiul ăsta blestemat în ceafa, am putea merge împreună la Tanger, să cumpărăm minunăţii franţuzeşti din Palais du Mobilier şi, în treacăt, o jumătate de duzină de chiloţei de la Sultana, dar suntem la Tetuan şi cam şchioape de-un picior; nu vreau să se facă prea mare legătură între noi, aşa că tu cere-mi ce vrei, iar eu mă străduiesc să găsesc prin cunoscuţi. Dar grăbeşte-te, fato: spune-mi ce să caut şi cu ce să încep.

— Mai întâi, salonul. Trebuie să fie imaginea casei, să dea impresia de eleganţă şi bun-gust, am zis, reamintindu-mi atelierul donei Manuela şi toate reşedinţele pe unde trecusem, ducând haine.

Apartamentul de pe Strada Sidi Mândri, construit pe măsura micuţului Tetuan, era mai mic şi mai puţin arătos decât vechile case ale protipendadei din Madrid, dar amintirea lor îmi putea servi de model pentru a structura prezentul.

— Şi ce să-i punem?

— O sofa divină, patru fotolii bune, o masă mare în mijloc două, trei mai mici pe laturi. Draperii din damasc la balcoane şi o lustră mare. Pentru moment, ajunge. Mobile puţine, dar cu mare stil şi dintre cele mai bune.

— Nu prea ştiu cum să dau de ele, fato, că la Tetuan nu-s magazine aşa luxoase. Stai să chibzuiesc puţin; un amic de-al meu are un transportator, să vedem dacă-l pot pune să-mi aducă... Mă rog, nu-ţi face griji, că mă descurc eu cumva şi, dacă unele-s de mâna a doua sau a treia, dar dintre cele mai bune, bune de-adevăratelea, nu cred să deranjeze prea mult, nu-i aşa? Că astfel vei părea de familie şi mai bună. Dă-i 'nainte, fetiţo.

— Modele, reviste de modă străine. Dona Manuela avea cu duzinile; când se învecheau, ni le dădea nouă, iar eu le duceam acasă, nu mă plictiseam niciodată de ele.

— Şi ele vor fi greu de găsit; ştii că, de când cu răscoala, graniţele-s închise şi se primesc foarte puţine de afară. Da', mă rog, ştiu că amicul are un salvconduct pentru Tanger, să văd dacă-mi poate face favoarea de a le aduce; o să-mi scrie p-ormă o factură zdravănă, dar vede el Domnul...

— Să vedem dacă avem noroc. Ai grijă ca majoritatea să fie dintre cele mai bune.

Mi-am reamintit câteva nume de reviste pe care le cumpăram îndeobşte la Tanger în ultimul timp, când Ramiro începuse să mă neglijeze. Mă refugiam nopţi întregi în desenele şi pozele lor.

— Americane, *Harper's Bazaar, Vogue, Vanity Fair*, şi *Madame Figaro* din Franţa, am adăugat. Câte găseşti.

— Să continuăm. Altceva.

— Pentru camera de probă, un triptic cu oglinzi. Încă două fotolii. Şi o banchetă tapiţată, pe care să punem hainele.

— Altceva.

— Ţesături. Cupoane de trei sau patru palme din cele mai bune, drept mostre, nici vorbă de baloturi întregi înainte de-a porni afacerea.

— Cele mai bune le au la Caraquefia; de ieftinelile pe care le vând arabii lângă piaţă nici vorbă, că-s prea puţin elegante. Să văd şi ce-mi pot găsi indienii de pe Luneta, care-s tare isteţi şi păstrează mereu ceva special în odaia din spate. Am buni colaboratori în zona franceză, să vedem dacă nu putem obţine şi de-acolo vreun lucruşor interesant. Mai cere, fetiţo.

— O maşină de cusut, o Singer americană, dacă se poate. Chiar dacă vom face totul de mână, tot e bine s-o avem. Un fier cu scândură de călcat. Şi două manechine. De restul mai bine mă ocup singură într-un minut, spune-mi doar unde-i cea mai bună mercerie.

Ne-am organizat treptat. Eu ceream, iar neobosita Candetaria îşi folosea din umbră talentele negustoreşti, pentru a găsi tot ce aveam nevoie. Uneori, la ore

nepotrivite, primeam lucruri camuflate, acoperite cu pături şi cărate de oameni cu chip măsliniu. Alteori negoţul se făcea la lumina zilei, sub ochii trecătorilor. Soseau mobile, zugravi, electricieni, pachete, unelte şi comenzi fără şir. Sub noul chip al femeii de lume, plină de strălucire şi dezinvoltură, de la înălţimea tocurilor, am urmărit totul de la cap la coadă. Hotărâtă, cu genele pline de mascara şi netezindu-mi fără preget noua coafură, am rezolvat oportun toate situaţiile neprevăzute ce s-au ivit şi m-am făcut cunoscută vecinilor. Toţi mă salutau discret, ori de câte ori ne întâlneam în portal sau pe scară. La parter erau un magazin de pălării şi o tutungerie; la primul etaj, în faţa mea, locuiau o doamnă în etate, în doliu, şi un tânăr grăsuţ, cu ochelari, pe care l-am bănuit că-i era fiu. De sus, alte două familii, cu o droaie de copii, încercau să tragă cu ochiul cât puteau de mult, pentru a afla cine le va fi viitoarea vecină.

Toate au fost gata în câteva zile: trebuia doar să avem ce face cu ele. Îmi amintesc, de parcă a fost ieri, de prima noapte când am dormit acolo, singură şi speriată; abia dacă am pus un minut geană peste geană. Când s-a crăpat de ziuă, am auzit ultimele zgomote casnice din vecini: un copil care se smiorcăia, un radio deschis, mama şi fiul de la uşa din faţă care se certau în gura mare, sunetul faianţei şi al apei care curgea din robinet pe când cineva spăla ultimele farfurii ale cinei luate târziu. Pe măsură ce dimineaţa trecea, zgomotele străine au fost tot mai slabe şi altele, imaginare, le-au luat locul: mi se părea că mobilele scârţâiau mai mult decât era normal, că răsunau paşi pe dalele din coridor şi umbre mă pândeau de pe pereţii recent zugrăviţi. Nu se arătase încă prima rază

de soare, când m-am dat jos din pat, căci nu-mi mai puteam stăpâni spaimele nici-o clipă în plus. M-am dus în salon, am tras obloanele şi am privit afară, în aşteptarea zorilor. Din minaretul unei moschei am auzit chemarea la *fayr*, prima rugăciune a zilei. Nu era încă nimeni pe străzi, iar masivul Gorgues, abia întrezărit în beznă, s-a ivit, maiestuos, odată cu prima lumină. Puţin câte puţin, oraşul s-a pus în mişcare. Slujnicele maure s-au arătat, învăluite în câte un *jaique* şi o mantilă. Câţiva bărbaţi au luat-o în sens invers, ducându-se la muncă, iar, câte două sau trei, nişte femei cu văl negru s-au dus în grabă la liturghia din zori. N-am văzut cum se duceau copiii la şcoală, nici cum se deschideau dughenele şi birourile, nici cum plecau slujnicele după *churros*[28], nici cum gospodinele porneau la piaţă, ca să-şi aleagă marfa pe care apoi arăbeii aveau să le-o ducă acasă în coşurile mari şi pline din cârcă. Fiindcă înainte am intrat iar în salon şi m-am aşezat pe splendida mea sofa, îmbrăcată în tafta grena. Pentru ce? Pentru a aştepta ca, în fine, să mi se schimbe soarta.

Jamila a venit devreme. Ne zâmbeam nervos, pentru fiecare era prima zi. Candelaria mi-o cedase, iar eu îi fusesem recunoscătoare pentru gest: ţineam foarte mult una la alta, iar tânăra avea să-mi fie o mare aliată, o soră mai mică. „Eu găsesc o Fatima cât ai clipi; tu ia-o pe Jamila, care-i fată foarte bună, şi ai să vezi că are să-ţi fie de mare ajutor.” Blânda Jamila m-a însoţit aşadar, încântată să scape de truda nesfârşită de la pensiune şi să înceapă

28 Desert tradiţional spaniol preparat din lapte, făină, sare şi zahăr, din care se face un aluat care apoi este prăjit în tigaie. Se serveşte cu sos de ciocolată.

alături de dimişoara ceva nou, care să ofere tinereţii ei o viaţă mai puţin obositoare.

Într-adevăr, Jamila venise, dar n-a urmat-o nimeni. Nici în prima, nici în a doua, nici în următoarea zi. În toate acele trei dimineţi, m-am trezit înainte de ivitul zorilor şi m-am îmbrăcat la fel de îngrijit. Hainele şi părul impecabile, casa ca un pahar; revistele *glamour*, cu femei elegante care surâdeau pe copertă, iar în atelier uneltele aranjate ordonat: totul potrivit la milimetru, aşteptând-o pe cea care avea să-mi solicite serviciile. Dar nimeni nu părea să aibă intenţia de a o face.

Auzeam uneori zgomote, paşi, voci pe scară. Fugeam la uşă în vârful picioarelor şi priveam neliniştită pe vizor, dar sunetele nu erau niciodată pentru mine. Lipind ochiul de sticla rotundă, vedeam trecând copii zgomotoşi, doamne grăbite şi taţi cu pălărie, slujnicuţe încărcate, comisionari, portăreasa cu şorţ, poştaşul care tuşea şi o listă nesfârşită de alţi figuranţi. Dar nimeni nu venea să-şi comande haine la atelierul meu.

Am şovăit dacă s-o anunţ pe Candelaria sau să aştept răbdătoare. Am şovăit o zi, două, trei, până ce aproape că le-am pierdut numărul. În sfârşit, am decis să mă duc pe Luneta şi s-o rog să-şi contacteze mai intens posibilele cliente, să pună în mişcare toate resorturile pentru ca ele să afle că atelierul funcţiona deja. Ori izbutea, ori, de nu, afacerea noastră avea să moară înainte de a începe. Dar n-am mai făcut acest pas şi nu i-am mai cerut să intervină, fiindcă tocmai în acea dimineaţă am auzit, în fine, soneria.

— *Guten morgen*. Eu Frau Heinz, abia sosit la Tetuan şi nevoiesc hain.

Am primit-o în taiorul albastru-plumburiu pe care mi-l cususem cu câteva zile în urmă. Purtam fustă creion strâmtă, jachetă pe talie, fără cămaşă pe dedesubt şi cu primul nasture cusut cu o precizie milimetrică chiar acolo unde decolteul îşi pierdea decenţa. Chiar şi aşa, eram teribil de elegantă. Drept orice altă podoabă, la gât aveam un lanţ lung din argint, de care atârnau nişte foarfeci vechi, din acelaşi metal; nu mai tăiau de vechi ce erau, dar le găsisem în bazarul unui anticar, căutând o lampă, şi hotărâsem imediat să le adaug noii mele imagini.

Nou-sosita abia m-a privit şi s-a prezentat: ochii îi păreau mai ocupaţi să măsoare prestanţa casei de modă şi să afle dacă era la înălţimea nevoilor ei. N-a fost greu s-o primesc: a trebuit doar să-mi închipui că nu eram eu, ci dona Manuela, reîncarnată într-o străină atrăgătoare şi pricepută. Am luat loc în salon, fiecare în câte un fotoliu; ea într-o poziţie hotărâtă, uşor bărbătească, eu, cu cea repetată de o mie de ori, punând cum nu se putea mai frumos picior peste picior. Mi-a zis în păsăreasca ei ce voia. Două taioare, două rochii de seară. Şi un costum de tenis.

— Nici-o problemă, am minţit.

N-aveam nici cea mai vagă idee despre cum naiba arăta un costum de tenis, dar nu mă gândeam să-mi recunosc neştiinţa nici chiar în faţa plutonului de execuţie. Am consultat reviste şi am examinat croieli. Pentru rochiile de seară, a ales două modele ale unor mari creatori din acei ani, Marcel Rochas şi Nina Ricci, găsite în paginile unei reviste franţuzeşti care prezenta întreaga *haute couture* din sezonul de toamnă-iarnă 1936. Idei pentru costumele de zi a luat din revista americană *Harper's Bazaar*: două modele ale casei Harry Angelo, un nume de care eu nu auzisem,

deşi m-am ferit cât am putut s-o recunosc deschis. Încântată de desfăşurarea mea de reviste, nemţoaica s-a chinuit să mă întrebe în spaniola ei rudimentară de unde făcusem rost de ele. M-am prefăcut că n-o înţeleg: dacă ar fi aflat prin ce şiretlicuri făcuse rost de ele asociata mea, contrabandista, prima mea clientă ar fi luat-o pe loc la sănătoasa şi niciodată n-aş mai fi dat ochii cu ea. Apoi am început să alegem ţesăturile. I-am pus în faţă mostre date de diferite magazine şi i-am descris pe rând culorile şi calităţile lor.

A luat hotărâri destul de repede. Şifon, catifea şi organza pentru rochiile de seară; flanel şi caşmir pentru taioarele de zi. Despre modelul şi ţesătura costumului de tenis n-am vorbit: urma să mă descurc singură la momentul potrivit. Vizita a durat peste un ceas. Pe la mijlocul ei, Jamila, îmbrăcată cu un caftan turcoaz şi având ochii mari şi negri pictaţi cu kohl, şi-a făcut tăcută apariţia, aducând o tavă lucioasă cu biscuiţi arăbeşti şi ceai de mentă îndulcit. Nemţoaica a acceptat încântată, iar eu i-am arătat noii slujnice toată recunoştinţa, făcându-i un semn aproape imperceptibil, dar complice, cu ochiul. La sfârşit, i-am luat măsurile. Le-am notat foarte uşor într-un caiet cu coperte din piele: versiunea cosmopolită a doñei Manuela pe care o adoptasem îmi era foarte utilă. Am stabilit prima probă peste cinci zile şi ne-am luat rămas-bun cu cea mai aleasă politeţe. „La revedere, Frau Heinz, vă mulţumesc pentru vizită.” „Adio, Frăulein Quiroga, la revedere.” Nici n-am închis bine uşa, că mi-am şi acoperit gura cu mâinile, stăvilind strigătul, şi mi-am înfipt picioarele în podea, ca să nu tropăi ca un cal sălbatic. De mi-aş fi putut da frâu liber,

mi-aş fi arătat entuziasmul de a şti că aveam o primă clientă şi nu mai puteam face cale întoarsă.

În zilele următoare, am lucrat zi şi noapte. Realizam pentru prima oară de una singură piese de o asemenea anvergură, fără supravegherea sau ajutorul mamei sau al donei Manuela. Aşa că mi-am ascuţit la maximum toate cele cinci simţuri, dar teama să nu greşesc nu m-a părăsit, totuşi, nici-o clipă. Am descompus mental modelele din reviste şi, când pozele nu mi-au mai fost utile, mi-am încordat mintea, încercând să-mi închipui tot ce nu izbutisem să văd. Am însemnat ţesăturile cu creta de croitorie şi am croit piesele pe cât de atent, pe atât de precis. Am montat, demontat, remontat. Am însăilat, surfilat, aranjat, desfăcut, rearanjat materialele pe manechin până când rezultatul mi s-a părut satisfăcător. Moda se schimbase mult de când începusem să mă mişc în lumea aţei şi stofelor. Când intrasem în atelierul doñei Manuela, pe la mijlocul anilor 1920, predominau rochiile scurte de zi, cu linii răzleţe şi talie joasă, alături de tunicile de seară languroase, cu tăieturi nete, de o aleasă simplitate. Deceniul anilor 1930 adusese rochii mai lungi, cu tăieturi în *hiais* şi talii ajustate, şi marcase umerii, punând în valoare siluetele voluptoase. Moda se schimba în ritmul vremurilor, şi odată cu ea evoluau pretenţiile clientelor şi arta croitoreselor. Dar am ştiut să mă adaptez: mi-ar fi plăcut să-mi pot trăi şi viaţa la fel de uşor cum mă adaptam la capriciile tendinţelor dictate de la Paris.

15

Primele zile au trecut în zbor. Trudeam fără preget şi ieşeam foarte puţin, abia cât să fac o scurtă plimbare la căderea serii. Întâlneam îndeobşte vecini: mama şi fiul de la uşa din faţă, ţinându-se de braţ, doi sau trei dintre copiii de deasupra, care coborau scara în goana mare, ori câte o doamnă grăbită să intre în casă, unde era aşteptată pentru a pregăti cina familiei. O singură umbră mi-a întunecat treaba în prima săptămână: blestematul de costum de tenis.

Am trimis-o pe Jamila cu un bileţel pe Strada Luneta: „Am nevoie de reviste cu modele de costume de tenis. Chiar şi vechi”.

— Duamna Candelaria spus Jamila vine mâine.

Jamila s-a dus a doua zi la pensiune şi a revenit cu un teanc de reviste pe care abia îl putea duce în braţe.

— Duamna Candelaria spus că dimişoara Sira priveşte revistele astea mai întâi, m-a informat cu dulceaţă în glas în spaniola el stângace.

Era îmbujorată de atâta grabă, deborda de energie şi iluzii. Într-un fel, îmi amintea de mine în primii ani de muncă la atelierul din Strada Zurbano, când trebuia doar să alerg de colo-colo cu comisioane şi comenzi, străbătând străzile sprintenă şi fără griji, ca o pisicuţă maidaneză, profitând de orice mică distracţie ce-mi îngăduia să zăbovesc câteva minute peste ora de întoarcere şi să mă încui cât mai târziu cu putinţă între patru pereţi. Nostalgia mă ameninţa cu loviturile ei, dar ştiam să mă feresc la vreme şi să mă fofilez, eschivându-mă graţios: învăţasem arta fugii şi o practicam ori de câte ori îi presimţeam ameninţarea în apropiere.

Am răsfoit cu nerăbdare revistele. Toate vechi, multe foarte ponosite, unele chiar fără coperte. Puţine de modă, cele mai multe pe teme generale. Câteva din Franţa, majoritatea din Spania sau chiar din Protectorat: *La Esfera, Blanco y Negro, Nuevo Mundo, Marruecos Gráfico, Ketama*. Multe pagini aveau colţurile îndoite; Candelaria le răsfoise, poate, la iuţeală şi-mi marcase unele. Le-am deschis şi n-am zărit nimic din ceea ce aşteptam. Într-o poză, două doamne date cu briantină, în alb din cap până-n picioare şi ţinând fiecare în mâna stângă o rachetă, dădeau mâna

peste o plasă. În altă imagine, un grup de femei foarte elegante aplaudau un jucător de tenis căruia i se înmâna un trofeu. Mi-am dat seama că în bileţelul trimis Candelariei nu pomenisem că era un costum de tenis pentru femei. Eram gata s-o chem pe Jamila şi s-o trimit iar la pensiunea de pe Strada Luneta, când am scos un strigăt de bucurie. În a treia dintre revistele marcate apărea chiar ceea ce-mi trebuia. Un amplu reportaj prezenta o jucătoare de tenis cu un jerseu deschis la culoare şi un soi de fustă din două părţi, o fustă obişnuită şi un pantalon amplu: ceva ce nu mai văzusem în viaţa mea, ca şi, mai mult decât probabil, majoritatea cititorilor acelei reviste, dacă judecam după cât de amănunţit reproduceau acele poze echipamentul femeii.

Textul era în franceză şi abia l-am priceput, dar pomenea de multe ori de jucătoarea de tenis Lili Alvarez, de designera Bisa Schiaparelli, de un loc numit Wimbledon. În ciuda bucuriei de a găsi câteva indicii după care să lucrez, m-a cuprins teama. Am închis revista şi am cercetat-o pe îndelete. Era veche, îngălbenită. Am căutat anul. 1931. Lipsea ultima copertă, avea urme de umezeală pe margini şi câteva pagini rupte. M-a copleşit spaima. Nu puteam să-i arăt vechitura aia nemţoaicei şi să-i cer părerea despre costum; riscam să-mi distrug faima de croitoreasă distinsă, deţinătoare a celor mai recente tendinţe. Umblam nervoasă prin casă, încercând să găsesc o ieşire, o strategie, orice m-ar fi ajutat să depăşesc situaţia. Am parcurs fără preget dalele din coridor, dar nu mi-a trecut prin minte decât să copiez modelul şi să-l dau drept propriu şi original; cum n-aveam habar de desen, rezultatul ar fi fost atât de stângaci, că m-ar fi coborât câteva trepte în ierarhia croitoreselor elegante.

Neputându-mă linişti, am hotărât să recurg iar la Candelaria. Jamila ieşise; prea puţinele treburi din casă îi ofereau frecvente momente de distracţie, de neînchipuit în zilele de trudă de la pensiune. În căutarea timpului pierdut, fata profita de ele pentru a ieşi mereu în stradă, cu scuza de a face câte un mic comision. „Dimişoara vrea cumpărat Jamila seminţe, da?” Nu mai aştepta niciun răspuns şi se repezea pe scară în jos, căutând seminţe ori pâine, fructe sau măcar aer şi libertate. Am smuls paginile din revistă, le-am pus în geantă şi am hotărât să mă duc singură la pensiune, dar, când am ajuns, n-am găsit-o acasă pe contrabandistă. În pensiune erau doar slujnica nouă, care se spetea în bucătărie, şi învăţătorul, care stătea la fereastră, foarte gutunărit. M-a salutat cu simpatie.

— Ia te uită, ia te uită, ce bine pare să ne meargă de când am schimbat hogeacul, a zis, ironizându-mi noua imagine.

Abia am dat atenţie vorbelor lui; altceva mă interesa.

— N-aveţi idee pe unde umblă Candelaria, don Anselmo?

— Habar n-am, fetiţo; ştii doar că-şi trece viaţa umblând de colo până colo, iute ca o coadă de şopârlă.

Mi-am răsucit degetele, nervoasă. Trebuia să dau de ea, aveam nevoie de o soluţie. Învăţătorul mi-a intuit neliniştea.

— Ai păţit ceva, fetiţo?

Deznădăjduită, am apelat la el.

— Desenaţi bine, nu-i aşa?

— Eu? Nici vorbă. De cum mă scoţi din triunghiul echilateral, sunt pierdut.

N-aveam nici cea mai vagă idee despre ce era un triunghi echilateral, dar mi-era totuna: ce mai, nici vechiul vecin de pensiune nu mă putea ajuta. Mi-am răsucit iar degetele şi m-am uitat peste balcon, sperând s-o văd venind pe Candelaria. Am privit strada aglomerată şi am bătut, nervoasă şi neatentă, din picior.

— De ce nu-mi spui ce cauţi, ca să te pot ajuta?

M-am întors.

— Am nevoie de cineva care să deseneze bine, ca să-mi copieze câteva modele dintr-o revistă.

— Du-te la şcoala lui Bertuchi[29].

— A cui?

— A lui Bertuchi, pictorul.

Faţa mea i-a dezvăluit întreaga-mi ignoranţă.

— Dar, fetiţo, eşti de trei luni în Tetuan şi încă n-ai auzit de maestrul Bertuchi? Mariano Bertuchi, marele pictor al Marocului.

Nici nu ştiam cine era Bertuchi, nici nu mă interesa. Nu voiam decât să-mi rezolv urgent problema.

— Şi el mi-ar putea desena ce-mi trebuie? am întrebat, îngrijorată.

---

29 Mariano Bertuchi Nieto (1884-1955) a fost o mare personalitate a lumii culturale din Maroc, unul dintre cei mai reprezentativi pictori din Protectorat. A oferit o imagine seducătoare şi autentică a Marocului: obiceiuri, tradiţii, patrimoniul cultural al berberilor, evreilor, arabilor etc. A fost director al Şcolii de artă şi meserii tradiţionale din Tetuan, al Muzeului de etnografie marocană din Tetuan şi al Şcolii de covoare din Chefchaouen.

Don Anselmo a hohotit, apoi a tuşit urât. Cele trei pachete zilnice de ţigări Toledo îi serveau zi după zi o factură tot mai neagră.

— Dar ciudată mai eşti, Sirita, fata mea. Cum să-ţi deseneze Bertuchi modele?! Don Mariano e un artist dedicat picturii, care face să dăinuie artele tradiţionale ale acestui pământ şi duce imaginea Marocului dincolo de fruntarii, dar nu face portrete de comandă. În şcoala lui poţi găsi o mulţime de persoane care ţi-ar putea da o mână de ajutor: tineri pictori care nu prea au treabă, fete şi băieţi care iau lecţii de pictură.

— Şi unde-i şcoala asta? am întrebat, punându-mi pălăria şi luându-mi geanta în graba mare.

— Lângă Puerta de la Reina.

Probabil că faţa mea năucă l-a emoţionat iar, căci, după ce a hohotit cu asprime şi a tuşit din nou, s-a ridicat cu greutate din jilţ şi a adăugat:

— Haide, să mergem, te însoţesc.

Am ieşit de pe Strada Luneta şi am intrat în *mellah*, mahalaua evreiască; i-am parcurs străzile înguste şi ordonate, rememorând în tăcere paşii fără şir din noaptea armelor. Dar totul părea diferit la lumina zilei, cu micile dughene şi casele de schimb deschise. Am intrat apoi pe ulicioarele arăbeşti din *medina*, cu reţeaua lor labirintică, unde încă îmi venea greu să mă orientez. În ciuda tocurilor înalte şi a îngustimii tubulare a fustei, mergeam repede pe pietre. Dar vârsta şi tusea îl împiedicau pe don Anselmo să meargă în ritmul meu. Şi, de asemenea, neîntrerupta vorbărie despre coloritul şi luminozitatea picturilor lui Bertuchi, despre uleiurile, acuarelele şi pensulele lui, ca şi

despre activităţile de promotor al şcolii de arte indigene şi de pregătire pentru belle arte ale pictorului.

— Ai trimis din Tetuan vreo scrisoare în Spania? a întrebat.

Trimisesem scrisori mamei, fireşte. Dar tare mă îndoiam că, în vremuri ca ale noastre, ajunseseră la Madrid.

— Păi, aproape toate mărcile poştale din Protectorat reproduc desene de-ale lui. Imagini cu Alhucemas, Alcazarquivir, Xauen, Larache, Tetuan. Peisaje, oameni, scene din viaţa cotidiană: totul e opera pensulei lui.

Mergeam înainte, el vorbind, eu grăbind pasul şi ascultând.

— N-ai văzut nici măcar afişele de promovare a turismului? Nu cred că în zilele astea sinistre mai are cineva intenţia să facă vizite de plăcere în Maroc, dar arta lui Bertuchi a promovat ani la rând frumuseţile acestui tărâm.

Ştiam: se referea la afişele ce atârnau peste tot, le vedeam zilnic. Imagini din Tetuan, Ketama, Arcila şi altele. Sub ele scria „Protectoratul republicii spaniole în Maroc”. În curând aveau să le schimbe numele.

Am ajuns la destinaţie după un drum lung, ocolind oameni, sukuri, capre, copii, jachete, *chilabe*, voci ce se târguiau, femei însărcinate, câini, bălţi, găini, arome de coriandru şi mentă, de pâine coaptă şi sos de măsline; viaţă, ce mai, cu găleata. Şcoala era la marginea oraşului, într-o clădire care aparţinea unei fortăreţe aflate deasupra zidului care dădea ocol oraşului. În jurul ei, mişcarea era moderată, intrau şi ieşeau tineri, unii singuri, alţii sporovăind în grup; Unii cu serviete mari sub braţ, alţii fără.

— Am ajuns. Te las aici; am să profit de plimbare ca să beau un vinişor cu nişte prieteni din Suica; în ultima vreme ies rar în stradă şi trebuie să profit de fiecare ocazie.

— Şi cum o să mă întorc? am întrebat, nesigură.

Nu dădusem nici-o atenţie drumului ocolit; credeam că învăţătorul avea să vină acasă cu mine.

— Nu-ţi face griji, oricare dintre tinerii aceştia va fi încântat să-ţi dea o mână de ajutor. Noroc cu desenele, să-mi povesteşti rezultatul.

I-am mulţumit că mă însoţise, am urcat treptele şi am intrat în şcoală. Am observat că mulţi se întorceau brusc să mă privească; nu erau prea obişnuiţi să întâlnească acolo femei ca mine. Am ajuns la jumătatea intrării şi m-am oprit stingheră, pierdută, neştiind ce să fac şi de cine să întreb. Nedându-mi timp să-mi calculez următorul pas, am auzit un glas în spate.

— Ia te uită, ia te uită, frumoasa mea vecină.

M-am întors, neştiind cine putea pronunţa acele vorbe, şi l-am văzut pe tânărul care locuia în faţa apartamentului meu. De astă dată, singur. Avea câteva kilograme în plus şi mai puţin păr decât ar fi fost normal la cei treizeci de ani pe care probabil că-i avea. Nu m-a lăsat să zic nici pâs. I-am fost recunoscătoare, fiindcă n-aş fi ştiut ce să-i spun.

— Pari uşor rătăcită. Te pot ajuta cu ceva?

Era întâia oară când mi se adresa. Deşi ne întâlniserăm adeseori de când mă mutasem, îl văzusem doar în compania maică-sii. Şi atunci, toţi trei abia dacă şoptiserăm un politicos „bună ziua”. Dar le ştiam şi alte glasuri, mai puţin amabile: le auzeam din casă aproape

noapte de noapte, când mama şi fiul o ţineau langa până târziu, certându-se tumultuos şi înfierbântat.

— Am nevoie de cineva care să-mi facă nişte desene.

— Se poate şti pentru ce?

Nu fusese insolent, doar curios. Iscoditor, direct şi uşor manierist. Părea mult mai decis decât în prezenţa maică-sii.

— Am nişte fotografii vechi de câţiva ani şi caut pe cineva care să-mi deseneze un model după ele. Poate că ştii, eu sunt croitoreasă. Trebuie să folosesc modelul pentru o clientă dar mai întâi trebuie să i-l arăt şi să fie de acord cu el.

— Le ai la dumneata?

Am încuviinţat scurt.

— Ai vrea să mi le arăţi? Aş putea să te ajut, cine ştie.

Am privit înjur. Nu era prea multă lume, dar erau destui pentru a nu-mi fi comod să scot în public tăieturile din reviste. N-a fost nevoie s-o spun; a intuit-o şi singur.

— Ieşim?

Odată ajunşi în stradă, am scos paginile vechi din poşetă. I le-am întins în tăcere, iar el le-a privit atent.

— Schiaparelli, muza suprarealiştilor, ce interesant. Mă pasionează suprarealismul, pe dumneata nu?

Habar n-aveam despre ce vorbea, în schimb eram foarte grăbită să-mi rezolv problema, aşa că am schimbat vorba, trecând peste întrebare.

— Ştii cine mi le-ar putea face?

M-a privit din spatele ochelarilor de miop şi a zâmbit fără să-şi dezlipească buzele.

— Crezi că ţi-aş putea fi de folos?

Chiar în acea noapte, mi-a adus schiţele; nu crezusem că le va face atât de repede. Mă pregăteam să-mi închei ziua, purtam cămaşa de noapte şi halatul lung, din catifea, pe care mi-l cususem singură, încercând să-mi omor vremea în zadarnica aşteptare a clientelei. Mâncasem în salon, pe o tavă unde acum erau doar resturile cinei frugale: un ciorchine de struguri, o bucată de brânză, un pahar cu lapte, câţiva biscuiţi, Peste tot domneau tăcerea şi întunericul, doar un lampadar mai ardea într-un ungher. M-a uimit să aud bătăi în uşă aproape de unsprezece noaptea; m-am dus repede la vizor, curioasă şi speriată. Văzându-l, am tras zăvorul şi am deschia.

— Bună seara, stimată doamnă. Sper că nu deranjez.

— Nici vorbă, încă nu dormeam.

— Îţi aduc nişte chestioare, a anunţat, lăsându-mă să întrevăd cartoanele din mâinile ascunse la spate.

Nu mi le-a întins, ci le-a ţinut în continuare pe jumătate ascunse, aşteptându-mi reacţia. Am şovăit câteva clipe, înainte de a-l invita să intre la ora aceea nepotrivită. Iar el a rămas impasibil în prag, nelăsându-mă să-i văd desenele, cu un zâmbet inofensiv pe faţă.

— Intră, te rog, am spus în cele din urmă.

— Mulţumesc, mulţumesc, a şoptit delicat, neascunzându-şi satisfacţia că-şi atinsese ţelul.

Purta cămaşă şi pantalon de stradă, iar deasupra o haină de casă din postav. Avea pe nas ochelarii mititei. Şi făcea gesturi afectate.

A cercetat, înfipt, intrarea şi s-a dus în salon nemaiaşteptând să-l invit.

— Îmi place foarte mult casa dumitale. E foarte arătoasă, foarte şic.

— Mulţumesc, abia mă instalez. Îmi poţi arăta, te rog, ce mi-ai adus?

Vecinului nu i-au mai trebuit şi alte vorbe pentru a pricepe că-i îngăduisem să intre la ceasul acela pentru a-i auzi comentariile pe teme de decoraţiuni interioare.

— Aici e mica dumitale comandă, a zis, arătându-mi, în sfârşit, ceea ce ţinuse ascuns.

Trei cartonaşe în creion şi acuarelă stilizau până la irealitate, din unghiuri şi poze diferite, un trup ce purta cu brio năstruşnica fustă care nu era fustă. Probabil că pe faţă mi s-a citit instantaneu satisfacţia.

— Înţeleg că le crezi bune, a spus, neascunzându-şi un oarecare orgoliu.

— Le cred foarte bune.

— Atunci, le opreşti?

— Fireşte. M-ai scos dintr-un mare bucluc. Zi-mi, te rog, ce-ţi datorez?

— Doar mulţumiri: e cadoul meu de bun venit. Mama zice că trebuie să fim politicoşi cu vecinii, deşi nu se prea omoară după dumneata. Cred că-i pari prea hotărâtă şi niţel prea frivolă, a subliniat ironic.

Am surâs, şi o uşoară înţelegere a părut să ne unească pe moment; doar un firicel, care s-a risipit ca fumul, de cum am auzit-o pe progenitoare strigând prin uşa întredeschisă numele fiului.

— Feeeeeee-lix!

Lungea e-ul, trăgând de el ca de elasticul unei praştii Nici n-a tensionat bine la maximum prima silabă, că a şi azvârlit-o cu putere pe a doua:

— Feeeeeeee-lix, a repetat.

El a dat ochii peste cap, într-un gest de exagerată disperare.

— Nu poate trăi fără mine, biata de ea. Am plecat.

Vocea de cocor a mamei l-a chemat a treia oară, cu infinita vocală iniţială.

— Poţi să apelezi la mine când vrei; aş fi încântat să-ţi mai desenez şi alte modele, sunt înnebunit după tot ce vine de la Paris. Mă întorc în temniţă. Noapte bună, draga mea.

Am închis uşa şi am privit îndelung desenele. Chiar erau grozave, nu-mi închipuisem ceva mai bun. Deşi nu erau opera mea, în noaptea aceea m-am culcat încântată.

A doua zi, m-am trezit devreme; îmi aşteptam clienta la unsprezece, pentru primele probe, dar înainte de sosirea ei voiam să finisez totul până la cel mai mic detaliu. Jamila nu se întorsese încă de la piaţă, dar nu putea să întârzie prea mult. La unsprezece fără douăzeci am auzit soneria; mi-am zis că nemţoaica venise, probabil, mai devreme. Purtam acelaşi taior albastru marin ca şi prima oară; hotărâsem să-l folosesc ca pe o uniformă de lucru, eleganţă sinonimă cu simplitatea pură. Astfel îmi exploatam latura profesională şi nu mă dădeam de gol că abia dacă aveam haine de toamnă în dulap. Eram deja pieptănată, perfect machiată, cu foarfece din argint vechi atârnată de gât. Nu-mi lipsea decât un mic amănunt: travestiul invizibil al femeii cu experienţă. Mi l-am însuşit la iuţeală şi am deschis uşa singură şi dezinvoltă. Şi atunci a căzut cerul pe mine.

— Bună ziua, domnişoară, a zis glasul, scoţându-şi pălăria. Pot să intru?

Am înghiţit în sec.

— Bună ziua, domnule comisar. Fireşte, poftiţi, vă rog.

L-am condus în salon şi l-am invitat să ia loc. S-a îndreptat fără grabă spre un fotoliu, părând că studia amănunţit din mers încăperea. Şi-a trecut atent privirile peste ornamentele de ipsos de pe tavan, draperiile de damasc şi masa mare de mahon, plină cu reviste străine. Peste candelabrul vechi, frumos, spectaculos, pe care Candelaria îl luase habar n-aveam de unde, cum nu ştiam nici pe câţi bani şi prin ce şmecherii. Aveam pulsul accelerat şi stomacul întors pe dos.

A luat loc, în sfârşit, iar eu m-am aşezat mută în faţa lui, aşteptându-i vorbele şi încercând să ascund că sosirea lui intempestivă mă îngrijora.

— Ce mai, văd că mergi cu vânt în pupa.

— Fac şi eu ce pot. Am început să lucrez; chiar acum aştept o clientă.

— Şi cu ce te ocupi, mai exact? a întrebat.

Cunoştea bine răspunsul, dar din cine ştie ce pricină era interesat să-i spun eu.

Am dat să vorbesc pe un ton neutru. Nu voiam să mă vadă speriată şi în aparenţă vinovată, dar nici nu intenţionam să-i par femeia excesiv de sigură şi hotărâtă care – el o ştia mai bine ca oricine – nu eram.

— Cos. Sunt croitoreasă, am zis.

N-a replicat. M-a privit pur şi simplu pătrunzător şi mi-a aşteptat explicaţiile. I le-am dat pe rând, stând dreaptă pe marginea sofalei, fără să fac uz de niciuna dintre pozele sofisticatului inventar de posturi pe care îl exersasem de mii de ori în virtutea noii identităţi. N-am pus spectaculos picior peste picior. Nu mi-am netezit graţios pletele. N-am

clipit, din gene nici măcar uşor. Nu m-am străduit să transmit decât decenţă şi linişte.

— Coseam şi la Madrid; cos de-o juma' de viaţă. Am lucrat în atelierul unei croitorese faimoase, mama era calfa ei. La ea am învăţat multe: era o casă de modă excelentă şi coseam pentru doamne din lumea bună.

— Înţeleg. O meserie foarte onorabilă. Şi pentru cine lucrezi acum, dacă se poate şti?

Am înghiţit iar în sec.

— Pentru nimeni. Pentru mine însămi.

A înălţat sprâncenele, prefăcându-se uimit.

— Te pot întreba cum ai putut pune pe picioare singură o asemenea afacere?

Comisarul Vázquez putea fi foarte nemilos şi dur ca oţelul dar era, înainte de toate, un domn şi, ca atare, întreba cu imensă politeţe. O politeţe asezonată cu o urmă de cinism pe care nu se străduia să-l ascundă. Părea mult mai relaxat decât în vizitele pe care mi le făcuse la spital. Nu mai era atât de ţeapăn şi încordat. Păcat că nu eram în stare să-i dau răspunsuri pe măsura eleganţei lui.

— Mi s-au împrumutat bani, am spus pur şi simplu.

— Ia te uită, ce noroc ai avut, m-a ironizat. Şi eşti atât de amabilă să-mi spui cine ţi-a făcut un serviciu atât de generos?

Nu mă credeam în stare, dar răspunsul mi-a zburat pe loc de pe buze. Imediat şi sigur.

— Candelaria.

— Candelaria contrabandista? a întrebat, zâmbind cu sarcasm şi neîncredere.

— Chiar ea, domnule.

— Ia te uită, ce interesant. Nu ştiam că negoţul aduce acum asemenea venituri.

M-a privit iar cu ochii lui sfredelitori şi am ştiut imediat că soarta îmi stătea pe graniţa dintre supravieţuire şi prăbuşire. Ca moneda azvârlită în aer, cu probabilităţi egale de a cădea pe cap sau pe pajură. Ca dansatorul care merge ca raţa pe sârmă, cu egale posibilităţi de a sfârşi jos sau a rămâne cu graţie sus. Ca mingea de tenis frustrată, servită de modelul din schiţa vecinului, propulsată de graţioasa jucătoare îmbrăcată de Schiaparelli: mingea care nu zboară peste teren, ci, în veşnicia câtorva clipe, stă în echilibru pe plasă înainte de a cădea într-o parte sau în alta, şovăind între a deveni punct în favoarea elegantei jucătoare de tenis din desen ori a anonimei sale adversare. De-o parte salvarea, de cealaltă prăbuşirea; la mijloc, eu. Aşa mă vedeam în faţa comisarului Vázquez în acea dimineaţă de toamnă, când prezenţa lui mi-a confirmat cele mai rele premoniţii. Am închis ochii şi am tras aer în piept. Apoi i-am deschis şi am vorbit.

— Uite ce-i, don Claudio: dumneata m-ai sfătuit să muncesc, şi chiar asta fac. E o afacere onorabilă, nu o distracţie trecătoare, nu ascunde nimic murdar. Dumneata ai multe informaţii despre mine: ştii de ce-s aici, de ce am căzut şi de ce nu pot pleca. Dar nu ştii de unde vin şi unde vreau să mă duc, iar acum, dacă îmi permiţi, am să-ţi spun toate astea. Provin dintr-o familie umilă: mama m-a crescut singură, nu-i măritată. De existenţa tatei, cel ce mi-a dat banii şi bijuteriile care, în mare parte, m-au nenorocit, n-am ştiut până acum câteva luni. N-am avut ştire de el până când într-o zi, brusc, a intuit că are să fie ucis din motive politice şi, oprindu-se să-şi încheie socotelile cu propriu-i

trecut, a decis să mă recunoască şi să-mi ofere o parte din moştenire. Până atunci, totuşi, nu-i ştiusem numele şi nu profitasem nici măcar de un strop din averea lui. De aceea, am început să muncesc când nu eram decât un boţ de om: la început, când nu făceam decât comisioane şi măturam pe jos pentru trei parale, eram doar o fetiţă de aceeaşi vârstă cu cele care au trecut de curând în uniformă pe Strada Milagrosa; poate că una dintre ele era chiar fiica dumitale, în drum spre şcoală, spre lumea călugăriţelor, caligraflilor şi declinărilor latineşti, pe care eu n-am avut niciodată şansa de a le cunoaşte, fiindcă a trebuit să învăţ o meserie şi să câştig bani. Dar am făcut-o cu plăcere, crede-mă; eram încântată să cos şi aveam mână bună, aşa că am învăţat, m-am străduit, am perseverat şi, cu timpul, am devenit o croitoreasă bună. Dacă m-am lăsat într-o zi, n-a fost din capriciu, ci fiindcă lucrurile au început să meargă prost la Madrid: dată fiind situaţia politică, multe cliente au plecat în străinătate, atelierul s-a închis şi n-am mai putut găsi de lucru.

Nu mi-am căutat-o niciodată cu lumânarea, domnule comisar; tot ce am păţit în ultimul an, toate delictele în care se presupune că aş fi implicată, o ştii prea bine, nu-s rodul voinţei mele, ci al faptului că un nedorit mi-a tăiat calea într-o zi blestemată. Nu poţi nici măcar să-ţi închipui ce-aş da ca să-mi şterg din viaţă ceasul în care canalia aceea a intrat în ea, dar nu mai pot da filmul înapoi, iar problemele lui sunt acum ale mele şi ştiu că trebuie să scap neapărat de ele: asta mi-e treaba şi mi-o asum ca atare. Să ştii, totuşi, că nu pot s-o fac decât cosând: nu-s bună la altceva. Dacă îmi închizi această uşă, dacă îmi tai aripile, mă ucizi, căci nu pot face nimic altceva. Am încercat, dar n-am găsit

pe nimeni dispus să mă angajeze, fiindcă nu ştiu să fac altceva. Aşa că îţi cer o favoare, doar una: lasă-mă să-mi văd de atelier şi nu mai face cercetări. Ai încredere în mine, nu mă distruge. Chiria apartamentului şi toate mobilele din el sunt plătite până la ultimul sfanţ: n-am înşelat pe nimeni şi n-am datorii la nimeni. Afacerea are nevoie doar de cineva care să lucreze, şi asta-s eu, dispusă să-mi pun viaţa în joc, zi şi noapte. Lasă-mă doar să lucrez liniştită, n-am să-ţi fac nici-o problemă, îţi jur pe viaţa mamei că asta-i tot ce am. De cum fac rost de banii pe care îi datorez la Tanger, de cum îmi plătesc datoria şi se termină războiul, mă întorc la ea şi nu te mai deranjez. Dar, până atunci, te rog, domnule comisar, să nu-mi mai ceri explicaţii şi să mă laşi în pace. Asta-i tot ce-ţi cer: ia-mi cizma din beregată şi nu mă sufoca înainte de a începe, fiindcă dumneata n-ai să câştigi nimic, dar eu am să pierd totul.

N-a răspuns, şi nici eu n-am mai adăugat nimic; ne-am înfruntat pur şi simplu din priviri. În pofida oricărui pronostic, izbutisem să vorbesc până la capăt, ferm şi liniştit, fără să clachez. Îmi vărsasem tot focul, în sfârşit, scăpasem de tot ce mă rodea de atâta vreme. M-am simţit brusc nespus de ostenită. Mă obosiseră loviturile acelui cretin fără scrupule, lunile de când trăiam speriată şi mă simţeam constant ameninţată. Eram ostenită să port în spate o vină atât de grea, să fiu copleşită aidoma bietelor femei maure pe care le vedeam adeseori mergând împreună, greoaie şi gârbovite, învăluite în câte un *jaique* şi târându-şi picioarele, ducând în cârcă boccele şi legături de lemne, ciorchini de curmale, copilaşi, urcioare de lut şi saci cu var. Eram sătulă de laşitate şi umilinţă; sătulă să trăiesc atât de trist pe acel pământ străin. Obosită, sătulă,

epuizată, terminată, dar dispusă să-mi scot ghearele şi să lupt ca să scap de dezastru.

Până la urmă, comisarul a rupt tăcerea. Înainte, însă, s-a ridicat; eu l-am urmat, mi-am tras fusta, netezindu-i grijuliu cutele. El şi-a luat pălăria şi a răsucit-o în mâini de câteva ori, privind-o concentrat. Nu mai era pălăria moale de vară din urmă cu câteva luni, ci o borsalină de iarnă, închisă la culoare, o pălărie bună, din fetru de culoarea ciocolatei, pe care a răsucit-o între degete, ca pe o cheie a gândurilor. Când s-a oprit, a vorbit.

— De acord. Accept. Dacă nimeni nu-mi aduce dovezi, n-am să cercetez cum ai izbutit să deschizi întreaga afacere, începând de acum, te las să lucrezi şi să-ţi duci munca la bun sfârşit. Te las să lucrezi liniştită. Poate avem noroc şi scăpăm amândoi de probleme.

N-a mai spus nimic, nici n-a aşteptat să-i răspund. De cum a pronunţat ultima silabă a scurtei lui sentinţe, a făcut un gest de rămas-bun din bărbie şi s-a îndreptat spre uşă. Peste cinci minute, a sosit Frau Heinz. Gândurile care mi-au trecut prin minte în timpul scurs între cele două apariţii nu mi le-am mai putut aminti nicicând. Mi-a rămas în memorie doar faptul că, atunci când nemţoaica a sunat la uşă, iar eu m-am dus să-i deschid, mă simţeam de parcă mi se luase de pe suflet greutatea unui munte.

Partea a doua

16

În cursul toamnei, am mai avut şi alte cliente, majoritatea străine bogate, aşa cum, pe bună dreptate, prevăzuse asociata mea, contrabandista. Câteva nemţoaice. O italiancă. Şi câteva spaniole, aproape toate soţii ale unor oameni de afaceri, căci administraţia şi armata trăiau vremuri grele. Câte o evreică bogată, sefardă, frumoasă, cu vorba dulce şi cadenţe vechi, melodioase în *haketia*, cu vorbe rare, arhaice: *bunul meu domn, regina mea, bună săptămână ne-a dat Domnul, cum îţi zic şi cum ţi-am zis*.

S-a dus vestea că afacerea prospera treptat. Câştigam bani: în pesete din Burgos, franci francezi şi marocani, precum şi în monede marocane ale sultanului Hassan. Îi păstram pe toţi în seiful mic, închis cu şapte chei, din al doilea sertar al noptierei. Pe data de 30 a fiecărei luni îi dădeam pe toţi Candelariei. Cât ai clipi, contrabandista punea deoparte un pumn pentru cheltuielile curente şi făcea din restul bancnotelor un rulou strâns pe care îl băga între sâni. Cu câştigul lunii la adăpostul fierbinte al cărnurilor ei generoase, dădea fuga să-l caute printre evrei pe zaraful ce-i putea fi de cel mai mare folos. Revenea după o vreme la pensiune, cu suflarea tăiată şi un tub mare de lire sterline în acelaşi ascunziş. Respirând încă întretăiat de atâta grabă, scotea prada dintre sâni. „Cei mai siguri biştari, fetiţo, cei mai siguri, că pentru mine cei mai buni sunt cei englezeşti. Pesete de-ale lui Franco n-o să adunăm

nici tu, nici eu, niciuna, că pentru naţionalişti războiul poa' să sfârşească rău, şi cu astea n-o să ne putem şterge nici măcar la fund.” Făcea împărţeala cu dreptate: „Juma' pentru mine, juma' pentru tine. Şi să nu ducem nicicând lipsă, sufleţelule”.

M-am obişnuit să trăiesc singură, liniştită, fără temeri. Să răspund de atelier şi de mine. Să muncesc mult şi să mă distrez puţin. Numărul comenzilor nu cerea mai multă mână de lucru, aşa că nu mi-am luat niciun ajutor. Trudeam fără preget cu aţa, foarfecele, imaginaţia şi fierul de călcat. Ieşeam adesea să caut stofe, să îmbrac nasturi sau să aleg papiote de aţă şi copci. Mă distram mai ales vinerea: mă apropiam de Piaţa Spaniei din vecinătate, *Feddan* îi spuneau maurii, ca să privesc spectacolul impunător al califului care ieşea din palat şi pleca spre moschee pe un cal alb, sub o umbrelă de soare verde, înconjurat de soldaţi indigeni în uniforme de vis. După aceea, obişnuiam să mă plimb prin ceea ce începea să se numească Strada Generalisimului, îmi continuam drumul până în Piaţa Muley-el-Mehdi şi treceam prin faţa bisericii Sfintei Fecioare a Victoriilor, misiunea catolică, unde domneau doliul şi rugile pentru război.

Războiul: atât de departe, atât de prezent. De pe celălalt mal al Strâmtorii soseau ştiri transmise prin radio, presă şi din gură în gură. Acasă, pe hărţile bătute în cuie pe pereţi, oamenii marcau înaintarea frontului cu bolduri colorate. În singurătatea casei, încercam să aflu ce se petrecea la mine în ţară. Singurul capriciu pe care mi l-am îngăduit în acele luni a fost să cumpăr un aparat de radio; cu ajutorul lui, am aflat înainte de sfârşitul anului că guvernul republican s-a retras la Valencia, lăsând norodul

să apere singur Madridul, în ajutorul republicanilor au sosit Brigăzile Internaţionale, Hitler şi Mussolini au recunoscut legitimitatea lui Franco, Jose Antonio[30] a fost executat în închisoarea din Alicante, am adunat o sută optzeci de lire, a venit Crăciunul.

Seara de Ajun africană am petrecut-o la pensiune. Deşi încercasem să refuz invitaţia, contrabandista mă convinsese încă o dată cu vehemenţa ei copleşitoare.

— Ai să vii la cină la pensiune, n-avem ce discuta; atâta vreme cât Candelaria are un loc la masă, nimeni n-o să stea singur de sărbători.

N-am putut refuza, dar ce greu mi-a venit! Pe măsură ce se apropiau sărbătorile, tristeţea se strecura neîntrerupt prin ferestre şi pe sub uşi, până când melancolia mi-a invadat atelierul. Ce făcea mama, cum suporta lipsa veştilor de la mine, cum supravieţuia în acele timpuri cumplite?! Întrebări fără răspuns mă asaltau în fiecare clipă, adâncindu-mi spaima. Atmosfera nu prea stimula optimismul: abia se simţea o uşoară bucurie, deşi magazinele aveau câteva podoabe, oamenii îşi făceau urări şi copiii din vecini fredonau colinde, urcând şi coborând pe scări. Eram atât de pesimist conştienţi de tot ce se întâmpla în Spania, că nimeni nu părea să aibă chef de sărbători.

Am ajuns la pensiune după opt seara, pe străzi neîntâlnind aproape pe nimeni. Candelaria fripsese doi curcani: primele câştiguri ale noii afaceri îi aduseseră o oarecare prosperitate în cămară. Eu am venit cu două sticle de vin spumos şi o minge de brânză de Olanda adusă din

30 Jose Antonio Primo de Rivera.

Tanger şi plătită cu greutatea ei în aur. Am găsit clienţii osteniţi, amărâţi, nespus de trişti. În schimb, Candelaria se străduia să le ridice moralul, cântând în gura mare, cu mânecile suflecate, în timp ce termina de pregătit cina.

— Iată-mă, Candelaria, am zis intrând în bucătărie.

S-a oprit din cântat şi n-a mai mestecat în crăticioară.

— Ce-i cu tine, pot să ştiu de ce eşti necăjită, de parcă eşti dusă la abator?

— Nu-i nimic, ce să fie? am spus, căutând un loc unde să pun sticlele şi încercând să-i evit privirile.

Şi-a şters mâinile cu o cârpă, m-a luat de braţ şi m-a obligat să mă întorc spre ea.

— Pe mine nu mă duci de nas, fetiţo. Din cauza maică-tii, nu?

N-am privit-o, nici nu i-am răspuns.

— Primul Ajun al Crăciunului departe de cuib e nespus de greu, dar trebuie să înghiţi găluşca, fetiţo. Încă îmi amintesc cum a fost al meu, şi să ştii că noi eram atât de săraci, că nici n-aveam unde să murim şi toată noaptea am cântat, am dansat şi am bătut din palme, că nu prea aveam ce să dăm pe gât. Rudenia de sânge e importantă, chiar dacă ai împărtăşit cu ai tăi doar oboseală şi mizerii.

Am continuat să-i ocolesc privirile, prefăcându-mă că, în maldărul de troace de pe masă, încercam să dau de un loc gol unde să pun sticlele. O piuliţă, o oală cu supă, un castron cu *natillas*[31]. Un vas din ceramică plin cu măsline, trei căţei de usturoi, o crenguţă cu frunze de dafin. Aproape

31 Desert tradiţional spaniol constând în cremă de vanilie cu scorţişoară.

de mine, contrabandista a continuat să vorbească, sigură pe ea.

— Dar, puţin câte puţin, trecem peste tot, ai să vezi. Sunt sigură că mama ta e bine, că astă-seară va cina cu vecinii şi că, deşi îşi va aminti de tine şi-ţi va simţi lipsa, va fi mulţumită să ştie că tu, cel puţin, ai norocul de a fi departe de Madrid şi de război.

Poate că avea dreptate şi lipsa mea mai mult o consola decât o necăjea pe mama. Poate mă mai credea la Tanger, cu Ramiro, poate îşi închipuia că în acea seară cinam la un hotel luxos, printre străini fără griji, care dansau între două feluri de mâncare, departe de necazurile de peste Strâmtoare. Deşi îi scrisesem, încercând s-o pun la curent, toţi ştiau că poşta din Maroc nu ajungea la Madrid, aşa că mesajele mele nici nu plecaseră, probabil, din Tetuan.

— S-ar putea să ai dreptate, am şoptit aproape fără să mişc buzele.

Tot mai ţineam sticlele cu vin în mână şi pironeam masa cu privirea, neştiind unde să le pun. Dar nici n-aveam curaj s-o privesc pe Candelaria în ochi, temându-mă că n-o să-mi pot stăpâni lacrimile.

— Bineînţeles, fetiţo, nu te mai gândi. Oricât ar face-o să sufere lipsa ta, faptul de a-şi şti fiica departe de bombe şi mitraliere e un bun motiv de bucurie. Aşa că hai, bucură-te, bucură-te, a strigat, smulgându-mi din mână o sticlă. Să vezi ce repejor vom prinde puteri, inimioară.

A deschis-o şi a ridicat-o:

— Pentru mama care ţi-a dat viaţă, a zis.

Înainte să-i pot replica, a dat pe gât o duşcă mare de vin spumos.

— Acum e rândul tău, a poruncit după ce s-a şters la gură cu dosul palmei.

N-aveam chef să beau, dar i-am dat ascultare. Beam în sănătatea lui Dolores; şi pentru ea aş fi făcut orice.

Am început să mâncăm, dar, deşi Candelaria se străduia să întreţină o atmosferă de petrecere, ceilalţi vorbeau puţin. N-aveau nici măcar chef de ceartă. Învăţătorul tuşea de-şi rupea pieptul, iar măicuţele, mai uscate ca niciodată, se puseseră pe plâns. Mama cea grasă a oftat şi şi-a tras nasul. Fiului ei, Paquito, i s-a urcat vinul la cap, a debitat prostii, telegrafistul a replicat, şi în sfârşit am râs. Candelaria s-a sculat, ridicând paharul plin de ciobituri pentru toţi. Pentru prezenţi, pentru absenţi, pentru unii şi pentru alţii. Ne-am îmbrăţişat, am plâns, şi pentru o noapte n-a mai existat decât tabăra pe care o formam împreună, tot acel pluton de nefericiţi.

Primele luni din noul an au fost pline de linişte şi trudă nepregetată. În cursul lor, vecinul Felix Andrada a devenit o prezenţă cotidiană. Pe lângă apropierea apartamentelor, a început să mă lege de el şi ceva ce nu se putea măsura în metri. Purtarea lui, oarecum specială, şi multiplele mele nevoi de ajutor ne-au apropiat brusc printr-o amiciţie care a durat decenii şi a supravieţuit greutăţilor pe care le-am înfruntat. După primele schiţe, cu care am rezolvat costumul de tenis, fiul doñei Encarna mi-a întins mâna şi în alte dăţi, ajutându-mă să depăşesc elegant obstacole aparent de netrecut. Spre deosebire de fusta-pantalon Schiaparelli, a doua piedică ce m-a obligat să-i solicit favorurile la puţină vreme după ce m-am instalat n-a fost de sorginte artistică, ci dictată de ignoranţa mea în chestiuni financiare. Totul începuse puţin mai înainte cu un

mic inconvenient care n-ar fi existat pentru cineva mai educat. Dar puţinii ani în care frecventasem modesta şcoală din cartierul meu madrilen nu erau suficienţi pentru aşa ceva. Căci în ajunul zilei când urma să plătesc factura atelierului, pe la unsprezece noaptea, n-am ştiut să scriu ce cususem şi cât valorau lucrările efectuate în atelier.

Era noiembrie. După-amiază, cerul devenise treptat cenuşiu, iar la căderea nopţii începuse o ploaie zdravănă, anunţând furtuna ce venea de pe Mediterana din apropiere; o furtună din acelea care smulg copaci, doboară cabluri electrice şi-i fac pe oameni să se ghemuiască sub pături, copleşind-o pe Sfânta Barbara cu o avalanşă de litanii fierbinţi. Cu doar două ceasuri înainte de schimbarea vremii, Jamila dusese primele comenzi abia terminate la reşedinţa lui Frau Heinz. Două rochii de seară, două costume de zi şi costumul de tenis – primele mele cinci creaţii – părăsiseră umeraşele din atelier, aşteptând să fie călcate pentru ultima oară, apoi fuseseră împachetate în sacii lor de pânză şi duse succesiv, în trei drumuri, la destinaţie. La întoarcere, Jamila îmi transmisese o rugăminte.

— Frau Heinz zis Jamila aduce mâine dimineaţă factura mărci nemţe.

De parcă mesajul nu fusese destul de limpede, mi-a dat un plic în care era o carte de vizită cu acelaşi conţinut, dar scris. M-am aşezat, întrebându-mă cum naiba se făcea o factură şi pentru prima oară memoria, marele meu aliat, n-a vrut să mă scoată din belea. Cât timp pregătisem deschiderea atelierului şi cususem primele haine, folosisem ca să ies la liman imagini pe care încă le mai aveam din lumea doñei Manuela. Imagini memorate, îndemânări

dobândite, iar mişcările şi gesturile mecanice repetate de multe ori îmi oferiseră inspiraţia necesară pentru a progresa cu succes. Ştiam perfect cum funcţiona în interior o bună casă de modă, ştiam să iau măsuri, să croiesc tipare, să plisez fuste, să montez mâneci şi revere, dar, oricât de mult am răscolit printre abilităţi şi amintiri, n-am găsit nimic care să-mi sugereze cum se scriau facturile. Ţinusem multe în mână pe când încă mai coseam la Madrid şi le duceam acasă la cliente; uneori, chiar revenisem la atelier cu valoarea lor în buzunar.

Dar nicicând nu deschisesem unul dintre acele plicuri, pentru a-i citi amănunţit conţinutul.

M-am gândit să recurg, ca întotdeauna, la Candelaria, dar din balcon am zărit bezna nopţii, vântul care bătea puternic în ploaia tot mai deasă şi fulgerele implacabile care-şi croiau drum, venind dinspre mare. În faţa lor, drumul pe jos până la pensiune mi s-a părut mai abrupt ca poteca iadului. Am hotărât deci să mă descurc singură: am luat un creion şi hârtie şi m-am aşezat la masa din bucătărie, gata de treabă. O oră şi jumătate mai târziu, eram tot acolo, înconjurată de o grămadă de foi de hârtie mototolite, ascuţind a cincea oară creionul cu un cuţit, fără să fi aflat câte mărci germane făceau cele două sute şaptezeci şi cinci de pesete pe care trebuia să mi le dea nemţoaica. În toiul nopţii, ceva a lovit puternic în geamul ferestrei. M-am ridicat dintr-un salt atât de precipitat, că am răsturnat scaunul. Imediat am observat că în bucătăria din faţă ardea lumina şi, în ciuda ploii şi a orei înaintate, am întrezărit acolo figura rotundă a vecinului Felix, cu ochelarii, părul creţ şi braţul ridicat, gata să arunce în aer al doilea pumn de migdale. Am deschis fereastra, gata să-i cer,

furioasă, socoteală în legătură cu purtarea lui de neînţeles, dar, înainte de a spune ceva, vocea lui a parcurs distanţa ce ne despărţea. Răpăitul intens al ploii pe dalele din vechiul patio a redus volumul; conţinutul mesajului său a fost însă limpede pentru mine.

— Am nevoie de un refugiu. Nu-mi plac furtunile.

Aş fi putut să-l întreb dacă era nebun. I-aş fi putut spune că mă speriase îngrozitor, să-i strig că era un imbecil sau să-i închid fereastra în nas, fără nici-o vorbă. Dar n-am făcut nimic din toate astea, fiindcă în creier mi s-a aprins instantaneu o luminiţă: poate că acel gest ciudat se putea întoarce pe loc în favoarea mea.

— Te las să vii, dacă îmi dai o mână de ajutor, am spus, tutuindu-l fără ca măcar să-mi dau seama.

— Du-te să deschizi uşa, că vin cât ai zice peşte.

Fireşte, vecinul meu ştia că două sute şaptezeci şi cinci de pesete echivalau cu douăsprezece *reichmarks* şi jumătate. La fel cum nu ignora că o factură prezentabilă nu se putea scrie pe un sfert de coală de hârtie ieftină cu un creion ros, aşa că s-a dus acasă şi s-a întors imediat cu un stilou Waterman, care scuipa cerneală mov şi avea o caligrafie splendidă. Şi-a pus în joc toată inteligenţa, care nu era de colo, şi tot talentul artistic, care nu era nici el mic, şi în nici-o jumătate de ceas, printre tunete, în pijama, nu numai că a scris factura cea mai elegantă pe care şi-ar fi putut-o închipui vreodată croitoresele europene din nordul Africii, dar a şi pus un nume afacerii mele. Aşa s-a născut „Chez Sirah”.

Felix Aranda era ciudat. Graţios, fantezist şi cult, da. Dar şi curios, căci trăgea cu ochiul. Cam excentric şi impertinent. Drumurile pe care le făcea noaptea între casa

lui şi a mea au devenit obişnuite. Nu zilnice, dar constante. Uneori treceau trei, patru zile fără să ne vedem, alteori venea cinci seri din săptămână. Sau şase. Chiar şi şapte. Dar asiduitatea cu care ne vedeam depindea de ceva ce nu avea nici în clin, nici în mânecă cu noi: beţiile maică-sii. Ce legătură stranie, ce univers familial întunecat exista în spatele uşii din faţa apartamentului meu! De la moartea soţului şi a tatălui, cu ani în urmă, Felix şi doña Encarna treceau prin viaţă într-o aparentă armonie. Se plimbau împreună prin parc zilnic între şase şi şapte; asistau împreună la liturghii şi rugăciuni, cumpărau leacuri de la farmacia Benatar, îşi salutau politicos cunoscuţii şi consumau plăcinte la Campana. El mereu atent la ea, ocrotind-o drăgăstos, mergând în pas cu ea: ai grijă, mamă, să nu te-mpiedici, pe aici, mamă, ai grijă, ai grijă. Ea, mândră de fiu-său, lăudându-i calităţile în dreapta şi-n stânga: „Felix al meu spune, Felix al meu face, Felix al meu crede, vai, Felix al meu, ce m-aş face fără el”.

Puişorul plin de solicitudine şi cloşca se transformau însă într-o pereche de mici monştri de cum intrau pe un teritoriu mai intim. Nici nu treceau bine pragul casei, că bătrâna îşi şi punea uniforma de tiran şi-şi scotea biciul nevăzut, umilindu-şi fiul la maximum: „Scarpină-mi piciorul, Felix, că mă mănâncă pulpa; nu aici, mai sus, ce neîndemânatic eşti, băiete, cum am putut să fac un copil ca tine; aşază bine faţa de masă, că s-a răsucit; nu aşa, că-i mai rău ca înainte; pune-o cum era, că strici tot ce atingi, taratule, de ce nu te-oi fi lăsat la leagăn când te-ai născut? Uită-te la gura mea să vezi dacă nu-mi curge puroi, scoate apa de melisă ca să scap de flatulenţe, freacă-mi spatele cu spirt camforat, scoate-mi bătătura, taie-mi unghiile de la

picioare, ai grijă, grasule, nu te grăbi; dă-mi batista să-mi scuip flegma, adu-mi un plasture Sor Virginia pentru lumbago; spală-mă pe cap şi pune-mi bigudiurile, mai atent, imbecilule, că mă laşi cheală”.

Aşa crescuse Felix, ducând o viaţă dublă, cu faţete pe cât de diferite, pe atât de jalnice. De cum îi murise tatăl, fiul încetase imediat să mai fie adorat: în plină creştere şi fără ca nimeni s-o bănuiască, devenise, din obiect de răsfăţuri şi drăgăleli publice, ţinta furiilor şi frustrărilor mamei în intimitate. Ca lovite de-o coasă, toate iluziile i-au fost retezate din rădăcini: să plece din Tetuan ca să studieze *belle arte* la Sevilla ori Madrid, să-şi definească sexualitatea confuză şi să cunoască oameni ca el, fiinţe cu un spirit prea puţin convenţional, ce jinduiau să zboare liber. În schimb, a trebuit să stea permanent sub aripa neagră şi ameninţătoare a doñei Encarna. Şi-a luat bacalaureatul la colegiul călugărilor marianişti Pilar cu note strălucite, care nu i-au servit la nimic, fiindcă mama profitase deja de calitatea ei de văduvă neconsolată pentru a-i obţine un post administrativ cenuşiu ca şobolanii. Ştampila formulare la Biroul de Provizii al Juntei de Servicii Municipale: această muncă putea să anuleze complet creativitatea celui mai ingenios om şi să-l ţină legat ca pe un câine: ba îţi dau o felie de carne bună, ba îţi trag un picior de-o să-ţi crape burta.

El suporta loviturile cu răbdare franciscană. Şi astfel, în cursul anilor, au menţinut dezechilibrul, ea tiranizând, iar el blând, suportând, rezistând. Era greu să ştii ce voia mama de la Felix, de ce-l trata aşa, ce voia de la fiu-său mai mult decât era el dispus să-i ofere. Dragoste, respect, compasiune? Nu. Pe toate le avea deja fără niciun efort, el

nu era zgârcit cu simţământele, nici vorbă, bunul Felix. Dona Encarna voia mai mult. Devoţiune, dăruire necondiţionată, atenţie pentru cele mai absurde capricii. Supunere, încuviinţare. Tot ce-i ceruse soţul întreaga viaţă. De aceea, am presupus, şi scăpase de el. Felix nu-mi povestise niciodată deschis, dar, ca şi Hansel, îmi lăsase urme pe drum. Eu doar mă limitasem să le găsesc şi să trag concluzia. Probabil că pe defunctul don Nicasio îl omorâse soaţa, aşa cum Felix va sfârşi prin a-şi lichida mama într-o noapte tulbure.

E greu de aflat până când ar fi trebuit să trăiască acele mizerii zilnice, dacă Felix n-ar fi găsit soluţia în chipul cel mai neaşteptat. Un particular, recunoscător pentru un demers rezolvat la firmă, un cârnat şi două sticle cu lichior de anason drept cadou; „să-l gustăm, mamă, haide, un păhărel, doar moaie-ţi buzele”. Nu numai buzele doñei Encarna au savurat dulceaţa lichiorului, ci şi limba, palatul, gâtul, intestinele, iar efluviile i s-au urcat la cap, şi în seara aceea Felix a găsit soluţia. De atunci, sticla cu lichior de anason îi era marea aliată, colacul de salvare şi supapa de trecere în a treia dimensiune a vieţii. N-a mai fost doar un fiu model pentru galerie şi o cârpă soioasă acasă; din acea zi, a devenit un petrecăreţ nocturn dezinhibat, un fugar în căutarea oxigenului ce-i lipsea acasă.

— Încă niţel Mono[32], mamă? întreba după fiecare cină.

— Bine, hai, doar un strop. Mai mult ca să-mi dreg gâtul, cred că am răcit azi după-amiază la biserică.

---

32 Numele familiar dat băuturii Anis del Mono dulce, „Lichior de Anason del Mono dulce”, preparată din seminţe de anason, coriandru, lemn-dulce, badian, apă, zahăr şi alcool.

Cele patru degete de lichid vâscos curgeau pe beregata doñei Encarna cu o viteză ameţitoare.

— Ţi-am spus doar, mamă, că nu te îmbraci bine, continua Felix drăgăstos, reumplându-i paharul până sus. Haide, bea repede, să vezi ce iute ai să te încălzeşti.

După zece minute şi alte trei pahare de lichior de anason, doña Encarna sforăia pe jumătate inconştientă, iar fiul ei fugea ca o vrabie liberă spre bordeluri de doi bani, să întâlnească oameni pe care la lumina zilei şi în prezenţa maică-sii nici n-ar fi îndrăznit să-i salute.

După ce-am venit pe Strada Sidi Mandri şi după noaptea furtunoasă, casa mea i-a fost un refugiu constant. Răsfoia reviste, îmi dădea idei, făcea schiţe şi-mi spunea tot soiul de lucruri amuzante despre lume, cliente şi toţi necunoscuţii pe care îi întâlneam ziua. Astfel, noapte de noapte, am cunoscut Tetuanul şi oamenii lui: de unde şi de ce veniseră cu toţii pe acest pământ străin, cine erau doamnele pentru care coseam rochii, cine avea putere, cine avea bani, ce făcea fiecare, de ce, când şi cum.

Dar devoţiunea doñei Encarna faţă de sticlă nu avea mereu efecte sedative, şi în acest caz totul se schimba, din nefericire. Formula „eu te satur de rachiu, tu mă laşi în pace” nu funcţiona mereu după aşteptări. Iar când lichiorul de anason n-o adormea, melopeea aducea iadul. Acele nopţi erau cele mai rele, fiindcă mama nu intra în starea de mumie blândă, ci devenea un Jupiter tunător, gata să distrugă cu behăielile sale demnitatea celor mai fermi. „Fiu rău, măscărici, nenorocit, poponar” erau vorbele cele mai amabile ce-i ieşeau din gură. Iar el, care ştia că mahmureala matinală avea să-i şteargă mamei orice amintire, cu tactul sigur al aruncătorului de cuţite, îi

răspundea cu insulte la fel de neplăcute: „Vrăjitoare greţoasă, prefăcută, curvă”. Ce scandal, Doamne, dacă i-ar fi auzit prietenii cu care se întâlneau la cofetărie, în farmacie şi pe banca din biserică! A doua zi, totuşi, uitarea părea să-i fi copleşit total, iar cordialitatea domnea din nou în cursul plimbării de dimineaţă, ca şi cum nicicând n-ar fi existat între ei nici cea mai mică tensiune. „Vrei să mănânci azi un corn, mamă, sau un pic de carne?” „Ce vrei tu, Felix, iubitule, că alegi mereu ce-i mai bun pentru mine”; „Haide, vino mai iute, trebuie să prezentăm condoleanţe Mariei Angustias, mi-au zis că nepotul i-a căzut în bătălia de pe Jarama[33]„; „Vai, ce păcat, îngerul meu, bine măcar că eşti fiu de văduvă şi nu te-au recrutat; ce mă făceam, Sfântă Fecioară, singură şi cu fiul pe front?!”.

Felix era suficient de isteţ ca să ştie că deasupra relaţiei lor fâlfâia o anormalitate bolnăvicioasă, dar nu destul de curajos ca să taie răul din rădăcini. Poate că tocmai de aceea evada din lamentabila-i realitate, alcoolizându-şi mama treptat, fugind ca un vampir în zori sau râzând de propriile-i mizerii în timp ce căuta vina în mii de pricini ridicole şi cântărea remediile cele mai excentrice. Una dintre distracţiile lui era să descopere ciudăţenii şi soluţii în anunţurile de presă, întins pe sofaua din salonul meu, în timp ce eu finisam o manşetă ori coseam ultima butonieră din acea zi.

Atunci îmi spunea aşa:

---

33 În noiembrie 1936, militarii naţionalişti au pornit campania împotriva Madridului, obiectiv-cheie în primele luni ale războiului civil. Dar înfrângerile suferite de Corpul de Voluntari în bătăliile de la Guadalajara şi de pe râul Jarama (martie 1937) au împiedicat căderea Madridului.

— Crezi că hidra de mama suferă de nervi? S-ar putea rezolva. Ascultă, ascultă. „Nervional. Măreşte apetitul, uşurează digestia, reglează tranzitul. Vindecă extravaganţe şi stări proaste. Luaţi Nervional, nu ezitaţi.”

Sau:

— Şi dacă, în cele din urmă, e o boală a sângelui? Uite ce zice aici. „Depurativul Richelet. Boli de circulaţie. Varice şi răni. Modifică sângele viciat. Eficient în eliminarea toxinelor urice.”

Sau orice altă prostie de acelaşi soi:

— Şi dacă-s hemoroizi? Şi dacă a fost deocheată? Şi dacă ar trebui să caut în mahalaua arăbească un vraci care să-i facă vrăji? Cred că, într-adevăr, n-ar trebui să-mi fac atâtea griji, fiindcă sunt convins că afectele ei darwiniene vor sfârşi prin a-i roade ficatul, venindu-i de hac în scurt timp, căci o sticlă nu-i mai ajunge nici două zile, şi baba îmi ruinează buzunarul.

S-a oprit din peroraţie, aşteptând, poate, o replică, dar nimic. Ori, cel puţin, n-a găsit-o în cuvinte.

— Nu ştiu de ce mă priveşti aşa, cârno, a adăugat.

— Fiindcă nu ştiu despre ce vorbeşti, Felix.

— Nu ştii ce vreau să spun cu „afecte darwiniene”? Poate nu ştii nici cine-i Darwin? Ăla cu maimuţele, cu teoria că noi, oamenii, ne tragem din primate. Dacă spun că mama are afecte darwiniene, e fiindcă o ia razna cu Anis del Mono, înţelegi? Fato, ai un stil divin şi coşi îngereşte, dar în chestiuni de cultură generală eşti cam tămâie, aşa-i?

Aşa era, într-adevăr. Ştiam că învăţam şi memoram cu uşurinţă lucruri noi, dar eram conştientă şi de lipsurile din educaţia mea. Acumulam foarte puţine cunoştinţe existente în enciclopedii: prea puţin peste pumnul de regi

recitaţi din memorie şi peste faptul că Spania se învecina la nord cu Marea Cantabrică, iar munţii Pirinei o despărţeau de Franţa. Puteam să recit tabla înmulţirii şi foloseam rapid numerele în operaţii reale, dar nu citisem nici măcar o carte în toată viaţa mea, iar din istorie, geografie, artă sau politică abia dacă ştiam puţin peste ceea ce asimilasem cât convieţuisem cu Ramiro şi în cursul certurilor dintre sexe din pensiunea Candelariei. În aparenţă, puteam să trec drept o tânără cu stil şi o croitoreasă de lux, dar eram conştientă că, de cum mi-ar fi râcâit stratul exterior, oricine ar fi aflat fără efort ce fragil soclu aveam. Aşa că, în acea primă iarnă petrecută la Tetuan, Felix mi-a făcut un dar ciudat: a început să mă educe.

Şi a meritat. Ne-a folosit amândurora. Mie, pentru ceea ce am învăţat şi modul în care m-am purificat. Lui, fiindcă, graţie întâlnirilor noastre, şi-a umplut ceasurile de singurătate cu afecţiune şi prietenie. Dar, în ciuda intenţiilor lăudabile, vecinul meu n-a fost nici pe departe un profesor convenţional. Felix Aranda avea aspiraţiile unui spirit liber şi-şi petrecea patru cincimi din viaţă înghesuit între bipolaritatea despotică a mamei şi plictisul monoton al celei mai birocratice activităţi, aşa că, în ceasurile de libertate, ultimele lucruri ce se puteau aştepta de la el erau ordinea, măsura şi răbdarea. Pentru aşa ceva trebuia să mă duc pe Strada Luneta, iar învăţătorul don Anselmo să conceapă un plan didactic pe măsura neştiinţei mele. În orice caz, deşi Felix n-a fost nicicând un profesor metodic şi organizat, mi-a oferit multe alte învăţături adevărate, pe cât de incoerente, pe atât de superficiale pe termen lung şi care, într-un fel sau altul, tot m-au ajutat să mă mişc prin lume. Graţie lui, m-am familiarizat cu Modigliani, Scott

Fitzgerald şi Josephine Baker, am izbutit să deosebesc cubismul de dadaism, am aflat ce era jazzul, am învăţat să localizez capitalele Europei pe hartă, am memorat numele celor mai bune hoteluri şi cabarete din acele oraşe şi am ajuns să număr până la o sută în engleză, franceză şi germană.

Tot graţie lui Felix am aflat ce căutau compatrioţii mei spanioli în acele ţinuturi îndepărtate. Am aflat că Spania îşi exercita Protectoratul asupra Marocului încă din 1912, la doar câţiva ani după ce semnase cu Franţa Tratatul de la Algeciras[34], prin care, aşa cum li se întâmplă rudelor sărace, faţă de francezii bogaţi, patria hispanică primise partea cea mai săracă şi mai puţin dorită din acea ţară. Friptura Africii, îi spuneau. Spania, pe a cărei piele de taur[35] domnea sărăcia lucie, urmărea acolo mai multe lucruri: să-şi retrăiască visul imperial, să participe la festinul colonial african al naţiunilor europene, chiar dacă i-ar fi revenit doar firimituri cedate de marile puteri; să ajungă la înălţimea Franţei şi Angliei, după ce pierduse Cuba şi Filipinele.

Nu fusese uşor ca Spania să-şi asigure controlul asupra Marocului, deşi zona preluată prin Tratatul de la Algeciras era restrânsă, populaţia indigenă prea puţin numeroasă, iar pământul neprimitor şi sărac. Au existat

---

34 Tratatatul de la Algeciras (1906) a fost semnat la sfârşitul întâlnirii dintre reprezentanţii Spaniei, Franţei, Germaniei, Angliei şi Marocului, pentru a soluţiona aşa-numita „primă criză marocană”, în care se înfruntaseră Franţa şi Germania. La Conferinţa de la Algeciras, Franţa şi Spania şi-au împărţit practic Marocul.

35 Despre Spania se spune că are forma unei piei de taur întinse.

refuzuri şi revolte interne în ţara mea, precum şi mii de morţi spanioli şi africani în nebunia sângeroasă a brutalului război din Rif. Dar a fost un succes: Spania a preluat conducerea şi, după aproape douăzeci şi cinci de ani de la constituirea oficială a Protectoratului, odată învinsă întreaga rezistenţă internă, compatrioţii mei erau tot acolo, cu capitala ferm stabilită şi în constantă creştere. Militari de toate gradele, funcţionari de poştă, vamă şi lucrări publice, inspectori, funcţionari de bancă. Întreprinzători, matroane, învăţători, farmacişti, jurişti şi vânzători. Negustori şi zidari. Medici, călugăriţe, lustragii şi cârciumari. Familii întregi care atrăgeau alte familii, vorbindu-le despre salarii bune şi despre viitorul ce urma să fie construit în convieţuire cu alte culturi şi religii. Iar eu la mijloc, una dintre ei toţi. În schimbul prezenţei sale, impusă în decursul unui sfert de secol, Spania dăduse Marocului utilaje, sănătate şi şantiere în avans, făcuse primii paşi spre îmbunătăţirea moderată a agriculturii. Înfiinţase o şcoală de arte şi meserii tradiţionale. Dăduse şi tot ce le trebuia localnicilor pentru a satisface nevoile coloniştilor: reţea electrică, apă potabilă, şcoli şi academii, magazine, transport public, dispensare, spitale, trenul ce unea Tetuanul cu Ceuta şi cel care încă mai ducea la plaja de la Râo Martin. De la Maroc, Spania obţinuse foarte puţine bunuri materiale: doar câteva resurse exploatabile. Pe plan uman, e adevărat că în ultima vreme obţinuse ceva important pentru una din cele două tabere ale războiului civil: mii de soldaţi ai forţelor indigene marocane, care luptau ca nişte lei în acele zile de cealaltă parte a strâmtorii, pentru cauza, străină lor, a armatei răsculate.

Pe lângă aceste cunoştinţe şi multe altele, Felix mi-a oferit şi tovărăşie, prietenie, idei pentru afacere. Unele dintre ele s-au dovedit excelente, altele total excentrice, dar cel puţin au făcut să râdă la sfârşitul zilei două suflete solitare: pe noi doi. N-a izbutit niciodată să mă convingă să fac din atelier un studio de experimente suprarealiste, în care glugile să aibă formă de pantof şi modelele să poarte un telefon pe post de pălărie. Nu m-a putut face nici să pun scoici marine pe post de mărgele şi alfă în cordoane, nici să accept drept clientă o doamnă fără *glamour*. Dar l-am ascultat, e drept, cu privire la altele.

La propunerea lui, mi-am schimbat, de pildă, felul de a vorbi. Am alungat din spaniola mea curată expresiile vulgare şi colocviale şi mi-am creat un stil sofisticat. Am început să trântesc vorbe şi expresii franţuzeşti pe care le auzisem de nenumărate ori în localurile din Tanger, le prinsesem din zbor în conversaţiile din jur, la care aproape că nu luasem parte, sau în timpul unor întâlniri întâmplătoare cu persoane cu care nu ajunsesem să schimb mai mult de trei vorbe. Erau doar câteva expresii, abia o jumătate de duzină, dar el m-a ajutat să-mi şlefuiesc pronunţarea lor şi să calculez momentele cele mai oportune pentru a le folosi. Toate erau destinate clientelor mele prezente şi viitoare. Urma să le pun bolduri spunând *vous permettez*?, să confirm cu *voila tout* şi să laud rezultatele spunând *tres chic*. Urma să pomenesc de *maisons de haute couture*, cu ai căror patroni se presupunea, poate, că fusesem prietenă, şi de *gens du monde*, pe care, tot poate, îi cunoscusem în presupusele-mi călătorii pe ici şi pe colo. Tuturor stilurilor, modelelor şi accesoriilor pe care trebuia să le propun urma să le agăţ eticheta verbală *á la*

frangaise, iar tuturor doamnelor să le spun *madame*. Omagiind anvergura patriotică a clipei, am hotărât ca pentru clientele spaniole să fac oportune referiri la persoane şi locuri cunoscute cândva, când intram în cele mai bune case din Madrid. Să scot din buzunar nume şi titluri, ca pe nişte batiste: uşor, fără surle şi trâmbiţe. Că o rochie era inspirată din modelul lucrat cu doi ani înainte pentru ca prietena mea, marchiza de Puga, s-o poarte la festivalul cântecului popular andaluz din Puerta de Hierro; că o ţesătură era aidoma celei folosite la debutul în societate de fiica mai mare a conţilor del Encinar în micul lor palat din Strada Velázquez.

La sfatul lui Felix, am cumpărat pentru uşă o placă aurie cu text franţuzesc: *Chez Sirah – Grand couturier*. La Papetăria Africană am comandat o cutie cu cărţi de vizită de culoarea fildeşului, pe care erau tipărite numele şi adresa atelierului. Aşa făceau, după el, cele mai bune case de modă franţuzeşti de atunci. H-ul final a fost amănuntul pe care l-a adăugat, pentru a da atelierului un aer mai internaţional, după cum spunea. L-am ascultat, de ce nu; la urma urmelor, nimănui nu-i strica acea micuţă *folie de grandeur*. I-am făcut jocul cu privire la ea şi la multe alte detalii cu care, ca într-o triplă piruetă de circ, nu doar am intrat mai sigur în viitor, ci mi-am şi scos, târâş-grăpiş, un trecut din joben. Nu a trebuit să fac eforturi prea mari: după trei, patru poze, unele tuşe precise şi alte câteva recomandări ale Pygmalionului meu particular, clientela mea încă restrânsă şi-a asumat misiunea de a-mi construi o întreagă viaţă în doar două luni.

Mărunta colonie a clientelor mele sus-puse din universul expatriaţilor mă considera o tânără croitoreasă de

lux, fiică de milionar ruinat, logodită cu un aventurier aristocrat nespus de chipeş şi seducător. Presupuneau că trăiserăm pe rând în multe ţări şi, sub ameninţarea nesiguranţei politice, fuseserăm obligaţi să închidem casele şi afacerile din Madrid. Logodnicul meu conducea câteva firme prospere din Argentina, iar eu îl aşteptam în capitala Protectoratului, căci sănătăţii mele delicate i se recomandase blândeţea climei locale. Dusesem neîncetat o viaţă foarte agitată, hărţuită şi mondenă, aşa că, neputând să stau cu mâinile în sân şi să mă uit cum trece timpul, hotărâsem să deschid un mic atelier în Tetuan.

Mai ales ca să mă distrez. De aceea nu ceream preţuri astronomice şi nu refuzam nici-o comandă.

N-am dezminţit nicicând nimic din imaginea pe care şi-o făcuseră despre mine, graţie pitoreştilor sugestii ale prietenului meu Felix. Nici n-am extins-o: m-am limitat pur şi simplu să las totul în suspans, să alimentez misterul şi să devin mai puţin concretă, mai nedefinită: un cârlig teribil cu care hrăneam morbul şi prindeam noi cliente. De m-ar fi văzut micile croitorese din atelierul doñei Manuela! De m-ar fi văzut vecinele din Piaţa Paja, de m-ar fi văzut mama! Mama. Încercam să mă gândesc la ea cât mai puţin cu putinţă, dar amintirea ei mă străfulgera constant şi adânc. O ştiam puternică şi hotărâtă; eram convinsă că putea să reziste. Dar, chiar şi aşa, tot îmi doream să am veşti despre ea, să aflu cum se descurca zilnic, cum se menţinea pe linia de plutire singură şi fără bani. Voiam să ştie că eram singură, dar bine, şi coseam iar. Ascultam radioul, iar Jamila îmi cumpăra dimineaţa de la tutungerie *Gazeta Africii*. Al doilea an de victorii sub conducerea lui Franco, scria pe coperte.

Deşi întreaga realitate era trecută prin filtrul taberei naţionaliste, cunoşteam în linii generale situaţia Madridului şi a rezistenţei din capitală. Dar nu primeam veşti direct de la mama. Ce mult îi duceam dorul, ce n-aş fi dat să pot împărtăşi totul cu ea în acel oraş ciudat şi luminos, să fi pregătit împreună atelierul, să-i gust iar bucatele, să-i ascult opiniile mereu justificate... Dar Dolores nu era aici. Iar eu eram intre necunoscuţi, nu puteam pleca, mă străduiam să supravieţuiesc şi-mi inventam existenţa de impostoare în care intram dimineaţa la trezire; străduindu-mă ca nimeni să nu afle de parazitul fără scrupule care îmi mânjise sufletul şi de grămada de pistoale pe care se baza afacerea graţie căreia puteam mânca zilnic.

Adesea îmi aminteam şi de Ignacio, primul meu logodnic. Fizic vorbind, nu-i simţeam lipsa; prezenţa lui Ramiro fusese intensă cu atâta brutalitate, încât a lui, dulce şi delicată, îmi părea acum îndepărtată şi difuză, o umbră aproape destrămată. Dar îi evocam cu nostalgie loialitatea şi gingăşia, precum şi siguranţa că nicicând n-aş fi păţit nimic lângă el. Frecvent, mult mai des decât era de dorit, amintirea lui Ramiro mă lua brusc cu asalt şi-mi înfigea cu furie o suliţă în inimă. Mă durea, fireşte că mă durea. Durerea era imensă, dar izbuteam să convieţuiesc cu ea, la fel cum te obişnuieşti cu o greutate imensă: o târâi după tine, chiar dacă slăbeşti pasul şi faci eforturi supranaturale, dar tot mergi mai departe.

Prezenţele invizibile – Ramiro, Ignacio, mama, tot ce pierdusem, tot trecutul – au devenit treptat tovărăşii mai mult sau mai puţin volatile şi intense, cu care am învăţat să convieţuiesc. Mă invadau în singurătate, în după-amiezile tăcute din atelier, când lucram printre tipare şi seilaiuri, în

pat la culcare ori în penumbra ce domnea în salon în serile când Felix nu venea, hoinărind clandestin. În restul zilei, mă lăsau îndeobşte liniştită: intuiau, probabil, că eram prea ocupată pentru a le da vreo atenţie. Îmi erau de ajuns afacerea pe care trebuia s-o ţin pe linia de plutire şi personalitatea înşelătoare pe care trebuia să mi-o desăvârşesc.

17

La venirea primăverii, a crescut volumul de muncă. Vremea se schimba, iar clientele îmi cereau modele uşoare pentru dimineţile senine şi viitoarele nopţi ale verii marocane. S-au ivit feţe noi, alte două nemţoaice, noi evreice. Graţie lui Felix, mi-am făcut o idee cât de cât precisă despre ele. Le întâlnea îndeobşte în portal, pe scară, pe palier şi pe stradă, intrând sau ieşind din atelier. Le recunoştea şi le identifica; ori de câte ori îi lipsea un detaliu, se distra căutând mici informaţii ici şi colo, pentru a le stabili profilul: cine erau ele şi familiile lor, unde se duceau, de unde veneau. Mai târziu, după ce-şi lăsa mama prăbuşită în jilţ, cu ochii daţi peste cap şi firicele de băutură şiroindu-i din gură, îmi povestea tot ce aflase.

Aşa am aflat, de pildă, detalii despre Frau Langenheim, una dintre nemţoaicele care mi-au devenit curând cliente asidue. Tatăl ei fusese ambasadorul Italiei la Tanger, iar mama era englezoaică, dar ea luase numele soţului, un inginer de mine în etate, înalt, chel, membru reputat al micii, dar hotărâtei colonii germane din Marocul spaniol: unul dintre naziştii care, în faţa spasmului republican, mi-a spus Felix, obţinuseră brusc şi direct de la Hitler primul ajutor extern pentru armata răsculată, la doar câteva zile după insurecţie. Abia după o vreme am putut aprecia rolul important jucat de înfumuratul soţ al clientei mele în turnura luată de războiul civil, căci, datorită lui Langenheim şi Bernhardt, alt neamţ rezident în Tetuan, pentru a cărui soţie, pe jumătate argentiniană, am ajuns să cos uneori, trupele lui Franco, fără s-o fi plănuit şi într-un

răstimp extrem de scurt, puseseră mâna pe ajutoarele militare ajunse în Peninsulă. Câteva luni mai târziu, în semn de recunoştinţă pentru semnificativa acţiune a soţului, clienta mea avea să primească din mâinile califului cea mai importantă distincţie din Protectorat, iar eu aveam s-o îmbrac în mătase şi organza în vederea festivităţii.

Cu mult înaintea acelui act protocolar, într-o dimineaţă de aprilie, Frau Langenheim a adus la atelier o doamnă pe care n-o cunoşteam. S-a auzit soneria şi a deschis Jamila; aşteptam în salon, prefăcându-mă că studiam urzeala unei ţesături la lumina ce intra direct pe balcoane. În realitate, nu priveam la nimic; adoptasem pur şi simplu poza aceea pentru a-mi primi clienta ca o profesionistă.

— Vă aduc o prietenă din Anglia care vrea să vă admire creaţiile, a zis soţia neamţului, intrând în încăpere cu pas sigur.

Alături de ea era o blondă foarte slabă, fără nimic de produs naţional. Mi-am zis că avea, probabil, cam aceeaşi vârstă cu mine, dar că, fiind atât de dezinvoltă, putea trăi vreo mie de vieţi ca a mea. Mi-au atras atenţia îndrăzneala spontană, siguranţa covârşitoare pe care o emana şi eleganţa neteatrală cu care m-a salutat atingându-mi degetele, în timp ce, cu un gest graţios, îşi îndepărta de pe

faţă o şuviţă de păr. Se numea Rosalinda Fox[36], pielea ei foarte albă şi fină părea făcută din hârtie de împachetat dantele, şi avea un mod straniu de a vorbi, aruncând repezit şi uneori aproape neinteligibil cuvinte din limbi diferite într-un ritm extravagant.

— Am nevoie de garderobă urgent, *so*... *I believe* că dumneata şi eu suntem condamnate... *err*... *to understand each other*. Să ne înţelegem, *I mean*, a spus, încheindu-şi fraza cu un uşor hohot de râs.

Frau Langenheim a refuzat să stea jos cu un „mă grăbesc, iubito, trebuie să plec”. În ciuda numelui şi originilor ei amestecate, vorbea curgător spanioleşte.

— Rosalinda, *cara mia*, ne vedem după-amiază la cocteilul consulului Leonini, a zis, despărţindu-se de prietenă. *Bye, sweetie, bye*, pa, pa.

Nou-venita şi cu mine ne-am aşezat, iar eu am reluat protocolul altor prime vizite: mi-am etalat catalogul de poze şi expresii, am răsfoit reviste şi am cercetat ţesături împreună. Am sfătuit-o şi a ales; apoi s-a răzgândit, şi-a rectificat hotărârea şi a ales iar. Chiar de la început, eleganta naturaleţe a purtării ei m-a făcut să mă simt în

---

36 Pentru povestea Rosalindei Powell-Fox (1910-2006) nu avem multe surse istorice. Unii jurnalişti au bănuit că această aristocrată cosmopolită şi carismatică a făcut spionaj în favoarea ţării ei Anglia. La moartea sa, în Guadarranque, Câdiz, puţini mai ştiau că, în anii premergători celui de-al Doilea Război Mondial, ea a avut o substanţială influenţă politică (după cum mărturiseşte cartea unde îşi povesteşte parţial aventurile, The Grass and the Asphalt, Churchill i-a mulţumit personal pentru tot ce a făcut în cursul războiului pentru Marea Britanie).

largul meu lângă ea. Purtarea mea artificială mă obosea uneori, mai ales alături de cliente foarte exigente. Nu era însă cazul ei: totul a decurs fără tensiuni şi pretenţii exagerate.

Am trecut în camera de probă şi i-am măsurat oasele mici, ca de pisică, cele mai mici măsuri pe care le notasem vreodată. Am continuat să vorbim despre ţesături şi modele, mâneci şi decolteuri; am revăzut după aceea tot ce alesese, am căzut de acord, şi eu am notat. O rochie *chemisier* pentru dimineaţă, din mătase imprimată, un taior din lână fină de culoarea coralului roz şi o rochie de seară inspirată din ultima colecţie Lanvin. I-am dat întâlnire peste zece zile şi cu asta am crezut că terminaserăm. Dar noua clientă a considerat că nu sosise momentul să plece şi, încă instalată pe sofa, şi-a scos tabachera de baga şi mi-a oferit o ţigară.

Am fumat fără grabă, comentând modele, şi mi-a lămurit ce gusturi avea înjumătăţea (?) ei de limbă străină. Arătând modelele, m-a întrebat cum se spunea în spaniolă *broderie, umăr şi cataramă*. Am lămurit-o, am râs de stângăcia delicată cu care pronunţa, am fumat iar şi, în sfârşit, a decis să plece, cu calm, ca şi cum n-avea nimic de făcut şi n-o aştepta nimeni nicăieri. Înainte de a ieşi, şi-a refăcut machiajul, privindu-şi fără prea mare interes chipul reflectat în minuscula oglindă a pudrierei. Şi-a aranjat apoi buclele blonde şi şi-a luat pălăria, poşeta şi mănuşile, toate elegante şi de cea mai bună calitate, dar am observat că absolut noi. Am condus-o la uşă, i-am auzit tocurile pe scară în jos şi n-am mai auzit de ea decât peste multe zile. N-am întâlnit-o niciodată în plimbările mele din amurg, nu i-am intuit prezenţa niciunde, nimeni nu mi-a vorbit de ea,

dar nici n-am încercat să aflu cine era englezoaica aceea care părea să dispună de atâtea ceasuri de prisos.

În toate zilele acelea am lucrat fără preget: numărul tot mai mare al clientelor făcea timpul de lucru interminabil, dar mi l-am calculat cu grijă, am cusut fără oprire până în zori şi am terminat totul la termenul prevăzut. Zece zile după prima întâlnire, cele trei comenzi ale Rosalindei Fox stăteau pe manechine, gata pentru prima probă. Dar ea nu şi-a făcut apariţia în acea zi. Nici în doua, nici în treia. Nu s-a deranjat să sune, nici nu mi-a trimis vreun mesaj de scuze, amânând întâlnirea ori justificându-şi întârzierea. Era întâia oară că păţeam aşa ceva cu o comandă. Mi-am zis că, poate, nu intenţiona să revină, că era o străină în trecere, un suflet privilegiat care ieşea când voia din Protectorat şi se mişca liber dincolo de frontierele lui; o adevărată cosmopolită, şi nu o falsă mondenă ca mine. Neputând să aflu explicaţia rezonabilă a purtării ei, am hotărât să nu mă mai gândesc la ea, ci la celelalte angajamente. Cinci zile după data fixată, a apărut ca şi cum căzuse din cer, chiar când terminam de mâncat. Lucrasem în graba mare toată dimineaţa şi izbutisem, în fine, să mănânc după ora trei. S-a auzit soneria, iar Jamila a deschis chiar când terminam o banană în bucătărie. De cum am auzit vocea englezoaicei în capătul culoarului, m-am spălat pe mâini în chiuvetă şi m-am dus să-mi pun pantofii cu toc. Am ieşit repede s-o primesc, curăţându-mi dinţii cu limba şi potrivindu-mi părul cu o mână, în timp ce cu cealaltă îmi aranjam cusăturile fustei şi reverele jachetei.

Salutul ei a fost la fel de lung ca şi întârzierea.

— Trebuie să cer mii scuze che nu am venit mai devreme şi che sosesc acum pe neaşteptat, aşa se zice?

— Neaşteptate, am corectat-o.

— Neaşteptate, *sorry*. Am fost plecată a *few days*, aveam chestii de aranjat în Gibraltar, deşi mă tem nu am izbutit. *Anyway*, sper nu sosesc prost.

— Deloc, am minţit. Intraţi, vă rog.

Am condus-o în camera pentru probe şi i-am arătat cele trei modele. Le-a lăudat, dezbrăcându-se până la lenjeria de corp. Purta un combinezon de satin care, la vremea lui, fusese probabil o minunăţie, dar timpul şi uzura îi răpiseră parţial vechea splendoare. Nici ciorapii de mătase nu păreau tocmai ieşiţi din magazinul unde îi cumpărase cândva, dar emanau *glamour* şi înaltă calitate. Rând pe rând, i-am probat cele trei modele pe trupul fragil şi osos. Avea pielea atât de transparentă, că de sub ea păreau să i se vadă, albăstrui, toate venele din trup. Cu gura plină de bolduri, am corectat milimetri şi am ajustat ciupituri de material pe fragilul contur al siluetei. Părea mereu mulţumită, m-a lăsat să fac ce hotăram, a acceptat sugestiile propuse şi abia dacă a cerut câteva schimbări. Am terminat proba, sigură că totul era *tres chic*. Am aşteptat în salon să se îmbrace. După două minute a revenit, şi din purtarea ei am dedus că, în ciuda sosirii intempestive, nici acum nu se grăbea să plece. I-am oferit ceai.

— Mor pentru o ceaşcă de Darjeeling cu o picătură de lapte, dar cred che ai ceai verde cu mentă, right?

Habar n-aveam despre ce elixir vorbea, dar nu am arătat.

— Aşa-i, ceai arăbesc, am spus fără urmă de tulburare.

Am invitat-o să ia loc şi am chemat-o pe Jamila.

— Deşi-s englezoaică, a explicat, am trăit cea mai mare parte din viaţa mea în India şi, cu toate che-i foarte probabil să nu întorc nicicând, multe lucruri de-acolo îmi lipsesc. Ca ceaiul *nosso*, de exemplu.

— Vă înţeleg. Şi eu mă obişnuiesc cu unele lucruri de aici şi duc lipsa multora lăsate în urmă.

— Unde locuiai înainte? A vrut să ştie.

— La Madrid.

— Şi înainte?

Am fost gata să râd, auzindu-i întrebarea: să-mi dau uitării imposturile inventate pentru presupusu-mi trecut şi să recunosc deschis că nicicând nu ieşisem din oraşul unde mă născusem până când un neobrăzat hotărâse să mă târască după el, ca să mă arunce apoi ca pe un muc de ţigară. Dar m-am abţinut şi am recurs iar la stilul meu fals şi vag.

— Mă rog, în diferite locuri, ici şi colo, ştiţi cum e, deşi Madridul e probabil oraşul în care am locuit cel mai mult. Şi dumneavoastră?

— *Let's see,* să recapitulem, a zis amuzată. Născută în Anglia, dar imediat am fost dusă la Calcutta. La zece ani, părinţii m-au trimis iar în Anglia, pentru studii, *err*... la şaptesprezece am revenit în India şi la doizeci am întors *de novo* în Occidentul. Acolo, am stat iar un timp la London şi apoi alt mult timp în Elveţia. *Err*... *Later*, alt an în Portugal, de aceea confund uneori două limbi, portugheza şi spaniola. Şi acum, în sfârşit, eu m-am instalat în Africa: pentru început la Tanger, nu demult la Tetuan.

— Pare o viaţă interesantă, am spus, neputând reţine harababura aceea de destinaţii exotice şi vorbe incorect pronunţate.

— *Well*, depinde cum priveşti, a replicat, ridicând din umeri şi sorbind grijuliu, ca să nu se ardă cu ceaiul pe care Jamila tocmai ni-l servise în pahare. Nu mi-a păsat, deloc nu aş fi rămas în India, dar neaşteptat s-au întâmplat lucruri care m-au obligat mă mut. Destinul ia uneori decizii pentru noi, *right*? *After all, err... that's life*. Asta-i viaţa, no?

În ciuda pronunţării ei ciudate şi a vizibilei distanţe dintre lumile noastre, am înţeles perfect la ce se referea. Am terminat ceaiul, tăifăsuind despre fleacuri: micile retuşuri pe care trebuia să le fac la mânecile rochiei din şantung natural imprimat, data viitoarei probe. S-a uitat la ceas şi imediat şi-a amintit ceva.

— Trebuie plec, a zis, ridicându-se. Am uitat che trebuie fac *some shopping*, cumpăr lucruri, pe urmă merg aranjez. Sunt invitată la cocteil acasă la consul belg.

Vorbea fără să mă privească, în timp ce-şi punea mănuşile şi pălăria. O priveam curioasă, întrebându-mă cu cine mergea, oare, acea femeie la toate petrecerile, cu cine împărtăşea libertatea de a intra şi a ieşi, lipsa de griji, aidoma unei fetiţe înstărite, şi hoinăreala prin lume, sărind de pe un continent pe altul, vorbind limbi încălecate şi bând ceai cu arome din mii de ţări. Comparând viaţa ei de aparentă trândăvie cu truda mea zilnică, am simţit brusc pe şira spinării ceva asemănător invidiei.

— Ştiţi de unde pot cumpăra un costum de baie? a întrebat brusc.

— Pentru dumneavoastră?

— Nu. *Para el meu filho*.

— Pardon?

— *My son. No, that's English, sorry*. Fiul meu?

— Fiul dumneavoastră? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

— Fiul meu, *that's the word*. Îl cheamă Johnny, are cinci ani *and he's so sweet*... Un amor.

— Şi eu am sosit de curând la Tetuan, nu cred că vă pot ajuta, am spus, încercând să nu par deconcertată.

Viaţa idilică pe care abia cu câteva clipe mai înainte îmi închipuiam că o ducea acea femeie superficială şi copilăroasă presupunea prieteni şi admiratori, cupe cu şampanie, voiajuri transcontinentale, combinezoane de mătase, petreceri până în zori, rochii de seară *haute couture* şi, cu mari eforturi, poate un soţ tânăr, frivol şi atrăgător ca şi ea. Dar n-aş fi crezut nicicând că avea un fiu, fiindcă niciodată nu mă gândisem la ea ca la o mamă de familie. Dar se pare că era, totuşi.

— Ei bine, nu face griji, găsesc eu, a spus în loc de rămas-bun.

— Mult noroc. Şi nu uitaţi, vă aştept peste cinci zile.

— Am să vin, *I promise*.

A plecat şi nu s-a ţinut de cuvânt. A venit nu peste cinci, ci peste patru zile: fără vreun anunţ prealabil şi nespus de grăbită. Jamila mi-a anunţat venirea ei pe la prânz, în timp ce-i făceam o probă Elviritei Cohen, fiica celui care deţinea Teatrul Naţional de pe vechea mea stradă Luneta şi una dintre cele mai frumoase femei pe care le-am văzut în viaţa mea.

— Duamna Rosalinda zice trebuie vede dimişoara Sira.

— Spune-i să aştepte, că vin la ea într-un minut.

Dar au trecut mai multe, probabil că peste douăzeci, fiindcă a trebuit să fac mici modificări la rochia pe care frumoasa evreică cu tenul neted urma s-o poarte la un eveniment social. Îmi vorbea fără grabă în *haketia* ei muzicală: *ridică puţin aici, regina mea, ce bine cade, da.*

Aflasem, ca întotdeauna, de la Felix în ce situaţie erau evreii sefarzi din Tetuan. Puternici unii, modeşti alţii, discreţi cu toţii; buni negustori, instalaţi în nordul Africii încă de la expulzarea din Peninsulă, în urmă cu secole, spanioli, în sfârşit, cu drepturi depline de când guvernul republican acceptase să le recunoască oficial originea în urmă cu doi ani. Comunitatea sefardă reprezenta aproximativ a zecea parte din populaţia pe care o avea Tetuanul în acei ani, dar în mâinile ei se afla o mare parte a puterii economice din oraş. Evreii sefarzi construiseră majoritatea noilor clădiri din oraşul nou şi fondaseră multe dintre cele mai bune afaceri şi magazine din localitate: magazine de bijuterii, cizmării, magazine de ţesături şi confecţii. Puterea lor financiară se reflecta în centrele şcolare (Alianţa Israelită), în propriul cazinou şi în multele sinagogi în care se adunau să se roage şi să-şi ţină sărbătorile. Probabil că la una dintre ele avea să-şi inaugureze Elvira Cohen rochia din material de grogrenă pe care i-o probam când a sosit, în a treia ei vizită, imprevizibila Rosalinda Fox.

Neliniştită, aştepta în salon, în picioare lângă unul dintre balcoane. Cele două cliente s-au salutat de departe, cu politeţe distantă: englezoaica distrată, sefarda surprinsă şi curioasă.

— Am o problemă, a zis, apropiindu-se precipitat de mine, imediat ce zgomotul uşii ne-a anunţat că eram singure.

— Spuneţi-mi. Nu vreţi să luaţi loc?

— Aş prefera un păhărel. *A drink, please*.

— Mă tem că nu vă pot oferi decât ceai, cafea sau apă.

— Evian?

Am făcut semn cu capul că nu, spunându-mi că trebuia să-mi fac un mic bar, ca să pot ridica moralul clientelor în criză.

— *Never mind*, a şoptit, aşezându-se leneş.

Am urmat-o şi m-am instalat în jilţul din faţa ei, am pus automat şi dezinvolt picior peste picior şi am aşteptat să-mi destăinuie motivul vizitei intempestive. Dar înainte şi-a scos tabachera şi, după ce a aprins o ţigară, a aruncat-o neglijent pe sofa. După ce a tras primul fum, dens şi profund, şi-a dat seama că nu-mi oferise şi mie una, şi-a cerut scuze şi şi-a amendat purtarea cu un gest. Am oprit-o: „Nu, mulţumesc”. Aşteptam o clientă peste puţin timp şi nu voiam să-mi miroasă degetele a tutun în intimitatea camerei de probă. Şi-a închis tabachera şi a vorbit, în sfârşit.

— Îmi trebuie *an evening gown, err*... un rochie spectaculos pentru *esta misma noite*. Mi-a venit o invitaţie noaşteptată şi trebuie merg cu rochia *like a princess*.

— Ca o prinţesă?

— *Right*. Ca o prinţesă. E un mod de *falar, obviously*. Trebuie ceva *muito, muito elegant*.

— Am o rochie de seară pregătită pentru proba a doua.

— Poate fi gata azi?

— Absolut imposibil.

— Şi alt model?

— Mă tem că nu vă pot ajuta. Nu vă pot oferi nimic: nu fac confecţii, lucrez doar la comandă.

A tras iar adânc din ţigară, dar de astă dată nu mai era absentă, ci mă privea fix prin fum. De pe chip îi dispăruse norul de fetiţă fără griji şi se uita la mine nervoasă, dar hotărâtă să nu se lase înfrântă cu uşurinţă.

— Eu am nevoie de soluţie. Chind m-am mutat din Tanger în Tetuan, am pregătit *trunks*, cufere de trimis la mama în Anglia, cu lucruri pe care nu port. Din greşeală, cufărul cu *evening gowns*, cu toate *los meus* rochii *de noite*, a ajuns tot la ea pe neaşteptat, aştept trimită *back*, adică întoarcă. Tocmai aflat che *esta noite* sunt invitată la recepţie dată *by the German consul*, consul din Germania. *Err... It's the first time*, prima oară che am să asist public la eveniment cu bărbat cu care am o... o... legătură *muito especial.*

Vorbea repede, dar cu grijă, străduindu-se să mă facă să-i înţeleg exprimarea spaniolă, care, din pricina nervilor, suna mai portugheză ca niciodată şi era mai plină de vorbe în engleza ei decât în oricare dintre întâlnirile noastre anterioare.

— *Well, it is*... mmm... *It's muito importante for... for... for him*, pentru acest bărbat şi mine fac eu una *boa impressao* celor din German colony, din colonia germană de la Tetuan. *So far*, până acum, Mrs. Langenheim m-a ajutat cunosc pe unii dintre ei *individually*, pentru *che ea e half English*, jumate engleză, *err*... dar *esta noite* e prima oară che eu apar în public cu bărbatul, *openly together*,

împreună pe faţă, aşa che eu trebuie merg *extremely well dressed*, foarte bine îmbrăcată, şi... şi...

Am întrerupt-o: nu trebuia să se străduiască atâta pentru nimic.

— Îmi pare extrem de rău, vă asigur. Aş fi încântată să vă pot ajuta, dar îmi e cu totul imposibil. Aşa cum tocmai v-am spus, nu am nimic gata făcut în atelier şi nu vă pot termina rochia în doar câteva ceasuri: am nevoie de cel puţin trei sau patru zile pentru aşa ceva.

A stins ţigara în tăcere, gânditoare. Şi-a muşcat buza şi a tăcut câteva clipe înainte de a ridica privirea şi a ataca iar, întrebând vădit incomodată:

— Nu pot împrumut rochie ta de seară?

Am făcut un gest negativ, încercând să inventez o scuză verosimilă în spatele căreia să ascund lamentabila realitate că n-aveam niciuna.

— Cred că nu. Toate rochiile mele au rămas la Madrid când a izbucnit războiul şi mi-a fost imposibil să le recuperez. Aici abia dacă am câteva haine de stradă, dar nimic de seară. Duc o viaţă socială foarte redusă, ştiţi? Logodnicul meu e în Argentina, iar eu...

Spre marea mea uşurare, m-a întrerupt imediat.

— *I see*, înţeleg.

Am tăcut câteva clipe eterne, fără să ne privim în ochi, ascunzându-ne fiecare stânjeneala, cu atenţia concentrată în puncte opuse ale încăperii. Una spre balcoane, alta spre arcada ce despărţea salonul de intrare. Ea a fost cea care a spart tensiunea.

— *I think I must leave novo*. Eu trebuie plec.

— Credeţi-mă că-mi pare rău. Dacă am fi avut ceva mai mult timp...

Nu mi-am terminat fraza: mi-am dat brusc seama că nu avea niciun sens să evoc iremediabilul. Am încercat să schimb vorba, să distrag atenţia de la trista realitate ce preceda lunga ei noapte de eşec lângă cel de care era îndrăgostită. Tot mă mai intriga viaţa ei, o femeie foarte hotărâtă şi graţioasă, care tocmai îşi strângea, atentă, lucrurile şi se apropia de uşă.

— Mâine voi avea totul gata pentru a doua probă, de acord? am spus în loc de orice consolare inutilă.

A surâs vag şi, fără alte cuvinte, a plecat. Iar eu am rămas singură, în picioare, nemişcată, parţial consternată de incapacitatea de a-mi ajuta o clientă la nevoie, parţial intrigată de modul ciudat în care îmi apărea în faţa ochilor viaţa Rosalindei Fox, o tânără mamă călătoare, care pierduse cufere pline cu rochii de seară ca şi cum, în graba unei după-amiezi ploioase, şi-ar fi uitat poşeta pe o bancă din parc sau pe o masă de cafenea.

M-am aplecat peste balconul pe jumătate acoperit de un oblon şi am văzut-o ieşind în stradă. S-a apropiat fără grabă de un automobil roşu electric, parcat chiar în faţa portalului meu. Am presupus că o aştepta cineva, poate chiar bărbatul căruia era atât de dornică să-i facă plăcere în seara aceea. N-am putut să-mi înving curiozitatea şi m-am străduit să-i întrezăresc chipul, schiţând în minte scene imaginare. Am presupus că era neamţ, poate de aceea voia să facă impresie bună coloniei germane. Îl bănuiam tânăr, atrăgător, întreprinzător; monden, hotărât ca şi ea. N-am prea avut timp să bat câmpii, fiindcă, de cum a ajuns la automobil şi a deschis portiera din dreapta (care se presupunea că era a copilotului), am constatat cu uimire că acolo era volanul, iar ea avea intenţia să şofeze. Nimeni n-o

aştepta în maşina aceea care, fiind englezească, avea volanul pe dreapta; a demarat de una singură şi a plecat tot singură, aşa cum venise. Fără un bărbat, fără o rochie pentru seara aceea şi, foarte probabil, fără cea mai mică speranţă de a găsi vreo soluţie în cursul după-amiezii.

Încercând să uit amărăciunea provocată de întâlnirea noastră, am început să aşez la loc obiectele mutate din loc în prezenţa Rosalindei. Am luat scrumiera, am şters scrumul căzut pe masă, am potrivit un colţ al covorului cu vârful pantofului, am îndreptat pernele de care stătuserăm rezemate şi am început să fac ordine în revistele pe care ea le răsfoise când încheiam proba Elviritei Cohen. Am închis un *Harper's Bazaar* deschis la un anunţ de rujuri de buze Helena Rubinstein şi eram gata să fac acelaşi lucru cu un *Madama Figaro* de primăvară, când am recunoscut fotografia unui model ce mi s-a părut uşor familiar. În minte mi-au ajuns atunci, ca un stol de păsări, mii de amintiri din alte vremuri. Aproape fără să fiu conştientă de ceea ce făceam, am strigat-o din răsputeri pe Jamila. A venit dintr-o suflare în salon, gonind nebuneşte.

— Zboară acasă la Frau Langenheim şi roag-o să dea de doamna Fox. Trebuie să vină aici imediat; spune-i că-i extrem de urgent.

18

— Creatorul modelului, draga mea ignorantă, e Mariano Fortuny y Madrazo, fiul marelui Mariano Fortuny, care-i, probabil, cel mai mare pictor din secolul al XlX-lea, după Goya.

A fost un artist fantastic, foarte legat de Maroc, desigur. A venit aici în timpul războiului din Africa, l-au uluit lumina şi exotismul acestui pământ şi a încercat să le reflecte în multe tablouri; una dintre pânzele lui cele mai cunoscute este, de fapt, *Bătălia pentru Tetuan*. Dar dacă Fortuny-tatăl a fost un pictor magistral, fiul e un geniu autentic. Şi el pictează, dar în atelierul veneţian face şi scenografie pentru piese de teatru, e fotograf, inventator, studiază tehnici clasice, pictează ţesături şi rochii, aidoma miticului Delphos pe care tu, mică farsoare, tocmai l-ai reinterpretat casnic, intuiesc că foarte bine.

Felix vorbea întins pe sofa şi ţinând în mâini revista cu poza ce-mi trezise amintiri. Epuizată de acea după-amiază intensă, ascultam nemişcată în fotoliu, nemaiavând putere să ţin nici măcar un ac între degete. Îi istorisisem tot ce se întâmplase în ultimele ceasuri, începând cu clipa când clienta mea îşi anunţase întoarcerea la atelier cu o frână zdravănă, care îi făcuse pe vecini să iasă în balcoane. Urcase în goană, sunându-şi graba pe trepte. O aşteptasem cu uşa deschisă şi, fără ca măcar s-o salut, îi propusesem ideea mea.

— O să încercăm să facem urgent un Delphos, ştiţi despre ce vorbesc?

— Un Delphos ca de Fortuny? a întrebat, neîncrezătoare.

— Un fals Delphos.

— Crede che-i posibil?

O clipă, ne-am înfruntat din priviri. A ei exprima speranţa brusc recăpătată. A mea, nu ştiam. Hotărâre, cutezanţă, dorinţa de a triumfa, de a ieşi cu succes din acea situaţie poate. Probabil că în străfundul ochilor mei era şi o oarecare spaimă de eşec, dar încercam s-o fac cât mai puţin vizibilă.

— L-am mai încercat şi înainte; cred că-l putem face. I-am arătat ţesătura pregătită, un cupon mare de atlaz din mătase cenuşie, pe care Candelaria o găsise într-una din ultimele ei piruete prin capricioasa artă a trocului. Evident, m-am ferit să-i menţionez originea.

— La ce oră sunteţi invitată?

— La opt.

M-am uitat la ceas.

— Bine, iată ce facem. E aproape unu. Termin proba pe care o am în mai puţin de zece minute, pun pânza la apă şi apoi la uscat. Am nevoie de patru, cinci ore, până la şase seara. Şi de încă o oră şi jumătate de lucru: e foarte simplu, doar câteva cusături drepte; am toate măsurile dumneavoastră, aşa că n-am nevoie de probă. Dar îmi trebuie ceva timp pentru cusut şi finisat. Aproape de ora limită. Scuzaţi că întreb, nu-s curioasă...

— Pe Paseo de las Palmeras.

Trebuia să fi bănuit: acolo erau multe dintre cele mai frumoase reşedinţe din Tetuan. O zonă îndepărtată şi discretă din sudul oraşului, lângă parc, aproape la picioarele impunătorului masiv Gorgues, cu case mari, împrejmuite de grădini. Dincolo de ea, grădini şi culturi de trestie.

— Atunci, va fi cu neputinţă să vă trimit rochia acasă. M-a privit interogativ.

— Va trebui să vă îmbrăcaţi aici, am lămurit-o. Veniţi pe la şapte şi jumătate, machiată, coafată, gata de vizită, cu pantofii şi bijuteriile pe care le veţi purta. Vă sfătuiesc să nu fie multe, nici excesiv de vizibile: rochia n-are nevoie de ele, veţi fi mult mai elegantă cu accesorii sobre, înţelegeţi?

A înţeles perfect. A priceput, mi-a mulţumit, uşurată, pentru efort şi a plecat iar. Peste o jumătate de oră, ajutată de Jamila, mi-am început munca cea mai neprevăzută şi mai temerară din scurta-mi carieră de croitoreasă solitară. Dar ştiam ce făceam, fiindcă pe vremuri, în casa doñei Manuela, ajutasem o dată la acelaşi lucru. O făcusem pentru o clientă pe cât de stilată, pe atât de săracă, Elena Barea. Pe când prospera, îi cususem modele somptuoase din cele mai nobile materiale. Spre deosebire, totuşi, de

alte doamne din anturajul şi de condiţia ei, care în vremuri de mai mică opulenţă monetară inventau călătorii, întâlniri sau boli pentru a-şi scuza neputinţa de a face faţă unor noi comenzi, ea nu se ascundea niciodată. Când vacile slabe îşi făceau intrarea în afacerea oscilantă a soţului său, Elena Barea nu înceta niciodată să ne viziteze la atelier. Revenea, râdea fără pudoare de volatilitatea averii ei şi, mână în mână cu patroana, se străduia să modifice modele vechi, pe care să le dea drept noi, schimbând tăieturi, adăugând ornamente şi recompunând părţile cele mai nebănuite. Sau alegea cu mare pricepere materiale ieftine şi modele mai puţin elaborate: izbutea astfel să reducă la maximum facturile, fără să-şi afecteze prea mult eleganţa. Foamea ascute inteligenţa, conchidea mereu, cu un hohot de râs. Nici mama, nici doña Manuela, nici eu nu ne-am crezut ochilor când am văzut-o venind cu cea mai originală comandă.

— Vreau să-mi faceţi o copie după ăsta, a spus, scoţând dintr-o cutiuţă ceea ce părea să fie un tub îngust dintr-o pânză de culoarea sângelui.

A râs de uluiala noastră:

— Asta, doamnelor, e un Delphos, o rochie unică. O creaţie a artistului Fortuny: se cos la Veneţia şi se vând doar în magazine foarte selecte din marile oraşe europene. Priviţi ce minune de culoare, ce pliseuri. Tehnicile prin care se obţin sunt secretul absolut al creatorului. Şi-ţi vine mănuşă. Iar eu, dragă doña Manuela, vreau unul la fel. Fals, fireşte.

A prins între degete un capăt al materialului şi, ca prin magie, s-a ivit o rochie din atlaz de mătase roşie, somptuoasă, strălucitoare, care cădea până la pământ,

impecabil drapată, terminată într-un cerc deschis la bază; un tiv rotit, cum îl numeam îndeobşte. Era un soi de tunică, pe care am zărit mii de pliuri minuscule verticale. Clasică, simplă, distinsă. Trecuseră patru sau cinci ani de atunci, dar în memorie îmi dăinuia intact întregul proces de confecţionare a rochiei, căci participasem activ la toate etapele. La Elena Barea şi la Rosalinda Fox, tehnica avea să fie aceeaşi; singurul impediment era că timpul abia îmi ajungea şi trebuia să lucrăm în marş forţat. Ajutată fără preget de Jamila, am pus pe foc câteva oale cu apă, pe care, când au dat în fiert, le-am vărsat în vană. Aproape opărindu-mi mâinile, am muiat cuponul în apă. Baia se umplea de abur, care ne ştergea imaginile din oglindă, iar noi priveam, nervoase, în timp ce fruntea ni se acoperea cu stropi de sudoare. După un timp, am hotărât să scoatem pânza care, închisă la culoare, era de nerecunoscut. Am aruncat apa şi, luând fiecare câte un capăt, am răsucit ţesătura din răsputeri, pe lung, fiecare într-un sens, ca pe cearşafurile de la pensiunea de pe Strada Luneta, pentru a scurge şi ultima picătură de apă, înainte de a o pune la soare. De astă dată nu aveam să desfăşurăm materialul cât era de mare, ci exact invers: să-l ţinem cât puteam de strâns pe lung, pentru ca, odată uscat, în boţeala lui să rămână neschimbate toate pliurile mătăsii. Apoi am pus ţesătura mototolită într-un lighean şi am cărat-o împreună până sus, pe acoperişul-terasă. Am răsucit iar cele două capete în sensuri opuse până când cuponul, transformat într-o funie groasă, s-a arcuit în cerc; după aceea am întins pe jos un prosop şi am sprijinit pe el prima formă a rochiei pe care, peste doar câteva ceasuri, urma s-o poarte clienta

mea englezoaică la prima ei apariţie în public, la braţ cu enigmaticul bărbat din viaţa ei.

Am lăsat ţesătura să se usuce la soare şi, coborând în casă, am umplut maşina de gătit cu cărbune, ca să funcţioneze la maximum şi să atingă temperatura dintr-o sală a cazanelor. Când încăperea a devenit un cuptor şi am socotit că soarele începea să slăbească în amurg, ne-am întors pe acoperişul-terasă şi am luat pânza făcută funie. Am întins alt prosop pe fonta maşinii de gătit, iar pânza am pus-o pe el, încă strânsă şi răsucită ca un inel. La fiecare zece minute, o răsuceam, fără s-o desfacem, astfel încât căldura cărbunilor s-o usuce uniform. Dintr-un rest de material nefolosil am confecţionat, între două drumuri la bucătărie, un cordon din trei benzi de pânză tare, cusută pe o simplă bandă lată de mătase călcată. La cinci după-amiază, am luat materialul mototolit de pe plita de fontă şi l-am dus în atelier. Părea o tobă fierbinte: nimeni nu şi-ar fi închipuit ce aveam de gând să fac cu el în mai puţin de un ceas.

Am întins cuponul pe masa de croit şi, puţin câte puţin, am desfăcut cu cea mai mare grijă tubul de pânză răsucită. Ca prin minune şi spre stupoarea Jamilei, în faţa ochilor mei nervoşi, mătasea s-a arătat plisată, strălucitoare, frumoasă. Pliurile nu erau continue, ca ale autenticului model Fortuny, fiindcă nu avusesem nici mijloacele, nici cunoştinţele tehnice necesare, dar obţinusem un efect similar, care să dureze cel puţin o noapte; una specială pentru femeia dornică să-şi facă o apariţie spectaculoasă. Am desfăcut ţesătura cât era de mare şi am lăsat-o să se răcească. Am tăiat-o apoi în patru bucăţi, din care am făcut un soi de husă cilindrică îngustă,

care trebuia să se muleze pe trup ca o a doua piele. Am croit o simplă deschidere pentru cap şi alte două pentru braţe. Nu aveam vreme pentru finisaje ornamentale, în doar ceva mai mult de un ceas falsul Delphos trebuia să fie gata: versiunea rapidă şi de casă a unui model revoluţionar din ceea ce numim *haute couture*; o imitaţie înşelătoare, în stare să impresioneze, totuşi, orice privire care ar fi căzut pe trupul ce urma s-o poarte peste nici-o jumătate de oră.

Tocmai studiam efectul cordonului, când s-a auzit soneria. Abia atunci am observat ce lamentabil arătam. Sudoarea, urmare a folosirii apei fierbinţi, îmi stricase machiajul şi coafura; căldura, efortul de a răsuci materialul, drumurile dus-întors pe acoperiş, ca şi toată truda fără preget din cursul după-amiezii mă lăsaseră de parcă peste mine ar fi galopat toate Regimentele de Cavalerie. Am fugit în odaia mea, iar Jamila s-a dus să deschidă; mi-am schimbat hainele în graba mare, m-am pieptănat, m-am aranjat. Rodul muncii mele era mulţumitor, iar eu trebuia să fiu la înălţime.

Am ieşit s-o primesc pe Rosalinda, închipuindu-mi că mă aştepta în salon, dar, trecând pe lângă uşa deschisă a atelierului, am zărit-o lângă manechinul pe care îi pusesem rochia. Era cu spatele la mine, aşa că nu i-am putut vedea chipul. Din uşă, am întrebat-o pur şi simplu:

— Vă place?

S-a întors pe loc şi nu mi-a răspuns. Cu paşi sprinteni, a venit lângă mine, mi-a luat mâna şi mi-a strâns-o cu putere.

— Mulţumesc, mulţumesc, *a milion* mulţumesc.

Avea părul strâns într-un conci căzut pe ceafă, cu onduleurile naturale ceva mai marcate decât de obicei. Era

machiată discret pe ochi şi pomeţi; pe buze avea însă un ruj mult mai spectaculos. Purta *stilettos* care o ridicau cu aproape o palmă peste înălţimea naturală. Doi cercei din aur alb, cu briliante, lungi, divini, erau singurele podoabe. Se dăduse cu un parfum delicios. Şi-a scos rochia de stradă, iar eu am ajutat-o să-şi pună Delphosul. Pliseurile neregulate ale tunicii, bătând în albastru, îi cădeau cadenţat şi senzual pe trup, modelându-i şi revelându-i curbele şi formele somptuos şi elegant. I-am potrivit cordonul cel lat pe talie şi i l-am legat la spate. Am privit împreună rezultatul în oglindă, fără să scoatem nici-o vorbă.

— Nu vă mişcaţi, am spus.

Am ieşit pe coridor şi am chemat-o pe Jamila înăuntru. Privind rochia Rosalindei, şi-a dus imediat mâna la gură, pentru a-şi reţine un strigăt de uimire şi admiraţie.

— Intoarceţi-vă, ca să vă vadă mai bine. Mare parte a trudei a fost a ei. Fără ea, n-aş fi reuşit.

Englezoaica i-a zâmbit recunoscător Jamilei şi a făcut, cu graţie şi stil, două piruete. Tânăra maură a privit-o, tulburată, sfioasă, fericită.

— Şi acum, grăbiţi-vă. Abia dacă mai sunt zece minute până la opt.

M-am dus cu Jamila în balcon, ca s-o vedem ieşind: ţinându-ne de braţ, stăteam aproape ghemuite într-un colţ, ca să nu fim zărite din stradă. Se înnoptase. Am privit în jos, sperând să-i revăd micuţul automobil roşu, dar îi luase locul un automobil negru, strălucitor, impunător, având în faţă steguleţe ale căror culori nu se puteau distinge de departe prin beznă. De cum s-a arătat în portal silueta din mătase ce bătea în albastru, farurile s-au aprins şi un

bărbat în uniformă a părăsit locul copilotului şi a deschis repede portiera din spate. A aşteptat marţial până când ea, elegantă şi maiestuoasă, a ieşit în stradă şi s-a apropiat cu paşi mici de maşină. Fără grabă, plină de orgoliu şi siguranţă. N-am putut zări dacă pe bancheta din spate mai era cineva: de cum s-a aşezat, bărbatul în uniformă a închis portiera şi s-a întors val-vârtej la locul lui. Vehiculul puternic a demarat şi a plecat grăbit în noapte, ducând-o cu el pe femeia plină de visuri, în cea mai frauduloasă rochie dintre falsele modele *haute couture*.

19

A doua zi, lucrurile reveniseră la normal. Pe la mijlocul după-amiezii am auzit soneria; m-am mirat, fiindcă nu aveam nici-o întâlnire. Era Felix. Fără nici-o vorbă, s-a strecurat înăuntru şi a închis uşa. Purtarea lui m-a mirat: obişnuia să vină doar noaptea târziu. Odată scăpat de privirile indiscrete pe care le arunca maică-sa pe vizor, a vorbit grăbit şi ironic.

— Ia te uită, fetiţo, cum mai prosperăm.

— De ce spui asta? Am întrebat, uimită.

— Din cauza doamnei eterice pe care am întâlnit-o chiar acum în portal.

— Rosalinda Fox? Venea de la o probă. Azi-dimineaţă mi-a trimis un buchet cu flori drept mulţumire. Ieri am ajutat-o să iasă dintr-o mică belea.

— Nu-mi spune că blonda slabă pe care tocmai am văzut-o e tipa cu rochia Delphos.

— Chiar ea.

Câteva clipe, mi-a savurat încântat vorbele. Şi a continuat, uşor ironic.

— Ia te uită, ce interesant. Ai putut rezolva încurcătura unei doamne foarte, foarte, dar foarte speciale.

— De ce specială?

— Specială, draga mea, căci chiar acum clienta ta e probabil femeia cea mai capabilă să soluţioneze orice în Protectorat. Cu excepţia propriilor ei rochii, că pentru ele te are pe tine, împărăteasa cârpăcelilor.

— Nu te înţeleg, Felix.

— Vrei să-mi spui că nu ştii cine-i Rosalinda Fox, căreia ieri i-ai făcut cogeamitea rochia în doar câteva ceasuri?

— O englezoaică ce şi-a trăit cea mai mare parte din viaţă în India şi are un fiu de cinci ani.

— Şi un amant.

— Neamţ.

— Rece, rece.

— Nu-i neamţ?

— Nu, draga mea. Greşeşti, te înşeli amarnic.

— De unde ştii?

A zâmbit pungăşeşte.

— Păi, o ştie tot Tetuanul. Are alt amant.

— Cine?

— Persoană importantă.

— Cine? Am repetat, trăgându-l de mânecă, neputând să-mi stăpânesc curiozitatea.

A zâmbit iar şmechereşte şi şi-a acoperit gura cu un gest teatral, parcă vrând să-mi transmită un secret. Mi-a şoptit în ureche, încetişor.

— Prietena ta e iubita înaltului Comisar.

— Comisarul Vázquez? am întrebat, neîncrezătoare.

A răspuns ipotezei mele întâi cu un hohot, apoi cu o lămurire.

— Nu, nebuno, nu. Claudio Vázquez se ocupă doar de poliţie: ţine la respect delincvenţa locală şi trupa fără creieri din subordinea sa. Mă îndoiesc amarnic că are timp de amoruri extraconjugale sau de o prietenuţă fixă, căreia să-i ofere o vilă cu piscină pe Paseo de las Palmeras. Clienta ta, frumoaso, e amanta locotenent-colonelului Juan Luis Beigbeder y Atienza[37], înalt Comisar al Spaniei în Maroc şi guvernator general al Plazas de Soberania[38]. Funcţia

37 Militar şi om politic, Juan Luis Beigbeder y Atienza (1888-1957) a luat parte la războiul din Africa (1909-1910). Avansat colonel, a fost numit ataşat militar la Ambasada Spaniei din Berlin. S-a alăturat insurecţiei militare din 18 iulie 1936 şi a fost numit înalt Comisar în Maroc în 1937. În 1939, deşi cunoscut ca anglofil, Franco l-a numit ministru al Afacerilor Externe. După începerea celui de-al Doilea Război Mondial şi înaintarea trupelor germane pe frontul european, Franco l-a înlocuit cu Ramon Serrano Súñer, cumnatul său, cunoscut ca filogerman. A fost amantul Rosalindei Powell-Fox, bănuită de spionaj.

militară şi administrativă cea mai importantă din tot Protectoratul, ca să pricepi.

— Eşti sigur, Felix? am murmurat.

— Dumnezeu s-o ţină pe mama în viaţă până la optzeci de ani, sănătoasă tun, că nu te mint. Nimeni nu ştie de când sunt împreună, ea s-a instalat la Tetuan de nici-o lună, timp suficient, în orice caz, pentru ca toţi să ştie deja cine-i şi ce-i între ei. Pe el Burgosul l-a numit oficial înalt Comisar de curând, deşi încă de la începutul războiului şi-a asumat practic această funcţie de conducere. Se zice că Franco e foarte mulţumit de el, pentru că-i recrutează neîncetat arabei bătăioşi pentru front.

Nici în cele mai rocamboleşti închipuiri nu mi-aş fi putut-o imagina pe Rosalinda Fox îndrăgostită de un locotenent-colonel naţionalist.

— Cum e el?

Tonul intrigat al întrebării mele l-a făcut să râdă iar cu poftă.

— Beigbeder? Nu-l ştii? Adevărul e că acum se lasă mult mai puţin văzut, probabil că-şi petrece cea mai mare parte a timpului închis în înaltul Comisariat, dar înainte, când era subdelegat pentru Afaceri Indigene, îl puteai întâlni oricând pe stradă. Atunci trecea, fireşte, neobservat: nu era decât un oficial serios şi anonim care abia dacă avea viaţă socială. Era aproape mereu singur şi nu obişnuia să ia parte la seratele dansante de la Hipodrom, din hotelul Nacional ori Salon de Mărfii, nici nu-şi petrecea viaţa jucând

---

38 Posesiunile spaniole de pe coasta africană a Strâmtorii Gibraltar (Ceuta, Melilla, Velez de la Gomera, Alhucemas şi Chafarinas).

cărţi, aşa cum făcea, de pildă, liniştitul colonel Sáenz de Buruaga, care în ziua răzmeriţei a dat primele ordine de pe terasa cazinoului. Un tip discret şi oarecum solitar, Beigbeder ăsta, ce mai.

— Atrăgător?

— Pe mine, desigur, nu mă seduce deloc, dar pentru voi poate avea cine ştie ce farmec, fiindcă voi, femeile, sunteţi tare ciudate.

— Descrie-mi-l.

— Înalt, slab, auster. Brunet, bine pieptănat. Ochelari rotunzi, mustaţă şi aer intelectual. În ciuda funcţiei şi a vremurilor în care trăim, umblă îndeobşte îmbrăcat civil, cu haine închise la culoare, foarte plicticoase.

— Însurat?

— Probabil, deşi, după cât se pare, aici a fost mereu singur. Dar nu-i ceva neobişnuit ca militarii să nu-şi ia familiile acolo unde se duc.

— Câţi ani are?

— Destui ca să-i poată fi tată.

— Nu pot să cred.

A râs din nou.

— Să-ţi fie de bine! Dacă ai lucra mai puţin şi ai ieşi mai mult, sigur l-ai întâlni odată şi ai putea verifica tot ce-ţi spun cu propriii tăi ochi. Încă mai umblă pe stradă uneori, deşi acum are două gărzi de corp cu el. Se spune că domnul e foarte cult, vorbeşte multe limbi şi a trăit mulţi ani departe de Spania; în principiu, n-are nici-o legătură cu salvatorii patriei cu care ne-am obişnuit pe-aici, deşi, evident, postul pe care îl ocupă acum îl arată alături de ei. Poate că ţi-a cunoscut clienta în străinătate; s-ar putea ca ea să-ţi vorbească despre toate astea într-o zi, iar tu ai să-

mi povesteşti mie, ştii cât mă fascinează asemenea flirturi. Ei bine, te las, fetiţo; o duc pe vrăjitoare la cinema. Program dublu: *Măicuţa Sor Sulpici* şi *Don Quintin amărâtul*, grozavă seară de *glamour* mă mai aşteaptă. Cu războiul ăsta chinuitor, nu primim niciun film acătării de aproape un an. Şi ce-aş mai vrea să văd un muzical american bun! Îţi aminteşti de Fred Astaire şi Ginger Rogers în *Jobenul*? *I just got an invitation through the maill your presence is requested this eveningl it's formal: top hat, white tie and tails...*

A ieşit fredonând, am închis uşa după el. De astă dată, nu maică-sa a rămas indiscretă în dreptul vizorului, ci eu. Îl priveam; cu cântecelul încă pe buze, şi-a scos clincheţind legătura cu chei din buzunar, a găsit cheia de la uşă şi a băgat-o în broască. Când a dispărut, am revenit în atelier şi la treburi, tot străduindu-mă să dau crezare spuselor lui. Am încercat să reiau lucrul, dar nu mai aveam chef. Ori putere. Ori amândouă. Mi-am amintit de agitaţia din ziua anterioară şi am hotărât să-mi iau liber în acea după-amiază. M-am gândit să-i imit pe Felix şi pe maică-sa şi să merg la cinema, meritam puţină distracţie. Cu acest ţel, am ieşit din casă, dar paşii m-au dus, inexplicabil, spre alt loc decât cel hotărât şi am ajuns în Piaţa Spaniei.

M-au primit rondurile cu flori şi palmierii, solul cu pietricele colorate şi edificiile albe din jur. Băncile de piatră erau, ca în atâtea alte după-amiezi, pline de logodnici şi grupuri de prietene. Micile cafenele din jur emanau o plăcută aromă de frigărui. Am traversat piaţa şi m-am îndreptat spre înaltul Comisariat care, deşi îl văzusem de nenumărate ori de când sosisem, nu-mi trezise aproape deloc curiozitatea până atunci. Foarte aproape de palatul

califului, un edificiu înalt şi alb în stil colonial, înconjurat de grădini bogate, era sediul celei mai importante reprezentanţe a administraţiei spaniole. Printre plante, se întrezăreau cele două niveluri principale şi al treilea, cu aliniament retras, turnuleţele din colţuri, obloanele verzi şi ornamentele din cărămidă portocalie. Soldaţi arabi, impunători, stoici sub turbane şi pelerinele lungi, stăteau de pază în faţa gardului mare din fier forjat. Conducători impecabili ai armatei spaniole din Africa, în uniforme de culoarea năutului, intrau şi ieşeau pe o portiţă laterală impunători în pantalonii bufanţi şi cu ghetele înalte bine lustruite. Foşgăiau, umblând de colo-colo, şi câţiva soldaţi indigeni, cu vestoane în stil european, pantaloni largi şi un soi de obiele de culoare brună pe pulpe. Steagul naţional bicolor fâlfâia pe cerul albastru, care părea să anunţe deja începutul verii. Am stat în loc, privind mişcarea neîntreruptă a bărbaţilor în uniformă, până când am fost conştientă de numeroasele priviri pe care le atrăgea nemişcarea mea. Tulburată şi stingheră, am făcut stânga-împrejur şi am revenit în piaţă. Ce căutam în faţa înaltului Comisariat, ce voiam să aflu şi de ce mă dusesem acolo? Probabil, fără niciun ţel; cel puţin, fără niciunul concret, doar ca să privesc de aproape mediul în care evolua neaşteptatul amant al ultimei mele cliente.

20

Primăvara a devenit treptat o vară blândă, cu nopţi luminoase, iar eu am continuat să împart cu Candelaria câştigurile din atelier. Teancul de lire sterline de pe fundul sertarului a crescut neîntrerupt, până a fost suficient pentru plata pe care urma s-o fac; mai era doar puţin până la termenul datoriei pe care o aveam la hotelul Continental, şi eram încântată că aveam s-o pot stinge, plătindu-mi libertatea. Tot, mai urmăream ştirile de pe front la radio şi în presă. A murit generalul Mola[39], a început bătălia de la Brunete. Felix îşi continua incursiunile nocturne, iar Jamila era tot alături de mine, făcea progrese cu spaniola ei dulce şi ciudată, începea să mă ajute câte puţin în atelier, surfilând uşor, cosând nasturi şi bride. Aproape nimic nu tulbura monotonia zilelor din atelier, cu excepţia zgomotelor casnice şi a frânturilor de convorbiri din locuinţele vecine, care intrau pe ferestrele deschise spre curtea interioară. Ca şi tropăitul fără preget al copiilor de la etajele superioare, care erau în vacanţă şi ieşeau să se joace în stradă, uneori în grup, alteori singuri. Niciunul

39 Generalul Emilio Mola Vidai (1887-1937) a condus în 1936 insurecţia armată care a declanşat războiul civil spaniol. Director al Siguranţei Statului (1930), funcţie politică în care ideile conservatoare l-au făcut nepopular printre socialişti şi republicani, a fost trecut în rezervă de Guvernul lui Manuel Azana, arestat, amnistiat (1934) şi reactivat în Statul-Major, colaborând cu generalul Franco. A fost unul dintre cei treizeci şi cinci de înalţi demnitari franchişti acuzaţi de Parchetul Naţional de crime împotriva umanităţii comise în războiul civil şi primii ani ai regimului, dar nu a fost judecat, deoarece a decedat într-un accident de avion.

dintre acele sunete nu mă deranja, din contră: îmi ţineau tovărăşie, mă făceau să mă simt mai puţin singură.

Dar, într-o după-amiază de la jumătatea lui iulie, zgomotele şi glasurile au fost mai ridicate, tropăitul mai precipitat.

— Au sosit, au sosit!

Apoi s-au auzit glasuri noi, strigăte şi uşi trântite, numi repetate printre suspine sonore: „Concha, Concha! Carmela, surioară! În sfârşit, Esperanza, în sfârşit!”.

Am auzit mobile trase, oameni care urcau şi coborau de zeci de ori scara. Şi am mai auzit râsete, planşete, porunci: „Umple vana, mai scoate prosoape, adu lenjerie şi saltele; daţi-i fetiţei de mâncare”. Iar planşete, strigăte emoţionate, alte planşete. Miros de mâncare, zgomot de vase în bucătărie la ore neobişnuite. Şi din nou: „Carmela, Dumnezeule, Concha, Concha!”. Zarva nu s-a potolit până după miezul nopţii. Abia atunci a sosit Felix la mine acasă şi l-am putut întreba, în sfârşit:

— Ce se întâmplă la familia Herrera, de-s toţi atât de agitaţi?

— Nu ştii? Au sosit surorile Josefinei. Le-au scos din zona roşie.

A doua zi de dimineaţă, am auzit iar glasuri şi zgomote, deşi mult mai potolite. Chiar şi aşa, agitaţia a durat toată ziua: intrări şi ieşiri, sonerii, telefoane, goana copiilor pe coridor. Şi, între timp, din nou suspine, râsete, planşete şi alte râsete. După-masă mi-au bătut în uşă. Mi-am zis că, poate, era unul dintre ei, poate că aveau nevoie de ceva, voiau să-mi ceară un serviciu, ceva cu împrumut: o jumătate de duzină de ouă, o saltea, o căniţă cu ulei,

poate. Dar greşeam. La uşă era un vizitator cu totul neaşteptat.

— Că spune doamna Candelaria să veniţi cât puteţi de repede pe Strada Luneta. A murit învăţătorul, don Anselmo.

Mesajul îl aducea, transpirat, Paquito, fiul gras al mamei celei grase.

— Ia-o înainte şi spune-i că vin imediat.

I-am dat vestea Jamilei, care a plâns amar. Eu n-am vărsat nici-o lacrimă, dar sufeream. Din toată şatra levantină cu care convieţuisem la pensiune, el îmi fusese cel mai apropiat, căci fusese mai afectuos cu mine. Mi-am luat taiorul cel mai închis la culoare din şifonier: încă nu aveam o garderobă de doliu. Am străbătut străzile în grabă, alături de Jamila, am ajuns în portalul pensiunii şi am urcat o parte din trepte. N-am putut merge mai departe, căci un grup compact se îngrămădea, blocând accesul. Ne-am croit drum cu coatele printre prietenii şi cunoscuţii învăţătorului, care aşteptau respectuos la rând, ca să-şi ia rămas-bun de la el.

Uşa pensiunii era deschisă şi, chiar înainte de a-i trece pragul, am simţit miros de lumânare aprinsă şi am auzit murmurul sonor al unor voci de femei ce se rugau la unison.

Candelaria ne-a ieşit în întâmpinare de cum am intrat. Încăpuse cu greu într-un costum negru care îi era vizibil strâmt, iar pe bustul maiestuos i se legăna o medalie cu chipul Fecioarei.

În centrul sufrageriei, pe masă, zăcea într-un sicriu deschis trupul lui doñ Anselmo, îmbrăcat de duminică. Privindu-l, un fior mi-a străbătut şira spinării, iar Jamila şi-a

înfipt unghiile în braţul meu. I-am dat două sărutări Candelariei, iar ea mi-a plasat lângă ureche un şuvoi de lacrimi.

— Uită-te la el, căzut pe câmpul de luptă.

Mi-am amintit luptele dintre două feluri de mâncare, la care asistasem atâtea zile la rând. Oase de hamsii şi coji de pepene african, zgrunţuros şi galben, zburau de la un capăt la altul al mesei. Glume veninoase şi sudălmi, furculiţe drepte ca suliţele, behăitul fiecărei tabere. Provocări şi ameninţări cu evacuarea, pe care contrabandista nu le pusese nicicând în practică. Masa din sufragerie transformată selectiv într-un autentic câmp de luptă. Am încercat să-mi stăpânesc râsul trist. Măicuţele uscăţive, mama grasă şi câteva vecine, aşezate lângă fereastră, toate în doliu din cap până-n picioare, înşirau fără preget misterele rozariului cu glasuri monotone, plângăcioase. Pentru o clipă, mi l-am închipuit pe don Anselmo viu, cu o havană Toledo în colţul gurii, tuşind furibund şi strigându-le să pună capăt o dată pentru totdeauna rugăciunilor pentru el. Dar învăţătorul nu mai era printre vii, iar ele, da. În faţa trupului mort, oricât de prezent şi cald ar mai fi fost încă, puteau face orice voiau. Candelaria şi cu mine ne-am aşezat lângă ele, contrabandista şi-a potrivit vocea cu ritmul rugăciunii, iar eu m-am prefăcut că-i urmam exemplul, dar mintea mi-o luase razna pe alte drumuri.

Doamne, miluieşte-ne.
Hristoase, miluieşte-ne.

Mi-am apropiat scaunul de răchită de al ei până ce ne-am atins braţele.

Doamne, miluieşte-ne.

— Trebuie să te întreb ceva, Candelaria, i-am şoptit în ureche.

Hristoase, auzi-ne.
Hristoase, ascultă-ne.

— Spune, sufleţelule, a răspuns, tot în şoaptă.

Tată din Cer, Dumnezeule, miluieşte-ne pe noi.
Fiule, Răscumpărătorule.

— Am aflat că se scot oameni din zona roşie.

Duhule Sfânt, Dumnezeule.
Sfântă Treime, un singur Dumnezeu.

— Aşa se spune...

Sfântă Mărie, roagă-te pentru noi.
Sfântă Născătoare de Dumnezeu.
Sfântă Fecioară a fecioarelor.

— Ai putea afla cum fac?

Maica lui Hristos.
Maică a Bisericii.

— Ce te interesează pe tine?

Maica harului dumnezeiesc.
Maică Nepătată.
Maică Preacurată.

— Ca s-o scot pe mama din Madrid şi s-o aduc la Tetuan.

Maică Neprihănită.
Maică pururea Fecioară.

— Va trebui să întreb pe ici, pe colo...

Maică vrednică de iubire.
Maică minunată.

— Mâine dimineaţă?

Maica bunului sfat.
Maica Creatorului.
Maica Mântuitorului.

— Cât de repede am să pot. Iar acum taci şi continuă-ţi rugăciunea, să vedem dacă împreună reuşim să-l căţărăm pe don Anselmo în cer.

Priveghiul a durat până în zori. A doua zi, l-am îngropat pe învăţător cu o slujbă la misiunea catolică, o rugăciune de veşnică pomenire solemnă şi toată pompa cuvenită unui credincios fervent. Am însoţit coşciugul la

cimitir. Vântul bătea foarte tare, ca în atâtea alte zile la Tetuan: un vânt supărător, ce smucea voaluri, ridica fuste şi şerpuia pe jos frunze de eucalipt. În timp ce preotul pronunţa ultimele cuvinte latineşti, m-am aplecat spre Candelaria şi i-am spus în şoaptă ce mă rodea.

— Dacă măicuţele spuneau că învăţătorul era ateu, fiul lui Lucifer, nu pricep de ce i-au organizat o asemenea înmormântare.

— Nu mai insista, las-o baltă, ce vrei, să-i hoinărească sufletul prin iad, iar apoi să-i vină spiritul să ne tragă de picioare în somn...

Abia m-am stăpânit să nu râd.

— Pentru Dumnezeu, Candelaria, nu fi atât de superstiţioasă.

— Lasă-mă-n pace, că-s scorpie bătrână şi ştiu despre ce vorbesc.

Fără vreo altă vorbă, s-a concentrat iar asupra liturghiei şi nu m-a mai privit până după ultimul *requiescat în pacem*. Au coborât trupul în mormânt şi, când groparii au aruncat peste el primele lopeţi cu pământ, adunarea a început să se risipească. Ne îndreptam în ordine spre gardul cimitirului, când Candelaria s-a aplecat brusc şi, prefăcându-se că-şi încheie catarama unui pantof, le-a lăsat pe măicuţe să i-o ia înainte, împreună cu grasa şi vecinele. Din urmă, am privit cum înaintau cu spatele la noi, ca un stol de corbi, cu vălurile, negre ce le ajungeau până în talie; ca nişte pelerine scurte, cum spuneam.

— Hai să omagiem împreună memoria bietului don Anselmo, că pe mine, fata mea, de atâta necaz m-a lovit o foame...

Ne-am urmat drumul pe străzi, până am ajuns la cofetăria El Buen Gusto, am ales nişte prăjituri şi ne-am aşezat să le mâncăm pe o bancă din piaţa bisericii, printre palmieri şi ronduri de flori. Până la urmă, i-am pus întrebarea ce-mi stătea pe vârful limbii încă de la începutul dimineţii.

— Ai putut afla ceva despre tot ce ţi-am spus?

A răspuns că da, cu gura plină de bezea.

— Treaba e complicată. Şi costă bani buni.

— Spune-mi.

— Cineva se ocupă de demersurile din Tetuan. N-am putut afla bine toate amănuntele, dar se pare că în Spania treaba se face prin Crucea Roşie Internaţională. Localizează oamenii în zona roşie şi, într-un fel sau altul, îi duc într-un port din Levant, nu mă întreba cum, fiindcă n-am nici cea mai vagă idee. Ascunşi, în camioane, pe jos, Dumnezeu ştie. Fapt e că acolo îi îmbarcă. Pe cei care vor să intre în zona naţionalistă îi duc în Franţa şi îi trec graniţa în Ţara Bascilor. Iar pe cei care vor să vină în Maroc îi trimit în Gibraltar, dacă pot, deşi de multe ori aşa ceva e greu şi trebuie să-i ducă mai întâi în alte porturi din Mediterana. Următoarea destinaţie e îndeobşte Tangerul şi, la urmă, ajung la Tetuan.

Am simţit cum mi se accelerează pulsul.

— Şi ai aflat cu cine ar trebui să vorbesc?

A zâmbit uşor trist şi mi-a dat o pălmuţă tandră peste coapse, mânjindu-mi fusta cu glazură de zahăr.

— Înainte de a aborda pe cineva, trebuie să avem mai întâi multe parale. Lire sterline. Nu ţi-am spus că banii englezilor sunt cei mai buni?

— Nu m-am atins de ce-am strâns în toate lunile astea, am lămurit-o, ignorându-i întrebarea.

— Dar încă nu ţi-ai plătit datoria la hotelul Continental.

— Poate am noroc şi-mi ajung banii pentru amândouă treburile.

— Tare mă mai îndoiesc, sufleţel. Costă două sute cincizeci de lire.

Gâtul mi s-a uscat brusc, iar plăcinta mi-a rămas acolo ca încleiată. Am început să tuşesc, iar contrabandista m-a bătut pe spate. Când am izbutit, în cele din urmă, să înghit, mi-am suflat nasul şi am întrebat.

— Dumneata nu mi i-ai putea împrumuta, Candelaria?

— Eu n-am niciun sfanţ, fetiţo.

— Şi tot ce ţi-am dat de la atelier?

— Am cheltuit tot.

— Pe ce?

A oftat din răsputeri.

— Am plătit îngropăciunea, leacurile din ultima vreme şi un teanc de facturi neonorate, pe care don Anselmo le lăsase ici şi colo. Bine, cel puţin, că doctorul Mate îi era prieten şi n-o să vrea bani pentru vizitele făcute.

Am privit-o neîncrezătoare.

— Dar el probabil că economisise din pensie, am sugerat.

— Nu mai avea niciun firfiric.

— Asta-i cu neputinţă: de luni de zile nu mai ieşea, nu mai cheltuia...

A surâs cu un amestec de compasiune, tristeţe şi ironie.

— Nu ştiu cum a făcut bătrânul ăsta dat naibii, dar şi-a trimis toate economiile la Ajutorul Roşu[40].

Cu toate că nu aveam banii necesari pentru a o aduce pe mama în Maroc şi a-mi plăti datoria, ideea mi se învârtea neîncetat în minte. În acea noapte, abia dacă am dormit, pentru că m-am gândit de mii de ori la întreaga istorie. Am imaginat cele mai trăsnite opţiuni şi am numărat de mii de ori bancnotele adunate, dar, în pofida tuturor strădaniilor, nu le-am putut înmulţi. Însă, când aproape se crăpa de ziuă, mi s-a năzărit o altă soluţie.

40 Ajutorul Roşu Internaţional a fost un serviciu social organizat de Internaţionala Comunistă. Creat pentru a funcţiona asemenea unei Cruci Roşii politice internaţionale, a efectuat campanii în sprijinul deţinuţilor comunişti şi a obţinut ajutor material şi umanitar în situaţii speciale.

21

Discuţiile, chicotelile şi zgomotul ritmic al maşinii de scris au tăcut la unison imediat ce toate cele patru perechi de ochi s-au întors pe mine. Încăperea era cenuşie, plină de fum, miros de tutun şi duhoarea stătută a oamenilor închişi. Nu s-au mai auzit decât bâzâitul a mii de muşte şi ritmul ostenit al unui ventilator de lemn, ce se învârtea deasupra noastră. După câteva clipe, am auzit fluieratul admirativ al unuia care trecea pe coridor şi mă văzuse în picioare, îmbrăcată în cel mai bun taior pe care îl aveam, înconjurată de patru mese în spatele cărora tot atâtea trupuri asudate, în cămaşă se străduiau să lucreze. Sau aşa părea.

— Îl caut pe comisarul Vázquez, am anunţat.

— Nu-i aici, a spus cel mai gras.

— Dar vine curând, a spus cel mai tânăr.

— Îl puteţi aştepta, a spus cel mai slab.

— Luaţi loc, dacă doriţi, a spus cel mai bătrân.

M-am aşezat pe un scaun cu perna din gutapercă şi am aşteptat acolo, nemişcată, mai bine de un ceas şi jumătate. În cursul celor nouăzeci de minute ce-au durat o veşnicie, cvartetul s-a prefăcut că-şi reia activitatea, dar n-a făcut-o. Simulau doar că munceau, mă priveau cu neruşinare şi omorau muşte cu ziarul îndoit pe jumătate; îşi făceau unii altora gesturi obscene şi schimbau bileţele mâzgălite, probabil pline cu aluzii la sânii, fundul şi picioarele mele şi la tot ce-ar fi putut face cu mine dacă aş

fi acceptat să fiu ceva mai tandră cu ei. Don Claudio a sosit, în sfârşit, jucând rolul omului-orchestră: mergea grăbit şi-şi scotea pălăria şi jacheta, împărţind ordine, încercând să descifreze două note pe care tocmai i le dăduse cineva.

— Juarez, te vreau în Strada Comercio, s-au înjunghiat unii acolo. Cortes, dacă nu-mi pui o cutie cu chibrituri pe masă până număr la zece, te trimit la Ifni cu trei şuturi. Bautista, ce s-a întâmplat cu furtul din Sukul Grâului? Canete...

Aici s-a oprit. Mă văzuse. Iar Canete, cel slab, a rămas fără misiune.

— Pofteşte, a zis simplu, arătându-mi un birou din fundul încăperii.

Şi-a pus la loc jacheta scoasă pe jumătate.

— Cortes, cutia de chibrituri poate să mai aştepte. Şi voi, fiecare la treaba lui, i-a atenţionat pe ceilalţi.

A închis uşa cu geamuri care îi separa cămăruţa de birou şi m-a invitat să iau loc. Încăperea era mai mică, dar infinit mai plăcută decât biroul vecin. Şi-a pus pălăria în cuier, s-a aşezat în spatele unei mese pline cu hârtii şi dosare. A pus în funcţiune un ventilator de bachelită, şi aerul răcoros mi-a ajuns pe faţă ca un miracol în mijlocul deşertului.

— Bine spuneţi.

Avea un ton nu prea simpatic, dar nici antipatic. Îmbina aerul nervos şi îngrijorat de la primele întâlniri cu seninătatea zilei de toamnă când se învoise să nu mă mai strângă de gât. Ca şi în vara anterioară, avea faţa bronzată de soare. Poate pentru că, aidoma altor locuitori din Tetuan, mergea frecvent în piaţa Râo Martin din apropiere.

Poate, pur şi simplu, pentru că umbla fără preget pe străzi, cu treburi, dintr-un capăt într-altul al oraşului.

Îi cunoşteam deja stilul de lucru, aşa că i-am spus ce doream şi m-am pregătit să-i înfrunt nesfârşita baterie de întrebări.

— Am nevoie de paşaportul meu.

— Pot să ştiu pentru ce?

— Ca să plec la Tanger.

— Pot să ştiu pentru ce?

— Ca să-mi renegociez datoria.

— În ce sens s-o renegociezi?

— Mai am nevoie de timp.

— Credeam că atelierul îţi funcţionează fără probleme; speram că ai strâns deja banii datoraţi. Ştiu că ai cliente bune, m-am informat şi se vorbeşte bine de dumneata.

— Da, treaba merge, e adevărat. Şi am adunat bani.

— Câţi?

— Suficienţi pentru factura de la Continental.

— Atunci?

— Au apărut alte chestiuni pentru care am nevoie de bani.

— Ce fel de chestiuni?

— Chestiuni de familie.

M-a privit cu prefăcută neîncredere.

— Credeam că familia dumitale e la Madrid.

— Tocmai de aceea.

— Vorbeşte mai limpede.

— Singura mea familie este mama. Şi e la Madrid. Aş vrea s-o scot de acolo şi s-o aduc la Tetuan.

— Şi tatăl dumitale?

— V-am mai spus că abia îl cunosc. Vreau doar s-o găsesc pe mama.

— Înţeleg. Şi cum vrei să faci?

I-am povestit amănunţit tot ce-mi spusese Candelaria, dar fără s-o menţionez. M-a ascultat ca întotdeauna, cu ochii înfipţi în ai mei şi dând de înţeles că-mi sorbea spusele cu toate cele cinci simţuri, deşi eram sigură că ştia deja perfect toate amănuntele acelor mutări dintr-o zonă într-alta.

— Când intenţionezi să pleci la Tanger?

— Cât mai repede cu putinţă, dacă sunteţi de acord.

S-a rezemat de spătar şi m-a privit fix. Bătea ritmic darabana pe masă cu degetele de la stânga. De-aş fi putut vedea dincolo de carne şi oase, aş fi observat cum creierul i se punea, activ şi intens, în mişcare: îmi cântărea cererea, colecta opţiuni, rezolva, decidea. După un timp, scurt, dar care mie mi s-a părut nesfârşit, şi-a oprit brusc degetele şi a lovit energic cu palma în tăblia de lemn. Am înţeles că luase deja o decizie, dar, înainte de a mi-o confirma, s-a dus la uşă, a scos capul afară şi a strigat:

— Cañete, pregăteşte un permis de frontieră pentru punctul Borch, pe numele domnişoarei Sira Quiroga. Imediat.

Am respirat adânc, auzind că, în sfârşit, Cañete primise o misiune, dar am tăcut până când comisarul s-a întors la locul lui şi m-a informat direct.

— O să-ţi dau paşaportul, un salvconduct şi douăsprezece ore, ca să pleci şi să vii mâine de la Tetuan. Vorbeşte la Continental, să vedem ce obţii. Ca să fiu sincer, nu cred că prea mult. Şi ţine minte: fără şmecherii.

A deschis un sertar, a scotocit în el şi mi-a scos paşaportul, Cañete a venit, a pus o hârtie pe masă şi m-a privit, dornic să se consoleze cu mine pentru cât era de slab. Comisarul a semnat actul şi, fără să înalţe capul, a scuipat un „Cară-te, Cañete”, alungând prezenţa molatică a subordonatului. A împăturit hârtia, a pus-o în paşaport şi a ţinut uşa de clanţă, ca să ies. Cele patru perechi de ochi întâlnite la sosire deveniseră şapte când am plecat. Şapte masculi cu braţele căzute mă aşteptau să ies ca pe sfânta naştere a Domnului; parcă vedeau pentru prima oară în viaţă o femeie prezentabilă între pereţii comisariatului.

— Ce-i azi, suntem în vacanţă? a întrebat don Claudio văzduhul.

Automat, toţi s-au pus în mişcare, simulând că trudeau din greu: scoteau hârtii din dosare, vorbeau între ei despre chestiuni de presupusă însemnătate şi făceau să răsune claviatura pe care, cu toată probabilitatea, nu scriau decât duzini din aceeaşi literă.

Am păşit pe trotuar. Trecând pe lângă fereastra deschisă, l-am văzut pe comisar, care intra iar în birou.

— Fir-aş să fiu, domnule comisar, ce mai sturzoaică, a spus o voce pe care n-am recunoscut-o.

— Gura, Palomares, sau te trimit să faci de gardă la Pico de las Monas.

22

Mi se spusese că, înainte de război, existau câteva servicii de transport zilnic, care acopereau cei şaptezeci de kilometri dintre Tetuan şi Tanger. Dar în acele zile traficul era redus, orarele schimbătoare, aşa că nimeni nu-mi putea spune ceva precis. Îngrijorată, m-am dus a doua zi de dimineaţă la firma Valenciana, gata să fac orice pentru ca unul dintre autobuzele ei roşii să mă ducă la destinaţie. Cu o zi mai înainte fusesem obligată să aştept o oră şi jumătate printre cârnaţii cu ochi din comisariat, aşa că am crezut că voi suporta la fel de uşor şi aşteptarea printre şoferi fără treabă şi mecanici unsuroşi. Mi-am pus iar cel mai bun taior şi un batic de mătase pe cap şi mi-am ascuns neliniştea în spatele unor ochelari de soare mari. Nu era încă ora nouă când am ajuns la câţiva metri de garajul firmei de autobuze de la marginea oraşului. Mergeam grăbită şi gânditoare: îmi închipuiam întâlnirea cu directorul de la Continental şi rumegam argumentele pe care să i le aduc. Îngrijorării legate de plata datoriei i se adăuga altă

senzaţie, la fel de neplăcută. Pentru prima oară de la plecare, aveam să fiu din nou în Tanger, unde la fiecare colţ de stradă mă pândeau rănile amintirii lui Ramiro. Ştiam că drumurile prin oraş aveau să fie dureroase şi că memoria celor trăite lângă el avea să se materializeze. Presimţeam că urma o zi grea.

Pe drum, am întâlnit puţină lume, dar şi mai puţine automobile, căci era devreme. M-am şi mirat când unul a frânat chiar lângă mine. Un Dodge negru, strălucitor, de dimensiuni medii. Vehiculul îmi era total necunoscut, dar nu şi vocea care s-a auzit din el.

— *Morning, dear*. Ce surpriză să te văd aici. Te pot duce undeva?

— Cred că nu, mulţumesc. Am şi ajuns, i-am zis, arătându-i cartierul general al Valencianei.

Vorbind, am remarcat cu coada ochiului că clienta mea englezoaică purta unul dintre costumele ieşite cu câteva săptămâni în urmă din atelierul meu. La fel ca mine, îşi pusese pe cap un batic deschis la culoare.

— Vrei să iei autobuzul? a întrebat cu o uşoară neîncredere în glas.

— Chiar aşa, merg la Tanger. Oricum, mulţumesc pentru ofertă.

Ca la auzul unei glume amuzante, Rosalinda Fox a hohotit melodios.

— *No way, sweetie*. Nici vorbă de autobuz, draga mea. Şi eu plec la Tanger, vino aici. Şi nu-mi mai spune dumneavoastră, *please*. Acum suntem prietene, *aren't we*?

Am cântărit la iuţeală oferta; am presupus că nu contrazicea cu nimic ordinele lui don Claudio, aşa că am acceptat-o. Graţie neaşteptatei invitaţii, scăpăm de voiajul

incomod într-un autobuz de tristă amintire şi, călătorind împreună cu ea, aveam să-mi uit mai uşor propria îngrijorare.

A mers pe Paseo de las Palmeras, a depăşit garajul cu autobuze şi a trecut pe lângă reşedinţe mari şi frumoase, aproape ascunse în frunzişul grădinilor. A făcut un gest, arătând spre una dintre ele.

— Asta-i casa mea, deşi cred că nu pentru multă vreme. Probabil că mă mut iar, încă o dată.

— Din Tetuan?

A râs de parcă tocmai auzise o glumă trăsnită.

— Nu, nu, nu; pentru nimic pe lume. Dar s-ar putea să mă mut la o casă ceva mai comodă; vila asta e divină, dar a stat destul timp goală şi nevoieşte modificaţii importante. Instalaţia e oribilă, aproape nu curge apa potabilă, şi nu vreau să mă gândesc că petrec iarna aici. I-am zis lui Juan Luis, şi caută deja altă casă *a bit more comfortable*.

Şi-a menţionat amantul perfect natural, sigură de sine, fără vorbele vagi şi imprecise din ziua recepţiei cu nemţi. Eu n-am reacţionat deloc, ca şi cum eram pe deplin la curent cu tot ce era între ei; de parcă în viaţa cotidiană de croitoreasă eram perfect obişnuită să-i spun pe numele mic Înaltului Comisar.

— Ador Tetuan, *it's so beautiful*. Aminteşte cumva zona albă din Calcutta, cu vegetaţie şi case coloniale. Dar ele sunt de mult istorie.

— Nu intenţionezi să te întorci acolo?

— Nu, nu, nici vorbă. Toate alea deja au trecut: s-au petrecut lucruri deloc plăcute şi unii s-au purtat cu mine cam urât. În plus, îmi place să trăiesc în locuri noi: înainte Portugalia, acum Maroc, mâine *who knows*, cine ştie. În

Portugalia am stat ceva mai mult de un an; la început în Estoril, mai târziu în Cascais. Apoi atmosfera s-a schimbat şi eu am decis să schimb drumul.

Vorbea fără oprire, atentă la drum. Am observat că spaniola ei făcuse progrese după prima întâlnire; nu mai observam inserţii portugheze, deşi continua să folosească intermitent cuvinte şi expresii din propria-i limbă. Coborâse capota maşinii, iar zgomotul motorului era asurzitor. Aproape că ţipa ca să se facă auzită.

— Până de curând, aveam la Estoril şi Cascais o colonie delicioasă de britanici şi alţi expatriaţi: diplomaţi, aristocraţi europeni, producători englezi de vinuri, americani de la *oil companies*... Luam parte la mii de petreceri, totul era nespus de ieftin: băuturi, chirii, slujnice. Jucam bridge ca nebunii; era atât de amuzant, atât de nostim. Dar, pe neaşteptate, aproape brusc, totul s-a schimbat. Deodată, toţi au părut să se instaleze acolo. Zona s-a umplut de noi *Britishers* care, după ce trăiseră în toate cele patru colţuri ale Imperiului, refuzau să-şi pape pensia sub ploaia din *old country* şi optau pentru clima dulce a litoralului portughez. Ca şi de monarhişti spanioli, care intuiau ce se apropia. Sau de evrei germani care, simţindu-se stingheri în ţara lor, calculau potenţialul Portugaliei, pentru a-şi muta acolo afacerile. Preţurile au crescut *immensely*. A dat copilăreşte din umeri şi a adăugat: presupun că totul a pierdut din *charme*, farmec.

De-a lungul drumului, peisajul gălbui era întrerupt doar de locuri cu limba-soacrei şi trestii. Am trecut printre păduri montane de pin şi am coborât iar pe terenuri neirigate. Baticurile de mătase ne fâlfâiau în vânt,

strălucind în soare, iar ea îi dădea înainte cu aventurile sosirii în Maroc.

— În Portugalia, îmi vorbiseră mult despre Maroc, mai ales despre Tetuan. Pe atunci eram foarte bună prietenă cu generalul Sanjurjo[41] şi adorabila lui Carmen, *so sweet*, ştii că a fost balerină? Johnny, fiul meu, se juca zilnic cu micuţul ei Pepito. Am deplâns enorm moartea lui Jose Sanjurjo în acel *airplane crash*, un accident teribil. Era un bărbat absolut încântător; nu foarte atrăgător fizic, *to tell you the truth*, dar nespus de simpatic şi jovial. Îmi spunea mereu *guapissssima*; de la el am învăţat primele vorbe spaniole. El mi l-a prezentat pe Juan Luis la Berlin cu ocazia jocurilor olimpice de iarnă din februarie anul trecut, fireşte că m-a fascinat. Venisem din Portugalia cu prietena mea Niesha, eram două femei singure care traversaserăm Europa într-un Mercedes până la Berlin, *can you imagine?* Am tras la Adlon Hotel, presupun că-l cunoşti.

---

41 Generalul Jose” Sanjurjo (1872-1936), participant la războiul din Africa, a fost comandant general al Melillei şi comisar suprem al armatei din Africa (1925-1928). Director al Gărzii Civile (Jandarmeria), nu s-a opus proclamării Republicii, dar în urma măsurilor luate de guvernul Azafia şi ajutat de unele personalităţi de dreapta, a luat parte la răscoala din Sevilla (1932). După eşecul ei, a fost condamnat la moarte pentru insubordonare militară, însă pedeapsa i-a fost comutată. După victoria dreptei (1934), Sanjurjo a fost amnistiat împreună cu răsculaţii. Exilat în Portugalia, a aprobat planurile lui Mola pentru insurecţia din iulie 1936. A murit într-un accident de avion pe când se întorcea în Spania pentru a prelua conducerea revoltei.

Am făcut un gest care nu voia să spună nici da, nici nu între timp, ea continua să sporovăiască fără să-mi dea prea mare atenţie.

— Berlinul, ce oraş, *my goodness*. Cabarete, petreceri, *night clubs*, totul atât de vibrant, atât de vital; stareţa de la internatul meu anglican ar fi murit de groază văzându-mă acolo. Într-o noapte, i-am întâlnit din întâmplare pe amândoi la un *lounge* din hotel, *having a drink*, un pahar. Sanjurjo vizita în Germania fabrici de armament; Juan Luis, care locuise câţiva ani acolo ca *military attache* al ambasadei spaniole, îl însoţea în *tournee*. Am purtat a *Utile chit-chat*, o mică discuţie. La început, Juan Luis voia să fie discret şi nu spunea nimic în faţa mea, dar Jose mă ştia bună prietenă.

„Suntem aici pentru jocurile de iarnă, dar ne şi pregătim pentru jocul războiului”, a zis, hohotind. *My dear* Jose; dacă n-ar fi fost acel teribil accident, poate că el, şi nu Franco ar conduce acum armata naţionalistă, *so sad. Anyway*, după ce am revenit în Portugalia, Sanjurjo îmi tot amintea de întâlnire şi prietenul lui Beigbeder îmi repeta ce bună impresie îi făcusem şi ce viaţă dusese în minunatul Maroc spaniol. Ştii că Jose a fost şi înalt Comisar la Tetuan în anii '20? A proiectat singur grădinile înaltului Comisariat, *so beautiful*. Iar regele Alfonso al XIII-lea l-a făcut marchiz de Rif. De aceea îi şi spuneau Leul din Rif, *poor dear* Jose.

Înaintam prin acel ţinut arid. Rosalinda conducea imperturbabil şi vorbea neobosit, trecând de la o temă la alta, peste frontiere şi fragmente de timp, fără să verifice măcar dacă o urmam prin labirintul vital pe care mi-l evoca. Ne-am oprit brusc în inima pustiului, ridicând un nor de praf şi pământ uscat, căci frânase brusc. Am lăsat să treacă o

turmă de capre famelice, conduse de un păstor cu turban slinos şi djellaba brună sfâşiată. După ce a trecut şi ultima capră, a ridicat bâta ce-i servea de toiag, arătându-ne că ne puteam continua drumul, şi a zis ceva ce n-am priceput, deschizând o gură plină de găuri negre. Ea şi-a reluat şofatul şi sporovăială.

— La câteva luni după aceea, s-au produs anumite *events*, evenimentele din iulie anul trecut. Eu *just* plecasem din Portugalia şi eram la Londra, pregătindu-mă să mă mut în Maroc. Juan Luis mi-a povestit că în vremea revoltei treaba a fost *a bit difficult* uneori: au existat focare de rezistenţă, tiruri şi explozii, chiar şi sânge în fântânile din iubitele grădini ale lui Sanjurjo. Dar răsculaţii şi-au atins scopul, iar Juan Luis a contribuit la aceasta în felul lui. I-a informat despre ceea ce se petrecea pe califul Muley[42] Hassan, pe marele vizir şi pe ceilalţi demnitari musulmani. Vorbeşte araba perfect, *you know*: a studiat la Şcoala de limbi orientale din Paris şi a stat mulţi ani în Africa. E un mare prieten al marocanilor, îl pasionează cultura lor: îi consideră fraţi şi spune că voi, spaniolii, sunteţi cu toţii mauri; e atât de nostim, *so funny*.

N-am întrerupt-o, dar în minte mi-au apărut imaginile neclare ale unor mauri flămânzi, care luptau în ţinuturi străine, jertfindu-şi sângele pentru o cauză străină în schimbul unei solde mizere şi al kilogramelor de zahăr şi făină pe care, se spunea, armata le dădea familiilor din triburile berbere în timp ce bărbaţii luptau pe front.

42 Muley sau Mulay este titlul folosit de sultanii marocani din dinastia jerifiană (a descendenţilor fiicei lui Mahomed, Fatima, şi ai soţului ei, Ali) şi, prin extensie, din dinastia ce domneşte în Maroc.

Organizarea recrutării acelor bieţi arabi, îmi povestise Felix, îi revenea bunului prieten Beigbeder.

— *Anyway*, a continuat, chiar în acea noapte a atras toate autorităţile islamice de partea răsculaţilor, fapt fundamental pentru un succes militar. Recunoscător, Franco l-a numit înalt Comisar. Se cunoşteau dinainte, se întâlniseră uneori. Dar nu erau chiar prieteni, nu, nu, nu. De fapt şi cu toate că-l însoţise pe Sanjurjo la Berlin cu câteva luni în urmă, *initially*, Juan Luis nu făcea parte din niciun complot legat de insurecţie; nu ştiu de ce, dar autorii ei nu contau pe el. Avea o funcţie mai curând administrativă, ca subdelegat pentru Afaceri Indigene, trăia departe de cazărmi şi conspiraţii, în propria lui lume. E un bărbat deosebit, mai mult intelectual decât om de acţiune militară, *you know what I mean*: îi place să citească, să stea la taifas, să dezbată, să înveţe limbi străine... *Dear* Juan Luis, atât, atât de romantic.

Mi-a venit greu să-i unesc pe bărbatul încântător şi romantic, descris de clienta mea, şi pe ofiţerul hotărât al armatei răsculate, dar nici prin gând nu mi-a trecut să i-o spun Rosalindei. Am ajuns la un post de control păzit de soldaţi indigeni înarmaţi până-n dinţi.

— Dă-mi paşaportul tău, te rog.

L-am scos din poşetă împreună cu permisul de trecere a frontierei, de care îmi făcuse rost don Claudio cu o zi înainte. I le-am dat pe amândouă; l-a luat pe primul şi nici nu s-a uitat la al doilea. A pus lângă paşapoartele noastre o hârtie împăturită, probabil un salvconduct cu puteri nelimitate, ce-i asigura accesul până la capătul lumii, dacă ar fi vrut să se ducă acolo. Le-a însoţit cu cel mai frumos surâs şi le-a înmânat unuia dintre soldaţii mauri,

cărora li se spunea *nirjani*. Iar el le-a luat pe toate şi le-a dus într-o gheretă văruită. A ieşit imediat un militar spaniol, a luat poziţie de drepţi în faţa noastră, cu cel mai marţial salut, şi, în tăcere, ne-a făcut semn să ne continuăm drumul. Ea şi-a reluat monologul, dar nu de unde se oprise în urmă cu câteva minute. Iar eu m-am străduit să-mi recapăt liniştea. Nu aveam de ce să fiu nervoasă, totul era oficial în ordine, dar n-am putut evita, la punctul de control, teama ce mi-a acoperit trupul ca o spuzeală.

— *So*, în octombrie anul trecut, am luat la Liverpool un cargou care ducea cafea în West Indies şi făcea escală la Tanger. Am rămas acolo, aşa cum hotărâsem. Debarcarea a fost *absolutely crazy*, o adevărată nebunie, fiindcă portul Tanger e atât, atât de *awful*, atât de îngrozitor; îl ştii, nu?

De data asta, am încuviinţat în cunoştinţă de cauză. Cum să uit sosirea mea şi a lui Ramiro acolo, cu peste un an în urmă?! Luminile, navele, plaja, casele albe ce coborau de pe muntele verde spre mare. Sirenele şi mirosul de catran. M-am concentrat iar asupra aventurilor trăite de Rosalinda în voiaj: nu era deloc momentul să deschid sacul melancoliei.

— Închipuieşte-ţi, eram cu Johnny, fiul meu, şi cu Joker, cockerul spaniel, mai aveam maşina şi şaisprezece cufere cu lucruri: lenjerie, covoare, porţelanuri, cărţile lui Kipling şi Kvelyn Waugh, albume cu fotografii, crosele de golf şi un HMV, *you know*, un gramofon portabil, cu toate discurile mele: Paul Whiteman şi orchestra lui, Bing Crosby, Louis Armstrong... Şi, fireşte, un maldăr de scrisori de recomandare. Asta a fost una dintre cele mai importante învăţături ale tatei de când eram *just a girl*, doar o fetiţă, pe lângă călărit şi bridge, *of course*. Nu călători niciodată fără

scrisori de recomandare, îmi zicea mereu, *poor daddy*, a murit acum câţiva ani de un *heart attack*, cum se zice în spaniolă? a întrebat, ducând o mână în stânga pieptului.

— Un atac de inimă?

— *That's it*, un atac de inimă. Graţie scrisorilor, mi-am făcut imediat prieteni spanioli: funcţionari bătrâni, întorşi din colonii, ofiţeri, membri ai corpului diplomatic, *you know* cei dintotdeauna *once again*. Majoritatea destul de plicticoşi, *to tell you the truth*, deşi prin ei am cunoscut oameni încântători. Am închiriat o căsuţă delicioasă lângă Dutch Legation, am căutat o slujnică şi în câteva luni m-am instalat.

Risipite ici şi colo, mici construcţii se profilau pe drum, anticipând iminenţa sosirii la Tanger. A crescut şi numărul celor ce mergeau pe marginea şoselei, cete de musulmani care cărau greutăţi, copii care alergau săltând picioarele în aer sub *chilabele* scurte, bărbaţi cu glugi şi turbane, tot soiul de animale, măgari cu sacale de apă, o turmă mică de oi, din când în când câteva găini zburătăcite. Puţin câte puţin, oraşul a prins contur, iar Rosalinda a condus cu măiestrie spre centru, luând curbele în mare viteză şi continuând să-mi descrie casa din Tanger care îi plăcea atât de tare şi pe care o părăsise nu demult. Între timp, începeam să recunosc locuri familiare şi mă străduiam să nu-mi reamintesc alături de cine trecusem pe acolo în vremuri pe care la crezusem fericite. A parcat, în sfârşit, în Piaţa Franţei, cu o frână care a făcut zeci de pietoni să întoarcă privirile spre noi. Străină de toţi, şi-a scos baticul de pe cap şi şi-a dat cu ruj, privindu-se în oglinda retrovizoare.

— Mor să beau un *morning cocktail* la barul Minzah. Dar înainte trebuie să rezolv ceva. Vii cu mine?

— Unde?

— La Bank of London and South America. Să văd dacă odiosul meu bărbat mi-a trimis în sfârşit pensia.

Mi-am scos şi eu baticul, întrebându-mă cât avea acea femeie să nu-mi mai contrazică presupunerile. Nu doar că era o mamă iubitoare, pe când eu o bănuiam cam aiurită. Nu doar că-mi cerea haine cu împrumut pentru recepţii cu nazişti expatriaţi, pe când eu credeam că avea o garderobă de lux, cusută la mari case de modă internaţionale; nu doar că era amanta unui înalt ofiţer, care avea de două ori vârsta ei, pe când eu mi-o închipuiam îndrăgostită de un tânăr străin şi frivol. Toate astea nu reuşeau să-mi schimbe ideile, nici vorbă. Acum mai apărea în viaţa ei şi un soţ absent, dar viu, care nu părea să-i trezească prea mult entuziasm, deşi o întreţinea.

— Cred că nu te pot însoţi, şi eu am ceva de făcut, am spus, drept răspuns la invitaţie. Dar ne putem întâlni mai târziu.

— *All right.*

S-a uitat la ceas.

— La unu?

Am acceptat. Nu era nici unsprezece, aveam destula vreme pentru treburile mele. Poate că nu şi noroc, dar timp, cel puţin, aveam.

23

Barul din hotelul Minzah nu se schimbase deloc în ultimul an. Grupuri însufleţite de bărbaţi şi femei, europeni îmbrăcaţi cu stil, se înghesuiau la mese şi la bar, bând whisky, jerez şi cocteiluri, iar conversaţia lor sărea dintr-o limbă într-alta, de parcă schimbau batiste între ei. În mijlocul încăperii, un pianist risipea în jur sunete melodioase. Nimeni nu părea grăbit, totul era la fel ca în vara lui 1936, cu unica excepţie că lângă tejghea nu mă mai aştepta un bărbat care vorbea spanioleşte cu barmanul, ci o doamnă care, cu paharul în mână, sporovăia cu el pe englezeşte.

— Sira, *dear*! a zis, atrăgându-mi atenţia, de cum m-a observat. Un *pink gin*? a întrebat, ridicându-şi cocteilul.

Mi-era indiferent dacă beam gin cu rom ori trei înghiţituri de esenţă de terebentină, aşa că am acceptat, forţând un fals surâs.

— În cunoşti pe Dean? E un vechi prieten. Dean, ţi-o prezint pe Sira Quiroga, *my dressmaker*, croitoreasa mea.

L-am privit pe barman şi i-am recunoscut trupul uscăţiv şi faţa măslinie pe care străluceau doi ochi negri şi enigmatici. Mi-am amintit cum vorbea cu unii şi cu alţii pe vremea când Ramiro şi cu mine îi frecventam barul, cum toţi păreau să recurgă la el când aveau nevoie de un contact, de o informaţie, de o ştire lunecoasă. Am observat că mă privea, fixându-mă în trecut, cântărindu-mi schimbările suferite şi asociindu-mă cu prezenţa evaporată a lui Ramiro. Mi-a luat-o înainte.

— Cred că aţi mai fost pe-aici înainte, mai demult, nu?

— Mai demult, da, am spus pur şi simplu.

— Da, cred că-mi amintesc. Ce multe s-au întâmplat de atunci, aşa-i? Acum sunt mult mai mulţi spanioli aici; când ne vizitaţi, nu erau atâţia.

Da, se întâmplaseră multe. La Tanger sosiseră mii de spanioli care fugeau de război, iar Ramiro şi eu porniserăm fiecare pe drumul lui. Mi se schimbaseră viaţa, trupul, simţămintele şi ţara; toate se modificaseră într-atât, încât preferam nici să nu mă gândesc la ele, aşa că m-am prefăcut că scotoceam după ceva pe fundul poşetei şi n-am răspuns. Ei şi-au continuat sporovăială şi confidenţele, trecând de la engleză la spaniolă şi invers, încercând uneori să mă atragă în bârfa lor, care nu mă interesa absolut deloc; mi-era deja destul de greu să-mi pun în ordine propriile probleme. Unii clienţi ieşeau, alţii intrau: femei şi bărbaţi eleganţi, fără grabă şi obligaţii aparente. Rosalinda îi saluta pe mulţi dintre ei cu gesturi graţioase sau cu două vorbe simpatice, evitând parcă să lungească orice întâlnire

dincolo de strictul necesar. Un timp, a reuşit; dar au sosit două cunoscute care, de cum au văzut-o, au hotărât că un simplu „bună, dragă, mă bucur să te văd” nu era suficient. Erau splendide, blonde, zvelte şi graţioase, străine imprecise, aidoma celor cu ale căror gesturi şi posturi concurasem, până mi le însuşisem în faţa oglinzii crăpate din odaia Candelariei. Au salutat-o pe Rosalinda cu sărutări volatile, încreţindu-şi buzele şi abia atingându-şi obrajii pudraţi. S-au aşezat neinvitate, dar dezinvolte, între noi două. Barmanul le-a pregătit aperitive, ele au scos tabachere, portţigarete de fildeş şi brichete de argint. Au pomenit nume şi funcţii, petreceri, întâlniri şi conflicte între unii şi alţii şi cu alţii: „Îţi aminteşti de noaptea din Villa Harris, nici nu-ţi poţi închipui ce-a păţit Luciile Dawson cu ultimul ei prieten, a, fireşte, ştii că Bertie Stewart e ruinat?”. Şi tot aşa până la urmă, când cea mai în vârstă şi mai plină de bijuterii a întrebat-o fără ocolişuri pe Rosalinda despre ceea ce aveau, probabil, în minte încă din clipa întâlnirii.

— Ei bine, dragă, dar ţie cum îţi merge la Tetuan? Adevărul e că pe toţi ne-a uluit plecarea ta neaşteptată. Totul a fost atât, atât de precipitat...

Un hohot scurt, plin de cinism, a precedat răspunsul Rosalindei.

— O, la Tetuan am o viaţă minunată. O casă de vis şi prieteni fantastici, ca *my dear* Sira, care ţine cea mai bună casă de *haute couture* din tot nordul Africii.

S-au uitat la mine curioase, iar eu le-am replicat fluturându-mi pletele şi zâmbind mai fals ca Iuda.

— Mă rog, poate că venim într-o zi să vă vizităm. Ne place moda şi suntem cam sastisite de croitoresele din Tanger, nu-i aşa, Mildred?

Cea mai tânără a încuviinţat şi a reluat conversaţia.

— Ne-ar încânta să te vizităm la Tetuan, Rosalinda dragă, dar toată chestia asta de frontieră e atât de plicticoasă de când a început războiul din Spania...

— Deşi probabil că tu, cu relaţiile tale, ne-ai putea obţine nişte salvconducte, ca să vă vizităm pe amândouă. Am putea să-ţi cunoaştem şi unii noi prieteni...

Blondele îşi urmăreau ritmic ţelul; barmanul Dean stătea impasibil în spatele tejghelei, nevrând să scape nimic din scenă. Iar Rosalinda păstra pe chip un surâs de gheaţă. Au continuat să vorbească, luându-şi una alteia vorba din gură.

— Ce mai, ar fi genial; dragă, la Tanger, *tout le monde* moare să ştie cu cine te-ai împrietenit.

— Şi de ce să n-o spunem sincer, că doar de asta suntem prietene adevărate, nu? Ce mai, murim să ştim câte ceva despre un anume prieten al tău. Ni s-a spus că e foarte, foarte deosebit.

— Poate ne inviţi într-o seară la o recepţie de-a lui, ca să-i poţi prezenta vechii prieteni din Tanger. Am fi încântate să venim, aşa-i, Olivia?

— Ar fi formidabil. Ne-am plictisit să tot vedem aceleaşi feţe, şi să-i cunoaştem pe reprezentanţii noului regim spaniol ar fi fascinant pentru noi.

— Da, ar fi atât de... foarte fantastic. În plus, firma pe care o reprezintă soţul meu are produse noi, ce-ar putea prezenta mare interes pentru armata naţionalistă; poate că, doar cu un ghiont, le-ai putea introduce în Marocul spaniol.

— Şi bietul meu Arnold e deja cam sastisit de postul lui de la Bank of British West Africa; poate că la Tetuan, în cercul tău, ar putea găsi ceva mai pe măsura lui...

Surâsul Rosalindei s-a şters treptat, iar ea nici nu s-a obosit măcar să-l afişeze iar. Pur şi simplu, când a crezut că auzise destule prostii, a decis să le ignore pe ambele blonde şi ni s-a adresat pe rând mie şi barmanului.

— Sira, *darling*, mergem să mâncăm la Roma Park? *Dean, please, be a love* şi trece aperitivele noastre în contul meu.

El a refuzat.

— Din partea casei.

— Şi pentru noi? a întrebat deodată Olivia – sau poate Mildred.

Rosalinda i-a luat-o înainte barmanului.

— Pentru voi, nu.

— De ce? s-a prefăcut, uimită, Mildred – sau poate Olivia.

— Fiindcă sunteţi nişte *bitches*. Cum se zice în spaniolă, Sira, darling?

— Două ticăloase, am spus fără şovăială.

Am ieşit din barul Minzah, conştiente că ne urmăreau multe priviri: chiar şi pentru o societate cosmopolită şi tolerantă ca a Tangerului, iubirea publică dintre o tânără englezoaică măritată şi un militar rebel, matur şi puternic era suficient de suculentă pentru a mai asezona aperitivele.

24

— Presupun că legătura mea cu Juan Luis a uimit pe mulţi, dar pentru mine pare scrisă în stele încă din negura vremurilor.

Printre cei pentru care perechea era absolut neobişnuită mă număram, fireşte, eu. Mi-era nespus de greu să mi-o închipui pe femeia din faţa mea, cu simpatia radiantă, aerul monden şi tonele ei de frivolitate, având o legătură sentimentală cu un înalt ofiţer sobru, care mai avea şi de două ori vârsta ei. Mâncam peşte şi beam vin alb pe terasă, iar aerul ce venea dinspre marea din apropiere agita parasolarele în dungi albe şi albastre de deasupra capetelor noastre, aducând miros de salitră şi tristeţi pe care mă străduiam să le gonesc, atentă la discuţia cu

Rosalinda. Părea foarte dornică să vorbească despre legătura ei cu înaltul Comisar, să ofere cuiva versiunea completă şi proprie a faptelor, departe de bârfele mincinoase ce treceau de la unii la alţii în Tetuan şi Tanger. Dar de ce mie, când abia mă cunoscuse? În ciuda faimei de croitoreasă şic, originile noastre erau foarte diferite. Ca şi prezentul. Ea venea din lumea cosmopolită, înstărită, trândavă; eu eram doar o muncitoare, fiica unei modeste mame singure, crescută într-un cartier get-beget madrilen. Ea trăia o poveste de iubire pasională cu un înalt ofiţer, care provocase războiul ce-mi pustia ţara; eu trudeam zi şi noapte ca să fac faţă singură. Cu toate acestea, hotărâse că avea încredere în mine. Poate fiindcă îşi închipuia că astfel îmi plătea favoarea de a-i fi croit rochia Delphos. Poate fiindcă îşi închipuia că, independentă şi de aceeaşi vârstă cu ea, o înţelegeam mai bine. Ori poate, pur şi simplu, fiindcă se simţea singură şi avea o nevoie imperioasă de a se confesa, vorbind cu cineva. Iar în amiaza aceea de vară din acel oraş de pe coasta Africii, acel „cineva” se nimerise să fiu eu.

— Înainte de a muri în acel tragic accident, Sanjurjo insistase ca, odată instalată la Tanger, să mă duc la Tetuan, să-l văd pe prietenul lui, Juan Luis Beigbeder; vorbea fără oprire de întâlnirea noastră de la hotelul Adlon din Berlin şi de cât de mult s-ar bucura acesta să mă vadă *again*. Şi eu, *to tell you the truth*, eram interesată să-l reîntâlnesc: mi se păruse fascinant, atât de interesant şi educat, atât de... un adevărat cavaler spaniol. Aşa că, la câteva luni după ce m-am instalat, am decis că sosise momentul să-l salut în capitala Protectoratului. Situaţia se schimbase deja, *obviously*: el nu mai avea funcţia administrativă de la

înaltul Comisariat. Am plecat cu maşina mea Austin 7. My God! Cum aş putea să uit acea zi?! Am sosit la Tetuan şi m-am dus mai întâi să-l văd pe consulul englez, Monk-Mason, îl cunoşti, nu? Eu îi spun *old monkey*, maimuţa bătrână; e un bărbat foarte, foarte plictisitor, *poor thing*.

Am profitat de paharul cu vin pe care tocmai îl duceam la gură, făcând un gest vag. Nu-l cunoşteam pe Monk-Mason, dar auzisem cândva nişte cliente vorbind despre el şi am refuzat să-i recunosc acest fapt Rosalindei.

— Când i-am spus că intenţionam să-l vizitez pe Beigbeder, consulul a fost foarte interesat. Ştii, probabil, că, spre deosebire de nemţi şi de italieni, *His majesty's government*, guvernul nostru, n-are practic niciun contact cu autorităţile spaniole naţionaliste, căci recunoaşte drept legitim doar regimul republican, aşa că Monk-Mason şi-a zis că vizita mea la Juan Luis era foarte convenabilă pentru interesele britanice. *So*, dimineaţă m-am dus la înaltul Comisariat cu propria-mi maşină şi însoţită doar de câinele meu Joker. La intrare, am arătat scrisoarea de recomandare pe care mi-o dăduse Sanjurjo înainte de a muri, şi cineva m-a condus la secretarul particular al lui Juan Luis, pe coridoare pline cu militari şi scuipătoare, *how very disgusting*, ce scârbos! Imediat, secretarul Jimenez Mouro m-a dus la el în birou. Cu gândul la război şi la poziţia lui, îmi închipuiam că aveam să-l văd pe înaltul Comisar într-o impunătoare uniformă plină de medalii şi decoraţii, dar nu, nu, nu, din contră: la fel ca în seara de la Berlin, Juan Luis purta un simplu costum închis la culoare, care făcea din el orice altceva, dar nu un militar rebel. S-a bucurat enorm să mă vadă: a fost încântător, am stat la taifas şi m-a invitat la

masă, dar eu acceptasem deja invitaţia prealabilă a lui Monk-Mason, aşa că a rămas pentru a doua zi.

Până la urmă, mesele din jur s-au umplut treptate Rosalinda saluta din când în când pe unii şi pe alţii cu un simplu gest sau cu un surâs scurt, fără să-şi întrerupă povestea primelor întâlniri cu Beigbeder. Şi eu am zărit câteva chipuri familiare, pe care le cunoscusem de la Ramiro şi preferam să le ignor. Eram atente una la alta: ea vorbea, eu ascultam, amândouă ne mâncam peştele, beam vin rece şi nu dădeam atenţie zgomotului din jur.

— A doua zi, am ajuns la înaltul Comisariat, aşteptând să iau parte la o masă ceremonioasă, în consens cu ambianţa: o masă mare, formalisme, chelneri... Dar Juan Luis ceruse să ni se pregătească o masă simplă pentru două persoane lângă o fereastră deschisă spre grădină. A fost un *lunch* de neuitat, la care el a vorbit fără oprire despre Maroc, Marocul lui fericit, cum îi spunea. Despre magia, tainele şi fascinanta lui cultură. După prânz, a decis să-mi arate împrejurimile Tetuanului, *so beautiful*. Am plecat cu maşina oficială, închipuieşte-ţi, urmaţi de un cortegiu de motociclişti şi aghiotanţi, *so embarassing*! *Anyway*, am ajuns la plajă şi ne-am aşezat pe ţărm, iar ceilalţi ne-au aşteptat pe şosea, *can you believe it*?

Ea a râs, eu am surâs. Scena era originală: cea mai înaltă persoană din Protectorat şi străina recent sosită, ce putea să-i fie fiică, flirtau deschis pe ţărmul mării, iar cortegiul motorizat îi privea fără jenă de departe.

— Atunci, el a luat două pietre, una albă şi alta neagră. A dus pumnii la spate şi i-a scos strânşi. „Alege”, a zis. „Ce să aleg?”, am întrebat. „Alege o mână. Dacă în ea e piatra neagră, azi ieşi din viaţa mea şi n-am să te mai revăd

vreodată. Dacă iese cea albă, înseamnă că soarta te vrea cu mine.”

— Şi a ieşit piatra albă.

— Într-adevăr, a ieşit piatra albă, mi-a confirmat, zâmbind radios. După două zile, a trimis două maşini la Tanger: un Chrysler Royal pentru lucrurile mele şi Dodge Roadsterul de azi, un cadou de la directorul Băncii Hasan din Tetuan, pe care Juan Luis mi l-a dăruit. De atunci nu ne-am mai despărţit, cu excepţia zilelor în care e obligat să călătorească. Pentru moment, locuiesc cu fiul meu Johnny pe Paseo de las Palmeras, într-o reşedinţă grandioasă, cu o baie demnă de un mahainjah, un closet demn de un monarh şi pereţii gata să cadă, dar care n-are nici măcar apă curentă. Juan Luis stă tot la înaltul Comisariat, fiindcă aşa cere funcţia; n-avem de gând să locuim împreună, dar a hotărât, totuşi, că nu are de ce să ascundă legătura cu mine, deşi uneori se expune la situaţii oarecum compromiţătoare.

— Fiindcă e însurat, am sugerat.

S-a strâmbat, indiferentă, şi şi-a îndepărtat o şuviţă de păr de pe faţă.

— Nu, nu, asta n-are cu adevărat nici-o însemnătate, şi eu sunt măritată; asta-i doar problema noastră, *our concern*, ceva foarte personal. Problema e mai curând publică; oficială, să zicem: unii cred că o englezoaică poate exercita asupra lui o influenţă puţin recomandabilă, şi ne-o spun deschis.

— Cine crede una ca asta?

Îmi vorbea cu atâta încredere, că, fără să fi cântărit măcar lucrurile, simţeam că era normal să-i cer lămuriri când nu reuşeam să înţeleg pe deplin ceea ce-mi povestea.

— Membrii coloniei naziste din Protectorat. Langenheim şi Bernhardt mai ales. Ei cred că, în toate aspectele vieţii lui, înaltul Comisar trebuie să fie *gloriously progerman*: sută la sută fidel nemţilor, care dau ajutor cauzei naţionaliştilor în războiul vostru; cei care au acceptat chiar de la început să le furnizeze avioane şi armament. De fapt, Juan Luis a ştiut de călătoria lor de la Tetuan în Germania în acele prime zile, pentru a se întâlni cu Hitler la Bayreuth, unde asista, ca în fiecare an, la festivalul Wagner. *Anyway*, Hitler l-a consultat pe amiralul Canaris, el i-a recomandat să acorde ajutorul solicitat, şi chiar din acea zi Führerul a dat ordin să se trimită în Marocul spaniol tot ce se ceruse. De n-ar fi făcut-o, trupele spaniole din Africa n-ar fi putut trece Strâmtoarea, aşa că ajutorul german a fost hotărâtor. De atunci, legăturile dintre cele două armate sunt, evident, foarte strânse. Dar naziştii din Tetuan cred că prezenţa mea şi dragostea lui Juan Luis pentru mine îi pot insufla o postură mai pro-British şi mai puţin fidelă nemţilor.

Mi-am amintit ce comentase Felix despre soţul lui Frau Langenheim şi despre compatriotul lui, Bernhardt, şi ce spusese despre timpuriul ajutor militar dat de Germania, care nu numai că nu încetase, după câte se pare, ci era tot mai notoriu în Peninsulă. Mi-am amintit şi de dorinţa Rosalindei de a face, la braţul amantului, o impresie impecabilă la primul contact formal cu comunitatea germană şi am crezut că înţelegeam faptele povestite, dar le-am minimalizat importanţa şi am încercat s-o liniştesc în legătură cu ele.

— Probabil că pe tine toate astea nu te prea îngrijorează. El le poate fi în continuare loial nemţilor, chiar

şi lângă tine, posturile-s diferite: cea oficială şi cea personală. Sigur că cei care gândesc astfel n-au dreptate.

— Ba au, sigur că au.

— Nu te înţeleg.

Şi-a plimbat grăbit ochii peste terasa pe jumătate goală, Conversaţia se lungise mult, acum abia dacă mai erau două sau trei mese ocupate. Vântul se oprise, parasolarele abia mai mişcau. Câţiva chelneri cu jachete albe şi *tarbush* – fesul maur din fetru roşu – munceau în tăcere, scuturând în aer şervete şi feţe de masă. Rosalinda a coborât vocea până la şoaptă; un susur care transmitea însă o hotărâre de necontestat.

— Au dreptate când cred asta, fiindcă eu, *my dear*, intenţionez să fac tot ce pot pentru ca Juan Luis să-şi reia legăturile cordiale cu compatrioţii mei. Nu pot suporta ideea că războiul vostru se va sfârşi în favoarea armatei naţionaliste, că Germania se va dovedi marea aliată a poporului spaniol, iar Marea Britanie, în schimb, o putere duşmană. O fac pentru două motive. Primul e simplul patriotism sentimental: vreau ca ţara bărbatului iubit să fie prietena ţării mele. Al doilea, *however*, e mult mai practic şi obiectiv: noi, englezii, nu ne încredem în nazişti, lucrurile încep să pută. Poate că-i cam riscant să vorbesc despre un viitor război, de astă dată european, căci nu se ştie niciodată. Dar, dacă va izbucni, mi-ar plăcea ca ţara ta să ne fie alături.

Am fost gata să-i spun deschis că biata noastră ţară nu era în situaţia de a se gândi la niciun viitor război, că era destul de nefericită cu cel pe care îl trăiam. Dar războiul nostru părea să-i fie total străin Rosalindei, deşi amantul ei era important şi activ într-una din tabere. Până la urmă, am

hotărât să-i ţin hangul, să nu insist asupra tragediei din prezent şi să continuăm discuţia despre un viitor ce nu avea să vină, poate, nicicând. Ziua mea era destul de amară, aşa că am preferat să nu mi-o fac şi mai tristă.

— Şi ce-ai de gând să faci? Doar atât am întrebat.

— *Well*, să nu crezi că am mari legături personale la Whitehall, *not at all,* a zis hohotind scurt.

Automat, mi-am pus în minte să-l întreb pe Felix ce era Whitehall, dar m-am concentrat, nelăsând-o să-mi vadă neştiinţa. A continuat:

— Ştii doar cum merg toate: reţele de cunoscuţi, relaţii în lanţ... M-am gândit deci să încerc pentru început cu nişte prieteni de aici, din Tanger, colonelul Hal Durand, generalul Norman Beynon şi soţia lui, Mary, care aveau cu toţii contacte excelente cu Foreign Office. Chiar acum sunt toţi pentru o vreme la Londra, dar am programat să-i întâlnesc mai târziu, să li-l prezint pe Juan Luis, ca să stea de vorbă şi să se înţeleagă.

— Crezi că el va accepta să te bagi hodoronc-tronc în treburile lui oficiale?

— *But of course, dear*, desigur, a afirmat fără cea mai mică umbră de îndoială, în timp ce, cu o mişcare graţioasă a capului, îşi ridica de pe ochi o altă şuviţă de păr. Juan Luis e un bărbat teribil de inteligent. Îi cunoaşte bine pe nemţi, a convieţuit cu ei ani la rând şi se teme că preţul pe care Spania ar trebui să-l plătească pe termen lung pentru tot ajutorul pe care îl primeşte s-ar putea fi prea mare. În plus, are o altă părere despre englezi, fiindcă noi n-am pierdut niciodată un război; *after all,* ca militar, asemenea chestiuni sunt foarte importante pentru el. Şi mai ales, *dear* Sira, şi asta-i principalul, Juan Luis mă adoră. După cum repetă

zilnic, pentru Rosalinda lui ar fi în stare să coboare chiar şi în infern.

Ne-am ridicat când mesele de pe terasă erau deja pregătite pentru cină şi umbrele amurgului se ridicau pe garduri, Rosalinda s-a încăpăţânat să plătească ea masa.

— Soţul meu mi-a trimis, în sfârşit, pensia; lasă-mă să fac cinste.

Am mers fără grabă spre automobilul ei şi ne-am întors la Tetuan, abia izbutind să nu depăşim cele douăsprezece ore îngăduite de comisarul Vázquez. Dar de data asta n-am inversat doar sensul geografic, ci şi traiectoria comunicării dintre noi. Dacă la dus şi în restul zilei Rosalinda monopolizase conversaţia, la întoarcere am inversat rolurile.

— Probabil îţi spui că-s tare plicticoasă şi mă gândesc doar la mine şi la ale mele. Vorbeşte-mi despre tine. *Tell me now*, spune-mi cum ţi-au mers demersurile de azi-dimineaţă.

— Prost, am spus simplu.

— Prost?

— Da, prost, foarte prost.

— *I'm sorry, really*. Îmi pare rău. Ceva important?

I-aş fi putut zice că nu. În comparaţie cu propriile ei griji, problemelor mele le lipseau ingredientele necesare pentru a trezi interesul: în ele nu erau implicaţi ofiţeri superiori, consuli sau miniştri; nu existau interese politice, nici afaceri de stat sau presimţiri legate de mari războaie europene, nimic legat cândva de sofisticatele turbulenţe în care ea evolua. Pe modestul tărâm al grijilor mele nu încăpea decât un pumn de mizerii personale, ce se puteau număra pe degetele unei singure mâini: iubirea trădată,

datoria de plătit şi directorul de hotel nu prea înţelegător, munca zilnică pentru a clădi o afacere, patria însângerată unde nu mă puteam întoarce şi dorul de mama absentă. I-aş fi putut spune că nu, că micile mele tragedii nu erau importante. I-aş fi putut ascunde problemele mele, le-aş fi putut ţine doar pentru întunericul din casa mea goală. Aş fi putut, într-adevăr. Dar n-am făcut-o.

— Adevărul e că era ceva foarte important pentru mine. Vreau s-o scot pe mama din Madrid şi s-o aduc în Maroc, dar pentru asta am nevoie de mulţi bani şi nu-i am, fiindcă mai înainte trebuie să fac o plată urgentă. Azi-dimineaţă am încercat s-o amân, dar n-am reuşit, aşa că, pentru moment, mă tem că va fi imposibil s-o aduc pe mama. Şi cel mai rău e că, după cum se spune, va fi tot mai greu să te mişti dintr-o zonă în alta.

— E singură la Madrid? a întrebat, aparent îngrijorată.

— Da, singură. Absolut singură. Nu mă are decât pe mine.

— Şi tatăl tău?

— Tata... mă rog, e o poveste lungă; fapt e că nu-s împreună.

— Îmi pare nespus de rău, Sira, draga mea. Trebuie să fie foarte greu pentru tine s-o ştii în zona roşie, expusă la orice între toţi oamenii aceia...

Am privit-o trist. Cum puteam, oare, s-o fac să priceapă ceva ce nu înţelegea, cum să-i bag în capul frumos, cu onduleuri blonde, tragica realitate a ceea ce se întâmpla în ţara mea?

— E cu ei, Rosalinda. Mama e cu ai ei, acasă, în cartierul şi între vecinii ei. Aparţine acelei lumi, norodului din Madrid. Vreau s-o aduc la mine, în Tetuan, nu pentru că

m-aş teme de ce-ar putea păţi, ci pentru că-i tot ce am în viaţă şi, pe zi ce trece, mi-e tot mai greu să trăiesc fără să ştiu nimic despre ea. De un an n-am nici-o veste: n-am nici cea mai vagă idee despre cum îi merge, cum supravieţuieşte, din ce trăieşte, cum suportă războiul.

Ca un balon înţepat cu acul, într-o clipă, întreaga farsă a trecutului meu fascinant s-a topit în văzduh. Şi, curios, mi-a fost perfect egal.

— Dar... Mi se spusese că... că familia ta era...

N-am lăsat-o să termine. Fusese sinceră şi-mi spusese întreaga ei poveste fără ascunzişuri; sosise momentul să fac şi eu la fel. Poate nu avea să-i placă noua versiune a vieţii mele; poate urma să-şi spună că avea prea puţin *glamour* faţă de aventurile cu care era obişnuită. Poate din clipa aceea nu avea nici să mai bea cu mine *pink gins*, nici să mă invite să merg la Tanger în Dodge-ul decapotabil, dar nu m-am putut abţine să-i împărtăşesc amănunţit tot adevărul meu. La urma urmelor, era tot ce aveam.

— Familia mea suntem mama şi cu mine. Amândouă suntem croitorese, simple croitorese, fără altă avere decât mâinile noastre. De când m-am născut, tata n-a avut niciodată legătură cu noi. Aparţine altei clase, altei lumi: are bani, fabrici, relaţii, o soţie pe care n-o iubeşte şi doi fii cu care nu se înţelege. Asta are. Ori asta avea, habar n-am, prima şi ultima oară când l-am văzut, războiul nu începuse încă şi presimţea că va fi ucis. Iar logodnicul meu, bărbatul chipeş şi întreprinzător despre care se presupune că-i în Argentina, unde are societăţi comerciale şi afaceri financiare, nu există. E adevărat că am avut un prieten, care e posibil să facă acum afaceri în acea ţară, dar nu mai are nici-o legătură cu mine. Nu-i decât un nedorit, care mi-a

frânt inima şi mi-a furat tot ce aveam; prefer să nu vorbesc despre el. Asta mi-e viaţa, Rosalinda, foarte diferită de a ta, după cum vezi.

În replică la mărturisirea mea, a rostit un mic discurs în engleză, din care n-am înţeles decât cuvântul Marocco.

— N-am înţeles nimic, am spus, deconcertată.

A revenit la spaniolă.

— Spuneam, fir-ar să fie, că nimănui nu-i pasă de unde vii când eşti cea mai bună croitoreasă din tot Marocul. În ce-o priveşte pe mama ta, voi, spaniolii, spuneţi că Dumnezeu te bate, dar nu te omoară. Ai să vezi că, până la urmă, totul se va rezolva.

25

În zorii zilei următoare, m-am întors la comisariat, ca să-l informez pe don Claudio despre eşecul negocierilor mele.

Dintre cei patru poliţişti, doar doi erau la mesele lor: cel bătrân şi cel slab.

— Şefu' n-a sosit încă, au anunţat la unison.

— La ce oră vine de obicei? am întrebat.

— La nouă şi jumătate, a spus unul.

— Ori la zece şi jumătate, a spus celălalt.

— Sau mâine.

— Sau niciodată.

Au râs amândoi cu gurile lor băloase, iar eu mi-am dat seama că nu aveam putere să mai suport perechea aceea de idioţi niciun minut în plus.

— Spuneţi-i, vă rog, că am venit să-l văd. Că am fost la Tanger şi n-am putut aranja nimic.

— Orice ne porunceşti, regina maurilor, a spus cel care nu era Cañete.

M-am îndreptat spre uşă fără să-mi iau rămas-bun. Când să ies, i-am auzit glasul:

— Oricând vrei, îţi dau alt permis, iubito.

Nu m-am oprit. Am strâns doar cu putere pumnii şi, aproape fără să-mi dau seama, mi-am recăpătat nebunia genuină din ziua anterioară şi am întors capul câţiva centimetri, tocmai bine pentru ca să-mi audă limpede răspunsul.

— Dă-i-l mai bine blestematei de mă-ta.

Norocul a vrut să-l întâlnesc pe comisar în plină stradă, suficient de departe de comisariat ca să nu-mi ceară să-l însoţesc acolo. Nu era greu să întâlneşti pe cineva în Tetuan, zona spaniolă de străzi sistematizate era limitată şi pe acolo treceam cu toţii la orice oră. Gata să-şi înceapă noua zi de muncă, purta, ca de obicei, un costum de in deschis la culoare şi mirosea a loţiune de ras.

— Nu arăţi bine, a spus de cum m-a văzut. Îmi închipui că nu ţi-a mers deloc bine la Continental.

S-a uitat la ceas.

— Hai să bem o cafea.

M-a dus la Cazinoul Spaniol, un edificiu pe colţ, frumos cu balcoane din piatră albă şi ferestre mari ce dădeau spre strada principală. Un chelner arab cobora parasolare, punând în mişcare o bară de fier care scrâşnea,

alţi doi sau trei puneau scaune şi mese pe trotuar, la umbra lor. Începea o nouă zi. În interior, la răcoare, nu era nimeni, doar scara lată de marmură din faţă şi cele două saloane laterale. M-a invitat să intru în cel din stânga.

— Bună ziua, don Claudio.

— Bună ziua, Abdul. Două cafele cu lapte, te rog, a comandat, cerându-mi încuviinţarea din priviri. Povesteşte-mi, a spus apoi.

— N-am avut succes. Directorul e nou, nu mai e cel de anul trecut, dar era perfect la curent cu toată chestiunea. S-a oprit orice negociere. A spus doar că tot ce se hotărâse era mai mult decât generos şi că, dacă nu plătesc la data stabilită, mă denunţă.

— Înţeleg. Şi, crede-mă, îmi pare rău. Dar mă tem că nu te mai pot ajuta.

— Nu vă faceţi griji, aţi făcut şi aşa destul pentru mine, obţinându-mi această amânare de un an.

— Şi ce-ai să faci?

— Am să plătesc imediat.

— Şi cu mama?

Am ridicat din umeri.

— Nimic. Voi continua să muncesc şi să economisesc, deşi s-ar putea ca, atunci când voi avea banii necesari, să fie prea târziu şi să se fi sfârşit evacuările. Pentru moment, am să-mi plătesc datoria, cum vă spuneam. Am banii, nu-i nici-o problemă. Tocmai de aceea venisem la dumneavoastră. Am nevoie de un nou permis, ca să trec frontiera, şi de permisiunea de a păstra paşaportul încă două zile.

— Ţine-l, nu-l vreau înapoi.

Din buzunarul interior al sacoului a scos un portvizit din piele şi un stilou.

— Cât priveşte salvconductul, asta-i tot ce-ţi trebuie, a spus, scoţând o carte de vizită şi deschizând stiloul; a zmângălit câteva vorbe pe aversul ei şi a semnat. Ţine!

Am pus-o în poşetă fără s-o citesc.

— Ai de gând să te duci la Valenciana?

— Da, asta mi-e intenţia.

— La fel ca ieri?

Înainte de a răspunde, i-am înfruntat câteva clipe privirea inchizitorială.

— Ieri n-am fost la Valenciana.

— Atunci cum ai ajuns la Tanger?

Eu ştiam că el ştia. Şi mai ştiam şi că voia să i-o spun eu. Dar mai întâi am sorbit amândoi din cafea.

— M-a dus o prietenă cu maşina ei.

— Ce prietenă?

— Rosalinda Fox. O clientă englezoaică.

Din nou am sorbit amândoi din cafea.

— Ştii cine e, nu? a întrebat atunci.

— Da, ştiu.

— Atunci, ai grijă.

— De ce?

— De-aia. Ai grijă.

— Spuneţi-mi de ce, am stăruit.

— Fiindcă există persoane cărora nu le place că ea este aici cu cine este.

— Ştiu.

— Ce ştii?

— Că situaţia ei sentimentală nu place anumitor persoane.

— Ce persoane?

Nimeni nu constrângea, nu storcea până la ultima picătură informaţii ca domnul comisar Vázquez; doar ne cunoşteam deja.

— Unele. Nu-mi cereţi să vă spun ceea ce ştiţi deja, don Claudio. Nu mă obligaţi să-mi trădez o clientă doar pentru a auzi din gura mea nume pe care le cunoaşteţi.

— De acord. Doar confirmă-mi ceva.

— Ce?

— Numele acestor persoane sunt spanioleşti?

— Nu.

— Perfect, a spus pur şi simplu.

Şi-a terminat cafeaua şi s-a uitat din nou la ceas.

— Trebuie să plec, am de lucru.

— Şi eu.

— Aşa-i, uitam că eşti muncitoare. Ştii că ai o reputaţie excelentă?

— V-aţi informat despre toate, aşa că trebuie să vă cred.

A zâmbit pentru întâia oară, întinerind cu patru ani.

— Ştiu doar ceea ce trebuie să ştiu. În plus, sigur că şi dumneata afli unele lucruri: întotdeauna, femeile îşi spun multe, iar la atelierul dumitale vin o sumedenie de doamne care au de spus, probabil, poveşti interesante.

Era adevărat că clientele mele sporovăiau. Trăncăneau despre soţi, afaceri şi prietenii; despre cei în casele cărora intrau, despre ce făceau, credeau sau spuneau unii şi alţii. Aşa că nu i-am spus „da” comisarului, dar nici „nu”. Pur şi simplu, m-am ridicat, fără să dau atenţie spuselor lui. A chemat chelnerul şi a schiţat o semnătură în aer. Abdul a încuviinţat!

Nici-o problemă, va pune cafelele în contul lui don Claudio.

Plata datoriei din Tanger a fost o eliberare, de parcă încetasem să mai merg legată cu o funie de care cineva putea să tragă oricând. E adevărat că încă nu rezolvasem chestiunile neclare de la Madrid, dar, din Africa, ele mi se păreau cumplit de îndepărtate. Plata datoriei de la Continental m-a ajutat să arunc balastul trecutului meu cu Ramiro în Maroc şi mi-a îngăduit să respir altfel. Mai liniştită, mai liberă. Mai stăpână pe propria-mi soartă.

Vara mergea mai departe, dar clientelor mele părea să le fie lene să se gândească la haine de toamnă. Jamila era tot la mine, se ocupa de casă şi de micile îndatoriri din atelier, Felix mă vizita aproape noapte de noapte, din când în când mă duceam s-o văd pe Candelaria pe Strada Luneta. Domneau liniştea şi normalitatea, până când o răceală inoportună nu mi-a mai lăsat nici puteri să ies din casă, nici energie ca să cos. Prima zi mi-am petrecut-o imobilizată pe sofa. A doua în pat. A treia aş fi făcut la fel, dacă nu m-ar fi vizitat cineva pe neaşteptate. La fel ca întotdeauna.

— Duamna Rosalinda spun că dimişoara Sira dă jos din pat imediat.

Am primit-o în halat; nu m-am ostenit să-mi pun eternul taior şi să-mi atârn de gât foarfecă de argint, nici să-mi netezesc părul ciufulit. Dar, chiar dacă a uimit-o că eram atât de neîngrijită, nu mi-a arătat-o; venea pentru alte chestiuni, mult mai serioase.

— Mergem la Tanger.

— Cine? am întrebat, suflându-mi nasul.

— Tu şi cu mine.

— De ce?

— Vom încerca să rezolvăm problema mamei tale.

Am privit-o, neîncrezătoare şi agitată, şi am vrut să aflu mai mult.

— Prin...

Un strănut m-a împiedicat să-mi termin fraza, şi m-am bucurat, pentru că încă nu ştiam cum să-i spun Înaltului Comisar, pe care ea îl numea îndeobşte cu cele două nume de botez.

— Nu, prefer să-l ţin pe Juan Luis departe; are mii de alte treburi de care să se ocupe. Asta-i treaba mea, aşa că relaţiile lui sunt *out*, departe. Dar avem şi alte alegeri.

— Care?

— Prin consulul nostru din Tetuan, am încercat să aflu dacă se fac asemenea demersuri la ambasada noastră, dar n-am avut noroc: mi s-a spus că legaţia noastră din Madrid a refuzat mereu să acorde azil refugiaţilor şi, în plus, odată cu plecarea guvernului republican la Valencia, tot acolo s-au instalat şi birourile diplomatice, iar în capitală au rămas doar clădirea pustie şi câte un subaltern, ca să-i poarte de grijă.

— Şi atunci?

— Am încercat şi la biserica anglicană Saint Andrews din Tanger, dar nici cei de acolo nu m-au putut ajuta. Apoi mi-am zis că, în vreun cerc privat, cineva ar putea şti câte ceva, aşa că m-am informat pe ici, pe colo şi am primit a *tiny bit of Information*. Nu-i mare scofală, dar poate am noroc şi ne mai spun câte ceva. Directorul de la Bank of London and South America din Tanger, Leo Martin, mi-a zis că în cursul ultimei lui vizite la London a auzit în birourile centrale ale băncii că la sucursala din Madrid era cineva

care ştia pe cineva care ajută oamenii să plece din oraş. Nu ştiu mai mult, mi-a dat informaţii foarte vagi, e vorba doar de un comentariu pe care cineva l-a făcut, iar el l-a auzit. Dar a promis că va face cercetări.

— Când?

— *Right now*. Imediat. Aşa că te îmbraci imediat şi mergem la el, la Tanger. Am fost acolo acum două zile, mi-a spus să revin azi. Îmi închipui că a avut vreme să mai afle câte ceva.

Tuşind şi strănutând, am vrut să-i mulţumesc pentru strădanii, dar ea nu mi-a dat atenţie şi m-a îmboldit să mă aranjez. Călătoria a fost ca un freamăt. Şosea, terenuri uscate, păduri de pini, capre. Femei cu fuste lungi şi largi, uzate, şi saboţi de călătorie, gârbovite sub pălăriile mari de pai. Oi, limba-soacrei, alte câmpuri uscate, copii desculţi ce ne zâmbeau, spunându-ne „la revedere, prietenă, la revedere” cu mâna ridicată. Praf, iar praf, câmp galben de-o parte şi de alta, controlul paşapoartelor, iar şosea, alte limba-soacrei, noii palmieri mici şi trestii, şi într-un ceas am ajuns. Am parcat din nou în Piaţa Franţa, am revăzut bulevardele şi edificiile magnifice din zona modernă a oraşului. Într-unul ne aştepta Bank of London and South America, un aliaj de interese financiare, aproape tot atât de ciudat ca şi perechea pe care o alcătuiam Rosalinda Fox şi cu mine.

— Sira, ţi-l prezint pe Leo Martin. Leo, ea e amica mea, Miss Quiroga.

Leo Martin s-ar fi putut numi şi Leoncio Martinez, dacă s-ar fi născut doi kilometri mai departe de locul unde o făcuse. Era scund şi brunet, nebărbierit şi, fără cravată, ar fi putut trece drept un harnic plugar spaniol. Dar chipul îi

strălucea fără nici-o umbră de barbă, iar pe pântece i se odihnea o cravată sobră, în dungi. Şi nu era nici spaniol, nici ţăran, ci un autentic supus al Marii Britanii, un locuitor din Gibraltar capabil să se exprime cu egală dezinvoltură şi în limba engleză, şi în dialectul andaluz. Ne-a întins o mână păroasă şi ne-a invitat să luăm loc. I-a poruncit bătrânei coţofene ce-i servea drept secretară să nu fie întrerupt şi, de parcă am fi fost cele mai galantoane cliente ale băncii, a început să ne spună cu mare râvnă tot ce izbutise să afle. Eu nu-mi deschisesem niciodată un cont bancar şi probabil că Rosalinda nu economisea nici măcar o liră din pensia pe care i-o trimitea soţul, când avea noroc, dar zvonul escapadelor ei amoroase ajunsese probabil la urechile acelui bărbat scund cu ciudate talente lingvistice. Iar în acele timpuri zbuciumate, un director de bancă internaţională nu putea rata şansa de a face un serviciu amantei celui care deţinea puterea.

— Ei bine, doamnelor, cred că am veşti. Am reuşit să vorbesc cu Eric Gordon, un vechi cunoscut care încă mai lucra la sucursala noastră din Madrid puţin după insurecţie; acum e din nou la Londra. Mi-a spus că el cunoaşte personal pe cineva care locuieşte la Madrid şi e implicat în atari activităţi, un cetăţean britanic care lucra la o firmă spaniolă. Vestea proastă e că nu ştie cum să dea de el, i-a pierdut urma în ultimele luni. Vestea bună e că mi-a vorbit despre cineva care ştie pe unde umblă, fiindcă a stat în capitala Spaniei până de curând. Un jurnalist care s-a întors în Anglia fiindcă a avut o problemă, cred că a fost rănit; nu mi-a dat amănunte. Ei bine, e posibil ca el să ne poată sprijini: ar putea fi dispus să ne ajute să-l contactăm pe cel

ce se ocupă de evacuarea refugiaţilor. Dar, mai înainte, vrea ceva.

— Ce? am întrebat Rosalinda şi cu mine la unison.

— Să vă vadă personal, Mrs. Fox, a zis, adresându-i-se englezoaicei. Cu cât mai iute, cu atât mai bine. Sper să nu luaţi acest fapt drept o indiscreţie, dar, în fine, date fiind împrejurările, am considerat convenabil să vă avertizez cine-i cel interesat să obţină informaţii de la dumneavoastră.

Rosalinda n-a replicat; l-a privit doar atent, cu sprâncenele arcuite, aşteptând să continue. Şi-a dres vocea stingherită, cu siguranţă că aşteptase un răspuns mai entuziast la demersul ei.

— Ştiţi doar cum sunt jurnaliştii. Ca păsările de pradă, speră mereu să obţină ceva.

Rosalinda a răspuns abia după câteva secunde.

— Nu sunt singurii, dragă Leo, nu sunt singurii, a spus cu o uşoară acreală în voce. În fine, pune-ne în legătură, să vedem ce vrea.

M-am foit în fotoliu, încercând să-mi ascund agitaţia şi suflându-mi iar nasul. Între timp, directorul britanic, pântecos ca o butie şi cu accent de banderilier, i-a comandat centralistei o legătură telefonică. Am aşteptat mult, ne-au adus cafea, Rosalinda s-a binedispus din nou, Martin s-a simţit uşurat. Ea a vorbit cu jurnalistul. Doar vreo trei minute, dar n-am înţeles o iotă, fiindcă au vorbit englezeşte. Dar am remarcat tonul ei serios şi tăios.

— Gata, a spus ea la sfârşit.

Ne-am despărţit de director, i-am mulţumit pentru ajutor şi am trecut din nou pe lângă privirea scrutătoare a secretarei cu chip de cocor.

— Ce voia? am întrebat, neliniştită, de cum am ieşit din birou.

— *A bit of blackmail*. Nu ştiu cum se zice în spaniolă. Când cineva spune că va face ceva pentru tine doar dacă tu faci ceva pentru el.

— Şantaj, am lămurit.

— Şantaj, a repetat, pronunţând cum nu se putea mai îngrozitor. Prea multe sunete contondente în acelaşi cuvânt.

— Ce fel de şantaj?

— O întrevedere personală cu Juan Luis şi câteva săptămâni de acces preferenţial în viaţa oficială din Tetuan. În schimb, se angajează să ne faciliteze contactul cu persoana din Madrid de care avem nevoie.

Am înghiţit în sec înainte de a-mi formula întrebarea. Mă temeam că avea să-mi spună că, pentru a-l şantaja pe cel mai mare demnitar din Protectoratul spaniol al Marocului, oricine va trece doar peste cadavrul ei. Cu atât mai mult un jurnalist oportunist şi necunoscut, pentru serviciul pe care urma să-l facă unei simple croitorese.

— Şi tu ce i-ai spus? am îndrăznit, în cele din urmă, să întreb.

A dat din umeri cu un gest de resemnare.

— Să-mi comunice telegrafic la ce dată va debarca la Tanger.

26

Marcus Logan a sosit târând un picior, aproape surd de-o ureche şi cu un braţ prins cu o faşă în bandulieră. Avea toate defectele pe-o singură parte a trupului, cea stângă, din imediata apropiere a obuzului care, lovindu-l,

fusese gata să-l omoare, în timp ce acoperea pentru agenţia sa atacurile artileriei naţionaliste din Madrid. Rosalinda a aranjat ca o maşină oficială să-l ia din portul Tanger şi să-l ducă direct la hotelul Nacional din Tetuan.

Eu i-am aşteptat într-unul dintre fotoliile de răchită din patio, printre ghivece cu flori şi plăci de faianţă cu arabescuri. Pe lângă jaluzele, pe pereţi se ridicau plante agăţătoare, iar din tavan atârnau mari felinare maure, totul în murmur de discuţii străine şi gâlgâitul apei dintr-o fântână mică.

Rosalinda a sosit când ultimele raze de soare ale amurgului treceau prin marchiza de cristal; jurnalistul, peste zece minute. În zilele anterioare, îmi făurisem în minte imaginea unui bărbat impulsiv şi repezit, plin de acreală şi destul de viteaz ca să încerce să intimideze pe oricine l-ar fi înfruntat în propriu-i interes. Dar greşisem, aşa cum păţeşti când te bazezi pe fragilitatea unei simple acţiuni ori a câtorva vorbe. Am greşit şi am înţeles-o de cum a păşit jurnalistul şantajist prin arcada de acces în patio, cu nodul cravatei slăbit şi costumul mototolit din in de culoare deschisă.

Ne-a recunoscut imediat; n-a trebuit decât să-şi plimbe privirea prin încăpere pentru a observa că eram singurele femei tinere şi singure: o blondă ce părea evident străină şi o brunetă care era cu siguranţă un genuin produs spaniol. Ne-am pregătit să-l primim fără să ne ridicăm, cu armele ascunse la spate, pentru eventualitatea că trebuia să ne apărăm de cel mai incomod invitat. Dar n-a fost nevoie de ele, fiindcă Marcus Logan care s-a ivit în amurgul african ar fi putut trezi în noi orice senzaţie, numai frică nu. Era înalt şi părea să aibă între treizeci şi patruzeci de ani.

Avea părul castaniu cam ciufulit şi, când s-a apropiat şchiopătând şi sprijinindu-se în bastonul de bambus, am zărit pe obrazul lui stâng multe răni şi vânătăi. Deşi aerul lui ne lăsa să intuim ce bărbat fusese înainte de întâmplarea care l-ar fi putut costa viaţa, era abia ceva mai mult decât un trup chinuit care, de cum ne-a salutat cu toată politeţea îngrăduită de starea-i lamentabilă, s-a prăbuşit într-un fotoliu, încercând fără succes să-şi ascundă durerea şi oboseala acumulate după lunga călătorie.

— Mrs. Fox and Miss Quiroga, *I suppose*, au fost primele lui cuvinte.

— *Yes, we are, indeed*, a spus Rosalinda pe limba lor. *Nice meeting you, Mr. Logan. And now, if you don't mind, I think we should proceed în Spanish; I'm afraid my friend won't be able to join us otherwise.*

— Sigur, scuzaţi-mă, a zis, adresându-mi-se într-o spaniolă excelentă.

Nu părea să fie un şantajist fără scrupule, ci doar un profesionist care îşi câştiga existenţa cum putea mai bine şi prindea din zbor oportunităţile ce-i ieşeau în cale. Ca Rosalinda, ca mine. Ca toţi în acele vremuri. Înainte de a intra deplin în chestiunea ce-l adusese în Maroc şi a-i cere Rosalindei confirmarea făgăduielii făcute, a preferat să se prezinte. Lucra pentru o agenţie britanică de ştiri, era acreditat să prezinte războiul spaniol din perspectiva ambelor tabere; deşi locuia în capitală, fusese într-o constantă agitaţie. Până păţise ceva neaşteptat. L-au internat într-un spital din Madrid, l-au operat de urgenţă şi, imediat ce s-a putut, l-au trimis la Londra. Petrecuse câteva săptămâni la Royal London Hospital, suportând dureri şi

tratamente; stătuse la pat, imobilizat, râvnind să revină la viaţa activă.

Când prinsese de veste că o doamnă legată de înaltul Comisar al Spaniei în Maroc avea nevoie de informaţii pe care el i le putea facilita, i se păruse că se deschidea cerul. Era conştient că starea sănătăţii nu-i îngăduia să se întoarcă la neîntreruptul du-te-vino prin peninsulă, dar o vizită în Protectorat îi permitea să-şi continue convalescenţa, recâştigându-şi parţial energia profesională. Înainte de a obţine autorizaţia de călătorie, a trebuit să lupte cu medicii, cu superiorii şi cu oricine se apropia de patul lui, încercând să-l convingă să stea nemişcat, ceea ce, adăugându-se stării lui, îl dusese în pragul deznădejdii. I-a cerut scuze Rosalindei pentru bruscheţea cu care îi vorbise la telefon, şi-a îndoit şi dezdoit piciorul de câteva ori, cu un gest de durere, şi a trecut, în cele din urmă, la chestiuni mai urgente.

— N-am mâncat nimic de azi-dimineaţă, v-ar deranja să vă invit la cină şi între timp să stăm de vorbă?

Am acceptat; de fapt, eram gata să accept orice numai să vorbim cu el. Aş fi fost în stare să mănânc într-o latrină ori să scurm cu gura în noroi, printre porci; aş fi mestecat gândaci de bucătărie şi aş fi băut otravă pentru şoareci ca să-i pot înghiţi: aş fi făcut orice pentru informaţiile pe care le aşteptam de atâtea zile. Logan a chemat cu dezinvoltură un chelner arab care, ca şi ceilalţi, trebăluia, servind şi debarasând prin patio, şi a cerut o masă în restaurantul hotelului.

„O clipă, domnule, vă rog.” Chelnerul a plecat să caute pe cineva, şi într-o secundă s-a apropiat, iute ca glonţul, un *maître* spaniol, onctuos şi reverenţios. „Imediat,

imediat, vă rog, urmaţi-mă, doamnelor, domnule. Doamna Fox şi prietenii nu trebuie să aştepte nici-o clipă, asta ar mai lipsi.”

Logan ne-a lăsat să intrăm primele în salon, şi acelaşi *maître* ne-a indicat splendida masă din mijloc, arena potrivită pentru ca nimeni să n-o scape din priviri în acea seară pe englezoaica iubită de Beigbeder. Jurnalistul a refuzat politicos şi a arătat alta, mai izolată, în fund. Toate erau perfect aranjate, cu feţe de masă impecabile, pahare pentru apă şi vin, şervete albe împăturite pe farfuriile din porţelan. Dar era încă devreme şi în salon abia dacă era o duzină de persoane.

Am ales meniul şi, în aşteptare, ne-au servit *jerez*. Rosalinda şi-a asumat oarecum rolul amfitrioanei, luând iniţiativa discuţiei. Întâlnirea din patio fusese pur şi simplu protocolară, dar slăbise încordarea. Jurnalistul se prezentase şi ne lămurise din ce cauză arăta cum arăta; noi, în schimb, ne liniştiserăm văzând că nu avea nimic ameninţător, şi acum comentam cu el câteva banalităţi despre viaţa din Marocul spaniol. Toţi trei ştiam, totuşi, că aceea nu era o simplă întâlnire de curtoazie, ca să ne facem noi prieteni, să sporovăim despre boli sau să evocăm scene pitoreşti din nordul Africii. În acea seară ne întâlneam pentru o negociere dură între două părţi care, la vremea lor, îşi expuseseră limpede pretenţiile şi condiţiile. Sosise clipa să punem cărţile pe masă şi să vedem până unde putea merge fiecare.

— Vreau să ştiţi că tot ce mi-aţi cerut la telefon e rezolvat, a spus înainte de toate Rosalinda, imediat ce a plecat chelnerul cu comanda.

— Perfect, a răspuns jurnalistul.

— Veţi avea cu înaltul Comisar o întâlnire particulară, oricât de lungă. Şi un permis de rezident temporar în Protectoratului spaniol, a adăugat Rosalinda; veţi primi invitaţii la toate întâlnirile oficiale din următoarele săptămâni; una dintre ele, vă spun încă de pe acum, va fi foarte importantă.

El a ridicat întrebător din sprânceana de pe partea sănătoasă a feţei.

— Aşteptăm, nu peste mult timp, vizita lui don Ramón Serrano Suñer, cumnatul lui Franco; îmi închipui că ştiţi despre cine vorbesc[43].

— Da, fireşte, a confirmat.

— Vine în Maroc pentru prima aniversare a insurecţiei şi va sta aici trei zile. În cinstea lui se organizează o serie de manifestări; chiar ieri a sosit Dionisio Ridruejo[44], directorul general al Propagandei, care le va coordona împreună cu secretarul înaltului Comisariat. Contăm pe prezenţa dumneavoastră la toate acţiunile cu caracter oficial şi reprezentare civilă.

---

43 Avocat şi om politic, prieten cu Primo de Rivera şi cumnat cu Franco, Ramón Serrano Suñer (1901-2003) a fost unul dintre principalii stâlpi (pe plan juridic şi politic) ai regimului franchist. A fost ministru de Interne (1939-1940) şi Externe (1940-1942) şi preşedintele Juntei Politice. A promovat înfiinţarea şi trimiterea pe frontul antisovietic a Diviziei Albastre, ca unitate militară integrată în Wermacht, şi a jucat un rol foarte important la negocierile hispano-germano, care au culminat cu întâlnirea Franco-Hitler (23 octombrie 1940). Steaua politică i-a apus odată cu declinul Germaniei naziste, Franco înlăturându-l de la putere după o serie de incidente între franchişti şi falangişti (1942).

— Vă mulţumesc enorm. Şi vă rog să transmiteţi gratitudinea mea înaltului Comisar.

— Va fi o plăcere să vă avem printre noi, a răspuns graţios Rosalinda, ca o amfitrioană perfectă, înainte de a scoate spada din teacă. Vă închipuiţi, sper, că şi noi avem câteva condiţii.

— Bineînţeles, a spus Logan, după ce a sorbit din *jerez*.

— Toate informaţiile pe care le veţi transmite în exterior vor trebui să fie în prealabil supervizate de Biroul de presă al Înaltului Comisariat.

— Nici-o problemă.

Chiar atunci s-au apropiat chelnerii şi m-a cuprins o plăcută senzaţie de uşurare. În pofida eleganţei cu care negociau, în decursul întregii discuţii dintre Rosalinda şi nou-venit nu-mi putusem ignora stinghereala, mă simţisem nelalocul meu, ca şi cum luam parte la o petrecere unde nu fusesem invitată. Vorbeau despre lucruri total străine mie, care, deşi nu erau, poate, mari secrete oficiale, erau, totuşi, foarte departe de ceea ce se presupunea că trebuia să audă o simplă croitoreasă. Mi-am repetat în sinea mea că nu eram în plus, că locul meu era chiar acolo, pentru simplul motiv că vorbeam despre evacuarea mamei. Chiar şi aşa, îmi venea greu să cred.

---

44 Scriitor şi om politic, Dionisio Ridruejo (1912-1975) a fost printre primii adepţi ai lui Primo de Rivera, a luptat în Divizia Albastră (1942), dar a devenit antifranchist, a fost închis de mai multe ori şi exilat la Paris. A fondat Partidul Social al Acţiunii Democratice şi a fost unul dintre fondatorii Uniunii Social-Democrate Spaniole.

Sosirea chelnerilor a întrerupt pentru câteva clipe schimbul de concesii şi pretenţii. Limbi-de-mare pentru doamne, pui cu garnitură pentru domnul, au anunţat. Am discutat niţel despre carne, despre prospeţimea peştelui de pe ţărmurile Mediteranei şi savoarea legumelor din lunca râului Martin. De cum s-au retras chelnerii, convorbirea a continuat de unde se oprise cu câteva minute mai înainte.

— Altă condiţie? a întrebat jurnalistul, ducând furculiţa la gură.

— N-aş numi-o condiţie. Mai curând ceva ce ne avantajează pe toţi.

— Atunci va fi uşor de acceptat, a spus, după prima înghiţitură.

— Aşa sper, a confirmat Rosalinda. Uite ce-i, domnul Logan, noi doi ne mişcăm în lumi foarte diferite, dar suntem compatrioţi şi amândoi ştim că, în termeni generali, tabără naţionalistă îi simpatizează pe germani şi italieni şi nu simte nimic pentru englezi.

— Aşa-i, într-adevăr, a confirmat el.

— Ei bine, vă propun să vă daţi drept prietenul meu. Fără să vă pierdeţi identitatea de jurnalist, fireşte, dar prieten cu mine şi, ca atare, şi cu înaltul Comisar. Credem că aşa veţi fi primit cu o antipatie mai moderată.

— De cine?

— De toţi: autorităţile locale spaniole şi musulmane, corpul consular străin, presa... În niciuna dintre aceste grupări nu am admiratori fervenţi, trebuie să recunosc, dar, cel puţin formal, sunt respectată, fiindcă sunt o apropiată a Înaltului Comisar. Dacă vă facem să treceţi drept un prieten de-al meu, poate că acelaşi respect vi se va arăta şi dumneavoastră.

— Ce părere are despre toate acestea domnul colonel Beigbeder?

— E absolut de acord.

— Nu mai e nimic de spus, atunci. Nu mi se pare o idee rea şi, aşa cum spuneţi, poate fi avantajoasă pentru toţi. Altceva?

— Din partea noastră, nimic, a spus Rosalinda şi a ridicat paharul, sugerând un mic toast.

— Perfect. Atunci totul e limpede. Ei bine, acum cred că-i rândul meu să vă informez despre chestiunea pentru care m-aţi chemat.

Mi s-a strâns stomacul: venise clipa. Mâncarea şi vinul păreau să-i fi oferit lui Marcus Logan ceva vigoare, era mai vioi. Deşi negociase rece şi senin, vădea o atitudine pozitivă şi o dorinţă de a nu-i inoportuna pe Rosalinda şi Beigbeder mai mult decât strictul necesar. Am presupus că stăpânirea de sine avea legătură cu profesia lui, dar n-am găsit pe ce să mă bazez; la urma urmelor, era primul jurnalist pe care îl cunoşteam.

— Înainte de orice, vreau să ştiţi că omul meu a fost anunţat şi speră să vă evacueze mama în cadrul celei de-a doua operaţiuni dinspre Madrid spre coastă.

A trebuit să mă ţin cu toate puterile de masă, ca să nu mă ridic şi să-l îmbrăţişez. M-am abţinut, totuşi: restaurantul hotelului Nacional era deja plin de lume, iar masa noastră constituia, graţie Rosalindei, principala atracţie a serii. N-ar mai fi lipsit decât să-l îmbrăţişez impulsiv, euforic şi brutal pe acel străin, pentru ca toate privirile şi şoaptele să se îndrepte imediat spre noi. Aşa stând lucrurile, mi-am înfrânat entuziasmul şi mi-am arătat bucuria doar cu un surâs şi un discret „mulţumesc”.

— Va trebui să-mi daţi unele date; le voi telegrafia agenţiei mele din Londra; ea va lua legătura cu Christopher Lance[45], care conduce întreaga operaţiune.

— Cine este? a vrut să ştie Rosalinda.

— Un inginer englez, veteran din Marele Război, care locuieşte deja de câţiva ani la Madrid. Înainte de insurecţie, lucra pentru o firmă spaniolă cu participaţie britanică, compania de construcţii civile „Gines Navarro & Fiii”, cu birouri centrale pe Paseo del Prado şi sucursale la Valencia şi Alicante. A construit cu ei şosele şi poduri, un mare lac de acumulare în Soria, o hidrocentrală lângă Granada, un şantier pentru zepeline în Sevilia. La începutul războiului, familia Navarra a dispărut, nu se ştie dacă din proprie iniţiativă sau luaţi cu forţa. Muncitorii au format un comitet şi au pus stăpânire pe firmă. Lance ar fi putut pleca atunci, dar n-a făcut-o.

45 Nobilul englez Christopher Lance a început prin a ajuta comunitatea engleză din Spania, în lipsa ambasadorului, sir Henry Chilton, filofranchist, încercând să-i salveze pe cei 600 de englezi adăpostiţi în ambasadă. În august 1936 a fost numit ataşat de onoare al Ambasadei. Împreună cu alţi funcţionari diplomatici, organiza misiuni umanitare pentru a salva persoane bănuite a fi de dreapta. A evacuat primii refugiaţi cu nava Devonshire, care a plecat din Valencia (iulie 1936). Mai târziu, a evacuat (cu ajutorul unor mici nave comerciale engleze) şi naţionalişti spanioli. Cu un an şi jumătate înainte de sfârşitul războiului, a fost interogat, torturat şi ameninţat cu execuţia; cu câteva zile înainte de data stabilită pentru execuţie, a fost eliberat şi dus la Londra, la intervenţia consulului englez Srike Stevenson. În 1961, Primăria Madridului l-a omagiat pentru activitatea sa umanitară.

— De ce? am întrebat amândouă la unison.

Jurnalistul a dat din umeri şi a sorbit lung din vin.

— E bun la durere, a zis, scuzându-se parcă şi ridicând paharul ca pentru a ne arăta efectele lui medicale. În realitate, a continuat, nu ştiu de ce n-a revenit Lance în Anglia, niciodată n-am reuşit să-i smulg motivul care să justifice cu adevărat tot ce a făcut. Înainte de începerea războiului, englezii rezidenţi în Madrid, ca aproape toţi ceilalţi străini, nu se implicau în politica spaniolă şi priveau situaţia cu indiferenţă, chiar cu oarecare ironie. Cunoşteau, fireşte, tensiunea existentă între forţele de dreapta şi partidele de stânga, dar o credeau o caracteristică a ţării, o parte a folclorului naţional. Taurii, siesta, usturoiul, uleiul de măsline şi ura între fraţi, totul foarte pitoresc, foarte spaniol. Până când totul a explodat. Atunci au văzut că treaba era serioasă şi au căutat să fugă din Madrid cât mai repede. Cu câteva excepţii, cum e Lance, care şi-a trimis soţia acasă şi a rămas în Spania.

— Cam nesăbuit, nu? am intervenit.

— Probabil că-i cam ţicnit, da, a zis, pe jumătate în glumă. Dar e om bun şi ştie ce are în mâini; nu-i niciun aventurier temerar, niciun oportunist din aceia de care dai acum peste tot.

— Dar ce face, mai precis? a întrebat Rosalinda.

— Dă ajutor cui are nevoie. Scoate din Madrid pe cine poate, îi duce până într-un port la Mediterana şi îi îmbarcă pe nave britanice de orice fel: fie nave de război, fie pacheboturi, fie cargouri pentru lămâi.

— Pe bani? Am vrut să ştiu.

— Nu. Pe nimic. Nu câştigă nimic. Dar alţii, da; el nu, însă.

Voia să ne mai explice ceva, dar chiar atunci s-a apropiat de masă un tânăr ofiţer cu pantaloni bufanţi, ghete lucioase şi şapca sub braţ. A salutat marţial, concentrat, şi i-a întins Rosalindei un plic. Ea a scos o coală împăturită, a citit-o şi a surâs.

— *I'm truly very sorry*, dar va trebui să mă scuzaţi, a spus, băgând precipitat totul în poşetă: tabachera, mănuşile, nota. S-a ivit ceva neaşteptat; neaşteptat, scuzaţi-mă, a adăugat. Şi mi-a şoptit imperios la ureche: Juan Luis s-a întors mai devreme de la Sevilia.

În pofida timpanului spart, probabil că şi jurnalistul a auzit-o.

— Nu vă întrerupeţi conversaţia, o să-mi povestiţi altă dată, a adăugat cu glas tare. Sira, *darling*, ne vedem curând. Şi dumneata, Logan, pregăteşte-te pentru mâine. O maşină te va lua de aici la ora unu. Vei prânzi la mine acasă cu Înaltul Comisar şi vei avea pe urmă la dispoziţie întreaga după-amiază pentru a-i lua interviul.

Tânărul ofiţer şi neobrăzarea multor priviri au însoţit-o pe Rosalinda spre uşă. De cum a dispărut, l-am grăbit pe Logan să-mi continue explicaţiile de unde se oprise.

— Dacă Lance n-are niciun câştig şi nu-l mână interese politice, de ce s-a băgat în istoria asta?

A dat iar din umeri, cu un gest prin care îşi scuza neputinţa de a găsi o explicaţie rezonabilă.

— Aşa-s unii, li se spune boabe-de-vătămătură. Lance e cam ciudat, un soi de cruciat al cauzelor pierdute. Spune că nu acţionează în scopuri politice, ci doar umanitare; probabil că ar fi făcut la fel cu republicanii, dacă s-ar fi nimerit în zona naţionalistă. Poate că i se trage din faptul că e fiul unui canonic al catedralei din Wells, cine ştie? Fapt

e că, atunci când a avut loc răscoala, ambasadorul, Sir Henry Chilton, şi cea mai mare parte din personalul subordonat lui se duseseră la San Sebastiân să-şi petreacă vara, iar la Madrid rămăsese singur la conducere un funcţionar[46], care n-a fost la înălţimea situaţiei. Aşa că Lance, ca veteran al coloniei britanice şi în felul lui spontan, a luat frâiele în mâini. Cum spun spaniolii, nu s-a lăsat în seama nici a lui Dumnezeu, nici a diavolului şi a deschis ambasada pentru a-i primi la început pe cetăţenii britanici, pe atunci ceva mai mult de trei sute de persoane, după câte ştiu. Niciunul nu era, în principiu, direct implicat în politică, dar în majoritate erau conservatori simpatizanţi ai dreptei, aşa că au cerut protecţie diplomatică imediat ce au avut informaţii despre cursul evenimentelor. Situaţia a depăşit aşteptările: la ambasadă s-au refugiat rapid alte câteva sute de persoane. Susţineau că se născuseră în Gibraltar sau pe o navă spaniolă de croazieră, că aveau rude în Marea Britanie şi făcuseră afaceri cu Camera de Comerţ Britanică; orice subterfugiu pentru a se pune la adăpost sub Union Jack, drapelul nostru.

— De ce tocmai în ambasada dumneavoastră?

— N-a fost numai a noastră, nici vorbă. De fapt, ambasada noastră a fost una dintre cele care s-au opus cel mai mult acordării azilului. Toate au făcut practic acelaşi lucru în primele zile: şi-au primit propriii cetăţeni şi câţiva spanioli care aveau nevoie de protecţie.

— Şi pe urmă?

— Unele legaţii au continuat să fie foarte active în acordarea azilului şi s-au implicat direct sau indirect în

46 Este vorba despre consulul englez.

traficul de refugiaţi. Chile, mai ales; Franţa, Argentina şi Norvegia, la fel. Altele, în schimb, după primele incertitudini au refuzat să continue. Lance nu acţionează în numele guvernului britanic; face totul de unul singur. Aşa cum v-am spus, ambasada noastră a fost printre cele care au refuzat să se implice, acordând azil şi facilitând evacuarea refugiaţilor. Pe de altă parte, Lance nu-i ajută pe cei din tabăra naţionalistă abstractă, ci doar pe cei care, cu titlu individual, trebuie să plece din Madrid. Din motive ideologice, familiale, de orice fel. E adevărat că a început prin a se instala în ambasadă şi a obţinut postul de ataşat de onoare, gestionând evacuarea cetăţenilor britanici în primele zile ale războiului, dar de atunci acţionează şi riscă pe cont propriu. Când are interes, de obicei pentru a impresiona miliţienii şi santinelele la controalele de pe şosele, face ostentativ uz de întreaga parafernalie diplomatică de care dispune: brasarda roşu-albastru-albă de pe braţ, cu care se identifică, steguleţe la automobil şi un salvconduct enorm, plin de ştampile şi timbre seci de la ambasadă, de la şase-şapte sindicate muncitoreşti şi de la Ministerul de Război, tot ce are. Lance e un tip destul de special: simpatic, guraliv, cu haine ţipătoare, jachete şi cravate greu de privit. Uneori, cred că exagerează niţel, ca să nu fie luat în serios prea mult şi nici bănuit.

— Cum face transferurile pe coastă?

— Nu ştiu exact, nu prea dă detalii. Cred că, pentru început, a folosit vehiculele ambasadei şi camioanele firmei lui, până i le-au rechiziţionat. În ultimul timp, pare să fololoască o ambulanţă a corpului scoţian, pusă la dispoziţia Republicii. Îndeobşte, îl însoţeşte Margery Hill, o infirmieră de la spitalul anglo-american, îl ştiţi?

— Cred că nu.

— E pe Strada Juan Montalvo, lângă campusul universitar, practic în faţa lui. Acolo m-au dus la început, când am fost rănit, apoi m-au mutat pentru operaţie la spitalul instalat în hotelul Palace.

— Un spital la Palace? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

— Da, un spital de campanie, nu ştiaţi?

— Habar n-aveam. Când am plecat din Madrid, Palace şi Ritz erau cele mai luxoase hoteluri.

— După cum vedeţi, acum e altfel folosit, multe s-au schimbat. Acolo am stat câteva zile, până au hotărât să mă evacueze la Londra. Îl cunoşteam pe Lance încă dinainte de a fi dus la spitalul anglo-american: colonia britanică din Madrid e foarte mică în aceste zile. A venit să mă vadă de câteva ori la Palace; o parte din autoimpusa-i misiune umanitară e să-şi ajute, pe cât posibil, compatrioţii la ananghie. De aceea şi cunosc unele detalii despre cum funcţionează tot procesul evacuării, chiar dacă doar pe cele pe care a vrut să mi le dea. În mod normal, refugiaţii sosesc la spital pe cont propriu; uneori îi ţin acolo o vreme, dându-i drept bolnavi, până pregătesc următorul convoi. Amândoi, Lance şi infirmiera Hill, îi însoţesc îndeobşte pe tot itinerarul: se pare că ea nu are egal când e vorba să evite funcţionari şi miliţieni la punctele de control şi în situaţii neplăcute. În plus, ştie cum poate să ducă cu ea, când se întoarce la Madrid, tot ce poate lua de pe navele sub pavilion Royal Navy: medicamente, consumabile, săpun, conserve...

— Cum decurge călătoria?

Voiam să-mi închipui dinainte voiajul mamei, să-mi fac o idee despre cum avea să decurgă aventura ei.

— Ştiu că se pleacă în zori. Lance ştie dinainte prin ce puncte de control se trece, şi-s peste treizeci; uneori, merg peste douăsprezece ceasuri. În plus, a ajuns specialist în psihologia miliţienilor: coboară din automobil, vorbeşte cu ei, le spune „camarade”, le arată ce salvconduct impresionant are, glumeşte şi-şi ia rămas-bun de la ei cu un „Trăiască Rusia” sau „Moarte fasciştilor”, orice, numai să-şi poată continua drumul. Dar niciodată nu dă mită: e un principiu pe care l-a impus şi l-a respectat, după câte ştiu. Respectă scrupulos legile Republicii, nu le încalcă niciodată. Desigur, evită constant să provoace neînţelegeri sau incidente ce ar putea aduce prejudicii ambasadei noastre. Fără să fie membru al ei decât cu titlu onorific, aplică riguros codul eticii diplomatice.

Abia îşi sfârşise răspunsul, că eram deja gata să lansez următoarea întrebare: eram eleva talentată a comisarului Vázquez în privinţa tehnicilor de interogare.

— În ce porturi duce refugiaţii?

— La Valencia, Alicante, Denia, depinde. Studiază situaţia, elaborează un plan din mers şi, la sfârşit, face tot ce poate şi-i urcă pe vapoare, într-un fel sau altul.

— Dar aceste persoane au hârtii, permise, salvconducte...?

— Pentru Spania, normal că da. Pentru străinătate, probabil că nu. De aceea, operaţiunea de îmbarcare e îndeobşte cea mai complexă: Lance trebuie să înşele controlorii, să intre pe cheiuri şi să treacă neobservat de santinele, să negocieze cu ofiţerii de pe nave, să-i strecoare pe refugiaţi şi să-i ascundă în caz de razie. În plus, totul

trebuie făcut cu mare grijă, fără să trezească bănuieli. Dar, până acum, a reuşit de fiecare dată.

Am terminat cina. Logan folosise tacâmurile cu mare greutate; braţul stâng nu-i funcţiona complet. Chiar şi aşa, a dat gata puiul, două farfurii mari cu *natillas* şi câteva pahare cu vin. În schimb, ocupată să-l ascult, eu abia gustasem din peşte şi nu cerusem desert.

— Doriţi o cafea? a întrebat.

— Da, mulţumesc.

În realitate, nu beam cafea după cină decât când trebuia să lucrez până noaptea târziu. Dar în acea noapte aveam două motive serioase pentru a-i accepta oferta: voiam să prelungesc cât mai mult posibil conversaţia şi să fiu foarte brează, ca să nu pierd nici cel mai mic detaliu.

— Povestiţi-mi despre Madrid, l-am rugat.

Vorbeam stins, parcă intuind că voi auzi lucruri neplăcute. M-a pironit cu privirea înainte de a răspunde.

— Nu ştiţi nimic, aşa-i?

Mi-am proptit privirea în faţa de masă şi am făcut semn că nu. Ascultând detaliile privitoare la evacuarea mamei, mă relaxasem: nu mai eram nervoasă. În ciuda trupului maltratat, Marcus Logan izbutise să mă însenineze cu soliditatea şi siguranţa pe care le afişa. Dar destinderea nu-mi adusese bucurie, ci o tristeţe adâncă pentru tot ce auzisem. Pentru mama, pentru Madrid, pentru ţara mea. Brusc, m-am simţit nespus de slabă şi am presimţit că lacrimile îmi urcau în ochi.

— Oraşul e foarte distrus şi lipsesc produsele de bază. Situaţia e proastă, dar fiecare se descurcă aşa cum poate, mi-a răspuns cu un pumn de banalităţi vagi. Vă deranjează dacă întreb ceva? a adăugat.

— Întrebaţi-mă orice, am spus cu ochii încă pironiţi la masă.

Viitorul mamei era în mâinile lui, cum să-l refuz?

— Uitaţi ce e, am făcut toate demersurile şi vă pot garanta că se vor purta cu mama dumneavoastră aşa cum mi-au promis, drept care nu vă faceţi griji.

Vorbea mai încet, mai aproape.

— Dar, în acest scop, să spunem că a trebuit să inventez o situaţie care nu ştiu cât corespunde realităţii. A trebuit să spun că e în mare primejdie şi trebuie evacuată urgent, n-a fost nevoie să dau mai multe amănunte. Mi-ar plăcea să ştiu în ce măsură am ghicit sau am minţit. Răspunsul nu schimbă situaţia cu nimic, dar aş vrea s-o cunosc. Aşa că, dacă nu vă deranjează, descrieţi-mi, vă rog, adevărata situaţie a mamei, credeţi că-i cu adevărat în pericol la Madrid?

Un chelner a adus cafelele, am pus zahăr şi l-am amestecat în acelaşi timp, lovind ritmic cu linguriţele în porţelanul ceştilor. După câteva clipe, am ridicat privirile şi l-am privit drept în faţă.

— Vreţi adevărul? Păi, nu cred că viaţa îi e în primejdie, dar ea e tot ce am pe lume şi eu sunt tot ce are ea pe lume. Am fost mereu singure, am luptat alături pentru supravieţuire: suntem două simple femei muncitoare. Dar a fost, totuşi, o zi în care eu m-am înşelat şi am greşit. Acum nu vreau decât s-o regăsesc. Spuneaţi mai înainte că prietenul dumneavoastră Lance nu-i mânat de raţiuni politice, ci doar de ţeluri umanitare. Gândiţi-vă şi singur dacă a reîntregi familia unei mame fără resurse şi a singurei sale fiice e sau nu un ţel umanitar; eu habar n-am.

Nu mai puteam zice nimic, pentru că lacrimile erau gata să-mi curgă şuvoi.

— Trebuie să plec, mâine mă trezesc în zori, am mult de lucru, mulţumesc pentru cină, mulţumesc pentru tot...

Vorbind cu glas frânt, împiedicat, m-am ridicat şi mi-am luat în graba mare poşeta. Mi-am ferit privirile, pentru ca el să nu zărească şiroaiele de lacrimi care îmi lunecau pe obraji.

— Vă însoţesc, a spus, ridicându-se şi încercând să-şi ascundă durerea.

— Nu-i nevoie, mulţumesc: locuiesc alături, după colţ.

I-am întors spatele şi m-am îndreptat spre ieşire. Nici nu făcusem câţiva paşi, că i-am şi simţit mâna atingându-mi cotul.

— Ce noroc că locuiţi aproape, aşa voi merge mai puţin. Să mergem.

Cu un gest i-a cerut aceluiaşi *maître* să treacă nota în contul lui şi am ieşit. Nu mi-a vorbit, nici n-a încercat să mă liniştească; n-a spus nimic despre tot ce auzise. A mers doar alături de mine în tăcere şi m-a lăsat să mă calmez singură. Când a ieşit în stradă, s-a oprit brusc. Sprijinindu-se în baston, a privit cerul plin de stele şi a tras cu poftă aer în piept.

— Miroase bine Protectoratul.

— Muntele şi marea sunt aproape, am răspuns, mai liniştită. Poate de aceea.

Mergeam încet, m-a întrebat de când eram în Maroc şi cum trăiam acolo.

— Ne revedem noi, vă ţin la curent cu orice veste, a zis, văzând că ajunseserăm acasă. Liniştiţi-vă, fiţi sigură că vor face tot ce pot ca să vă ajute.

— Vă mulţumesc din suflet. Şi scuzaţi-mi reacţia. Uneori mi-e greu să mă abţin. Trăim vremuri grele, ştiţi? am şoptit, cu un strop de pudoare.

A dat să zâmbească, dar n-a reuşit decât pe jumătate.

— Vă înţeleg perfect, nu fiţi îngrijorată.

De data asta a fost fără lacrimi, momentul greu trecuse. Ne-am privit scurt, ne-am urat noapte bună şi am urcat scara, gândindu-mă ce puţin se potrivea acel Marcus Logan cu ameninţătorul oportunist pe care ni-l închipuiserăm Rosalinda şi cu mine.

27

Pe Beigbeder şi Rosalinda i-a încântat întrevederea de a doua zi. De la ea am aflat mai târziu că totul decursese într-o atmosferă destinsă: bărbaţii au stat pe una dintre terasele bătrânei vile de pe Paseo de las Palmeras şi au băut brandy cu sifon, privind lunca râului Martin, versanţii impunătorului Gorgues şi locul unde începe Riful. Au prânzit toţi trei: ochiul critic al englezoaicei voia să afle cât de demn de încredere era compatriotul ei, înainte de a-l lăsa singur cu adoratul Juan Luis. Bedouie, bucătarul arab, le pregătise *tajine* de miel, cu vin de Burgundia *grand cru*. După desert şi cafea, Rosalinda s-a retras, iar ei s-au instalat în două fotolii de răchită, au fumat havane şi au intrat în fondul discuţiei.

Am aflat că, după întrevedere, jurnalistul s-a întors la hotel abia la opt seara, că nu a mai cinat, ci a cerut să i se aducă în cameră doar fructe. Am mai aflat şi că dimineaţă s-a dus la înaltul Comisariat imediat după micul dejun, pe ce străzi a mers şi la ce oră s-a întors. Am aflat în detaliu toate plecările şi intrările lui din acea zi, din următoarea şi din cea de după; am aflat ce-a mâncat, ce-a băut şi ce cravate a purtat din presa pe care am răsfoit-o. Am lucrat întreaga zi, dar m-au informat fără preget doi colaboratori discreţi. Jamila îl urmărea neîntrerupt întreaga zi; pentru câţiva bănuţi, un tânăr liftier de la hotel mă informa cu grijă la ce oră sosea Logan noaptea; iar pentru alte zece centime îşi amintea ce meniu avusese la cină, ce haine dădea la spălat şi când stingea lumina.

Am aşteptat trei zile, minuţios informată despre toate mişcările lui şi pândind veşti despre cum îi progresau demersurile. Într-a patra, cum nu mai ştiam nimic despre el, am început să-mi fac griji. După multe gânduri negre, am conceput un plan conform căruia, după ce izbutise să-i ia un interviu lui Beigbeder şi să adune datele necesare despre Protectorat, Marcus Logan intenţiona să plece, uitând de tot ce avea de rezolvat pentru mine. Şi, pentru ca nu cumva să mi se împlinească sinistrele presupuneri, am hotărât că era mai convenabil, poate, să i-o iau înainte. De aceea, a doua zi de dimineaţă, de cum s-a luminat de ziuă şi l-am auzit pe muezin chemând credincioşii la prima rugăciune, m-am dichisit, am ieşit din casă şi m-am instalat într-un colţ al holului hotelului Nacional. Purtam un taior nou, *lis-de-vin*, şi ţineam o revistă de modă sub braţ. Am stat de pază cu spatele foarte drept şi picioarele încrucişate. Pentru orice eventualitate.

Ştiam că făceam o nerozie absolută. Rosalinda ceruse să i se elibereze lui Logan un permis de şedere temporară în Protectorat, el îmi dăduse cuvântul că mă va ajuta, demersurile durau. Dacă analizam situaţia la rece, eram conştientă că nu trebuia să mă tem de nimic; toate spaimele mele erau lipsite de fundament, iar aşteptarea aceea nu era decât dovada absurdă a nesiguranţei mele. Da, ştiam, dar am decis totuşi să nu mă mişc de acolo.

A coborât la nouă şi un sfert, când soarele dimineţii trecea deja, radios, prin marchiza de cristal. Holul se însufleţea, plin de oaspeţi abia treziţi din somn, de vânzoleala chelnerilor şi de alergătura neobosită a hamalilor marocani, care cărau bagaje şi valize. Încă mai şchiopăta uşor şi avea braţul prins într-o faşă făcută dintr-

un batic albastru, dar jumătatea de faţă lovită arăta mai bine, iar hainele curate, orele de somn şi părul recent pieptănat îi dădeau un aer net superior celui din ziua când debarcase. Vazându-l, m-a cuprins o uşoară nelinişte, dar am disimulat-o, fluturându-mi părul şi punând graţios picior peste picior. M-a zărit imediat şi s-a apropiat să mă salute.

— Ia te uită, nu ştiam că femeile din Africa se trezesc atât de devreme.

— Probabil că ştiţi: dacă te scoli de dimineaţă, Dumnezeu te ajută.

— Şi la ce vreţi să vă ajute Dumnezeu, dacă îmi îngăduiţi să vă întreb? a întrebat, aşezându-se în fotoliul de lângă mine.

— Să nu plecaţi din Tetuan până nu-mi spuneţi cum merge totul, dacă aranjamentul pentru mama funcţionează deja.

— Nu v-am spus nimic pentru că încă nu se ştie nimic, a replicat.

Şi-a desprins spatele de spătar şi s-a apropiat de mine.

— N-aveţi încă deplină încredere în mine, nu-i aşa?

Glasul i-a sunat sincer şi apropiat. Aproape complice. I-am răspuns după câteva clipe, fiindcă am încercat să compun o minciună. Dar n-am reuşit, aşa că am preferat să fiu sinceră.

— Scuzaţi-mă, dar în ultima vreme nu mă încred în nimeni.

— Vă înţeleg, nu vă faceţi griji, a spus, zâmbind încă greu. Timpurile nu-s favorabile loialităţii şi încrederii.

Am dat din umeri cu un gest elocvent.

— Aţi luat micul dejun? a întrebat.

— Da, mulţumesc, am minţit.

Nici nu luasem micul dejun, nici n-aveam chef de el. Voiam doar să mă asigure că n-o să mă părăsească fără o vorbă.

— Bine, atunci poate că...

Un vârtej în *jaique* s-a interpus între noi, întrerupând conversaţia: Jamila îşi pierduse răsuflarea.

— Frau Langenheim aşteaptă casa. Pleacă Tanger, cumpără cârpe. Are nevoi dimişoara Sira zice la ea câţi metri.

— Spune-i să aştepte două minute; vin imediat la ea. Să ia loc, să se uite la noile modele pe care le-a adus Candelaria alaltăieri.

Jamila a luat-o iar la goană, iar eu i-am cerut scuze lui Logan.

— E slujnica mea; mă aşteaptă o clientă, trebuie să plec.

— În acest caz, nu vă mai reţin. Şi nu vă faceţi griji: totul funcţionează, vom avea confirmarea mai devreme sau mai târziu. Dar ţineţi seama că-i o chestiune ori de zile, ori de săptămâni, poate dura chiar o lună; e cu neputinţă să prevăd ceva, a zis, ridicându-se.

Părea mai sprinten decât cu câteva zile în urmă, se vedea că avea dureri mult mai mici.

— Aşa-i, nu ştiu cum să vă mulţumesc, am spus. Dar acum scuzaţi-mă, trebuie să plec; am mult de lucru, abia am un minut liber. Peste câteva zile vor fi câteva recepţii, iar clientele mele au nevoie de rochii noi.

— Şi dumneavoastră?

— Eu, ce? am întrebat, confuză, fără să înţeleg întrebarea.

— Aveţi de gând să luaţi parte la unele dintre ele? La recepţia lui Serrano Súñer, de exemplu?

— Eu? am întrebat, hohotind scurt şi dându-mi la o parte părul de pe faţă. Nu, eu nu merg la asemenea întruniri.

— De ce nu?

Primul impuls a fost să râd iar, dar m-am abţinut, observând că era serios, iar curiozitatea lui era reală. Eram deja în picioare, unul lângă altul, aproape. Am apreciat textura inului deschis la culoare din care îi era croit sacoul, ca şi dungile cravatei; mirosea frumos, a săpun bun, a bărbat curat. Eu îmi ţineam revista în mâini, el se sprijinea cu o mână în baston. L-am privit şi am dat să-i răspund, aveam o mulţime de răspunsuri pentru a-mi justifica absenţa de la acele petreceri străine: nimeni nu mă invitase, aceea nu era lumea mea, n-aveam nici-o legătură cu toţi oamenii ăia... În sfârşit, totuşi, am hotărât să nu dau nici-o replică; doar am ridicat din umeri şi am spus:

— Trebuie să plec.

— Aşteptaţi, a zis, prinzându-mi delicat braţul. Veniţi cu mine la recepţia lui Serrano Súñer, fiţi partenera mea în acea seară.

Invitaţia a sunat ca un pocnet de bici şi m-a lăsat atât de năucă, încât, când am încercat să caut scuze pentru a o refuza, n-am găsit niciuna.

— Tocmai mi-aţi spus că nu ştiţi cum să-mi mulţumiţi pentru ceea ce fac. Ei bine, aveţi cum: însoţiţi-mă la recepţie. M-aţi putea ajuta să aflu ce e fiecare invitat, m-ar ajuta foarte mult în munca mea.

— Eu... nici eu nu prea ştiu pe nimeni, sunt de foarte puţin timp aici.

— Ei, seara va fi interesantă; s-ar putea chiar să ne distrăm, a stăruit.

Totul era absurd, fără sens. Ce să caut eu la o petrecere în onoarea cumnatului lui Franco, înconjurată de înalţi demnitari militari şi de puternicii locali, oameni bogaţi şi reprezentanţi ai unor ţări străine? Propunerea era total ridicolă, da, însă în faţa mea era un bărbat care aştepta un răspunu. Un bărbat care se zbătea s-o evacueze pe cea mai importantă persoană de pe faţa pământului pentru mine; un necunoscut care mă rugase să am încredere în el. În minte mi s-au încrucişat rafale iuţi de gânduri contrare. Unele mă îndemnau să refuz, insistau că invitaţia lui era o extravaganţă. Altele, în schimb, îmi aminteau proverbul neaoş pe care îl auzisem de atâtea ori de la mama despre cei născuţi bine şi mulţumiţi.

— De acord, am zis, înghiţind în sec. Vă voi însoţi.

Figura Jamilei s-a zărit iar, dând exagerat din mâini, ca să mă grăbească, pentru a-i scurta aşteptarea exigentei Frau Langenheim.

— Perfect. Vă voi comunica ziua şi ora exacte, când voi primi invitaţia.

I-am strâns mâna, am traversat grăbită holul şi doar în uşă m-am întors. Marcus Logan era tot acolo în spate, în picioare, şi mă privea, sprijinit în baston. Încă nu se clintise de unde îl lăsasem, iar prezenţa lui acolo, în lumina din depărtare, devenise o simplă siluetă. Dar glasul i-a răsunat limpede.

— Mă bucur că aţi acceptat să mă însoţiţi. Şi fiţi liniştită: nu-s grăbit să plec din Maroc.

28

Nesiguranţa m-a asaltat de cum am păşit în stradă. M-am gândit că poate acceptasem prea repede propunerea jurnalistului, fără s-o consult mai înainte pe Rosalinda, poate că ea avea alte planuri pentru invitatul cu care se căptuşise. Dar îndoielile nu mi s-au risipit prea uşor, ci abia când ea a sosit în acea după-amiază la probă, un adevărat vârtej de avânt şi grabă.

— N-am decât jumătate de ceas, a spus, descheindu-şi nasturii cămăşii de mătase cu degete îndemânatice. Mă aşteaptă Juan Luis, sunt încă mii de detalii de pus la punct în vederea vizitei lui Serrano Súñer.

Mă gândisem s-o întreb despre recepţie cu tact şi vorbe bine potrivite, dar am hotărât să profit de moment şi să abordez chestiunea pe loc.

— Marcus Logan m-a rugat să-l însoţesc la recepţie, am zis fără s-o privesc, prefăcându-mă că scoteam cu atenţie rochia de pe manechin.

— *But that's wonderful, darling*!

N-am înţeles ce-a zis, dar din ton am dedus că era o surpriză plăcută.

— Ţi se pare că-i bine să vin cu el? am descusut-o, încă nesigură.

— Fireşte! Va fi minunat să te avem alături de noi, *sweetie*. Juan Luis va trebui să joace un rol foarte instituţional, aşa că sper să pot petrece câteva clipe cu voi. Cu ce te îmbraci?

— Încă nu ştiu; trebuie să mă gândesc. Cred că-mi voi face o rochie din materialul ăsta, am spus, arătându-i un val de mătase sprijinit de perete.

— My God, ai să fii spectaculoasă.

— Doar dacă supravieţuiesc, am murmurat, cu gura plină de bolduri.

Într-adevăr, aveam să ies cu greu din încurcătură. După câteva săptămâni în care nu avusesem de lucru, mă copleşiseră brusc probleme şi obligaţii, ameninţând să mă deptăşească în orice moment. Aveam atâtea comenzi de terminat, că mă trezeam în zori, odată cu cocoşii, şi erau rare zilele când mă culcam înainte de trei dimineaţa. Soneria se auzea fără întrerupere, clientele intrau şi ieşeau încontinuu din salon. Dar nu-mi păsa că eram atât de ocupată: aproape că-i mulţumeam Domnului. Astfel, mă gândeam mai puţin la ce urma să fac la recepţia până la care mai era doar ceva mai mult de-o săptămână.

Odată depăşit obstacolul Rosalinda, a doua persoană care a aflat de invitaţia neaşteptată a fost, inevitabil, Felix.

— Ia te uită, şopârlă mică, ce noroc pe tine! Sunt verde de invidie!

— Aş face schimb de locuri cu tine, am spus sincer. Nu-mi fac niciun soi de iluzii în legătură cu petrecerea; ştiu că am să mă simt nelalocul meu, că mă va însoţi un bărbat pe care abia îl cunosc şi voi fi înconjurată de străini, militari şi oameni politici, din vina cărora oraşul meu e sub asediu, iar eu nu mă pot întoarce acasă.

— Nu fi toantă, fato. Vei lua parte la o recepţie ce va intra în istoria acestui colţ de hartă africană. În plus, tipul care te însoţeşte nu-i deloc, dar deloc urât.

— Ce ştii tu, dacă nu-l cunoşti?

— Cum să nu-l cunosc? Unde crezi tu că am dus-o pe lupoaică să ia o gustare după-amiază?

— La Nacional?

— Exact. M-a costat de trei ori mai scump decât cornurile de la Campana, fiindcă ticăloasa s-a burduşit cu ceai şi biscuiţi englezeşti, dar a meritat preţul.

— L-ai văzut deci?

— I-am şi vorbit. Chiar mi-a dat un foc.

— Neruşinatule, am zis, fără să-mi reţin zâmbetul. Cum ţi s-a părut?

— Plăcut şi atrăgător, când va ieşi din starea de avarie. Deşi şchioapătă şi are jumătate de faţă ca a lui Iisus, arată nemaipomenit şi pare un adevărat gentleman.

— Tu crezi că-i de încredere, Felix? l-am iscodit, uşor îngrijorată.

Deşi Logan mă rugase să mă încred în el, încă nu eram sigură. Iar vecinul meu mi-a răspuns cu un hohot de râs.

— Îmi închipui că nu, dar nici nu trebuie să-ţi pese. Noul tău prieten e doar un simplu jurnalist în trecere, cu care se face trocul în care-i implicată femeia ce i-a luat minţile înaltului Comisar. Ţinând deci seama de motivele care-l aduc aici şi de faptul că nu vrea să plece din Protectorat într-o stare mai rea decât cea în care a venit, ar face bine să se poarte frumos cu tine.

Perspectiva lui Felix m-a făcut să judec lucrurile altfel. Sfârşitul urât al legăturii cu Ramiro mă făcuse bănuitoare şi ranchiunoasă, dar de Marcus Logan mă lega nu loialitatea personală, ci simplul schimb de servicii. Dă-mi şi-ţi dau; altfel n-avem ce vorbi. Asta fiind regula, nu trebuia să sar calul cu obsesia constantă a încrederii. Era primul interesat

să fie în relaţii bune cu înaltul Comisar, aşa că nu avea de ce să-mi tragă clapa.

Chiar în acea seară, Felix m-a lămurit şi cine era exact Serrano Súñer. Adeseori, auzeam vorbindu-se la radio despre el şi îi citeam numele în jurnale, dar nu ştiam aproape nimic despre cine se ascundea în spatele acelor două nume. Ca de atâtea alte ori, Felix m-a informat complet.

— Cum îmi închipui că ştii, draga mea, Serrano e cumnat cu Franco, fiind căsătorit cu Zita, sora mai mică a doñei Carmen Polo, dar doamna e mult mai tânără, mai frumoasă şi mai puţin îngâmfată decât soţia Conducătorului, desigur, după cum am putut deduce din poze. Se spune că tipul e foarte strălucitor, că are o capacitate intelectuală de mii de ori mai mare decât a Generalisimului, ceea ce, firește, acestuia nu-i face nici-o plăcere. Înainte de război, era avocat al statului şi deputat de Zaragoza.

— De dreapta.

— Evident. Dar insurecţia l-a surprins la Madrid. L-au arestat, din cauza afilierii politice, a stat în închisoarea Model şi, în cele din urmă, a izbutit să fie dus la un spital, are ulcer sau cam aşa ceva. Se spune că de acolo a fugit deghizat în femeie, cu ajutorul doctorului Marañón. Purta perucă, pălării şi pantalonii suflecaţi sub palton; un tip extraordinar.

Am râs, închipuindu-ne scena.

— Apoi a fugit din Madrid, a ajuns la Alicante şi acolo, deghizat de astă dată în marinar argentinian, a părăsit Peninsula pe un torpilor.

— Şi a plecat din Spania? Am întrebat.

— Nu. A debarcat în Franţa şi a reintrat în zona ocupată de naţionalişti, cu soţia şi ciurda lui de copii, cred că are patru-cinci. De la Irun s-au dus la Salamanca, unde era la început statul-major al naţionaliştilor.

— Nu era greu, fiind rudă cu Generalisimul.

A zâmbit cu mârşăvie.

— Asta s-o crezi tu, frumoaso. Se spune că Franco n-a mişcat un deget pentru ei. Şi-ar fi putut propune cumnatul pentru un schimb, ceva obişnuit între cele două tabere, dar n-a făcut-o. Când au ajuns la Salamanca, se pare că nu li s-a făcut o primire prea entuziastă. Franco şi familia lui erau instalaţi în palatul episcopal şi se zice că au dat adăpost întregii şatre Serrano-Polo într-un pod, unde erau câteva paturi de campanie uzate, în vreme ce fetiţa lui Franco dispunea de un dormitor enorm, cu o baie numai pentru ea. Adevărul e că, dincolo de toate răutăţile care merg din gură în gură, n-am obţinut multe date despre viaţa privată a lui Serrano Súñer; îmi pare rău, draga mea. Dar ştiu că în Madrid i-au omorât doi fraţi străini de politică, de care era foarte legat; se pare că asta l-a traumatizat şi l-a determinat să se implice activ în edificarea a ceea ce ei numesc Noua Spanie. Fapt e că a reuşit să ajungă mâna dreaptă a generalului. De aceea i se şi spune „cumnatisim”, ca să rimeze cu Generalisim. Se mai spune şi că mare parte din puterea actuală este rodul influenţei exercitate de puternica doña Carmen, care se teme până peste peruca din cap că celălalt cumnat al ei, diliul de Nicolás Franco, îi va influenţa soţul şi mai abitir. Aşa că, de cum a sosit Serrano, i-a spus-o limpede: „Începând de acum, Paco, mai mult cu Ramon decât cu Nicolás”.

Felul cum imita vocea soţiei lui Franco ne-a făcut să râdem.

— Se spune că Serrano e foarte inteligent, a continuat Felix. Foarte ager; mult mai bine pregătit decât Franco pe plan politic, intelectual şi uman. Că e teribil de ambiţios şi munceşte fără preget; că încearcă, zi de zi, să construiască baza juridică pe care să legitimeze tabăra naţionalistă şi puterea supremă a rudei lui. Oferind, adică, o ordine instituţională civilă structurii militare, înţelegi?

— În caz că vor câştiga războiul, i-am luat-o înainte.

— Da, chiar aşa.

— Şi Serrano le place oamenilor? Îl iubesc?

— Nici prea-prea, nici foarte-foarte. La târâie-sabie, gradelor mari, vreau să spun, nu le place deloc. Îl consideră un intrus incomod; vorbesc limbi diferite, nu se înţeleg. Ei ar fi încântaţi de un stat pur cazon, dar Serrano, care-i mai isteţ ca ei toţi, încearcă să-i facă să vadă că aşa ceva ar fi o nerozie, că astfel n-au să obţină nicicând nici legitimitate, nici recunoaştere internaţională. Iar Franco, deşi n-are habar de politică, se încrede în el în privinţa asta. Deci, chiar dacă nu le place, toţi ceilalţi trebuie să-l înghită. Dar nici nu reuşeşte să-i convingă pe falangiştii hotărâţi. Se pare că era prieten intim cu Jose Antonio Primo de Rivera, fiindcă au fost colegi de universitate, dar n-a ajuns să intre în Falangă înainte de război. Acum da, a intrat ca prin urechea acului şi-i mai catolic decât Papa, dar falangiştii de pe vremuri, ăia adevăraţi, îl consideră un arivist, un oportunist care a aderat recent la crezul lor.

— Atunci, cine îl sprijină? Doar Franco?

— Şi sfânta de nevastă-sa, nu-i de colo. Dar vedem noi cât ţine amorul.

Felix m-a salvat şi în cursul pregătirilor pentru recepţie. De când îi dădusem vestea şi se făcuse că-şi muşcă teatral degetele de la mână, pentru a-şi arăta invidia, îmi trecuse pragul seară de seară, aducându-mi date interesante, firimituri luate de ici, de colo, într-o neîntreruptă râvnă cercetătoare. Nu mai stăteam în salon ca până atunci: rămăsesem mult în urmă cu lucrul, aşa că mutasem întâlnirile nocturne în atelier. Pe el însă mica mutare n-a părut să-l deranjeze: îl încântau aţele, stofele, tainele croitoriei şi avea mereu câte o idee nouă pentru rochia la care lucram.

— Spui că minunăţia asta de catifea e pentru rochiţa pe care o lucrezi pentru soţia preşedintelui de la Parchet? Fă-i o gaură în cur, să vedem dacă aşa se uită cineva la ea. Ce risipă de material pentru păsăroaica asta urâtă, zicea, trecându-şi degetele peste bucăţile de catifea montate pe manechin.

— N-o atinge, l-am avertizat dur, fără să-i arunc nici măcar o privire, căci eram concentrată asupra tighelelor.

— Iartă-mă, fetiţo; dar materialul are un luciu...

— Tocmai de aceea, ai grijă, să nu laşi urme de degete. Hai, să trecem la ale noastre, Felix. Spune-mi ce-ai mai aflat azi.

În acele zile, vizita lui Serrano Súñer era pe buzele întregului Tetuan. În magazine, tutungerii, frizerii şi sălile de aşteptare ale medicilor, în cafenele şi pe trotuare, lângă tarabele din piaţă şi la ieşirea de la liturghie se vorbea doar de ea. Dar eram atât de ocupată, că abia puteam să pun piciorul în stradă. Pentru asta îl aveam pe bunul meu vecin.

— N-o să-l rateze nimeni, cei mai buni reprezentanţi ai fiecărei case vor avea acolo un *rendez-vous* cu

Cumnatisimul: califul şi însoţitorii lui, marele vizir şi întregul *majzen*[47], tot guvernul. Toate înaltele autorităţi ale administraţiei spaniole, militari acoperiţi de decoraţii, avocaţi şi magistraţi, reprezentanţii partidelor politice marocane şi ale comunităţii israeliene, întregul corp consular, directorii băncilor, toţi spaniolii, arabii şi evreii de neam mare şi, desigur, câte un venetic, asemenea ţie, neruşinată mică, şi tu ai să te strecori pe uşa falsă, la braţul jurnalistului care şontâcăie.

1.

Dar Rosalinda mă avertizase că la recepţie nu vor fi prea multe sofisticării şi nici *glamour*: Beigbeder intenţiona să-şi primească oaspetele cu toate onorurile, dar nu uita că eram în război. Nu avea să existe, ca atare, nimic ostentativ, nici dansuri, nici altă muzică decât cea interpretată de orchestra califului. Chiar şi aşa, în pofida cumpătatei lui austerităţi, recepţia avea să fie dintre cele mai strălucite, căci Înaltul Comisariat nu mai dăduse de multă vreme una şi tocmai de aceea se agita atât de mult capitala Protectoratului, pregătindu-se de petrecere.

Felix m-a pus la curent şi cu unele chestiuni protocolare. Niciodată n-am aflat de unde le ştia, fiindcă nu avea experienţă socială, iar cercul lui de prieteni era

47 Cuvântul majzen desemna în trecut statul marocan, iar în prezent oligarhia sau guvernul din umbră. Este folosit adesea şi astăzi, neoficial, pentru a desemna elita din jurul regelui: familia, apropiaţii, moşierii, oamenii de afaceri, liderii tribali, înalţii şefi militari şi alte persoane influente.

aproape la fel de restrâns ca şi al meu. Viaţa lui se baza pe munca de rutină la Biroul de Provizii, mama şi mizeriile lui, sporadicele incursiuni nocturne prin bordeluri rău famate şi amintirile dintr-un voiaj ocazional făcut la Tanger înainte de începerea războiului, asta era tot. Nu pusese niciodată piciorul în Spania. Dar adora cinematograful, ştia toate filmele americane fotogramă cu fotogramă şi era un cititor vorace de reviste străine, un observator neruşinat şi un curios incorigibil. Era isteţ ca un vulpoi, aşa că, mergând de la o sursă la alta, a obţinut fără efort informaţiile necesare pentru a mă instrui şi transforma într-o invitată elegantă, pe care nu se întrezărea lipsa nobleţei.

Unele dintre sfaturile lui au fost inutile, pentru că erau evidente. Pe vremea nedoritului Ramiro, cunoscusem şi observasem oameni de ranguri şi provenienţe foarte diverse. Merseserăm împreună la sute de petreceri şi călcaserăm în zeci de localuri şi restaurante bune, atât la Madrid, cât şi la Tanger; de aceea, asimilasem numeroase mici rutine, cu ajutorul cărora mă mişcăm dezinvolt în lume. Dar Felix hotărâse să-mi înceapă instruirea plecând de la schelăria cea mai elementară.

— Nu vorbi cu gura plină, nu molfăi cu zgomot, nu te şterge cu mâneca, nu-ţi băga furculiţa până-n gât, nu bea tot vinul odată, nu ridica paharul, făcându-i chelnerului „pssst”, ca să ţi-l umple iar. Spune „te rog” şi „mulţumesc” de câte ori e nevoie, dar numai în şoaptă, fără mari efuziuni. Şi, ştii tu, spune pur şi simplu „încântată” ici, „încântată” colo, dacă îţi e prezentat cineva, nici vorbă de „plăcerea e de partea mea” şi alte chestii vulgare. Dacă ţi se vorbeşte despre ceva ce nu ştii sau nu pricepi, abordează un surâs strălucitor şi ţine-ţi gura, dând din cap,

ca şi cum ai încuviinţa, dar numai din când în când. Iar când trebuie neapărat să zici ceva, ţine minte şi redu impostura cât poţi, ca nu cumva să fii prinsă cu una dintre ele: fiindcă una e să arunci în vânt câteva minciunele ca să te promovezi ca *haute couture* şi alta e să te bagi singură în gura lupului, fălindu-te în faţa unor oameni cu minte sau suficient de *chache* pentru a-ţi prinde înşelătoria din zbor. Dacă un lucru te miră ori îţi place enorm, spune doar „admirabil”, „impresionant” sau ceva similar; nu te arăta nicicând entuziastă, nici dând din mâini, nici dându-ţi palme peste coapse, nici spunând „un miracol total”, „mama mea” sau „am rămas cu gura căscată” Dacă un comentariu îţi pare amuzant, nu râde în hohote arătându-ţi măselele de minte, nici nu te cocârja, ţinându-te de burtă. Trebuie doar să surâzi, să clipeşti şi să eviţi orice comentariu. Nu-ţi spune părerea, dacă nu ţi-e cerută, nici nu pune întrebări indiscrete, de genul „dumneata cine eşti om bun?” sau „să nu-mi spui că grasa de colo e nevastă-ta”

— Toate astea le ştiu, dragă Felix, am râs. Oi fi eu o simplă croitoreasă, dar nu-s ursul cavernelor. Spune-mi chestii mai interesante, te rog.

— De acord, frumoaso, cum vrei; încercam doar să mă fac util, în caz că ţi-a scăpat vreun detaliu. Să fim serioşi, deci.

Şi tot aşa, câteva nopţi la rând, Felix mi-a descris cei mai importanţi invitaţi, iar eu am memorat, rând pe rând, nume posturi, ranguri şi, în multe cazuri, şi chipuri, cu ajutorul jurnalelor, revistelor, fotografiilor şi anuarelor pe care el mi le-a adus. Am aflat unde locuiau, cu ce se ocupau, ce posibilităţi aveau şi ce poziţii ocupau în ierarhia locală. În realitate, toate acele lucruri nu prea mă interesau,

dar Marcus Logan conta pe mine să-l ajut să identifice persoanele importante, aşa că trebuia să mă pun la curent.

— Îmi închipui că, dată fiind originea însoţitorului tău, veţi sta mai mult cu străinii, a spus. Presupun că, pe lângă elita locală, vor mai veni şi alţii din Tanger; Cumnatisimul n-are de gând să se ducă acolo în acest *tournee*, aşa că, ştii tu, dacă Mahomed nu se duce la munte...

Toate acestea nu m-au încântat: printre expatriaţii pe care nu-i mai văzusem şi pe care, probabil, nici nu aveam să-i mai văd vreodată m-aş fi simţit mai sigură decât printre localnicii cu care mă puteam întâlni zilnic la orice colţ de stradă. Felix mi-a vorbit şi despre ordinea impusă de protocol, saluturile ce se vor face şi modul cum se va desfăşura totul, pas cu pas. L-am ascultat şi am memorat detaliile, cosând mai repede ca niciodată.

A sosit, în sfârşit, şi ziua cea mare. De dimineaţă, din atelier au plecat în braţele Jamilei ultimele comenzi; la amiază, totul era predat şi, în fine, se lăsase liniştea. Bănuiam că invitaţii terminau masa şi se pregăteau de odihnă în penumbra dormitoarelor, cu obloanele trase, sau îşi aşteptau rândul la salonul de *haute coiffure* ţinut de Justo şi Miguel. Îi invidiam: nu avusesem vreme să înghit nimic, iar la ora siestei trebuia să-mi cos propria rochie. Am început pe la trei fără un sfert. Recepţia urma să înceapă la opt. Marcus Logan îmi trimisese un bilet, anunţând că venea să mă ia la şapte şi jumătate. Urma să construiesc o lume în doar cinci ceasuri.

29

Când am terminat de călcat, m-am uitat la ceas. Şase şi douăzeci. Rochia era gata; mai trebuia să mă aranjez şi eu.

Am intrat în cadă şi mi-am golit mintea. Nervii urmau să-mi revină în preajma recepţiei; pentru moment, meritam puţină odihnă: una cu apă caldă şi spumant de baie. Simţeam că trupul ostenit mi se relaxa, degetele sătule de cusut îşi pierdeau înţepeneala şi vertebrele cervicale se detensionau, începeam să moţăi, lumea părea să se topească în porţelanul căzii. Nu-mi aminteam să mai fi trăit ceva atât de plăcut de luni de zile, dar senzaţia agreabilă n-a ţinut mult: a întrerupt-o uşa camerei de baie, care s-a dat de perete fără nici-o ceremonie.

— Da' un' ţi-e mintea, fato? a strigat Candelaria, într-un acces de furie. E trecut de şase şi jumătate, iar tu stai tot la muiat, ca boabele de năut. Păi, n-o să mai ai timp, fetiţo! La ce oră ai de gând să începi să te aranjezi?

Contrabandista venise cu femeile de care echipa ei de urgenţă nu se putea lipsi: cumătră-sa, coafeza Remedios, şi vecina de pensiune Angelita, cu talente de manichiuristă. Cu puţin timp în urmă, o trimiseseră pe Jamila să cumpere ace de păr pe Strada Luneta; pe drum, se întâlnise cu Candelaria, care aflase astfel că eu mă ocupasem de rochiile clientelor mai mult decât de ale mele, aşa că abia dacă avusesem vreme să mă pregătesc.

— Dă-i bice, bruneto; ieşi din cadă, că-i mult de făcut şi n-avem vreme.

M-am lăsat pe mâna ei, ar fi fost cu neputinţă să rezist ciclonului. Şi, fireşte, i-am mulţumit din tot sufletul pentru ajutor: abia dacă mai erau trei sferturi de ceas până venea jurnalistul, iar eu încă mai arătam, după spusele ei, ca un măturoi. De cum m-am învelit în prosop, s-au şi pus pe treabă.

Vecina Angelita s-a concentrat asupra mâinilor, mi le-a frecat cu ulei, le-a înlăturat asperităţile şi a pilit unghiile. Cumătră Remedios s-a ocupat între timp de păr. Prevăzând lipsa de timp, mi-l spălasem de dimineaţă, iar acum aveam nevoie de o pieptănătură onorabilă. Candelaria şi-a arogat funcţia de asistentă a amândurora, întinzându-le pense şi foarfeci, bigudiuri şi bucăţele de vată, în timp ce, fără să-i tacă gura, ne punea la curent cu ultimele bârfe care circulau prin Tetuan despre Serrano Súñer. Acesta sosise în urmă cu două zile şi vizitase, însoţit de Beigbeder, toate locurile şi toate personajele relevante din nordul Africii: de la Alcazarquivir la Xauen şi apoi la Dar Riffien, de la calif la marele vizir. Eu n-o mai văzusem pe Rosalinda de o săptămână, dar veştile umblau din gură în gură.

— Se spune că ieri au luat la Ketama o masă arăbească, printre pini, stând pe covoare aşternute pe jos. Se mai spune că pe Cumnatisim era să-l lovească apoplexia când i-a văzut pe toţi mâncând cu mâinile; omul nu ştia cum să ducă cuscusul la gură fără să piardă jumătate pe drum...

— ... iar înaltul Comisar era fericit, făcea pe marele amfitrion şi fuma havană după havană, a adăugat un glas din uşă.

Fireşte, al lui Felix.

— Ce cauţi la ora asta aici? am întrebat, uimită.

Plimbarea de seară cu maică-sa era sfântă, cu atât mai mult în acea zi, când toţi erau în stradă. Ducând degetul mare la gură, a făcut un gest elocvent: doña Elvira era acasă, beată, cum se şi cuvenea, înainte de vreme.

— Cum astă-seară mă părăseşti pentru un jurnalist venetic, cel puţin nu vreau să pierd pregătirile. Vă pot da o mână de ajutor, doamnelor?

— Dumneavoastră sunteţi cel care desenează divin? l-a întrebat brusc Candelaria.

Fiecare ştia cine era celălalt, dar nu se întâlniseră niciodată.

— Ca Murillo însuşi.

— Atunci să vedem cum credeţi că trebuie să-i facem fetei ochii, a zis, întinzându-i trusa de machiaj pe care niciodată n-am aflat de unde o luase.

Felix nu machiase pe nimeni în viaţa lui, dar nu s-a speriat. Din contră, a luat ordinul contrabandistei drept un dar şi, după ce s-a uitat la poze în vreo două numere din Vanity Fair, încercând să se inspire, s-a dedicat feţei mele ca şi cum eram un tablou.

La şapte şi un sfert, eram tot în prosop şi cu braţele întinse, iar Candelaria şi vecina se străduiau să-mi usuce lacul de unghii, suflând peste ele. La şapte şi douăzeci, Felix mi-a netezit sprâncenele cu degetele mari. La şi douăzeci şi cinci, Remedios mi-a pus ultima spelcă în păr şi, peste nici câteva secunde, Jamila a venit din balcon, gonind nebuneşte, şi ne-a strigat în gura mare că însoţitorul meu tocmai se arătase în colţul străzii.

— Şi acum, mai lipsesc doar două lucruşoare, a anunţat asociata mea.

— Totu-i perfect, Candelaria: nu mai e vreme pentru nimic am spus, ducându-mă, pe jumătate dezbrăcată, să-mi iau rochia.

— Nici vorbă, mi-a strigat din spate.

— Nu mă mai pot opri, Candelaria, asta e, am insistat nervoasă.

— Taci şi uită-te, am spus! mi-a poruncit, apucându-mă de un braţ în mijlocul coridorului.

Şi mi-a întins un pachet plat, învelit într-o hârtie mototolită.

L-am deschis în graba mare: ştiam că nu mă puteam opune, căci n-aveam decât de pierdut.

— Dumnezeule, Candelaria, nu pot să cred! am zis, despachetând nişte ciorapi de mătase. Cum ai făcut rost de ei, fiindcă mi s-a spus că nu se poate găsi o pereche de luni de zile?

— Taci odată şi deschide asta acum, a zis, nelăsându-mă să-i mulţumesc şi dându-mi alt pachet.

Sub hârtia grosolană de împachetat am găsit un obiect frumos din sidef strălucitor, cu marginea aurită.

— E o pudrieră, m-a lămurit cu mândrie. Ca să-ţi pudrezi bine nasul şi să nu fii mai prejos decât doamnele mari şi importante lângă care o să stai.

— E minunată, am şoptit, mângâind-o.

Am deschis-o: în interior avea pudră compactă, oglinjoară şi un puf alb de bumbac.

— Mulţumesc, Candelaria. Nu trebuia să te deranjezi, ai făcut atâtea pentru mine...

N-am putut să spun mai mult din două motive: eram gata să izbucnesc în plâns şi chiar atunci a sunat la uşă. Soneria m-a trezit, n-aveam vreme de sentimentalisme.

— Jamila, deschide la iuţeală, am poruncit. Felix, adu-mi combinezonul de pe pat; Candelaria, ajută-mă cu ciorapii, să nu mi se ducă vreun fir din cauza grabei. Remedios, ia pantofii; Angelita, trage perdeaua dinspre coridor. Haideţi, duceţi-vă cu toţii în atelier, să nu se audă.

Până la urmă, cususem din mătasea naturală un deux-pieces cu revere mari, foarte pe talie şi cu fustă evazată. Neavând bijuterii, în loc de orice podoabă purtam lângă umăr o floare din mătase de culoarea tutunului, asortată cu pantofii care aveau tocuri ameţitoare, făcuţi de un cizmar din mahalaua arăbească. Remedios reuşise să facă din pletele mele un coc elegant, ce părea improvizat şi încununa graţios munca spontană de machior a lui Felix. În ciuda lipsei de experienţă, făcuse ceva splendid: îmi umpluse ochii de bucurie şi-mi îngroşase buzele, luminându-mi faţa obosită.

M-au îmbrăcat împreună, m-au încălţat, mi-au netezit părul şi au împrospătat rujul. N-am avut timp nici măcar să mă uit în oglindă; de cum m-am văzut gata, am ieşit grăbită pe culoar şi l-am parcurs în vârful picioarelor. La intrare, am frânat şi, simulând calmul, am intrat în salon. Marcus Logan stătea cu spatele, privind strada peste un balcon. Auzindu-mi paşii, s-a întors pe lespezi.

De la ultima noastră întâlnire, trecuseră nouă zile în care urmele rănilor cu care venise deveniseră tot mai mici. Mă aştepta cu mâna stângă în buzunarul unui costum închis la culoare, căci nu mai purta faşa. Pe chip abia îi mai persistau câteva urme lăsate de fostele răni sângerânde,

iar tenul lui căpătase un bronz marocan, în contrast puternic cu albul impecabil al cămăşii. Stătea fără vreun efort aparent, cu umerii ţepeni şi spatele drept. Când m-a văzut, a zâmbit, nemaivenindu-i greu să-şi tragă buzele spre ambele laturi ale feţei.

— Cumnatisimul n-o să mai vrea să se întoarcă la Burgos după ce vă va vedea astă-seară, a spus în loc de salut.

Am încercat să răspund cu o frază la fel de ingenioasă dar un glas din spate mi-a distras atenţia.

— Grozavă bomboană, fetiţo, a dat sentinţa Felix cu o şoaptă răguşită, din ascunzişul lui de la intrare.

Mi-am ascuns râsul.

— Mergem? am întrebat.

Nici el n-a putut răspunde: chiar când să ieşim, o prezenţă copleşitoare a invadat spaţiul.

— O clipă, don Marcus, a cerut contrabandista, ridicând mâna, cerând parcă o audienţă. Vreau să vă dau un mic sfat înainte de plecare, dacă îmi permiteţi.

Logan m-a privit, oarecum deconcertat.

— E o prietenă, l-am lămurit.

— În acest caz, spuneţi-mi ce doriţi.

Candelaria s-a apropiat de el şi a început să-i vorbească, prefăcându-se că alunga o scamă inexistentă de pe pieptul hainei purtate de nou-sosit.

— Ai mare grijă, măi peniţă, că fetiţa asta duce multe oboseli în cârcă. Nu cumva s-o seduci cu aerele tale de străin cu bani şi p-ormă s-o faci să sufere, fincă, dacă ţi se urcă la cap şi ţi se năzare s-o atingi măcar c-o floare, văr'miu poponaru' şi cu mine ţi-o coacem când nici cu gându' nu gândeşti, şi-ntr-o noapte bagă un gagiu cuţitu-n

tine pe orice uliţă din mahalaua arăbească, de-ţi lasă juma' de faţă, tomna aia bună, ca de ciudat, plină de urme, e limpede, sufleţel?

Jurnalistul n-a replicat: din fericire, deşi vorbea impecabil spaniola, abia dacă pricepuse o vorbă din ameninţătorul discurs al asociatei mele.

— Ce-a zis? a întrebat, întorcându-se, nelămurit, spre mine.

— Nimic important. Să mergem, se face târziu.

La ieşire, abia m-am stăpânit să nu arăt ce mândră eram. Nu de cum arătam, nici de bărbatul atrăgător care mă însoţea, nici de recepţia importantă din acea seară, ci de iubirea fără cusur a prietenilor ce rămâneau în urmă.

Pe străzi se vedeau steaguri roşu-galbene, ghirlande şi afişe care îl salutau pe ilustrul invitat şi-i ridicau în slăvi ilustrul cumnat. Sute de arabi şi spanioli mergeau grăbit, fără ţeluri aparente. Balcoanele, împodobite în culorile naţionale, erau pline de lume, ca şi acoperişurile-terasă. Vedeai tineri care, cocoţaţi în locurile cele mai incredibile – pe stâlpi, grilaje, felinare –, căutau locul de unde să poată privi mai bine tot ce urma să se petreacă; tinerele mergeau de braţ şi aveau buzele proaspăt rujate. Băieţii alergau în grupuri, zburând în zigzag în toate direcţiile. Copilaşii spanioli erau bine pieptănaţi şi miroseau a colonie, băieţii cu cravatele, fetiţele cu fundiţe; iar cei arabi, unii desculţi, alţii nu, purtau mici *djellabe* şi *tarbush*.

Pe măsură ce ne îndreptam spre Piaţa Spaniei, masa de trupuri devenea tot mai densă, glasurile mai ascuţite. Era cald şi lumina era încă puternică; a început să se audă o fanfară care îşi acorda instrumentele. Fuseseră instalate gradene portabile, căci până şi ultimul milimetru de spaţiu

era deja ocupat. Marcus Logan a trebuit să-şi arate de nenumărate ori invitaţia ca să ne putem deschide drum dincolo de barierele de siguranţă ce separau mulţimea de zona pe unde urmau să treacă notabilităţile. Pe drum, abia am vorbit: zarva şi constantele ocoluri ale obstacolelor au împiedicat orice schimb de cuvinte. Uneori trebuia să mă prind cu toate puterile de braţul lui, pentru ca mulţimea să nu ne despartă; alteori, el trebuia să mă ţină pe după umeri, ca să nu mă înghită lăcomia mulţimii. Am întârziat, dar am ajuns. Când am trecut de poarta cu grilaj a înaltului Comisariat, stomacul mi s-a strâns şi am preferat să nu mă gândesc la nimic.

Mai mulţi soldaţi arabi păzeau intrarea, impunători în uniformele de gală, cu turbane mari şi pelerinele în vânt. Am traversat grădina împodobită cu steaguri şi stindarde, un aghiotant ne-a dus până la un grup numeros de invitaţi, care aşteptau începutul recepţiei sub parasolarele albe instalate pentru ocazie. La umbra lor, aşteptau caschete militare, mănuşi şi mărgele, cravate, evantaie, cămăşi albastre sub vestoane albe cu însemnele Falangei brodate pe piept şi numeroase modele cusute de mâinile mele tighel cu tighel. Am salutat discret câteva cliente, m-am prefăcut că nu observ privirile şi şuşotelile disimulate, venite din diferite locuri: cine-i ea, cine-i el? Citeam în mişcarea unor buze. Am recunoscut mai mult chipuri: pe multe le văzusem doar în pozele arătate de Felix în zilele anterioare; dar cu câţiva aveam, în schimb, o legătură mai personală. Comisarul Vázquez, de exemplu, care şi-a ascuns cu măiestrie uimirea de a mă vedea acolo.

— Ia te uită, ce surpriză plăcută, a zis, desprinzându-se dintr-un grup şi apropiindu-se de noi.

— Bună seara, don Claudio – m-am străduit să vorbesc natural, dar nu ştiu dacă am reuşit. Mă bucur să vă văd.

— Sigur? a întrebat, ironic.

N-am apucat să răspund, căci, spre uimirea mea, mi-a salutat însoţitorul.

— Bună seara, domnule Logan. Păreţi foarte adaptat în viaţa locală.

— Comisarul m-a invitat la el de cum am sosit la Tetuan, l-a lămurit jurnalistul, în timp ce-şi strângeau mâinile. Formalităţi pentru străini.

— Pentru moment, nu-i suspect de nimic, dar informaţi-mă dacă găsiţi ceva ciudat la el, a glumit comisarul. Şi dumneata, Logan, ai grijă de domnişoara Quiroga, e la capătul unui an foarte greu, a muncit fără preget.

Ne-am despărţit de comisar şi am înaintat. Jurnalistul era relaxat şi atent, iar eu mă străduiam să nu vadă că mă simţeam ca peştele pe uscat. Faptul că nici el nu cunoştea aproape pe nimeni nu părea să-l supere deloc: aplombul şi siguranţa lui de invidiat erau, probabil, rodul profesiei. Rememorând învăţăturile lui Felix, i-am vorbit pe ascuns despre unii oaspeţi: domnul în negru e Jose Ignacio Toledano, un evreu bogat, directorul băncii Hassa; doamna elegantă, cu pene la pălărie şi portţigaret, e ducesa de Guise, o aristocrată franceză care trăieşte în Larache; bărbatul corpolent, căruia i se umple cupa, e pictorul Mariano Bertuchi. Totul a urmat protocolul. Au tot sosit invitaţi, autorităţi civile spaniole şi militari; după ei, marocani în haine exotice. Din grădina răcoroasă, am auzit vuietul străzii, ţipete, urale, aplauze. „A sosit, e aici”, s-a

strigat. Dar omagiatul nu s-a lăsat văzut: a dedicat mai întâi o clipă mulţimii, s-a lăsat aclamat ca toreadorii sau ca artistele americane ce-l fascinau pe vecinul meu.

În sfârşit, s-a arătat bărbatul mult aşteptat şi dorit, cumnatul lui „*Caudillo*, trăiască Spania!”. Purta un costum negru, cu vestă, era serios, ţeapăn, foarte slab şi teribil de chipeş cu părul aproape alb dat pe spate; avea gesturi impasibile, ca-n imnul Falangei, ochi de motan isteţ şi părea mai bătrân decât trebuia să fie la cei treizeci şi şapte de ani ai săi.

Probabil că mă număram printre puţinii care nu erau curioşi să-l vadă de aproape ori să-i strângă mâna, dar, chiar şi aşa, tot l-am privit. Nu Serrano mă interesa, totuşi, ci bărbatul care stătea foarte aproape de el şi pe care încă nu-l cunoşteam: Juan Luis Beigbeder. Amantul clientei şi prietenei mele era înalt, slab, dar nu excesiv, şi se apropia de cincizeci de ani. Purta o uniformă de gală cu o eşarfă lată înnodată în jurul taliei, caschetă militară şi un baston uşor, un soi de biciuşcă. Avea nasul subţire şi proeminent, o mustaţă închisă la culoare, ochelari cu rame rotunde, două cercuri perfecte, din spatele cărora se zărea o pereche de ochi inteligenţi, ce urmăreau tot ce se petrecea în jur. Mi s-a părut deosebit, poate uşor pitoresc. În pofida veşmintelor, nu avea prestanţă, nu era marţial; postura lui, deşi uşor teatrală, nu părea deloc falsă: avea gesturi rafinate şi opulente totodată, râsul expansiv, glasul repezit şi sonor. Mergea fără oprire dintr-un loc într-altul, saluta efuziv, împărţea îmbrăţişări, bătăi pe spate şi strângeri prelungi de mână; zâmbea şi vorbea cu unii şi cu alţii, mauri, creştini, evrei şi de la capăt. Poate că în clipele libere îl scotea la plimbare pe romanticul intelectual care, după Rosalinda,

zăcea în el, dar atunci, în faţa întregii audienţe, şi-a arătat doar imensul talent pentru rotaţiile cu publicul.

Părea să-l ţină pe Serrano Súñer de o funie invizibilă; uneori îl lăsa să se îndepărteze niţel, îi dădea ceva libertate de mişcare, ca să salute şi să discute pe cont propriu şi să se lase adulat. Dar după un minut trăgea iar de funie şi-l aducea lângă el: îi explica ceva, îi prezenta pe cineva, îi punea braţul pe umăr, îi strecura o frază în ureche, hohotea şi iar îl lăsa liber.

Am căutat-o pe Rosalinda de câteva ori, dar n-am găsit-o. Nici aproape, nici departe de iubitul ei Juan Luis.

— Aţi văzut-o pe undeva pe doamna Fox? l-am întrebat pe Logan, după ce acesta a terminat de vorbit în engleză cu cineva din Tanger, un domn pe care mi-l prezentase, dar ale cărui nume şi funcţie le-am uitat imediat.

— Nu, n-am zărit-o, a răspuns simplu, concentrându-se asupra grupului care tocmai se forma în jurul lui Serrano. Ştii cine sunt? a întrebat, arătându-mi-i cu o uşoară mişcare a bărbiei.

— Nemţi, am răspuns.

Erau acolo pretenţioasa Frau Langenheim, în formidabilul costum de şantung violet cusut de mine; Frau Heinz, prima mea clientă, îmbrăcată în alb şi negru, ca arlechinii doamna de Bernhardt, cu accentul ei argentinian şi care nu purta o rochie nouă, şi încă una, pe care n-o ştiam. Cu toatele alături de soţi, firitisindu-l pe Cumnatisim, pe când el risipea zâmbete în grupul compact de nemţi. Dar, cu acea ocazie, Beigbeder nu şi-a întrerupt discuţia şi l-a lăsat de unul singur pe scenă mai multă vreme.

30

S-a lăsat seara, s-au aprins lumini ca la petrecerile câmpeneşti. Atmosfera părea însufleţită, fără stridenţe, muzica era dulce, iar Rosalinda absentă. Grupul nemţilor stătea hotărât în jurul invitatului de onoare, dar, la un moment dat, doamnele s-au îndepărtat, iar lângă demnitarul spaniol au rămas doar cinci străini. Vorbeau foarte concentraţi şi-şi treceau ceva din mână în mână, apropiindu-şi capetele, arătând cu degetul, comentând. Am observat că, pe ascuns, însoţitorul meu nu-şi lua ochii de la ei.

— Se pare că vă interesează nemţii.

— Mă fascinează, a spus ironic. Dar sunt legat de mâini şi de picioare.

Am ridicat întrebător din sprâncene, neînţelegându-i spusele. Nu m-a lămurit, dar a îndreptat discuţia către domenii aparent fără legătură.

— Ar fi o obrăznicie dacă v-aş cere o favoare?

A vorbit ca din întâmplare, ca atunci când, cu câteva minute mai înainte, mă întrebase dacă voiam o ţigară sau o cupă cu salată de fructe.

— Depinde, am replicat, simulând o indiferenţă pe care n-o simţeam.

Deşi noaptea părea destul de relaxată, mă simţeam tot stingheră, incapabilă să mă bucur de petrecerea străină. Mă neliniştea şi lipsa Rosalindei; era foarte ciudat că nu se arătase deloc. Nu mai lipsea decât ca jurnalistul să-mi ceară alt serviciu incomod; era destul că acceptasem să vin la recepţie.

— Foarte simplu, a lămurit. Sunt curios să ştiu ce-i arată nemţii lui Serrano, de se uită cu toţii atât de atent.

— E o curiozitate personală sau profesională?

— Şi una, şi alta. Dar nu mă pot apropia: ştiţi doar că noi, englezii, nu le suntem pe plac.

— Îmi propuneţi să mă apropii şi să arunc o privire? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

— Fără să fie prea evident, dacă e cu putinţă.

Eram gata să pufnesc în râs.

— Doar nu vorbiţi serios, nu-i aşa?

— Ba da. Doar asta mi-e munca: să caut informaţii şi mijloace pentru a le obţine.

— Şi, cum nu le puteţi obţine singur, vreţi să iau locul mijloacelor.

— Nu vreau să abuzez, vă asigur. E o simplă propunere, nu sunteţi sub nici-o formă obligată s-o acceptaţi. Luaţi-o doar în considerare.

L-am privit în tăcere. Părea sincer şi serios, dar, cum prevăzuse Felix, probabil că nu era. Totul era, la urma urmelor, o chestiune de interese.

— Bine, am să încerc...

A dat să spună ceva, poate să-mi mulţumească anticipat. Nu l-am lăsat:

— Dar vreau ceva în schimb, am adăugat.

— Ce? a întrebat, uimit.

Nu-şi închipuia că acţiunea mea avea un preţ.

— Să aflaţi unde-i doamna Fox.

— Cum?

— Dumneavoastră ştiţi; de aceea sunteţi jurnalist.

Nu i-am aşteptat răspunsul; i-am întors spatele pe loc şi m-am îndepărtat, întrebându-mă cum naiba să mă apropii de nemţi fără să par prea înfiptă.

Soluţia mi-a dat-o pudriera dăruită de Candelaria cu câteva minute înainte de a ieşi din casă. Am scos-o din poşetă şi am deschis-o. Mergând, mă făceam că-mi privesc în oglindă faţa, anticipând o vizită la *toilette*. Numai că, atentă la oglindă, am deviat uşor şi, în loc să merg prin spaţiile libere, ghinion: am dat peste spatele consulului german.

Din pricina coliziunii, sporovăiala din grup s-a întrerupt brusc, iar mie mi-a căzut pudriera.

— Îmi pare nespus de rău, nu ştiţi cât de rău îmi pare, eram tare neatentă, am spus, cu vocea plină de o falsă tulburare.

Patru dintre cei prezenţi au dat să se aplece s-o ridice, dar unul a fost mai rapid decât toţi. Cel mai slab dintre ei, cu părul aproape alb şi dat pe spate. Singurul spaniol. Cel cu ochi de motan.

— Cred că s-a spart oglinda, a anunţat, ridicându-se. Uitaţi-vă.

M-am uitat. Dar înainte de a privi oglinda crăpată, am încercat să identific rapid ce ţinea el în mână alături de pudriera mea.

— Da, se pare că s-a spart, am şoptit, trecându-mi delicat arătătorul peste faţa ciobită a oglinzii de la pudriera pe care încă o mai ţinea în mână.

Unghia mea recent vopsită se reflecta în ea de sute de ori.

Aplecate peste obiectul micuţ, umerii şi capetele ni se apropiaseră. Îi vedeam pielea albă a feţei la doar câţiva centimetri, trăsăturile delicate şi tâmplele grizonante, sprâncenele mai închise la culoare, mustaţa fină.

— Aveţi grijă să nu vă tăiaţi, a spus încetişor.

Am mai întârziat câteva clipe, am văzut că pudra era intactă şi puful la locul lui. În treacăt, am privit ceea ce continua să ţină între degete, obiectul pe care, cu doar câteva minute mai înainte, şi-l trecuseră din mână în mână între ei. Poze. Un teanc de fotografii. N-o puteam vedea decât pe cea de deasupra: nişte necunoscuţi în grup compact, cu chipuri şi trupuri anonime.

— Da, cred că-i mai bine s-o închid, am spus, în fine.

— Luaţi-o atunci.

Am închis capacul cu un clic sonor.

— Mare păcat; pudriera e tare frumoasă. Aproape la fel ca stăpâna, a zis.

Am primit complimentul cu o strâmbătură cochetă şi cel mai splendid surâs de care dispuneam.

— Nu-i nimic, nu vă faceţi griji.

— A fost o plăcere, domnişoară, a spus, întinzându-mi mâna.

Am observat că aproape nu avea greutate.

— Şi pentru mine, domnule Serrano, am replicat, clipind. Vă reînnoiesc scuzele mele pentru că v-am întrerupt. Bună seara, domnilor, am adăugat, măturând restul grupului cu privirea.

Toţi purtau svastica la butoniera de pe rever.

— Bună seara, au repetat nemţii în cor.

Am făcut cale întoarsă, cu toată graţia de care eram în stare. Când am intuit că nu mă mai puteau vedea, am smuls un pahar cu vin de pe tava unui chelner, l-am băut dintr-o suflare şi l-am aruncat, gol, în tufele de trandafiri.

L-am blestemat pe Marcus Logan, care mă aruncase în acea aventură stupidă, dar şi pe mine, care o acceptasem. Stătusem mult mai aproape de Serrano Súñer decât oricare dintre ceilalţi invitaţi: chipul îi fusese practic lipit de al meu, degetele ni se atinseseră, vocea lui îmi răsunase în urechi atât de aproape, că frizase intimitatea. Mă expusesem în faţa lui ca o frivolă dilie, fericită să fiu pentru câteva clipe obiectul atenţiei date de însemnata lui persoană, când, în realitate, nu eram deloc dornică să-l cunosc. Şi totul pentru nimic: ca să aflu doar că grupul lui se uitase cu aparent interes la un teanc de poze în care nu putusem distinge nici măcar un singur cunoscut. Mi-am târât iritarea prin grădină până la uşa corpului central al înaltului Comisariat. Aveam nevoie de o toaletă: să folosesc closetul, să mă spăl pe mâini, să mă desprind de toate

măcar un minut şi să mă liniştesc înainte de a-l reîntâlni pe jurnalist. Am urmat indicaţiile date de cineva: am trecut de intrarea împodobită cu metope şi portrete de ofiţeri în uniformă, am luat-o la dreapta şi am înaintat pe un coridor larg. Înainte de a găsi toaleta, câteva voci m-au alertat cu privire la drumul pe care o apucasem; abia după câteva clipe am văzut cu propriii mei ochi ce se întâmpla. Pe podea erau o mulţime bălţi, apa părea să curgă şuvoi de undeva din interior, probabil că dintr-un rezervor spart. Două doamne protestau furioase, fiindcă îşi stricaseră pantofii, şi trei soldaţi se târau pe jos, în genunchi, încercând, cu cârpe şi prosoape, să strângă apa care nu se mai oprea şi începuse să invadeze lespezile de pe coridor. Am rămas liniştită în faţa acelei scene şi, când au sosit braţe de cârpe, mi s-a părut că s-au adus şi cearşafuri. Invitatele s-au îndepărtat, pufnind şi protestând, iar cineva s-a oferit să mă însoţească la altă toaletă.

Am urmat un soldat pe un coridor, în sensul opus celui de la venire. Am traversat holul principal şi am ajuns pe un nou coridor, de data asta tăcut şi slab luminat. Am dat colţul de câteva ori, mai întâi la stânga, apoi la dreapta şi din nou la stânga. Aproximativ.

— Doamna vrea s-o aştept? a întrebat când am ajuns.

— Nu e nevoie. Găsesc drumul şi singură, mulţumesc.

Nu eram foarte sigură de asta, dar gândul că m-ar fi putut aştepta o santinelă m-a stingherit, aşa că, după ce mi-am concediat garda de corp, mi-am făcut nevoile, mi-am controlat hainele, mi-am netezit părul şi m-am pregătit să ies. Dar n-am avut curaj să înfrunt iar realitatea, m-au lăsat puterile. Şi am decis să-mi dăruiesc câteva minute, câteva clipe de singurătate. M-am aşezat pe pervaz şi am privit

umbrele palmierilor, la urechi mi-au ajuns convorbirile ce aveau loc în depărtarea grădinii din faţă. Stăteam nefăcând nimic şi savuram liniştea, lăsând grijile să se risipească. După o vreme, totuşi, am auzit într-un ungher îndepărtat al creierului o chemare. „Toc, toc, e timpul să te întorci.” Am oftat, m-am ridicat şi am închis fereastra. Trebuia să revin printre oameni. Să mă pierd printre fiinţe cu care nu aveam nici-o legătură, alături de străinul care mă târâse la acea petrecere fără sens şi-mi ceruse favoarea cea mai absurdă. Mi-am privit pentru ultima oară imaginea în oglindă, am stins lumina şi am ieşit.

Am înaintat pe culoarul întunecos, am dat colţul o dată şi încă o dată, credeam că mă orientasem bine. Dar am dat de o uşă dublă, pe care nu o mai văzusem. Am deschis-o şi am intrat într-un salon fără lumină, pustiu. Greşisem, fireşte, aşa că m-am gândit să schimb direcţia. Alt coridor, acum la stânga, după cum am crezut că-mi aminteam. Dar m-am înşelat iar şi am intrat într-o zonă mai puţin nobilă, fără frize din lemn lucios şi fără portrete de generali în ulei pe pereţi; probabil că mergeam spre o zonă de serviciu. „Stai liniştită”, mi-am zis, fără prea mare convingere. Scena din noaptea pistoalelor, când, îmbrăcată într-un *jaique*, mă pierdusem pe uliţele *medinei*, a revenit brusc. M-am ferit de ea, mi-am îndreptat atenţia spre tot ce mă înconjura şi am schimbat iar drumul. Brusc, am ajuns din nou la locul de plecare, alături de toaletă. O falsă alarmă, deci: nu mă pierdusem. Am rememorat clipa când sosisem acolo, însoţită de soldat, şi am realizat unde eram. „Totul e limpede, am rezolvat problema”, mi-am zis, mergând spre ieşire. Într-adevăr, totul îmi era din nou familiar. O vitrină cu arme vechi, rame cu fotografii,

steaguri arborate. Toate le văzusem cu câteva minute mai înainte, totul era recognoscibil. Chiar şi glasurile ce se auzeau de după colţul pe care mă pregăteam să-l dau: cele pe care le auzisem şi în grădină, în ridicola scenă cu pudriera.

— Aici e mai comod, prietene Serrano; aici putem vorbi mai liniştit. În această sală ne primeşte de obicei colonelul Beigbeder, a spus cineva cu un puternic accent german.

— Perfect, a răspuns interlocutorul lui.

Am înlemnit, ţinându-mi răsuflarea. Serrano Súñer şi cel puţin un neamţ erau la câţiva metri şi veneau spre mine pe culoarul perpendicular pe al meu. Ajungând în colţ, urma să ne trezim cu toţii faţă în faţă. Îmi tremurau picioarele doar când mă gândeam că ne vom întâlni. În realitate, nu aveam nimic de ascuns; nu aveam niciun motiv să mă tem de o întâlnire. Cu excepţia faptului că nu mai aveam putere să mă prefac iar, ca să trec drept proastă şi zăpăcită şi să dau explicaţii jalnice despre rezervoare sparte şi băltoace de apă, ca să-mi justific hoinăreala solitară pe culoarele înaltului Comisariat în plină noapte. Am cântărit opţiunile în mai puţin de o clipă. Nu aveam timp să fac cale întoarsă şi, cu orice preţ, trebuia să evit o întâlnire faţă în faţă cu ei, aşa că nu puteam să merg nici înapoi, nici înainte. Ce mai, singura soluţie era să merg transversal, într-o parte, spre o uşă închisă. Fără să mă mai gândesc, am deschis-o şi am intrat. În încăpere domnea întunericul, dar prin ferestre sclipeau luminile nopţii. M-am sprijinit cu spatele de uşă, aşteptând ca Serrano şi însoţitorii lui să treacă mai departe şi să dispară, iar eu să ies şi să-mi continui drumul. Grădina cu lumini de chermeză, murmurul vorbelor şi prezenţa

solidă imperturbabilă a lui Marcus Logan mi s-au părut brusc o destinaţie egală cu raiul, dar mă temeam că încă nu puteam să ajung acolo. Am respirat cu putere, ca şi cum fiecare înghiţitură de aer încerca să-mi scoată din trup fâşii de nelinişte. Am căutat un refugiu şi am zărit printre umbre câteva scaune, fotolii şi o bibliotecă cu cristal, la perete. Mai erau şi alte mobile, dar nu m-am putut opri să le identific, fiindcă altceva mi-a atras atenţia în acel moment. Lângă mine, în spatele uşii.

— Am ajuns, a anunţat glasul german, însoţit de zgomotul clanţei.

M-am îndepărtat cu paşi grăbiţi şi am ajuns pe o latură a salonului, chiar când canatul începea să se întredeschidă.

— Unde-o fi întrerupătorul? am auzit, în timp ce mă ascundeam în spatele unei sofale.

Când lumina s-a aprins, am aterizat pe podea.

— Ei bine, am ajuns. Luaţi loc, prietene, vă rog.

Am rămas întinsă cu gura în jos, cu partea stângă a feţei sprijinită de lespedea rece, ţinându-mi respiraţia şi cu ochii holbaţi, plini de spaimă. Nu îndrăzneam să respir, să înghit în sec sau să clipesc. Ca o statuie de marmură, ca un condamnat rămas neîmpuşcat.

Neamţul părea să fie amfitrionul şi se adresa unui singur interlocutor; mi-am dat seama de asta fiindcă n-am auzit decât două glasuri, iar din neaşteptata-mi ascunzătoare n-am distins printre picioarele sofalei decât două perechi de picioare.

— Înaltul Comisar ştie că suntem aici? a întrebat Serrano.

— E ocupat cu invitaţii; o să-i vorbim mai târziu, dacă doriţi, a răspuns vag neamţul.

I-am auzit aşezându-se: când s-au instalat, arcurile au scrâşnit. Spaniolul a ocupat un fotoliu; i-am văzut manşeta pantalonului închis la culoare, cu dunga bine călcată, ciorapii negri care înconjurau gleznele subţiri, pierdute într-o pereche de pantofi bine lustruiţi. Neamţul s-a aşezat în faţa lui, chiar în dreapta sofalei în spatele căreia mă ascunsesem.

Avea picioarele mai groase şi pantofii mai puţin fini. Dacă aş fi întins un braţ, aproape că l-aş fi putut gâdila.

Au vorbit îndelung; nu-mi dădeam seama chiar cât, dar suficient ca să mă doară îngrozitor gâtul, plus că îmi venea să mă scarpin şi abia mă puteam abţine să nu ţip, să nu plâng, să n-o iau la goană. S-au auzit brichetele, iar salonul s-a umplut de fumul ţigărilor. De pe podea, îl vedeam pe Serrano punând de nenumărate ori picioarele unul peste altul, apoi desfăcându-le; neamţul, în schimb, abia dacă se mişca. Am încercat să-mi domolesc frica, să găsesc poziţia cea mai comodă şi să rog cerul ca nici-o mână şi niciun picior de-al meu să nu aibă nevoie să se mişte pe neaşteptate.

Vedeam pe o rază minimă, iar capacitatea mea de mişcare era nulă. Nu aveam acces decât la ceea ce plutea în aer şi-mi intra în urechi, la ceea ce vorbeau. M-am concentrat asupra acelui firicel de conversaţie: dat fiind că nu obţinusem nici-o informaţie interesantă din întâmplarea cu pudriera, mi-am zis că, poate, ceea ce auzeam era interesant pentru jurnalist. Sau că aşa, cel puţin, am să fiu atentă la altceva, evitând ca mintea să mi-o ia atât de tare razna, încât să-şi piardă simţul realităţii.

Vorbeau despre instalaţii, transmisiuni, nave, aeronave, aur, mărci germane, pesete, conturi bancare. Pomeneau de semnături, termene, livrări, monitorizări; de contraponderi ale puterii, nume de firme, porturi, loialităţi. Am aflat că neamţul era Johannes Bernhardt, că Serrano se baza pe Franco pentru a face presiuni mai mari sau pentru a refuza anumite condiţii. Deşi nu ştiam destul pentru a înţelege întregul fond al situaţiei, am intuit că cei doi aveau interesul comun ca afacerea despre care discutau să prospere.

Şi a prosperat. În cele din urmă, au ajuns la un acord, apoi s-au ridicat şi şi-au pecetluit înţelegerea cu o strângere de mână, pe care eu doar am auzit-o, neizbutind s-o văd. Dar am văzut, în schimb, cum picioarele li sau îndreptat spre ieşire, neamţul i-a cedat trecerea invitatului, făcând din nou pe amfitrionul. Înainte de a pleca, Bernhardt a lansat o întrebare.

— Îi veţi vorbi despre toate astea colonelului Beigbeder sau preferaţi să i-o spun eu însumi?

Serrano n-a răspuns imediat; mai înainte l-am auzit aprinzând o ţigară. Nu mai ştiam a câta.

— Credeţi că-i neapărată nevoie s-o fac? a spus după primul fum.

— Instalaţiile vor fi aduse în Protectoratul spaniol, presupun că el ar trebui să ştie câte ceva despre ele.

— Atunci, lasă totul în sarcina mea. *Caudillo* îl va informa direct. Iar în ceea ce priveşte termenii acordului, ar fi mai bine să nu faceţi cunoscut niciun detaliu. Să rămână între noi, a adăugat în timp ce stingea lumina.

Am aşteptat câteva minute, până când mi-am închipuit că au ieşit din clădire. Atunci m-am ridicat cu grijă.

Din prezenţa lor în încăpere nu mai rămăseseră decât aroma compactă de tutun şi intuiţia scrumierei pline cu chiştoace. Dar n-am putut să las garda jos. Mi-am potrivit fusta şi jacheta, m-am apropiat de uşă şi am păşit fără zgomot în vârful picioarelor. Am dus încet mâna la clanţă, ca şi cum mă temeam că, atingând-o, voi primi o lovitură, dar mi-era frică să ies pe culoar. N-am ajuns să pun mâna pe clanţă; când s-o ating cu degetele, am simţit cum cineva încerca s-o mişte pe dinafară. Automat, m-am tras înapoi şi m-am sprijinit de perete cu toate puterile, vrând parcă să mă topesc în el. Uşa s-a deschis brusc, aproape lovindu-mi faţa, iar lumina s-a aprins după aproape o clipă. Nu l-am putut vedea pe cel care a intrat, dar l-am auzit suduind printre dinţi.

— Oare unde naiba şi-a lăsat ticălosul ăla tabachera?

Chiar şi fără să-l văd, am intuit că era un simplu soldat, care îndeplinea fără niciun chef un ordin, căutând ceva uitat de Serrano sau de Bernhardt, nu ştiu căruia din ei doi îi aplicase acel epitet. Întunericul şi tăcerea au revenit în câteva secunde, dar n-am putut să-mi iau iar inima în dinţi pentru a mă aventura pe coridor. Şi, pentru a doua oară în viaţă, m-am salvat încălecând fereastra.

M-am întors în grădină şi, spre surprinderea mea, l-am găsit pe Marcus Logan vorbind însufleţit cu Beigbeder. Am vrut să mă retrag, dar era prea târziu: mă văzuse deja şi mă chema la ei. M-am apropiat, încercând să nu-mi întrevadă nervozitatea: după tot ce se petrecuse, o scenă intimă cu înaltul Comisar era tot ce-mi mai lipsea.

— Deci mata eşti frumoasa prietenă croitoreasă a Rosalindei mele, a spus, întâmpinându-mă cu un zâmbet.

Ţinea o havană în mână şi, familiar, mi-a pus celălalt braţ pe umeri.

— Mă bucur nespus să te cunosc în fine, draga mea. Mare păcat că Rosalinda nu se simte bine şi nu ni s-a putut alătura.

— Dar ce-a păţit?

Cu mâna în care ţinea havana, a desenat un vârtej pe stomac.

— Are probleme intestinale. Mai ales când e nervoasă, iar zilele astea a fost atât de ocupată cu oaspetele nostru, încât biata de ea n-a avut aproape nici-o clipă de linişte.

A făcut un gest, îndemnându-ne să ne apropiem capetele de al lui, şi a coborât tonul, cu presupusă complicitate.

— Mulţumită lui Dumnezeu, cumnatul pleacă mâine; cred că nu l-aş mai putea suporta nici-o zi în plus.

Şi-a încheiat confidenţa cu un hohot sonor, iar noi l-am imitat, simulând că râdeam ca şi el.

— Ei bine, dragii mei, trebuie să plec, a zis, consultându-şi ceasul. Îmi face mare plăcere să stau cu voi, dar datoria mă cheamă. Urmează imnurile, discursurile şi întreaga parafernalie: partea cea mai plicticoasă, fără îndoială. Du-te s-o vizitezi pe Rosalinda când poţi, Sira; va fi încântată să te vadă. Treci şi mata pe la ea, Logan, o va încânta tovărăşia unui compatriot. Poate izbutim să cinăm în patru într-o seară, de cum ne mai liniştim niţel. *God save the king!* A adăugat în loc de rămas-bun, ridicând mâna cu un gest teatral.

Imediat, fără nici-o vorbă, s-a întors şi a plecat.

Am tăcut câteva clipe, privindu-l cum se îndepărta, fără să găsim adjectivul care să califice unicitatea bărbatului de care tocmai ne despărţiserăm.

— Vă tot caut de vreun ceas, unde v-aţi băgat? A întrebat, în cele din urmă, jurnalistul, pironind cu privirea spatele înaltului Comisar.

— Păi, în treburile dumneavoastră, rezolvam ceea ce m-aţi rugat, nu?

— Asta înseamnă că ştiţi ce-şi treceau din mână în mână cei din grup?

— Nimic important. Poze de familie.

— Ia te uită, ce ghinion.

Vorbeam fără să ne privim, uitându-ne amândoi la Beigbeder.

— Dar am aflat alte lucruri, care poate că vă interesează, i-am zis.

— Ca de pildă?

— Acorduri. Schimburi. Afaceri.

— Ce fel?

— Antene, l-am lămurit. Antene mari. Trei. Înalte de o sută de metri, sistem consolă, marca Electro-Sonner. Nemţii vor să le instaleze pentru a intercepta traficul aerian şi maritim în Strâmtoare şi pentru a contracara prezenţa englezilor în Gibraltar. Negociază montarea lor lângă ruinele din Tamuda, la câţiva kilometri de aici. În schimbul aprobării exprese a lui Franco, armata naţionalistă va primi un credit substanţial din partea guvernului german. Toate demersurile se vor face prin intermediul firmei HISMA, al cărei principal asociat e Johannes Bernhardt, cu care Serrano a bătut palma. Vor să-l ţină departe pe Beigbeder, ca să-i ascundă afacerea.

— *My goodness*, a murmurat pe limba lui. Cum aţi aflat?

Tot nu ne priveam, aparent atenţi la înaltul Comisar, care înainta, salutând, spre o tribună împodobită, pe care cineva instala un microfon.

— Păi, eram din întâmplare chiar acolo unde au ajuns la o înţelegere.

— S-au înţeles chiar în faţa dumneavoastră? a întrebat, fără să creadă.

— Nu, nu vă faceţi griji, nu m-au văzut. Istoria e cam lungă, o să v-o spun altă dată.

— Bine. Dar spuneţi-mi altceva, au pomenit vreo dată?

Microfonul a scrâşnit neplăcut. „Probă de microfon, probă de microfon”, a spus un glas.

— Piesele aşteaptă la Hamburg, în port. De cum au semnătura Conducătorului, le debarcă la Ceuta şi încep montajul.

De la distanţă, l-am zărit pe colonel care urca dinamic pe estradă şi-i făcea lui Serrano un gest grandilocvent, invitându-l să i se alăture. Tot mai zâmbea şi saluta încrezător. Atunci i-am aruncat lui Logan două întrebări:

— Credeţi că Beigbeder ar trebui să ştie că-i dat la o parte? Credeţi că ar trebui să-i spun Rosalindei?

Înainte de a răspunde, s-a gândit, cu privirea încă la cei doi bărbaţi care primeau împreună aplauzele înflăcărate ale celor de faţă.

— Presupun că da, ar trebui să ştie. Dar cred că-i mai bine ca informaţia să nu-i vină de la dumneavoastră şi doamna Fox, ar putea fi compromisă. Lăsaţi totul în seama

mea, voi găsi cel mai bun mod de a i-o transmite; nu-i spuneţi nimic prietenei dumneavoastră, găsesc eu o ocazie.

A tăcut câteva clipe, ca şi cum ar fi rumegat ceea ce tocmai auzise.

— Ştii ceva, Sira? a întrebat, întorcându-se în sfârşit spre mine. Încă nu ştiu ce-ai făcut, dar ai obţinut o informaţie magnifică, mult mai interesantă decât mi-am închipuit la început că puteai afla la o recepţie ca asta. Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc...

— Foarte simplu, l-am întrerupt.

— Cum?

Chiar în clipa aceea, fanfara califului a atacat cu brio *Cara al Sol*[48] şi zeci de braţe s-au înălţat imediat, ca acţionate de un resort. M-am ridicat pe vârfuri şi i-am şoptit la ureche:

— Scoate-mă de aici.

Nici-o vorbă în plus, doar mâna lui întinsă. I-am luat-o cu putere şi ne-am strecurat în fundul grădinii. De cum ne-am dat seama că nimeni nu ne putea vedea, am luat-o la goană prin întuneric.

---

48 „Cu faţa spre soare” a fost imnul Falangei, principalul partid naţionalist spaniol, în timpul războiului civil (1936-1939) în care s-au confruntat tabăra naţionalistă, unită în jurul Generalului Francisco Franco, şi tabăra comuniştilor şi anarhiştilor, susţinători ai celei de-a doua Republici Spaniole.

31

A doua zi de dimineaţă, lumea a început să se mişte în alt ritm. Pentru prima oară după multe săptămâni, nu m-am trezit în zori, nu mi-am mai băut cafeaua rapid şi nu m-am mai instalat în atelier, grăbită şi copleşită de treburi. Departe de activitatea frenetică din zilele anterioare, mi-am început ziua cu lunga baie întreruptă în seara anterioară. Apoi am făcut o plimbare până la casa Rosalindei.

Din spusele lui Beigbeder dedusesem că starea ei proastă era ceva uşor şi trecător, chiar dacă neplăcut. De aceea mă aşteptam să-mi găsesc prietena ca întotdeauna, gata să asculte toate amănuntele petrecerii pierdute şi dornică să se amuze cu comentariile despre rochiile purtate de invitate, despre doamna cea mai elegantă şi doamna cel mai prost îmbrăcată.

O slujnică m-a condus în odaia ei; Rosalinda era încă în pat, printre perne mari, cu obloanele trase, în miros greu de tutun, doctorii şi aer stătut. Casa era mare şi frumoasă:

Arhitectură maură, mobile englezeşti şi un haos exotic în care, pe covoare şi pe tapiţeria divanelor, convieţuiau discuri de bachelită scoase din plicuri, plicuri cu inscripţia *air mail*, eşarfe de mătase şi ceşti din porţelan de Staffordshire cu ceaiul nebăut şi răcit.

În acea dimineaţă Rosalinda emana orice, numai *glamour* nu.

— Cum te simţi?

Am încercat ca vocea să nu-mi sune prea îngrijorată. Aveam, totuşi, motive să fiu, ţinând seama de cum arăta: palidă, încercănată, cu părul murdar, zăcea ca un mort în patul prost făcut, cu lenjeria atârnând pe duşumea.

— Înfiorător, a răspuns, prost dispusă. Mă simt foarte rău, dar stai aici, lângă mine, mi-a zis, lovind patul cu palma. N-am nimic molipsitor.

— Juan Luis spunea aseară că ai probleme cu intestinele, i-am spus, dându-i ascultare.

Dar înainte a trebuit să dau la o parte câteva batiste mototolite, o scrumieră plină cu ţigări pe jumătate fumate, resturile unui pachet de biscuiţi cu unt şi un maldăr de firimituri.

— *That's right*, dar nu asta-i tot ce poate fi mai rău. Juan Luis nu ştie tot. Am să-i spun după-amiază, n-am vrut să-l necăjesc în ultima zi a vizitei lui Serrano.

— Atunci, ce poate fi mai rău?

— Asta, a spus, furioasă, luând cu degetele ca nişte gheare ceva ce părea a fi o telegramă. Asta m-a îmbolnăvit, nu pregătirile pentru vizită. Asta-i tot ce poate fi mai rău.

Am privit-o, perplexă, iar ea mi-a vorbit despre telegrama.

— Am primit-o ieri. Peter soseşte peste şase săptămâni.

— Cine-i Peter?

Nu-mi aminteam să aibă un prieten cu acest nume. M-a privit de parcă auzise cea mai absurdă întrebare cu putinţă.

— Cine să fie, Sira, pentru Dumnezeu! Peter e soţul meu.

Peter Fox urma să sosească la Tanger cu o navă P&O, hotărât să petreacă o lungă perioadă alături de soţia şi fiul său, după ce în ultimii cinci ani nu ştiuse aproape nimic de ei. Locuia încă la Calcutta, dar hotărâse să vină în Occident, în căutare de oportunităţi pentru a părăsi definitiv India imperială, unde, după spusele Rosalindei, făcea ravagii tot mai mari lupta pentru independenţă a indigenilor. Şi ce ocazie era mai potrivită pentru a cântări posibilitatea mutării decât reîntregirea familiei în noua lume a soţiei sale?

— Şi va sta aici, la tine? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

A aprins o ţigară şi, în timp ce trăgea cu nesaţ fumul în piept, a făcut un emfatic gest afirmativ.

— *Of course he will*. E soţul meu, are tot dreptul.

— Dar credeam că sunteţi separaţi...

— De fapt, da. De drept, nu.

— Şi nu i-ai vorbit niciodată de divorţ?

A tras iar, impetuos, din ţigară.

— De un milion de ori. Dar refuză.

Mi-a istorisit atunci aventurile acelei legături tulburi, şi aşa am descoperit o Rosalindă mai vulnerabilă, mai fragilă. Mai puţin ireală şi mai apropiată de complicaţiile pământeşti ale muritorilor.

— M-am măritat la şaisprezece ani; el avea treizeci şi patru. Stătusem cinci ani la rând într-un internat din Anglia; plecasem din India o copilă şi revenisem aproape la vârsta măritişului, înnebunită să nu pierd niciuna dintre neîntreruptele petreceri din Calcutta colonială. La prima dintre ele, mi-a fost prezentat Peter, un prieten de-al tatei. Mi s-a părut cel mai atrăgător bărbat din câţi cunoscusem în toată viaţa mea; *obviously*, cunoscusem foarte puţini, ca să nu spun niciunul. Era amuzant, capabil să conceapă cele mai inimaginabile aventuri şi să însufleţească orice reuniune. Dar era şi matur, experimentat, făcea parte dintr-o familie de aristocraţi englezi stabilită în India de trei generaţii. M-am îndrăgostit ca o proastă sau, cel puţin, aşa credeam. Cinci luni mai târziu, eram căsătoriţi. Ne-am instalat într-o casă minunată, cu grajduri, terenuri de tenis şi paisprezece odăi pentru servitori; aveam chiar şi patru băieţi de mingi indieni, ce purtau permanent uniformă, în caz că într-o zi ni s-ar fi năzărit să jucăm o partidă, închipuieşte-ţi. Duceam o viaţă foarte activă: îmi plăcea să dansez şi să călăresc, mânuiam cu egală îndemânare puşca şi crosele de golf. Trăiam într-un neobosit carusel de petreceri şi recepţii. În plus, s-a născut Johnny. Am construit o lume idilică într-o lume la fel de fastuoasă, dar nu mi-am dat seama chiar de la început cât de fragil era soclul pe care stăteau toate.

Şi-a întrerupt solilocviul şi a rămas câteva clipe privind în gol, ca şi cum ar fi meditat. Apoi a stins ţigara în scrumieră şi a continuat.

— La câteva luni după ce am născut, am început să simt ceva neplăcut în stomac. M-au consultat şi mi-au zis că nu aveam niciun motiv de îngrijorare, că stările proaste se datorau pur şi simplu problemelor naturale de sănătate pe care le avem cei nenăscuţi în ţinuturile cu climă tropicală de care suntem atât de străini. Dar mă simţeam tot mai rău. Durerile şi febra erau zi de zi tot mai mari. Au hotărât să mă opereze şi n-au dat de nimic anormal, dar tot nu m-am simţii mai bine. Peste patru luni, pentru că nu puteau combate înrăutăţirea sănătăţii, m-au consultat iar riguros şi în sfârşit, au pus un nume bolii: era una dintre formele cele mai agresive de tuberculoză bovină, contractată din laptele unei vaci infectate, pe care o cumpăraserăm la naşterea lui Johnny ca să avem lapte proaspăt în vederea recuperării mele. Vaca se îmbolnăvise şi murise de mult, dar veterinarul nu găsise nimic anormal la consult, aşa cum nici medicii nu-mi aflaseră vreo boală, căci tuberculoza bovină e nespus de greu de diagnosticat. Dar formează tuberculi, noduli, chisturi pe intestin şi-l comprimă.

— Şi?

— Şi devii un bolnav cronic.

— Şi?

— Şi în fiecare dimineaţă, de cum deschizi ochii, mulţumeşti cerului că te lasă să mai trăieşti o zi.

Am încercat să-mi ascund năuceala în spatele unei noi întrebări.

— Şi soţul tău cum a reacţionat?

— O, *wonderfully*! a spus sarcastic. Medicii care m-au consultat m-au sfătuit să plec în Anglia; credeau, chiar dacă nu erau prea optimişti, că un spital englezesc putea să facă ceva pentru mine. Şi Peter n-a putut decât să fie de acord.

— S-a gândit, probabil, la binele tău...

Un hohot aspru m-a împiedicat să-mi termin fraza.

— Peter, *darling*, se gândeşte mereu doar la binele lui. Trimiterea mea departe a fost cea mai bună soluţie, dar, mai mult decât sănătăţii mele, ea era utilă propriei lui bunăstări. Nici nu i-a păsat de mine, Sira. Nu-l mai distram, nu mai eram preţiosul trofeu demn de dus la cluburi, petreceri şi vânători; tânăra soţie frumoasă şi amuzantă devenise o povară stânjenitoare, de care trebuia să scape cât mai curând. Aşa că, de cum m-am putut ţine iar pe picioare, ne-a cumpărat, lui Johnny şi mie, bilete de drum pentru Anglia. Nici măcar nu s-a obosit să ne însoţească. Cu scuza că voia ca soţiei lui să i se ofere cel mai bun tratament medical posibil, a trimis la drum o femeie grav bolnavă, care încă nu împlinise douăzeci de ani, şi un băieţel care abia ştia să meargă. Ca pe două bagaje. *Bye-bye*, adio şi n-am cuvinte, iubiţii mei.

Două lacrimi mari i s-au prelins pe obraji; le-a şters cu dosul palmei.

— Ne-a gonit de lângă el, Sira. M-a repudiat. M-a trimis în Anglia, doar ca să scape de mine, pur şi simplu.

Ne-a copleşit o tăcere tristă, până ce şi-a recăpătat puterile şi a continuat.

— În cursul călătoriei, Johnny a făcut febră mare şi convulsii; avea o formă virulentă de malarie; a trebuit să stea în spital două luni, până s-a vindecat. Pe mine m-a primit familia; părinţii mei trăiseră şi ei multă vreme în

India, dar se întorseseră cu un an înainte. La început, am trăit destul de liniştiţi, schimbarea climei părea să-mi priască. Dar apoi am început să mă simt tot mai rău: analizele medicale arătau că intestinul mi se contractase aproape total. Au considerat că o operaţie nu era nimerită şi au decis că doar odihna absolută putea duce la o minimă recuperare. Presupuneau că tuberculii care mă invadau n-aveau să-mi mai avanseze în trup. Ştii în ce-a constat acea primă perioadă de odihnă?

Nici nu ştiam, nici nu-mi puteam închipui.

— Şase luni legată de umeri şi de muşchi pe o scândură cu curele din piele. Şase luni întregi, cu toate zilele şi nopţile lor.

— Şi te-ai făcut bine?

— *Just a bit*. Foarte puţin. Dar medicii au hotărât să mă trimită la Leysin, în Elveţia, la un sanatoriu pentru tuberculoşi. Ca pe Hans Castorp, din *Muntele magic* al lui Thomas Mann.

Am intuit că vorbea de o carte, aşa că, înainte de a mă întreba dacă o citisem, i-am luat-o înainte, sugerându-i să-şi continue relatarea.

— Şi Peter ce-a făcut între timp?

— A plătit facturile de la spital şi a hotărât să ne trimită treizeci de lire pe lună pentru întreţinere. Nimic mai mult. Absolut nimic. Nici-o scrisoare, nici-o telegramă, niciun pachet trimis prin cunoscuţi şi nici, fireşte, cea mai mică intenţie de a ne vizita. Până ieri.

— Şi cu Johnny ce-ai făcut, între timp? Trebuie să-i fi fost foarte greu.

— A stat cu mine tot timpul în sanatoriu. Părinţii mei au insistat să li-l las lor, dar n-am acceptat. Am angajat o

bonă germană, care a stat cu el şi l-a scos la plimbare, dar băiatul mânca şi dormea zilnic la mine în cameră. Experienţa a fost cam tristă pentru un copil atât de mic, dar pentru nimic în lume nu voiam să fie separat de mine. Îşi pierduse într-un fel tatăl; ar fi fost prea crud să fie pedepsit şi cu absenţa mamei.

— Şi tratamentul a dat rezultate?

Un hohot subţirel i-a luminat momentan chipul.

— M-au sfătuit să stau opt ani în spital, dar n-am putut rezista decât opt luni. Apoi am cerut să plec pe propria răspundere. Mi-au spus că-mi pierdusem minţile, că o să mor; a trebuit să semnez un milion de hârtii, ca să scutesc spitalul de orice răspundere. Mama s-a oferit să vină la Paris să ne întâlnim, ca să mergem împreună acasă. În acea călătorie am luat două hotărâri. Prima, să nu mai vorbesc niciodată despre boala mea. De fapt, în ultimii ani, nu v-am vorbit de ea decât lui Juan Luis şi ţie. Am hotărât că tuberculoza îmi putea afecta, poate, trupul, dar nu şi sufletul, aşa că am decis să nu mă mai gândesc că eram bolnavă.

— Şi a doua?

— Să încep o viaţă nouă, ca şi cum aş fi fost total sănătoasă. Departe de Anglia, de familie, de prietenii şi cunoscuţii care mă asociau automat cu Peter şi condiţia de bolnav cronic. O viaţă diferită, din care să nu facem parte, în principiu, decât fiul meu şi cu mine.

— Aşa ai ales Portugalia...

— Medicii mi-au recomandat un loc cu climă blândă: sudul Franţei, Spania, Portugalia, poate nordul Marocului; ceva între căldura tropicală excesivă din India şi clima mizerabilă din Anglia. Mi-au schiţat o dietă, cu mult peşte şi

puţină carne, cât mai multă odihnă la soare, evitarea totală a exerciţiilor fizice şi a tulburărilor emoţionale. Cineva mi-a vorbit despre colonia britanică din Estoril şi am decis că acel loc putea fi, în principiu, la fel de bun ca oricare altul. M-am dus acolo.

Totul se îmbina acum mult mai bine pe harta pe care mi-o făcusem mental ca s-o înţeleg pe Rosalinda. Piesele începeau să se lege, nu mai erau momente de viaţa disparate şi greu de asamblat. Totul începea să aibă sens. Mi-am dorit din răsputeri să-i meargă totul bine: acum, când, în sfârşit, ştiam că viaţa nu-i era presărată cu roze, credeam ca merita să fie fericită.

32

A doua zi, l-am însoţit pe Marcus Logan în vizită la Rosalinda. Ca şi în seara recepţiei date în onoarea lui Serrano, a venit iar să mă ia de acasă şi am mers din nou împreună pe străzi. Dar ceva se schimbase între noi. Fuga grăbită de la recepţia din Înaltul Comisariat, acea fugă impulsivă din zorii zilei prin grădini, pe bulevardul ce se liniştise şi prin penumbra oraşului, îmi învinsese oarecum reticenţele faţă de el. Poate era demn de încredere, poate nu; poate nu aveam s-o ştiu nicicând. Dar toate îmi erau de-acum oarecum indiferente. Ştiam că se străduia să-mi

evacueze mama; mai ştiam că era atent şi cordial cu mine, că se simţea bine la Tetuan. Şi totul îmi era mai mult decât suficient: nu aveam nevoie să ştiu mai mult despre el, nici să înaintez în vreo direcţie, fiindcă ziua plecării lui avea să vină curând.

Am găsit-o încă în pat; nu arăta mai bine. Pusese să i se facă ordine în cameră, făcuse baie, obloanele erau deja trase, lumina intra şuvoi din grădină. În a treia zi, s-a mutat de pe pat pe sofa. Într-a patra, şi-a schimbat cămaşa de noapte de mătase cu o rochie înflorată, s-a dus la coafor şi a luat iar frâiele vieţii în mâini.

Deşi sănătatea continua să-i fie fragilă, a hotărât să profite cât mai mult de săptămânile rămase până la sosirea soţului, ca de ultimele care i-ar mai fi rămas de trăit. Şi-a reluat rolul de mare gazdă, creând atmosfera propice, destinsă şi discretă, pentru ca Beigbeder să se dedice relaţiilor publice, crezând orbeşte în bunele intenţii ale iubitei. N-am aflat niciodată, totuşi, cum interpretau cei mai mulţi faptul că recepţiile le oferea tânăra amantă englezoaică, iar Înaltul Comisar al taberei progermane se simţea acolo ca acasă. Rosalinda îşi urmărea ferm ţelul de a-l apropia pe Beigbeder de britanici, şi multe dintre întâlnirile mai neprotocolare urmăreau chiar asta.

În cursul acelei luni, cum făcuse înainte şi avea să facă şi în viitor, a invitat în diferite ocazii prieteni compatrioţi din Tanger, membri ai corpului diplomatic, ataşaţi militari care se ţineau departe de orbita italo-germană şi reprezentanţi ai multinaţionalelor cu greutate şi cifre mari de afaceri. A organizat şi o petrecere pentru autorităţile din Gibraltar şi ofiţerii de pe o navă de război britanică, ce-şi înfipsese ancora în stâncă, după cum numea

ea Gibraltarul. Printre toţi invitaţii au circulat Juan Luis Beigbeder şi Rosalinda Fox, cu un cocteil într-o mână şi o ţigară în cealaltă, degajaţi, relaxaţi, primitori şi prietenoşi. Ca şi cum nimic nu se întâmpla; ca şi cum în Spania nu se omorau fraţii între ei, iar Europa nu şi-ar fi încălzit deja motoarele pentru coşmarul ei cel mai groaznic.

Am stat de multe ori alături de Beigbeder şi am fost din nou martor a purtărilor lui speciale. Adeseori, obişnuia să poarte veşminte maure, uneori papuci arăbeşti, alteori *djellaba*. Era simpatic, dezinhibat, uşor excentric; mai presus de orice, o adora pe Rosalinda şi, fără să roşească, repeta acest lucru oricui. Între timp, Marcus Logan şi cu mine am continuat să ne vedem asiduu: simpatia dintre noi creştea se contura o apropiere afectivă pe care eu mă străduiam zilnic s-o temperez. De n-aş fi făcut-o, probabil că acea prietenie incipientă ar fi ajuns curând ceva mult mai pasional şi mai profund. Dar am luptat pentru ca aşa ceva să nu se întâmple şi am făcut cu fermitate tot ce-am putut pentru ca tot ce ne unea să nu devină mai mult. Rănile lăsate de Ramiro nu mi se închiseseră de tot; ştiam că Marcus nu va întârzia să plece şi nu voiam să sufăr iar. Cu toate acestea, am devenit prezenţe obişnuite la evenimentele din vila de pe Paseo de las Palmeras; uneori ni se alătura Felix care exulta, fericit să vină în acea lume străină atât de fascinantă pentru el. Odată am ieşit cu toţii din Tetuan: Beigbeder ne-a invitat la Tanger, la lansarea publicaţiei *Espaha*, jurnal creat la iniţiativa lui, ca să arate lumii ceea ce susţinătorii cauzei lui voiau să spună. Altă dată am mers toţi patru – Marcus, Felix, Rosalinda şi cu mine – cu Dodge-ul prietenei mele din simplul *plaisir* de a o face: ne-am dus la Saccono&Speed, să căutăm carne de

vită din Irlanda, *hacon* şi gin; să dansăm în Villa Haris, să vedem un film american la Capitol şi să comandăm pălăriile cele mai uşchite în atelierul Modistei Mariquita.

Hoinăream prin *medina* albă din Tetuan, mâncam cuscus, *jarira*[49] şi *shehbakia*[50], urcam pe Dersa şi Gorgues, mergeam la plaja de la râul Martin şi la cabana Ketama, printre pini, înainte de căderea omătului. Până când timpul s-a sfârşit şi nedoritul şi-a făcut simţită prezenţa. Abia atunci ne-am convins că realitatea poate depăşi cele mai negre presimţiri. Aşa mi-a zis chiar Rosalinda, la nici-o săptămână de la sosirea soţului ei.

— E mult mai rău decât mi-am imaginat, a spus, prăbuşindu-se într-un jilţ, de cum a intrat în atelier.

Dar de această dată nu părea supărată. Nici furioasă, ca la primirea veştii. Acum iradia tristeţe, disperare şi dezamăgire: o profundă şi neagră decepţie. Legată de Peter, de situaţia lor, de sine. Rătăcise şase ani singură prin lume şi se credea pregătită pentru orice; îşi închipuia că experienţa de viaţă acumulată în cursul lor îi oferise resursele necesare pentru a face faţă oricăror adversităţi. Dar Peter se arătase mult mai dur decât prevăzuse. Încă îşi mai asuma faţă de ea rolul posesiv de tată şi soţ în acelaşi timp, de parcă nu trăiseră despărţiţi în toţi acei ani; ca şi

49 Jarira sau harera este o supă întăritoare, preparată din carne de vită, oase cu măduvă, boabe de năut, frunze de ţelină, roşii, ceapă, pătrunjel, coriandru, fidea, ouă, ulei, sare şi condimente; se consumă după postul Ramadanului în tot Maghrebul şi, cu variante, în aproape toată lumea musulmană.

50 Plăcinte umplute sau unse cu miere, care se mănâncă de obicei împreună cu supa jarira. Sunt un desert tradiţional în nordul Marocului.

cum nimic nu se petrecuse în viaţa Rosalindei după ce se măritase cu el, când era doar o fetiţă. Îi reproşa lipsa de severitate în educaţia pe care i-o dădea lui Johnny: era supărat că puştiul nu mergea la un liceu bun, că ieşea fără bonă să se joace cu copiii vecinilor, că singurul sport pe care îl practica era aruncarea pietrelor cu un talent aidoma celui dovedit de toţi copiii mauri din Tetuan. Se plângea de lipsa programelor de radio pe gustul lui, de inexistenţa unui club unde să-şi poată întâlni compatrioţii, de faptul că nimeni din jur nu vorbea englezeşte şi că în acel oraş izolat presa britanică era greu de găsit.

Dar pe exigentul Peter nu-l scârbea chiar tot. Îi plăceau doar ginul Tanqueray şi Johnny Walker Black Label, care încă se mai găseau pe atunci la Tanger la preţuri derizorii. Bea îndeobşte cel puţin o sticlă de whisky pe zi, convenabil însoţită de două cocteiluri cu gin înainte de fiecare masă. Avea o uimitoare rezistenţă la alcool, comparabilă doar cu purtarea oribilă faţă de slujitorii casei. Le vorbea în silă, în engleză, nu se deranja să observe că nu înţelegeau o iotă din limba lui, striga la toţi în hindustană, limba vechilor angajaţi din Calcutta, ca şi cum condiţia de slugă la stăpân presupunea o limbă universală. Spre marea lui surpriză, au dispărut pe rând din casă. Cu toţii, de la prietenii soţiei până la slujitorul cel mai umil, am aflat în doar câteva zile ce soi de om era Peter Fox. Egoist, iraţional, capricios, beţiv, arogant, despot: imposibil de găsit mai puţine calităţi la cineva.

Evident, Beigbeder nu şi-a mai petrecut cea mai mare parte a timpului în casa Rosalindei, dar au continuat să se vadă zilnic în alte locuri: la înaltul Comisariat, făcând escapade în împrejurimi. Spre surprinderea multora

(inclusiv a mea), Beigbeder a avut tot timpul o purtare aleasă faţă de soţul amantei lui. I-a organizat o zi de pescuit la vărsarea râului Smir şi o vânătoare de mistreţi la Jemis de Anyera. L-a ajutat să ajungă în Gibraltar, ca să bea bere englezească să vorbească despre polo şi cricket cu compatrioţi de-ai lui. A făcut tot posibilul, la urma urmelor, pentru a-l trata aşa cum îi cerea funcţia să se poarte cu un invitat străin atât de special. Dar aveau personalităţi cum nu se poate mai diferite: era ciudat să vezi cât de diferiţi erau doi bărbaţi atât de importanţi în viaţa aceleiaşi femei. Poate că tocmai de aceea nu s-au ciocnit niciodată.

— Peter îl crede pe Juan Luis un spaniol înapoiat şi orgolios, un soi de cavaler spaniol învechit, ieşit dintr-un tablou pictat în Secolul de Aur, mi-a explicat Rosalinda. Iar Juan Luis crede că Peter e un snob absurd, de neînţeles. Sunt ca două linii paralele: nu vor putea să intre niciodată în conflict, fiindcă nu se vor întâlni niciodată. Cu singura diferenţă că, pentru mine, ca bărbat, Peter nu-i ajunge lui Juan Luis nici până la gleznă.

— Şi nimeni nu i-a spus soţului tău nimic despre ce-i între voi?

— Despre ce-i între noi? a întrebat, aprinzându-şi o ţigară şi ridicându-şi o şuviţă de pe ochi. Îmi închipui că da, vreo gură rea s-o fi apropiat de urechea lui, ca să-i sufle niţel venin, dar lui îi e perfect indiferent.

— Nu înţeleg cum.

A dat din umeri.

— Nici eu, dar cât timp nu trebuie să plătească toate cheltuielile casei şi găseşte în jurul lui slugi, alcool din abundenţă, mâncare caldă şi sporturi sângeroase, cred că toate celelalte îi sunt indiferente. Altceva ar fi dacă am trăi

la Calcutta; acolo îmi închipui că s-ar strădui să păstreze cel puţin aparenţele. Dar aici nu-l cunoaşte nimeni; asta nu-i lumea lui, aşa că nu-i pasă, orice i s-ar spune despre mine.

— Tot nu înţeleg.

— Singurul lucru cert, *darling*, e că nu-i pasă nici cât negru sub unghie, a zis cu un amestec de sarcasm şi tristeţe. Pentru el, orice e mai important ca mine: o dimineaţă de pescuit, o sticlă cu gin sau o partidă de cărţi. De mine nu i-a păsat niciodată; ar fi ciudat să-i pese acum.

Pe când Rosalinda lupta cu monstrul în inima iadului, viaţa mi-a oferit şi mie, în fine, o schimbare. Era marţi şi bătea vântul. Marcus Logan a sosit la mine acasă înainte de amiază.

Amiciţia noastră nu evoluase: eram buni prieteni, doar atât. Amândoi ştiam că, tocmai când ne vom aştepta mai puţin, va trebui să plece, căci el nu era în lumea mea decât ceva provizoriu. Deşi mă străduiam să scap de ele, cicatricele lăsate de Ramiro tot mai arătau ca nişte cusături grosolane; nu eram pregătită să simt din nou sfâşierea unei absenţe. Marcus şi cu mine eram atraşi unul de altul, e adevărat, şi nu ne lipseau ocaziile pentru ca simţămintele noastre să crească în intensitate. Eram complici, ne apropiam şi ne priveam, făceam comentarii voalate, ne stimam şi ne doream. Eram apropiaţi şi tandri. Dar mă străduiam să-mi blochez sentimentele; refuzam să fac vreun pas înainte, iar el accepta. Mă abţineam făcând eforturi uriaşe: îndoieli, incertutidini, insomnii. Dar în locul durerii de a mă vedea părăsită de el, am preferat amintirea momentelor de neuitat trăite împreună în acele zile agitate şi intense. Nopţi vesele, cu băuturi şi pipe cu haşiş, cu

partide zgomotoase de continental[51]. Călătorii la Tanger, ieşiri şi taifasuri; clipe fără egal, pe care le păstram în memorie, căci marcau sfârşitul unei etape şi începutul altor drumuri.

În acea dimineaţă, soneria m-a anunţat că, odată cu Marcus, sosiseră în casa de pe Sidi Mandri sfârşitul unei epoci şi începutul alteia. O uşă s-a închis, alta s-a deschis. Şi, stând între ele, eram incapabilă să reţin ceea ce se sfârşea şi dornică să îmbrăţişez ceea ce sosea.

— Mama ta e pe drum. Aseară s-a îmbarcat la Alicante, într-o navă comercială engleză care merge la Oran. În trei zile, ajunge în Gibraltar. Rosalinda se va îngriji să poată trece fără probleme Strâmtoarea şi-ţi va spune cum.

Am vrut să-i mulţumesc din tot sufletul, dar un torent de lacrimi mi-a acoperit vorbele, punându-se în calea lor, iar plânsul le-a dus cu el. N-am fost în stare decât să-l îmbrăţişez din răsputeri şi să-i ud reverele sacoului.

— E timpul s-o iau şi eu din loc, a adăugat după câteva clipe.

L-am privit, suflându-mi nasul. A scos o batistă albă şi mi-a întins-o.

— Agenţia mă cheamă. Misiunea mea în Maroc a luat sfârşit, plec.

— La Madrid?

A dat din umeri.

— Pentru moment, la Londra. Apoi, unde mă vor trimite.

---

51 Joc în care se fac diferite combinaţii din ce în ce mai dificile de trei sau mai multe cărţi.

L-am îmbrăţişat iar. Când, în sfârşit, am putut să-mi stăpânesc emoţiile şi să-mi controlez simţămintele brusc răscolite, în care marea bucurie se împletea cu imensa tristeţe, vocea mea spartă şi-a făcut, în cele din urmă, drum.

— Nu pleca, Marcus.

— Dacă asta ar depinde de mine! Dar nu pot rămâne Sira, au nevoie de mine pentru altă misiune.

I-am privit din nou chipul iubit. Tot mai avea cicatrice, din bărbatul mutilat sosit la hotelul Nacional într-o noapte de vară nu rămăsese prea mult. În ziua aceea, întâmpinasem nervoasă şi temătoare, un necunoscut; acum trebuia să-mi iau rămas-bun de la cineva foarte apropiat, mai apropiat chiar decât îndrăzneam să recunosc.

Am sorbit iar din cafea.

— Dacă vei dori să comanzi o rochie pentru vreo prietenă, ştii unde sunt.

— Când o să-mi doresc o prietenă, am să te caut, a zis, întinzând o mână spre faţa mea.

A dat să-mi şteargă lacrimile cu degetele; mângâierea m-a înfiorat şi am dorit cu furie ca acea zi să nu vină niciodată.

— Escrocule, am murmurat.

— Frumoaso.

Degetele lui mi-au lunecat pe chip până la rădăcina părului şi s-au prins de el, înaintând spre ceafă. Chipurile ni s-au apropiat încet, ca şi cum se temeau ca nu cumva ceea ce plutea în aer de atâta timp să devină realitate.

Zgomotul neaşteptat al unei chei ne-a oprit. Jamila a intrat gâfâind, cu un mesaj urgent în spaniola ei precipitată.

— Duamna Fox zice dimişoara Sira vine fuga pe Strada Palmeras.

Maşina pornise, venise sfârşitul. Marcus şi-a luat pălăria, iar eu nu m-am putut opri să-l mai îmbrăţişez o dată. Nu ne-am spus nimic, nu mai era de spus nimic. Câteva clipe mai târziu, din prezenţa lui reală şi apropiată nu au mai rămas decât urma unui sărut uşor pe păr, imaginea spatelui său şi zgomotul dureros al uşii închise după el.

Partea a treia

33

După plecarea lui Marcus şi sosirea mamei, viaţa mea a fost întoarsă pe dos ca un ciorap. Scheletică, mama a ajuns într-o după-amiază noroasă, cu mâna goală şi sufletul

chinuit, fără alt bagaj decât poşeta veche, rochia de pe ea şi paşaportul fals prins cu un ac de siguranţă de breteaua sutienului. Părea să fi trecut peste ea douăzeci de ani: slăbiciunea i se citea în găvanele ochilor şi oasele claviculelor, iar primele fire albe de care îmi aminteam, izolate, deveniseră şuviţe groase de păr cărunt. Mi-a intrat în casă ca un copil trezit din somn în toiul nopţii, confuză, năucă, străină. Nu izbutea să priceapă că fiica ei locuia acolo şi că de atunci încolo îi va sta alături.

În minte, îmi imaginasem reîntâlnirea atât de dorită ca pe un moment de nestăpânită bucurie. Dar n-a fost aşa. De-ar fi să aleg, cuvântul ce sintetizează scena e „tristeţe”. Aproape n-a vorbit, nimic n-a entuziasmat-o. Doar m-a strâns tare la piept şi mi-a reţinut mâna, temându-se parcă să nu fug de ea. N-a râs, n-a plâns, a spus foarte puţine vorbe, şi gata. Abia dacă a gustat ceva din tot ce-i pregătisem împreună cu Candelaria şi Jamila: pui, omletă, salată de roşii, hamsii, pâine arăbească, tot ce ne închipuiserăm că nu se mai mânca de multă vreme la Madrid. N-a spus nimic despre atelier sau odaia în care îi aranjasem un pat mare, de stejar, şi o saltea din creton, cusută chiar de mine. N-a întrebat de Ramiro şi n-a vrut să ştie de ce mă instalasem la Tetuan. Fireşte, n-a pomenit nici de funesta călătorie la capătul căreia ajunsese în Africa, nici de ororile lăsate în urmă.

S-a adaptat greu, nicicând nu-mi închipuisem că o puteam vedea pe mama aşa. Dolores cea hotărâtă, care stătuse întotdeauna la cârmă cu vorba potrivită la momentul potrivit lăsase locul unei femei tăcute şi stinghere, pe care o recunoşteam cu greu. M-am dedicat ei trup şi suflet, am renunţat pur şi simplu să lucrez: nu se

anunţa nimic important, iar clientele puteau aştepta. Îi duceam zi de zi micul dejun la pat: chifle, *churros*, pâine prăjită cu ulei şi zahăr, orice ar fi putut-o ajuta să se mai îngraşe. O ajutam să facă baie, i-am scurtat părul, i-am cusut haine noi. Cu greu am scos-o din casă, dar plimbarea de dimineaţă a devenit treptat obligatorie. Străbăteam braţ la braţ Strada Generalisimo până în piaţa bisericii; uneori, dacă ajungeam la ora potrivită, o însoţeam la liturghie. Îi arătam diferite locuri, o puneam să mă ajute la alegerea materialelor, să asculte cântece la radio şi să decidă ce urma să mâncăm. Până când, extrem de încet, pas cu pas, şi-a venit în fire.

N-am întrebat-o ce gândise în cursul acelei perioade de tranziţie, care păruse să dureze o veşnicie; aşteptam să-mi spună singură cândva, dar n-a făcut-o niciodată, iar eu n-am insistat. Nu mă mira: intuiam că purtarea ei nu era decât modul de a înfrunta inconştient nesiguranţa născută din uşurare, tristeţe şi durere. De aceea am şi lăsat-o să se adapteze, n-am presat-o, am stat lângă ea, gata s-o sprijin, dacă ar fi avut nevoie de ajutor, dispusă să-i şterg cu batista lacrimile pe care nicicând n-a ajuns să le verse.

Am simţit că-şi revenea când a început să ia hotărâri de una singură: „Azi cred că mă duc la liturghia de la zece”, „Ce părere ai dacă mă duc cu Jamila la piaţă şi cumpăr tot ce ne trebuie pentru un pilaf?”. Puţin câte puţin, a ajuns să nu se mai sperie ori de câte ori auzea zgomotul puternic al unui obiect în cădere sau al unui avion ce survola oraşul; curând, liturghia şi piaţa au devenit o rutină, alături de alte câteva activităţi. Cea mai importantă a fost reluarea cusutului. Oricât mă străduiam, de când sosise nu izbuteam să-i trezesc nici cel mai mic interes pentru croitorie, ca şi

cum nu pe ea i s-ar fi bazat existenţa mai bine de treizeci de ani.

I-am arătat modelele străine pe care mi le cumpăram singură de la Tanger, i-am vorbit despre cliente şi capriciile lor, am încercat s-o încurajez, amintindu-i diferite modele pe care cândva le cususerăm împreună. Nimic. N-am izbutit nimic, de parcă îi vorbeam într-o limbă inaccesibilă. Până când, într-o dimineaţă oarecare, a băgat capul în atelier şi m-a întrebat: „Nu vrei să-ţi dau o mână de ajutor?”. Atunci am ştiut că mama revenise la viaţă.

La trei sau patru luni de la sosirea ei, ne-am liniştit. Odată cu liniştea, am început să fim ocupate zi de zi. Afacerea mergea în ritm susţinut şi, lună de lună, îi dădeam Candelariei banii cuveniţi, păstrând pentru noi destui pentru a trăi bine, fără să mai fie nevoie să muncim continuu. Am reînceput să ne înţelegem bine, deşi niciuna din noi nu mai era ca înainte şi amândouă ştiam că aveam alături altă femeie. Puternica Dolores devenise vulnerabilă, micuţa Sira era de-acum independentă. Dar ne acceptam reciproc, ne apreciam şi, având rolurile bine stabilite, nu s-au ivit tensiuni între noi.

Mi se părea că hărţuielile de după sosirea la Tetuan erau departe, ca şi cum aparţineau unei etape a vieţii mele rămase cu secole în urmă. Rămăseseră undeva departe incertitudinile şi peripeţiile, petrecerile până în zori şi viaţa trăită fără a te explica, toate lăsaseră loc liniştii. Uneori, şi normalităţii cenuşii. Dar memoria trecutului dăinuia în mine. Deşi absenţa lui Marcus era tot mai puţin pregnantă, îi păstram amintirea în suflet, ca pe un însoţitor nevăzut, ale cărui contururi le puteam percepe doar eu. Am regretat de multe ori că nu mă aventurasem mai mult în relaţia cu el

şi că avusesem atitudini atât de stricte, fiindcă îi duceam dorul. Dar mă bucuram, totuşi, că nu mă lăsasem purtată de sentimente; de-aş fi făcut-o, absenţa lui ar fi fost mult mai dureroasă.

Nu l-am neglijat pe Felix, dar sosirea mamei a pus capăt vizitelor lui nocturne şi, odată cu ele, fâţâielii de la o uşă la alta, lecţiilor trăsnite de cultură generală, tovărăşiei lui, excesivă, dar caldă.

Relaţia mea cu Rosalinda s-a schimbat şi ea: prezenţa soţului ei s-a prelungit mult mai mult decât era prevăzut, sorbindu-i timpul şi sănătatea ca o lipitoare. Din fericire, după aproape şapte luni, Peter Fox s-a lămurit şi a decis să se întoarcă în India. Nimeni n-a aflat vreodată cum efluviile de alcool au îngăduit ca în minte să i se strecoare un strop de luciditate, dar, într-o dimineaţă ca oricare alta, a luat singur această hotărâre, chiar când soţia ajunsese în pragul deznădejdii. Dar plecarea lui n-a adus prea multe lucruri bune, în afara unei mari uşurări. Fireşte, nu s-a convins niciodată că lucrul cel mai înţelept ar fi fost să intenteze divorţul şi să pună capăt acelei farse de căsătorie. Se presupunea, din contră, că avea să-şi lichideze afacerile de la Calcutta şi să revină, pentru a se instala definitiv alături de soţie şi fiu, bucurându-se alături de ei de pensia anticipată în pacificul şi ieftinul Protectorat spaniol. Ca nu cumva aceştia să se obişnuiască cu traiul bun înainte de vreme, a decis că, deşi de ani de zile n-o mai mărea, nici atunci nu avea să mărească pensia nici măcar cu o liră sterlină.

— La nevoie, să te ajute iubitul tău amic Beigbeder, a sugerat, în loc de rămas-bun.

Spre norocul tuturor, nu s-a mai întors în Maroc. Dar, după câte suferise în cursul ingratei lor convieţuiri, Rosalinda a stat aproape şase luni în convalescenţă. În lunile de după plecarea lui Peter, a stat la pat, neieşind din casă decât de trei, patru ori. Înaltul Comisar şi-a mutat practic biroul la ea în dormitor, unde amândoi petreceau multe ceasuri, ea între perne, cu o carte, iar el cu hârtiile lui, la o măsuţă de lângă fereastră.

Faptul că medicii îi impuseseră să stea la pat până revenea la normal nu i-a afectat deloc viaţa socială, dar i-a redus-o în mare măsură. Însă, imediat ce trupul a început să-i dea primele semne de însănătoşire, Rosalinda s-a străduit să-şi redeschidă casa pentru prieteni, organizând mici petreceri, deşi nu se dădea jos din pat. Am fost la aproape toate, prietenia dintre noi neînregistrând nici-o fisură. Dar nimic n-a mai fost ca înainte.

34

La 1 aprilie 1939, s-a dat publicităţii ultimul comunicat de război; începând de atunci, n-au mai fost nici tabere, nici bani, nici uniforme care să rupă ţara în două. Sau, cel puţin, aşa ni s-a spus. Mama şi cu mine am primit vestea cu sentimente confuze, incapabile să ghicim ce aducea pacea.

— Şi ce-o să fie acum la Madrid, mamă? Ce-o să ne facem noi?

Vorbeam aproape în şoaptă, nelinişţite, privind din balcon agitaţia lumii care ieşise ca o turmă în stradă. Zgomotele, exploziile de euforie şi nervii dezlănţuiţi ajungeau până la noi.

— Tare mult aş vrea să ştiu, a fost răspunsul ei sumbru.

Veştile zburau haotic. Ziceau că navele de pasageri îşi vor relua trecerea prin Strâmtoare, că trenurile vor ajunge iar la Madrid. Drumul spre trecut începea să ni se însenineze, nimic nu ne mai reţinea în Africa.

— Vrei să te întorci? m-a întrebat, în cele din urmă.

— Habar n-am.

Chiar că nu ştiam. De la Madrid aveam un cufăr de doruri: imagini din copilărie şi tinereţe, gusturi, arome, nume de străzi şi amintirea unor prezenţe. Dar, în adâncul inimii, nu ştiam dacă toate acelea erau suficient de importante pentru a mă face să accept o revenire ce implica demontarea a tot ce construisem atât de greu la Tetuan, oraşul alb unde erau mama, noii mei prieteni şi atelierul care ne dădea de mâncare.

— Poate că, în principiu, ar fi mai bine să rămânem, am sugerat.

Nu mi-a răspuns; a încuviinţat însă şi, plecând din balcon, s-a întors la lucru, refugiindu-se între stofe, pentru a nu se mai gândi la decizia luată.

Se năştea un nou stat: Noua Spanie a ordinii, spuneau. Pentru unii, sosiseră pacea şi victoria; în faţa altora se deschidea prăpastia cea mai cumplită. Majoritatea guvernelor străine legitimau victoria naţionaliştilor şi le recunoşteau neîntârziat regimul. Şandramalele care luptau una împotriva alteia începeau să se prăbuşească, iar instituţiile puterii îşi luau adio de la Burgos şi se pregăteau să revină în capitală. Se ţesea un nou covor administrativ. Începea reconstrucţia a tot ce fusese devastat; se intensificau procesele de epurare a nedoriţilor, iar cei ce contribuiseră la victorie se aşezau la coadă, ca să-şi primească porţia de plăcinte. Guvernul din timpul războiului s-a menţinut alte câteva luni, dând ultimele decrete şi ordonanţe, luând ultimele măsuri: remanierea sa a trebuit să aştepte până în crugul verii. Totuşi, am aflat despre ea în iulie, de cum a sosit ştirea în Maroc. Chiar înainte ca zvonul să sară zidurile înaltului Comisariat şi să se răspândească pe străzile Tetuanului; cu mult înainte chiar ca numele şi poza lui să invadeze jurnalele, ca toată Spania să se întrebe cine era domnul măsliniu, cu mustaţă brună şi ochelari rotunzi; cu mult înainte, eu ştiam deja că Franco îl aşezase la dreapta sa în şedinţele primului Consiliu de Miniştri la vreme de pace: don Juan Luis Beigbeder y Atienza, noul ministru de Externe, singurul militar din cabinet care nu era general.

Rosalinda a primit neaşteptata veste cu emoţii contradictorii, încântată de tot ce presupunea pentru el o atare funcţie; tristă că părăsea definitiv Marocul.

Simţăminte amestecate în zilele frenetice pe care Înaltul Comisar le trăia ba în Peninsulă, ba în Protectorat, începând ceva ici, încheind ceva colo, renunţând definitiv la provizoratul născut din cei trei ani de luptă şi începând să înalţe eşafodajul noilor relaţii externe ale patriei.

Pe 10 august s-a anunţat oficial, iar pe 11 presa a vestit formarea cabinetului menit să împlinească destinul istoric sub semnul triumfător al generalului Franco. Încă mai păstrez, îngălbenite şi gata să se fărâme între degete, două foi rupte atunci din ziarul Abc, cu pozele şi biografiile miniştrilor, în centrul uneia, ca soarele în univers, stă Franco, rotofei, într-un portret rotund. În stânga şi în dreapta lui, ocupând cele mai bune locuri din cele două colţuri de sus, Beigbeder şi Serrano Súñer: miniştrii de Externe şi pentru Relaţiile cu guvernul, în posesia celor mai bune portofolii. Cealaltă pagină oferea, cu retorica grandilocventă a epocii, toate amănuntele de filiaţie şi lăuda calităţile nou-numiţilor. Pe Beigbeder îl numea ilustru africanist şi profund cunoscător al Islamului; îi lăuda cunoştinţele de arabă, formaţia solidă, îndelungata şedere în ţinuturile musulmane şi magnifica activitate de ataşat militar la Berlin. „Războiul a revelat marelui public numele colonelului Beigbeder – arăta Abc. A urbanizat Protectoratul; în numele şi mereu în acord cu Franco, a obţinut splendida colaborare a Marocului, atât de Importantă.” Iar, ca premiu, buf: cel mai bun minister pentru domnul. Lui Serrano Súñer îi lăuda prudenţa şi energia, uriaşa putere de muncă şi prestigiul atât de bine dovedit. Pentru el şi meritele lui vădite, Ministerul pentru Relaţiile cu Guvernul: el se ocupa de chestiunile interne ale patriei în noua eră.

Vinovat de uimitoarea apariţie a anonimului Beigbeder în acel guvern a fost, după cum am aflat mai târziu, chiar Serrano. În cursul vizitei făcute în Maroc, îl impresionase atitudinea lui faţă de musulmani: apropierea afectivă, stăpânirea limbii, entuziasta apreciere a culturii arabe, campaniile efective de recrutare şi chiar, în mod paradoxal, simpatia faţă de visurile de independenţă ale populaţiei. „Beigbeder ăsta e muncitor şi entuziast, ştie să se poarte cu străinii şi e credincios cauzei”, şi-a zis, probabil, cumnatul, „cu siguranţă că nu ne va face probleme”. Aflând vestea, mi-au revenit în minte, ca un flash, noaptea recepţiei şi finalul convorbirii pe care o ascultasem ascunsă după sofa. Nu-l întrebasem niciodată pe Marcus dacă îi comunicase Înaltului Comisar cele ascultate de mine, dar, spre binele Rosalindei şi al bărbatului pe care îl iubea atât de mult, am sperat că încrederea lui Serrano în el va fi tot mai consistentă cu trecerea timpului.

A doua zi după ce numele i-a fost văzut scris cu cerneală tipografică şi auzit pe undele radiofonice, Beigbeder s-a mutat la Burgos, punând astfel capăt legăturii formale cu Marocul lui fericit. Întregul Tetuan a venit să-şi ia rămas-bun de la el: mauri, creştini şi evrei, fără deosebire. În numele partidelor politice marocane, Sidi Abdeljalak Torres a ţinut un discurs sentimental şi i-a înmânat noului ministru un pergament în ramă de argint, care atesta că fusese numit „frate predilect al musulmanilor”. Vădit emoţionat, Beigbeder a răspuns cu fraze pline de afecţiune şi gratitudine. Rosalinda a vărsat câteva lacrimi, care au durat până când bimotorul a decolat de pe aerodromul Sania Ramei, a survolat razant Tetuanul,

luându-şi la revedere, şi s-a îndepărtat, trecând Strâmtoarea. Suferea profund din pricina plecării iubitului ei Juan Luis, dar graba de a-l reîntâlni o obliga să se însănătoşească repede.

În zilele următoare, Beigbeder a primit, la Burgos, portofoliul ministerial din mâinile revocatului conte de Jordana[52], a intrat în noul guvern şi a început să primească o avalanşe de vizite protocolare. Între timp, Rosalinda s-a dus la Madrid, să caute o casă unde să-şi instaleze tabăra de bază a noii etape pe care o înfrunta. Aşa a trecut sfârşitul lunii august din anul victoriei: primind alături de el urările ambasadorilor, arhiepiscopilor, ataşaţilor militari, primarilor, generalilor, negociind noua chirie, desfăcând frumoasa casă din Tetuan şi pregătindu-se să mute, odată cu numeroasele-i obiecte, cinci slujitori arabi, o duzină de găini ouătoare şi toţi sacii cu orez, zahăr, ceai şi cafea de care putuse face rost la Tanger.

Reşedinţa aleasă era pe Strada Casado del Alisal, între Parcul Retiro şi Muzeul Prado, la un pas de Biserica Ieronimilor. Locuinţa era mare şi satisfăcea, fără îndoială, pretenţiile celui mai uimitor dintre noii miniştri; un imobil la îndemâna oricărei persoane gata să plătească aproape o mie de pesete lunar, sumă pe care Rosalinda a considerat-o ridicolă, dar pentru care cei mai mulţi dintre locuitorii Madridului înfometat din primii ani postbelici ar fi fost dispuşi să-şi dea chiar şi trei degete de la o mână.

52 Francisco Gomez, conte de Jordana (1876-1944), a fost înalt Comisar în Maroc (1928-1931), preşedinte al Tribunalului Militar (1936-1937), vicepreşedinte al guvernului, ministru de Externe (1938-1939 şi 1942-1944), preşedinte al Consiliului de Stat (1940-1942).

Hotărâseră să-şi organizeze convieţuirea ca şi la Tetuan. Fiecare îşi păstra propria locuinţă (el, într-un mic palat răvăşit de lângă minister; ea, în noul el cămin), chiar dacă urmau să petreacă împreună cât mai mult timp posibil. Înainte de a pleca definitiv, Rosalinda a dat, în casa aproape goală, unde răsuna ecoul oricărui cuvânt, ultima ei petrecere; ne-am întâlnit câţiva spanioli, destul de mulţi europeni şi numeroşi arabi importanţi, pentru a ne lua rămas-bun de la femeia care, deşi aparent fragilă, intrase în viaţa noastră, a tuturor, cu forţa vijeliei. În ciuda nesiguranţei care avea să o domine în perioada următoare şi străduindu-se să ignore veştile ce soseau despre evenimentele din Europa, prietena mea nu voia să se despartă cu tristeţe de Marocul unde fusese atât de fericită. De aceea, ne-a pus să-i promitem printre toasturi că aveam s-o vizităm la Madrid de cum se va instala şi ne-a asigurat că, în schimb, va reveni des la Tetuan.

În noaptea aceea, am plecat ultima, fiindcă voiam să-mi iau rămas-bun între patru ochi de la cea care jucase un rol atât de important în etapa africană a vieţii mele.

— Înainte de a pleca, vreau să-ţi dau ceva, am zis. Îi transformasem o cutiuţă de argint arăbesc în cutie de lucru.

— Ca să-ţi aduci aminte de mine de câte ori vei avea nevoie să-ţi coşi un nasture şi eu n-am să fiu pe-aproape.

A deschis-o, încântată; îi plăceau la nebunie cadourile, oricât de mărunte. Înăuntru erau mici papiote cu aţă de diferite culori, două cutiuţe, una cu bolduri şi alta cu ace de cusut, nişte foarfece care păreau de jucărie şi serii de nasturi din sidef, os şi sticlă.

— Aş prefera să fii lângă mine, ca să-mi rezolvi în continuare asemenea probleme, dar cadoul e minunat, a

spus, imbrăţişându-mă. Ca djinul din lampa lui Aladin: de cum am să deschid cutia, din ea ai să ieşi tu.

Am râs, căci aleseserăm să înfruntăm despărţirea şi să dăm prioritate bunei dispoziţii, nu tristeţii; prietenia noastră nu merita un final amar. Cu sufletul liniştit, impunându-şi un zâmbet constant pe faţă, a luat a doua zi avionul spre capitală, împreună cu fiul ei, pe când oamenii de serviciu şi bunurile i se hurducăiau, străbătând câmpiile din sudul Spaniei sub prelata verde-oliv a unui vehicul militar. Dar optimismul n-a durat mult. A doua zi după plecarea ei, pe 3 septembrie 1939, după ce Germania refuzase să se retragă din Polonia pe care o invadase, Marea Britanie i-a declarat război şi patria Rosalindei Fox şi-a făcut intrarea în ceea ce avea să fie, în cele din urmă, al Doilea Război Mondial, cel mai sângeros conflict din istorie.

Guvernul spaniol s-a instalat, în sfârşit, la Madrid, odată cu reprezentanţele diplomatice, după ce şi-au spălat sediile, acoperite până atunci de patina murdară a războiului şi abandonului. Şi, în vreme ce Beigdeber se familiariza cu dependinţele întunecoase din ministerul său (bătrânul palat Santa Cruz), Rosalinda nu pierdea nici-o secundă, implicându-se cu egal entuziasm în aranjarea noii ei reşedinţe şi salturile cu capul în jos pe care le făcea în piscina relaţiilor sociale din Madridul cel mai elegant şi cosmopolit: o redută neaşteptată de abundenţă şi sofisticare; o insulă de dimensiunile unei unghii plutitoare în mijlocul oceanului negru care era capitala devastată după cădere.

Poate că altă femeie, de altă condiţie, ar fi ales să aştepte prudent până ce influentul ei iubit intra în contact cu puternicii de care, fără niciun dubiu, avea să se

înconjoare. Dar Rosalinda nu era aşa şi, oricât l-ar fi iubit pe Juan Luis al ei, nu avea nici cea mai mică intenţie să devină o iubita supusă şi să înainteze pe drumul deschis de funcţia lui. Făcea tumbe de una singură prin lume încă dinainte de a împlini douăzeci de ani şi, oricât de multe uşi îi puteau deschide relaţiile amantului în acele momente, a hotărât o dată în plus să se descurce singură. A aplicat în acest scop strategii de apropiere, pentru care avea abilităţi excepţionale: şi-a contactat vechi cunoscuţi din alte timpuri şi locuri, iar, prin ei, pe prietenii lor şi pe prietenii prietenilor lor; aşa au apărut feţe, funcţii şi titluri noi, cu nume străine, lungi şi compuse, în caz că erau spaniole. N-au întârziat să-i cadă în cutia poştală primele invitaţii la recepţii şi baluri, dineuri, cocteiluri şi vânători. Înainte ca Beigbeder să-şi iţească măcar chipul dintre maldărele de hârtii şi răspunderi ce se îngrămădeau între pereţii lugubrului său birou, Rosalinda începuse să intre într-o reţea de relaţii sociale destinată s-o amuze în noul curs pe care viaţa ei agitată începuse să-l ia.

Dar n-a repurtat doar mari succese în primele luni trăite în Madrid. Ca o ironie a sorţii, în ciuda extraordinarului talent de a cultiva relaţiile publice, n-a izbutit să stabilească nici cea mai mică legătură afectivă chiar cu propriii ei compatrioţi. Sir Maurice de Peterson, ambasadorul ţării sale, a fost primul care i-a refuzat pâinea şi sarea. La sugestia lui, aproape toţi membrii importanţi ai corpului diplomatic britanic din capitală au adoptat curând o atitudine similară. Nu puteau sau nu voiau să vadă în Rosalinda Fox nici-o potenţială sursă de informaţii de primă mână, provenite de la un membru al guvernului spaniol, şi nici măcar compatrioata pe care s-o invite protocolar la

acţiunile şi întrunirile lor. În realitate, o considerau doar o prezenţă incomodă, care se bucura de nedemna onoare de a-şi împărţi viaţa cu un ministru al noului regim progerman, faţă de care guvernul Graţioasei Sale Maiestăţi nu nutrea nici cea mai mică simpatie.

Acele zile n-au fost presărate cu roze nici pentru Beigbeder. Fiindcă în timpul războiului se ţinuse departe de maşinaţiunile politice, adeseori a fost nesocotit ca ministru în favoarea altor demnitari cu mai mare greutate în formă şi mai multă putere în fond. De pildă, Serrano Súñer: era deja puternicul Serrano, pe care îl pizmuiau cu toţii şi pentru care foarte puţini păreau să simtă, în fond, vreun dram de simpatie. „Trei lucruri mă scot din minţi în Spania: subvenţiile, Falanga şi cumnăţelu' Excelenţei Sale”, recunoşteau ironic madrilenii. „Pe stradă coboară Domnul din Cer; cândva era Nazarineanul, azi e Serrano Súñer”, se cânta ironic în Sevilia.

Acel Serrano care, la vremea vizitei în Maroc, fusese atât de plăcut impresionat de Înaltul Comisar devenea un gârbaci tot mai oţelit pe măsură ce se strângeau relaţiile Spaniei cu Germania, iar râvna expansionistă a lui Hitler se târa prin Europa cu o viteză ameţitoare. Nu mult după aceea Cumnatisimul a pus paie pe foc: imediat ce Marea Britanie a declarat război Germaniei, şi-a dat seama că greşise radical când îi propusese lui Franco să-l numească pe Beigbeder la Externe. Acel minister, credea, ar fi trebuit să-i revină lui, şi nu necunoscutului de Beigbeder, care venea de pe pământ african, oricât de mult talent avea pentru interculturalitate şi limbi străine. În opinia lui, Beigbeder nu era bun pentru un asemenea post. Nu era suficient de loial cauzei germane, apăra neutralitatea

Spaniei în războiul european şi nu se supunea orbeşte presiunilor şi pretenţiilor emise de Ministerul pentru Relaţiile cu Guvernul. În plus, avea o amantă englezoaică, blonda tânără şi atrăgătoare pe care o cunoscuse şi el la Tetuan. În cinci cuvinte: nu era bun de nimic. De aceea, la nici-o lună de la formarea noului Consiliu de Miniştri, proprietarul celui mai dotat cap şi al celui mai mare orgoliu din guvern a început să-şi întindă imparabil tentaculele peste terenul străin, ca o caracatiţă vorace, acaparând totul şi însuşindu-şi, după cum i se năzărea, competenţe ale Ministerului de Externe, fără ca măcar să-l consulte pe titularul portofoliului şi nepierzând, în treacăt, nici cea mai mică ocazie pentru a-i arunca în faţă faptul că escapadele sentimentale puteau dăuna, în cele din urmă, relaţiilor Spaniei cu ţările prietene.

În acea mulţime de opinii atât de contrarii, nimeni nu părea să ştie prea bine pe ce teren evolua fostul Înalt Comisar. Ca urmare a maşinaţiunilor lui Serrano, spaniolii şi nemţii erau convinşi că era probritanic, fiindcă nu prea avea sentimente pentru nazişti, în schimb iubea o englezoaică frivolă şi manipulatoare. Britanicii, care îl dispreţuiau, îl credeau filogerman, pentru că făcea parte dintr-un guvern ce susţinea cu entuziasm al Treilea Reich. Rosalinda, atât de idealistă, îl considera un potenţial catalizator al schimbării politice: un vrăjitor capabil să reorienteze guvernul, dacă şi-ar fi pus asta în minte. La rândul lui, cu un umor admirabil, dacă ţinem seama de cât de dificile erau circumstanţele, Beigbeder se considera un simplu vânzător ambulant şi încerca s-o convingă şi pe ea de asta.

— Ce putere crezi că am în guvern pentru a facilita o apropiere de ţara ta? Foarte mică, iubito, foarte mică. Sunt un simplu membru al cabinetului în care aproape toţi sunt favorabili Germaniei şi posibilei intrări a Spaniei în războiul european alături de ea. Le datorăm bani şi favoruri; politica noastră externă era trasată încă dinainte de sfârşitul războiului, dinainte de numirea mea în funcţie. Crezi că pot orienta acţiunile noastre în acest sens? Nu, draga mea; n-am nici cea mai mică putere. Ca ministru al Noii Spanii nu-s nici strateg, nici negociator diplomatic, ci doar vânzător de coloniale sau neguţător în Sukul Pâinii. Obţin împrumuturi, negociez acorduri comerciale, ofer străinilor ulei, portocale şi struguri pentru grâu şi petrol, dar, chiar şi pentru astea, trebuie să lupt zilnic în guvern cu falangiştii, ca să mă lase să acţionez la periferia aiurelilor lor autarhice. Poate că voi putea cumva să manevrez şi să obţin suficient pentru ca în această iarnă să nu ne moară poporul de foame şi de frig, dar nu pot face nimic, absolut nimic, pentru a schimba atitudinea guvernului faţă de acest război.

Aşa au trecut acele luni: Beigbeder era sufocat de răspunderi, lupta în interior şi în exterior, departe de maşinaţiunile adevăratei conduceri, zi după zi tot mai singur printre ai lui. Ca să nu fie copleşit de cea mai neagră deznădejde, în acele zile grele se refugia în gândurile dedicate Marocului lăsat în urmă. Ducea atât de tare dorul acelei lumi, încât la minister, chiar pe masa de scris din birou, avea mereu deschis un Coran, din ale cărui versete în arabă recita din când în când, cu glas tare, spre uimirea celor din apropiere. Atât de tare îi plângea sufletul după acea lume, încât îşi stabilise reşedinţa oficială în palatul Viana, plin de lucruri marocane, şi, de cum revenea acolo,

la căderea serii, îşi scotea plicticosul costum cenuşiu cu vestă şi-şi punea o *djellaba* de catifea; mânca direct din castroane, cu trei degete, în stil maur, repetând fără încetare oricui voia să-l asculte că marocanii şi spaniolii erau fraţi. Uneori, rămas, în sfârşit, singur, după ce se luptase cu o mie şi una de greutăţi de-a lungul zilei, i se părea că, în scrâşnetul tramvaielor care, pline ochi cu călători, străbăteau străzile murdare, auzea ritmul flajeoletelor, clarinetelor şi tamburinelor. Iar în zorii cei mai cenuşii i se părea că, odată cu aburul urât mirositor ce urca din canalele de scurgere, la nas îi ajungea aroma florilor de portocal, iasomie şi mentă, şi se revedea mergând prin Tetuan, pe lângă zidurile văruite din *medina*, în lumina care se cernea prin umbra plantelor căţărătoare, odată cu susurul apei ce curgea din fântâni şi murmurul vântului ce legăna trestiile.

Se agăţa de doruri ca naufragiatul de-o scândură în toiul furtunii, dar avea mereu alături, ca umbra unei seceri, limba ascuţită a lui Serrano, dispusă oricând să-l trezească din visare.

— Pentru Dumnezeu, Beigbeder, renunţă o dată pentru totdeauna să spui că noi, spaniolii, suntem cu toţii arabi. Am eu, oare, faţă de maur? Are, cumva, *Caudillo* faţă de arab? M-am săturat să-mi tot înşiri aberaţii, fir-aş să fiu, sunt sătul până peste cap, toată ziulica îmi vii cu aceeaşi istorie.

Au fost zile grele, da. Pentru amândoi. În pofida tenacităţii cu care Rosalinda încerca să se apropie de ambasadorul Peterson, în lunile care au urmat nimic nu s-a prea îndreptat. Singurul lucru obţinut de la compatrioţi, la sfârşitul acelui an al victoriei, a fost invitaţia de a veni,

împreună cu alte mame, să cânte cu fiul ei colinde în jurul pianului din ambasadă. Pentru ca totul să se schimbe radical, a trebuit să aştepte până în mai 1940, când Churchill a fost numit prim-ministru şi a decis să-şi schimbe fulminant reprezentantul diplomatic din Spania. Situaţia s-a schimbat imediat. Radical. Pentru toţi.

35

Sir Samuel Hoare[53] a sosit la Madrid la sfârşitul lunii mai 1940, afişându-se cu pomposul titlu de ambasador extraordinar în misiune specială. Nu fusese nicicând în Spania, nu ştia niciun cuvânt în această limbă şi nu arăta nici cea mai mică simpatie pentru Franco şi regimul lui, dar Churchill avea deplină încredere în el şi-l grăbise să accepte funcţia: Spania era un pion-cheie în războiul european, iar el dorea ca în această ţară drapelul naţional să fie purtat de un bărbat puternic. Pentru interesele britanice era fundamental ca guvernul spaniol să rămână neutru, să accepte un Gibraltar ferit de invazii şi să evite ca porturile de la Atlantic să cadă în mâna Germaniei. Pentru un minim de cooperare, făcuseră asupra Spaniei flămânde presiuni de comerţ exterior, reducând furnizarea de petrol şi

53 Sir Samuel (John Gurney) Hoare, Primul Viconte de Templewood (1880-1959), a fost membru al Partidului Conservator din Marea Britanie şi al mai multor guverne. A fost ministru de Externe şi de Interne, iar Winston Churchill l-a numit ambasador în Spania franchistă. A încercat să-l determine pe Generalisim să nu angajeze Spania în război. În volumul de memorii *An Ambassador on Special Mission* mărturiseşte că cel mai greu i-a fost să descurajeze tentativele lui Franco de a se apropia de puterile Axei şi să-i tempereze pe Aliaţi, pentru a nu reacţiona cu nejustificată grabă la repetatele provocări ale Spaniei.

sufocând-o prin strategia bâtei şi morcovului. Dar, pe măsură ce trupele germane înaintau în Europa, nimic n-a mai fost suficient: aveau nevoie să se implice mai activ, mai operativ la Madrid. Cu acest ţel pe agendă, aterizase în capitală bărbatul scund, cam trecut, aproape anodin: Sir Sam pentru colaboratorii apropiaţi, don Samuel pentru puţinii prieteni pe care urma să şi-i facă în Spania.

Hoare nu şi-a preluat postul cu optimism; nu-i plăcea locul, era sătul de spiritul spaniol, nici măcar nu avea cunoscuţi în rândul acelui popor ciudat, devastat, prăfuit. Ştia că nu avea să fie bine primit şi că guvernul lui Franco era făţiş antibritanic; pentru ca aceasta să-i fie foarte limpede încă de la început, chiar în dimineaţa sosirii, falangiştii îi organizaseră la uşa ambasadei o manifestaţie gălăgioasă, care l-a primit strigând: „Gibraltarul e spaniol!”.

După ce i-a prezentat Generalisimului scrisorile de acreditare, pentru el a început o viaţă aidoma labirinticului drum al Golgotei pentru cei patru ani cât avea să-i dureze misiunea. A regretat de sute de ori că o acceptase: era teribil de stingher în ambianţa ostilă, mai stânjenit ca niciodată în locurile unde era trimis. Atmosfera era angoasantă, căldura, insuportabilă. Manifestaţiile falangiste din faţa ambasadei erau „pâinea noastră cea de toate zilele”: aruncau cu pietre în ferestre, smulgeau steguleţele şi însemnele de pe maşinile oficiale şi insultau personalul fără ca autorităţile publice să mişte măcar un deget. Presa a iniţiat o campanie agresivă, susţinând că Marea Britanie era vinovată de foametea din Spania. Prezenţa lui trezea simpatii doar printre puţinii monarhişti conservatori, câţiva

nostalgici ai reginei Victoria Eugenia[54], cu mică influenţă în guvern şi legaţi de un trecut către care nu mai era nici-o cale de întoarcere.

Se simţea singur, mergând pe pipăite prin beznă. Madridul îl depăşea, găsea că atmosfera era absolut irespirabilă: îl apăsa funcţionarea deosebit de lentă a maşinăriei administrative, privea zăpăcit străzile care musteau de poliţişti şi falangişti înarmaţi şi vedea cum nemţii îşi făceau de cap, înfipţi şi ameninţători. Luându-şi inima în dinţi şi făcându-şi datoria, a stabilit imediat ce s-a instalat relaţii cu guvernul spaniol, în special cu principalii trei membri ai acestuia: generalul Franco şi miniştrii Serrano Súñer şi Beigbeder. Cu toţi trei s-a întâlnit, pe toţi trei i-a sondat şi de la toţi trei a primit răspunsuri extrem de diferite.

La Generalisim a obţinut o audienţă în castelul Pardo într-o zi însorită de vară. Dar Franco l-a primit cu draperiile trase şi lumina electrică aprinsă, aşezat în spatele unei mese de scris de pe care priveau, arogante, două poze mari: Hitler şi Mussolini. În acea întâlnire au vorbit pe rând, prin interpret şi fără un minim dialog: pe Hoare l-au impresionat deconcertanta siguranţă de sine a şefului statului, suficienţa celui care credea că Providenţa îl alesese în vederea salvării patriei şi a creării unei lumi noi.

Dar, dacă i-a mers prost cu Franco, cu Serrano Súñer i-a mers şi mai prost. Puterea Cumnatisimului atinsese maxima splendoare, ţinea pur şi simplu ţara în mâini: avea

54 Victoria Eugenia de Battenberg (1887-1969), nepoata reginei Victoria a Marii Britanii; s-a căsătorit cu regele Alfonso al XIII-lea al Spaniei (1906) şi a fost regina Spaniei (1906-1931). În 1931 a plecat în exil cu întreaga familie.

Falanga, presa, poliţia şi accesul personal şi nelimitat la Caudillo, pentru a cărui capacitate intelectuală redusă mulţi intuiau că nutrea un oarecare dispreţ. În timp ce Franco, retras în palatul Pardo, abia dacă se mai lăsa văzut, Serrano părea omniprezent: era un soi de „martie în post”, cum nu se putea mai diferit de bărbatul discret care vizitase Protectoratul în plin război, care se lăsase pe vine ca să-mi ridice pudriera şi ale cărui glezne le contemplasem îndelung pe sub sofa. Parcă renăscuse după schimbarea de regim, era un nou Ramon Serrano Súñer: nerăbdător, arogant, iute ca fulgerul la vorbă şi la fapte, cu ochi de motan mereu în alertă; purta uniforma scrobită a Falangei şi părul alb pieptănat pe spate ca un june prim de cinema. Mereu încordat, plin de un elegant dispreţ faţă de orice reprezentant a ceea ce numea „plutodemocraţia”. Nici în acea primă întâlnire, nici în multele pe care le-au mai avut, Hoare şi Serrano n-au izbutit să se apropie de zona empatiei.

Singurul dintre cei trei demnitari cu care ambasadorul a izbutit să se înţeleagă a fost Beigbeder. De la prima vizită la Palatul Santa Cruz, comunicarea dintre ei a fost fluentă.

Ministrul asculta, acţiona, se străduia să dreagă lucruri şi să rezolve încurcături. S-a declarat în faţa lui Hoare un partizan categoric al neintervenţiei în război, a recunoscut fără ocolişuri nevoile presante ale populaţiei flămânde şi s-a străduit până la extenuare să iniţieze acorduri şi să negocieze pacte pentru a le palia. E sigur că la început ambasadorului i s-a părut cam pitoresc, poate chiar excentric, absolut incongruent în sensibilitatea, cultura, maniera şi ironia lui faţă de Madridul cu braţul ridicat, al ordinii şi ordinului. După Hoare, Beigbeder era

evident stânjenit între agresivitatea nemţilor, fanfaroneria falangiştilor, atitudinea despotică a guvernului din care făcea parte şi mizeriile cotidiene din capitală. Poate că de aceea, prin propria-i anormalitate în acea lume nebună, Beigbeder i s-a părut lui Hoare un tip simpatic, un balsam cu care îşi putea unge rănile primite de la tovarăşii politici al ciudatului ministru africanist. Au avut şi neînţelegeri, cu siguranţă: puncte de vedere contrarii şi acţiuni diplomatice conflictuale; reclamaţii, plângeri şi duzini de crize pe care au încercat să le rezolve singuri. Atunci când trupele spaniole au intrat în Tanger, în iunie, abrogându-i statutul de oraş internaţional. Atunci când au fost pe punctul de a autoriza defilări ale trupelor germane pe străzile din San Sebastian. Ca şi atâtea alte tensiuni în acele vremuri de dezordine şi grabă. În pofida acestora, relaţia lui Beigbeder cu Hoare a fost, zi de zi, tot mai degajată şi mai apropiată, ajungând să fie pentru ambasador singurul refugiu pe acel teritoriu furtunos, unde problemele răsăreau ca buruienile.

Pe măsură ce se obişnuia cu Spania, Hoare a devenit conştient de raza lungă de acţiune a nemţilor în viaţa ţării, de amplele lor ramificaţii în aproape toate aspectele vieţii publice. Oameni de afaceri, manageri, agenţi comerciali, producători de film; persoane cu diferite activităţi şi excelente legături în administraţie şi putere lucrau ca agenţi în serviciul naziştilor. A aflat curând că dirijau cu mână de fier mijloacele de comunicare. Cu acordul deplin al lui Serrano Súñer, oficiul de presă al Ambasadei germane hotăra zilnic ce informaţii despre al Treilea Reich urmau să se publice în Spania, precum şi în ce termeni, făcând, după bunul său plac, oricâtă propagandă nazistă voia în presa spaniolă şi, cu şi mai multă neobrăzare ofensatoare, în

ziarul Arriba, organul Falangei, care monopoliza cea mai mare parte a puţinei hârtii de care se dispunea pentru ziare în acele vremuri de sărăcie. Campaniile antibritanice erau sângeroase şi neîncetate, pline de minciuni, insulte şi manipulări perverse. Figura lui Churchill era obiectul celor mai răutăcioase caricaturi, iar Imperiul britanic, al unei neîntrerupte băşcălii. Cel mai simplu accident suferit de o fabrică sau de un tren de poştă din orice provincie spaniolă era atribuit fără ezitare unui sabotaj comis de perfizii englezi. Plângerile ambasadorului cu privire la asemenea nedreptăţi nu aveau, niciodată şi în chip de neiertat, niciun ecou.

În timp ce Sir Samuel Hoare se adapta de bine, de rău la noua-i activitate, lupta dintre ministerele pentru Relaţiile cu Guvernul şi de Externe era tot mai vădită. De pe atotputernica-i poziţie, Serrano a organizat o campanie strategică în stilul lui: a răspândit zvonuri înveninate despre Beigbeder, alimentând ideea că doar el, Serrano, putea drege situaţia. Pe măsură ce steaua fostului Înalt Comisar cădea ca piatra-n apă, Serrano şi Franco, doi ignoranţi absoluţi în materie de politică internaţională, care nu văzuseră lumea nici măcar printr-o gaură, schiţau pe faţa de masă pusă pentru gustare noua ordine mondială, cu îndrăzneala înspăimântătoare pe care ţi-o dau doar ignoranţa şi îngâmfarea.

Până când Beigbeder a explodat. Aveau să-l revoce, şi el o ştia. Aveau să se descotorosească de el, să-i dea un şut în fund şi să-l arunce în stradă; nu mai era interesant pentru glorioasa lor cruciadă. Îl smulseseră din Marocul lui fericit şi-i dăduseră un post foarte râvnit, pentru ca mai apoi să-l lege de mâini şi de picioare şi să-i bage o minge

de cârpă în gură. Nu dăduseră niciodată doi bani pe opiniile lui; de fapt, probabil că nici nu i le ceruseră vreodată. Nicicând nu putuse să aibă nici iniţiative, nici păreri, nu-l voiau decât ca să pună pe numele lui un portofoliu ministerial şi ca el să lucreze ca un funcţionar servil, fricos şi mut. Chiar şi aşa, fără să-i placă deloc situaţia, respectase ierarhia şi trudise neobosit la tot ce-i cereau, suportând demn, luni la rând, purtarea urâtă a lui Serrano. Mai întâi, călcaturi de picior, ghionturi, câte un „dă-te tu la o parte ca să-ţi iau eu locul”. Ghionturile n-au întârziat să devină umilitoare palme peste ceafă. Iar palmele peste ceafă s-au transformat în lovituri cu piciorul în şale, care, la rândul lor, au ajuns lovituri de cuţit la jugulară. Şi, când Beigbeder a intuit că foarte curând aveau să-i calce în picioare capul, a izbucnit.

Era obosit, sătul de impertinenţele şi îngâmfarea Cumnatisimului, de obscurantismul deciziilor lui Franco, sătul să înoate contra curentului şi să se simtă străin de toate, să stea la timona unei nave care, încă de la începutul croazierei, apucase pe un drum greşit. De aceea, poate vrând să-şi concureze încă o dată mult doriţii prieteni musulmani, a hotărât să se lege la cap fără să-l doară, ca şi cum ar fi avut turban arăbesc. Sosise momentul ca prietenia discretă pe care i-o purtase până atunci lui Hoare să iasă la lumină şi să devină publică; să iasă deci din redutele private, birourile şi saloanele unde stătuse până atunci. Arborând-o ca pe un stindard, a ieşit în stradă, în plină stradă, fără protecţie. La aer, în vipia nemiloasă a verii. Au început să mănânce împreună aproape zilnic, la mesele cele mai vizibile din restaurantele cele mai cunoscute. Apoi, ca doi arabi pe ulicioarele înguste ale

mahalalei arăbeşti din Tetuan, Beigbeder îl lua pe ambasador de braţ, spunându-i „frate Samuel”, şi, cu ostentativă cumpătare, se plimbau pe trotuarele Madridului. Beigbeder, sfidător, provocator, aproape quijotesc. Într-o zi, sporovăind între ei, într-o intimă apropiere cu trimisul duşmanilor, şi-a exprimat arogant dispreţul faţă de nemţi şi filogermani. Aşa treceau pe la Secretariatul General al Mişcării de pe Strada Alcalá; pe la sediul ziarului *Arriba* şi prin faţa Ambasadei germane de pe Castellana, chiar prin faţa uşilor de la Palace sau Ritz, autentice viespare naziste. Pentru ca toţi să vadă limpede ce bine se înţelegeau ministrul lui Franco şi ambasadorul nedoriţilor. Între timp, în pragul unei crize de nervi şi cu ulcerul diagnosticat, Serrano mergea cu paşi mari dintr-un capăt în altul al biroului, netezindu-şi părul şi întrebându-se în gura mare unde voia să ajungă dementul de Beigbeder cu purtarea lui absurdă.

Deşi eforturile Rosalindei izbutiseră să-i trezească o oarecare simpatie pentru Marea Britanie, ministrul nu era atât de imprudent încât, fără un motiv mai serios decât cel mai pur romantism, să se arunce în braţele unei ţări străine cum se arunca noapte de noapte în braţele iubitei. Datorită ei, simţea o oarecare simpatie pentru acea ţară, da. Dar, dacă s-a apropiat pe deplin de Hoare şi şi-a dat foc la corăbii pentru el, a avut şi alte motive. Poate fiindcă era utopic şi credea că în Noua Spanie lucrurile nu mergeau cum credea că ar fi trebuit să meargă. Poate pentru că doar aşa putea să arate deschis că se opunea intrării în război alături de puterile Axei. Poate pentru a-l respinge pe cel care îl umilise la maxim, cu care se presupunea că lucrase umăr la umăr pentru ridicarea patriei ruinate, patrie la a

cărei demolare participaseră cu multă râvnă. E posibil să se fi apropiat de Hoare şi fiindcă se simţea singur, imens de singur într-un mediu amar şi ostil.

Despre toate acestea am aflat nu trăindu-le direct, ci pentru că, în toate acele luni, Rosalinda m-a ţinut la curent prin lungile scrisori pe care mi le trimitea la Tetuan ca pe o ploaie de mai. În pofida agitatei sale vieţi sociale, boala o obliga să stea încă multe ceasuri la pat, concepându-şi scrisorile şi citindu-le pe cele trimise de prieteni. Acest obicei ne-a legat ca un fir nevăzut peste timp şi distanţe. Ultimele veşti, pe care mi le-a dat la sfârşitul lui august 1949, spuneau că jurnalele din Madrid anunţau deja iminenta ieşire din guvern a ministrului de Externe. Dar a trebuit s-o mai aşteptăm câteva săptămâni, şase sau şapte. În aceste luni s-au petrecut lucruri care, încă o dată, mi-au schimbat pentru totdeauna cursul vieţii.

36

După sosirea mamei la Tetuan, am citit fără întrerupere. Ea se culca tot devreme, Felix nu mai traversa palierul, iar eu am început să am prea multe ceasuri libere seara. Până când, o dată în plus, el a găsit soluţia plictisului meu. Avea nume de femeie şi a sosit între două coperte: *Fortunata şi Jacinta*[55]. De atunci, mi-am petrecut timpul liber citind toate romanele din casa vecinului meu. În câteva luni, le-am dat gata şi am trecut la rafturile Bibliotecii Protectoratului. Iar la sfârşitul verii lui 1940 terminasem cele douăzeci sau treizeci de romane din mica bibliotecă locală şi mă întrebam cu ce mă mai puteam

55 Celebru roman al scriitorului Benito Perez Galdos, care povesteşte aventurile amoroase ale lui Juanito Santa Cruz, un tânăr madrilen din clasa medie care s-a căsătorit cu verişoara sa, Jacinta, după ce a întreţinut relaţii cu Fortunata, o femeie de condiţie umilă, pe care a părăsit-o când a rămas însărcinată – prilej de a evoca tensiunile sociale din societatea madrilenă în timpul Restauraţiei bourbonice (1874-1902).

distra în continuare. Tocmai atunci mi-a sosit pe neaşteptate la uşă alt text. Nu era un roman, ci o telegramă albastră. Şi nu-mi oferea o lectură plăcută, ci îmi sugera să acţionez conform indicaţiilor ei. „Invitaţie personală. Petrecere privată Tanger. Prieteni Madrid aşteaptă. 1 septembrie. 7 seara. Dean's Bar.”

Stomacul mi s-a strâns, dar nu mi-am putut reţine un hohot de râs. Ştiam de la cine era, nu aveam nevoie de semnătură. În minte mi-au revenit zeci de amintiri: muzică, mici aventuri, excursii cu maşina decapotabilă, poftă de viaţă. Am comparat acele zile trecute cu prezentul liniştit când săptămânile curgeau monoton printre tighele şi probe, seriale radiofonice şi plimbări cu mama în amurg. Singurele momente mai emoţionante fuseseră pe atunci unele filme la care mă târâse Felix, nefericirile şi amorurile de doi bani ale personajelor din cărţile pe care le devoram noapte de noapte ca să-mi omor plictisul. Faptul că Rosalinda mă aştepta la Tanger era o mare bucurie. Chiar şi numai pentru puţină vreme, iluziile mele tot se trezeau.

În ziua şi la ora fixate, n-am găsit, totuşi, nicio petrecere în barul El Minzah, ci doar patru, cinci grupuri mici şi izolate de necunoscuţi şi doi băutori solitari la bar. În spatele tejghelei nu era Dean. Poate că era prea devreme pentru pianist, atmosfera era cenuşie, diferită de cea din nopţile de demult. M-am aşezat la o masă discretă şi l-am amânat pe chelnerul ce s-a apropiat. Şapte şi zece, şapte şi un sfert, şapte şi douăzeci. Petrecerea tot nu începea. La şapte şi jumătate m-am apropiat de bar şi am întrebat de Dean. „Nu mai lucrează aici”, mi s-a spus. Are propria lui afacere, Dean's Bar. Unde? Pe Rue Amerique du Sud. Asta era! În două minute, am ajuns acolo, căci între cele două

localuri abia dacă erau câteva sute de metri. Uscăţiv şi măsliniu ca întotdeauna, Dean m-a zărit din spatele tejghelei de cum m-am ivit în prag. Barul lui era mai plin decât cel din hotel; nu erau mulţi clienţi, dar se vorbea mai tare, mai destins şi se auzeau chiar şi râsete. Proprietarul nu m-a salutat; mi-a aruncat o scurtă privire neagră ca tăciunele, arătându-mi perdeaua din fund. M-am îndreptat spre ea. Catifea verde, grea. Am dat-o la o parte şi am intrat.

— Ai întârziat la petrecerea mea.

Nici pereţii murdari, nici lumina chioară a becului trist, nici chiar navetele cu băuturi şi sacii cu cafea îngrămădiţi în jur nu răpeau nimic din strălucirea prietenei mele. Fie ea, fie Dean, fie amândoi, poate înainte de a deschide barul în acea după-amiază, transformaseră temporar micuţa magazie într-un spaţiu destinat exclusiv unei întâlniri private. Atât de privată, încât nu era decât un butoi cu o faţă de masă, intre două scaune. Pe el stăteau două pahare, un shaker, un pachet cu ţigări turceşti şi o scrumieră. Într-un colţ, făcând echilibristică pe o grămadă de cutii, glasul lui Billie Holiday cânta *Summertime* dintr-un gramofon portabil.

Nu ne văzuserăm de un an întreg, adică de la plecarea ei la Madrid. Continua să fie slabă de i se vedeau oasele, cu pielea străvezie şi o şuviţă blondă gata mereu să-i cadă pe un ochi. Dar nu mai făcea gesturile din zilele fără griji ale trecutului, nici măcar pe acelea din clipele cele mai grele ale convieţuirii cu soţul ei sau din cele ulterioare convalescenţei. N-am intuit exact în ce consta schimbarea, dar totul se transformase uşor în ea. Părea ceva mai în vârstă, mai matură. Poate mai obosită. Din scrisorile ei

aflasem treptat despre greutăţile pe care Beigbeder şi ea le întâmpinau în capitală. Dar nu-mi spusese că avea de gând să facă o vizită în Maroc.

Ne-am îmbrăţişat, am râs ca fetele de liceu, ne-am lăudat exagerat hainele şi am râs iar. Îmi lipsise atât de mult! E adevărat că o aveam pe mama. Pe Felix. Pe Candelaria, Atelierul şi noua pasiune pentru citit. Dar îmi fusese tare dor de ea, de sosirile intempestive, de modul ei de a vedea lucrurile din unghiuri diferite de ale tuturor celorlalţi. Ideile, micile excentricităţi, zgomotul sporovăielii ei. Voiam să aflu tot şi am bombardat-o cu o avalanşă de întrebări: cum îi mergea la Madrid, ce făcea Johnny, dar Beigbeder, de ce revenise în Africa? Mi-a răspuns vag, glumind, evitând să pomenească de greutăţi. Dar n-am mai chinuit-o cu întrebări curioase, iar ea a umplut paharele şi a început să vorbească limpede, în sfârşit.

— Am venit să-ţi ofer de lucru.

Am râs.

— Dar am deja de lucru.

— Eu am să-ţi propun altceva.

Am râs din nou şi am băut. *Pink gin*, ca de atâtea alte ori.

— Să fac, ce? am iscodit-o, luându-mi paharul de la gură.

— Ce faci şi acum, dar la Madrid.

Mi-am dat seama că vorbea serios şi râsul mi-a îngheţat pe buze. Atunci am schimbat şi eu tonul.

— Mă simt bine la Tetuan. Îmi merge bine, tot mai bine. Şi mama se simte bine aici. Atelierul ne merge minunat; de fapt, chiar ne gândim să angajăm o ucenică. Nu ne-am gândit să ne întoarcem la Madrid.

— Nu vorbesc despre mama ta, Sira, ci doar despre tine. N-ar trebui să închizi atelierul din Tetuan; e cu siguranţă ceva provizoriu. Sau, cel puţin, aşa sper. Când totul se va termina, te vei putea întoarce.

— Când se va termina ce?

— Războiul.

— Războiul s-a terminat de peste un an.

— Al vostru, da. Dar acum vorbim despre altul.

S-a ridicat, a pus alt disc şi a dat sunetul mai tare. Mai mult jazz, acum doar instrumental. Voia să nu ni se audă discuţia dincolo de perdea.

— Un nou război, o conflagraţie teribilă. Ţara mea ia deja parte la ea, iar a ta poate intra oricând în conflict. Juan Luis a făcut tot ce-a putut pentru ca Spania să stea deoparte, dar evenimentele arată că aşa ceva va fi, probabil, foarte greu. De aceea, am dori să contribuim pe toate căile la slăbirea presiunii pe care Germania o exercită asupra Spaniei. Dacă ne iese, ţara voastră nu va fi implicată în război, iar şansele noastre de a-l câştiga cresc.

Nu înţelegeam ce legătură avea munca mea cu toate acelea, dar n-am întrerupt-o.

— Juan Luis şi cu mine, a continuat, încercăm să ne convingem unii prieteni să colaboreze, în măsura posibilităţilor, cu noi. Din ministerul pe care îl conduce, el n-a reuşit să facă presiuni asupra guvernului, dar se pot face unele lucruri şi din afară.

— Ce fel de lucruri? Am întrebat cu un firicel de voce.

Nu aveam nici cea mai vagă idee despre ce-i trecea prin cap. Probabil că expresia mea i s-a părut amuzantă, fiindcă, în cele din urmă, a râs.

— *Don't panic, darling*. Nu te panica. Nu vorbim de pus bombe la ambasada germană sau de sabotat operaţiuni militare. Mă refer la discrete campanii de rezistenţă. Observaţie. Infiltrare. Culegere de date prin mici breşe *here and there*, pe ici, pe colo. Juan Luis şi cu mine suntem singuri în toată afacerea. Nu suntem un cuplu de idealişti în căutare de prieteni imprudenţi, pe care să-i implicăm într-un complot fantezist.

A umplut iar paharele şi a dat gramofonul şi mai tare. Am aprins alte două ţigări. S-a aşezat şi m-a pironit cu ochii ei senini. În jurul lor erau nişte cearcăne cenuşii, cum nu mai văzusem niciodată la ea.

— Încercăm să dăm o mână de ajutor la crearea în Madrid a unei reţele de colaboratori clandestini, asociaţi ai Serviciului Secret Britanic. Persoane fără nici-o legătură cu viaţa politică, diplomatică sau militară. Oameni prea puţin cunoscuţi care, sub aparenţa vieţii normale, să afle lucruri şi apoi să le transmită la SOE.

— Ce-i aia SOE? Am murmurat.

— Special Operations Executive. Un nou departament al Serviciului Secret, recent creat de Churchill, care se ocupă de război separat de agenţii operativi obişnuiţi. Racolează persoane din toată Europa. Să spunem că-i un serviciu de spionaj nu foarte ortodox. Nu foarte convenţional.

— Nu te înţeleg.

Vocea mea era doar o şoaptă.

Chiar nu pricepeam nimic. Serviciu Secret. Colaboratori clandestini. Agenţi operativi. Spionaj. Infiltrare. Nu auzisem în viaţa mea de toate astea.

— Mă rog, nu-ţi închipui că sunt obişnuită cu terminologia. Şi pentru mine totul e practic nou, am fost obligată să învăţ multe din mers. Cum ţi-am scris, în ultima vreme, Juan Luis s-a apropiat de ambasadorul nostru, Hoare. Iar acum, când are zilele numărate la minister, au hotărât să lucreze mână în mână. Dar Hoare nu controlează direct acţiunile Serviciului Secret la Madrid. Să spunem că le supervizează, că e ultimul responsabil de ele. Dar nu le coordonează personal.

— Dar cine o face?

Aşteptam să-mi spună că ea şi să-mi arate astfel că toate nu erau decât o glumă. Şi atunci aveam să râdem în hohote, să cinăm şi să dansăm la Villa Harris, în sfârşit, ca de atâtea alte ori. Dar nici vorbă.

— Alan Hillgarth, *our naval attache*, ataşatul naval al ambasadei noastre; el se ocupă de tot. E un om deosebit, marinar dintr-o familie cu veche tradiţie în Flotă, căsătorit cu o doamnă din înalta aristocraţie, şi ea implicată în această activitate. A sosit la Madrid odată cu Hoare pentru a prelua, sub acoperirea postului oficial, coordonarea secretă a activităţii lor desfăşurate de SOE şi SIS, Secret Intelligence Service.

SOE. Special Operations Executive. SIS. Secret Intelligence Scrvice. Totul îmi era la fel de străin. Am insistat să mă lămurească.

— SIS, Secret Intelligence Service, cunoscut şi ca M16, Directorate of Military Intelligence, Section 6: secţia 6 a spionajului militar, agenţia care se ocupă de operaţiunile Serviciului Secret în afara Marii Britanii. Activităţi de spionaj în teritorii nebritanice, ca să fim bine înţelese. Operează încă dinainte de primul război mondial, iar oamenii săi, care

lucrează sub acoperire diplomatică sau militară, se implică în mod normal în operaţiuni discrete, prin intermediul structurilor de putere deja existente, al unor persoane sau autorităţi influente în ţările unde acţionează. SOE, în schimb, e ceva nou. Mai riscant, fiindcă nu depinde doar de profesionişti, dar, tocmai de aceea, mult mai flexibil. Cum să-ţi spun, e un serviciu operativ de urgenţă pentru noul război. Deschis la colaborarea cu orice persoane care prezintă interes. Abia a fost înfiinţat, iar Hillgarth, care se ocupă de Spania, recrutează agenţi. Urgent. De aceea, contactează persoane în care are încredere şi care îl pot pune în legătură cu alţii care, la rândul lor, îl pot ajuta direct. Să spunem că Juan Luis şi cu mine facem parte din această categorie de intermediari. Hoare e încă nou-sosit, nu cunoaşte aproape pe nimeni. În timpul războiului civil, a fost viceconsul la Mallorca, dar şi el e nou la Madrid şi încă nu ştie pe ce teren înaintează. Lui Juan Luis, ministru şi anglofil declarat, şi mie, cetăţean britanic, nu ne-au cerut să ne implicăm direct; ştie că suntem prea cunoscuţi şi vom fi mereu suspecţi. Dar au recurs la noi, e adevărat, ca să le facilităm unele relaţii. Iar noi ne-am gândit la unii prieteni. Printre ei, şi la tine. De aceea am venit să te văd.

Am preferat să n-o întreb ce voia de la mine mai precis. Indiferent dacă aş fi făcut-o sau nu, tot avea să-mi spună, iar panica avea să fie aceeaşi, aşa că am umplut iar paharele. Dar shaker-ul era gol. Atunci m-am ridicat şi am căutat printre cutiile îngrămădite la perete. Toate erau prea grele pentru a le putea digera pe uscat. Am scos o sticlă cu ceva care s-a dovedit a fi whisky, am scos dopul şi am tras o duşcă lungă, direct din ea. Apoi i-am dat-o Rosalindei. M-a

imitat şi mi-a înapoiat-o. A continuat să vorbească. Între timp, eu am băut iar.

— Ne-am gândit că ai putea deschide un atelier la Madrid ca să coşi pentru soţiile unor înalţi demnitari nazişti.

Gâtul mi s-a strâns, duşca de whisky care o luase în jos mi s-a întors în gură şi a ieşit ca din puşcă, împroşcând totul. M-am şters cu dosul palmei pe faţă. Când, în sfârşit, am izbutit să articulez câteva vorbe, n-au ieşit decât patru.

— Sunteţi nebuni de legat.

S-a făcut că nu aude şi a continuat, imperturbabilă.

— Toate se îmbrăcau înainte la Paris, dar, din mai, de când armata germană a invadat Franţa, majoritatea caselor de *haute couture* s-au închis, foarte puţine mai lucrează în Parisul ocupat. Maison Vionet, Maison Chanel de pe Rue Chambon, magazinul Schiaparelli din Place Vendome, aproape toate casele mari au plecat.

Împreună cu nervii mei, cu cocteilurile şi înghiţiturile de whisky, referirile Rosalindei la saloanele de *haute couture* din Paris mi-au provocat brusc un hohot răguşit.

— Şi vrei ca eu să-i înlocuiesc la Madrid pe toţi aceşti croitori?

N-am izbutit s-o fac să râdă; a continuat să vorbească serios.

— Ai putea să încerci în felul tău şi la scară mică. E cel mai bun moment, pentru că nu există prea multe opţiuni: Parisul e **out of the question**, iar Berlinul, prea departe. Ori se îmbracă la Madrid, ori n-au să poarte modele noi în sezonul care începe, ceea ce pentru ele ar fi o tragedie, fiindcă esenţa existenţei lor e, în aceste zile, o foarte intensă viaţă socială. M-am informat: mai multe case de modă madrilene şi-au reluat activitatea şi se pregătesc

pentru toamnă. Se zvonea că Balenciaga o să-şi deschidă casa de modă anul acesta, dar n-a făcut-o. Iată cine are de gând să funcţioneze, a spus, scoţând o hârtie împăturită din buzunarul jachetei: Flora Villareal; Brigida, pe Şoseaua San Jeronimo, 37; Natalio, pe Lagasca, 18; Madame Raguette, pe Barbara de Braganza, 2; Pedro Rodriguez, pe Alcalá, 62; Cottet, pe Fernando VI, 8.

Unii îmi erau cunoscuţi, alţii nu. Doña Manuela ar fi trebuit să fie printre ei, dar Rosalinda n-o menţionase: poate că nu-şi redeschisese atelierul. Când a terminat de citit lista, a rupt-o în mii de bucăţele, pe care le-a pus în scrumiera plină cu mucurile ţigărilor.

— În ciuda eforturilor de a prezenta noi colecţii şi a oferi cele mai frumoase modele, toţi au, totuşi, aceeaşi problemă, sunt afectaţi de acelaşi handicap. Aşa că nici unuia nu-i va fi uşor să răzbească.

— Ce handicap?

— Lipsa de stofe; absoluta lipsă de materiale. Nici Spania, nici Franţa nu produc ţesături pentru asemenea rochii; fabricile care nu s-au închis acoperă simplele nevoi ale populaţiei sau ţes pentru front. Din bumbac fac uniforme; din in, bandaje: orice material are o destinaţie prioritară, mai presus de modă. Asta ai putea-o rezolva tu, luând cu tine ţesături din Tanger.

Aici se mai face comerţ, nu există probleme la import, ca în Peninsulă. Vin produse americane şi argentiniene, mai există încă pe stoc multe materiale din Franţa şi lâneturi englezeşti, mătăsuri indiene şi chinezeşti din anii trecuţi: poţi lua cu tine de toate. Şi, în caz că vei mai avea nevoie, găsim noi o cale să primeşti altele. Dacă pleci la Madrid cu ţesături şi idei şi dacă izbutesc să dau de veste prin relaţiile

mele, poţi deveni croitoreasa sezonului. Nu vei avea concurenţă, Sira; vei fi singura capabilă să le ofere tot ce vor: ostentaţie, lux, frivolitate absolută, ca şi cum lumea ar fi un salon de dans, şi nu sângerosul câmp de luptă în care chiar oamenii ăştia au transformat-o. Şi nemţoaicele o să vină cu toatele, ca vulturii, la tine.

— Dar au să mă asocieze cu tine, am spus, încercând să găsesc ceva de care să mă agăţ, pentru a nu mă lăsa implicată în acel plan nebunesc.

— Nici vorbă. N-are cine şi de ce s-o facă. Majoritatea nemţoaicelor sunt nou-venite la Madrid şi n-au nici-o legătură cu cele din Maroc; nimeni nu trebuie să ştie că noi două ne cunoaştem. Dar, desigur, experienţa cusutului pentru compatrioatele lor din Tetuan îţi va fi de mare ajutor; le cunoşti gusturile, ştii cum să le tratezi şi cum să te porţi cu ele.

În timp ce vorbea, am închis ochii, mărginindu-mă să dau din cap dintr-o parte într-alta. Pentru câteva clipe, m-am dus cu mintea la primele luni petrecute la Tetuan, la noaptea când Candelaria îmi arătase pistoalele şi-mi propusese să le vindem, ca să avem cu ce deschide atelierul. Senzaţia de panică era aceeaşi, scena, similară: două femei stăteau ascunse într-o odăiţă, una expunea un plan primejdios, elaborat cu conştiinciozitate, iar cealaltă, terorizată, refuza să-l accepte. Dar existau şi diferenţe. Mari diferenţe. Proiectul prezentat, de Rosalinda avea altă dimensiune.

Vocea ei m-a făcut să revin din trecut, să părăsesc mizerul dormitor din Strada Luneta şi să mă reinstalez în realitatea micii magazii din spatele tejghelei de la Dean's Bar.

— O să te facem celebră, avem mijloace. Am relaţii bune cu cercurile care ne interesează la Madrid, o să-ţi facem reclamă de la unul la altul, ca să fii cunoscută fără ca nimeni să facă vreo legătură între noi două. SOE va prelua toate cheltuielile iniţiale: chiria localului, instalarea atelierului şi investiţia iniţială în ţesături. Juan Luis va rezolva cheltuielile vamale şi-ţi va face rost de permise pentru aducerea mărfurilor de la Tanger în Spania; va trebui să fie o cantitate considerabilă, fiindcă, după ce el va pleca din minister, demersurile vor fi mult mai dificile. Tot câştigul afacerii va fi al tău. Voi face exact ce faci şi acum în Maroc, dar trebuie să fii atentă la ceea ce spun clientele germane sau chiar spanioloaicele care au legături cu puterea şi naziştii, vor fi şi ele foarte interesante, dacă reuşeşti să le atragi. Nemţoaicele sunt extrem de leneşe şi n-au ce face cu banii, atelierul tău ar putea deveni locul lor de întâlnire. Poţi afla unde se duc soţii lor, cu cine se întâlnesc, ce planuri au şi ce vizite primesc din Germania.

— Abia mă descurc în germană.

— Poţi comunica destul pentru ca ele să se simtă la largul lor cu tine. *Enough*.

— Abia dacă ştiu altceva decât numerele, saluturile, culorile, zilele săptămânii şi câteva fraze răzleţe, am stăruit.

— N-are importanţă, ne-am gândit şi la asta. Te-ar putea ajuta cineva. N-ar trebui decât să aduni informaţii şi să le trimiţi apoi la destinaţie.

— Cum?

A dat din umeri.

— Asta ar trebui să ţi-o spună Hillgarth, dacă până la urmă accepţi. Eu nu ştiu cum acţionează agenţii operativi; cred că vor concepe ceva specific pentru tine.

Am negat iar, dând din cap, de data asta ceva mai emfatic.

— Nu accept, Rosalinda.

— De ce nu? m-a întrebat prin fumul ţigării.

— De-aia, am spus tăios. De frică, *right*?

Acum vorbeam în şoaptă şi sigură pe mine. Muzica se sfârşise; nu se auzeau decât zgomotul acului care zgâria discul şi câteva glasuri şi hohote de după draperie.

— Tuturor ne e teamă, toţi suntem morţi de frică, a murmurat. Dar o asemenea explicaţie nu ajunge. Trebuie să ne implicăm, Sira. Trebuie să dăm o mână de ajutor. Tu, eu, toţi, fiecare după posibilităţi. Trebuie să oferim grăuntele nostru de nisip, pentru a opri nebunia.

— În plus, nu mă pot întoarce la Madrid. Am o serie de chestiuni de rezolvat. Ştii şi tu ce.

Denunţurile de pe vremea lui Ramiro nu erau încă rezolvate. La sfârşitul războiului vorbisem de vreo două ori despre ele cu comisarul Vázquez. El încercase să afle care era situaţia la Madrid, dar nu reuşise. „Totul e dat peste cap, lasă să mai treacă timpul, aşteaptă ca lucrurile să se liniştească”, îmi spunea. Iar eu, cum nu intenţionam să mă întorc, aşteptam. Rosalinda cunoştea situaţia, chiar eu îi povestisem despre ele.

— Ne-am gândit şi la asta. Ca şi la faptul că ai nevoie de o acoperire, să fii apărată pentru orice eventualitate. Ambasada noastră nu te-ar putea prelua în caz că ai avea o problemă, iar aşa cum stă treaba cum, chestiunea e

riscantă pentru o cetăţeană spaniolă. Dar Juan Luis a avut o idee.

Am vrut s-o întreb ce idee, dar n-am putut rosti nici-o vorbă. Nici n-a fost nevoie: m-a lămurit imediat.

— Îţi poate obţine un paşaport marocan.

— Un paşaport fals, am subliniat.

— Nu, *sweetie*, autentic. Încă are prieteni foarte buni în Maroc. Vei putea fi cetăţeană marocană în doar câteva ore. Cu alt nume, *obviously*.

M-am ridicat; îmi ţineam cu greu echilibrul. Printre bălţi de gin şi whisky, în creier îmi lipăiau, amestecate, toate cuvintele acelea atât de străine de mine: Serviciu Secret, agenţi, dispozitive. Nume fals, paşaport marocan. M-am sprijinit de perete şi am încercat să mă liniştesc.

— Rosalinda, nu. Te rog, opreşte-te. Nu pot să accept.

— Nu-i nevoie să iei o decizie acum. Gândeşte-te.

— N-am la ce să mă gândesc. Cât e ceasul?

S-a uitat la ceas; am încercat să mă uit şi eu la al meu, dar numerele păreau să mi se topească în faţa ochilor.

— Zece fără un sfert.

— Trebuie să mă întorc la Tetuan.

— Aranjasem să vină o maşină să te ia la zece, dar nu cred că poţi să mergi undeva. Rămâi să dormi la Tanger. Îţi comand eu o cameră la Minzah şi pun să fie anunţată mama ta.

Un pat în care să dorm, ca să uit toată acea discuţie sinistră, mi s-a părut oferta cea mai tentantă. Un pat mare, cu cearşafuri albe, într-o cameră frumoasă, unde să mă trezesc a doua zi, pentru a descoperi că întâlnirea mea cu Rosalinda fusese un coşmar. Unul extravagant, ivit din

neant. Luciditatea s-a ivit brusc, din cine ştie ce cotlon ascuns al creierului.

— Mama nu poate fi anunţată. Doar ştii că nu avem telefon.

— O să pun pe cineva să-l sune pe Felix Aranda, are să-i spună el. Şi voi avea grijă ca mâine dimineaţă să fii luată şi dusă la Tetuan.

— Şi tu unde ai să dormi?

— În casa unor prieteni englezi, pe Rue de Hollande. Nu vreau să ştie nimeni că sunt la Tanger. M-au adus cu maşina, direct de la reşedinţa lui, nici n-am pus piciorul în stradă.

A tăcut câteva clipe, apoi a vorbit mai încet. Mai încet şi mai apăsat.

— Lucrurile evoluează foarte urât pentru Juan Luis şi pentru mine, Sira. Suntem permanent urmăriţi.

— De cine? am întrebat cu glas răguşit.

A zâmbit trist, cu jumătate de gură.

— De toţi. De poliţie. De Gestapo. De Falangă. Spaima s-a prăvălit din mine sub chipul unei întrebări abia şoptite cu glas catifelat.

— Şi pe mine au să mă supravegheze?

— Nu ştiu, *darling*, habar n-am.

Zâmbea din nou, de data asta cu toată gura. Dar o urmă de neplăcere îi mai atârna totuşi în colţul buzelor.

37

Cineva a bătut la uşă şi a intrat nemaiaşteptând invitaţia. Cu ochii încă închişi, am distins în penumbră o cameristă în uniformă, cu o tavă în mâini. A pus-o într-un loc unde n-o vedeam şi a tras draperiile. Camera s-a umplut brusc de lumină, iar eu mi-am tras plapuma peste cap. Deşi aceasta atenua volumul sunetelor, urechile mi s-au umplut de mici semnale care îmi permiteau s-o urmăresc pe nouvenită. Porţelanul ceştii se lovea de farfurie, cafeaua fierbinte clipocea, curgând din cafetieră, cuţitul întindea untul pe o felie de pâine prăjită. Când totul a fost gata, s-a apropiat de pat.

— Bună dimineaţa, domnişoară. Micul dejun e gata. Trebuie să vă treziţi, peste o oră vă va aştepta o maşină la intrare.

Am mormăit. Voiam să-i spun: „Mulţumesc, am priceput, lasă-mă în pace”. Dar fata n-a înţeles că voiam să mai dorm şi nu mi-a dat atenţie.

— Mi-au cerut să nu plec până nu vă daţi jos din pat.

Vorbea cu accent spaniol. Tangerul se umpluse de republicani la sfârşitul războiului, provenea probabil dintr-o asemenea familie. Am bombănit din nou şi m-am întors pe partea cealaltă.

— Domnişoară, treziţi-vă, vă rog. Vi se răcesc cafeaua şi pâinea prăjită.

— Cine te-a trimis? am iscodit-o, cu capul tot în ascunzătoare.

Vocea părea să-mi iasă dintr-o peşteră, poate din pricina barierei de puf şi pânză ce mă separa de exterior, poate cu efect al catastrofalei nopţi anterioare. De cum am vorbit, mi-am dat seama ce ridicolă eram. Cum putea şti fata cine o trimisese la mine? Eu, în schimb, nu aveam nici cea mai mică îndoială.

— Mi-au dat ordin de la bucătărie, domnişoară. Sunt camerista etajului.

— Bine, poţi să pleci.

— Nu înainte de a vă da jos din pat.

Era îndărătnică tânăra cameristă, avea perseverenţa celui care ştie bine ce i s-a poruncit. Am scos capul, în fine, şi mi-am îndepărtat părul de pe faţă. Am dat cearşaful la o parte şi am văzut că purtam o cămaşă de noapte străină, de culoarea piersicii. Tânăra mă aştepta cu halatul garniturii în mâini; m-am gândit să n-o întreb de unde erau,

ce ştia ea? Am intuit că, într-un fel sau altul, Rosalinda aranjase ca ambele să ajungă în camera mea. Dar nu aveam papuci, aşa că m-am dus, desculţă, la măsuţa rotundă pe care aştepta micul dejun. Stomacul l-a întâmpinat cu un ghiorţăit.

— Doriţi lapte, domnişoară? a întrebat, în timp ce mă aşezam.

Am aprobat, dând doar din cap: aveam gura plină cu pâine prăjită. Mi-era o foame de lup, şi mi-am amintit că seara trecută nu cinasem.

— Dacă vreţi, vă pregătesc baia.

Am consimţit din nou, în timp ce mestecam, şi după câteva secunde am auzit apa curgând şuvoi din robinete. Fata a revenit în cameră.

— Poţi pleca, mulţumesc. Spune-le celor care te-au trimis că m-am trezit.

— Mi-au spus să vă iau rochia şi s-o calc în timp ce mâncaţi.

Am mai muşcat o dată din felia de pâine prăjită şi am consimţit iar pe tăcute. Ea mi-a strâns hainele căzute în dezordine pe un fotoliu mic.

— Domnişoara mai doreşte ceva? a întrebat înainte de a ieşi.

Cu gura încă plină, am dus un deget la tâmplă, simulând fără să vreau o lovitură de glonte. M-a privit, speriată, şi mi-am dat seama că era o copilă.

— Ceva pentru durere de cap, am lămurit-o după ce am înghiţit.

Cu un gest emfatic, mi-a arătat că a înţeles şi a şters-o fără altă vorbă, fiindcă voia să fugă cât mai repede posibil din camera unei asemenea nebune.

Am terminat pâinea prăjită, sucul de portocale, două cornuri şi o brioşă. Mi-am mai turnat cafea şi, ridicând cana cu lapte, am atins cu dosul mâinii plicul rezemat de un mic vas cu câţiva trandafiri albi. Mi s-a părut că mă curentează, dar nu l-am luat. Deşi nu scria nimic pe el, nici-o literă, ştiam că era pentru mine şi de la cine era. Mi-am terminat cafeaua şi m-am dus în baia plină de aburi. Am închis robinetele, încercând să-mi disting chipul în oglindă. Era atât de aburită, că a trebuit s-o şterg cu prosopul ca să mă pot vedea. „Dezastruos” a fost singurul cuvânt care mi-a venit în minte privindu-mi imaginea. M-am dezbrăcat şi am intrat în apă.

Când am ieşit, rămăşiţele micului dejun dispăruseră, iar uşa balconului era larg deschisă. Palmierii din grădină, marea şi imensul cer albastru al Strâmtorii râvneau, parcă, să-mi intre în odaie, dar nu le-am dat aproape nici-o atenţie, atât eram de grăbită. La picioarele patului am găsit hainele călcate: rochia, combinezonul şi ciorapii de mătase, toate gata să se întoarcă la mine. Iar pe noptieră, pe o tăviţă de argint, o garafă cu apă, un pahar şi un tub de Opalidon. Am luat două pastile odată; m-am gândit mai bine şi am mai luat una. M-am reîntors în baie şi mi-am strâns părul umed într-un conci pe ceafă. M-am machiat puţin, nu aveam la mine decât pudriera şi un ruj. Apoi m-am îmbrăcat. „Gata”, am murmurat în aer. Dar m-am corectat imediat. „Aproape gata.” Lipsea un mic detaliu. Mă aştepta pe masa unde luasem micul dejun în urmă cu o jumătate de oră: plicul de culoare crem fără un destinatar vizibil. Am oftat şi, luându-l cu două degete, l-am pus în buzunar fără să mă mai uit la el.

Am plecat. Lăsam acolo o cămaşă de noapte străină şi urma trupului meu printre cearşafuri. Teama n-a vrut să rămână, m-a însoţit.

— Nota domnişoarei e plătită, vă aşteaptă o maşină, mi-a zis discret şeful recepţiei.

Nu ştiam nici vehiculul, nici şoferul, dar n-am întrebat al cui era primul şi pentru cine lucra al doilea. M-am aşezat în spate şi, fără o vorbă, i-am lăsat pe amândoi să mă ducă acasă.

Mama nu m-a întrebat nici cum fusese petrecerea, nici unde îmi petrecusem noaptea. Am presupus că mesagerul din noaptea anterioară fusese atât de convingător, încât nu se îngrijorase. Chiar dacă a văzut că arătam rău, n-a părut intrigată. A ridicat doar privirea de la rochia pe care o monta şi m-a salutat. Fără efuziuni, fără supărare. Neutră.

— Ni s-a terminat şiretul de mătase, a anunţat. Doamna de Aracama vrea să-i mutăm proba de joi pe vineri, iar Frau Langenheim vrea să-i modificăm fusta de la rochia de şantung.

Continua să coasă, comentând ultimele întâmplări, aşa că am pus un scaun în faţa ei şi m-am aşezat atât de aproape, că genunchii aproape ni se atingeau. A început să-mi spună ceva despre primirea unor bucăţi de satin pe care le comandasem în urmă cu o săptămână. N-am lăsat-o să termine.

— Se doreşte să mă întorc la Madrid şi să lucrez pentru englezi; să furnizez informaţii despre nemţi. Să le spionez soţiile, mamă.

S-a oprit cu mâna dreaptă ridicată, lăsând acul în material. Fraza a rămas în aer, gura deschisă. Nemişcată, a

ridicat ochii pe deasupra micilor ochelari pe care îi folosea la cusut şi m-a pironit cu o privire deconcertată.

N-am continuat să vorbesc imediat. Am tras mai întâi aer în piept şi am expirat de două ori: cu putere, din plin, de parcă nu puteam respira.

— Se spune că Spania e plină de nazişti, am continuat. Englezii au nevoie de oameni care să-i informeze ce fac nemţii: cu cine se întâlnesc, unde, când, cum. S-au gândit să-mi deschidă un atelier unde să cos pentru nevestele lor, iar apoi să le povestesc ce văd şi ce aud.

— Şi tu ce-ai răspuns?

Vocea i-a fost, ca şi a mea, abia o şoaptă.

— Că nu. Că nu pot, că nu vreau. Că mi-e bine aici, cu tine. Că n-am niciun interes să mă întorc la Madrid. Dar m-au rugat să mă mai gândesc.

Tăcerea s-a întins în încăpere, printre stofe, manechine şi papiote, punând stăpânire pe mesele de lucru.

— Şi asta ar ajuta Spania să nu intre iar în război? a întrebat în cele din urmă.

Am dat din umeri.

— În principiu, totul poate ajuta sau, cel puţin, asta se crede, am spus, nu prea convinsă. Sunt interesaţi să organizeze o reţea de informatori clandestini. Englezii vor ca noi, spaniolii, să stăm departe de tot ce se petrece în Europa, să nu ne aliem cu nemţii şi să nu intervenim; spun că aşa ar fi cel mai bine pentru toţi.

A lăsat capul în jos, privindu-şi concentrat lucrul. N-a zis nimic câteva clipe; gânditoare, medita fără grabă şi mângâia ţesătura cu buricul degetului mare. În sfârşit, a ridicat ochii şi şi-a scos încet ochelarii.

— Vrei sfatul meu, fetiţo? a întrebat.

Am făcut un gest limpede cu bărbia. Da, fireşte că-i voiam sfatul: trebuia să-mi confirme că refuzul meu era rezonabil, voiam să aud din gura ei că acel plan vădea o mare lipsă de bun-simţ. Voiam să redevină mama dintotdeauna, care să mă întrebe cine mă credeam eu ca să mă joc de-a agenţii secreţi. Am vrut s-o văd din nou pe Dolores cea fermă din copilărie: femeia prudentă şi hotărâtă, care ştia mereu ce-i bine şi ce-i rău. Cea care mă crescuse, croindu-mi drumul drept, de la care într-o zi mă abătusem. Dar lumea se schimbase nu numai pentru mine: şi cusăturile pe care le făcea mama erau acum altele.

— Du-te cu ei, fata mea. Ajută, colaborează. Biata noastră Spanie nu poate intra în alt război, nu mai are puteri.

— Dar, mamă...

Nu m-a lăsat să continui.

— Tu, Sira, nu ştii ce-i războiul. Nu te-ai trezit de la o zi la alta în răpăit de mitraliere şi bubuit de mortiere. N-ai mâncat linte cu viermi lună de lună, n-ai trăit iarna fără pâine, fără cărbuni şi fără geamuri la ferestre. N-ai convieţuit cu familii distruse şi copii flămânzi. N-ai văzut ochi plini de ură, de teamă sau de amândouă deodată. Spania e la pământ, nimeni nu mai are putere să retrăiască acelaşi coşmar. Tot ce mai putem face e să ne plângem morţii şi să mergem târâş-grăpiş înainte cu puţinul care ne-a mai ramas.

— Dar..., am insistat.

M-a întrerupt din nou. Fără să ridice glasul, dar categorică.

— În locul tău, i-aş ajuta pe englezi, aş face tot ce mi-ar cere. Ei acţionează în propriul lor folos, să n-ai nici-o îndoială: fac totul pentru patria lor, nu pentru a noastră. Dar, dacă beneficiul lor e şi al nostru, să-i ajute Dumnezeu. Presupun că te-au rugat prin prietena ta, Rosalinda.

— Ieri am stat de vorbă ceasuri la rând; azi-dimineaţă mi-a lăsat o scrisoare, încă n-am citit-o. Presupun că-s instrucţiuni.

— Peste tot se aude că Beigbeder al ei va fi scos peste patru zile din minister. Se pare că tocmai din pricina prieteniei cu englezii. Îmi închipui că nu-i străin de toate astea.

— Ideea e a amândurora, am confirmat.

— Păi, n-ar fi stricat să se fi străduit la fel ca să ne scape şi de celălalt război, în care tocmai ei ne-au băgat, dar ce-a fost a fost şi n-avem ce face, acum trebuie să ne gândim la viitor. Cum vrei, fetiţo. Mi-ai cerut un sfat, ţi l-am dat; cu inima îndurerată, dar convinsă că aşa vei fi responsabilă. Şi pentru mine va fi greu: dacă pleci, iar am să fiu singură şi iar n-am să ştiu nimic de tine. Dar cred că da, trebuie să pleci la Madrid. Am să rămân aici şi voi face atelierul să meargă înainte. Am să caut pe cineva care să mă ajute, să nu-ţi faci griji. Şi când totul se va sfârşi, Dumnezeu va hotărî.

Nu i-am putut răspunde. Nu mai aveam nici-o scuză. Am hotărât să plec, să ies în stradă, să iau aer. Trebuia să mă gândesc.

38

La amiaza unei zile de la mijlocul lui septembrie, am intrat în hotelul Palace cu paşi siguri, ca atunci când jumătate din viaţă ţi-ai plimbat tocurile prin holurile celor mai bune hoteluri de pe planetă. Purtam un taior din lână groasă de culoarea sângelui şi părul proaspăt tuns până la umeri. Pe cap, o pălărie sofisticată de fetru cu pene, recent ieşită din atelierul condus de Madame Boissenet la Tanger: o adevărată *piece de resistence*, cum li se spunea pe atunci, după spusele ei, pălăriilor purtate de doamnele

elegante din Franţa ocupată. Îmi completasem ţinuta cu pantofi, din piele de crocodil, înalţi cât o schelă, cumpăraţi din cel mai bun *boutique* de pe Boulevard Pasteur. În mână ţineam o poşetă asortată şi o pereche de mănuşi din piele de căprioară, *gris-perle*. Două sau trei capete s-au întors după mine când am trecut. Nu m-am emoţionat.

În spatele meu, un hamal ducea un *necessaire*, două valize Goyard şi câteva cutii cu pălării. Restul bagajelor, uneltele şi ţesăturile aveau să sosească a doua zi, după ce urmau să treacă Strâmtoarea fără probleme; cum să aibă probleme, cu permisele de trecere prin vamă ştampilate şi răsştampilate, purtând timbrele cele mai oficiale din tot universul, prin amabilitatea Ministerului spaniol de Externe. Dar eu sosisem cu avionul, zburând pentru prima oară în viaţă. De la aerodromul Sania Ramei la Tablada, în Sevilla; de la Tablada la Barajas. Plecasem din Tetuan cu actele mele spaniole, pe numele Sira Quiroga, dar cineva măsluise lista de pasageri ca să nu figurez pe ea cu acest nume. În cursul zborului, mi-am tăiat vechiul paşaport fâşii-fâşiuţe cu forfecuţa din trusa de urgenţă şi le-am înnodat într-o batistă: la urma urmelor, era un document al Republicii, n-avea să-mi mai servească la nimic în Noua Spanie. Am aterizat la Madrid cu un splendid paşaport marocan. Lângă fotografie, domiciliul din Tanger şi noua identitate: Arish Agoriuq. Ciudat? Nu tocmai. Erau pronumele şi numele mele dintotdeauna, dar citite de-andărătelea. Şi cu *h*-ul pe care vecinul Felix îl adăugase când îmi începusem afacerea la Tanger. Nu erau deloc nume arăbeşti, dar sunau ciudat şi nu aveau să trezească bănuieli la Madrid, unde nimeni nu avea habar de numele oamenilor de pe pământurile africane şi de cum cântau ei pasodoble.

În zilele dinaintea plecării, urmasem textual toate instrucţiunile din lunga scrisoare a Rosalindei. Contactasem persoanele indicate pentru obţinerea noii identităţi. Alesesem cele mai bune ţesături din magazinele sugerate şi cerusem să fie trimise împreună cu facturile corespunzătoare la o adresă locală despre care n-am aflat niciodată a cui era. M-am dus din nou la barul lui Dean şi am cerut un *bloody Mary*. Dacă luam o hotărâre negativă, trebuia să comand o limonadă. Barmanul m-a servit impasibil. Fără chef parcă, a comentat câteva aparente banalităţi: că furtuna de noaptea trecută distrusese un parasolar, că nava Jason, sub pavilion american, sosea vinerea viitoare la zece dimineaţa cu mărfuri englezeşti. Vorbele lui inofensive mi-au oferit datele de care aveam nevoie. La ora precizată, m-am dus în acea vineri la Legaţia Americană din Tanger, un palat maur mic şi frumos din inima *medinei*. I-am cerut soldatului care controla vizitatorii să-l văd pe domnul Jason. A ridicat receptorul greu al interfonului şi a anunţat în engleză că musafira sosise. A primit un ordin şi a închis. M-a invitat într-un patio arăbesc, înconjurat de arcade văruite. Acolo m-a primit un funcţionar care, sprinten şi aproape pe muteşte, m-a condus printr-un labirint de coridoare, scări şi galerii până la o terasă albă din zona cea mai înaltă a edificiului.

— Mr. Jason, a spus simplu, arătându-mi un bărbat din fundul acoperişului-terasă.

Şi imediat s-a făcut nevăzut, mergând pe scări în jos.

Avea sprâncene foarte stufoase şi nu se numea Jason, ci Hillgarth. Alan Hillgarth, ataşatul naval al ambasadei britanice din Madrid, care coordona activităţile desfăşurate de Serviciul Secret în Spania. Avea faţa latră, fruntea înaltă,

iar părul închis la culoare îi era dat pe spate şi uns cu briantină. În timp ce se apropia, i-am observat costumul de alpaca cenuşie, a cărui calitate se intuia de la distanţă. Mergea sigur de sine, cu o servietă din piele neagră în mâna stângă. S-a prezentat, mi-a strâns mâna şi m-a invitat să admir câteva clipe panorama. Impresionantă, fără îndoială. Portul, golful, întreaga strâmtoare şi o fâşie de pământ în fundal.

— Spania, m-a anunţat, arătând spre orizont. Atât de aproape şi, totuşi, atât de departe. Ne aşezăm?

A arătat o bancă de fier forjat, pe care ne-am aşezat. Din buzunarul sacoului a scos un pachet metalic cu ţigări Craven A. Am acceptat una şi am fumat amândoi, privind marea. Abia dacă se auzeau zgomotele din apropiere şi, din când în când, sunetele stridente ale pescăruşilor ce survolau plaja.

— La Madrid totul e practic pregătit pentru sosirea dumitale, a zis.

Vorbea o spaniolă excelentă. N-am răspuns, nu aveam nimic de spus; voiam doar să-i aud instrucţiunile.

— Am închiriat un apartament pe Strada Nuñez de Balboa, ştii unde?

— Da. Am lucrat o vreme în apropiere.

— Doamna Fox se va ocupa să-l mobileze şi să-l pregătească.

— Înţeleg.

— Ştiu că ea te-a pus la curent, dar trebuie să ţi-o reamintesc şi eu. Colonelul Beigbeder şi doamna Fox sunt într-o situaţie extrem de delicată. Aşteptăm cu toţii ca el să fie revocat; se pare că această pierdere, regretabilă pentru guvernul nostru, va avea loc curând. Pentru moment,

domnul Serrano Súñer, ministru pentru Relaţiile cu Guvernul, tocmai a plecat la Berlin: se va întâlni întâi cu Von Ribbentrop, omologul lui Beigbeder, apoi cu Hitler. Faptul că tocmai ministrul de Externe spaniol nu ia parte la această misiune şi rămâne la Madrid e semnificativ pentru fragilitatea statutului său actual. Între timp, atât colonelul, cât şi doamna Fox colaborează cu noi, facilitându-ne contacte foarte interesante, fireşte că totul e clandestin. Amândoi sunt îndeaproape urmăriţi de agenţi care aparţin unor anumite corpuri prietene, dacă îmi îngădui acest eufemism.

— Gestapoul şi Falanga, am precizat, amintindu-mi vorbele Rosalindei.

— Văd că eşti informată. Chiar aşa. N-am vrea să ţi se întâmple acelaşi lucru, deşi nu-ţi garantez că îl vom putea evita. Dar nu te speria înainte de vreme. La Madrid toată lumea urmăreşte pe toată lumea: toţi sunt suspecţi de ceva, nimeni nu se încrede în nimeni, dar, din fericire pentru noi, răbdarea nu dă pe-afară: toţi par foarte grăbiţi, aşa că, dacă nu dau de ceva interesant în câteva zile, îşi uită ţelul şi trec la următorul. Dar, dacă te simţi urmărită, informează-ne şi vom încerca să aflăm despre cine-i vorba. Mai ales, nu-ţi pierde calmul. Nu încerca să-i pui pe drumuri greşite, mişcă-te cu naturaleţe şi nu te enerva, mă înţelegi?

— Cred că da, am spus, fără să par prea convinsă.

— Doamna Fox, a continuat, schimbând vorba, face tot ce poate pentru a-ţi anunţa din timp sosirea, cred că ţi-a găsit deja unele potenţiale cliente. De aceea, şi ţinând seama că toamna vine practic peste noi, ar fi oportun să te instalezi cât mai repede la Madrid. Când crezi că o vei face?

— Când spuneţi.

— Îţi mulţumesc pentru disponibilitate. Ne-am luat libertatea de a-ţi cumpăra un bilet de avion pentru marţea viitoare, ţi se pare potrivit?

Pe ascuns, mi-am pus mâinile pe genunchi: mă temeam să nu tremur.

— Am să fiu gata.

— Minunat. Înţeleg că doamna Fox ţi-a vorbit deja de scopul misiunii.

— Mai mult sau mai puţin.

— Ei bine, am să-ţi dau mai multe detalii. La început, avem nevoie să ne trimiţi rapoarte periodice despre anumite doamne din colonia germană şi alte câteva spaniole care, suntem convinşi, îţi vor deveni curând cliente. Cum ţi-a spus şi prietena dumitale, doamna Fox, lipsa de materiale le preocupă serios pe croitoresele spaniole şi ştim din surse directe că anumite doamne din Madrid sunt dornice să dea de cineva care le-ar putea ajuta şi cu confecţionatul, şi cu materialele. Aici intri dumneata în joc. Dacă nu greşim, colaborarea dumitale va fi de mare interes pentru noi, deoarece acum contactele noastre cu puterea germană din Madrid sunt nule, iar cu cea spaniolă aproape inexistente, cu excepţia colonelului Beigbeder, însă şi cu el doar pentru scurt timp, mă tem. Dorim să ne furnizezi informaţii mai ales despre mişcările coloniei naziste rezidente la Madrid şi ale unor spanioli care sunt în legătură cu ea. Sub nici-o formă nu putem urmări separat pe fiecare; credem că ne putem face o idee despre legăturile, relaţiile şi activităţile lor prin intermediul soţiilor şi prietenelor lor. Până aici e limpede?

— Cât se poate de limpede, da.

— Suntem foarte interesaţi să cunoaştem dinainte agenda socială a celor ce alcătuiesc comunitatea germană din Madrid ce organizează, cu ce spanioli şi compatrioţi germani au relaţii, unde se întâlnesc şi cât de des. În general, mare parte din activitatea lor strategică se desfăşoară mai curând în cadrul evenimentelor sociale private decât al muncii, să spunem, de birou, şi am dori să infiltrăm acolo oameni de încredere. La acestea, naziştii obişnuiesc să vină însoţiţi de soţii sau prietene, care se presupune că trebuie să fie îmbrăcate cum se cuvine. Să sperăm deci că vei putea obţine informaţii anticipate cu privire la ocaziile unde se vor mândri cu creaţiile dumitale. Crezi că va fi posibil?

— Da, e normal ca clientele să comenteze mai ales aşa ceva. Problema este că germana mea e precară.

— Ne-am gândit deja la asta. Am prevăzut un mic ajutor. După cum ştii, colonelul Beigbeder a fost câţiva ani la rând ataşat militar la Berlin. La ambasadă lucrau pe atunci ca bucătari doi soţi care aveau două fete; se pare că domnul Beigbeder s-a purtat foarte frumos cu ei, i-a ajutat într-o serie de chestiuni, s-a ocupat de educaţia fetelor, ce mai, au avut o relaţie cordială, întreruptă doar de plecarea lui în Maroc. Ei bine, aflând că fostul ataşat a fost numit ministru, această familie, reîntoarsă deja în Spania de câţiva ani, l-a contactat şi i-a cerut din nou ajutorul. Mama a murit înainte de război, iar tatăl suferă de astm cronic şi abia umblă prin casă; n-are nici-o simpatie politică recunoscută, ceea ce ne convine foarte mult. Aşadar, tatăl l-a rugat pe Beigbeder să le caute de lucru fetelor, iar noi o să le oferim acum, dacă accepţi. Tinerele au şaptesprezece şi nouăsprezece ani, înţeleg şi vorbesc fluent germana. Nu

le cunosc personal, dar doamna Fox s-a întâlnit cu ele acum câteva zile şi a fost foarte mulţumită. M-a rugat să-ţi spun că, avându-le în casă, nu vei duce lipsa Jamilei. Habar n-am cine-i Jamila, dar sper că înţelegi mesajul.

Am zâmbit pentru prima oară de la începutul convorbirii.

— De acord. Dacă doamna Fox le consideră acceptabile, sunt de acord. Ştiu să coasă?

— Cred că nu, dar te pot ajuta să ţii casa, şi le-ai putea da câteva lecţii de cusut. În orice caz, e foarte important să înţelegi că tinerele nu trebuie să ştie ce activitate clandestină desfăşori, aşa că va trebui să faci cum vei şti mai bine pentru ca ele să te ajute, dar fără să laşi vreodată să se întrevadă ce te interesează când le rogi să-ţi traducă ceea ce nu reuşeşti să înţelegi. Încă o ţigară?

A scos din nou pachetul de Craven A, iar eu am mai acceptat una.

— Mă descurc, nu vă faceţi griji, am spus după ce am tras pe îndelete din ţigară.

— Atunci, să continuăm. Aşa cum ţi-am spus, suntem foarte interesaţi să fim la curent cu viaţa socială a naziştilor din Madrid. Dar mai vrem să le cunoaştem şi mişcările şi contactele cu Germania: dacă se duc în ţara lor şi în ce scop; dacă primesc vizite, cine îi vizitează, cum au de gând să-şi primească oaspeţii... În fine, orice fel de informaţii interesante pentru noi.

— Şi ce va trebui să fac cu aceste informaţii, dacă le obţin?

— Ne-am gândit mult cum ne vei transmite datele pe care ai să reuşeşti să le afli şi credem că am găsit o soluţie pentru început. Poate că nu-i definitivă, dar considerăm că

merită s-o încercăm. SOE foloseşte mai multe sisteme de codificare, cu diferite nivele de siguranţă. Totuşi, mai devreme sau mai târziu, nemţii le descoperă. E foarte comună folosirea codurilor bazate pe opere literare; poeme, mai ales. Yeats, Miltofy Byron, Tennyson. Ei bine, o să încercăm ceva cu totul diferit. Ceva mult mai simplu şi totodată mai potrivit pentru dumneata. Ştii ce-i alfabetul morse?

— Cel folosit la telegrame?

— Exact. E un cod de reprezentare a literelor şi numerelor prin semnale intermitente; auditive, în general. Ele au, totuşi, şi o reprezentare grafică foarte simplă, printr-un sistem de puncte şi liniuţe orizontale. Uite.

A scos din servietă un plic de mărime mijlocie şi, din el un soi de şablon din carton. Literele alfabetului şi numerele de la zero la nouă erau aşezate pe două coloane. Lângă fiecare dintre ele apărea combinaţia de puncte şi linii corespunzătoare.

— Închipuieşte-ţi acum că vrei să transcrii un cuvânt oarecare: Tanger, de pildă. Fă-o cu glas tare.

M-am uitat pe tabel şi am spus numele codificat.

— Linie. Punct linie. Linie punct. Linie linie punct. Punct linie punct.

— Perfect. Şi acum vizualizează-l. Nu, pune-l pe hârtie. Ia asta, a zis, scoţând un pix de argint din buzunarul interior al sacoului. Chiar aici, pe plic.

Am transcris cele şase litere, citind din nou de pe tabel:

— Minunat. Acum priveşte cu atenţie. Îţi aminteşte de ceva? De ceva familiar?

M-am uitat la rezultat. Am zâmbit. Fireşte. Fireşte că mi-era familiar. Cum să nu-mi fi fost familiar ceva ce făceam dintotdeauna?

— Seamănă cu un tighel, am spus încet.

— Exact, a încuviinţat. Chiar aici voiam să ajung. Stai să vezi, am vrea ca toate informaţiile pe care va trebui să ni le transmiţi să le cifrezi în acest sistem. Evident, va trebui să-ţi îmbunătăţeşti capacitatea de sinteză, pentru a putea spune ceea ce vrei cu cel mai mic număr de cuvinte posibil, altfel fiecare secvenţă ar fi interminabilă. Şi vreau să le transcrii în aşa fel încât la sfârşit să pară un tipar de croitorie, o schiţă sau ceva de genul ăsta: orice se poate asocia cu o croitoreasă fără să trezească nici cea mai mică bănuială. Nu-i nevoie să fie real, ci doar să pară real, mă înţelegi?

— Cred că da.

— Bine, atunci să facem o încercare.

A scos din servietă un dosar plin cu foi de hârtie albă; a luat una, a închis dosarul şi l-a pus pe suprafaţa de piele.

— Imaginează-ţi că mesajul e „Cină la reşedinţa baronesei de Petrino[56] pe 5 februarie la ora 8. Va participa contesa de Ciano cu soţul”. Te lămuresc mai târziu cine sunt aceste persoane, nu-ţi face griji. Mai întâi trebuie să elimini orice cuvânt superfluu: articole, prepoziţii etc. Astfel, scurtăm considerabil mesajul. Uite: „Cină reşedinţă baroneasa Petrino 5 februarie 8 seara. Participă contesa Ciano şi soţul”. Din 19 cuvinte am trecut la 13, făcând mare

56 Personaj istoric real, Elena Petrino Borkowska, născută, se pare, Aglae Kreicher, în Bucovina, a fost soţia lui Josef Hans Lazar, ataşat de presă şi propagandă al Ambasadei germane în Spania, care a făcut, cu siguranţă, spionaj în această ţară.

economie. Iar acum, după ce am renunţat la cuvintele inutile, vom inversa ordinea. În loc să transcriem codul de la stânga la dreapta, cum se obişnuieşte, o s-o facem de la dreapta la stânga. Şi vei începe întotdeauna de la unghiul din dreapta jos al suprafeţei pe care lucrezi, în sens ascendent. Imaginează-ţi un ceas care arată patru fără douăzeci; apoi închipuieşte-ţi că minutarul începe să dea înapoi, mă urmăreşti?

— Da; lăsaţi-mă să încerc, vă rog.

Mi-a dat dosarul; l-am pus pe genunchi. Am luat pixul şi am desenat o formă aparent amorfă, care acoperea cea mai mare parte a hârtiei. Circulară pe o parte, dreaptă la capete.

Imposibil de ghicit de un ochi neantrenat.

— Ce-i asta?

— Aşteptaţi, am spus, fără să ridic privirea.

Am terminat de schiţat figura, am înfipt mina în interiorul unghiului din dreapta jos al suprafeţei şi, paralel cu conturul, am transcris literele cu semne morse, înlocuind punctele cu linii scurte. Linie lungă, linie scurtă, din nou linie lungă, acum două scurte. Când am terminat, tot perimetrul interior al siluetei era însoţit de ceea ce părea un tighel inocent.

— Gata? a întrebat.

— Încă nu.

Din trusa micuţă pe care o aveam mereu în poşetă am scos o forfecuţă şi am decupat forma, cu o margine de doar un centimetru în jur.

— Aţi spus că vreţi ceva asociabil cu o croitoreasă, nu? am zis, dându-i hârtia. Asta e: tiparul unei mâneci bufante. Cu mesajul în interior.

Linia dreaptă a buzelor lui strânse s-a transformat încetul cu încetul într-un zâmbet uşor.

— Fantastic, a murmurat.

— Pot face tiparele multor piese când comunic cu dumneavoastră. Mâneci, şorţuri, gulere, corsaje, manşete, feţe; va depinde de lungimea mesajului. Pot face atâtea forme câte mesaje va fi nevoie să trimit.

— Fantastic, fantastic, a repetat pe acelaşi ton, continuând să ţină bucata de hârtie între degete.

— Şi acum va trebui să-mi spuneţi cum vă vor parveni.

Mi-a mai privit câteva clipe opera, cu o uşoară uimire. A pus-o, în sfârşit, în servietă.

— De acord, să continuăm. În caz că nu există vreo oprelişte, vrem să ne transmiţi informaţii de două ori pe săptămână. În principiu, miercurea la unu după-amiază şi sâmbăta dimineaţa. Ne-am gândit la două locuri diferite, ambele publice. Şi să nu ai niciun contact cu cel care le va ridica.

— Nu veţi fi dumneavoastră acela?

— De câte ori voi putea evita acest lucru, nu. Şi, mai ales, nu de la locul destinat mesajelor de miercuri. Ar fi foarte greu: vorbesc de salonul de coafură al Rosei Zavalu, de lângă hotelul Palace. E cel mai bun salon de acest gen din Madrid sau, cel puţin, cel mai vestit printre străinele şi spanioloaicele cele mai distinse. Va trebui să devii clienta lui asiduă şi să-l vizitezi regulat. În realitate, e foarte de dorit să-ţi umpli viaţa cu rutine, astfel încât mişcările să-ţi fie foarte previzibile şi să pară întru totul naturale. În acest salon e o încăpere chiar în dreapta intrării, unde clientele lasă genţi, pălării şi paltoane. Un perete e total acoperit cu

mici dulapuri individuale, unde doamnele pot pune lucruri. Îl vei folosi întotdeauna pe ultimul dintre ele, care e perpendicular pe peretele din fundul încăperii. La intrare stă îndeobşte o tânără nu prea isteaţă: ea trebuie să ajute clientele să-şi aşeze obiectele, dar multe dintre ele şi le pun singure la loc şi-i refuză ajutorul, aşa că nu va fi anormal să faci şi dumneata la fel: lasă-i după aceea un bacşiş bun şi va fi mulţumită. Când vei deschide uşa dulapului şi vei începe să pui lucruri în el, corpul dumitale îl va acoperi aproape complet, aşa că, deşi ţi se vor putea intui mişcările, nimeni nu va putea să vadă ce faci şi desfaci în el. Va trebui să scoţi mesajul pe care vrei să ni-l trimiţi, răsucit în formă de tub. Nu-ţi va lua decât câteva clipe. Vei lăsa mesajul pe poliţa superioară a dulapului. Asigură-te că-l împingi cât mai în fund, astfel încât să nu poată fi văzut de afară.

— Cine îl va lua?

— O persoană de încredere de-a noastră, nu-ţi face griji. Cineva care, în aceeaşi după-amiază, la scurt timp după ce vei pleca, va intra în salon pentru a se pieptăna, la fel cum ai făcut şi dumneata mai înainte, şi va folosi acelaşi dulap.

— Şi dacă e ocupat?

— De obicei nu e, fiindcă-i ultimul. Dar, dacă se întâmplă, foloseşte-l pe cel dinainte. Şi, dacă şi acesta e ocupat, pe cel dinaintea lui. Şi tot aşa, succesiv. Ţi-e limpede? Repetă-mi, te rog, totul.

— Coafor, miercurea la ora unu după-amiază. Folosesc ultimul dulap, deschid uşa şi, în timp ce-mi pun lucrurile înăuntru, din geantă sau de unde l-am pus scot un tubul cu toate tiparele răsucite pe care trebuie să le trimit.

— Leagă-le cu o fundă sau cu un elastic. Iartă-mă, te-am întrerupt; spune.

— Las tubul pe raftul cel mai de sus şi îl împing până în fundul dulapului. Apoi închid dulapul şi mă duc să mă pieptăn.

— Foarte bine. Acum să vorbim de ziua de sâmbătă. Pentru ea am ales Muzeul Prado. Avem un om infiltrat printre garderobieri. Cel mai bine e să soseşti la muzeu cu o mapă din acelea pe care le folosesc artiştii, ştii la ce mă refer?

Mi-am amintit-o pe cea folosită de Felix la lecţiile de pictură de la şcoala Bertuchi.

— Da, nu-i greu să găsesc una.

— Perfect. Ia-o cu dumneata şi pune înăuntru ustensilele de desen cele mai importante: un caiet, câteva creioane; în fine, tot ce-i normal, le vei putea cumpăra de oriunde. Alături de ele vei pune tot ce trebuie să trimiţi, de data asta într-un plic deschis, cât un sfert de foaie. Ca să poată fi identificat cu uşurinţă, prinde de el cu un bold o bucăţică dintr-un material frumos colorat. Te vei duce la muzeu în fiecare sâmbătă pe la zece dimineaţa, e o activitate obişnuită printre străinii din capitală. Adu-ţi mapa plină cu materialele dumitale şi cu alte lucruri care să te identifice, pentru cazul că s-ar face vreun control: desene făcute anterior, schiţe de rochii, în fine, lucruri legate de treburile dumitale obişnuite.

— De acord. Şi ce fac cu mapa după ce sosesc?

— O predai la garderobă. Trebuie s-o laşi întotdeauna cu încă ceva: un palton, un pardesiu, o cumpărătură nu prea mare; ai grijă să nu fie niciodată singură. Apoi te duci într-una din săli, te plimbi fără grabă, admiri picturi. După o

jumătate de ceas, te întorci la garderobă şi-ţi ceri mapa. Te duci cu ea într-o sală şi începi să desenezi cel puţin încă o jumătate de ceas. Te uiţi la rochiile din tablouri, te prefaci că te inspiri din ele pentru creaţiile viitoare; în fine, poartă-te cum ţi se pare mai convingător, dar, înainte de toate, verifică dacă plicul a fost luat din mapă. În caz contrar, va trebui să revii duminică şi să repeţi operaţiunea, deşi nu cred că va fi necesar: acoperirea salonului de coafură e nouă, dar cea de la Muzeul Prado am mai folosit-o şi înainte, întotdeauna cu rezultate satisfăcătoare.

— Nici aici n-am să ştiu cine va lua tiparele?

— Întotdeauna cineva de încredere. Contactul nostru de la garderobă va scoate plicul din mapă şi îl va pune în ceva lăsat acolo de legătura noastră în aceeaşi dimineaţă, ceea ce se poate face cu mare uşurinţă. Ţi-e foame?

M-am uitat la ceas. Trecuse de unu. Nu-mi dădeam seama dacă îmi era foame sau nu: mă concentrasem atât de tare asupra fiecărei silabe a instrucţiunilor, că nici nu-mi dadusem seama cum trecuse timpul. Am privit iar marea părea să-şi fi schimbat culoarea. Toate celelalte erau exact la fel: lumina care bătea în pereţii albi, pescăruşii, glasurile care vorbeau arăbeşte pe stradă. Hillgarth nu mi-a aşteptat răspunsul.

— Sigur că da. Vino cu mine, te rog.

39

Am mâncat singuri, într-o dependinţă a Legaţiei Americane unde am ajuns mergând din nou pe coridoare şi scări. Pe drum, mi-a explicat că instalaţiile erau rezultatul mai multor îmbunătăţiri aduse unei vechi case din centru; faptul lămurea lipsa ei de uniformitate. Încăperea în care am ajuns nu era chiar o sufragerie, ci, mai curând, un

salonaş cu puţine mobile şi numeroase tablouri cu bătălii istorice, în rame aurii. Ferestrele, închise ermetic, deşi ziua era superbă, dădeau spre un patio. În mijlocul încăperii, pregătiseră carne de vită pentru amândoi. Un chelner cu părul tuns milităreşte ne-a servit muşchi în sânge cu cartofi prăjiţi şi salată. Pe o masă auxiliară a lăsat două farfurii cu fructe curăţate şi tăiate şi un serviciu de cafea. Imediat ce a umplut paharele cu vin şi apă, a plecat, închizând uşa după el fără cel mai mic zgomot. Atunci ne-am reluat conversaţia.

— Când vei sosi la Madrid, ai să stai o săptămână la Palace, am făcut rezervare pe numele dumitale; cel nou, vreau să zic. Odată ajunsă acolo, ieşi constant, fă-te văzută. Vizitează magazine şi apropie-te de noua dumitale locuinţă, ca să te familiarizezi cu ea. Plimbă-te, du-te la cinema; în fine, fă tot ce vrei. Cu doar două restricţii.

— Care?

— Prima, nu ieşi din zona Madridului cel mai distins. Nici din perimetrul zonelor elegante; şi nu intra în contact cu persoane străine de el.

— Vreţi să spuneţi să nu mă duc în vechiul meu cartier, nici să nu-mi văd vechii prieteni sau cunoscuţi, da?

— Exact. Nimeni nu trebuie să te asocieze cu trecutul dumitale. Eşti nou-sosită în capitală: nu cunoşti pe nimeni şi nimeni nu te cunoaşte. Dacă întâlneşti vreodată pe cineva care, întâmplător, te recunoaşte, fă ce ştii şi neagă. Fii insolentă, dacă e nevoie, poţi recurge la orice strategie, dar nu lăsa nicicând să se afle că n-ai fi cine pretinzi că eşti.

— O să am grijă, fiţi liniştit. Şi a doua restricţie?

— Niciun contact cu persoane de naţionalitate britanică.

— Vreţi să spuneţi că n-o pot vedea pe Rosalinda Fox? am întrebat, neputând să-mi ascund dezamăgirea.

Deşi ştiam că relaţia noastră nu putea fi publică, speram să mă pot baza pe ea în particular, să pot recurge la experienţa şi intuiţia ei, dacă dădeam de greu.

Hillgarth a terminat de mestecat şi s-a şters iar cu şervetul, ducând paharul cu apă la gură.

— Mă tem că aşa va trebui, îmi pare rău. Nici pe ea şi nici pe alt englez, cu excepţia mea, şi asta doar dacă e absolut obligatoriu. Doamna Fox ştie: dacă vă întâlniţi vreodată din întâmplare, ştie că nu se poate apropia de dumneata. Şi, pe cât posibil, evită apropierea de cetăţenii americani. Sunt prietenii noştri, vezi ce bine se poartă cu noi, a zis, desfăcând braţele şi simulând că îmbrăţişa încăperea. Din păcate, nu-s tot atât de buni prieteni cu Spania şi ţările Axei, aşa că încearcă să stai departe de ei.

— De acord, am acceptat.

Nu-mi plăcea interdicţia de a o vedea pe Rosalinda, dar ştiam că nu aveam altă soluţie decât s-o respect.

— Şi, că veni vorba de locuri publice, mi-ar plăcea să-ţi sugerez câteva în care să-ţi faci apariţia, a continuat.

— Vă rog.

— Hotelul dumitale, Palace. E plin de nemţi, aşa că du-te acolo mereu, cu orice pretext, chiar dacă nu stai acolo. Du-te să mănânci la grill, care-i foarte la modă. Să bei un pahar sau să te întâlneşti cu o clientă. În Noua Spanie nu-s bine văzute doamnele care ies singure, fumează, beau sau se îmbracă strident. Dar ţine minte că nu mai eşti spaniolă, ci o străină venită dintr-o ţară oarecum exotică, recent sosită în capitală, aşa că poartă-te după acest model. Treci adesea şi pe la Ritz, alt cuib de

naziști. Şi, mai ales, du-te la Embassy, ceainăria de pe Paseo de la Castellana, o ştii?

— Desigur, am spus.

Dar nu i-am povestit de câte ori îmi lipisem nasul în copilărie de vitrinele ei, în timp ce muream de poftă la vederea delicioaselor dulciuri expuse acolo. Tartele cu frişca şi căpşuni, prăjiturile cu ciocolată şi cremă, biscuiţii cu unt. Pe vremea aceea nici măcar nu visam, că-i voi putea trece pragul, iar buzunarul meu va putea face faţă acolo. Ironia sorţii: după atâţia ani, eram rugată să vizitez acel salon cât de des posibil.

— Patroana, Margaret Taylor, e irlandeză şi o bună prietenă de-a mea. Acum e posibil ca Embassy să fie locul cel mai strategic şi mai interesant din Madrid, fiindcă în localul care abia dacă depăşeşte şaizeci de metri pătraţi ne întâlnim, fără ca aparent să fim deranjaţi, membrii Axei şi Aliaţii. Separat, desigur, fiecare cu ai lui. Dar, adesea, baronul Von Stohrer, ambasadorul german, se întâlneşte aici cu cei mai importanţi membri ai corpului diplomatic britanic în timp ce-şi bea ceaiul cu lămâie, iar eu mă întâlnesc la bar, umăr la umăr, cu omologul meu german. Ambasada germană e practic vizavi, iar a noastră e foarte aproape şi ea, la colţul străzilor Fernando el Santo şi Monte Esquinza. Pe lângă că primeşte străini, Embassy e locul de întâlnire a multor spanioli de neam mare: e greu să întâlneşti în Spania mai multe titluri nobiliare la un loc decât aici, la ora aperitivului. Aceşti aristocraţi sunt în majoritate monarhişti şi anglofili, situându-se, în general, de partea noastră şi, ca atare, nu-s prea valoroşi pentru noi în chestiuni de informaţii. Dar ar fi interesant, într-adevăr, să-ţi faci câteva cliente din lumea lor, fiindcă nemţoaicele

le admiră şi le respectă. Soţiile demnitarilor din noul regim sunt îndeobşte de alt soi: abia cunosc lumea, sunt mult mai rezervate, nu poartă haine *haute couture*, se distrează mai puţin şi, fireşte, nu obişnuiesc să frecventeze Embassy pentru a bea cocteiluri cu şampanie înainte de masă, înţelegi ce vreau să spun?

— Îmi fac o idee.

— Dacă avem ghinion şi apare o problemă serioasă ori dacă vrei să-mi transmiţi o informaţie urgentă, poţi să mă contactezi la Embassy, la unu după-amiază, în orice zi a săptămânii. Să zicem că-i locul meu secret de întâlnire cu agenţii noştri; e atât de expus, încât e greu să trezească vreo bănuială. Pentru a comunica, vom folosi un cod foarte simplu: dacă vrei să mă vezi, intră cu poşeta pe braţul stâng; dacă totul e în ordine şi doar vrei să bei un aperitiv şi să fii văzută, poart-o pe dreptul. Ţine minte: pe stângul, probleme; pe dreptul, normalitate. Şi, dacă situaţia e absolut presantă, lasă să-ţi cadă poşeta imediat ce intri, ca din neatenţie sau accidental.

— Ce înţelegeţi printr-o situaţie absolut presantă? am întrebat.

Intuiam că în fraza aceea pe care n-o înţelegeam pe deplin se ascundea ceva de nedorit.

— Ameninţări directe. Constrângeri ferme. Agresiuni fizice. Violarea domiciliului.

— Ce-aţi face în acest caz? am întrebat, după ce-am înghiţit nodul care mi se oprise în gât.

— Depinde. Am analiza situaţia şi am acţiona în funcţie de risc. În caz de gravitate maximă, am renunţa la operaţiune, am încerca să te ducem la loc sigur şi să te evacuăm imediat ce ar fi posibil. În situaţii medii, am studia

diverse forme de protecţie pentru dumneata. În orice caz, fii sigură că vei putea conta oricând pe noi, nu te vom părăsi niciodată.

— Vă mulţumesc.

— Nu trebuie s-o faci; asta e treaba noastră, a spus, tăind atent una dintre ultimele bucăţi de carne. Suntem convinşi că totul va merge bine; planul pe care l-am conceput e foarte sigur, iar materialul pe care ni-l vei furniza nu comportă un risc prea mare. Vrei ceva dulce?

Nici acum n-a aşteptat să-i răspund; s-a ridicat pur şi simplu, a strâns farfuriile, le-a pus pe măsuţa auxiliară şi s-a întors cu două farfurioare, pline cu fructe curăţate şi tăiate. Făcea mişcări rapide şi precise, ca orice om pentru care eficienţa e o prioritate vitală; unul obişnuit să nu irosească nici-o secundă şi care nu se pierde în amănunte şi lucruri vagi. S-a aşezat iar, a luat o bucăţică de ananas şi a continuat de parcă nu se oprise deloc.

— În caz că am vrea să te contactăm, vom folosi două canale. Unul va fi florăria Bourguignon de pe Strada Almagro. Proprietarul ei, un olandez, ne e foarte bun prieten. Îţi vom trimite flori. Albe, poate galbene; deschise la culoare, în orice caz. Pe cele roşii le lăsăm pentru admiratorii dumitale.

— Foarte politicos, am subliniat ironic.

— Vei controla foarte bine buchetul, a continuat, nedându-mi atenţie. Va conţine un mesaj. Dacă e ceva inofensiv va fi scris de mână pe o carte de vizită. Întotdeauna s-o citeşti de mai multe ori şi să încerci să afli dacă cuvintele de pe ea, aparent obişnuite, nu pot avea un dublu sens. Dacă e ceva mai complex, vom folosi acelaşi cod ca dumneata, un text scris în morse de la coadă la cap,

transcris pe panglica cu care vor fi legate florile: o desfaci şi citeşti mesajul aşa cum scrii şi dumneata, de la dreapta la stânga.

— Bine. Şi al doilea canal?

— Tot Embassy, dar nu salonul, ci bomboanele. Dacă primeşti pe neaşteptate o cutie, să ştii că e de la noi. Va pleca din local cu mesajul nostru cifrat înăuntru. Să te uiţi cu atenţie la cutia de carton şi la hârtia în care va fi ambalaţă.

— Câtă galanterie, am spus cu o uşoară ironie.

Dar n-a părut să o guste ori, dacă a făcut-o, n-a lăsat să se vadă.

— Despre asta-i vorba. Utilizăm mecanisme neverosimile pentru schimbul de informaţii confidenţiale. Cafea?

Încă nu terminasem fructele, dar am acceptat. După ce a deşurubat partea superioară a unui recipient metalic, a umplut ceştile. Ca prin minune, lichidul era fierbinte. Habar nu aveam cum putea acel recipient să ofere cafeaua, aflată în el de cel puţin un ceas, ca şi cum abia fusese făcută.

— Termosul e o mare invenţie, a zis, văzându-mi curiozitatea.

Apoi a scos din servietă câteva dosare subţirele din carton deschis la culoare şi le-a pus în faţa lui:

— O să-ţi prezint personajele de care avem mare interes să te ocupi. Cu timpul, interesul nostru faţă de ele poate să varieze. Sau chiar să dispară, deşi mă îndoiesc. Probabil ca, în timp, vom adăuga nume noi, îţi vom cere să urmăreşti mai îndeaproape pe cineva în particular sau să te interesezi de anumite date; în fine, în funcţie de cum vor merge lucrurile, te vom anunţa. Pentru moment, astea

sunt, totuşi, persoanele a căror agendă vrem s-o cunoaştem rapid.

A deschis primul dosar şi a scos câteva file dactilografiate. În colţul superior aveau câte o fotografie prinsă cu o agrafă metalică.

— Baroneasa de Petrino, de origine română. Înainte de a se căsători, se numea Elena Borkowska. Soţul ei, Hans Lazar, şeful serviciului de presă şi propagandă al Ambasadei germane, este pentru noi un obiectiv informativ prioritar: e influent şi dispune de o imensă putere. Foarte abil, are relaţii excelente cu demnitarii regimului spaniol, mai ales cu cei mai importanţi falangişti. Are talent la relaţii publice: organizează petreceri fabuloase în micul său palat de pe Paseo de la Castellana şi a cumpărat zeci de jurnalişti şi oameni de afaceri, cadorisindu-i cu carne şi băuturi aduse direct din Germania. Are un nivel de trai scandalos pentru Spania mizeră de azi; e un sibarit, mare amator de antichităţi, şi obţine, mai mult ca sigur, piesele cel mai bine cotate bazându-se pe foamea altora. Ironia sorţii, se pare că-i evreu de origine turcă şi se fereşte ca dracul de tămâie să nu se afle cumva. Soţia lui ia parte trup şi suflet la frenetica lui viaţă socială, e la fel de ostentativă în neîntreruptele-i apariţii publice, aşa că nu ne îndoim că va fi printre primele dumitale cliente. Sperăm chiar să fie printre cele care îţi vor da cel mai mult de lucru, atât ca croitoreasă, cât şi ca informator.

N-am avut timp să văd poza, fiindcă a închis imediat dosarul şi l-a împins pe faţa de masă spre mine. Am vrut să-l deschid, dar m-a oprit.

— Lasă-l pentru mai târziu. Poţi lua toate dosarele cu dumneata. Trebuie să distrugi documentele şi fotografiile

imediat ce termini de memorat datele. Arde-le. E absolut obligatoriu ca aceste dosare să nu ajungă la Madrid şi ca nimeni în afara dumitale să nu aibă habar de conţinutul lor, e limpede?

Înainte ca eu să încuviinţez, a deschis următorul dosar şi a continuat.

— Gloria von Fürstenberg. În ciuda numelui, e de origine mexicană, ai mare grijă ce spui în faţa ei, fiindcă pricepe tot. E văduva unui nobil german, spectaculos de frumoasă, foarte elegantă. Are doi copii mici şi o situaţie financiară dezastruoasă, aşa că îşi caută un soţ bogat sau, în lipsa lui, orice imprudent cu stare, care s-o ajute să-şi menţină nivelul de trai. Se sprijină mereu pe cei puternici; i se atribuie mai mulţi amanţi, printre ei ambasadorul Egiptului şi milionarul Juan March[57]. Are o activitate socială neobosită, numai în comunitatea nazistă. Îţi va da şi ea mult de lucru, să nu te îndoieşti, deşi ar putea întârzia cu plata facturilor.

---

57 Omul de afaceri spaniol Juan March Ordinas (1884-1962) a făcut şi contrabandă, fiind considerat „ultimul pirat din Mediterana”. În 1923, a fost ales deputat în Cortes. Urmărit de falangişti, şi-a oferit serviciile lui Franco şi a ajutat la ocuparea Tangerului. În 1926, a fondat Banca March din Mallorca şi şi-a continuat afacerile cu petrol. La instalarea celei de-a doua Republici (1931), a încercat să fugă din ţară, dar a fost arestat, acuzat de colaborare cu dictatura şi de contrabandă. A evadat şi, ulterior, a fost reales deputat de Baleare. În 1955, după modelul Fundaţiei Rockefeller, a fondat Fundaţia March, pentru promovarea ştiinţei şi culturii.

A închis şi acel dosar. Mi l-a dat, l-am pus peste cel dinainte dar n-am mai încercat să-l deschid. A trecut la al treilea.

— Elsa Bruckmann, născută prinţesă Cantacuzino. Milionară, Hitler o adoră, deşi e mult mai în vârstă decât el. Se spune că ea l-ar fi introdus în fastuoasa viaţă socială berlineză. A donat o adevărată avere pentru cauza nazistă. În ultima vreme, trăieşte la Madrid, în reşedinţa ambasadorilor, nu ştim de ce. Dar pare să se simtă în largul ei şi nu pierde nici-o activitate socială. Are faima că ar fi cam excentrică şi destul de indiscretă, poate fi o adevărată carte deschisă cu informaţii importante. Încă o ceaşcă de cafea?

— Da, dar lăsaţi-mă s-o torn eu. Şi continuaţi, vă urmăresc.

— De acord, mulţumesc. Ultima nemţoaică e contesa Mechthild Podewil; înaltă, frumoasă, de vreo treizeci de ani, despărţită de soţ, foarte bună prietenă cu Arnold, unul dintre principalii spioni activi la Madrid, şi cu Wolf, înalt demnitar al SS, pe care ea obişnuieşte să-l alinte *wolfchen*, „lupşor”. Are relaţii excelente atât cu nemţii, cât şi cu spaniolii; cei din urmă fac parte din cercurile aristocratice şi guvernamentale, printre ei numărându-se Miguel Primo de Rivera şi Saenz de Heredia, fratele lui Jose Antonio, fondatorul Falangei. E un agent nazist în toată regula, deşi poate că nici nu ştie. După cum dă din gură, nu înţelege nimic nici din politică, nici din spionaj, dar primeşte cincisprezece mii de pesete pe lună ca să spună tot ce vede şi aude, ceea ce în Spania de azi e o adevărată avere.

— Nu mă îndoiesc.

— Şi acum, spaniolele. Piedad Iturbe von Scholtz, Pieta pentru prieteni. Marchiză de Belvâs de las Navas şi soţia prinţului de Hohenlohe-Langdeburg, un bogat moşier austriac, membru legitim al caselor regale din Europa, chiar dacă trăieşte în Spania de la jumătatea vieţii. Sprijină în principiu cauza Germaniei, deoarece este ţara sa, dar are legături neîntrerupte cu noi şi cu americanii, fiindcă îl interesăm pentru propriile afaceri. Cei doi sunt foarte cosmopoliţi, iar delirurile Fiihrerului nu par să le placă deloc. În fond, sunt un cuplu încântător şi foarte respectat în Spania, dar să spunem că stau cu fundul în două luntri. Vrem să-i ţinem sub observaţie, să aflăm spre cine înclină mai mult: spre germani sau spre noi, înţelegi? m-a iscodit, închizând şi acel dosar.

— Înţeleg.

— În sfârşit, printre cele mai dorite, Sonsoles de Icaza, marchiză de Llanzol. E singura care nu ne interesează pentru soţ, un militar aristocrat, cu treizeci de ani mai în vârstă decât ea. Ci pentru amant: Ramon Serrano Suñer, ministru pentru Relaţiile cu Guvernul şi secretar general al Mişcării. Sau, cum îi spunem noi, ministrul Axei.

— Cumnatul lui Franco? am întrebat, uimită.

— Chiar el. Relaţia lor e cam neruşinată, mai ales din partea ei, care îşi afişează public şi indecent aventura cu al doilea bărbat din Spania. E pe cât de elegantă, pe atât de trufaşă şi are un caracter foarte puternic, fii cu băgare de seamă. Dar orice informaţie obţinută prin ea despre mişcările şi contactele lui Serrano Suñer, care nu-s cunoscute public, ar fi foarte valoroasă pentru noi.

Mi-am ascuns surpriza provocată de acel comentariu. Îl ştiam pe Serrano bărbat galant, aşa cum se dovedise când îmi ridicase pudriera pe care o lăsasem să cadă la picioarele lui, dar tot atunci mi se păruse discret şi reţinut; mi-era greu să mi-l închipui ca protagonist al unei scandaloase legături extraconjugale cu o doamnă trăsnet din protipendadă.

— Mai avem un singur dosar cu datele altor domni, a continuat Hillgarth. Este mai puţin probabil ca soţiile lor să recurgă la o casă de modă elegantă imediat ce o vei deschide dar, pentru orice eventualitate, n-ar strica să le ţii minte. Mai ales, reţine-i bine pe soţi, pentru că ei ne interesează. E foarte posibil să le auzi în discuţiile altor cliente, fii foarte atentă. Încep, îţi citesc repede, vei avea timp să revezi totul singură şi în linişte. Paul Winzer, omul forte al Gestapoului la Madrid. Foarte periculos; se tem de el şi îl urăsc chiar şi mulţi compatrioţi de-ai lui. Zbirul ăsta a fost trimis în Spania de şeful serviciilor secrete germane, Himmler. Abia a împlinit patruzeci de ani, dar e uns de mult cu toate alifiile. Privire perfidă, ochelari rotunzi. Are zeci de agenţi în tot Madridul, fii foarte atentă. Următorul: Walter Junghans, pentru noi un mare coşmar. E cel mai mare sabotor al transporturilor de fructe spaniole destinate Marii Britanii: pune bombe, au murit deja câteva zeci de docheri. Altul: Karl Ernst von Merck, important membru al Gestapoului, cu mare influenţă în partidul nazist. Altul: Johannes Franz Bernhardt, om de afaceri.

— Îl cunosc.

— Poftim?

— Îl cunosc de la Tetuan.

— Îl cunoşti? Cât îl cunoşti? a întrebat fără grabă.

— Puţin. Foarte puţin. N-am vorbit niciodată cu el, dar l-am întâlnit la o recepţie pe când Beigbeder era Înalt Comisar.

— Dar el te cunoaşte? Te-ar putea recunoaşte într-un loc public?

— Mă îndoiesc. N-am schimbat niciodată vreo vorbă şi nu cred că-şi aduce aminte de acea întâlnire.

— De unde ştii?

— Uite că ştiu. Noi, femeile, simţim perfect când un bărbat ne priveşte cu interes şi când se uită la noi ca la o mobilă.

A tăcut câteva momente, gândindu-se parcă la cele auzite.

— Psihologie feminină, îmi închipui, a conchis, sceptic.

— Să n-aveţi nici-o îndoială.

— Şi soţia lui?

— I-am lucrat cândva un taior. Aveţi dreptate. Nu va fi niciodată printre cele mai sofisticate. E dintre cele cărora nu le pasă dacă poartă haine din sezonul trecut.

— Crezi că te ţine minte şi te va recunoaşte dacă vă întâlniţi?

— Nu ştiu. Cred că nu, dar nu vă pot garanta. Oricum, nu cred că ar fi vreo problemă în asemenea caz. Viaţa mea din Tetuan nu contrazice ceea ce voi face de acum înainte.

— Să nu crezi. La Tetuan erai prietenă cu doamna Fox şi, prin analogie, apropiată de colonelul Beigbeder. Nimeni nu trebuie să ştie aşa ceva la Madrid.

— Dar în public aproape că nu stăteam lângă ei, iar Bernhardt şi soţia lui n-au de unde să ştie de întâlnirile

noastre private. Nu vă faceţi griji, nu cred să fie vreo problemă.

— Aşa sper. Oricum, Bernhardt e destul de străin de spionaj; el face afaceri. E omul de paie al guvernului nazist într-o foarte complicată încrengătură de societăţi germane care operează în Spania: transporturi, bănci, asigurători...

— Are vreo legătură cu compania HISMA?

— HISMA, Firma Hispano-Marocană de Transporturi, a devenit prea mică pentru ei de când s-au aruncat în Peninsulă. Acum lucrează sub acoperirea uneia mai puternice, SOFINDUS. Dar, spune-mi, de unde ai aflat de HISMA?

— Am auzit vorbindu-se de ea la Tetuan în timpul războiului, am răspuns vag.

Nu era momentul să-i dau amănunte despre foarte vechile negocieri dintre Bernhardt şi Serrano Suñer.

— Bernhardt, a continuat, a mituit o armată de turnători şi caută mereu noutăţi comerciale. Sperăm să nu afle nimic niciodată; de fapt, nici măcar nu stă la Madrid, ci pe coasta de răsărit; se spune că Serrano Suñer însuşi i-a plătit acolo o casă, drept mulţumire pentru serviciile aduse; nu ştim dacă e adevărat sau nu. Ei bine, un ultim cuvânt, foarte important despre el.

— Vă ascult.

— Wolfram.

— Ce?

— Wolfram, a repetat. Un minereu de importanţă vitală la fabricarea anumitor componente ale proiectilelor de artilerie pentru front. Credem că el negociază cu guvernul spaniol concesionarea unor mine din Galicia şi Extremadura, ca să pună mâna pe mici zăcăminte,

cumpărând direct de la proprietari. Mă îndoiesc că în atelierul dumitale se va vorbi vreodată despre asemenea afaceri, dar, dacă auzi ceva, anunţă-mă imediat. Ţine minte: wol-fram. I se mai spune şi tungsten. Ţi-am notat aici, la capitolul Bernhardt, a adăugat, arătând cu degetul pe document.

— Am să ţin minte.

Am mai aprins câte o ţigară.

— Ei bine, să trecem acum la ceea ce trebuie evitat. Ai obosit?

— Deloc. Continuaţi, vă rog.

— În ce le priveşte pe cliente, trebuie să eviţi cu orice preţ un anumit grup: funcţionarele din serviciile naziste. Le recunoşti uşor: arată bine şi-s arogante, machiate, parfumate, îmbrăcate atrăgător. În realitate, au rang social şi calificare profesională inferioare, dar salarii astronomice pentru Spania de azi, pe care fac tot ce pot pentru a le cheltui ostentativ. Soţiile şefilor nazişti le dispreţuiesc, iar ele, în ciuda îngâmfării afişate, abia dacă tuşesc în faţa superiorilor. Dacă dau buzna în atelierul dumitale, scapă de ele fără menajamente; nu-ţi sunt de folos, ţi-ar alunga clientela pe care ţi-o doreşti cu adevărat.

— Am să fac cum spuneţi, nu vă faceţi griji.

— Referitor la apariţiile publice, nu te sfătuim să vii în localuri precum Chicote, Riscal, Casablanca sau Pasapoga. Sunt pline de *nouueaux riches*, speculanţi, venetici ai regimului, oameni din lumea spectacolului – tovărăşii prea puţin recomandabile în situaţia dumitale. Pe cât posibil, limitează-te la hotelurile pe care ţi le-am recomandat, la Embassy şi la alte locuri sigure, cum sunt clubul Puerta de Hierro şi cazinoul. Şi, fireşte, dacă izbuteşti să fii invitată în

reşedinţe private, la cine sau petreceri cu germani, acceptă pe loc.

— Aşa voi face, am încuviinţat.

Nu i-am spus cât de mult mă îndoiam că cineva mă va învita vreodată să merg în acele locuri.

S-a uitat la ceas, iar eu l-am imitat. Se întunecase, ne învăluia presimţirea amurgului. În jur, niciun zgomot; în încăperea neaerisită domnea un miros dens. Era trecut de şapte seara, eram împreună de la zece dimineaţa; Hillgarth părea să împroaşte informaţii cu furtunul, iar eu le absorbeam prin toţi porii, cu urechile, nasul şi gura gata să aspire cel mai mic detaliu, mestecam şi înghiţeam date, pentru ca şi ultimul milimetru al trupului să asimileze cuvintele lui. Cafeaua se terminase de mult, chiştoacele ţigărilor zăceau în scrumieră.

— Ei bine, terminăm, a anunţat. Mai am doar câteva recomandări. Întâi, un mesaj al doamnei Fox. M-a rugat să-ţi sugerez ca, atât în public cât şi în croitorie, să fii îndrăzneaţă, curajoasă sau pur şi simplu absolut elegantă. Te sfătuieşte să te detaşezi de orice e convenţional şi, mai ales, să nu te poticneşti la mijlocul drumului, căci rişti ca marile doamne ale regimului să-ţi dea năvală în atelier ca să caute taioare sobre pentru a merge duminica la liturghie, cu soţul şi copiii.

Am zâmbit. Rosalinda era genială chiar şi în absenţă.

— Venind de la cine vine, am să urmez orbeşte acest sfat, am spus.

— Şi, în sfârşit, sugestiile noastre. Unu: citeşte presa, urmăreşte zilnic situaţia politică spaniolă şi internaţională, chiar dacă eşti conştientă că toate informaţiile sunt indirect adresate taberei germane. Doi: nu te pierde niciodată cu

firea, intră în rol şi fii convinsă că eşti ceea ce eşti, nimic mai mult. Acţionează fără teamă şi sigură de tine; nu-ţi putem oferi imunitate diplomatică, dar îţi garantez că, orice s-ar întâmpla, vei fi ocrotită negreşit. Şi trei: fii extrem de precaută în viaţa privată. O femeie singură, frumoasă şi străină va fi foarte atrăgătoare pentru cuceritorii şi oportunişti de orice teapă. Nu-ţi poţi închipui câte date confidenţiale au „scăpat” iresponsabil unii agenţi neglijenţi în momente de pasiune. Fii în gardă şi, te rog, nu împărtăşi nimănui nimic, dar absolut nimic din tot ce-ai auzit.

— N-am s-o fac, vă asigur.

— Perfect. Avem încredere în dumneata şi sperăm că-ţi vei duce satisfăcător misiunea la bun sfârşit.

A început să strângă hârtiile şi să-şi facă ordine în servietă. Sosise clipa de care mă temusem întreaga zi: se pregătea de plecare, şi abia mă abţineam să nu-l rog să rămână cu mine, să-şi continue instrucţiunile, să nu mă lase atât de repede să-mi iau zborul. Dar nu mă mai privea şi nu-şi dădea seama ce simţeam. Se mişca în ritmul în care îşi înşirase frazele, rând pe rând, în ceasurile scurse: repede, direct, metodic, intrând profund în flecare chestiune, fără a se pierde nici-o clipă în banalităţi. Punând ultimele lucruri în servietă, mi-a făcut recomandările finale.

— Aminteşte-ţi ce ţi-am spus despre dosare: studiază-le şi distruge-le imediat. Cineva te va însoţi acum până la o ieşire laterală; aproape de ea te aşteaptă maşina care te va duce acasă. Ai aici biletul de avion şi bani pentru primele cheltuieli.

Mi-a dat două plicuri. Primul, subţire, conţinea biletul de avion pentru Madrid. Al doilea, gros, era plin cu un teanc

de bancnote. Continua să vorbească, închizându-şi cu îndemânare servieta.

— Banii îţi vor acoperi cheltuielile iniţiale. Şederea în Palace şi chiria noului atelier le plătim din conturile noastre; totul e aranjat, ca şi salariile fetelor care vor lucra pentru dumneata. Câştigurile pe care le vei obţine din croitorie sunt ale dumitale. Dar, dacă vei avea nevoie de mai mulţi bani cash, anunţă-ne repede: avem un cont pentru asemenea operaţiuni, nu există nici-o problemă de finanţare.

Şi eu eram gata de plecare. Strângeam cu putere dosarele la piept, îmbrăţişându-le ca pe copilul pierdut cu ani în urmă, ca şi cum n-ar fi fost, claie peste grămadă, datele reţelei de duşmani. Dând ascultare unei porunci lăuntrice, inima îmi rămăsese la loc şi nu-mi urcase în gât, ameninţând să mă sufoce. Ne-am ridicat, în sfârşit, de la masa pe care nu mai rămăsese decât ceea ce părea a fl rămăşiţele inocente ale unei lungi după-amieze: ceşti goale, o scrumieră plină şi două scaune mutate din loc. Părea că acolo avusese loc doar o discuţie plăcută între doi prieteni care, sporovăind destins între două ţigări, se puneau la curent cu ce se mai petrecuse în viaţa lor. Dar domnul Hillgarth şi cu mine nu eram prieteni. Şi pe niciunul din noi nu îl interesa nici trecutul, nici prezentul celuilalt. Ci doar viitorul.

— Un ultim detaliu, mi-a atras atenţia.

Eram pe punctul să ieşim, el era deja cu mâna pe clanţă. Şi-a retras-o şi m-a privit fix pe sub sprâncenele dese. Deşi stătuserăm acolo atât de mult, arăta ca la prima oră a dimineţii:

Nodul cravatei era perfect, manşetele cămăşii ieşeau impecabile din mâneci, flecare fir de păr era la locul lui. Faţa continua să-i fie impasibilă, nici prea încordată, nici prea destinsă. Imaginea perfectă a celui care se poate descurca, stăpân pe sine în orice situaţie. A coborât glasul până la o şoaptă răguşită.

— Nu mă cunoşti, nu te cunosc. Nu ne-am văzut niciodată. Cât priveşte aderarea dumitale la Serviciul Secret britanic, începând de acum, pentru noi nu mai eşti nici cetăţeana spaniolă Sira Quiroga, nici cetăţeana marocană Arish Agoriuq, ci doar agentul special SOE cu nume de cod Sidi şi bază de operaţiuni în Spania. Cea mai puţin convenţională dintre cele mai recente achiziţii, dar, fără îndoială, unul dintre ai noştri.

Mi-a întins mâna. Fermă, rece, sigură. Cea mai fermă, cea mai rece, cea mai sigură pe care o strânsesem vreodată în viaţa mea.

— Mult noroc, agent. Rămânem în legătură.

40

Nimeni, cu excepţia mamei, n-a ştiut adevăratele motiv ale plecării mele neprevăzute. Nici clientele, nici chiar Felix şi Candelaria; pe toţi i-am dus de nas, vorbind despre o călătorie la Madrid, pentru a goli vechea locuinţă

şi a pune la punct una-alta. Mai târziu, mama urma să inventeze treptat minciunele cu care să-mi justifice absenţa îndelungată: noi afaceri, o stare proastă, poate un logodnic. Nu credeam că ar fi putut cineva să bănuiască vreo intrigă sau să facă vreo legătură; deşi drumurile şi transporturile erau acum pe deplin operative, contactele fluide între capitala Spaniei şi nordul Africii continuau să fie foarte limitate.

Am vrut, totuşi, să-mi iau rămas-bun de la prieteni şi să le cer fără cuvinte să-mi ureze noroc. De aceea, în ultima duminică am dat o masă. A venit Candelaria, gătită în felul ei ca o mare doamnă, cu un coc „trăiască Spania” dat cu fixativ, un colier de perle false şi rochia nouă pe care i-o cususem cu o săptămână în urmă. Felix a trecut coridorul împreună cu mama lui, n-a fost chip să scape de ea. A fost cu noi şi Jamila; aveam să-i duc dorul ca unei surori mai mici. Am toastat cu vin şi sifon şi ne-am luat la revedere cu sărutări sonore şi sincere urări de drum bun. Abia când am închis uşa în urma tuturor am devenit conştientă de cât urma să le simt lipsa.

Cu comisarul Vázquez am folosit aceeaşi şmecherie, dar imediat mi-am dat seama că nu ţinea. Cum să-l înşel, dacă îmi cunoştea nu doar toate datoriile neplătite, ci şi groaza ce mă cuprindea când trebuia să-l înfrunt? Numai el a simţit ceva ascuns în călătoria mea inocentă, ceva despre care nu puteam vorbi. Nici cu el, nici cu nimeni. Poate că de aceea n-a vrut să cerceteze misterul. De fapt, abia dacă a zis ceva; s-a mărginit, ca întotdeauna, să mă dinamiteze din priviri, sfătuindu-mă să am grijă. M-a însoţit apoi până la ieşire, servindu-mi de paravan în faţa balelor înfierbântate ale subordonaţilor lui. Ne-am despărţit în uşa

comisariatului. Până când? Niciunul din noi nu ştia. Poate nu pentru mult timp. Poate pentru totdeauna.

Pe lângă materiale şi instrumente de cusut, am cumpărat multe reviste şi câteva piese de artizanat marocan, sperând să dau atelierului madrilen un aer exotic în acord cu noul nume şi presupusul meu trecut de prestigioasă croitoreasă din Tanger. Tăvi de aramă bătută, lămpi cu cristale în mii de culori, ceainice de argint, câteva piese de ceramică şi trei covoare mari, berbere. O bucată din Africa pe harta Spaniei istovite.

Când am păşit întâia oară în apartamentul mare din Strada Nuñez de Balboa, totul era gata şi mă aştepta. Pereţii de un alb satinat, podeaua de stejar recent lustruit. Aşezarea, urbanizarea şi ordinea erau replica la scară mare a casei din Strada Sidi Madri. În prima zonă erau trei saloane care comunicau între ele, cu o suprafaţă de trei ori mai mare decât în cealaltă casă. Tavanele erau infinit mai înalte, balcoanele mai senioriale. Am deschis unul, dar n-am zărit muntele Dersa, nici masivul Gorgues, în văzduh n-am simţit aroma florilor de portocal şi iasomie, după cum n-am văzut var pe pereţii vecini şi n-am auzit glasul muezinului chemând din moschee la rugăciune. Am închis uşa în grabă, nelăsând dorul să intre. Şi am mers mai departe. În ultima dintre cele trei încăperi principale erau sulurile cu ţesături de la Tanger, un vis din cupoane de şantung de mătase, *guipure*, muselină şi sifon în toate nuanţele imaginabile, de la amintirea nisipului de pe plajă până la roşu aprins şi coraiuri sau toate tonurile de albastru, între cerul unei dimineţi de vară şi marea agitată dintr-o noapte cu furtună. Camerele de probă păreau duble, datorită oglinzilor impunătoare, cu rame din marchetărie

poleită cu aur. Aidoma celui din Tetuan, atelierul din Madrid era în mijlocul casei, dar mult mai mare. O masă uriaşă de croit, scânduri de călcat, manechine nude, mosoare şi instrumente, nimic deosebit. În fund, camera mea: imensă, excesivă, de zece ori mai mare decât aveam nevoie. În toate am simţit imediat mâna Rosalindei. Numai ea ştia cum lucram, cum îmi organizam casa, lucrurile, viaţa.

În tăcerea noii locuinţe, mi-a bătut iar la uşa conştiinţei întrebarea care mă obseda de vreo două săptămâni. De ce, de ce, de ce? De ce acceptasem toate acelea, de ce pornisem într-o aventură incertă şi străină, de ce? Încă nu aveam un răspuns. Sau, cel puţin, unul limpede. Poate din loialitate faţă de Rosalinda. Poate fiindcă îmi închipuisem că le-o datoram mamei şi patriei. Poate pentru nimeni, ci doar pentru mine. Cert era că spusesem „da”, aşa că trebuia să merg înainte: pe deplin conştientă, hotărâtă să abordez misiunea cu hotărâre, fără şovăieli, reţineri şi incertitudini. Şi iată: intrasem în pielea inexistentei Arish Agoriuq, hoinăream prin casa ei, mergeam pe scară în jos, bocănind puternic din tocuri, purtam haine cu mare stil şi eram gata să fiu cea mai falsă croitoreasă din întregul Madrid. Simţeam vreo teamă? Da, toată teama din lume mi se adunase în stomac. Dar o ţineam la respect. O dominam. Era la ordinele mele.

Primul mesaj mi l-a adus portarul clădirii. Fetele din serviciul meu soseau a doua zi de dimineaţă. Dora şi Martina, prima mai mare cu doi ani, au venit împreună. Semănau şi nu prea. Dora era mai bine făcută, Martina mai interesantă. Dora mai isteaţă, Martina mai blândă. Mi-au plăcut amândouă. Dar mi-au displăcut hainele mizere, feţele pe care li se citeau foamea cronică şi firea retrasă.

Din fericire, toate şi-au găsit curând soluţia. Le-am luat măsuri şi, în scurtă vreme, am lucrat câte două uniforme elegante pentru fiecare: au fost primele beneficiare ale ţesăturilor din Tanger. Cu doar câteva bancnote din plicul lui Hillgarth, le-am trimis în Piaţa La Paz să-şi caute de-ale gurii.

— Şi ce să cumpărăm, domnişoară? au întrebat cu ochii cât strachina.

— Ce găsiţi, se spune că nu se găsesc prea multe. Ce-o să vedeţi, nu mi-aţi spus că ştiţi să gătiţi? Ce mai, cumpăraţi.

Firea retrasă li s-a schimbat mai greu. Ce le speria, ce le făcea atât de introvertite? Totul. Munca pentru o străină din Africa, cum mă credeau, edificiul impunător unde locuiam, teama că nu se vor descurca într-un atelier de croitorie sofisticat. Dar, puţin câte puţin, s-au obişnuit cu viaţa nouă: cu casa şi rutina cotidiană, cu mine. Dora, cea mare, avea talent la croitorie şi curând a început să mă ajute. Martina, în schimb, semăna cu Jamila şi cu mine când eram tânără: iubea strada, comenzile şi tot acel du-te-vino neîntrerupt. Ţineau casa împreună, erau eficiente şi discrete, fete bune, cum se zicea pe atunci. Au pomenit o dată şi de Beigbeder; nu le-am spus nicicând că-l cunoşteam. Îi spuneau Don Juan. Şi-l aminteau cu duioşie; îl asociau cu Berlinul, cu un trecut din care păstrau amintiri tulburi şi rămăşiţe ale limbii.

Totul a decurs după speranţele lui Hillgarth. Sau aproape. Au apărut primele cliente, unele aşteptate, altele nu. Sezonul l-a deschis frumoasa Gloria von Fürstenberg, maiestuoasă, cu părul negru împletit în cozi groase ce formau pe ceafă un soi de coroană neagră de zeiţă aztecă.

Când mi-a văzut cupoanele, ochii ei mari au aruncat scântei. Le-a privit, le-a pipăit şi le-a apreciat, a întrebat de preţuri, a pus repede câteva deoparte şi a încercat efectul altora pe propriu-i trup. Dintre cele cu preţuri moderate, a ales cu mâini pricepute unele care o avantajau. A răsfoit cu pricepere şi revistele, oprindu-se la ce se potrivea trupului şi stilului ei. Mexicana cu nume nemţesc ştia perfect ce voia, aşa că nu mi-a cerut niciun sfat, dar nici eu nu m-am obosit să-i dau. S-a oprit, în cele din urmă, la o tunică din organza ciocolatie de mătase şi un pardesiu dintr-o stofă cu şiruri orizontale. În prima zi, a venit singură şi am vorbit în spaniolă. La prima probă, şi-a adus o prietenă, Anka von Fries, care mi-a comandat o rochie lungă din *crepe* Georgette şi o capă de catifea rubinie, tivită cu pene de struţ. De cum le-am auzit vorbind în germană, am avut nevoie de Dora. Bine îmbrăcată, bine hrănită şi bine pieptănată, tânăra nu mai era nici măcar umbra vrabiei sperioase sosite împreună cu sora ei cu doar câteva săptămâni în urmă; devenise o asistentă zveltă şi tăcută, ce lua notă mental de tot ce-i capta auzul şi ieşea după câteva minute pe ascuns, ca să transcrie amănuntele într-un caiet.

— Îmi place să ţin la zi jurnalul complet al tuturor clientelor, le-am informat. Vreau să pricep ce spun, ca să ştiu unde merg, cu cine se văd şi ce planuri au. Astfel, e probabil câştig noi cliente. Eu sunt atentă la ce spun în spaniolă, cele care vorbesc germana cad în sarcina ta.

Dora nu s-a arătat uimită de urmărirea îndeaproape a clientelor. E posibil să-şi fi spus că era ceva rezonabil şi obişnuit într-o asemenea afacere, atât de nouă pentru ea. Dar nu era; nu era deloc. Nu era normal să notezi silabă cu silabă numele, funcţiile, locurile şi datele care zburau de pe

buzele clientelor, dar noi făceam asta zilnic, cu hărnicie şi metodă, ca nişte eleve conştiincioase. Seara, reciteam însemnările mele şi ale Dorei, alegeam informaţiile care ni se păreau interesante, le sintetizam în fraze scurte şi, la urmă, le transcriam invers în semnele alfabetului morse, adaptând liniile lungi şi scurte la liniile drepte şi ondulate ale tiparelor care nu aveau să facă parte niciodată din vreun veşmânt. Foilor de hârtie cu notele manuscrise le dădeam în fiecare dimineaţă foc cu un chibrit. Nu mai rămânea nici-o literă din cele scrise, iar locul manuscrisului făcut cenuşa îl lua un teanc de mesaje ascunse pe conturul unui rever, al unui cordon sau al unei plătci.

Mi-a fost clientă şi baroneasa de Petrino, soţia puternicului ataşat de presă Lazar: infinit mai puţin spectaculoasă decât mexicana, dar cu mult mai mulţi bani. A ales ţesături mai scumpe şi nu şi-a refuzat niciun capriciu. A adus noi cliente, două nemţoaice şi o unguroaică. Săptămâni la rând, salonul meu a fost centrul vieţii lor sociale, cu o amescătură de limbi drept fond. Am învăţat-o pe Martina să facă ceai în stil arăbesc, cu menta pe care o plantasem în ghivecele de lut puse pe pervazul ferestrei de la bucătărie. Dar şi să umble cu ceainicele, să toarne graţios lichidul clocotit în mici păhărele cu suport din filigran de argint şi chiar să-şi machieze ochii cu khol, şi i-am cusut un caftan din atlaz de culoarea gardeniei, transformând-o într-o apariţie exotica. Devenise dublul Jamilei mele în altă ţară, ca s-o simt mereu lângă mine.

Totul mergea bine, uimitor de bine. În noua-mi viaţă, eram pe deplin sigură de mine, intram ferm în cele mai elegante locuri. Cu clientele afişam aplomb şi hotărâre, la adăpostul armurii făurite din fals exotism. Îmbinam cu

neruşinare vorbe franţuzeşti şi arăbeşti; poate că spuneam multe prostii, căci repetam adesea expresii reţinute pe străzile din Tanger şi Tetuan, dar al căror sens şi uz exacte le ignoram. În acel limbaj poliglot, pe cât de fals pe atât de aiurit, mă străduiam să nu-mi scape vreo rafală din engleza de doi bani prinsă de la Rosalinda. La adăpostul condiţiei de străină nou-sosită îmi ascundeam oportun slăbiciunile şi evitam zonele tulburi. Nimănui nu părea să-i pese, totuşi, de originea mea; le păsa de ţesăturile aduse şi de tot ce puteam să fac cu ele. În atelier, clientele tăifăsuiau şi păreau să se simtă în largul lor. Sporovăiau între ele şi cu mine despre tot ce făceau şi urmau să facă, despre prieteni, soţi, amanţi. Între timp, Dora şi cu mine lucram fără preget: foloseam materialele, modelele şi măsurile pe faţă; doar notiţe luam pe la spate. Nu ştiam dacă tot ce transcriam zilnic era sau nu valoros pentru Hillgarth şi ai lui, dar, înainte de a mă coafa, lăsam, pentru orice eventualitate, sulul cu tipare în dulapul ştiut. Sâmbăta, vizitam Prado, minunându-mă de tot ce vedeam atât de mult, încât uneori aproape uitam că aveam de făcut ceva mai important decât să mă extaziez în faţa picturilor. Cu plicurile pline cu tipare codificate n-am avut nici cel mai mic incident; totul funcţiona atât de bine, încât nu aveam emoţii. Mapa mi-o lua întotdeauna acelaşi tip chel şi slab care îmi direcţiona probabil mesajele, deşi nu schimba cu mine nici cel mai mic gest complice.

Ieşeam uneori, nu prea mult. Am fost de câteva ori la Ambassy, la ora aperitivului. L-am remarcat din prima zi pe căpitanul Hillgarth, de departe, pe când bea un whisky cu gheaţă în mijlocul unui grup de compatrioţi. Şi el m-a observat imediat, fireşte. Dar numai eu am ştiut: niciun

muşchi nu i s-a clintit când am intrat. Mi-am ţinut geanta strâns în mâna dreaptă şi ne-am prefăcut că nu ne vedem. Am salutat vreo două cliente, care mi-au lăudat în gura mare casa de modă; am băut un cocteil cu ele, am fost ţinta privirilor admirative ale câtorva domni şi, din falsul turn de pază al cosmopolitismului, am privit pe ascuns lumea din jur. Stil, frivolitate şi bani risipiţi între barul şi mesele unui mic local amplasat pe colţ, decorat fără cea mai mică ostentaţie. Erau domni cu costume din cele mai bune ţesături de lână, alpaca şi tweed, militari cu svastica pe braţ sau uniforme străine, necunoscute mie, având numeroase galoane şi stele cu multe colţuri pe manşete. Erau şi doamne foarte elegante cu costume *deux-pieces* şi coliere din trei şiruri de perle cât aluna, cu rujul impecabil pe buze, purtând caschete, turbane şi pălării divine pe o coafură perfectă. Se purtau conversaţii în diferite limbi, se râdea discret şi se auzea clinchetul cristalurilor ciocnindu-se unul de altul. În aer simţeam uşoare urme de parfum Patou şi Guerlain şi fumul a mii de ţigarete blonde, care îmi dădeau senzaţia celui mai monden *savoir être*. În acea ambianţă de pură sofisticare fără stridenţe, războiul spaniol recent încheiat şi conflictul brutal care nimicea Europa păreau din altă galaxie.

Într-un colţ al tejghelei, dreaptă şi demnă, salutând atent clienţii în timp ce supraveghea drumurile neobosite ale chelnerilor, am zărit o persoană despre care am presupus că era proprietara localului, Margaret Taylor. Hillgarth nu-mi vorbise despre colaborarea lor, dar nu mă îndoiam că aceasta ori mai mult decât un simplu schimb de favoruri între stăpânii unui local şi un client obişnuit. Îi înmâna socoteala unui ofiţer nazist în uniformă neagră, cu

brasardă cu svastica şi cizme care luceau ca oglinda. Străina cu aer auster şi distinis totodată, care trebuia să fie trecută bine de patruzeci de ani, era, fără îndoială, încă o piesă din roata clandestină pe care ataşatul naval britanic o pusese în mişcare în Spania. N-am putut vedea dacă ea şi căpitanul Hillgarth au schimbat vreo privire, dacă şi-au transmis vreun mesaj mut. I-am privit din nou cu coada ochiului înainte de a pleca. Ea vorbea discret cu un chelner tânăr cu jachetă albă, căruia părea să-i dea instrucţiuni. El era tot la masa lui şi asculta cu interes ce-i povestea un prieten. Tot grupul din jurul său părea să fie atent la spusele unui tânăr mai dezinvolt decât ceilalţi. De departe, l-am urmărit cum gesticula, imitând probabil pe cineva. În cele din urmă, cu toţii au izbucnit în hohote şi l-am auzit pe ataşatul naval râzând cu poftă. Poate că a fost doar imaginaţia mea, dar, pentru o miime de secundă, mi s-a părut că privirea i se oprise asupra mea şi că-mi făcuse cu ochiul.

Toamna învăluia Madridul, iar numărul clientelor mele era în creştere. Încă nu primisem flori sau bomboane, nici de la Hillgarth, nici de la alţii. Dar nu aveam chef. Nici timp. Căci, dacă ceva începea să-mi lipsească pe atunci, acesta era timpul. Noua mea casă de modă era tot mai populară şi se vorbea despre spectaculoasele mele ţesături. Numărul comenzilor creştea zi de zi, începeam să nu mai fac faţă; am început să amân comenzi şi să distanţez prolific.

Trudeam mult, din greu, mai mult ca niciodată în viaţă. Mă culcam noaptea târziu, lucram până în zori, abia dacă mă mai odihneam; erau zile când nu-mi scoteam centimetrul de la gât până nu ajungeam în pat. În micuţa mea casetă cu valori, banii intrau constant; mă interesau

atât de puţin, încât nici nu mă osteneam să-i număr. Ce diferit era totul faţă de vechiul atelier! Mi-aduceam uneori aminte de începuturile din Tetuan. De nopţile când număram bancnotele una câte una şi de cum socoteam îngrijorată, în odaia din Strada Sidi Mândri, cât îmi mai rămânea până la plata completă a datoriei. De Candelaria, când se întorcea după cursa făcută pe la casele de schimb ale evreilor, cu un sul de lire sterline ascuns între sâni. De bucuria aproape copilărească cu care împărţeam banii între noi: Juma' ţie, juma' mie, şi niciodată, sufleţelul meu, să nu ducem lipsă de bani", spunea contrabandista în fiecare lună. Păreau să mă despartă veacuri de lumea aceea, deşi nu trecuseră decât patru ani. Patru ani cât patru veşnicii. Unde era, oare, acea Sira căreia o fetiţă maură îi tăiase părul cu foarfecele de croitorie în bucătăria pensiunii de pe Strada Luneta, unde erau, oare, pozele pe care le studiasem atât de mult în oglinda crăpată a gazdei mele? Pieriseră printre jupoanele timpului. Acum mă pieptănam în cel mai bun salon din Madrid, iar gesturile dezinvolte erau mai ale mele chiar decât propriile-mi măsele.

Lucram din greu şi câştigam mai mulţi bani decât visasem vreodată să obţin prin propriile eforturi. Aveam preţuri mari şi primeam mereu bancnote de o sută de pesete, cu chipul lui Cristofor Columb, şi de cinci sute, cu al

lui don Juan de Austria[58]. E adevărat, câştigam bine, dar la un moment dat n-am mai făcut faţă şi a trebuit să-i comunic lui Hillgarth printr-un tipar de bretea. În acea sâmbătă, ploaia răpăia pe Muzeul Prado. Priveam extaziată picturi Velázquez şi Zurbarán, iar necunoscutul de la garderobă mi-a luat mapa şi, odată cu ea, plicul cu unsprezece mesaje care, ca întotdeauna, aveau să ajungă neîntârziat la ataşatul naval. Zece dintre ele erau scurte informaţii convenţionale conform înţelegerii. „Cină ziua 14 reşedinţă Walter Bastian[59] Strada Serrano. Vine familia Lazar. Soţii Bodemueller merg San Sebastiân săptămâna viitoare. Soţia Lazar critică Arthur Dietrich[60] asistent soţ. Gloria Fürstenberg, Anka Fries vizită consul german Sevilla sfârşit octombrie. Săptămâna trecută sosit tineri Berlin, tras Ritz, primiţi, pregătiţi Friedrich Knappe[61]. Soţ Frau Hahn nu place Kütschmann. Himmler soseşte Spania 21 octombrie,

---

58 Don Juan de Austria (1545-1578), fiul natural al împăratului Carlos al V-lea, crescut la Curtea Spaniei, a fost recunoscut de regele Felipe al II-lea (fiu legitim şi moştenitor al tronului) în conformitate cu testamentul patern, dar nu a primit onorurile de infante pe care le-a pretins de nenumărate ori. Guvernator al Ţărilor de Jos şi militar strălucit, a trecut de partea duşmanilor regelui. În 1578, a obţinut ultima victorie militară, a căzut în dizgraţie şi a murit în circumstanţe neelucidate.

59 Walter Bastian, spion german, directorul agenţiei de presă Transocean, a contribuit masiv la răspândirea propagandei naziste în Spania.

60 Arthur Dietrich a fost unul dintre şefii nazişti din Madrid.

61 Friedrich Knappe Ratey, alias Federico, spion militar.

guvern, nemţi pregătesc primire grandioasă. Clara Stauffer[62] adună bunuri soldaţi nemţi acasă Strada Galileo. Cină club Puerta Hierro dată incert! Participă conţi Argillo[63]. Häberlein[64] prânz conac Toledo, Serrano Suñer, marchiza Llanzol". Ultimul mesaj, diferit de acestea, era ceva mai personal: „Prea multă muncă. Fără timp pentru tot. Mai puţine cliente sau caut ajutor. Rog informaţi".

A doua zi de dimineaţă, la uşă mi-a sosit un frumos buchet de gladiole albe. Le aducea un băiat în uniformă gri, pe a cărui şapcă era brodat numele florăriei: Bourguignon. Am citit mai întâi cartea de vizită: „Gata mereu să-ţi împlinesc dorinţele". Şi o zmângălitură drept semnătură. Am râs: nu mi-l închipuiam pe Hillgarth renunţând la răceala-i obişnuită pentru a scrie acea frază ridicol de dulceagă. Am dus buchetul în bucătărie şi am desfăcut funda cu care erau legate florile; am rugat-o pe Martina să le pună în apă, apoi m-am închis în dormitor. Mesajul a apărut imediat dintr-un şir discontinuu de linii scurte şi

62 Clara, fiica lui Conrad Stauffer (industriaş stabilit în Spania la sfârşitul secolului al XIX-lea ca manager al celebrei fabrici de bere Mahou), a fost Secretară pentru Presă şi Propagandă a Secţiei de Femei a Falangei. După victoria aliaţilor, a procurat acte false şi a acordat asistenţă la peste 800 de fugari, printre care şi unul dintre cei mai buni prieteni ai săi, Otto Skorzeny, pe care i-a ajutat să fugă din Spania.

63 Contele de Argillo, cuscrul lui Franco a fost omul de paie al naziştilor, care au deschis pe numele lui (conform cărţii lui Carlos Collado Seidel, Espaha, refugia nazi) o serie de firme germane în Spania, printre care Somar, pentru exploatarea zăcămintelor de wolfram.

64 Consilier al Ambasadei germane din Madrid.

lungi. „Angajează persoană mare încredere, fără trecut roşu, neimplicată politic.”

Ordin primit. Iar în spatele lui, nesiguranţa.

41

A deschis uşa, iar eu n-am zis nimic; doar am privit-o, deşi abia mă abţineam s-o îmbrăţişez. M-a măsurat, nelămurită, cu privirea. Şi mi-a căutat ochii, dar e posibil ca, din pricina micii voalete de la pălărie, să nu-i fi putut vedea.

— Vă ascult, doamnă, mi-a zis în cele din urmă.

Era mai subţirică. I se citea pe faţă trecerea anilor. La fel de măruntă, dar mai slabă şi mai bătrână. Am zâmbit. Tot nu mă recunoştea.

— Vă aduc complimente din partea mamei, doña Manuela. E în Maroc, s-a reapucat de cusut.

M-a privit uimită, fără să priceapă. Era la fel de îngrijit îmbrăcată ca întotdeauna, dar părul nu-i mai era vopsit de câteva luni, iar taiorul închis la culoare de pe ea avea deja câteva ierni.

— Sunt Sira, doña Manuela. Micuţa Sira, fiica lui Dolores, calfa.

M-a privit iar, de sus în jos, de jos în sus. M-am aplecat până la nivelul ei şi am ridicat voaleta pălăriei, ca să-mi poată vedea faţa mai bine.

— Sfântă Fecioară a iubirii preacurate! Sira, fetiţa mea, ce bucurie! a exclamat în cele din urmă.

M-a îmbrăţişat şi s-a pornit pe plâns, iar eu am încercat să nu mă molipsesc.

— Intră, fetiţo, intră, nu sta în uşă, a zis când, în sfârşit, şi-a putut stăpâni emoţia. Dar ce elegantă eşti, nici nu te-am recunoscut. Intră, intră în salon, spune-mi ce faci la Madrid, cum îţi merge, ce face maică-ta.

M-a dus în salon, iar dorul şi-a arătat din nou faţa. Câţi Regi Magi[65] aşteptasem în copilărie acolo, în salon, ţinând-o pe mama de mână, cu câtă emoţie încercam să ghicesc ce dar era pentru mine în casa doñei Manuela! Îmi aminteam casa ei din Strada Santa Engracia ca pe un apartament mare şi opulent; nu chiar ca acela din Strada Zurbano, unde îşi instalase atelierul, dar infinit mai puţin modest ca al nostru, din Strada Redondilla. De astă dată, în schimb, am simţit că amintirile din copilărie distorsionau realitatea. Căci apartamentul în care doña Manuela locuia singură de când se ştia nu era nici mare, nici opulent. Era doar o locuinţă medie, prost compartimentată, rece, întunecoasă, plină de mobile sumbre şi draperii uriaşe din catifea ofilită, care abia lăsau să intre lumina; un apartament obişnuit, cu pete de la infiltraţii, unde tablourile erau simple poze decolorate, iar în colţuri zăceau nişte covoraşe croşetate veştede.

— Stai jos, fetiţo, stai jos. Vrei să bei ceva? Îţi fac o cafeluţă? Ei, nu-i chiar cafea, doar cicoare prăjită, ştii ce greu se face rost de mâncare acum, dar cu puţin lapte îi mai schimb gustul, deşi zi de zi e tot mai apă chioară, ce să-i faci?! Zahăr n-am, că i-am dat cartela de alimente unei

65 Sosirea Regilor Magi, pe 6 ianuarie, când copiii primesc daruri, asemenea micului Isus, este sărbătorită cu mult fast, emoţie şi bucurie de catolicii din Spania.

vecine, pentru copii; la vârsta mea, mi-e egal... Am întrerupt-o, luând-o de mână.

— Nu vreau nimic, doña Manuela, nu vă deranjaţi. Vreau doar să vă văd şi să vă întreb ceva.

— Spune, atunci.

— Mai lucraţi?

— Nu, fetiţo, nu. De când am închis atelierul în 1935, n-am mai cusut. Câte ceva mic, din întâmplare, pentru prietene iau pentru că am promis, dar nimic altceva. Dacă nu greşesc, îmi amintesc că rochia ta de mireasă a fost ultimul lucru important pe care l-am cusut, şi, fii atentă, la sfârşit...

Am preferat să ocolesc ceea ce-mi evoca şi n-am lăsat-o să termine.

— Şi n-aţi vrea să veniţi să lucraţi cu mine?

A tăcut câteva clipe, deconcertată.

— Să lucrez iar, spui? Să revin la cusut, ca pe vremuri?

Am încuviinţat zâmbind, încercând să adaug niţel optimism zăpăcelii ei. Dar nu mi-a răspuns imediat; întâi a schimbat vorba.

— Şi mama ta? De ce vii la mine şi nu coşi cu ea?

— V-am spus că-i în Maroc. A venit acolo în timpul războiului, ştiaţi?

— Ştiam, ştiam, a şoptit, de parcă se temea să n-o audă pereţii şi să-i divulge secretul. A venit aici într-o seară, pe neaşteptate, ca tine acum. Mi-a zis că totul era aranjat ca să plece în Africa, că tu erai acolo şi izbutiseşi cine ştie cum s-o scoţi din Madrid. Nu ştia ce să facă, era speriată. Venise să-mi ceară un sfat şi să afle cum mi se părea întreaga poveste.

De sub machiajul perfect n-am lăsat-o să vadă cât mă emoţionau vorbele ei: nu crezusem că mama şovăise între a rămâne şi a pleca.

— Eu i-am zis să plece, să plece cât mai repede cu putinţă, a continuat. Madridul era un infern. Cu toţii am suferit mult, fata mea, cu toţii. Şi cei de stânga, care luptau zi şi noapte ca să nu intre naţionaliştii, şi cei de dreapta, care doreau contrariul, ascunşi, ca să nu fie descoperiţi şi duşi la închisoare. Iar cei care, aidoma mamei tale şi mie, nu ţineam cu nici-o tabără aşteptam să ia sfârşit coşmarul şi să trăim în pace. Nici nu aveam guvern şi nimeni nu făcea niţică ordine în haosul ăla. Aşa că am sfătuit-o să plece, să părăsească lumea noastră fără viaţă şi să nu rateze şansa de a te regăsi.

Deşi eram uluită, am decis să nu întreb nimic despre acea întâlnire din trecut. Venisem să-mi văd bătrâna maestră cu un plan pentru viitorul apropiat, aşa că am decis să abordez subiectul.

— Mă bucur că aţi încurajat-o, nu ştiţi ce recunoscătoare vă sunt, doña Manuela, am răspuns. Îi merge foarte bine, e mulţumită, lucrează iar. Eu mi-am deschis un atelier la Tetuan, în 1936, la doar câteva luni după ce a început războiul. Acolo era linişte, şi drept e că spaniolelor nu le ardea de petreceri şi toalete, dar străinelor nici că le păsa de război. Şi mi-au devenit cliente. După sosirea mamei, am reînceput să lucrăm împreună. Acum, am hotărat să revin la Madrid şi să-mi deschid un nou atelier.

— Te-ai întors singură?

— Sunt de mult singură, doña Manuela. Dacă mă întrebaţi de Ramiro, povestea n-a ţinut prea mult.

— Deci Dolores a rămas acolo fără tine? a întrebat, uimită. Dar a plecat tocmai ca să fie cu tine...

— Îi place Marocul: clima, atmosfera, viaţa potolită... Avem cliente foarte bune, şi-a făcut şi multe prietene. A preferat să rămână acolo. Mie, în schimb, îmi era dor de Madrid, am minţit. Aşa că am hotărât împreună că eu voi veni şi voi începe să lucrez aici şi, când ambele ateliere vor funcţiona din plin, vom hotărî ce să facem.

M-a pironit cu privirea câteva clipe cât o veşnicie. Avea pleoapele căzute şi faţa plină de riduri. Să fi avut şaizeci şi ceva de ani, poate că se apropia chiar de şaptezeci. Spatele gârbov şi bătăturile de la degete trădau anii de trudă cu acul şi foarfecele. Întâi, simplă cusătoreasă, apoi, calfă. Mai târziu, proprietara unei croitorii, în cele din urmă, marinar fără navă, inactivă. Dar nu ajunsese la capăt, nici vorbă. Ochii vioi, mici, de culoarea măslinelor negre reflectau isteţimea unei femei cu capul încă pe umeri.

— Nu-mi spui totul, nu-i aşa, fetiţo? m-a iscodit în cele din urmă.

„Şopârlă bătrână”, mi-am zis cu admiraţie. Uitasem ce isteaţă era.

— Nu, doña Manuela, nu vă spun tot, am recunoscut. Şi n-o fac pentru că nu pot. Dar pot, în schimb, să vă povestesc o parte. La Tetuan am cunoscut oameni însemnaţi, care acum sunt influenţi. M-au încurajat să vin la Madrid, să deschid un atelier şi să cos pentru anumite cliente din lumea bună. Nu pentru doamne apropiate de regim, ci, mai ales, pentru străine şi spaniole aristocrate şi monarhiste, care cred că Franco uzurpă locul regelui.

— De ce?

— De ce, ce?

— De ce vor prietenii tăi să coşi pentru aceste doamne?

— Nu vă pot spune. Dar am nevoie să mă ajutaţi. Am adus ţesături nemaipomenite din Maroc, iar aici materialele lipsesc aproape cu desăvârşire. Mi-a mers vestea şi sunt celebră, dar am mai multe cliente decât mi-am închipuit şi nu le mai pot face faţă de una singură.

— De ce, Sira? a repetat molcom. De ce coşi pentru aceste doamne, ce urmăriţi tu şi prietenii tăi?

Am strâns ferm din buze, hotărâtă să nu scap nici-o vorbă. Nu puteam. Nu trebuia. Dar o forţă ciudată din stomac părea să-mi împingă vocea. De parcă doña Manuela era din nou şefă, iar eu nu eram decât o ucenică adolescentă, ca pe vremea când avea tot dreptul să mă întrebe de ce lipsisem o întreagă dimineaţă de la lucru doar ca să cumpăr trei duzini de nasturi de sidef din Piaţa Pontejos. Şi au vorbit viscerele şi trecutul meu.

— Cos pentru ele ca să aflu ce fac nemţii în Spania. Iar informaţiile le dau englezilor.

Nici n-am spus ultima silabă, că mi-am şi muşcat buza de jos; fusesem imprudentă. Am regretat încălcarea făgăduielii făcute lui Hillgarth de a nu dezvălui nimic din ceea ce făceam, dar vorbisem deja şi nu mai puteam da înapoi. M-am gândit să-i lămuresc situaţia, să adaug că pentru Spania era convenabil să rămână neutră şi că noi nu puteam face faţă altui război; în fine, toate argumentele aduse şi mie. Dar n-a fost nevoie, căci, înainte de a mai adăuga ceva, am zărit o sclipire ciudată în ochii doñei Manuela. O sclipire în ochi şi un surâs în colţul gurii.

— Cu compatrioţii donei Victoria Eugenia, fetiţo, fă tot ce trebuie. Şi spune-mi doar când trebuie să încep.

Am vorbit toată după-amiaza. Ne-am gândit cum să ne împărţim munca şi a doua zi, la ora nouă dimineaţa, era la mine acasă. A acceptat cu mare drăgălăşenie să ocupe un loc secundar în atelier. Faptul că nu trebuia să întâlnească nici-o clientă a fost o uşurare pentru ea. Ne înţelegeam la perfecţie, la fel cum făcuseră ani la rând mama şi ea. Şi-a ocupat noul post cu modestia oamenilor mari: a intrat în viaţa şi ritmul meu, s-a înţeles bine cu Dora şi Martina, a adus aportul unei experienţe şi al unei energii pe care şi-ar fi dorit-o multe femei cu treizeci de ani mai tinere. Mi-a acceptat fără nici-o greutate şefia, liniile şi ideile mai puţin convenţionale, şi-a asumat mii de sarcini mărunte pe care de atâtea ori le îndepliniseră micile croitorese angajate de ea. Reîntoarcerea la muncă după atâţia ani de grea inactivitate a fost pentru ea un dar şi, ca un rond de maci sub ploile din aprilie, a ieşit din zilele cenuşii şi a reînviat.

Cu doña Manuela la comanda ariergardei din atelier, zilele de muncă s-au mai liniştit. Împreună, am continuat să lucrăm ceasuri în şir, dar am putut, în sfârşit, să mă mişc fără grabă, bucurându-mă şi de clipe libere. Am început să am o viaţă socială mai activă: clientele mă încurajau să asist la o mulţime de activităţi, dornice să mă arate ca pe marea descoperire a sezonului. Am acceptat să merg la un concert de fanfare militare germane în Parcul Retiro, la un cocteil dat de Ambasada Turciei, la o cină la Ambasada Austriei şi la câteva prânzuri în locuri la modă. Au început să-mi dea târcoale trântorii: burlaci în trecere, soţi burtoşi care puteau întreţine trei ibovnice odată sau diplomaţi

pitoreşti din ţinuturile cele mai exotice. Scăpăm de ei după trei pahare şi un dans; numai de un bărbat nu aveam nevoie în viaţă.

Dar n-au fost doar petreceri şi plăceri, nici vorbă. Doña Manuela îmi făcea zi de zi viaţa mai uşoară, dar nu cu ea a sosit liniştea definitivă. La puţin timp după ce-mi luase de pe umeri greutatea muncii de una singură, alt nor negru s-a profilat în zare. Simplul fapt de a putea străbate străzile cu mai puţină grabă şi de a slăbi ritmul în care plecam şi veneam mi-a îngăduit să percep ceva ce nu mai văzusem până atunci, ceva în legătură cu care Hillgarth mă avertizase în lunga după-amiază petrecută împreună la Tanger. Într-adevăr, am remarcat că eram urmărită. Poate că o făceau de mai mult timp şi, din cauza grabei, nu observasem. Poate că era ceva nou, care coincidea, din pură întâmplare, cu venirea doñei Manuela la Chez Arish. Fapt e că în viaţă părea să-mi fi intrat o umbră. Intermitentă, nici zilnică, nici completă; de aceea mi-a şi venit greu, probabil, să fiu pe deplin conştientă de apropierea ei. La început, mi-am zis că totul era doar o glumă a închipuirii mele. Era toamnă, Madridul era plin de bărbaţi cu pălărie şi pardesie cu gulerul ridicat. De fapt, imaginea bărbatului era întru totul banală după războiul civil, şi sute de replici ale ei, aproape identice, umpleau zilnic străzi, birouri, cafenele. Cel care, cu faţa întoarsă, se oprise odată cu mine ca să traverseze Paseo de la Castellana nu avea de ce să fie unul şi acelaşi cu cel care, două zile mai târziu, se prefăcuse că se opreşte pentru a da de pomană unui orb în zdrenţe, în timp ce eu priveam nişte pantofi în vitrina unui magazin. Nu exista niciun motiv serios pentru ca pardesiul lui să fie acelaşi cu al celui ce mă

urmărise într-o sâmbătă până la intrarea în Muzeul Prado. Sau pentru că al lui să fie spatele ascuns pe furiş în spatele unei coloane din grill-ul de la Ritz după ce căutase să vadă cu cine luam prânzul, la întâlnirea cu clienta mea Agatha Ratinborg, presupusă prinţesă europeană de îndoielnică mare nobleţe. Nu exista, cu siguranţă, nici calea obiectivă de a dovedi că toate acele pardesie risipite pe străzi şi de-a lungul zilelor erau purtate de un singur individ, dar inima îmi spunea că stăpânul lor era mereu acelaşi.

Sulul cu tipare pe care urma să-l duc în acea săptămână la salonul de coafură conţinea şapte mesaje convenţionale de lungime medie şi unul personal cu doar două vorbe „Sunt urmărită”. Le terminasem seara târziu, la capătul unei lungi zile de probat şi cusut. Doña Manuela şi fetele plecaseră după ora opt; după aceea terminasem de scris două facturi care trebuiau să fie gata la primele ore ale dimineţii, făcusem o baie şi, învăluită în halatul lung, din catifea de culoarea granatelor, mâncasem două mere şi băusem un pahar cu lapte, stând în picioare, rezemată de chiuveta din bucătărie. Eram atât de obosită, că nici nu mi-era foame; cum am terminat, am început să codific mesajele şi, după ce le-am încheiat şi am ars, după cum se cuvenea, însemnările din acea zi, m-am apucat să sting luminile, ca să mă pot băga în pat. La jumătatea coridorului, m-am oprit brusc. Mai întâi mi s-a părut că aud un zgomot izolat, apoi două, trei, patru. Şi, din nou, tăcere. Până au reînceput. Era limpede că cineva bătea la uşă. Bătea cu nodurile degetelor în lemn, nu apăsa pe sonerie. Cu lovituri seci şi cu pauze tot mai mici, până ce nu s-au mai întrerupt. Am înlemnit, împietrită de spaimă, neputând să merg nici înainte, nici înapoi.

Dar ciocăniturile continuau, iar stăruinţa lor m-a obligat să reacţionez: oricine ar fi fost, nu avea nici cea mai mică intenţie să plece înainte de a mă vedea. Mi-am strâns cordonul halatului şi m-am dus încet spre intrare. Am înghiţit în sec şi m-am apropiat de uşă. Foarte încet, fără să fac nici cel mai mic zgomot, încă speriată, am deschis vizorul.

— Intră, pentru Dumnezeu, intră, intră! A fost singurul lucru pe care am izbutit să-l şoptesc după ce am deschis.

A intrat grăbit şi nervos. Descompus.

— Gata, gata. M-au dat afară, totul s-a terminat.

Nici măcar nu m-a privit; vorbea de parcă era dus, ca pentru sine, văzduh ori neant. L-am condus repede în salon, aproape împingându-l, temându-mă că l-ar fi putut vedea cineva din clădire. Era întuneric, dar, înainte de a aprinde vreo lumină, am încercat să-l fac să stea jos, să se liniştească puţin. A refuzat. A continuat să umble dintr-un capăt în altul al încăperii, descompus şi repetând la nesfârşit acelaşi lucru.

— Gata, gata; totul s-a sfârşit, totul s-a terminat.

Am aprins o lămpiţă dintr-un colţ al camerei şi, fără măcar să-l întreb, i-am turnat un coniac generos.

— Ţine, i-am zis, obligându-l să ia paharul în mâna dreaptă. Bea, am poruncit.

Mi-a dat ascultare, tremurând.

— Iar acum stai jos, linişteşte-te şi spune-mi ce se întâmplă. Habar n-aveam ce-l făcuse să vină la mine acasă după miezul nopţii şi, cu toate că eram convinsă că fusese discret, aerul lui supărat mi-a arătat că, poate, totul îi era indiferent. Nu-l mai văzusem de vreun an şi jumătate, din ziua când ne despărţiserăm oficial la Tetuan. Am preferat

să nu-l întreb nimic, să nu fac presiuni asupra lui. Aceea nu era, evident, o simplă vizită de curtoazie, dar am hotărât că era mai bine să aştept să se calmeze; poate că atunci avea să-mi spună singur ce voia de la mine. S-a aşezat cu paharul în mână şi a băut iar. Era îmbrăcat civil, în culori închise, purta cămaşă albă şi cravată în dungi; nu avea joben şi galoane, nici eşarfa ce-i traversa pieptul, pe care i-o văzusem de nenumărate ori la evenimentele oficiale şi pe care şi-o scotea de cum sfârşea întrunirea la care era obligatorie. A părut să se liniştească puţin şi a aprins o ţigară. Fuma privind în gol, învăluit în fum şi în propriile-i gânduri. Iar eu tăceam; stăteam picior peste picior într-un fotoliu de lângă el şi aşteptam. Când şi-a terminat ţigara, s-a ridicat scurt şi a stins-o în scrumieră. De acolo, a ridicat, în fine, privirea şi mi-a vorbit.

— M-au revocat. Mâine se va comunica public. Anunţul a fost deja trimis la Buletinul Oficial de Stat şi presei; în şapte, opt ore ştirea va fi în stradă. Ştii câte cuvinte are? Şaptesprezece. Le-am numărat, uită-te.

Din buzunarul sacoului a scos o notă scrisă de mână. Mi-a arătat-o, avea doar două rânduri, pe care mi le-a recitit din memorie.

— „Îşi încetează activitatea de ministru de Externe doñ Juan Beigbeder Atienza, căruia îi exprim recunoştinţa pentru serviciile aduse.” Şaptesprezece cuvinte, fără titlul de politeţe „don” pus înaintea numelui, care va apărea probabil abreviat; dacă nu, vor fi optsprezece. Apoi va apărea cel al lui Franco. Îşi exprimă recunoştinţa pentru serviciile aduse, chestia are şi bemoli.

A dat pe gât paharul dintr-o singură duşcă; i l-am umplut din nou.

— Ştiu de câteva luni că fac echilibristică, dar nu-mi închipuiam că lovitura va fi atât de neaşteptată. Nici atât de denigratoare.

A aprins altă ţigară şi a continuat să vorbească printre valuri de fum.

— Ieri după-masă, am stat de vorbă cu *Caudillo* la palatul Pardo; a fost o discuţie lungă şi destinsă, nu m-a criticat deloc, nici n-a pomenit de posibila mea înlocuire, deşi aveam relaţii încordate în ultima vreme, de când am început să mă văd pe faţă cu ambasadorul Hoare. De fapt, am plecat mulţumit de la întrevedere, convins că se va gândi la ideile mele, că hotărâse, poate, să dea, în sfârşit, măcar un minim de crezare opiniilor mele. Cum să-mi fi imaginat că, de cum ieşeam pe uşă, el şi începea să-şi ascută pumnalul, ca să mi-l înfigă în spate a doua zi?! Îi cerusem audienţa ca să discutăm unele chestiuni legate de apropiata lui întrevedere cu Hitler la Hendaye[66], deşi se ştia ce umilinţă era pentru mine faptul că nu urma să-l însoţesc. Chiar şi aşa, voiam să-i vorbesc, să-i dau unele informaţii importante obţinute prin amiralul Canaris, comandantul

66 Localitatea Hendaya (sp.) sau Hendaye (fr.) este situată la frontiera sud-estică a Franţei cu Spania. Aici a avut loc, la 23 octombrie 1940, într-un tren blindat din gară, întâlnirea istorică dintre Franco şi Hitler, pentru a negocia intrarea Spaniei în război alături de Axa Roma-Berlin-Tokio. În schimbul renunţării la statutul de „nebeligeranţă”, regimul franchist cerea Gibraltarul şi tot Marocul. Deoarece Franco a susţinut că Spania nu putea interveni în conflict din cauza dificultăţilor economice, în cele din urmă s-au încheiat doar acorduri nesemnificative.

Abwehrului, serviciul german de informaţii militare. Ştii despre cine vorbesc?

— I-am auzit numele, da.

— Deşi postul lui nu-i deloc simpatic, Canaris e afabil şi carismatic şi am cu el o relaţie excelentă. Aparţinem amândoi acelei ciudate categorii de militari cam sentimentali cărora nu le prea plac uniformele, decoraţiile şi cazărmile. Teoretic, e la ordinele lui Hitler, dar nu se supune intenţiilor sale şi acţionează destul de autonom. Într-atât, încât se comentează că sabia lui Damocles îi atârnă deasupra capului, cum a atârnat şi deasupra capului meu în ultimele luni.

S-a ridicat din fotoliu, a făcut câţiva paşi şi s-a apropiat de uşa unuia dintre balcoane. Perdelele erau trase.

— Ar fi mai bine să nu vă apropiaţi, l-am avertizat tăios. Puteţi fi văzut din stradă.

A străbătut de mai multe ori salonul de la un capăt la altul, continuând să vorbească.

— Eu îi spun „prietenul meu Guillermo”, în spaniolă; el vorbeşte foarte bine limba noastră, a stat un timp în Chile. Acum câteva zile, am luat masa împreună la Casa Botân, e mort după purceii de lapte. Mi s-a părut mai departe ca niciodată de influenţa lui Hitler; într-atât, încât nu m-ar mira să conspire cu englezii contra Führerului. Susţinem că-i absolut oportun ca Spania să nu intre în război alături de Axă şi, în acest scop, am lucrat cât a durat masa la o listă de fonduri şi dotări pe care Franco ar trebui să i le ceară lui Hitler pentru a accepta ca Spania să intre în conflict. Eu cunosc perfect nevoile noastre strategice, iar Canaris e la curent cu ce-i lipseşte Germaniei, aşa că am conceput împreună pretenţiile pe care Spania ar trebui să

le aibă drept condiţii sine-qua-non a aderării şi pe care Germania nu i le-ar putea satisface nici măcar pe termen mediu. Propunerea includea o lungă listă de cereri imposibile, de la posesiuni teritoriale în Marocul francez şi Oranesado[67], până la cantităţi exorbitante de cereale şi arme, precum şi ocuparea Gibraltarului doar de către soldaţi spanioli; toate, după cum îţi spun, imposibile. Canaris mi-a atras atenţia că nu era indicat să începem reconstrucţia a tot ce se făcuse praf în Spania în timpul războiului, că era mai bine să lăsăm căile ferate impracticabile, podurile distruse, şoselele găurite, pentru ca ai lui să fie conştienţi de starea lamentabilă a ţării şi de cât de greu le-ar fi trupelor germane să ne străbată teritoriul.

S-a aşezat la loc şi a sorbit iar din coniac. Din fericire, alcoolul îl liniştea. Dar eu continuam să fiu total deconcertată, nu pricepeam de ce mă căutase Beigbeder în toiul nopţii în starea aceea, pentru a-mi vorbi de chestiuni atât de străine mie cum erau întâlnirile cu *Caudillo* şi relaţile lui cu militarii germani.

— M-am dus la Pardo cu toate aceste informaţii şi i le-am expus detaliat lui Franco, a continuat. A ascultat foarte atent, a luat documentul şi mi-a mulţumit pentru demers. A fost atât de cordial, încât a făcut chiar o aluzie personală la timpul petrecut pe vremuri împreună în Africa. Generalisimul şi cu mine ne cunoaştem de mult, ştii? De fapt, cu excepţia inefabilului său cumnat, cred că eu sunt -

---

67 Teritoriu din nord-vestul Algeriei, situat între frontiera cu Marocul la sud-vest, şi masivul Ouarsenis şi valea inferioară a Cheliffului la nord-est.

pardon, am fost - singurul membru al guvernului care îl tutuieşte.

Micul Franco la comanda Glorioasei Mişcări Naţionalişti, cine-ar fi zis una ca asta? Adevărul e că n-am fost niciodată mari prieteni; de fapt, cred că nu m-a apreciat niciodată; nu înţelegea redusa mea impetuozitate militară, nici aspiraţia mea la destinaţii urbane, administrative şi, dacă e cu putinţă, străine. Nici pe mine nu mă fascina el, ce să-ţi spun, mereu atât de serios, ţeapăn şi plicticos, atât de competitiv şi obsedat de avansări şi state de funcţii; un împutit, ţi-o spun cu toată sinceritatea. Ne-am întâlnit la Tetuan, el era deja maior, eu tot căpitan. Vrei să-ţi spun o bârfă? La căderea serii, toţi ofiţerii obişnuiam să ne întâlnim într-o cafenea mititică din Piaţa Spaniei, ca să bem un pahar cu ceai, îţi aminteşti de cafenelele acelea?

— Îmi amintesc perfect, am confirmat.

Cum să-mi şterg din minte scaunele din fier forjat de sub palmieri, mirosul aperitivelor şi al ceaiurilor de mentă, mersul molcom al *chilabelor* şi al costumelor europene în jurul micului templu central, cu olanele lui de lut şi arcadele maure date cu var?

Atunci a zâmbit întâia oară, scurt şi nostalgic, desigur. A aprins altă ţigară şi s-a rezemat de spătarul sofalei. Vorbeam aproape pe întuneric, cu lămpiţa din colţul salonului drept singură sursă de lumină. Eram tot în halat; nu găsisem un moment în care să mă scuz şi să dau fuga să mă schimb, fiindcă nu voisem să-l las singur nici-o secundă până nu se liniştea.

— Într-o după-amiază n-a mai venit; am început cu toţii să facem ipoteze în legătură cu absenţa lui. Am tras

concluzia că era îndrăgostit şi am decis să facem cercetări; în sfârşit, ştii tu, prostii de ofiţeri tineri care au prea mult timp la dispoziţie şi n-au nimic de făcut. Am dat cu banul, şi mie mi-a revenit misiunea să-l spionez. A doua zi, am lămurit misterul. La ieşirea din cazarmă, l-am urmat până în *medina*, l-am văzut intrând într-o casă, tipică locuinţă arăbească. Deşi îmi venea greu să cred, la început mi-am zis că se încurcase cu vreo mică musulmană. Am intrat în casă cu un pretext oarecare, nu mi-l mai amintesc. Şi ce crezi că am găsit acolo? Pe omul nostru, care lua lecţii de arabă, cu asta se ocupa. Fiindcă marele general din Africa, celebrul şi neînvinsul *Caudillo* al Spaniei, salvatorul patriei, nu vorbeşte araba, în ciuda tuturor eforturilor lui. Nu-i înţelege pe marocani şi nu-i pasă de ei nici cât negru sub unghie. Mie, da. Mie îmi pasă de marocani, îmi pasă chiar mult. Şi mă înţeleg cu ei, fiindcă-s fraţii mei. În araba cultă, în *cherja*, dialectul triburilor berbere din Rif, în ce-o fi nevoie. Şi asta îl supăra enorm pe cel mai tânăr maior din Spania, mândria trupelor din Africa. Iar faptul că tocmai eu l-am descoperit încercând să-şi îndrepte defectul l-a supărat şi mai mult. În fine, prostii de tinereţe.

A spus câteva fraze în arabă, pe care nu le-am înţeles, şi cum voia să-mi arate că stăpânea limba. De parcă nu ştiam... A băut iar, şi i-am umplut paharul pentru a treia oară.

— Ştii ce-a zis Franco atunci când Serrano m-a propus ministru? „Mi-l sugerezi pe Juanito Beigbeder la Externe? Păi, e nebun de legat!” Nu ştiu de ce mă crede nebun; poate fiindcă are inima de gheaţă şi oricine e mai pasional ca el se pare că-i în culmea nebuniei. Eu, nebun; oi fi!

A băut iar. Vorbea aproape fără să se uite la mine, vărsându-şi amarul într-un monolog neîntrerupt. Vorbea şi bea, vorbea şi fuma, cu furie şi fără preget, iar eu îl ascultam în tăcere, neputând să înţeleg încă de ce îmi spunea toate acele lucruri. Abia dacă fuseserăm singuri înainte, niciodată nu schimbase cu mine mai mult de câteva cuvinte răzleţe în lipsa Rosalindei; aproape tot ce ştiam despre el ştiam de la ea. Dar, în acea clipă atât de specială din viaţa şi cariera lui, care marca drastic sfârşitul unei epoci, din cine ştie ce motiv hotărâse să-i fiu confidentă.

— Franco şi Serrano spun că-s ţicnit, că-s victima influenţei pernicioase a unei muieri. Ce de prostii trebuie să aud acum, fir-aş să fiu! Cumnatisimul vrea, probabil, să-mi dea lecţii de moralitate; tocmai el, care-şi ţine legitima cu şase sau şapte copii acasă şi-şi petrece zilele în patul unei marchize pe care mai apoi o duce la tauri în decapotabilă. Şi, culmea, au de gând să includă delictul de adulter în codul penal, ce mai, chestia asta-i plină de haz. Fireşte că şi mie îmi plac femeile, cum să nu-mi placă?! Nu trăiesc marital cu soţia de ani de zile şi nu trebuie să explic nimănui nici sentimentele mele, nici cu cine mă culc, nici cu cine mă scol, asta ar mai lipsi! Am avut şi eu aventuri, câte am putut, ca să fiu sincer. Şi ce? Oare sunt o pasăre rară în armată sau în guvern? Nici vorbă. Sunt ca toţi ceilalţi, dar lor le-a căşunat să mă facă parazit frivol vrăjit de veninul unei englezoaice. Pentru una ca asta trebuie să fii imbecil. Îmi voiau capul ca să-şi arate loialitatea faţă de germani, aşa cum voia Irod capul Botezătorului. Acum îl au, să le fie de bine. Dar pentru asta n-au nevoie şi să mă calce în picioare.

— Ce v-au făcut? am întrebat atunci.

— Au răspândit tot soiul de injurii referitoare la mine; mi-au construit o legendă inacceptabilă de afemeiat depravat, în stare să-şi vândă patria pentru un jug conjugal avantajos, să-mi fie cu iertare. Au lansat scorneala că Rosalinda m-a scos de pe linie şi m-a obligat să-mi trădez ţara, că Hoare mă mituieşte, iar evreii din Tetuan mă plătesc ca să-mi păstrez poziţia antigermană. Au pus să fiu urmărit zi şi noapte, de-am ajuns să mă tem pentru integritatea mea fizică, şi nu cred că din pricina unor fantezii. Şi totul doar pentru că, în calitate de ministru, am încercat să dau dovadă de bun-simţ şi să-mi expun coerent ideile; le-am spus că nu ne putem strica relaţiile nici cu britanicii, nici cu nord-americanii, fiindcă de ei depinde sosirea grâului şi a petrolului atât de necesare pentru ca biata noastră ţară să nu moară de foame; am stăruit că nu trebuie să lăsăm Germania să se amestece în chestiunile noastre interne, că trebuie să ne opunem planurilor ei intervenţioniste, că nu ne convine să intrăm în război alături de nemţi nici măcar pentru imperiul colonial pe care ei îşi închipuie că l-am putea obţine de la englezi. Crezi că s-au ostenit să-mi analizeze opiniile? Nici vorbă; nu doar că nu mi-au dat nici cea mai mică atenţie, ci, în plus, m-au şi acuzat că-s ţicnit, fiindcă îmi închipuiam că nu trebuie să ne supunem unei armate care se plimbă triumfătoare prin întreaga Europă. Ştii care-i ultima genialitate a sublimului Serrano, ştii ce tot repetă în ultimul timp? „Război cu sau fără pâine!”, ce părere ai? Şi nebunul par să fiu eu, păi să nu dai cu ei de pământ?! Rezistenţa opusă m-a costat postul; cine ştie dacă, până la urmă, nu mă va costa şi viaţa. Am rămas singur, Sira, singur. Postul de ministru,

cariera militară şi relaţiile mele personale, totul, absolut totul s-a dus pe apa sâmbetei. Şi acum mă trimit la Ronda, sub arest la domiciliu, cine ştie dacă nu se pregătesc să mă judece într-un consiliu de război şi să mă pună la zid în zori, în faţa unui pluton de execuţie.

Şi-a scos ochelarii şi s-a şters la ochi. Părea ostenit. Sfârşit. Îmbătrânit.

— Sunt confuz şi epuizat, a spus în şoaptă.

A oftat din tot sufletul.

— Ce n-aş da să mă pot întoarce în timp, să nu fi părăsit nicicând Marocul fericit. Ce n-aş da ca tot acest coşmar să nu fi existat. Numai lângă Rosalinda mi-aş găsi mângâierea dar ea s-a dus. De asta am şi venit să te văd: te rog să mă ajuţi să-i scriu.

— Unde-i acum?

De săptămâni întregi mă tot gândeam unde era şi ştiam pe cine să întreb.

— La Lisabona. A trebuit să plece în graba mare.

— De ce? am întrebat, alarmată.

— Am aflat că o urmărea Gestapoul, a trebuit să părăsească Spania.

— Şi, ca ministru, n-aţi putut face nimic?

— Eu? Cu Gestapoul? Nu, nici eu, nici nimeni, draga mea. În ultima vreme am fost în relaţii foarte încordate cu toţi mahării germani; chiar unii membri din guvern le-au strecurat ambasadorului şi alor lui că mă opun posibilei noastre intrări în război şi excesivei prietenii hispano-germane. Deşi probabil că n-aş fi făcut nimic nici dacă eram în termeni buni cu ei, deoarece Gestapoul funcţionează independent, în marginea instituţiilor oficiale. Am aflat că urmau s-o verifice pe Rosalinda. Şi-a strâns câteva lucruri

într-o noapte şi a zburat în Portugalia, toate celelalte i le-am trimis după. Ben Wyatt, ataşatul naval american, singurul care ne-a însoţit la aeroport, mi-e foarte bun prieten. Nimeni altul nu ştie unde e. Sau, cel puţin, n-ar trebui să ştie. Dar acum îţi spun şi ţie. Iartă-mă că am dat buzna în casa ta la ora asta şi în asemenea condiţii, dar mâine voi fi dus la Ronda şi nu ştiu cât va dura până o voi putea contacta.

— Ce doriţi să fac? am întrebat, intuind, în fine, scopul ciudatei lui vizite.

— Fă în aşa fel ca scrisorile mele să ajungă la Lisabona cu valiza diplomatică a Ambasadei britanice. Dă-i-le lui Alan Hillgarth, ştiu că eşti în legătură cu el, a zis, scoţând trei plicuri groase din buzunarul interior al sacoului. Le-am scris în ultimele săptămâni, dar m-au supravegheat atât de sever, încât n-am îndrăznit să le trimit pe nici-o cale; îţi dai seama că nu mă mai încred nici în umbra mea. Azi, din pricina revocării formale, părem în armistiţiu şi au retras paza. Aşa am şi putut ajunge aici fără să fiu urmărit.

— Sunteţi sigur?

— Întru totul, nu-ţi face griji, a zis, vrând să-mi adoarmă temerile. Am luat un taxi, n-am folosit maşina oficială. Pe tot drumul nu ne-a urmărit niciun vehicul. Iar pe jos ar fi fost imposibil să fiu urmărit. Am rămas în taxi până când l-am văzut pe portar ieşind să ducă gunoiul; abia atunci am intrat în clădire; nimeni nu m-a zărit, nu-ţi face griji.

— De unde ştiaţi unde locuiesc?

— Dar cum să nu ştiu? Doar Rosalinda a ales casa şi mi-a tot povestit cum mergea aranjarea ei. Îşi făcea mari

iluzii despre venirea ta şi modul cum vei lupta pentru cauza ţării ei.

A zâmbit iar, cu gura închisă, abia încordând colţurile buzelor.

— Am iubit-o mult, ştii asta, Sira, nu-i aşa? Am iubit-o foarte mult. Nu ştiu dacă am s-o mai revăd, dar, dacă nu, spune-i că mi-aş fi dat viaţa ca s-o am alături în această noapte atât de tristă. Te superi dacă mai beau un pahar?

— Vă rog, nu-i nevoie să întrebaţi.

Pierdusem socoteala paharelor pe care le băuse, cinci sau şase, probabil. Melancolia i s-a risipit după următoarea înghiţitură. Se relaxase şi nu părea că vrea să plece.

— Rosalinda e mulţumită la Lisabona, îşi croieşte drum. Ştii doar cum e ea, se poate adapta la orice cu o uşurinţă. Impresionantă.

Nimeni nu putea mai bine ca Rosalinda Fox să se reinventeze şi s-o ia de la zero de câte ori era nevoie. Ce pereche ciudată făcea cu Beigbeder! Ce diferiţi erau şi, totuşi, cum se completau!

— Du-te s-o vezi, când ai să poţi, la Lisabona, se va bucura să stea câteva zile cu tine. Ai adresa pe scrisori; nu le da înainte de a o copia.

— Am să încerc, vă promit. Şi aţi vrea să plecaţi în Portugalia? Ce aveţi de gând să faceţi după ce toate astea se vor sfârşi?

— Atunci când va înceta starea de arest? Nu ştiu, asta poate dura ani la rând, chiar şi până mor. Situaţia e foarte incertă, nici nu ştiu ce învinuiri îmi vor aduce. Răzvrătire, spionaj, trădarea patriei, orice absurditate. Dar, dacă

barakah[68] e de partea mea şi totul se termină repede, cred că da, voi pleca în străinătate. Numai Dumnezeu ştie că nu-s mare liberal, dar îmi repugnă totalitarismul megaloman instaurat de Franco după victorie; monstrul pe care l-a zămislit şi pe care mulţi dintre noi l-au alimentat. Nici nu-ţi poţi închipui cât mă căiesc că am contribuit în timpul războiului la gloria lui marocană. Nu-mi place acest regim, nu-mi place deloc. Cred că nici măcar Spania nu-mi mai place; oricum, nu-mi place acest fetus monstruos şi indivizibil, mare şi liber”[69] pe care încearcă să ni-l vândă. Mi-am petrecut mai mulţi ani din viaţă departe de ţară decât aici; în Spania mă simt străin, multe îmi sunt străine.

— V-aţi putea întoarce oricând în Maroc..., am sugerat. Cu Rosalinda.

— Nu, nu, a replicat tăios. Marocul aparţine deja trecutului. Nu mai am loc acolo; după ce am fost Înalt Comisar n-aş putea ocupa un post inferior. Deşi mă doare sufletul, mă tem că Africa e un capitol deja încheiat pentru mine. Profesional vorbind, vreau să spun, fiindcă în suflet mă simt legat de ea pentru întreaga viaţă. *Inshallah*. Aşa să fie.

— Şi atunci?

— Totul depinde de situaţia mea militară: sunt în mâinile lui Franco, prin mila Domnului generalisim al întregii armate, trebuie să lupt, de parcă Domnul are vreo legătură cu chestii atât de întortocheate. La fel de bine

---

68 *Baraka*(h) denumeşte, în mistica arabă, binecuvântarea, darul spiritual sau ocrotirea lui Allah.

69 Parafrază a sloganului franchist Una, Grande y Libre!, „Una, Mare şi Liberă!”.

poate să mă scoată de sub arest peste o lună sau să mă supună torturilor. Cine-ar fi zis acum douăzeci de ani că întreaga mea viaţă o să fie în mâinile lui Franquito?!

Şi-a scos iar ochelarii şi s-a şters la ochi. Şi-a umplut paharul din nou şi a aprins o nouă ţigară.

— Sunteţi foarte obosit, am spus. De ce nu vă duceţi la culcare?

M-a privit ca un copil rătăcit. Un copil pierdut ce avea în cârcă peste cinci decenii de viaţă, şefia administraţiei coloniale spaniole şi un portofoliu ministerial în cădere liberă. A spus zdrobitor de sincer:

— Nu vreau să plec, fiindcă nu pot să-mi suport singurătatea în hardughia aia lugubră care până acum mi-a slujit de domiciliu oficial.

— Rămâneţi şi dormiţi aici, dacă doriţi, i-am spus.

Ştiam că invitaţia de a-şi petrece noaptea la mine era o mare îndrăzneală, dar simţeam că, în starea lui, ar fi putut face orice nebunie dacă îi închideam uşa casei, împingându-l să rătăcească pe străzile Madridului.

— Tare mă tem că n-am să pot pune geană peste geană, a recunoscut zâmbind pe jumătate, dar plin de tristeţe; însă ţi-aş mulţumi dacă mi-ai permite să mă odihnesc niţel; îţi promit că nu te voi deranja. Va fi o clipă de odihnă în toiul furtunii; nu-ţi poţi închipui ce amară e singurătatea cuiva dat la o parte.

— Simţiţi-vă ca acasă. Am să vă aduc o pătură, dacă vreţi să vă întindeţi. Scoateţi-vă sacoul şi cravata, faceţi-vă comod.

Mi-a urmat sfatul, iar eu m-am dus după o pătură. Când m-am întors, era în cămaşă şi-şi umplea din nou paharul cu coniac.

— Ultimul, am spus autoritar şi am luat sticla.

Am pus o scrumieră curată pe masă şi pătura pe spătarul sofalei. Apoi m-am aşezat lângă el şi l-am luat delicat de braţ.

— Totul are să treacă, Juan Luis, lasă timpul să decidă. Mai repede sau mai târziu, până la urmă, totul trece.

Mi-am pus capul pe umărul lui, iar el mâna într-a mea.

— Dumnezeu să te audă, Sira, Dumnezeu să te audă, a şoptit.

L-am lăsat cu demonii lui şi m-am dus la culcare, Pe coridor, în drum spre dormitor, l-am auzit vorbind singur în arabă; n-am înţeles ce zicea. Am adormit târziu, probabil după patru dimineaţa, şi când am reuşit să aţipesc, am căzut într-un somn agitat şi ciudat. M-am trezit, auzind cum se închidea uşa de la intrare, în fundul coridorului. M-am uitat la cadranul deşteptătorului. Era opt fără douăzeci. Nu l-am mai văzut niciodată.

42

Teama că eram urmărită a trecut în planul al doilea, de parcă îşi pierduse brusc orice însemnătate. Înainte de a-l inoportuna pe Hillgarth cu supoziţii lipsite, poate, de fundament, trebuia să-l întâlnesc pentru a-i transmite informaţia şi scrisorile. Situaţia lui Beigbeder era mult mai importantă decât temerile mele: pentru el, pentru prietena

mea, pentru toţi. Aşa că, în acea dimineaţă, am rupt tiparul pregătit pentru a-i comunica bănuielile în legătură cu presupusa urmărire şi l-am înlocuit: „*Beigbeder vizită aseară acasă la mine. Pleacă minister, foarte nervos. Arestat trimis Ronda. Teme propria viaţă. Dat scrisori trimit dna Fox Lisabona valiză diplomatică Ambasadă. Aştept instrucţiuni urgent”.*

M-am gândit să mă duc la Embassy la amiază pentru a-i atrage atenţia lui Hillgarth. Deşi cu siguranţă primise la prima oră a dimineţii vestea revocării ministeriale, ştiam că toate detaliile date de colonel aveau să-l intereseze enorm. În plus, intuiam că trebuia să scap cât mai repede de scrisorile către Rosalinda; cunoscând situaţia emisarului, eram convinsă că acele pagini depăşeau limitele unor simple epistole sentimentale, alcătuind un adevărat arsenal de informaţii politice pline de furie, care nu trebuiau în niciun caz să fie la mine. Era miercuri şi, ca în fiecare miercuri, trebuia să merg la salonul de coafură, aşa că am preferat acest canal de comunicare convenţional înainte de a trage semnalul de alarmă prin soluţii de urgenţă, prin care aş fi transmis informaţia cu doar două ore mai devreme. M-am străduit să lucrez toată dimineaţa, am primit două cliente, am mâncat prost şi fără chef, iar la patru fără un sfert am plecat spre coafor, cu sulul de tipare bine ascuns în eşarfa de mătase din poşetă. Stătea să plouă, dar n-am luat un taxi; voiam să simt aerul pe faţă, să dau deoparte ceţurile care mă atacau. În mers, am rememorat amănuntele deconcertantei vizite a lui Beigbeder din noaptea anterioară şi am încercat să ghicesc ce plan urmau să elaboreze Hillgarth şi ai lui pentru scrisori. Adâncită în acele gânduri, n-am observat dacă mă urmărea

cineva; poate că propriile-mi griji erau atât de mari, încât chiar dacă mă urmărea, n-am băgat de seamă.

Am ascuns mesajele în dulap, fără ca tânăra cu păr creţ care se ocupa de garderobă să facă vreun gest de complicitate când şi-a încrucişat privirile cu mine. Ori era un agent formidabil, ori n-avea nici cea mai vagă idee despre tot ce se petrecea chiar sub ochii ei. Coafezele s-au ocupat de mine cu îndemânarea obişnuită şi, pe când îmi ondulau părul, care era deja mai lung de umeri, m-am prefăcut absorbită de o revistă recentă. Acea publicaţie pentru femei, plină de leacuri, povestioare dulcege, moralizatoare şi un reportaj complet despre catedralele gotice mă interesa destul de puţin, dar am citit-o de la cap la coadă, fără să-mi ridic ochii din ea, ca să evit orice contact cu doamnele din apropiere, ale căror conversaţii nu mă interesau deloc. Dacă nu întâlneam vreo clientă de-a mea (ceea ce se întâmpla destul de des), nu aveam niciun interes să discut cu cineva.

Am ieşit din salonul de coafură fără tipare, cu părul perfect aranjat şi sufletul încă tulburat. Tot mai eram îngrijorată, dar am hotărât să fac o plimbare în loc să mă duc direct acasă; până când Hillgarth avea să-mi spună ce fac cu ele, preferam să mă amuz, departe de scrisorile lui Beigbeder. Am mers la întâmplare pe Strada Alcalá spre Gran Via; am păşit liniştită şi sigură la început, dar, pe măsură ce înaintam, am observat că erau tot mai mulţi trecători pe trotuare, unde se amestecau persoane bine îmbrăcate cu lustragii, gunoieri cu cerşetori infirmi, care îşi expuneau handicapurile fără pudoare, ca să stârnească mila. Eram conştientă că depăşisem perimetrul stabilit de Hillgarth; intram într-o zonă unde puteam întâlni pe cineva

care mă cunoscuse pe vremuri. Probabil că nimeni nu bănuise vreodată că femeia cu palton elegant din lână cenuşie luase locul micuţei croitorese care fusesem în trecut, dar, pentru orice eventualitate, mi-am zis să intru într-un cinematograf, ca să-mi omor timpul şi să evit, în acea după-amiază, să mă expun mai mult decât era necesar.

În sala de cinema din Palatul Muzicii rula Rebecca. Filmul începuse, dar nu-mi păsa: intriga nu mă interesa, nu voiam decât un pic de intimitate, în timpul necesar ca englezii să-mi trimită acasă instrucţiunile după care să acţionez. Plasatorul m-a însoţit până la unul dintre ultimele rânduri laterale, în timp ce Laurence Olivier şi Joan Fontaine străbăteau în cea mai mare viteză o şosea plină de curbe într-o maşină decapotabilă. De cum mi s-au obişnuit ochii cu întunericul, am observat că parterul era practic plin, dar pe rândul meu şi în zona din jur, departe de ecran, erau doar câteva persoane risipite ici şi colo. În stânga mea, câteva perechi; în dreapta, nimeni. Însă doar pentru scurtă vreme: după nici două minute de la sosire, am zărit că la capătul rândului se aşeza cineva, la doar zece sau douăsprezece scaune de mine. Un bărbat. Singur. Un bărbat singur, al cărui chip nu-l puteam distinge în penumbră. Un bărbat anodin, care nu mi-ar fi atras nicicând atenţia, dacă n-ar fi purtat un pardesiu deschis la culoare cu gulerul ridicat, identic cu al celui care mă urmărea de peste o săptămână. Un individ într-un pardesiu cu gulerul ridicat, pe care, dacă mă luam după privirea lui, eu îl interesam mai mult decât intriga filmului.

O sudoare rece mi-a acoperit spatele. Mi-am dat seama brusc că presupunerile mele nu fuseseră vane, ci

reale: tipul venise pentru mine, mă urmărise probabil de la coafor, poate chiar de acasă; mersese pe urmele mele sute de metri, mă văzuse plătind biletul la casă, străbătând holul, intrând în sală şi găsindu-mi locul. Dar nu fusese de ajuns să mă privească fără ca eu să-l văd: de cum mă localizase, se instalase la doar câţiva metri, blocându-mi trecerea spre ieşire. Iar eu, imprudentă şi copleşită de vestea revocării lui Beigbeder, hotărâsem în ultima clipă să nu-i comunic lui Hillgarth ce bănuieli aveam, oricât crescuseră ele în timp. Prima idee care mi-a trecut prin minte a fost să fug, dar imediat mi-am dat seama că eram blocată. Nu puteam ieşi pe culoarul din dreapta fără ca el să-mi facă loc, iar dacă voiam să ies prin stânga, trebuia să deranjez mai mulţi spectatori, care ar fi protestat, enervaţi că-i deranjam şi trebuiau să se ridice ori să-şi strângă picioarele pentru ca eu să trec, ceea ce i-ar fi dat necunoscutului timp mai mult decât suficient pentru a se ridica din fotoliu şi a mă urma. Mi-am adus aminte de sfaturile date de Hillgarth în timpul prânzului de la Legaţia Americană: dacă bănuiam că eram urmărită, trebuia să dau dovadă de linişte, siguranţă şi aparentă normalitate.

Dar neobrăzarea străinului cu pardesiu nu prezicea nimic bun: ceea ce până atunci fusese o urmărire tainică şi subtilă părea să fi devenit brusc o declaraţie ostentativă de intenţii. „Sunt aici ca să mă vezi”, părea să spună pe muţeşte. „Ca să ştii că te urmăresc şi ştiu unde te duci; ca să fii conştientă că-ţi pot intra cu mare uşurinţă în viaţă: uite, azi am hotărât să te urmăresc până la cinematograf şi să nu te las să ieşi; mâine pot să fac cu tine orice am chef.”

M-am prefăcut că nu-i dau atenţie şi m-am străduit să mă concentrez asupra filmului, dar n-am reuşit. Scenele mi

se perindau prin faţa ochilor fără sens şi fără coerenţă: un conac sumbru şi maiestuos, o menajeră malefică, protagonista care greşea mereu şi fantoma omniprezentă a unei femei fascinante. Sala părea subjugată; doar pe mine mă preocupa altceva. Minutele treceau, pe ecran se succedau imagini schimbătoare în alb, negru şi gri, iar eu mi-am aruncat de câteva ori părul spre partea dreaptă a feţei şi printre şuviţe, am încercat să-l scrutez pe ascuns pe nocunoscut. N-am izbutit să-i disting trăsăturile din cauza distanţei şi a întunericului. Dar între noi s-a stabilit un soi de legătură mută şi încordată, ca şi cum ne unea aceeaşi lipsă de interes pentru film. Niciunul din noi nu şi-a ţinut suflarea când protagonista fără nume a spart figurina de porţelan nici nu ne-am lăsat copleşiţi de panică atunci când menajera a încercat s-o convingă să se arunce în gol; nici nu ne-au îngheţat inimile aflând că tocmai Max de Winter fusese asasinul perversei lui soţii.

Cuvântul „sfârşit” a apărut după incendiul conacului Manderley, iar sala a fost inundată de lumină. Am dat să-mi acopăr imediat faţa; din cine ştie ce pricină absurdă, am simţit că lipsa întunericului mă făcea mai vulnerabilă în ochii urmăritorului. Am aplecat capul, pentru ca părul să-mi acopere chipul încă o dată, şi m-am prefăcut ocupată, căutând ceva în poşetă. Când, în sfârşit, am ridicat privirea cu câţiva centimetri şi am privit spre dreapta, bărbatul se făcuse nevăzut. Am rămas în sală până când ecranul a redevenit alb, cu stomacul strâns de teamă. S-au aprins toate luminile, ultimii spectatori întârziaţi au părăsit sala, plasatorii au intrat, căutând gunoaie şi obiecte uitate printre fotolii. Abia atunci, copleşită încă de teamă, mi-am luat inima în dinţi şi m-am ridicat.

Holul mare era aglomerat şi zgomotos: peste stradă cădea o aversă de ploaie, iar spectatorii gata să iasă se îngrămădeau cu cei gata să intre la spectacolul următor. M-am ascuns pe jumătate în spatele unei coloane dintr-un colţ îndepărtat, simţindu-mă anonimă şi, pe moment, la adăpost în mulţime, printre voci şi în fumul gros al nenumăratelor ţigări aprinse. Dar fragila senzaţie de siguranţă n-a durat mai mult de câteva minute, până când mulţimea a început să se risipească. Nou-sosiţii au intrat, în cele din urmă, în sală, ca să se adâncească în aventurile familiei De Winter şi ale fantomelor ei; ceilalţi – la adăpostul umbrelelor şi pălăriilor, cei mai precauţi, al jachetelor cu gulerul ridicat şi al ziarelor deschise deasupra capului, cei mai puţin precauţi, sau pur şi simplu înverşunaţi, cei mai curajoşi – au părăsit treptat lumea fastuoasă a cinematografului şi au ieşit în stradă pentru a înfrunta realitatea cotidiană, care în acea seară de toamnă era într-o densă perdea de apă ce cădea nemilos din cer.

Găsirea unui taxi era o bătălie pierdută din start, aşa că, la fel ca sutele de oameni dinaintea mea, m-am înarmat cu curaj şi, doar cu un batic de mătase pe cap, ridicându-mi gulerul de la palton, am plecat spre casă prin ploaie. Am mers grăbit, vrând să ajung cât mai repede şi să scap şi de apă, şi de zecile de bănuieli ce m-au asaltat în mers. Întorceam mereu capul: brusc mi se părea că eram urmărită şi tot brusc mi se părea că nu mai eram. Orice individ cu pardesiu mă făcea să grăbesc pasul, chiar dacă silueta lui diferea de a bărbatului de care mă temeam. Cineva a trecut grăbit pe lângă mine şi, când mi-a atins involuntar braţul am fugit să mă refugiez lângă vitrina unei farmacii închise; un cerşetor m-a tras de mânecă, rugându-

mă să fiu miloasă cu el, şi, în loc de pomană, a primit un strigăt de spaimă. Am încercat să merg în ritmul mai multor perechi respectabile până când, fiindcă nu ştiau ce să creadă despre obsesiva mea apropiere, s-au îndepărtat de mine. Bălţile mi-au acoperit ciorapii cu stropi de noroi, tocul stâng mi s-a înţepenit într-un grătar de scurgere. Am traversat grăbită şi speriată străzile, aproape fără să dau atenţie traficului. Farurile unui automobil m-au orbit la o intersecţie; ceva mai încolo, m-a claxonat un autobuz şi era să mă calce un tramvai; doar câţiva metri mai departe a trebuit să fac un salt ca să nu mă lovească o maşină închisă la culoare care probabil că nu mă zărise în ploaie. Sau poate că da.

Am ajuns acasă udă leoarcă şi aproape fără suflare; portarul, paznicul de noapte, câţiva vecini şi cinci, şase curioşi se înghesuiau la câţiva metri de portal, evaluând stricăciunile făcute de apa infiltrată în subsolul clădirii. Am urcat, treptele din două în două, fără ca nimeni să mă zărească, mi-am smuls de pe cap baticul ud şi mi-am căutat cheile, uşurată că reuşisem să nu mă întâlnesc cu urmăritorul meu şi visând să mă cufund într-o baie fierbinte, ca să-mi alung frigul şi panica din corp. Dar senzaţia de uşurare n-a durat mult. Doar cele câteva clipe în care am ajuns la uşă, am intrat şi mi-am dat seama ce se petrecea.

Faptul că o lampă ardea în salon când în casă trebuia să domnească întunericul era ceva anormal, dar putea avea o explicaţie: chiar dacă dona Manuela şi fetele stingeau îndeobşte toate luminile înainte de a pleca, poate că în aceea după-amiază uitaseră să facă un control. De aceea, nu lumina mi s-a părut nelalocul ei, ci ceea ce am găsit la

intrare. Un pardesiu. Deschis la culoare, bărbătesc. Atârnat în cuier şi picurând apă cu sinistră cumpătare.

43

Stăpânul lui mă aştepta, aşezat în salon. Nu-mi ieşea niciun cuvânt de pe buze şi mi se părea că tăcerea va dura până la sfârşitul lumii. Dar nici vizitatorul neaşteptat n-a vorbit imediat. Am continuat să ne uităm unul la altul în vârtejul ameţitor al amintirilor şi simţămintelor.

— Ţi-a plăcut filmul? a întrebat în cele din urmă.

N-am răspuns. Îl aveam în faţă pe bărbatul ce mă urmărea de zile întregi. Acelaşi care, cu cinci ani în urmă, ieşise din viaţa mea purtând un pardesiu asemănător; acelaşi care se pierduse în ceaţă ducând o maşină de scris, când aflase că-l părăseam fiindcă mă îndrăgostisem de altul. Ignacio Montes, primul meu logodnic, reintrase în viaţa mea.

— Ce-ai mai progresat, nu-i aşa, Sirita?! a zis, ridicându-se şi venind spre mine.

— Ce vrei, Ignacio? am izbutit să şoptesc în cele din urmă.

Încă nu-mi scosesem paltonul; apa curgea pe mine, formând pe podea, la picioare, bălţi minuscule. Dar nu m-am clintit.

— Să te văd, a replicat. Şterge-te şi schimbă-te; vom sta de vorbă.

Zâmbea şi zâmbetul lui spunea „blestemat să-mi fie cheful de a zâmbi”. Abia atunci mi-am dat seama că eram la doar câţiva metri de uşa pe care tocmai intrasem; puteam să fug, să cobor treptele din trei în trei, să ajung în portal, să ies în stradă, s-o iau la goană. Dar nu mi-a plăcut; nu voiam să am o reacţie nepotrivită fără să aflu despre ce

era vorba, aşa că m-am apropiat de el şi l-am înfruntat pur şi simplu.

— Ce vrei, Ignacio? Cum ai intrat, de ce ai venit, de ce mă urmăreşti?

— Ia-o încet, Sira, încet. Pune-mi întrebările una câte una, nu te zbuciuma. Dar, mai înainte, dacă nu te superi prefer să ne facem comozi amândoi. Sunt cam obosit, ştii? Azi-noapte m-ai ţinut treaz peste măsură. Te-ar deranja dacă mi-ai da să beau ceva?

— Înainte nu beai, am spus, încercând să-mi păstrez calmul.

Un hohot la fel de rece ca tăişul foarfecelor mele a străbătut salonul de la un capăt la celălalt.

— Ce memorie bună! Pe lângă multele istorii interesante care s-au petrecut în viaţa ta în toţi aceşti ani, e de necrezut că-ţi mai aminteşti lucruri atât de simple.

De necrezut, într-adevăr, dar îmi aminteam. Lucrurile acelea şi multe altele. Nopţile lungi în care hoinăream la voia întâmplării, dansurile printre felinare de la petrecerile populare. Optimismul şi tandreţea lui; eu însămi pe când nu eram decât o simplă croitoreasă fără alt ideal în viaţă decât să mă căsătoresc cu omul a cărui prezenţă mă umplea acum de temeri şi incertitudini.

— Ce vrei să bei? am întrebat în cele din urmă.

Încercam să vorbesc liniştit, să nu par îngrijorată.

— Whisky. Coniac. Mi-e egal; orice le oferi şi altor invitaţi.

I-am turnat un pahar, golind sticla din care băuse Beigbeder cu o noapte mai înainte; abia dacă mai erau în ea vreo două degete. Întorcându-mă spre el, am observat că purta un costum cenuşiu obişnuit, dintr-o stofă şi cu o

croială mai bune decât pe vremea când eram împreună, dar ieşit din mâna unui croitor mai prost decât cei ce lucrau pentru bărbaţii pe care îi întâlneam în ultimul timp. Am pus paharul pe masă, lângă el, şi abia atunci am observat pe ea o cutie cu bomboane de la Embassy, împachetată în hârtie argintie şi legată cu o fundă frumoasă, roz.

— Cine ştie ce admirator ţi le-a trimis, a zis, atingând-o cu vârfurile degetelor.

N-am răspuns. N-am putut, mi-am pierdut suflarea. Ştiam că undeva, în ambalajul acelui dar neaşteptat, era un mesaj cifrat al lui Hillgarth, un mesaj menit să treacă neobservat de oricine, în afară de mine.

M-am aşezat departe de el, pe colţul unei sofale, încordată şi încă udă leoarcă. M-am prefăcut că nu dau atenţie bomboanelor şi m-am uitat în tăcere la Ignacio, îndepărtându-mi părul ud de pe faţă. Era la fel de slab ca înainte, dar nu mai avea acelaşi chip. Primele fire cărunte i se iviseră pe tâmple, deşi abia trecuse de treizeci de ani. Avea cearcăne, riduri la colţurile buzelor şi un aer obosit, ca şi cum nu ducea o viaţă tihnită.

— Ca să vezi, ca să vezi, Sira, cât timp a trecut.

— Cinci ani, i-am tăiat-o. Şi acum, te rog, spune-mi pentru ce ai venit.

— Pentru mai multe, a zis. Dar, înainte, aş vrea să-ţi pui nişte haine uscate. Iar la întoarcere, adu-mi, te rog, actele. Nu ţi le-am cerut la ieşirea din cinematograf, pentru că mi s-a părut uşor grosolan în actuala ta situaţie.

— Şi de ce-ar trebui să-ţi arăt actele?

— Fiindcă, după câte am auzit, acum eşti cetăţean marocan.

— Şi ce-ţi pasă? N-ai niciun drept să te amesteci în viaţa mea.

— Cine ţi-a mai zis şi asta?

— Noi doi nu avem nimic în comun. Eu sunt alta, Ignacio, n-am nici în clin, nici în mânecă nici cu tine, nici cu nimeni de pe vremea când eram împreună. În anii aceştia mi s-au întâmplat multe; nu mai sunt cine eram.

— Niciunul din noi nu mai e cine era, Sira. Nimeni nu mai e cine obişnuia să fie după un război ca al nostru.

Tăcerea ne-a învăluit. Mi-au venit în minte, ca nişte pescăruşi nebuni, mii de imagini din trecut şi sentimente contradictorii, pe care nu le mai puteam stăpâni. Îl aveam în faţă pe cel ce ar fi putut fi tatăl copiilor mei, un om bun care nu făcuse decât să mă adore şi căruia eu îi înfipsesem pumnalul în inimă. Dar tot în faţa mea stătea şi cel ce putea deveni cel mai urât coşmar al meu, omul care poate că-şi rumegase ranchiuna timp de cinci ani şi era dispus la orice pentru a mă face să-mi plătesc trădarea. De pildă, să mă denunţe, să mă acuze că nu eram cine spuneam că sunt şi să-mi scoată la lumină datoriile faţă de trecut.

— Unde-ai fost în timpul războiului? l-am întrebat aproape cu frică.

— La Salamanca. M-am dus câteva zile s-o văd pe mama şi răzmeriţa m-a prins acolo. M-am alăturat naţionaliştilor n-am avut de ales. Şi tu?

— La Tetuan, am spus pe negândite.

Poate n-ar fi trebuit să fiu atât de explicită, dar era prea târziu să mai dau înapoi. Era ciudat, dar răspunsul meu a părut să-l mulţumească. Un zâmbet slab i s-a desenat pe buze.

— Desigur, a spus în şoaptă. Desigur, acum totul are sens.

— Ce are sens?

— Ceva ce aveam nevoie să aflu de la tine.

— Tu n-ai nevoie să afli nimic de la mine, Ignacio. N-ai nevoie decât să mă uiţi şi să mă laşi în pace.

— Nu pot, a zis tăios.

N-am întrebat de ce. M-am temut că avea să-mi ceară explicaţii, să-mi reproşeze că-l părăsisem şi să-mi arunce în faţă tot răul pe care i-l făcusem. Sau, şi mai rău, mi-a fost teamă că avea să-mi spună că tot mă mai iubea şi să mă roage să mă împac cu el.

— Trebuie să pleci, Ignacio, trebuie să mă scoţi din mintea ta.

— Nu pot, iubito, a repetat cu o undă de ironie amară. Nimic nu mi-ar plăcea mai mult decât să nu-mi mai amintesc nicicând de femeia care m-a distrus, dar nu pot. Lucrez pentru Direcţia Generală a Siguranţei din Ministerul pentru Relaţiile cu Guvernul. Mă ocup de supravegherea şi urmărirea străinilor care ne trec frontiera, mai ales a celor care se instalează definitiv la Madrid. Şi tu eşti unul dintre ei. Ocupi un loc de cinste.

Nu ştiam dacă să râd sau să plâng.

— Ce vrei de la mine? am întrebat când vorbele mi-au revenit pe buze.

— Actele, a cerut. Paşaportul şi licenţa vamală pentru tot ce s-a adus din străinătate aici în casă. Dar, mai înainte, schimbă-te.

Vorbea rece şi sigur de sine. Profesionist, total diferit de celălalt Ignacio, tandru şi aproape copilăros, pe care îl păstram printre amintiri.

— Poţi să-mi arăţi vreo legitimaţie? am întrebat în şoaptă.

Intuiam că nu minţea, dar voiam să câştig timp pentru a accepta evidenţa.

Din buzunarul interior al jachetei a scos un portvizit. L-a deschis cu mâna în care îl ţinea, cu îndemânarea celui obişnuit să se identifice adesea. Erau acolo, într-adevăr, fotografia şi numele lui, lângă funcţia şi organismul pe care tocmai îl menţionase.

— Un moment, am murmurat.

M-am dus în camera mea; am luat repede din dulap o bluză albă şi o fustă albastră şi am tras sertarul cu lenjerie, ca să-mi iau lucruri curate. Atunci am atins cu degetele scrisorile lui Beigbeder, pitite sub câteva combinezoane împăturite. Am şovăit câteva clipe, neştiind ce să fac cu ele: să le las unde erau sau să caut la iuţeală un loc mai sigur. Am privit avid camera: poate pe dulap, poate sub saltea. Poate printre cearşafuri. Poate în spatele oglinzii de la masa de toaletă. Ori într-o cutie de pantofi.

— Grăbeşte-te, te rog, a strigat Ignacio de departe.

Am împins scrisorile în fundul sertarului, le-am acoperit complet cu lucruri şi am închis sertarul cu o lovitură seacă. Orice alt loc era la fel de bun sau de rău ca acela, mai bine să nu ispitesc norocul.

M-am şters, m-am schimbat, am scos paşaportul din noptieră şi m-am întors în salon.

— Arish Agoriuq, a citit pe îndelete, când i l-am dat. Născută la Tanger şi rezidentă în Tanger. Născută în aceeaşi zi cu tine, ce coincidenţă.

N-am răspuns. Brusc, mi-a venit să vomit; şi m-am abţinut cu greu.

— Se poate şti de unde până unde această schimbare de cetăţenie?

Cât ai clipi, mintea mea a fabricat o minciună. Niciodată nu prevăzusem că aveam să intru în aşa ceva, nici Hillgarth, nici eu.

— Mi-au furat paşaportul şi n-am putut cere acte la Madrid, fiindcă eram în plin război. Un prieten a aranjat să mi se dea cetăţenie marocană şi să pot călători astfel fără probleme. Paşaportul nu-i fals, poţi să verifici.

— Am şi făcut-o. Şi numele?

— S-au gândit că era preferabil să mi-l schimb, să-l fac mai arăbesc.

— Arish Agoriuq? E arăbesc?

— E *cherja*, am minţit. Dialectul triburilor berbere din Rif, am adăugat, reamintindu-mi de competenţa lingvinstică a lui Beigbeder.

A tăcut câteva clipe, continuând să mă privească. Încă îmi mai simţeam stomacul întors pe dos, dar m-am străduit să mă stăpânesc, ca să nu fiu obligată s-o iau la goană spre baie.

— Vreau să ştiu şi de ce te-ai întors la Madrid, a cerut în cele din urmă.

— Ca să muncesc. Cos, ca întotdeauna, am răspuns. Ăsta-i un atelier de croitorie.

— Arată-mi-l.

L-am dus în salonul din fund şi i-am arătat sulurile de materiale, modelele şi revistele. Apoi l-am dus pe coridor şi am deschis uşile tuturor încăperilor. Camerele de probă impecabile. Baia pentru cliente. Atelierul unde coseam, plin cu materiale croite şi manechinele cu veşminte montate pe jumătate. Camera de călcat, cu multe alte haine care îşi

aşteptau rândul. Şi, în sfârşit, magazia. Mergeam împreună alături, aşa cum trecuserăm de atâtea ori prin momentele vieţii pe timpuri. Mi-am amintit că pe atunci era mai înalt decât mine cu aproape un cap; acum diferenţa părea mai mică. Dar nu memoria îmi juca o festă: când eram doar ucenică, iar el aspirant la titlul de funcţionar, eu purtam tocuri foarte mici; cinci ani mai târziu, înălţimea tocurilor mă ajuta să-i ajung la jumătatea feţei.

— Ce-i în fund? a întrebat.

— Dormitorul meu, două băi şi patru camere: două pentru oaspeţi, două goale. În plus, o sufragerie, bucătăria şi zona de serviciu, am recitat la iuţeală.

— Vreau să le văd.

— De ce?

— Nu trebuie să-ţi dau explicaţii.

— De acord, am murmurat.

I-am arătat camerele una câte una, cu stomacul strâns, arătând o răceală din altă lume şi nelăsând să mi se vadă tremurul mâinii când atingeam întrerupătoarele şi clanţele. Scrisorile lui Beigbeder către Rosalinda rămăseseră în dulapul din dormitor, sub lenjerie; îmi tremurau picioarele numai când îmi închipuiam că putea să deschidă sertarul şi să dea de ele. Când a intrat în încăpere, l-am privit cu inima cât un purice, în vreme ce el o cerceta calm. A răsfoit cu interes prefăcut romanul de pe noptieră şi l-a pus la loc; şi-a trecut degetele peste picioarele patului, a ridicat o perie de pe masa de toaletă şi a privit peste balcon câteva secunde. Speram ca după asta să-şi încheie vizita, dar nici vorbă. Urma lucrul de care mă temeam cel mai mult. A deschis un corp al dulapului, unde erau paltoanele. A atins mâneca unei jachete, cordonul

alteia, a închis. A deschis uşa următoare, şi mi-am ţinut respiraţia. În faţa ochilor i s-a ivit un maldăr de sertare. L-a scos pe primul: batiste. A deschis unul, apoi altul şi încă unul; dar le-a închis. L-a scos pe următorul, iar eu am înghiţit în sec: ciorapi. L-a închis. Când degetele lui l-au atins pe ultimul, am crezut că intru în pământ. Acolo, acoperite de combinezoane de mătase, erau manuscrisele care expuneau detaliat şi la persoana întâi faimoasa revocare ministerială care era pe buzele tuturor în Spania.

— Cred că mergi prea departe, Ignacio, am izbutit să şoptesc.

A rămas câteva clipe cu degetele pe mânerul sertarului, ca şi cum se gândea ce să facă. M-a luat cu călduri, cu frig, m-am speriat, mi-a fost sete. Simţeam că era sfârşitul. Dar i-am văzut buzele depărtându-se una de alta, gata să vorboască. N-a spus decât: „Să continuăm”. A închis la loc uşa dulapului, iar eu mi-am stăpânit un suspin de uşurare şi nevoia teribilă de a mă pune pe plâns. M-am stăpânit cum am putut mai bine şi mi-am reluat rolul de ghid politicos. A văzut baia unde mă spălam, masa la care mâncam, cămara unde ţineam mâncarea, chiuveta în care fetele spălau vasele. N-a insistat mai mult, poate din respect pentru mine, poate din simplă pudoare sau fiindcă protocolul muncii lui stabilea limite pe care nu îndrăznea să le încalce, n-am aflat niciodată. Ne-am întors în salon fără o vorbă, iar eu am mulţumit cerului că percheziţia nu fusese mai detaliată.

S-a aşezat în acelaşi loc, iar eu în faţa lui.

— E în ordine?

— Nu, a spus categoric. Nimic nu e-n ordine; nimic.

Am închis ochii, am strâns din pleoape cu putere şi le-am redeschis.

— Ce nu-i bine?

— Nimic nu-i bine, nimic nu e cum ar trebui să fie.

Brusc mi s-a părut că întrezăresc o luminiţă.

— Dar ce aşteptai să găseşti, Ignacio? Ce voiai să găseşti şi n-ai găsit?

N-a răspuns.

— Credeai că asta e o ascunzătoare, aşa-i?

Iar n-a răspuns, însă a schimbat vorba, mutând discuţia pe terenul lui şi luând totul în mâini.

— Ştiu prea bine cine a montat scena asta.

— Ce fel de scenă? am întrebat.

— Această farsă de atelier.

— Nu-i nici-o farsă. Aici se munceşte din greu. Eu trudesc mai bine de zece ore pe zi, şapte zile pe săptămână.

— Mă îndoiesc, a spus acru.

M-am ridicat şi m-am apropiat de fotoliul lui. M-am aşezat pe unul din braţe şi i-am luat mâna dreaptă. Nu s-a opus, dar nici nu m-a privit. I-am trecut degetele peste palma mea, peste propriile-mi degete, încet, ca să simtă pe propria piele fiecare milimetru dintr-a mea. Voiam să-i arăt doar dovada muncii, bătăturile şi întăriturile pe care foarfecele, acele şi degetarele mi le lăsaseră treptat de-a lungul anilor. S-a înfiorat la atingerea lor.

— Astea-s mâini de muncitoare, Ignacio. Ştiu ce crezi că sunt şi ce crezi că fac, dar vreau să-ţi fie limpede că astea nu-s mâini de întreţinută. Regret din suflet că ţi-am făcut rău, nu ştii cât regret. Nu m-am purtat frumos cu tine, dar totul e de-acum trecut şi nu există cale de întoarcere;

nu rezolvi nimic băgându-te în viaţa mea şi căutând fantome inexistente.

Nu mi-am mai trecut degetele peste ale lui, dar i-am păstrat mâna între ale mele. Era ca de gheaţă. Puţin câte puţin, a început să se încălzească.

— Vrei să ştii ce s-a ales de mine după ce-am plecat? am şoptit.

A consimţit fără cuvinte. Tot nu se uita la mine.

— Am rămas însărcinată, iar Ramiro m-a părăsit. Am pierdut copilul. Brusc, m-am trezit singură pe pământ străin, bolnavă, fără bani, cu datoriile lăsate de el pe numele meu şi neavând unde să pun capul să mă odihnesc. Poliţia mă urmărea, am trecut prin toate spaimele de pe lume, am fost implicată în întâmplări la marginea legii. Apoi, cu ajutorul unei prietene, am deschis o casă de modă şi am reînceput să cos. Am trudit zi şi noapte, dar mi-am făcut şi prieteni, oameni foarte diferiţi. M-am integrat printre ei şi am intrat într-un nou univers, dar n-am încetat nicicând să muncesc. Am cunoscut şi un bărbat de care m-aş fi putut îndrăgosti şi cu care aş fi putut redeveni fericită, un jurnalist străin, dar am ştiut că, mai devreme sau mai târziu, va pleca şi nu m-am implicat în altă relaţie de teamă să nu sufăr iar, să nu-mi retrăiesc suferinţa cumplită de la plecarea lui Ramiro. Acum m-am întors la Madrid, singură, continui să muncesc, ai văzut tot ce e aici în casă. Cât priveşte cele petrecute între noi doi, pedeapsa mea a fost tocmai păcatul meu, să n-ai nici cea mai mică îndoială. Nu ştiu dacă asta e sau nu o satisfacţie pentru tine, dar fii sigur că am plătit scump răul pe care ţi l-am făcut. Dacă există dreptate divină, conştiinţa mea e liniştită, fiindcă ştie că

există un echilibru perfect între tot ce ţi-am făcut eu ţie şi tot ce mi s-a făcut după aceea mie.

Nu ştiam dacă ceea ce îi spusesem îl afectase, îl liniştise sau îl zăpăcise şi mai rău. Am tăcut amândoi câteva minute; am continuat să stăm aşa, cu mâna lui între ale mele, cu trupurile apropiate, conştienţi fiecare de prezenţa celuilalt. După o vreme, m-am desprins de el şi m-am întors la locul meu.

— Ce legătură ai cu ministrul Beigbeder? a vrut să ştie.

Vorbea fără acreală, dar ferm, la jumătatea drumului dintre intimitatea din urmă cu câteva clipe şi distanţa nemărginită de la început. Se străduia să-şi reia atitudinea profesională. Şi am remarcat că, din păcate, o făcea fără prea mari strădanii.

— Juan Luis Beigbeder mi-e prieten de la Tetuan.

— Ce fel de prieten?

— Nu mi-e amant, dacă la asta te gândeşti.

— Şi-a petrecut noaptea cu tine.

— Şi-a petrecut-o acasă la mine, nu cu mine. N-am de ce să-ţi dau socoteală despre viaţa mea, dar prefer să te lămuresc, ca să nu încapă nici-o îndoială: n-am nici-o relaţie sentimentală cu Beigbeder. Aseară nu m-am culcat cu el. Nici altă dată. Pe mine nu mă întreţine niciun ministru.

— Atunci, de ce?

— De ce nu m-am culcat cu el sau de ce nu mă întreţine un ministru?

— De ce a venit aici şi a rămas până aproape de opt dimineaţa?

— Fiindcă tocmai aflase că fusese distrus şi nu voia să fie singur.

S-a ridicat şi s-a dus spre un balcon. A reînceput să vorbească, privind afară, cu mâinile în buzunarele pantalonilor.

— Beigbeder e un cretin. Un trădător vândut britanicilor, un dement încurcat cu o curvă englezoaică.

Am râs fără chef. M-am ridicat şi m-am apropiat de el pe la spate.

— Habar n-ai, Ignacio. Probabil că eşti în subordinea cine ştie cui din Ministerul pentru Relaţii cu Guvernul şi ţi-au ordonat să bagi spaima în toţi străinii care trec prin Madrid, dar habar n-ai cine-i colonelul Beigbeder şi de ce s-a purtat cum s-a purtat.

— Ştiu ce trebuie să ştiu.

— Ce?

— Că-i conspirator şi trădător de patrie. Iar, ca ministru incompetent. Asta spune despre el toată lumea, începând cu presa.

— Ca şi cum am putea avea încredere în presă, am subliniat ironic.

— Şi, dacă nu în ea, în cine? În noii tăi prieteni străini?

— Poate că da. Ştiu mult mai multe lucruri decât voi.

S-a răsucit şi, din câţiva paşi hotărâţi, a ajuns la mai puţin de o palmă de mine.

— Şi ce chestii ştiu ei? a întrebat cu glas răguşit.

Nu-mi convenea să spun nimic, aşa că l-am lăsat să continue.

— Oare ştiu că pot face să fii deportată chiar azi în zori? Că pot face să fii arestată, să ţi se bage la apă exoticul paşaport marocan şi să fii scoasă din ţară cu ochii legaţi şi fără ca nimeni să afle? Prietenul tău Beigbeder nu mai e în guvern, ai rămas fără pile.

Era atât de aproape, încât vedeam perfect cât îi crescuse barba de când se bărbierise de dimineaţă. Vedeam cum urca şi cobora mărul lui Adam când vorbea, urmăream fiecare milimetru din mişcarea buzelor care mă sărutaseră de atâtea ori, iar acum vărsau ameninţări înverşunate.

Şi am jucat totul pe o carte. Una la fel de falsă ca şi mine.

— Da, Beigbeder nu mai e, dar am resurse pe care nici nu poţi să ţi le închipui. Clientele mele au soţi şi amanţi puternici, sunt bună prietenă cu multe dintre ele. Îmi pot asigura, dacă le-o cer, azil diplomatic într-o jumătate de duzină de ambasade, începând cu a Germaniei, care, categoric, îl ţine bine de boaşe chiar pe ministrul tău. Pot să-mi salvez pielea cu un simplu telefon. Dar cel care probabil n-o să-şi poată salva pielea, dacă te mai amesteci unde nu-ţi fierbe oala, s-ar putea să fii tu.

Niciodată nu minţisem pe cineva cu atâta neobrăzare, şi probabil că tocmai din enormitatea cacealmalei mi se trăgea aroganţa. Nu-mi dădeam seama dacă mă crezuse. Poate că da, istoria era la fel de neverosimilă ca şi traiectoria vieţii mele, dar eu, fosta lui logodnică devenită supus marocan, uram dovada vie că neverosimilul poate deveni în orice moment pură realitate.

— Asta rămâne de văzut, a spus printre dinţi.

A plecat de lângă mine şi s-a aşezat din nou.

— Nu-mi place omul care ai devenit, Ignacio, i-am şoptit din spate.

A hohotit amar.

— Şi cine eşti tu, ca să mă judeci pe mine? Te crezi, oare superioară fiindcă în timpul războiului ai stat în Africa,

iar acum te-ai întors cu aere de mare doamnă? Crezi că eşti mai bună ca mine fiindcă primeşti acasă miniştri rătăciţi şi te laşi cumpărată cu bomboane, pe când pentru noi, ceilalţi s-au raţionalizat până şi pâinea neagră şi boabele de linte?

— Te judec pentru că-mi pasă de tine şi-ţi doresc tot ce poate fi mai bun, am subliniat.

Dar vocea aproape că nu mi s-a auzit.

A răspuns cu alt hohot de râs. Mai amar decât primul. Dar mai sincer.

— Ţie nu-ţi pasă de nimeni. Îţi pasă doar de tine, Sira. Eu, mie, pe mine, cu mine. Eu am muncit, eu am suferit, eu mi-am plătit deja greşeala: eu, eu, eu, eu. Nu te interesează nimeni, nimeni. Poate că te-ar fi deranjat să afli ce-au păţit ai tăi după război? Te-ai gândit vreodată să te duci în mahalaua unde ai copilărit, purtând una dintre toaletele tale elegante, şi să întrebi de ei, să afli dacă are vreunul nevoie de ajutor? Ştii ce s-a ales de vecinii şi de prietenele tale în toţi aceşti ani?

Întrebările lui mi-au răsunat în conştiinţă ca tot atâtea lovituri de baston, ca un pumn de sare aruncat în ochii deschişi. Nu aveam răspunsuri, nu ştiam de ce preferasem să n-am habar. Respectasem ordine, fusesem disciplinată. Îmi spuseseră să nu depăşesc un anume perimetru, şi n-o făcusem. Mă străduisem să nu văd celălalt Madrid, real şi autentic. Mă mişcasem în limitele unui oraş idilic şi mă forţasem să nu-i văd şi cealaltă faţă: străzi pline de hârtoape, clădiri bombardate, ferestre fără geamuri şi fântâni goale. Preferasem să nu observ că familii întregi scurmau prin gunoaie, căutând coji de cartofi, că femei cernite umblau la voia întâmplării pe trotuare cu copii spânzuraţi de sânii secaţi; nu aruncasem nici măcar o

privire cetelor de copii murdari şi desculţi ce foşgăiau în jurul lor şi care, cu feţele acoperite de muci uscaţi şi cu căpşoarele rase pline de coji, îi trăgeau de mânecă pe trecători şi-i rugau: „Fie-ţi milă, domnule, dă-mi ceva de pomană, pe tot ce ai mai drag, domnişoară, dă-mi ceva de pomană, Domnul să te răsplătească”. Fusesem o agentă ascultătoare în slujba serviciilor britanice de inteligenţă. Scrupulos de ascultătoare. Scârbos de ascultătoare. Urmasem vorbă cu vorbă indicaţiile primite. Nu mă întorsesem în cartierul meu, nici măcar nu călcasem pe pavelele trecutului. Evitasem să aflu ce se alesese de ai mei, de prietenele din copilărie. Nu-mi căutasem piaţeta, nu călcasem pe străduţa mea îngustă şi nici nu urcasem pe scara mea. Nu sunasem la uşa vecinilor, nu voisem să ştiu cum le mergea, ce se alesese de familiile lor în timpul războiului şi după. Nu încercasem să aflu câţi dintre ei muriseră, câţi erau închişi şi cum se descurcau cei care nu muriseră. Nu le cerusem să-mi spună cu ce resturi putrezite îşi umpleau oala de supă, nici dacă puradeii lor bolnavi de oftică erau subnutriţi ori desculţi. Nu-mi păsase de vieţile lor mizerabile, pline de păduchi şi degeraturi. Fiindcă trăiam de-acum în altă lume: lumea conspiraţiilor internaţionale, a marilor hoteluri, a saloanelor de coafură de lux şi a cocteilurilor de la ora aperitivului. Universul lor mizer, de culoarea şobolanilor, care duhnea a urină şi a sfeclă furajeră fiartă, n-avea nici în clin, nici în mânecă cu mine.

— Aşa-i că nu ştii nimic despre ei? a continuat Ignacio încet. Dar ascultă-mă bine, fiindcă am să-ţi spun eu. Vecinul Norberto a căzut la Brunete, pe fiul lui mai mare l-au executat de cum au intrat naţionaliştii în Madrid, dar, după

câte se spune, luase parte activă la acţiuni de represiune în cealaltă tabără. Mijlociul taie piatră la Cuelgamuros, iar cel mic e în închisoarea pentru delicte penale Dueso: s-a înscris în partidul comunist, aşa că probabil n-are să iasă mult timp de acolo, dacă nu va fi executat într-o bună zi. Mama lor, doña Engracia, cea care te îngrijea şi te trata ca pe propria-i fiică atunci când maică-ta se ducea la lucru şi tu erai încă o fetiţă, e singură; umblă, pe jumătate oarbă şi sonată, pe străzi, răscolind cu băţul orice întâlneşte în cale. În cartierul tău nu mai sunt nici porumbei, nici pisici, le-au mâncat pe toate.

Vrei să ştii ce s-a ales de prietenele cu care te jucai în Piaţa Paja? Pot să-ţi povestesc şi asta: pe Andreita a făcut-o praf un obuz când traversa într-o după-amiază Strada Fuencarral, în drum spre atelierul unde lucra...

— Nu vreau să mai aud nimic, Ignacio, mi-am făcut deja o idee, am spus, încercând să-mi ascund zăpăceala.

N-a părut să mă audă; a continuat pur şi simplu să înşire orori.

— Lui Sole, aia de la lăptărie, i-a făcut gemeni un miliţian care s-a făcut nevăzut fără să-i spună nici măcar cum îl chema; şi, cum ea nu s-a putut ocupa de copii, fiindcă nu avea cu ce să-i crească, i-au luat la orfelinat şi n-a mai auzit de ei. Se spune că acum se dă hamalilor din piaţa alimentară Cebada şi cere o pesetă pentru fiecare serviciu adus pe loc sprijinită de cărămida pereţilor; se spune că umblă fără chiloţi, ridicându-şi fusta de cum încep camioanele să sosească acolo în zorii zilei.

Lacrimile au început să mi se rostogolească pe obraji.

— Taci, Ignacio, taci odată, pentru Dumnezeu, am şoptit.

Nu m-a ascultat.

— Augustina şi Nati, fetele crescătorului de pui, au intrat într-un comitet de infirmiere laice şi cât a durat războiul au lucrat în spitalul San Carlos. Când totul s-a sfârşit, le-au căutat acasă, le-au suit într-o camionetă şi de atunci sunt în închisoarea Ventas; le-au judecat la Salesas[70] şi le-au condamnat la treizeci de ani şi o zi. Pe Trini, brutăreasa...

— Taci, Ignacio, las-o baltă, l-am implorat.

A cedat, în fine.

— Îţi mai pot spune multe alte istorii, le-am auzit aproape pe toate. Zilnic vin să mă vadă oameni pe care nu-i cunoşiteam pe vremuri. Toţi cu acelaşi refren: eu am vorbit odată cu dumneata, don Ignacio, când erai logodit cu Sirita, fiica doamnei Dolores, croitoreasa de pe Strada Redondilla...

— De ce te caută? am izbutit să întreb în toiul plânsului.

— Toţi pentru acelaşi lucru: să-i ajut să-şi scoată o rudă din puşcărie, să mă folosesc de vreo pilă ca să scap pe cineva de condamnarea la moarte, să le caut ceva de lucru, oricât de modest ar fi... Nu-ţi poţi imagina cum arată o zi la Direcţia Generală: în anticamere, pe coridoare şi pe scări se îngrămădesc la orice oră oameni speriaţi, care speră să te ocupi de ei, gata să suporte orice doar pentru o fărâmă din tot ce-au venit să caute: să-i asculte cineva, să-i primească cineva, să le dea o pistă cineva, ca să-şi găsească un apropiat pierdut, pe cineva care să-i înveţe pe cine să implore pentru a-şi elibera o rudă... Vin mai ales femei, cu

70 Palatul madrilen în care se află sediul Ministerului Justiţiei.

duiumul. N-au din ce trăi, au rămas singure cu copiii şi nu ştiu cum să se menţină pe linia de plutire.

— Şi poţi face ceva pentru ei? l-am iscodit, trecând peste spaimă.

— Puţin. Aproape nimic. De delictele de război se ocupă tribunalele militare. La mine vin în disperare de cauză, aşa cum îşi hărţuiesc orice cunoscut care lucrează în administraţie.

— Dar eşti omul regimului...

— Eu nu-s decât un simplu funcţionar, fără nici-o putere, o treaptă într-o ierarhie, mi-a tăiat-o. Pot doar să le ascult necazurile, să le spun unde trebuie să se ducă, dacă ştiu, şi să le dau vreo zece pesete când îi văd în culmea disperării. Nici măcar nu-s membru al Falangei; am făcut războiul acolo unde s-a nimerit, iar destinul a vrut ca sfârşitul să mă prindă lângă învingători. M-am reîntors în minister şi mi-am asumat sarcinile care mi s-au trasat. Dar nu ţin cu nimeni; am văzut prea multe orori şi, în cele din urmă, mi-am pierdut respectul pentru toţi. De aceea mă limitez pur şi simplu să îndeplinesc ordinele, ca să am ce mânca. Îmi ţin gura, plec capul şi-mi pun coarnele la încercare, ca să-mi susţin familia, asta-i tot.

— Nu ştiam că ai familie, am zis, ducând la ochi batista întinsă de el.

— M-am însurat la Salamanca, iar după război am venit cu toţii la Madrid. Am o soţie, doi copii mici şi un cămin în care cel puţin sunt aşteptat la sfârşitul zilei, oricât de grea sau de scârboasă ar fi. Casa noastră nu seamănă deloc cu a ta, dar are mereu un vas cu cărbuni cald şi copiii care râd pe coridoare. Pe băieţii mei îi cheamă Ignacio şi Miguel, iar pe soţia mea, Amalia. N-am iubit-o niciodată ca

pe tine, nu dă din fund pe stradă la fel de graţios ca tine, n-am dorit-o vreodată nici pe sfert din cât te-am dorit pe tine astă seară, când îmi ţineai mâinile în mâinile tale. Dar primeşte cu seninătate greutăţile, cântă în bucătărie când găteşte puţinul pe care îl avem şi mă îmbrăţişează în toiul nopţii ori de câte ori mă chinuie coşmarurile şi strig şi plâng, fiindcă visez că-s iar pe front şi-mi zic că voi fi omorât.

— Îmi pare rău, Ignacio, am spus abia auzit.

Abia puteam vorbi de plâns.

— Poate că-s conformist şi mediocru, un servitor, ca un câine, al unui stat revanşard, a adăugat, privindu-mă ferm în ochi, dar tu nu poţi să-mi spui dacă îţi place sau nu ce-am ajuns. Nu poţi să-mi dai lecţii de morală, Sira, fiindcă, dacă eu sunt rău, tu eşti şi mai rea. Mie mi-a rămas cel puţin o picătură de compasiune în suflet; ţie cred că nici atât. Nu eşti decât o egoistă cu o casă imensă, în care se mestecă singurătatea pe la colţuri; o dezrădăcinată care îşi reneagă originile şi se gândeşte doar la sine.

Am vrut să-i strig să-şi ţină gura, să mă lase în pace şi să iasă din viaţa mea pentru totdeauna, dar, înainte să rostesc prima silabă, din mine au izbucnit suspine de neoprit, ca şi cum mi s-ar fi rupt ceva lăuntric. Am plâns. Cu faţa acoperită, neconsolată, la nesfârşit. Când am putut să mă opresc şi să revin la realitatea imediată, era trecut de miezul nopţii, iar Ignacio nu mai era. Plecase fără zgomot, cu aceeaşi delicateţe cu care mă tratase mereu. Dar teama şi neliniştia trezite de prezenţa lui mi se lipiseră de piele. Nu ştiam ce urmări va avea vizita lui. Nu ştiam ce se va alege de Arish Agoriuq începând din acea noapte. Mi-am zis că, poate Ignacio din trecut se va milostivi de femeia pe

care o iubise atât de mult şi o va lăsa în pace. Ori poate că sufletul lui de funcţionar perfect din Noua Spanie le va transmite superiorilor unele bănuieli despre falsa mea identitate; poate că, aşa cum mă ameninţase, urma să fiu arestată. Sau deportată. Sau dispărută.

Pe masă rămăses e cutia de bomboane, mult mai puţin inocentă decât părea. Am deschis-o cu o mână, ştergându-mi cu cealaltă ultimele lacrimi. Nu erau în ea decât două duzini de înghiţituri de ciocolată cu lapte. Am cercetat ambalajul, până când, pe panglica roz cu care era legat pachetul, am zărit câteva punctişoare aproape imperceptibile. Le-am descifrat în mai puţin de trei minute. *„Întâlnire urgentă. Cabinet doctor Rico. Caracas, 29. 11 dimineaţa. Maximă precauţie”*.

Lângă bomboane rămăsese paharul pe care i-l servisem cu câteva ceasuri în urmă. Intact. Aşa cum spusese chiar Ignacio, niciunul din noi nu mai era ceea ce fusese cândva. Dar, deşi viaţa ne întorsese spatele tuturor, el tot nu bea.

Partea a patra

44

Câteva sute de oameni bine hrăniţi, dar şi mai bine îmbrăcaţi, au primit anul 1941 în salonul regal al Cazinoului din Madrid, ascultând o orchestră cubaneză. Printre ei, una dintre ei, eram eu.

Iniţial, intenţionasem să-mi petrec noaptea dintre ani singură, poate să le invit pe doña Manuela şi pe fete să se bucure împreună cu mine de un clapon şi o sticlă cu cidru, dar insistenţa încăpăţânată a două cliente, surorile Alvarez-Vicuña, m-a obligat să-mi schimb planurile. Deşi fără prea mult entuziasm, m-am aranjat cu mare grijă pentru acea noapte.

Mi-am făcut un coc pe ceafă şi m-am machiat, subliniindu-mi ochii cu khol marocan, ca să dau privirilor aerul fals al acelei fiinţe rare şi exotice care se presupunea că eram. Am croit un soi de tunică de culoarea argintului, cu mâneci largi şi o eşarfă lată înfăşurată în jurul taliei, ceva între caftanul maur exotic şi rochia de seară europeană elegantă. M-a primit fratele burlac al celor două, un oarecare Ernesto, din care n-am ajuns niciodată să cunosc nimic dincolo de chipul de pasăre şi deferenţa

onctuoasă desfăşurată pentru a mă copleşi cu atenţii. De cum am ajuns, am urcat hotărât scara mare de marmură şi, odată ajunsă în salon, m-am prefăcut că nu remarc nici grandoarea locului, nici numeroasele perechi de ochi care mă sfredeleau făţiş. N-am dat atenţie nici măcar uriaşelor candelabre de cristal de La Granja, ce atârnau de sus, nici ramelor de stuc ce umpleau pereţii, înconjurând picturi grandioase. Toată imaginea mea emana siguranţă şi stăpânire de sine. Ca şi cum acel loc somptuos era mediul meu natural. De parcă eram un peşte, iar opulenţa lui, apa în care mă mişcăm.

Dar nici vorbă de aşa ceva. Deşi trăiam printre ţesături strălucite, aidoma celor purtate de doamnele din jur în acea noapte, ritmul meu din lunile anterioare nu fusese tocmai un *laisser-aller*, ci un şir de zile şi nopţi în care cele două ocupaţii pe care le aveam supseseră ca nişte lipitori sângele timpului tot mai rarefiat de care dispuneam.

Întâlnirea cu Hillgarth în urmă cu două luni, imediat după cele cu Beigbeder şi Ignacio, devenise modul meu de a manipula graniţa dintre „înainte” şi „după”. Despre primul din ei i-am furnizat informaţii amănunţite; în schimb, pe al doilea nu l-am pomenit. Ar fi trebuit s-o fac, poate, dar ceva m-a împiedicat: pudoarea, nesiguranţa, teama, cine ştie. Eram conştientă că prezenţa lui Ignacio fusese rodul imprudenţei mele: încă de la prima bănuială, ar fi trebuit să-l pun la curent pe ataşatul naval cu urmărirea, ceea ce, probabil, ar fi putut împiedica un reprezentant al Ministerului pentru Relaţiile cu Guvernul să-mi intre atât de uşor în casă şi să mă aştepte în propriul salon. Dar reîntâlnirea cu Ignacio fusese prea personală, prea

emoţionantă şi dureroasă ca să-şi găsească locul în tiparele reci ale Serviciului Secret.

Nemărturisind-o, încălcăm protocolul pe care mi-l impuseseră şi, desigur, normele cele mai elementare, fără să mă sinchisesc. Dar am riscat. Nu era prima oară când îi ascundeam ceva lui Hillgarth: nu-i spusesem că doña Manuela făcea parte din trecutul în care el însuşi mă oprise să revin. Din fericire, nici angajarea vechii mele maestre, nici vizita lui Ignacio nu avuseseră urmări imediate; la uşa atelierului nu sosise niciun ordin de deportare, nimeni nu mă chemase la vreun interogatoriu într-un birou sinistru, iar fantomele în pardesiu au încetat, în sfârşit, să mă mai hărţuiască. Rămânea de văzut dacă era doar o situaţie trecătoare sau un fapt definitiv.

La întâlnirea urgentă pe care mi-o dăduse după căderea lui Beigbeder, Hillgarth se purtase la fel de aparent neutru ca şi atunci când îl cunoscusem, dar interesul de a afla până şi ultimul amănunt despre vizita colonelului m-a făcut să bănuiesc că Ambasada lui primise cu îngrijorare şi confuzie destituirea acestuia.

Am găsit fără greutate adresa la care îmi dăduse întâlnire: primul etaj al unei vile cu tradiţie, nimic suspect, în aparenţă. Am aşteptat doar câteva clipe şi, la auzul soneriei, uşa s-a şi deschis, iar o infirmieră în vârstă m-a poftit înăuntru.

— Mă aşteaptă doctorul Rico, am spus, urmând instrucţiunile de pe panglica cutiei de bomboane.

— Veniţi cu mine, vă rog.

Aşa cum mă aşteptam, în camera încăpătoare unde m-a condus n-am dat de niciun medic, ci de un englez cu sprâncene stufoase, de cu totul altă profesie. Îl mai

văzusem şi înainte de câteva ori, la Embassy, în uniforma albastră de marinar, dar în acea zi era îmbrăcat civil: cămaşă deschisă la culoare, cravată cu buline, costum elegant din flanel cenuşiu. Indiferent de haine, era o apariţie total nepotrivită cu cabinetul de consultaţii dotat cu tot ce era tipic unei profesii care nu era a lui: un paravan metalic, cu perdeluţe de bumbac, dulapuri cu uşi de sticlă pline cu borcane şi aparate, un pat metalic pe lateral, titluri şi diplome pe pereţi. Mi-a strâns mâna energic, şi am pierdut multă vreme cu saluturi inutile şi formalităţi.

Imediat ce ne-am aşezat, am început să vorbesc. Am descris clipă de clipă noaptea cu Beigbeder, străduindu-mă să nu uit niciun detaliu. Am repetat tot auzisem de la el, i-am descris minuţios starea, am răspuns la zeci de întrebări şi i-am dat scrisorile Rosalindei, intacte. Am vorbit mai bine de o oră, iar el m-a ascultat neclintit şi încruntat, fumând metodic ţigară după ţigară, un pachet întreg de Craven A.

— Încă nu ştim ce ne va aduce această schimbare ministerială, dar situaţia nu-i nici pe departe optimistă, a zis la urmă, stingând ultima ţigară. Tocmai am informat Londra şi, pentru moment, n-am primit niciun răspuns, între timp sperăm cu toţii. Te rog, de aceea, să fii extrem de precaută şi să nu faci nici-o greşeală. Faptul că l-ai primit pe Beigbeder în casa dumitale a fost o adevărată îndrăzneală; înţeleg că n-ai altă alegere şi ai făcut bine că l-ai liniştit, scutindu-l astfel de o stare şi mai problematică, dar ai riscat enorm, începând de acum, fii, te rog, mult mai prudentă şi, pe viitor, evită să te implici în situaţii similare. Fii atentă şi la prezenţele suspecte din jurul dumitale, mai ales în apropiere de casa în care locuieşti; nu exclude posibilitatea de a fi urmărită.

— N-am s-o fac, fiţi fără grijă.

Intuind că bănuia, poate, ceva legat de Ignacio şi de modul în care acesta mă urmărise, am preferat să nu întreb.

— Totul are să fie şi mai neclar, asta-i tot ce ştim până acum, a adăugat, întinzându-mi mâna din nou, de asta dată pentru a-şi lua rămas-bun. Odată ce-au scăpat de ministrul incomod, ne închipuim că presiunea exercitată de Germania pe teritoriul spaniol va creşte; de aceea, fii în gardă, pregătită pentru orice situaţie neprevăzută.

În lunile următoare, am acţionat în consecinţă: am redus riscurile, am încercat să apar în public cât mai puţin posibil şi m-am concentrat foarte atent asupra treburilor mele. Coseam cu toatele mult, tot mai mult. Relativa linişte câştigată odată cu venirea donei Manuela în atelier n-a ţinut decât vreo câteva săptămâni: numărul tot mai mare al clientelor şi apropierea Crăciunului m-au obligat să mă dedic total cusutului. Între două probe, nu uitam, totuşi, nici de cealaltă îndatorire: cea clandestină, paralelă. Astfel, retuşam corsajul unei rochii de cocteil şi obţineam informaţii despre invitaţii de la recepţia oferită la Ambasada Germaniei în onoaren lui Himmler, şeful Gestapoului, luam măsuri pentru noul taior al unei baronese şi aflam cu cât entuziasm aştepta colonia germană iminenta deschidere la Madrid a restaurantului berlinez al lui Otto Horcher, favoritul mahărilor nazişti din propria lor capitală. Despre toate astea şi despre multe altele l-am informat riguros pe Hillgarth: disecam minuţios materialul, alegeam cuvintele cele mai precise, camuflam mesajele în presupuse liniuţe şi le trimiteam punctual. Ţinând seama de avertismentele lui, eram mereu în gardă şi concentrată, atentă la tot ce se

petrecea în jur. De aceea am şi observat în acele zile că unele lucruri se schimbau: mici detalii care se datorau, poate, noilor circumstanţe sau simplei întâmplări, hazardului. Într-o sâmbătă oarecare, nu l-am întâlnit la Muzeul Prado pe bărbatul chel care îmi lua îndeobşte mapa cu tipare codificate; nu l-am mai revăzut niciodată. Câteva săptămâni mai târziu, pe tânăra de la garderoba salonului de coafură a înlocuit-o altă femeie, mai în vârstă, mai grasă şi la fel de ermetică. Am observat mai multă pază pe străzi şi în localuri şi am învăţat să-i disting pe cei ce se ocupau de ea: nemţi mari cât dulapul, tăcuţi şi meninţători, cărora paltoanele le ajungeau până la glezne; spanioli uscăţivi, care fumau nervoşi în portaluri, lângă un local, în spatele unui afiş. Deşi nu eu eram, în principiu, obiectul misiunii lor, încercam să-i ignor, să schimb drumul sau să trec pe celălalt trotuar de cum îi simţeam. Uneori, ca să nu trec pe lângă ei sau să nu dau nas în nas cu ei, intram în câte-un magazin ori mă opream în faţa unei vânzătoare de castane sau a unei vitrine. Alteori, în schimb, îmi era imposibil să-i evit, deoarece îi întâlneam pe neaşteptate şi nu mai aveam cum să schimb direcţia. Atunci îmi luam inima în dinţi, formulam un mut „merg într-acolo”, grăbeam cu hotărâre pasul şi priveam drept înainte. Sigură de mine, străină, aproape trufaşă, ca şi cum ceea ce duceam strâns în mână era un capriciu atunci cumpărat sau un *necessaire* plin cu cosmetice, şi nu o sumă de date cifrate din agenda privată a celor mai importante figuri ale celui de-al Treilea Reich din Spania.

M-am ţinut şi la curent cu ce ne putea aduce viitorul politic. Ca şi pe Jamila la Tetuan, în fiecare dimineaţă o trimiteam pe Martina să cumpere presa: *Abc, Arriba, El*

Alcazar. La micul dejun, devoram între două guri de cafea cu lapte articole despre ceea ce se petrecea în Spania şi în Europa. Aşa am aflat că Serrano Suñer era noul ministru de externe şi am urmărit cuvânt cu cuvânt ştirile despre călătoria în care Franco şi el s-au întâlnit cu Hitler la Hendaye. Am citit şi despre pactul tripartit dintre Germania, Italia şi Japonia, invadarea Greciei şi miile de mişcări vertiginoase înregistrate în arena acelor vremuri convulsionate.

Citeam, coseam, mă informam. Mă informam, coseam, citeam: aşa mi se scurgeau zilele în ultima parte a anului care se termina. Poate că de aceea şi acceptasem propunerea de a petrece ultima lui zi la cazino: îmi cădea bine puţină distracţie pentru a contracara atâta tensiune.

Marita şi Tete Âlvarez-Vicuña s-au apropiat de fratele lor şi de mine de cum ne-au văzut intrând. Ne-am lăudat reciproc toaletele şi coafurile, am discutat frivolităţi, am strecurat, ca întotdeauna, câteva vorbe arăbeşti şi o expresie hodoronc-tronc în franceză. Privind salonul cu coada ochiului, am zărit numeroase chipuri familiare, destule uniforme şi câteva svastici. Mă întrebam câţi dintre cei care se fâţâiau relaxat pe acolo erau, ca şi mine, turnători şi spioni sub acoperire. Intuiam că, probabil, destui, aşa că am hotărât să nu mă încred în nimeni şi să fiu cu ochii pe ei; poate obţineam câteva date de interes pentru Hillgarth şi ai lui. Pe când urzeam astfel de planuri, prefăcându-mă că urmăream atentă conversaţia, Marita, amfitrioana mea, a şters-o de lângă mine şi a dispărut câteva clipe. Dar când s-a întors la braţul cuiva, am ştiut că noaptea îşi schimbase cursul.

45

— Arish dragă, ţi-l prezint pe viitorul meu socru, Gonzalo Alvarado. E foarte dornic să discutaţi despre călătoriile pe care le-a făcut la Tanger şi prietenii pe care i-a lăsat acolo, ponte că pe unii dintre ei îi şi cunoşti.

Lângă mine era, într-adevăr, Gonzalo Alvarado, tatăl meu. Purta frac şi ţinea în mână un pahar de cristal cu whiskyul pe jumătate băut. Încă din prima clipă, când ni s-au întâlnit privirile, am simţit că ştia prea bine cine eram. În a doua, am intuit că ideea de a fi invitată la acea petrecere fusese a lui. Când mi-a luat mâna şi şi-a apropiat-o de buze, pentru a mă saluta, simulând un sărut, nimeni din salon nu-şi putea închipui că cele cinci degete pe care le strângea erau ale propriei lui fiice. Ne văzuserăm doar două ceasuri în toată viaţa, dar se spune că există o chemare a sângelui

atât de puternică, încât chiar izbuteşte să-şi spună cuvântul. Nu-i rea ideea, dar poate că perspicacitatea şi buna lui memorie au fost mai puternice decât instinctul patern.

Era mai slab şi mai cărunt, dar tot impunător. Orchestra a început să cânte *Aquellos ojos verdes*, iar el m-a invitat la dans.

— Nici nu ştii cât mă bucur să te revăd, a zis, iar în glas am distins ceva asemănător sincerităţii.

— Şi eu, am minţit.

În fapt, habar n-aveam dacă mă bucuram sau nu; eram prea copleşită de acea întâlnire neaşteptată pentru a o judeca raţional.

— Deci acum ai alt nume şi alt prenume şi se presupune că eşti marocană. Îmi închipui că n-o să-mi spui cărui fapt datorăm toate aceste schimbări.

— Nu, cred că n-am s-o fac. De altfel, nici nu cred că interesează prea mult, am motivele mele.

— Te rog să mă tutuieşti.

— Cum vrei. Ţi-ar plăcea şi să-ţi spun „tată”? am întrebat uşor ironic.

— Nu, mulţumesc. E suficient să-mi spui Gonzalo.

— De acord. Ce mai faci, Gonzalo? Credeam că te-au omorât în război.

— După cum vezi, am supravieţuit. Povestea e lungă şi mult prea sinistră pentru noaptea Anului Nou. Ce face mama ta?

— Bine. Acum locuieşte în Maroc, avem un atelier la Tetuan.

— Deci, până la urmă, aţi luat în seamă ce v-am spus şi aţi plecat din Spania la momentul oportun?

— Mai mult sau mai puţin. E o poveste lungă.

— Poate că vei vrea să mi-o spui într-o zi. Putem să ne vedem şi să stăm de vorbă; dă-mi voie să te invit la masă, a sugerat.

— Nu cred că pot. N-am o viaţă socială prea activă, am mult de lucru. Azi am venit la stăruinţele unor cliente. Proasta de mine mi-am zis că insistenţa lor era total dezinteresată. Abia acum văd că, în spatele unei amabile şi nevinovate invitaţii adresate croitoresei la modă, mai era altceva. Fiindcă ideea a fost a ta, nu-i aşa?

N-a zis nici da, nici nu, dar afirmaţia plutea în aer, printre acordurile boleroului.

— Marita, logodnica fiului meu, e o fată bună, tandră, entuziastă cum nu-s multe, deşi nu prea isteaţă. Oricum, o apreciez enorm; e singura care a izbutit să pună şaua pe aiuritul de Carlos, fratele tău, şi-l va duce legat la altar peste două luni.

Amândoi am întors privirile către clienta mea. Şuşotea cu sora ei, Tete, fără să-şi ia privirile de la noi; amândouă purtau două rochii ale casei de modă Chez Arish. Cu un zâmbet fals atârnat de buze, mi-am promis ferm în sinea mea să nu mai am nicicând încredere în clientele care ameţesc cu cântece de sirenă sufletele solitare în nopţi atât de triste ca aceea a anului care se duce.

Gonzalo, tatăl meu, a continuat să vorbească.

— Te-am zărit de trei ori în toamna asta. O dată, coborai dintr-un taxi şi intrai la Embassy; eu îmi plimbam câinele la doar cincizeci de metri de intrare, dar n-ai observat.

— Într-adevăr, n-am observat. Aproape întotdeauna sunt foarte grăbită.

— Mi s-a părut că erai tu, dar nu te-am putut urmări decât câteva clipe şi mi-am zis că, poate, fusese o simplă iluzie. A doua oară a fost într-o sâmbătă dimineaţă la Muzeul Prado, îmi place să trec pe-acolo din când în când. Te-am urmărit de departe cum străbăteai câteva săli, chiar dacă tot nu eram sigur că erai cine credeam eu. Apoi, te-ai dus la garrderobă să-ţi cauţi o mapă şi te-ai aşezat să desenezi în faţa unui portret al Isabelei de Portugalia, de Tiţian. M-am instalat în alt colţ al aceleiaşi săli şi am rămas acolo, privindu-te, până ai început să-ţi strângi lucrurile. Şi am plecat convins că nu greşisem. Erai tu, dar cu alt stil: mai matură, mai hotărâtă şi mai elegantă, dar, fără îndoială, tot fiica pe care am cunoscut-o, speriată ca un şoarece, chiar înainte de începerea războiului.

N-am vrut să las loc melancoliei, aşa că am intervenit imediat.

— Şi a treia oară?

— Acum nu mai mult de două săptămâni. Mergeai pe Strada Velázquez, eu eram în maşină cu Marita; o duceam acasă după un prânz la vila unor prieteni, Carlos era ocupat. Te-am zărit amândoi odată şi, spre marea mea surprindere, te-a arătat, spunând că erai noua croitoreasă, că veneai din Maroc şi te numeai Arish nu mai ştiu cum.

— Agoriuq. În realitate, numele meu dintotdeauna, citit pe dos. Quiroga, Agoriuq.

— Sună bine. Bem un păhărel, domnişoară Agoriuq? a întrebat ironic.

Ne-am croit drum, am luat două cupe cu şampanie de pe tava de argint pe care ne-a oferit-o un chelner şi ne-am

îndreptat spre o latură a salonului, în timp ce orchestra începea să cânte o rumbă şi ringul de dans se umplea de noi perechi.

— Îmi închipui că n-ai niciun interes să-i destăinui Maritei adevăratul tău nume şi ce relaţie ai cu mine, a spus de cum am reuşit să ieşim din îmbulzeală. Cum ţi-am zis, e fată bună, dar o încântă bârfele şi discreţia nu-i chiar punctul ei forte.

— Ţi-aş fi recunoscătoare dacă nu ai spune nimic nimănui. Oricum, vreau să ştii că numele meu e oficial, iar paşaportul marocan, adevărat.

— Presupun că ai făcut această schimbare dintr-un motiv serios.

— Desigur. Câştig în exotism în faţa clientelor, iar poliţia nu mă mai urmăreşte din pricina denunţului făcut de fiul tău împotriva mea.

— Carlos te-a denunţat?

Mâna în care ţinea cupa se oprise la jumătatea drumului spre buze; uimirea lui părea întru totul autentică.

— Nu Carlos; celălalt fiu al tău, Enrique. Chiar înainte de începerea războiului. Mă acuza că-ţi furasem bijuteriile şi banii daţi de tine.

A surâs amar, fără să-şi dezlipească buzele.

— Pe Enrique l-au omorât la trei zile după răzmeriţă. Cu o săptămână mai înainte ne certaserăm îngrozitor. Cunoştea bine politica, presimţea că urma să se întâmple ceva teribil şi insista să scoatem din Spania toţi banii peşin, bijuteriile şi obiectele de valoare. A trebuit să-i spun că-ţi dădusem o parte din moştenire; în realitate, puteam să tac, dar am preferat să n-o fac. Aşa că i-am vorbit de povestea cu Dolores şi de tine.

— Şi nu i-a căzut bine, am ghicit.

— S-a făcut foc şi pară şi mi-a zis tot soiul de orori. Apoi a chemat-o pe Servanda, bătrâna slujnică, îmi închipui că ţi-o aminteşti. A întrebat-o de voi. I-a povestit că plecaseşi în goană, cu un pachet în mâini, şi probabil că atunci a şi conceput el această ridicolă versiune a furtului. După ceartă, a plecat de acasă, trântind uşa de s-au zguduit pereţii în toată casa. L-am revăzut abia după unsprezece zile, la morga de pe Stadionul Metropolitan, cu un glonte în cap.

— Îmi pare rău.

A dat resemnat din umeri. În ochi i se citea o tristeţe imensă.

— Era nesăbuit şi nebun, dar era fiul meu. În ultima vreme, relaţia noastră fusese urâtă şi agitată; era membru al Falangei, ceea ce nu-mi plăcea. Dar, văzută din perspectiva zilei de azi, acea Falangă era aproape o binecuvântare. Cel puţin, pleca de la idealuri romantice şi de la principii uşor utopice, dar moderat raţionale. Membrii ei erau o bandă de visători răsfăţaţi, în majoritate destul de nepricepuţi, dar, din fericire, nu aveau aproape nimic în comun cu oportuniştii de azi, care urlă cât îi ţine gura *Cara al sol* cu braţul ridicat orizontal şi venele de pe gât umflate, invocându-l pe dispărut ca pe un sfânt, deşi înainte de război nici nu auziseră de Juan Antonio. Nu-s decât o ceată de nemernici aroganţi şi groteşti...

A revenit brusc la realitatea lampadarelor de cristal sclipitor, la sunetul impus de *maracas* şi trompete, ca şi la mişcarea cadenţată a trupurilor în ritmul lui *El manisero*. A revenit la realitate şi la mine, mi-a atins braţul şi m-a mângâiat delicat.

— Iartă-mă, uneori mă înflăcărez peste măsură. Te plictisesc, acum nu-i momentul să vorbim despre toate astea. Vrei să dansezi?

— Nu, nu vreau, mulţumesc. Prefer să vorbesc cu tine.

A venit un chelner, am pus cupele goale pe tavă şi am luat altele, pline.

— Rămăseserăm la Enrique, la denunţul lui, a zis apoi.

Nu l-am lăsat să continue; voiam să-i spun ceva care îmi persista în minte încă de când îl întâlnisem.

— Înainte de a continua, spune-mi ceva. Unde ţi-e soţia?

— Am rămas văduv. Înainte de război, la puţin timp după ce v-am văzut pe tine şi pe mama ta, în primăvara lui 1936. Maria Luisa era în sudul Franţei cu surorile ei. Una dintre ele avea o Hispano-Suiza şi un mecanic căruia îi plăcea prea mult viaţa de noapte. Într-o dimineaţă, le ducea la liturghie; probabil că nu dormise toată noaptea şi, dintr-o neglijenţă absurdă, a ieşit de pe şosea. Două surori au murit, Maria Luisa şi Concepcion. Şoferul şi-a pierdut un picior, iar a treia soră, Soledad, a scăpat întreagă. Ironia sorţii, era cea mai bătrână dintre ele.

— Îmi pare tare rău.

— Uneori, îmi spun că aşa a fost cel mai bine pentru ea. Era foarte timorată şi teribil de fricoasă din fire; cel mai mărunt incident domestic o speria nespus. Cred că n-ar fi putut suporta războiul, nici în Spania, nici în afara ei. Şi firește, n-ar fi putut accepta nicicând moartea lui Enrique. Aşa că e posibil ca divina providenţă să-i fi făcut o favoare luând-o înainte de vreme. Şi acum continuă-ţi povestea,

vorbeam despre cum te-a denunţat Enrique. Mai ştii şi altceva ai vreo idee despre cum merg lucrurile acum?

— Nu. În septembrie, înainte de plecarea mea la Madrid comisarul de la poliţia din Tetuan a încercat să facă unele cercetări.

— Ca să deschidă urmărirea penală?

— Nu, ca să mă ajute. Comisarul Vázquez nu mi-e chiar prieten, dar s-a purtat întotdeauna bine cu mine. Fiica ta a avut probleme, ştii?

După ton, şi-a dat seama, probabil, că vorbeam serios.

— Nu vrei să-mi spui despre ce-i vorba? Mi-ar plăcea să te pot ajuta.

— Nu cred că e nevoie pentru moment, totul e acum în ordine, mai mult sau mai puţin, dar îţi mulţumesc că te-ai oferit. Oricum, e posibil să ai dreptate: ar trebui să ne vedem în altă zi şi să vorbim pe îndelete. În parte, problemele mele te afectează şi pe tine.

— Spune-mi câte ceva.

— Nu mai am bijuteriile mamei tale.

N-a părut impresionat.

— A trebuit să le vinzi?

— Mi-au fost furate.

— Şi banii?

— Şi ei.

— Toţi?

— Până la ultimul sfanţ.

— Unde?

— Într-un hotel din Tanger.

— Cine ţi i-a furat?

— Un nedorit.

— Îl cunoşteai?

— Da. Şi acum, dacă nu te deranjează, să schimbăm vorba. Am să-ţi dau detalii altă dată, în linişte.

Nu mai era mult până la miezul nopţii, iar prin salon se mişcau tot mai multe fracuri, uniforme de gală, rochii de seară şi decolteuri pline de bijuterii. Cei mai mulţi erau spanioli, dar era şi un număr considerabil de străini. Nemţi, englezi, americani, italieni, japonezi, un adevărat potpuriu de ţări în război, amestecate în hăţişul de cetăţeni respectabili şi bogaţi ai patriei, străini cu toţii pentru o oră de sălbatica fărâmare a Europei şi de viaţa sordidă a unui popor devastat, gata să spună adio unuia dintre anii cei mai groaznici din istoria sa. Răsunau peste tot hohote de râs, iar perechile continuau să alunece în ritmul contagios de conga şi *guaracha*[71] pe care orchestrele de muzicanţi negri le interpretau fără oprire. Lacheii în livrele care ne primiseră, flancând sala, au început să împartă coşuleţe cu struguri şi să-i îndemne pe invitaţi să meargă pe terasă pentru a înghiţi boabele în ritmul bătăilor vecinului orologiu din Puerta del Sol. Tata mi-a oferit braţul, iar eu am acceptat; deşi fiecare ar fi putut merge singur, acceptaserăm în tăcere să întâmpinăm noul an împreună. Pe terasă, ne-am alăturat câtorva prieteni, fiului său şi clientelor mele complotiste. M-a prezentat lui Carlos, fratele meu vitreg, care semăna cu el, dar cu mine deloc. Cum putea el să-şi închipuie că o avea în faţă pe micuţa croitoreasă venetică, sânge din sângele lui, pe care fratele

71 Dans creol, originar din Cuba, prezent foarte des în teatru, cu ritm alert şi text vesel, ce parodia iniţial faptele social-politice, personajele şi atitudinile populare.

său o denunţase fiindcă le suflase o bună parte din moştenire?!

Nimănui nu părea să-i pese de frigul pătrunzător de pe terasă: numărul invitaţilor crescuse, iar chelnerii nu pridideau să treacă printre ei, golind sticle cu şampanie învelite în şervete mari, albe. Conversaţiile însufleţite, râsetele şi clinchetele cupelor de cristal păreau să plutească în văzduh, gata să atingă cerul iernatic negru ca tăciunele. Între timp, din stradă urca un muget aspru, vocile nefericiţilor din mulţime, ale celor cărora soarta le menise să rămână pe pavele şi să împartă un litru de vin ieftin sau o sticlă cu *cazalla*[72], aspră ca gresia.

Au început să se audă bătăile ceasului, mai întâi sferturile, apoi cele definitive. Am început să înghit, concentrată, boabele de strugure: dang, una, dang, două, dang, trei, dang patru. La al cincilea, am observat că Gonzalo îşi pusese braţul pe umerii mei şi mă trăgea spre el; la al şaselea ochii mi s-au umplut de lacrimi. Al şaptelea, al optulea şi al nouălea le-am înghiţit orbeşte, străduindu-mă să-mi înăbuş plânsul. La al zecelea, am izbutit, cu al unsprezecelea mi-am revenit, iar la ultimul m-am întors şi mi-am îmbrăţişat tatăl pentru a doua oară în viaţă.

72 Lichior de anason sec.

46

Pe la jumătatea lui ianuarie m-am întâlnit cu el, ca să-i dau amănunte despre cum îmi fusese furată moştenirea lui. Am presupus că mi-a crezut povestea; dacă nu, s-a prefăcut bine. Am luat masa la Lhardy şi mi-a propus să ne mai vedem. Am refuzat, fără să invoc ceva serios; poate credeam că era prea târziu pentru a mai recupera tot ce nu trăiserăm nicicând împreună. El a stăruit, nu părea să-mi accepte cu uşurinţă refuzul. Şi, în parte, a izbutit: zidul rezistenţei mele a cedat treptat. Am luat masa împreună de mai multe ori, am mers la teatru şi la un concert la Teatrul

Regal, iar într-o dimineaţă de duminică ne-am plimbat chiar prin Parcul Retiro, la fel cum se plimba cu mama în urmă cu treizeci de ani. Avea prea mult timp liber, nu mai lucra; la sfârşitul războiului, ar fi putut să-şi reia munca la topitorie, dar hotărâse să n-o mai redeschidă. Apoi vânduse terenurile şi începuse să trăiască din rentele primite. De ce nu voise să continue, de ce nu-şi repornise afacerea după război? Cred că din pură dezamăgire. Niciodată nu mi-a povestit în amănunt experienţele lui din acei ani, dar comentariile pe care le făcea în cursul conversaţiilor mi-au îngăduit să recompun, mai mult sau mai puţin exact, întâmplări dureroase. Dar nu părea ranchiunos; era prea raţional pentru a lăsa necazurile să-i controleze viaţa. Deşi făcea parte din tabăra învingătorilor, se arăta teribil de critic faţă de noul regim. Era ironic şi mare *causeur*, aşa că am stabilit o relaţie specială, cu care nu ne-am propus să-i compensăm absenţa din copilăria şi tinereţea mea, ci să începem de la zero o prietenie între adulţi. În cercul lui eram bârfiţi, se făceau supoziţii despre natura legăturii ce ne unea, iar la urechi îi ajungeau mii de presupuneri extravagante pe care mi le-a împărtăşit amuzat, dar nu s-a ostenit să le lămurească nimănui.

Întâlnirile cu tata mi-au deschis ochii asupra unui aspect al realităţii pe care îl ignoram. De la el am aflat că, deşi ziarele nu pomeneau nimic, ţara era într-o permanentă criză şi că zvonurile despre destituiri, demisii, înlocuiri ale miniştrilor, rivalităţi şi conspiraţii se înmulţeau ca în povestea cu pâinile şi peştii. Căderea lui Beigbeder la paisprezece luni după ce depusese jurământul la Burgos fusese, fără nici-o îndoială, cea mai zgomotoasă, dar în niciun caz singura.

În vreme ce Spania trecea lent la reconstrucţie, diferitele familii care contribuiseră la câştigarea războiului, departe de a trăi în armonie, îşi aruncau cu troacele în cap unele altora ca în comedii. Armata în Falangă, Falanga în monarhişti iar monarhiştii păreau posedaţi de diavol, fiindcă Franco nu accepta restauraţia; el stătea în palatul Pardo, departe şi invizibil, semnând sentinţe cu o mână fermă şi fără să se hotărască în favoarea nimănui; Serrano Suñer deasupra tuturor, toţi împotriva lui Serrano; unii complotau în favoarea Axei, alţii pentru Aliaţi, fiecare paria orbeşte, fără să ştie, după cum ar fi spus Candelaria, care tabără va putea, pe termen lung, să-şi salte sacii în căruţă.

Germanii şi britanicii păstrau în tot acest timp echilibrul între ei atât pe harta lumii, cât şi pe străzile Madridului. Din nefericire pentru cauza de partea căreia mă pusese soarta, nemţii păreau să dispună de un aparat de propagandă mult mai puternic şi mai eficient. Aşa cum mă avertizase Hillgarth la Tanger, munca lor dificilă era gestionată chiar din Ambasadă, cu mijloace economice mai mult decât generoase şi o echipă formidabilă, condusă de vestitul Lazar, care se bucura, în plus, şi de aprecierea regimului. Ştiam direct de la sursă că activitatea lui socială era continuă: în atelier, nemţoaicele şi unele spaniole pomeneau constant de cinele şi petrecerile la care fuseseră, iar în saloanele din reşedinţele lor defilau noapte de noapte unele dintre modelele mele.

Presa populariza tot mai des, prin campanii, prestigiul german. Utiliza anunţuri frumoase şi eficiente, care lăudau cu acelaşi entuziasm motoarele cu benzină şi vopselele textile. Propaganda era neîntreruptă şi împletea idei şi produse, pentru a convinge că ideologia germană putea să

facă progrese imposibile pentru celelalte ţări ale lumii. Vălul aparent tehnic al anunţurilor nu ascundea mesajul: Germania era pregătită să domine planeta şi voia să le-o comunice şi bunilor prieteni din Spania. Ca să nu încapă nici-o îndoială în acest sens, în strategii erau incluse îndeobşte hărţi pitoreşti ale Europei, pe care Germania şi Peninsula Iberică erau conectate prin săgeţi bine marcate, iar Marea Britanie părea, în schimb, înghiţită în centrul pământului.

În farmacii, cafenele şi frizerii se distribuiau gratuit reviste satirice şi broşurele de cuvinte încrucişate dăruite de nemţi; printre informaţiile despre operaţiunile lor militare victorioase se strecurau glume şi istorioare, iar soluţia corectă a tuturor jocurilor şi enigmelor era întotdeauna politică şi în favoarea cauzei naziste. La fel arătau şi broşurile cu informaţii pentru profesionişti, cărţile de aventuri pentru tineri şi copii, foile parohiale a sute de biserici. Se mai spunea şi că străzile erau pline de oamenii lor de încredere, spanioli puşi de nemţi să facă propagandă directă în staţiile de tramvai şi la cozile de la magazine şi cinematografe. Lozincile erau uneori destul de credibile şi, în multe cazuri, complet aiuritoare. Ici şi colo, circulau scorneli întotdeauna defavorabile englezilor şi celor ce-i sprijineau. Ba că englezii le furau spaniolilor uleiul de măsline şi-l duceau cu maşinile corpului diplomatic în Gibraltar. Ba că făina de la Crucea Roşie americană era atât de proastă, încât spaniolii se îmbolnăveau.

Ba că în pieţe nu era peşte fiindcă pescarii noştri erau reţinuţi de navele marinei britanice. Ba că pâinea era peste poate de proastă fiindcă supuşii Maiestăţii Sale scufundau navele argentiniene pline cu grâu. Ba că americanii, în

colaborare cu ruşii, definitivau iminenta invazie a Peninsulei.

Între timp, nici britanicii nu stăteau cu mâinile în sân. Ei acuzau cu prioritate şi pe orice cale regimul spaniol de toate calamităţile lumii, lovind mai ales acolo unde îl durea mai tare: lipsa de alimente, foametea care ducea la îmbolnăviri, fiindcă oamenii mâncau resturi din gunoaie, familii întregi fugeau deznădăjduite după camioanele Ajutorului Social, iar gospodinele făceau, doar Dumnezeu ştia cum, prăjeli fără ulei, omlete fără ouă, dulciuri fără zahăr şi nişte cârnaţi ciudaţi, fără urmă de carne de porc şi cu un miros suspect de peşte. Ca să stimuleze simpatia spaniolilor pentru cauza aliată, englezii erau care mai de care mai ingenioşi. Oficiul de presă al Ambasadei edita la Madrid o publicaţie „de casă" pe care funcţionarii ei, în frunte cu ataşatul de presă, tânărul Tom Burns[73], se străduiau s-o răspândească pe trotuarele din jurul clădirii. Nu demult, începuse să funcţioneze Institutul Britanic, condus de un oarecare Walter Starkie, un catolic irlandez poreclit don Gitano[74]. Se zicea că deschiderea avusese loc fără altă aprobare a autorităţilor spaniole decât cuvântul sincer, dar deja fără mare autoritate, al lui Beigbeder, una

73 Tom Burns, editor englez, a fost ataşat de presă al Ambasadei britanice din Madrid în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În paralel cu activitatea de presă, era agent al serviciilor secrete britanice.

74 „Ţiganul". Fiu al elenistului Aristofan William Joseph Miles Starkie, hispanistul Walter Starkie a fost primul profesor de spaniolă şi italiană de la Trinity College (1926), unde l-a avut elev pe Samuel Beckett. A tradus numeroase opere spaniole şi a condus British Council din Madrid (1940-1954).

dintre ultimele sale acţiuni ca ministru. În aparenţă, era un centru cultural unde se dădeau lecţii de engleză şi se organizau conferinţe, dezbateri şi diferite acţiuni, unele dintre ele mai curând sociale decât pur intelectuale. Era, după cât se părea, o maşină de propagandă britanică sub acoperire, mult mai sofisticată decât strategiile germane.

Iarna a trecut cu muncă multă şi intensă, dură pentru toate ţările şi toţi oamenii. Aproape pe nesimţite, primăvara a dat năvală peste noi. Şi, odată cu ea, a sosit o nouă invitaţie de la tatăl meu. Hipodromul de lângă palatul Zarzuela îşi deschidea porţile, nu voiam să-l însoţesc?

Când eram ucenică în casa doñei Manuela, auzeam constant aluzii la hipodromul frecventat şi de cliente. Probabil că pe foarte puţine doamne le interesau cursele şi caii în sine, dar concurau între ele. Dacă nu la viteză, măcar la eleganţă. Vechiul hipodrom, situat atunci la capătul Bulevardului Castellana, era locul întâlnirilor sociale ale marii burghezii, ale aristocraţiei şi chiar ale membrilor familiei regale, iar Alfonso al XIII-lea ocupa adeseori loja acesteia. Cu puţin înainte de război începuseră să-l modernizeze, dar acesta întrerupsese brusc realizarea proiectului. Iar acum, după doi ani de pace, deşi doar pe jumătate terminat, hipodromul îşi deschidea porţile în pădurea Pardo.

Inaugurarea era de multe săptămâni subiect de presă şi de bârfă. Tata m-a luat cu automobilul lui, îi plăcea să şofeze. Pe drum, mi-a povestit cum se construise hipodromul şi mi-a descris acoperişul original ondulat şi entuziasmul cu care mii de madrileni aşteptau cursele. Drept răspuns, i-am relatat tot ce-mi aminteam despre hipodromul din Tetuan şi i-am evocat aerul impunător cu

care califul traversa călare Piaţa Spaniei, mergând în fiecare vineri de la palat la moschee. Am vorbit atât de mult, încât nici măcar n-am putut să prevăd că în acea după-amiază voi mai întâlni pe cineva. Şi abia când am ajuns în lojă am intuit că, mergând la acel eveniment, intrasem singură în gura lupului.

47

Publicul era foarte numeros: o mulţime de oameni se înghesuiau la ghişee, cozi de zeci de metri se formaseră la pariuri, iar gradenele şi zona de lângă pistă gemeau de curioşi nerăbdători şi zgomotoşi. În schimb, privilegiaţii din lojele rezervate pluteau în altă dimensiune: nu se sufocau, nu vociferau, stăteau pe scaune adevărate, nu pe trepte de ciment, erau serviţi de chelneri cu haine imaculate, dispuşi să-i servească cu solicitudine.

De cum am ajuns în lojă, am simţit ceva aidoma muşcăturii unui cleşte de fier. Nu mi-au trebuit decât două secunde ca să înţeleg ce mare absurditate înfruntam: acolo nu era decât un foarte mic număr de spanioli, înconjuraţi de un grup mare de englezi, bărbaţi şi femei care, cu paharele în mâini şi înarmaţi cu binocluri, fumau, beau şi sporovăiau pe limba lor, aşteptând galopul. Şi, ca să nu încapă vreo îndoială cu privire la cauza şi originea lor, se adăposteau lângă un mare steag britanic, legat orizontal de balustradă.

Am vrut să mă înghită pământul, dar stupoarea mea încă nu atinsese punctul maxim. A fost suficient să fac doar câţiva paşi înainte şi să privesc în stânga. În loja vecină, goală încă, fâlfâiau în vânt trei stindarde verticale: pe fondul roşu al fiecăruia, strălucea un cerc alb cu svastica neagră în centru. Loja germană, despărţită de a noastră printr-un gărduţ ce măsura cu puţin peste un metru, aştepta sosirea oaspeţilor. Pentru moment, acolo erau doar doi soldaţi care păzeau intrarea şi câţiva chelneri care organizau serviciul, dar, ţinând seama de oră şi de graba cu care făceau pregătirile, n-am avut nici-o îndoială că personajele aşteptate nu aveau să mai întârzie mult.

Înainte să mă liniştesc suficient pentru a putea reacţiona şi decide cum să dispar cât mai repede din acel coşmar, Gonzalo şi-a asumat misiunea de a-mi şopti la ureche cine erau toţi acei supuşi ai graţioasei sale Maiestăţi.

— Am uitat să-ţi spun că vom întâlni câţiva vechi prieteni pe care nu i-am mai văzut de mult. Ingineri englezi de la minele din Rio Tinto, au venit cu câţiva compatrioţi de-ai lor din Gibraltar şi îmi închipui că îi vor însoţi şi persoane de la ambasadă. Sunt cu toţii entuziasmaţi de

redeschiderea hipodromului; ştii doar că-s mari iubitori de cai.

Habar nu aveam şi nici nu mă interesa; altceva era pentru mine urgent şi mai important decât hobbyurile acelor indivizi. De pildă, să fug de ei ca dracul de tămâie. Încă mai aveam în urechi vocea lui Hillgarth de la Legaţia Americană din Tanger: niciun fel de contact cu englezii. Cu atât mai puţin – uitase să adauge – sub nasul nemţilor. De cum ne-au observat, prietenii tatei au început să-i salute afectuos pe Gonzalo *old boy* şi pe tânăra şi neaşteptata lui însoţitoare. Le-am răspuns scurt, încercând să-mi ascund agitaţia sub un surâs pe cât de slab, pe atât de fals, cântărind pe ascuns cât riscam. Astfel, răspunzând mâinilor întinse de oamenii aceia cu chipuri anonime, priveam jur-împrejur, căutând pe unde să mă volatilizez fără să atrag atenţia asupra tatei. În stânga era tribuna nemţilor, cu emblemele lor ostentative; pe cea din dreapta o ocupa un grup de bărbaţi cu pântece generoase şi ghiuluri mari, care fumau havane cât torpilele şi erau însoţiţi de femei cu părul oxigenat şi buze roşii ca macii, pentru care nu cususem nici măcar o batistă. Mi-am luat privirile de la ei: speculanţii şi năucitoarele lor iubite nu mă interesau nici cât negru sub unghie.

Blocată şi în stânga, şi în dreapta, cu balustrada din faţă care dădea în gol, nu-mi rămânea decât să fug pe unde veniserăm, chiar dacă aşa ceva era o temeritate. La sosire, observasem că exista o singură cale de acces la acele loje: un soi de coridor din cărămidă, lat de abia trei metri. Dacă făceam cale întoarsă pe acolo, riscam probabil să mă întâlnesc nas în nas cu nemţii. Şi, printre ei, aveam să dau, fără nici-o îndoială, de ceea ce mă îngrozea: de clientele

nemţoaice de pe buzele cărora picurau savuroase frânturi de noutăţi, pe care eu le strângeam cu cel mai neloial surâs şi le transmiteam apoi Serviciului Secret al ţării duşmane; doamne pe care ar fi trebuit să mă opresc să le salut şi care, fără nici-o îndoială aveau să se întrebe, bănuitoare, de ce fugea ca de dracu acea couturiere marocană pe care o frecventau dintr-o lojă plină ochi cu englezi.

Neştiind ce să fac, l-am lăsat pe Gonzalo să împartă saluturi şi m-am aşezat în colţul cel mai ascuns al lojei, cu umerii aduşi, reverele jachetei ridicate şi capul pe jumătate plecat, încercând – iluzie! să trec neobservată în acel spaţiu străveziu unde ştiam prea bine că nu te puteai ascunde.

— Te simţi bine? Eşti palidă, a spus tata, întinzându-mi un pahar cu suc de fructe.

— Cred că-s puţin ameţită, îmi trece imediat, am minţit.

Dacă în gama culorilor ar exista ceva mai închis decât negrul, aşa mi-ar fi arătat sufletul de cum a început forfota în loja germană. Vedeam cu coada ochiului cum intrau tot mai mulţi soldaţi; în urma lor a sosit un superior robust, dând ordine, arătând în dreapta şi în stânga, aruncând priviri pline de dispreţ spre loja englezilor. L-au urmat câţiva ofiţeri cu cizme lucitoare, şepci înalte şi inevitabila svastică pe braţ. Nici măcar nu catadicseau să se uite la noi: stăteau, pur şi simplu, trufaşi şi distanţi, arătându-şi prin atitudinea înţepată vădita desconsiderare pentru ocupanţii lojei vecine. Ceva mai târziu au sosit câţiva indivizi îmbrăcaţi de stradă şi am observat, înfiorată, că unul îmi era cunoscut. Probalil că şi militarii, şi civilii fuseseră înainte la alt eveniment, fiindcă sosiseră practic împreună, în grupuri compacte şi la timp pentru a asista la

prima cursă. Pentru moment, nu erau decât bărbaţi; tare m-aş mai fi înşelat dacă soţiile lor nu ar fi venit imediat în urma lor.

Clipă de clipă, cu cât se însufleţea atmosfera, cu atât creştea groaza mea: grupul britanicilor crescuse, binoclurile treceau din mână în mână şi se conversa cu egală familiaritate despre turf, paddock, jockeys, invadarea Iugoslaviei, atrocea bombardare a Londrei, ultimul discurs radiodifuzat al lui Churchill. Chiar atunci l-am văzut. M-a zărit şi el. Şi am simţit că-mi pierd suflarea. Căpitanul Alan Hillgarth intrase în lojă la braţ cu o blondă elegantă, probabil soţia luil S-a uitat la mine doar câteva zecimi de secundă şi apoi, stăpânindu-şi un gest de alarmă şi confuzie, pe care doar eu l-am observat, a aruncat grăbit o privire spre loja germană, unde continuau să sosească neîntrerupt noi persoane.

M-am ridicat, eschivându-mă, ca să nu-l privesc în faţă, convinsă că acela era sfârşitul, că nu mai exista nici-o cale de scăpare din acea cursă. Nu puteam prevedea un deznodământ mai jalnic pentru scurta mea carieră de agent al spionajului englezesc: eram gata să fiu dată public în vileag, în faţa propriilor cliente, a superiorului şi a tatălui meu. M-am prins, strângând din degete, de balustradă şi mi-am dorit din răsputeri ca ziua aceea să nu fi sosit niciodată, să nu fi plecat din Maroc, să nu fi acceptat nesăbuita propunere ce făcuse din mine o conspiratoare imprudentă şi stângace. S-a auzit semnalul primei curse, caii şi-au început galopul febril, iar strigătele entuziaste ale publicului au sfâşiat văzduhul, firește, priveam concentrată pista, dar gândurile îmi galopau departe de copitele cailor. Am intuit că nemţii umpleau deja loja şi am presimţit

supărarea cu care Hillgarth încerca să abordeze dezastrul iminent pe care îl înfruntam. Dar soluţia lui s-a ivit în faţa ochilor ca un flash, la vederea a doi infirmieri de la Crucea Roşie cu o targa, rezemaţi indolent de un zid, aşteptând un accident. Dacă nu puteam ieşi singură din lojă, cineva trebuia să mă scoată de acolo.

Motivul putea fi emoţia de moment sau oboseala acumulată de luni de zile, poate nervii sau tensiunea. Dar nu era nimie din toate astea. Singurul lucru care mi-a sugerat acea reacţie neaşteptată a fost simplul instinct de supravieţuire. Am ales locul potrivit: partea dreaptă a lojei, cea mai depărtată de nemţi. Am calculat şi momentul potrivit: câteva secunde după sfârşitul primei curse, când zarva domnea peste tot, iar strigătele entuziaste se împleteau cu expresiile minore ale dezamăgirii. Chiar atunci, m-am lăsat să cad. Premeditat, am întors capul şi am lăsat părul să-mi acopere faţa, ca nu cumva vreo privire curioasă să ajungă din loja vecină printre perechile de picioare ce m-au înconjurat imediat. Am împietrit cu ochii închişi, sorbind toate vocile din jurul meu. „Leşin, aer, Gonzalo, repede, puls, apă, mai mult aer, repede, repede, uite-i că vin, trusă medicală” şi tot atâtea cuvinte englezeşti pe care nu le pricepeam. Infirmierii au ajuns cu targa în vreo două minute. M-au ridicat pe o prelată şi m-au acoperit cu o pătură până la gât. Unu, doi, trei, sus am simţit cum mă ridicau.

— Te însoţesc, l-am auzit spunând pe Hillgarth. Dacă e nevoie, putem chema medicul ambasadei.

— Îţi mulţumesc, Alan, a răspuns tata. Nu cred că-i ceva grav, un simplu leşin. Să mergem la infirmerie; după aceea mai vedem.

Infirmierii înaintau în graba mare prin tunelul de acces ducându-mă pe sus; din urmă, forţând pasul, ne urmau tata Alan Hillgarth şi doi englezi pe care n-am reuşit să-i identific însoţitori sau locotenenţi ai ataşatului naval. Deşi pe targă avusesem iar grijă ca părul să-mi acopere faţa cel puţin parţial, înainte de a fi scoasă din lojă am recunoscut mâna fermă a lui Hillgarth care îmi trăgea pătura până pe frunte. N-am mai putut vedea nimic, în schimb am auzit limpede tot ce s-a petrecut în continuare.

Pe primii metri de la începutul coridorului de ieşire, n-am întâlnit pe nimeni, dar spre jumătatea drumului situaţia s-a schimbat. Şi mi s-au adeverit cele mai negre presimţiri. Mai întâi, am auzit paşi şi glasuri de bărbaţi, vorbind nemţeşte în grabă. *Schnell, schnell, die haben bereits begonnen.* Mergeau în sens opus faţă de noi, aproape alergau. Păşeau apăsat, drept care i-am crezut militari; siguranţa şi tăria cu care vorbeau m-au făcut să mi-i închipui ofiţeri. Mi-am zis că, remarcând că ataşatul militar duşman însoţea o targă pe care zăcea un trup acoperit cu o pătură, se cam alarmaseră, dar nu s-au oprit; au schimbat chiar câteva saluturi aspre şi au înaintat energic spre loja vecină, pe care noi tocmai o părăsiserăm.

Ritm de tocuri şi voci feminine mi-au ajuns la urechi doar după câteva secunde. Le-am auzit apropiindu-se şi pe ele cu pas ferm, categorice şi copleşitoare. Stânjeniţi în faţa unui asemenea hotărâri, infirmierii s-au dat la o parte, oprindu-se câteva clipe, ca să le lase să treacă; aproape că ne-au atins. Mi-am ţinut suflarea şi inima mi-a bătut din răsputeri; apoi le-am auzit îndepărtându-se. N-am recunoscut nici-o voce, nici n-aş putea preciza câte erau – după socoteala mea, cel puţin şase. Şase nemţoaice, poate

şapte; poate că unele îmi erau cliente – unele care alegeau ţesăturile cele mai scumpe şi-mi plăteau şi cu bancnote şi cu ştiri proaspete.

M-am prefăcut că-mi vin în fire după câteva minute, când au scăzut zgomotele şi vocile, şi am presupus că eram, în sfârşit, pe teren sigur. I-am liniştit cu câteva vorbe. Am ajuns la infirmerie; Hillgarth şi tata i-au expediat pe însoţiitorii englezi şi pe infirmieri: pe primii, ataşatul naval, cu câteva ordine date în limba lui; pe ceilalţi, Gonzalo, cu un bacşiş generos şi un pachet de ţigări.

— De-acum mă ocup eu de tot, Alan, mulţumesc, a spus tata în sfârşit, când am rămas doar noi trei.

Mi-a luat pulsul şi a confirmat că eram destul de bine.

— Nu cred că-i nevoie de medic. O să aduc automobilul mai aproape de noi; o duc acasă.

Am observat că Hillgarth a şovăit câteva clipe, apoi a zis:

— De acord. Rămân cu ea până te întorci.

Nu m-am clintit până n-am calculat că tata era destul de departe pentru a nu-l surprinde cu reacţia mea. Abia atunci mi-am luat inima în dinţi, m-am ridicat în picioare şi l-am înfruntat.

— Te simţi bine, da? a întrebat, privindu-mă cu severitate.

I-aş fi putut spune că nu, că eram încă slăbită şi dezorientată; m-aş fi putut preface că încă nu-mi revenisem din presupusul leşin. Dar ştiam că n-o să mă creadă. Şi pe drept cuvânt.

— Perfect, am răspuns.

— Ştie ceva? a întrebat, referindu-se la tata şi la tot ce ar fi putut şti despre colaborarea mea cu englezii.

— Absolut nimic.

— Las-o baltă. Şi să nu te vadă cineva când ieşi, a ordonat. Culcă-te pe bancheta din spate a maşinii şi stai tot timpul acoperită. Când ajungeţi acasă, asigură-te că nu v-a urmărit nimeni.

— Fiţi fără grijă. Altceva?

— Vino să mă vezi mâine. În acelaşi loc şi la aceeaşi oră.

48

— Te-ai comportat magistral la stadion, a spus în loc de salut.

În ciuda presupusului compliment, pe chip nu i-am citit nici-o urmă de satisfacţie. Mă aştepta tot în cabinetul doctorului Rico, unde ne întâlniserăm cu luni în urmă pentru

a-i vorbi despre întâlnirea cu Beigbeder, după ce fusese revocat.

— N-am avut altă alegere, credeţi-mă că-mi pare rău, am spus aşezându-mă. Habar n-aveam că vom merge la curse în loja englezilor. Nici că nemţii aveau să fie chiar în loja vecină.

— Înţeleg. Ai acţionat bine, cu sânge rece şi rapid. Dar ai fost în mare primejdie şi pe punctul de a declanşa o criză absolut inutilă. Nu ne permitem să ne implicăm în asemenea imprudenţe acum, când situaţia e atât de complicată.

— Vă referiţi la situaţie în general sau la a mea în particular? am întrebat pe un ton involuntar arogant.

— La amândouă, a tranşat tăios. Uite ce-i, nu vrem să ne amestecăm în viaţa dumitale privată, dar, ţinând seama de cele întâmplate, cred că trebuie să-ţi atragem atenţia asupra unui lucru.

— Gonzalo Alvarado, i-am luat-o înainte.

N-a răspuns imediat, ci după ce a aprins, în câteva secunde, o ţigară.

— Gonzalo Alvarado, da, a zis, suflând primul fum. Povestea de ieri nu-i singura; sunteţi văzuţi destul de des împreună în locuri publice.

— Înainte de orice şi dacă vă interesează, îngăduiţi-mi să vă spun că nu avem o legătură. Şi că, după cum v-am spus şi ieri, nu-i la curent cu activitatea mea.

— Natura relaţiei voastre e o chestiune întru totul privată şi care nu ne priveşte, a lămurit.

— Atunci?

— Te rog să n-o iei drept un amestec lipsit de respect în viaţa dumitale intimă, dar trebuie să înţelegi că pe

moment situaţia e nespus de încordată şi trebuie să te avertizăm.

S-a ridicat, a făcut câţiva paşi cu mâinile în buzunare şi privirile concentrate pe lespezile de pe jos, apoi a vorbit fără să se uite la mine:

— Săptămâna trecută am aflat că există un grup activ de buni spanioli care îi ajută pe nemţi să facă dosare cu fiecare filogerman şi adept al aliaţilor de aici. În dosarele făcute mai ales spaniolilor cunoscuţi că au legături cu o cauză sau alta, se specifică în ce grad au aderat la ele.

— Şi bănuiţi că am şi eu un asemenea dosar...

— Nu bănuim, ştim absolut sigur, a spus, pironindu-mă cu privirile. Avem agenţi infiltraţi, care ne-au informat că figurezi printre filogermani. Pentru moment, eşti curată, cum era de aşteptat: ai numeroase cliente care au relaţii cu mahări nazişti, le primeşti în atelier, le coşi rochii elegante, iar ele, în schimb, nu doar te plătesc, dar au şi încredere în dumneata; atât de multă, încât vorbesc cu deplină libertate despre multe lucruri pe care n-ar trebui să le pomenească şi pe care dumneata ni le transmiţi punctual.

— Şi Alvarado ce legătură are cu toate astea?

— Are şi el un dosar. Dar pentru tabăra opusă, în fişierul filoenglezilor. Şi ne-a parvenit ştirea că nemţii au ordonat să fie urmăriţi riguros spaniolii din sectoarele ce au legătură cu noi: bancheri, afacerişti, liber profesionişti... Cetăţeni capabili şi influenţi, dispuşi să dea ajutor cauzei noastre.

— Îmi închipui că ştiţi că el nu mai e activ, că după război nu şi-a mai redeschis fabrica, am subliniat.

— N-are importanţă. Are relaţii excelente şi se afişează adesea alături de oamenii ambasadei şi de colonia

britanică din Madrid. Uneori chiar alături de mine, aşa cum ai putut vedea ieri. E un mare cunoscător al situaţiei industriale spaniole şi ne dă sfaturi dezinteresate în chestiuni importante. Dar, spre deosebire de dumneata, nu-i agent sub acoperire, ci doar un bun prieten al poporului englez, care nu-şi ascunde simpatia pentru naţiunea noastră. Iar faptul că eşti constant văzută lângă el poate fi suspect acum, când numele vă apar în dosare din tabere opuse. De fapt, au şi existat zvonuri pe această temă.

— Adică? am întrebat uşor insolent.

— Adică de ce naiba, dacă eşti atât de apropiată de soţiile unor mai-mari germani, te afişezi în public alături de colaborator fidel al britanicilor, a răspuns, dând cu pumnul în masă: apoi a înmuiat tonul, regretându-şi imediat reacţia. Scuză-mă, te rog: în ultima vreme, suntem cu toţii nervoşi în plus, suntem conştienţi că nu erai la curent cu situaţia şi nu puteai să prevezi riscul. Dar ai încredere în mine când îţi spun că nemţii pregătesc o campanie forte contra propagandei britanice din Spania. Ţara voastră continuă să aibă o importanţă crucială pentru Europa şi în orice moment poate intra în război. De fapt, guvernul continuă să ajute ţările Axei cu neobrăzare: le permite să folosească după bunul lor plac toate porturile spaniole, le autorizează să exploateze mine acolo unde au chef şi chiar să folosească deţinuţi republicani pentru construcţiile militare destinate unui posibil atac german contra Gibraltarului.

A stins ţigara şi a tăcut câteva clipe, concentrat. Apoi a continuat.

— Suntem într-un clar dezavantaj şi ultimul lucru pe care îl dorim e să îngreunăm şi mai mult situaţia, a spus

blând. Gestapoul a întreprins acum câteva luni o serie de acţiuni de ameninţare, care au dat roade: prietena dumitale doamna Fox, de pildă, a trebuit să plece din Spania din cauza lor. Din nefericire, au mai fost şi alte cazuri. Ca să nu mergem mai departe, bătrânul medic al ambasadei, care mi-e şi foarte bun prieten. De acum înainte, perspectiva e şi mai pesimistă. Mai directă şi mai agresivă. Mai cu primejdie.

N-am intervenit, dar am continuat să-l urmăresc, aşteptând să termine.

— Nu ştiu dacă eşti întru totul conştientă de gradul în care te-ai angajat şi te-ai expus, a adăugat, coborând tonul. Arish Agoriuq a ajuns celebră printre nemţoaicele din Madrid.

Iar, dacă începe să se observe că-ţi schimbi atitudinea, cum era să se întâmple ieri, te poţi trezi implicat îi în situaţii cu totul nedorite. Şi asta nu ne convine. Nici dumitale, nici nouă.

M-am ridicat de pe scaun, m-am dus spre o fereastră, dar n-am îndrăznit să mă apropii. Întorcându-mă cu spatele la Hillgarth, am privit de la distanţă pe geam. Crengile copacilor, pline de frunze, ajungeau până la primul etaj. Tot mai era lumină, serile erau în continuare lungi. Încercam să-i pătrund sensul vorbelor. Panorama era întunecată, dar eu nu eram speriată.

— Cred că cel mai bine ar fi să nu mai colaborez cu dumneavoastră, am spus în sfârşit, fără să-l privesc. Am evita problemele şi am trăi mai liniştiţi. Dumneavoastră, eu, toţi.

— Nici vorbă, a protestat tăios din spate. Prin tot ce tocmai ţi-am spus nu fac decât să te previn şi să te

avertizez pentru viitor. Nu ne îndoim că te vei adapta acestor exigenţe când va sosi clipa. Dar nu vrem cu niciun chip să te pierdem, cu atât mai mult acum, când dorim să-ţi dăm o nouă misiune.

— Cum adică? am întrebat, uimită, şi m-am întors.

— Avem o nouă misiune. Ni s-a cerut colaborarea directă de la Londra. Deşi, în principiu, aveam alte opţiuni, în lumina celor întâmplate la acest sfârşit de săptămână, ne-am gândit să ţi-o încredinţăm. Crezi că ajutoarea dumitale s-ar putea ocupa de atelier vreo două săptămâni?

— Mă rog... nu ştiu... poate..., am bâiguit.

— Cu siguranţă că da. Dă zvon printre cliente că vei lipsi câteva zile.

— Şi unde să le spun că plec?

— Nu-i nevoie să minţi, spune-le pur şi simplu adevărul: că ai ceva de rezolvat la Lisabona.

49

Lusitania Express m-a lăsat în gara Santa Apolonia înr-o dimineaţă de la mijlocul lui mai. Aveam două valize enorme cu cele mai bune haine, instrucţiuni precise şi o cantitate nevăzută de aplomb; eram convinsă că toate erau suficiente pentru a ieşi cu bine din povestea aceea.

Şovăisem mult înainte să mă conving că trebuia să merg mai departe. Reflectasem, cântărisem opţiuni şi analizasem alternative. Ştiam că totul depindea de mine: doar eu puteam opta între a-mi continua viaţa tulbure şi a lăsa totul deoparte revenind la normalitate.

Probabil că ultima opţiune ar fi fost mai înţeleaptă. Eram sătulă să-i înşel pe toţi, să nu pot vorbi sincer cu nimeni, să îndeplinesc ordine incomode şi să trăiesc constant în alertă. Împlineam treizeci de ani, devenisem o mincinoasă fără scrupule, iar istoria mea personală nu era decât o sumă de ascunzişuri, găuri şi minciuni. În ciuda presupusei sofisticări a vieţii mele, la sfârşitul zilei – aşa cum bine mi-o reamintise Ignacio cu câteva luni în urmă – nu rămânea din mine decât o fantomă solitară, într-o casă plină de umbre. Plecând de la întâlnirea cu Hillgarth, m-a copleşit un val de ostilităţi faţă de el şi ai lui. Mă implicaseră într-o aventură sinistră şi străină, despre care se presupunea că va fi favorabilă ţării mele, dar nimic nu părea să meargă mai bine odată cu trecerea lunilor, iar teama că Spania va intra în război plutea în văzduh la fiecare colţ de stradă. Chiar şi aşa, le acceptasem condiţiile fără să încalc regulile: mă obligaseră să fiu egoistă şi insensibilă, să-mi atribui un Madrid ireal şi să nu fiu loială lumii şi trecutului meu. Mă făcuseră sperioasă şi confuză, să pierd nopţi sau să le trăiesc spaimele nesfârşie Iar acum îmi

cereau să mă rup şi de tata, singurul care aducea puţină lumină în bezna zilelor.

Mai era vreme să spun nu, să pun piciorul în prag şi să strig gata. La naiba cu Serviciul Secret britanic şi pretenţiile lui stupide. La naiba cu ascultatul în camere de probă, cu ridicola viaţă a soţiilor de nazişti şi cu mesajele cifrate de pe tipare. Nu-mi păsa cine avea să fie învingător şi cine învins în aceea luptă de departe; treaba lor dacă nemţii invadau Marea Britanie şi mâncau copii cu muştar sau dacă englezii bombardau Berlinul şi-l lăsau neted ca masa de călcat. Aia nu era lumea mea: la naiba o dată pentru totdeauna cu ei toţi.

Să las totul baltă şi să revin la normal: da, era, fără urmă de îndoială, cea mai bună opţiune. Dar nu ştiam cum să procedez. Oare normalitatea era pe Strada Redondilla din tinereţea mea, printre fetele cu care crescusem şi care încă mai luptau pentru supravieţuire după ce pierduseră războiul? O luase, oare, cu el Ignacio Montes când plecase din piaţeta noastră, cărând o maşină de scris, cu inima frântă, sau mi-o furase Ramiro Arribas când mă lăsase singură, cu burta la gură, distrusă, între pereţii hotelului Continental? Era, cumva, normalitatea în Tetuanul din primele luni, printre clienţii trişti ai pensiunii ţinute de Candelaria, sau se risipise în sordidele tertipuri datorită cărora noi două izbutiserăm s-o scoatem la capăt? O lăsasem, poate, în casa de pe Sidi Mandri, pe aţele din atelierul înfiinţat cu atâta greutate? O luase, oare, cu el Felix Aranda, într-o noapte ploioasă, sau Rosalinda Fox când plecase din magazia de la Dean's Bar pentru a se pierde ca o umbră tăcută pe străzile Tangerului? Era, cumva, normalitatea lângă mama, în truda tăcută din după-

amiezile africane? O distrusese, poate, un ministru revocat şi arestat sau o luase cu el jurnalistul pe care nu îndrăznisem să-l iubesc doar din laşitate? Unde era, când o pierdusem, ce se alesese de ea? Am căutat-o peste tot: în buzunare, în dulapuri, în sertare, printre cute şi tighele. Dar în noaptea aceea am adormit fără s-o găsesc.

A doua zi m-am trezit cu o altfel de luciditate şi, de cum am întredeschis ochii, am simţit-o: aproape, lângă mine, pe piele. Normalitatea nu era în zilele rămase în urmă, ci în tot ce soarta îmi punea în faţă în fiecare dimineaţă. În Maroc, Spania sau Portugalia, la conducerea unei case de modă sau în slujba serviciilor britanice: normalitatea mea avea să fie în locul spre care aş fi vrut să mă îndrept sau în care aş fi vrut să-mi înfig jaloanele vieţii. Printre umbre, sub palmierii dintr-o piaţetă ce mirosea a mentă, în lumina strălucitoare a candelabrelor din saloane sau în apele răscolite de război. Normalitatea era doar ceea ce propria-mi voinţă, angajarea şi cuvântul meu acceptau să fie şi, de aceea, avea să-mi stea mereu alături. Nu avea niciun sens s-o caut altundeva nici să încerc s-o recuperez din trecut.

În acea zi, m-am dus la Embassy la ora amiezii, cu idei clare şi mintea limpede. Hillgarth îşi termina aperitivul cu coatele pe tejgheaua de la bar, vorbind cu doi militari în uniformă. Mi-am lăsat geanta să cadă cu frivolă neobrăzare. Peste patru ceasuri, am primit primele ordine cu privire la noua misiune: să fac un tratament facial a doua zi de dimineaţă la obişnuitul salon de coafură şi cosmetică. Cinci zile mai târziu, soseam la Lisabona.

Am coborât pe peron într-o rochie din voal imprimat, cu mănuşi albe de primăvară şi o uriaşă pălărie din pai cu

boruri late: o spumă de *glamour* în praful de cărbune al locomotivelor şi graba cenuşie a călătorilor. Mă aştepta un automobil anonim, gata să mă ducă la destinaţie: Estoril.

Am străbătut o Lisabona cu vânt şi lumini, fără becuri raţionalizate sau pene de curent, cu flori, faianţă colorată şi tarabe la care se vindeau verdeţuri şi fructe proaspete. Fără maidane cu moloz şi fără cerşetori în zdrenţe; fără urme de obuze, saluturi fasciste şi juguri şi săgeţi[75] pictate cu bidinea pe ziduri. Am străbătut cartiere nobile şi elegante, cu trotuare largi, din piatră şi clădiri senioriale dominate de statuile unor regi şi navigatori; am trecut şi prin mahalale cu străzi întortocheate, pline de zarvă, muşcate şi miros de sardele. M-au surprins măreţia râului Tajo, vuietul sirenelor din port şi scrâşnetul tramvaielor. M-a fascinat Lisabona, un oraş nici în pace, nici în război: nervos, agitat, palpitant.

Au rămas în urmă Alcántara, Belem şi monumentele lor. Apele loveau cu putere pe măsură ce înaintam pe Estrada Marginal. La dreapta, ne flancau vile vechi, apărate de garduri din fier forjat, pe care urcau plante agăţătoare pline de flori. Totul părea diferit, frapant, dar poate nu în sensul aparenţelor. Fusesem avertizată: pitoreasca Lisabona, pe care tocmai o priveam prin ferestruica de la portiera unui automobil, şi Estorilul, unde aveam să ajung în câteva minute, erau pline de spioni. Cel mai mic zvon avea un preţ şi oricine avea două urechi era un potenţial turnător, de la cei mai înalţi funcţionari ai oricărei ambasade până la chelneri, tarabagii, slujnice şi

75 . Însemnele Falangei spaniole (de orientare fascistă).

taximetrişti. „Fii extrem de prudentă”, fusesem sfătuită din nou.

Mă aştepta o cameră rezervată la hotelul Do Parque, un edificiu magnific destinat unei clientele majoritar internaţionale, unde obişnuiau să tragă mai mult nemţi decât englezi. Aproape, foarte aproape, în hotelul Palacio, era exact invers. Dar, în nopţile de cazinou, se adunau cu toţii sub acelaşi acoperiş: în acea ţară teoretic neutră, jocul şi hazardul nu aveau habar de războaie. De cum a frânat automobilul, un băiat în uniformă s-a repezit să-mi deschidă portiera, iar altul la bagaj. Am intrat în hol, călcând parcă pe un covor de siguranţă şi lipsă de griji, scoţându-mi ochelarii închişi la culoare în spatele cărora stătusem ascunsă de când coborâsem din tren. Am măturat recepţia grandioasă cu o privire studiat dispreţuitoare. Nu m-au impresionat nici luciul marmurei, nici covoarele, nici catifeaua tapiţeriei, nici coloanele imense ce urcau până în tavan, ca într-o catedrală. Nu mi-au atras atenţia nici oaspeţii eleganţi care, singuri sau în grup, citeau presa, tăifăsuiau, beau un cocteil sau priveau cum trece viaţa. Capacitatea mea de reacţie la tot acel *glamour* era mai mult decât educată: nu le-am dat nici cea mai mică atenţie şi m-am dus cu pas hotărât să-mi anunţ sosirea.

Am mâncat singură în restaurantul hotelului, apoi m-am întins vreo două ceasuri în odaie, privind tavanul. La şase fără un sfert, telefonul m-a trezit din îngândurare. L-am lăsat să sune de trei ori, am înghiţit în sec, am ridicat receptorul şi am răspuns. Şi totul a început să funcţioneze.

50

596

Instrucţiunile le primisem cu câteva zile în urmă la Madrid pe o cale deloc convenţională. Pentru prima oară, nu Hillgarth fusese însărcinat să mi le transmită, ci o doamnă din subordinea lui. Femeia de la salonul de coafură pe care îl frecventam săptămânal m-a condus conştiincios la un cabinet interior, pentru tratamente cosmetice. Dintre cele trei fotolii cu spătar mobil destinate clientelor, cel din dreapta, în poziţie aproape orizontală, era deja ocupat de o femeie ale cărei trăsături nu le-am putut distinge. Un prosop înfăşurat în chip de turban îi acoperea părul, altul îi acoperea trupul de la decolteu până la genunchi. Pe faţă avea o mască groasă şi albă, ce nu lăsa să se vadă decât gura şi ochii. Închişi.

M-am schimbat după un paravan şi m-am aşezat în fotoliul vecin. După ce, cu ajutorul unei pedale, am dat scaunul pe spate şi mi-am pus masca, angajata salonului a ieşit în tăcere, închizând uşa în urma ei. Atunci am auzit o voce lângă mine.

— Suntem bucuroşi că, în sfârşit, ai acceptat misiunea. Avem încredere în dumneata, credem că poţi să faci treabă bună.

Vorbise fără să-şi schimbe poziţia, în şoaptă, cu un puternic accent englezesc. La fel ca Hillgarth, vorbea la plural. Nu s-a prezentat.

— Am să încerc, am replicat, privind-o cu coada ochiului.

Am auzit zgomotul brichetei şi un miros familiar s-a răspândit în încăpere.

— Ni s-au cerut întăriri direct de la Londra, a continuat. Se bănuieşte că un presupus colaborator

portughez ar face joc dublu. Nu-i agent, dar are o relaţie excelentă cu personalul nostru diplomatic de la Lisabona şi e implicat în mai multe afaceri cu firme britanice. Există, totuşi, indicii că ar începe să stabilească legături paralele cu nemţii.

— Ce fel de legături?

— Comerciale. Comerciale şi foarte puternice, care urmăresc probabil, nu numai să aducă beneficii nemţilor, ci şi să ne boicoteze pe noi. Nu ştim precis. Alimente, minerale, poate armament, produse-cheie în timp de război. Cum îţi spun, totul e încă în planul suspiciunilor.

— Şi ce-ar trebui să fac eu?

— Avem nevoie de o străină care să nu trezească bănuieli că ar avea legături cu britanicii. Cineva care să vină de pe un teren mai mult sau mai puţin neutru, cineva total străin de ţara noastră, cineva a cărui ocupaţie să nu aibă deloc de-a face cu operaţiunile comerciale în care e implicată Anglia, dar care să aibă nevoie, totuşi, să se aprovizioneze de la Lisabona cu ceva concret. Şi dumneata corespunzi acestui portret.

— Se presupune aşadar că voi pleca la Lisabona pentru a cumpăra materiale sau ceva de genul ăsta? am anticipat, aruncându-i o nouă privire, pe care nu mi-a întors-o.

— Exact. Ţesături şi mărfuri legate de meseria dumitale, a confirmat fără să se clintească nici măcar un milimetru.

Stătea în aceeaşi poziţie în care o găsisem, cu ochii închişi, aproape orizontal.

— Vei merge sub acoperirea de croitoreasă dornică să cumpere materiale pe care în Spania încă devastată nu le poate găsi.

— Aş putea cere să-mi fie trimise din Tanger, am întrerupt-o.

— Fireşte, a zis, după ce a expirat fumul tras în piept. Dar nu trebuie dispreţuite şi alte soluţii. De exemplu, mătăsurile din Macao, colonia portugheză din Asia. Suspectul nostru prosperă importând şi exportând textile. În mod normal, lucrează pe scară mare, doar cu angrosişti, şi nu are cumpărători particulari, dar l-am convins să te servească personal.

— Cum?

— Printr-un lanţ de conexiuni secrete, cu diverse direcţii; ceva obişnuit în instituţia pentru care lucrăm, nu pot acum să intru în detalii. Astfel, vei ajunge la Lisabona nu doar fără să fii bănuită de vreo afinitate cu britanicii, ci şi sprijinită, în plus, de anumiţi oameni ai noştri în contact direct cu nemţii.

Nu izbuteam să intuiesc toată acea reţea difuză de relaţii, aşa că am decis să întreb cât mai puţin cu putinţă şi să aştept ca necunoscuta să-mi dea şi alte informaţii şi indicaţii.

— Suspectul e Manuel Da Silva. Un om de afaceri abil, cu contacte foarte bune, dispus, se pare, să-şi mărească averea în acest război, chiar dacă pentru asta trebuie să-l trădeze pe cei ce i-au fost prieteni. Te va contacta şi-ţi va face rost de cele mai bune ţesături disponibile în Portugalia.

— Vorbeşte spaniola?

— Perfect. Şi engleza. Poate şi germana. Vorbeşte toate limbile de care are nevoie în afacerile lui.

— Şi ce se presupune că ar trebui să fac?

— Să te infiltrezi în viaţa lui. Fii fermecătoare, câştigă-i simpatia, fă-l să te roage să ieşi cu el şi, mai ales, să te invite la o întâlnire de-a lui cu nemţii. Dacă reuşeşti, până la urmă, să te apropii de ei, fii foarte atentă şi reţine toate datele relevante pe care le vezi şi le auzi. Obţine date cât mai complete cu putinţă: nume, afaceri, firme şi produse menţionate de el; planuri, acţiuni şi orice alte informaţii consideri că-s de interes.

— Vreţi să spuneţi că mă trimiteţi să seduc un suspect? am întrebat, nevenindu-mi să cred şi ridicându-mă din fotoliu.

— Fă uz de tot ce crezi că e necesar, a răspuns, dând de înţeles că ghicisem corect. Se pare că Da Silva e burlac convins, dornic să curteze femei frumoase, fără să consolideze vreo relaţie. Îi place să se afişeze cu doamne atrăgătoare şi elegante; dacă-s străine, cu atât mai bine. Dar, după câte ştim, în relaţiile cu femeile e un perfect cavaler portughez de modă veche, aşa că nu-ţi face griji, n-o să îndrăznească mai mult decât vrei să accepţi.

Nu ştiam dacă să mă simt ofensată sau să râd în hohote. Mă trimiteau să seduc un seducător, asta era marea mea misiune portugheză. Dar, pentru prima oară în toată aceea convorbire, vecina mea a părut să-mi citească gândurile.

— Te rog să nu consideri că ai o misiune frivolă, pe care orice femeie frumoasă ar putea-o îndeplini pentru câteva bacnote. E ceva delicat, şi ai s-o faci, fiindcă avem încredere în capacităţile dumitale. E adevărat că fizicul, presupusa dumitale origine şi condiţia de femeie liberă pot fi de ajutor, dar ai o răspundere ce merge mult mai departe

decât un simplu flirt. Va trebui să câştigi încrederea lui Da Silva, calculând cu grijă fiecare pas, va trebui să-ţi calculezi mişcările şi să le echilibrezi cu precizie. Vei cântări singură anvergura situaţiilor, vei marca timpii, vei evalua riscurile şi vei decide cum să procedezi, în funcţie de moment. Îţi apreciem foarte mult experienţa în culegerea sistematică de date şi capacitatea de a improviza în situaţii neaşteptate; n-ai fost aleasă întâmplător pentru această misiune, ci fiindcă ai demonstrat că poţi acţiona eficient în situaţii dificile. Cât priveşte aspectul personal, aşa cum ţi-am mai spus, n-ai de ce să treci peste limitele pe care doar dumneata le vei impune. Dar, te rog, pe cât posibil nu lăsa garda jos înainte de a obţine datele de care ai nevoie. În linii mari, nu-i ceva foarte diferit de munca dumitale de la Madrid.

— Numai că aici nu trebuie să flirtez cu nimeni, nici să mă strecor la întrunirile altora, am subliniat.

— E adevărat, draga mea. Dar vor fi doar câteva zile petrecute cu un domn căruia, după cum se vede, nu-i lipseşte farmecul.

M-a surprins tonul ei: nu încerca să minimalizeze misiunea, ci constata la rece un fapt pentru ea obiectiv.

— Şi altceva, foarte important, a adăugat. Vei acţiona fără acoperire, fiindcă Londra nu vrea ca acţiunea dumitale să trezească la Lisabona nici cea mai mică bănuială. Aminteşte-ţi că nu avem depline garanţii cu privire la afacerile lui Da Silva cu nemţii şi, ca atare, presupusa lui lipsă de loialitate faţă de englezi nu e confirmată încă; totul, aşa cum ţi-am spus, se mişcă pentru moment între limitele simplelor speculaţii şi nu vrem ca el să bănuiască nimic despre compatrioţii noştri plasaţi în Portugalia. De

aceea, niciun agent englez de acolo nu va şti cine eşti şi ce relaţie ai cu noi; va fi o misiune scurtă, rapidă, curată, la capătul căreia vom informa direct Londra de la Madrid. Implică-te, adună datele necesare şi vino acasă. Vom vedea cum avansează totul de aici. Nimic mai mult...

Mi-a venit greu să răspund, masca mi se uscase pe faţă. Am izbutit, până la urmă, aproape fără să-mi dezlipesc buzele.

— ... şi nimic mai puţin.

Chiar atunci s-a deschis uşa. Femeia care mă adusese a intrat şi s-a ocupat de faţa englezoaicei. A lucrat peste douăzeci de minute, aşa că n-am mai schimbat nici-o vorbă. Când a terminat, a ieşit iar, şi instructoarea mea necunoscută s-a dus să se îmbrace în spatele paravanului.

— Ştim că ai o bună prietenă la Lisabona, dar nu credem că-i prudent să vă vedeţi, a spus. Doamna Fox va fi oportun avizată să se poarte ca şi cum nu v-aţi cunoaşte, în caz că v-aţi întâlni vreo dată din întâmplare. Te rugăm să procedezi la fel.

— De acord, am murmurat cu buzele înţepenite.

Nu-mi făcea nici-o plăcere acel ordin, m-aş fi bucurat s-o văd pe Rosalinda. Dar înţelegeam de ce nu era indicat şi am acceptat; nu aveam altă soluţie.

— Mâine vei primi detalii despre călătorie, eventual nişte informaţii suplimentare. În principiu, misiunea dumitale e de maximum două săptămâni; dacă, din cine ştie ce motiv de extremă urgenţă, va trebui să întârzii, trimite o telegramă la florăria Bourguignon şi comandă un buchet de flori pentru ziua de naştere a unei prietene imaginare. Inventează un nume şi o adresă; florile nu vor pleca din magazin, dar, dacă primesc o comandă de la

Lisabona, ne vor comunica. Şi noi te vom contacta, fii pregătită.

Uşa s-a deschis iar, angajata aducea nişte prosoape. De data asta, urma să se ocupe de mine. M-am supus, docilă, încercând s-o zăresc pe doamna care, îmbrăcată, se pregătea să iasă de după paravan. N-a întârziat, dar când a ieşit, în sfârşit, a avut mare grijă să nu-i văd chipul. Avea părul blond, ondulat, şi purta un taior de tweed, tipic englezesc. A întins mâna după poşeta de piele de pe băncuţa lipită de perete. Poşeta mi s-a părut vag cunoscută; o zărisem de curând la cineva, şi nu era un accesoriu de găsit atunci în magazinele spaniole. Apoi, a întins mâna după un pachet roşu cu ţigări, lăsat neglijent pe un taburet. Atunci am ştiut: femeia care fuma Craven A şi tocmai ieşea din cabinet, murmurând doar un scurt „la revedere”, era soţia căpitanului Alan Hillgarth. O văzusem pentru prima oară în urmă cu câteva zile la hipodrom, la braţul soţului, când şeful Serviciilor Secrete engleze din Spania trăsese una dintre cele mai mari spaime din cariera lui.

51

Manuel Da Silva mă aştepta în barul hotelului, în aglomeraţie: grupuri, perechi, bărbaţi singuri. De cum am trecut de uşa dublă de acces, am ştiut cine era el. Şi el, cine eram eu.

Slab şi chipeş, brunet, cu tâmplele grizonante şi un smoking cu haina deschisă la culoare. Mâini îngrijite, privire întunecată, mişcări elegante. Într-adevăr, avea ţinută şi maniere de cuceritor. Dar şi altceva, ceva ce am intuit de cum ne-am salutat întâia oară şi m-a lăsat să i-o iau înainte în drum spre balconul ce dădea spre grădină. Ceva ce m-a făcut să ridic imediat garda. Inteligenţă. Perspicacitate. Hotărâre. *L'usage du monde*. Ca să duci de nas un asemenea bărbat, trebuia să foloseşti mult mai mult decât câteva zâmbete încântătoare şi un arsenal de strâmbături şi bătăi din gene.

— Nu ştiţi ce rău îmi pare că nu putem cina împreună dar, cum v-am zis şi la telefon, am o întâlnire stabilită încă de acum câteva săptămâni, a spus, ţinându-mi cavalereşte spătarul unui jilţ.

— Nu vă faceţi griji, am răspuns, instalându-mă cu lene prefăcută.

Voalul rochiei de culoarea şofranului aproape atingea podeaua; cu un gest studiat, mi-am dat părul pe spate, pe umerii goi, şi am pus picior peste picior, dezvelind o gleznă,

începutul unui picior şi vârful ascuţit al pantofului. Da Silva nu-şi lua nici-o clipă privirile de la mine.

— În plus, am adăugat, sunt cam obosită după călătorie; îmi va prinde bine să mă culc devreme.

Un chelner a pus o frapieră lângă noi şi două pahare pe masă. Terasa dădea spre o grădină exuberantă, plină cu arbori şi alte plante; se lăsa întunericul, dar încă se mai vedeau ultimele sclipiri ale soarelui. O briză uşoară amintea că marea era foarte aproape. Mirosea a flori, a parfum franţuzesc, a sare şi verdeaţă. Un pian se auzea dinăuntru, iar de la mesele din apropiere auzeam conversaţii relaxate în mai multe limbi. Madridul uscat şi prăfos, de unde plecasem în urmă cu mai puţin de douăzeci şi patru de ore, mi s-a părut brusc un coşmar întunecos din alte timpuri.

— Trebuie să vă mărturisesc ceva, a spus amfitrionul meu după ce chelnerul ne-a umplut paharele.

— Orice doriţi, am replicat, ducându-l pe al meu la buze.

— Sunteţi prima marocană pe care o cunosc. Zona noastră e plină de străini de toate naţionalităţile, dar toţi sunt europeni.

— N-aţi fost niciodată în Maroc?

— Nu. Şi regret, mai ales dacă toate marocanele vă seamănă.

— E o ţară fascinantă, cu oameni minunaţi, dar mă tem că-i greu să găsiţi acolo multe femei ca mine. Sunt o marocană atipică, fiindcă mama e spaniolă. Dar ador Marocul. În plus, acolo trăieşte familia mea şi tot acolo sunt casa şi prietenii mei. Chiar dacă acum locuiesc la Madrid.

Am băut din nou, încântată să trebuise să mint doar strictul necesar. Minciunile sfruntate deveniseră o

constantă a vieţii mele, dar mă simţeam mai sigură când nu era nevoie să recurg excesiv la ele.

— Şi dumneavoastră vorbiţi o spaniolă excelentă, am subliniat.

— Am lucrat mult cu spanioli; de fapt, tata a avut ani la rând un asociat madrilen. Înainte de război, de cel din Spania, vreau să zic, obişnuiam să merg destul de des la Madrid pentru afaceri; dar în ultimul timp mă ocup mai mult de altele şi merg mai rar în Spania.

— Probabil că nu-i bun momentul.

— Depinde, a zis uşor ironic. Pare că vă merge foarte bine. Am surâs din nou, întrebându-mă ce naiba i se povestise despre mine.

— Văd că sunteţi bine informat.

— Încerc.

— Ei bine, trebuie să recunosc: mica mea afacere nu merge rău. De fapt, după cum ştiţi, tocmai de aceea sunt aici.

— Gata să duceţi în Spania cele mai bune ţesături pentru noul sezon.

— Da, aşa intenţionez. Mi-au zis că aveţi mătăsuri chinezeşti minunate.

— Vreţi adevărul? a întrebat, cu un gest de prefăcută complicitate.

— Da, vă rog, am zis, coborând tonul şi făcându-i jocul.

— Păi, adevărul e că nu ştiu, a lămurit, hohotind. N-am nici cea mai vagă idee despre mătăsurile pe care le importăm din Macao; nu mă ocup direct de ele. Sectorul textil...

Un tânăr slăbuţ, cu mustaţă fină, poate secretarul lui, s-a apropiat tăcut, şi-a cerut scuze în portugheză şi i-a silabisit în urechea stângă câteva cuvinte pe care n-am reuşit să le aud. M-am prefăcut că priveam concentrat grădina peste care se lăsa seara. Globurile albe ale felinarelor abia se aprinseseră, convorbirile însufleţite şi acordurile pianului încă mai pluteau în văzduh. Dar mintea mea, departe de a se relaxa în faţa acelui paradis, era atentă la tot ce se petrecea între cei doi. Intuiam că neprevăzuta întrerupere era stabilită dinainte: dacă prezenţa mea nu i-ar fi plăcut, Da Silva ar fi avut o scuză pentru a se face imediat nevăzut, pretextând ceva neaşteptat. Dar dacă, din contră, hotăra că meritam o parte din timpul lui, putea să-l asculte şi apoi să-l concedieze pe nou-sosit.

Din fericire, a optat pentru a doua soluţie.

— Cum vă spuneam, a continuat de cum a plecat secretarul, nu mă ocup direct de ţesăturile pe care le importăm; adică, am date şi cifre, dar ignor chestiunile estetice care probabil că vă interesează.

— Poate aveţi vreun angajat care m-ar putea ajuta, am sugerat.

— Da, desigur; am oameni foarte eficienţi. Dar mi-ar plăcea s-o fac eu.

— N-aş vrea să vă..., l-am întrerupt.

Nu m-a lăsat să termin.

— Va fi o plăcere să vă pot fi util, a spus, făcându-i semn chelnerului să ne umple din nou paharele. Cât timp v-aţi gândit să staţi printre noi?

— Vreo două săptămâni. Pe lângă materiale, vreau să profit de călătorie pentru a vizita şi alţi furnizori, poate

ateliere şi magazine. Cizmari, pălărieri, lenjerese, magazine de mercerie... În Spania, îmi închipui că ştiţi, abia dacă găseşti ceva decent în perioada asta.

— Am să vă aranjez toate contactele de care aveţi nevoie, nu vă faceţi griji. Să mă gândesc: mâine dimineaţă plec într-o scurtă călătorie, cred că pentru vreo două zile, nu mai mult. Vă convine să ne vedem joi dimineaţă?

— Fireşte, dar insist: nu vreau să vă deranjez...

S-a desprins de spătar şi s-a aplecat spre mine, privindu-mă drept în ochi.

— Dumneavoastră nu mă veţi deranja niciodată.

„S-o crezi tu”, mi-am zis pe nerăsuflate. Pe buze însă n-am afişat decât încă un zâmbet.

Am continuat să vorbim despre nimicuri; zece minute, cincisprezece poate. Când am socotit că sosise clipa să pun capăt întâlnirii, am simulat un căscat şi am şoptit o scuză grăbită.

— Scuzaţi-mă. Noaptea în tren a fost epuizantă.

— Atunci, vă las să vă odihniţi, a spus şi s-a ridicat.

— În plus, pe dumneavoastră vă aşteaptă o cină.

— A, da, cina, adevărat.

Nici nu s-a deranjat să se uite la ceas.

— Presupun că mă aşteaptă, probabil, a spus în silă.

Intuiam că minţea. Sau poate că nu.

Am mers până în holul de la intrare, în timp ce el saluta în dreapta şi în stânga, schimbând limba cu o uşurinţă uluitoare. O strângere de mână ici, o palmă pe umăr colo; a sărutat tandru obrazul unei bătrâne fragile cu aer de mumie şi a făcut şmechereşte cu ochiul spre două doamne ostentativ încărcate cu bijuterii din cap până în picioare.

— Estorilul geme de bătrâne papagaliţe moţate, bogate cândva, sărace acum, mi-a şoptit la ureche, dar care se agaţă de trecut cu unghiile şi cu dinţii şi preferă să mănânce zilnic pâine cu sardele decât să vândă pe nimic puţinul care le-a rămas din gloria ofilită. Le vezi cu perle şi briliante, în vizoane şi hermine chiar şi în plină vară, dar în poşeta plină cu pânze de păianjen de luni de zile nu se mai strecoară niciun sfanţ.

Eleganţa simplă a rochiei mele nu distona deloc cu ambianţa, iar el a avut grijă să fie observată de toată lumea din jur. Nu mi-a prezentat pe nimeni, nici nu mi-a spus cine era fiecare; a mers doar alături de mine, în pas cu mine, de parcă mă escorta; mereu atent, expunându-mă.

În drum spre ieşire, am făcut bilanţul rapid al întâlnirii. Manuel Da Silva venise să mă salute, să mă invite la o cupă de şampanie şi, mai ales, să mă evalueze, să afle cu propriii lui ochi dacă merita să se ocupe personal de femeia trimisă de la Madrid. Cineva prin intermediul cuiva şi mijlocirea altcuiva îl rugase să se poarte frumos cu mine, dar favoarea putea fi făcută în două feluri. Primul era prin delegaţie punând un angajat competent să se ocupe de mine. Scăpa de orice obligaţie. Al doilea era prin implicare: timpul lui era aur, iar el avea nenumărate angajamente. Faptul că se oferise să-mi satisfacă personal micile nevoi sugera că eram pe drumul cel bun.

— Am să vă contactez imediat ce voi putea.

A întins mâna, pentru a-şi lua rămas-bun.

— Mii de mulţumiri, domnule Da Silva, am spus, întinzându-i-le pe ale mele – nu una, ci pe amândouă.

— Spuneţi-mi Manuel, vă rog, a răspuns.

Am observat că-mi reţinea mâinile câteva secunde mai mult decât era nevoie.

— Atunci, eu va trebui să fiu Arish.

— Noapte bună, Arish. A fost o adevărată plăcere să te cunosc. Până ne vom revedea, odihneşte-te şi bucură-te de ţara noastră.

Am intrat în ascensor şi i-am susţinut privirea în timp ce uşile aurii începeau să se închidă, reducând progresiv imaginea holului. Manuel Da Silva a rămas în faţa lor până când a dispărut şi figura lui – mai întâi umerii, apoi urechile şi gâtul şi, în fine, nasul.

Când m-am ştiut departe de ochii lui şi am început să urcăm, am oftat atât de tare, că tânărul liftier a părut pe punctul să mă întrebe dacă mă simţeam bine. Primul pas al misiunii mele tocmai luase sfârşit: trecusem examenul.

52

Am coborât devreme la micul dejun. Suc de portocale, triluri de păsări, pâine albă cu unt, o cafea grozavă. Am stat cât mai mult în grădină: faţă de agitaţia cu care începea ziua la Madrid, totul mi se părea raiul pe pământ. La întoarcerea în cameră, am găsit un vas cu flori exotice pe birou. Din obişnuinţă, primul lucru pe care l-am făcut a fost să dezleg la iuţeală funda care-l împodobea, în căutarea unui mesaj cifrat. Dar n-am găsit linii nici lungi, nici scurte, cu instrucţiuni, ci o carte de vizită scrisă de mână.

Stimată Arish,

Foloseşte-te în voie de şoferul meu, Joao, ca să-ţi faci şederea aici mai comodă.

Pe joi,

Manuel Da Silva

Avea o caligrafie elegantă, viguroasă şi, în ciuda bunei impresii pe care se presupunea că i-o lăsasem cu o seară înainte, mesajul lui nu era deloc adulator, nici măcar

flatant. Politicos, dar sobru şi ferm. Mai bine aşa. Pentru moment.

Joao era un bărbat cu păr şi uniformă cenuşii, cu mustaţă mare, care împlinise şaizeci de ani de cel puţin un deceniu. Mă aştepta la intrarea în hotel, sporovăind cu alţi colegi, mult mai tineri decât el, care aşteptau să li se dea ceva de făcut. Domnul Da Silva îl trimisese s-o ducă pe domnişoara unde va voi ea, a anunţat, privindu-mă fără ocolişuri de sus până jos. Am presupus că nu era prima lui misiune de acest fel.

— La cumpărături prin Lisabona, te rog.

În realitate, mai mult decât să văd străzi şi magazine voiam să-mi omor timpul aşteptând ca Manuel Da Silva să reapară.

Mi-am dat seama imediat că Joao era foarte diferit de clasicul şofer discret şi preocupat de meserie. Nici n-a demarat bine Bentleyul negru, că a şi zis ceva despre vreme; mai târziu, mi s-a părut că bombănea contra preţurilor. În faţa evidentei lui pofte de vorbă, puteam adopta două atitudini foarte diferite: a doamnei distante, care îi considera pe angajaţi fiinţe inferioare, pe care nu trebuie să catadicseşti nici măcar să le priveşti, sau a străinei elegant simpatice care, păstrând distanţele, era fermecătoare chiar şi cu angajaţii. M-aş fi simţit mai comod în prima dintre ele, cufundată în propria-mi lume, fără sporovăială acelui flecar bătrân, dar mi-am dat seama că nu mi-era de folos, imediat ce mi-a spus, după doar doi kilometri, că era în slujba familiei Da Silva de cincizeci şi trei de ani. Atitudinea doamnei trufaşe mi-ar fi fost nespus de comodă, e adevărat, dar cealaltă avea să-mi fie mult mai utilă. Aveam interes ca Joao să vorbească cu mine,

oricât de obositor ar fi putut fi: dacă ajungeam să cunosc trecutul lui Da Silva, poate că descifram şi ceva din prezentul său.

Înaintam pe Estrada Marginal, marea mugea în dreapta şi, când am început să zărim docurile Lisabonei, îmi făcusem deja o idee despre afacerile industriale ale clanului. Manuel Da Silva era fiul unui Manuel Da Silva şi nepotul unui Manuel Da Silva: trei bărbaţi din trei generaţii, a căror avere începuse cu o simplă tavernă în port. De la servitul vinului la tejghea, bunicul trecuse la vinderea lui angro, în butoaie; afacerea se mutase într-un depozit ca vai de lume, părăsit, pe care Joao mi l-a arătat pe drum. Fiul a preluat ştafeta şi a dezvoltat afacerea: a adăugat vinului şi alte mărfuri angro, iar curând au urmat primele încercări de comerţ cu coloniale. Când frâiele au trecut în mâinile celei de-a treia verigi a clanului, afacerea era deja prosperă, dar consolidarea definitivă a venit odată cu ultimul Manuel, cel pe care tocmai îl cunoscusem. Bumbac din Cabo Verde, cherestea din Mozambic, mătăsuri chinezeşti din Macao. În ultima vreme revenise şi în afaceri naţionale: călătorea din când în când prin ţară, deşi Joao n-a ştiut să-mi spună ce negoţ făcea pe-acolo.

Bătrânul Joao era practic pensionar: cu câţiva ani în urmă, un nepot îi luase locul ca şofer personal al celui de-al treilea Da Silva. Dar el continua să fie activ şi îndeplinea sarcinile mărunte pe care, din când în când, i le dădea patronul: drumuri scurte, comisioane, activităţi nu prea importante. Ca, de pildă, aceea de a o plimba prin Lisabona pe croitoreasa fără treabă, într-o dimineaţă de mai.

Dintr-un magazin din Chiado am cumpărat câteva perechi de mănuşi, atât de greu de găsit la Madrid. Din

altul, o duzină de ciorapi de mătase, visul imposibil al oricărei spaniole în zilele grele de după război. Ceva mai încolo, o pălărie de primăvară, săpunuri parfumate şi două perechi de sandale; apoi, cosmetice americane: mascara, ruj şi creme de noapte care miroseau delicios. Ce paradis, faţă de sărăcia din biata mea Spanie: totul era accesibil, frumos şi variat, la îndemână imediat ce scoteai portofelul din poşetă. Joao m-a dus, serviabil, dintr-un loc în altul, mi-a cărat cumpărăturile, a deschis şi a închis de mii de ori portiera din spate, pentru ca eu să urc şi să cobor comod din automobil, m-a sfătuit să iau masa într-un restaurant încântător şi mi-a arătat străzi, pieţe şi monumente. În treacăt, mi-a oferit tot ce doream mai mult: mi-a picurat fără preget, una după alta, informaţii despre Da Silva şi familia lui. Unele neînsemnate: că bunica fusese cu adevărat motorul afacerii iniţiale, că mama murise tânără, că sora mai mare se măritase cu un oculist, iar cea mică intrase într-o mănăstire de călugăriţe desculţe. Altele, însă, interesante. Veteranul şofer le povestea cu dezinvoltură ingenuă; abia dacă a trebuit să-l trag de limbă ici şi colo cu aluzii nevinovate: don Manuel avea mulţi prieteni, portughezi şi străini, englezi, da, fireşte, câte un neamţ în ultima vreme; da, primea mult acasă; de fapt, îi plăcea ca totul să fie gata pregătit pentru cazul în care hotăra să aibă oaspeţi la prânz sau la cină, uneori la reşedinţa din Lapa, Lisabona, adesea la conacul de pe moşia Da Fonte.

În cursul zilei, am contemplat şi fauna umană a oraşului: oameni de toate soiurile şi condiţiile, bărbaţi în costume închise la culoare şi doamne elegante, *nouveaux riches* sosiţi de la ţară în capitală, ca să-şi cumpere ceasuri de aur şi să-şi pună dinţi falşi, femei în doliu aidoma

corbilor, nemţi intimidanţi, refugiaţi evrei care mergeau cu capul plecat sau stăteau la cozi ca să-şi cumpere biletul salvator şi străini cu mii de accente, care fugeau de război şi de urmările lui devastatoare. Am presupus că printre ei se afla şi Rosalinda. La cererea mea, ca un simplu capriciu, Joao mi-a arătat frumosul bulevard Liberdade, pavat cu pietre albe şi negre, cu copaci la fel de înalţi ca şi edificiile care îl flancau. Acolo locuia, la numărul 114; aşa scria pe scrisorile aduse de Beigbeder în noaptea care fusese, probabil, cea mai amară din viaţa lui. Am căutat numărul şi l-am zărit pe o uşă mare, de lemn ghintuit, din centrul unei faţade impunătoare, acoperită cu plăci de faianţă. „Ce aproape”, mi-am spus cu o uşoară melancolie.

După-amiază, am continuat să umblăm dintr-un loc în altul, dar pe la cinci eram epuizată. Ziua fusese călduroasă şi obositoare, iar vorbăria neîntreruptă a lui Joao părea că-mi va face capul să explodeze.

— Încă o oprire, chiar aici, a propus, când i-am spus că era timpul să ne întoarcem.

A oprit maşina în faţa unei cafenele cu intrare modernistă de pe Rua Garrett. *A Brasileira.*

— Nu poţi pleca din Lisabona fără să bei o cafea bună, a explicat.

— Dar, Joao, e foarte târziu..., am protestat, văicărindu-mă.

— Doar cinci minute. Intraţi şi cereţi un *bico*, n-o să vă pară rău.

Am acceptat fără chef; nu voiam să-mi supăr neaşteptatul informator, care-mi putea fi oricând de folos. În ciuda ornamentelor încărcate şi a numărului mare de clienţi, localul era răcoros şi plăcut. Barul în dreapta,

mesele în stânga; un ceas în faţă, muluri aurite pe tavan, tablouri mari pe pereţi. Mi-au adus o ceaşcă mică, de porţelan, din care am sorbit cu grijă. Cafea neagră, tare, magnifică. Joao avea dreptate: într-adevăr întăritoare. Aşteptând să se răcească, am recapitulat ziua. Am reanalizat informaţiile despre Da Silva, le-am cântărit şi clasificat. Când în ceaşcă nu a mai rămas decât zaţul, am pus o bancnotă alături şi m-am ridicat.

Teribila întâlnire, bruscă şi emoţionantă, m-a luat prin surprindere. Trei bărbaţi intrau discutând, chiar când mă pregăteam să ies: trei pălării, trei cravate, trei chipuri de străini care vorbeau englezeşte. Doi dintre ei necunoscuţi, dar al treilea nu. Trecuseră trei ani de când ne luaserăm rămas-bun. În cursul lor, Marcus Logan aproape că nu se schimbase.

Eu l-am remarcat prima, iar când m-a zărit, îmi îndreptasem deja privirea spre uşă, înspăimântată.

— Sira, a şoptit.

Nimeni nu-mi mai spusese aşa de multă vreme. Stomacul mi s-a strâns şi am fost gata să vărs cafeaua pe marmura podelei. În faţa mea, la mai puţin de doi metri, cu ultimul sunet din numele meu încă pe buze şi uimirea pe faţă, era omul cu care împărţisem temeri şi bucurii, bărbatul cu care sporovăisem, râsesem, hoinărisem, dansasem şi plânsesem, cel care mi-o adusese pe mama şi de care mă ferisem să mă îndrăgostesc complet, deşi câteva săptămâni intense ne uniseră mult mai mult decât o simplă prietenie. Trecutul a pogorât brusc între noi ca o perdea: Tetuan, Rosalinda, Beigbeder, hotelul Nacional, vechiul meu atelier, zilele agitate şi nopţile fără sfârşit, tot ce ar fi putut să fie şi nu fusese într-un timp care nu avea

să se mai întoarcă nicicând. Am vrut să-l îmbrăţişez, să-i spun „da, Marcus, eu sunt”. Am vrut să-l rog iar „ia-mă de aici”, am vrut să fug cu el de mână, cum făcusem cândva printre umbrele unei grădini din Africa: să mă întorc în Maroc, să uit că exista ceva numit Serviciul Secret, că aveam de dus la bun sfârşit treburi urâte şi să ignor Madridul trist şi cenuşiu în care trebuia să revin. Dar n-am făcut nimic din toate astea, fiindcă luciditatea m-a atenţionat, cu un strigăt de alarmă mai puternic decât voinţa mea, că trebuia să mă prefac că nu-l cunosc. Şi i-am dat ascultare. Am ignorat numele meu, nici nu l-am privit. De parcă eram surdă şi oarbă, de parcă omul acela n-ar fi însemnat nimic în viaţa mea, de parcă nu i-aş fi udat reverul cu lacrimi, rugându-l să nu plece de lângă mine. De parcă iubirea profundă care ne unise mi s-ar fi topit în memorie. Nu l-am băgat în seamă, am privit spre ieşire şi m-am pregătit să plec, rece şi hotărâtă.

Joao mă aştepta, cu portiera din spate deschisă. Din fericire, era atent la o scenă de pe celălalt trotuar, un incident în care erau implicaţi un câine, o bicicletă şi câţiva trecători care se certau furioşi. A devenit conştient de venirea mea doar când i-am atras atenţia.

— Repede, Joao, să mergem; sunt sfârşită, am şoptit, aşezându-mă.

A închis portiera, s-a instalat imediat la volan şi a demarat, întrebându-mă ce părere aveam despre ultima lui recomandare. N-am răspuns: toată energia mi se concentra asupra încercării de a privi fix înainte şi a nu întoarce capul. Aproape că-mi reuşise. Dar, când Bentleyul a început să lunece pe pavele, ceva în mine, ceva iraţional, a fost mai

puternic şi m-a determinat să fac ceea ce nu trebuia: m-am întors şi m-am uitat.

Marcus stătea în uşă, nemişcat, ţeapăn, concentrat, cu pălăria pe cap şi mâinile în buzunarele pantalonilor, şi privea cum mă îndepărtam. Poate că se întreba dacă cea pe care o văzuse era femeia pe care într-o zi ar fi putut s-o iubească sau doar fantoma ei.

53

Ajunsă la hotel, l-am rugat pe şofer să nu mă aştepte a doua zi: deşi Lisabona nu era un oraş prea mare, nu trebuia să risc o altă întâlnire cu Marcus Logan. Pretextând că eram obosită, am prevăzut o falsă migrenă; presupuneam că intenţia mea de a nu mai ieşi avea să ajungă prompt la Da Silva şi nu voiam să creadă că-i refuzam amabilitatea fără un motiv serios. Mi-am petrecut restul după-amiezii în cada de baie şi mare parte din noapte pe terasă, privind distrată luminile de pe mare. În acele ceasuri lungi, m-am gândit neîntrerupt la Marcus, la tot ce presupusese pentru mine timpul petrecut alături de acel bărbat şi la ceea ce se putea întâmpla dacă, într-un moment inoportun, îl reîntâlneam. M-am culcat în zorii zilei. Aveam stomacul gol, gura uscată, sufletul strâns.

Grădina şi micul dejun erau ca şi în dimineaţa anterioară, dar, deşi mă străduiam să mă port cu aceeaşi naturaleţe, nu m-am mai bucurat la fel de ele. Mi-am impus să mănânc consistent, deşi nu mi-era foame, am întârziat

cât mai mult cu putinţă, răsfoind câteva jurnale scrise în limbi pe care nu le înţelegeam, şi m-am ridicat când mai rămăseseră doar câţiva clienţi întârziaţi, risipiţi la mese. Nu era încă unsprezece: aveam în faţă o zi întreagă pe care nu puteam s-o umplu decât cu gânduri.

M-am întors în cameră, unde se făcuse deja curat. M-am trântit pe pat şi am închis ochii. Zece minute. Douăzeci. Treizeci. N-am ajuns la patruzeci; n-am mai suportat să mă gândesc la acelaşi lucru nici-o secundă în plus. M-am schimbat: mi-am pus o fustă uşoară, o bluză albă de bumbac şi o pereche de sandale fără toc. Mi-am pus pe cap un batic imprimat, m-am ascuns în spatele unor ochelari uriaşi şi am ieşit din încăpere, evitând să mă privesc în oglindă: nu voiam să-mi văd tristeţea de pe faţă.

Pe plajă nu era aproape nimeni. Valuri mari şi plate veneau monoton unul după altul. În apropiere, am zărit, un castel şi un promontoriu cu vile maiestuoase; în faţă, oceanul, aproape la fel de mare ca strângerea mea de inimă. M-am aşezat pe nisip şi, privindu-le, odată cu spuma apei, care se ducea şi venea, am pierdut noţiunea timpului şi m-am lăsat purtată de gânduri. Fiecare val aducea cu sine o amintire, o imagine din trecut: despre tinereţea, faptele şi temerile mele, despre prieteni pe care îi lăsasem în urmă cine ştie când, despre locuri şi voci străine. Marea mi-a adus în acea dimineaţă senzaţii uitate în cutele memoriei: mângâierea unei mâini iubite, fermitatea unui braţ prieten, bucurie împărtăşită cu cineva şi dorul.

Era aproape trei după-amiază când mi-am scuturat nisipul de pe fustă. Trebuia să mă întorc, ora era la fel de bună ca oricare alta. Sau la fel de rea, poate. Am traversat strada, îndreptându-mă spre hotel; abia dacă trecea câte o

maşină. Una se îndepărta în zare, alta se apropia încet. Cea din urmă mi s-a părut oarecum cunoscută. Curiozitatea m-a făcut să încetinesc pasul până când automobilul a trecut pe lângă mine. Şi mi-am dat seama a cui era maşina şi cine conducea. Bentleyul lui Da Silva, cu Joao la volan. Ce întâmplare, ce întâlnire neaşteptată... O, nu, mi-am spus brusc, cu o strângere de inimă. Motivele pentru care bătrânul şofer parcurgea prudent străzile din Estoril erau, probabil, numeroase, dar instinctul îmi spunea că, de fapt, mă căuta. „Trezeşte-te, fato, vino-ţi în fire!”, mi-ar fi strigat Candelaria şi mama. Dar, cum ele nu erau, mi-am spus-o singură. Trebuia să mă trezesc, da; lăsasem garda prea jos. Întâlnirea cu Marcus mă impresionase puternic şi dezgropase mii de amintiri şi sentimente, dar nu era momentul să mă las copleşită de nostalgie. Aveam o misiune, un angajament, un rol de asumat, o imagine de proiectat, o sarcină de dus la bun sfârşit. Stând jos, privind valurile, aveam să pierd timpul şi să mă afund în melancolie. Era momentul să revin la realitate.

Am grăbit pasul, străduindu-mă să mă arăt sprintenă şi plină de însufleţire. Deşi Joao se făcuse deja nevăzut, poate că, din însărcinarea lui Da Silva, mă priveau şi alţii. Era imposibil să mă suspecteze de ceva, dar poate că acel bărbat puternic, stăpân pe situaţie voia să ştie precis ce făcea musafira marocană când nu folosea maşina lui. Iar eu tocmai asta trebuia să-i arăt.

Am urcat în cameră pe o scară laterală; m-am aranjat şi mi-am făcut iar apariţia. Inlocuisem fusta uşoară şi bluza de bumbac purtate cu o jumătate de oră mai înainte cu un taior elegant de culoarea mandarinei şi, în locul sandalelor fără toc, purtam o pereche de *stilletti* din piele de şarpe.

Ochelarii dispăruseră şi mă machiasem cu fardurile cumpărate cu o zi înainte. Părul, eliberat din batic, îmi cădea liber pe umeri. Am coborât cadenţat scara centrală şi mi-am plimbat privirile peste balcoanele de la etajul superior, care dădeau spre vestibulul amplu. Am mai coborât un etaj, până la primul, neuitând să surâd tuturor celor pe care îi întâlneam. Am salutat doamnele, dând elegant din cap, fără să ţin seama de vârsta şi limba lor sau dacă se deranjau să-mi dea atenţie. Clipeam tot mai des în faţa domnilor, prea puţini portughezi, mulţi străini; unuia, mai ales, un decrepit, i-am adresat chiar un compliment cochet. I-am cerut unui recepţioner să trimită în numele şi la adresa mea o telegramă donei Manuela.

„Portugalia minunată, cumpărăturile excelente. Azi durere de cap, odihnă. Mâine, vizită furnizor atent. Salutări cordiale, Arish Agoriuq.” Am ales unul dintre fotoliile care, în grupuri de câte patru, erau risipite prin holul amplu, străduindu-mă să-l găsesc într-un loc de trecere şi foarte la vedere. Apoi am pus picior peste picior, am cerut două aspirine şi o cană cu ceai şi în tot restul după-amiezii m-am lăsat privită.

Am suportat plictisul aproape trei ore, până când au început să-mi ghiorăie maţele. Sfârşitul spectacolului: meritam să mă întorc în cameră şi să comand cina la room-service. Eram gata să mă ridic, când un liftier s-a apropiat cu o tăviţă de argint. Pe ea era un plic, iar în el, o carte de vizită.

Stimată Arish,

Sper că marea ţi-a vindecat starea proastă. Joao te va lua mâine la zece pentru a te aduce la mine la birou. Odihnă plăcută.

Manuel Da Silva

Ştirile circulau, într-adevăr. Am fost tentată să mă întorc şi să-l caut pe bătrânul şofer al domnului Da Silva, dar m-am abţinut. Deşi era probabil ca unul din ei doi să fie prin apropiere, am simulat o totală lipsă de interes şi m-am prefăcut din nou concentrată asupra uneia dintre revistele americane cu care mă distrasem în cursul după-amiezii. După jumătate de oră, când holul era deja pe jumătate gol, iar majoritatea oaspeţilor se răspândiseră la bar, pe ternul şi în sala de mese, m-am întors în cameră, gata să mi-l scot cu totul din cap pe Marcus şi să mă concentrez asupra zilei complicate ce mă aştepta la capătul nopţii.

54

Joao a aruncat chiştocul pe jos, a rostit un „bom dâa” în timp ce-l zdrobea cu talpa pantofului şi mi-a ţinut portiera. M-a privit iar de sus până jos. De data asta, totuşi, nu avea să-i spună nimic patronului său despre mine, fiindcă eu însămi urma să-l văd peste o jumătate de oră.

Birourile lui Da Silva erau pe Rua de Ouro, strada centrală a aurului, care lega Rossio de Placa de Comercio din Baixa. Edificiul era elegant fără stridenţe, deşi în jurul lui totul mirosea intens a bani, tranzacţii şi afaceri prospere. Bănci, birouri de amanet, domni în costume, funcţionari

grăbiţi şi comisionari în goana mare alcătuiau panorama exterioară.

Când am coborât din Bentley, m-a primit bărbatul subţirel care ne întrerupsese discuţia în noaptea când Da Silva venise să mă cunoască. Atent şi tăcut, de această dată mi-a strâns mâna şi s-a prezentat scurt: Joaquim Gamboa; şi imediat m-a condus politicos la ascensor. Întâi, am crezut că birourile firmei erau la unul dintre etaje, dar curând mi-am dat seama că afacerea ocupa, de fapt, tot edificiul. Gamboa m-a condus direct la primul etaj.

— Don Manuel vă primeşte imediat, a anunţat şi s-a făcut nevăzut.

Anticamera în care m-a lăsat avea pereţii căptuşiţi cu lemn lustruit, ce părea ceruit recent. Şase fotolii de piele alcătuiau zona de aşteptare; ceva mai înăuntru, mai aproape de uşa dublă de la biroul lui Da Silva, erau două mese: una ocupată, alta goală. La prima lucra o secretară care se apropia de cincizeci de ani şi, judecând după salutul formal cu care m-a primit şi grija desăvârşită cu care a notat ceva într-un caiet gros, era probabil eficientă şi discretă, visul oricărui şef. Colega ei, mult mai tânără, şi-a făcut apariţia abia după câteva minute: a deschis uşile de la biroul lui Da Silva şi a ieşit, însoţind un bărbat anodin. Un client, probabil un negustor.

— Domnul Da Silva vă aşteaptă, domnişoară, a spus ea făcând un gest nesărat.

M-am făcut că nu-i dau prea multă atenţie, dar i-am luat măsurile dintr-o singură privire. De vârsta mea, poate un an mai mult sau mai puţin. Ochelari de mioapă, păr blond, ten alb, îmbrăcată îngrijit, deşi cu haine de calitate mai curând modestă. N-am putut-o privi mai mult, fiindcă

Manuel Da Silva însuşi a ieşit să mă primească în anticameră.

— E o plăcere să te avem aici, Arish, a spus în spaniola lui excelentă.

L-am răsplătit întinzându-i mâna cu o lentoare calculată pentru a-i da timp să mă privească şi să decidă dacă tot mai eram demnă de atenţiile lui. Judecând după cum a reacţionat, am ştiut că da. Doar mă străduisem: pentru întâlnirea de afaceri, alesesem un deux-pieces în tonuri de mercur, cu fustă creion, jachetă pe talie şi o floare albă la rever, ca să contracarez sobrietatea culorii. Rezultatul a fost recompensat cu o privire apreciativă, aruncată pe furiş, şi un zâmbet galant.

— Intră, te rog. Azi-dimineaţă mi-au adus tot ce vreau să-ţi arăt.

Într-un colţ al biroului mare, sub un mapamond enorm, erau mai multe suluri de materiale. Mătăsuri. Mătăsuri naturale, strălucitoare şi netede, mătăsuri magnifice, în culori strălucitoare. Doar atingându-le, am intuit linia frumoasă a hainelor pe care le puteam face din ele.

— Sunt la înălţimea aşteptărilor dumitale?

Glasul lui Manuel Da Silva a răsunat în spatele meu. Pentru câteva clipe, poate chiar minute, uitasem de el şi de lumea lui. Plăcerea de a vedea acele ţesături frumoase, de a le pipăi moliciunea şi de a-mi închipui hainele finisate mă desprinsese pe moment de realitate. Din fericire, n-a trebuit să fac niciun efort pentru a lăuda mărfurile pe care mi le pusese la dispoziţie.

— Le depăşesc. Sunt minunate.

— Atunci te sfătuiesc să cumperi cât poţi de mult, fiindcă tare mă tem că ne vor fi răpite curând.

— Atâtea cereri aveţi?

— Aşa anticipăm. Chiar dacă nu vor fi dedicate chiar modei.

— Dar cui, dacă nu modei? am întrebat, uimită.

— Altor nevoi, mai urgente în aceste zile: războiului.

— Războiului? am repetat, prefăcându-mă că nu-mi venea să cred.

Ştiam că aşa era în alte ţări, Hillgarth mă pusese la curent la Tanger.

— Folosesc mătasea pentru a confecţiona paraşute, ca să protejeze pulberea şi chiar cauciucurile bicicletelor.

Am simulat un hohot mic.

— Ce risipă absurdă! Din mătasea pentru o paraşută se pot croi cel puţin zece rochii de seară.

— Da, dar trăim vremuri grele. Şi ţările în război vor fi curând dispuse să plătească oricât pentru ele.

— Şi dumneata, Manuel, cui ai să vinzi aceste minunăţii, nemţilor sau englezilor? am întrebat batjocoritor, ca şi cum nu-i luam spusele în serios.

Eu însămi am fost uimită de neobrăzarea mea, dar el mi-a continuat gluma.

— Noi, portughezii, avem vechi alianţe comerciale cu englezii, chiar dacă, în aceste zile agitate, nu se ştie niciodată...

Şi-a încheiat răspunsul cu un hohot de râs, dar, înainte de a mă lăsa să-l interpretez, a schimbat vorba, abordând chestiuni mai practice:

— Ai aici un dosar cu detalii despre ţesături: tipuri, calităţi, preţuri; în fine, chestii obişnuite, a zis, apropiindu-

se de masa de lucru. Ia-l la hotel, fă-ţi timp şi, după ce alegi ce te interesează, fă o comandă scrisă şi voi avea grijă să ţi se trimită totul direct la Madrid; le vei primi în mai puţin de o săptămână. Vei putea plăti de acolo, la primirea mărfii, nu-ţi face griji pentru asta. Şi nu uita să aplici fiecărui preţ o reducere de douăzeci la sută, din partea casei.

— Dar...

— Iar aici, a adăugat, nelăsându-mă să termin, ai alt dosar cu detalii despre furnizorii locali de mărfuri care te pot interesa. Aţă, pasmanterii, nasturi, piei tăbăcite... Mi-am permis să le cer tuturor să te întâlnească, aici ai programul, în tabelul ăsta, uite: azi după-amiază te aşteaptă fraţii Soares, au cea mai bună aţă din toată Portugalia; mâine dimineaţă te vor primi la Casa Barbosa, unde fac nasturi din fildeş african. Sâmbătă dimineaţă ţi-am aranjat o vizită la blănarul Almeida, apoi nimic până luni. Dar pregăteşte-te, fiindcă săptămâna care începe e plină de întâlniri.

Am studiat hârtia plină de căsuţe şi mi-am ascuns admiraţia pentru excelentele demersuri făcute.

— Pe lângă duminică, văd că mă laşi să mă odihnesc mâine după-amiază, am spus fără să ridic privirile de pe hârtie.

— Mă tem că te înşeli.

— Cred că nu. În planificare e un gol, uite.

— Golul există, într-adevăr, fiindcă i-am cerut secretarei să-l lase, dar am prevăzut cu ce să-l umplu. Vrei să iei cina cu mine mâine seară?

I-am luat al doilea dosar, pe care încă îl mai ţinea în mâini, şi n-am răspuns. Înainte i-am studiat conţinutul: câteva pagini cu nume, date şi numere, pe care m-am

prefăcut că le analizez cu interes, deşi în realitate doar mi-am plimbat privirile peste ele, fără să mă opresc la niciunul.

— De acord, accept, am confirmat după ce l-am lăsat câteva secunde lungi să-mi aştepte răspunsul. Dar numai dacă îmi promiţi ceva.

— Fireşte, dacă depinde de mine.

— Bine, iată condiţia: iau cina cu dumneata, dacă mă asiguri că niciun soldat nu va sări în aer cu aceste ţesături minunate legate de el.

A râs cu poftă şi am observat încă o dată că o făcea frumos. Avea un râs masculin, puternic şi totodată elegant. Mi-am amintit ce spusese soţia lui Hillgarth: Manuel Da Silva era, într-adevăr, un bărbat atrăgător. Şi atunci, ca o cometă, umbra lui Marcus Logan mi-a trecut prin faţă.

— Am să fac tot posibilul, nu-ţi face griji, dar ştii cum sunt afacerile..., a spus, ridicând din umeri, cu un zâmbet uşor ironic în colţul buzelor.

O sonerie neaşteptată l-a împiedicat să-şi termine fraza. Sunetul venea de pe birou, pe care clipea intermitent luminiţa verde a unui aparat cenuşiu.

— Scuză-mă o clipă, te rog.

Părea că, brusc, îşi regăsise seriozitatea. A apăsat un buton, iar vocea tinerei secretare a ieşit distorsionată din aparat.

— Vă aşteaptă Herr Weiss. Spune că e urgent.

— Du-l în sala de întruniri, a zis aspru.

Îşi schimbase radical atitudinea; omul de afaceri rece îl înlocuise pe bărbatul încântător. Sau poate invers. Încă nu-l cunoşteam destul ca să ştiu care era adevăratul Manuel Da Silva.

S-a întors spre mine, încercând să redevină afabil, dar n-a prea izbutit.

— Scuză-mă, dar uneori se adună multă treabă...

— Te rog, scuză-mă că-ţi răpesc din timp...

Nu m-a lăsat să termin; deşi încerca să o ascundă, trăda o oarecare nerăbdare. Mi-a întins mâna.

— Te iau mâine la opt, ce zici?

— Perfect.

Despărţirea a fost rapidă, nu era momentul pentru cochetării. Gata cu ironiile şi frivolităţile, urma să le reluăm altă dată. M-a însoţit la uşă; de cum am ajuns în anticameră, m-am uitat după acel Herr Weiss, dar nu le-am văzut decât pe cele două secretare: una bătea la maşină conştiincios, cealaltă punea un teanc de scrisori în plicuri. Abia dacă am observat că şi-au luat rămas-bun mai puţin amabil; mă gândeam la altele, mult mai urgente.

55

Adusesem de la Madrid un caiet de desen, ca să notez tot ce mi se părea interesant, iar în acea noapte am început să pun pe hârtie tot ce văzusem şi auzisem până atunci. Am ordonat datele cât am putut mai bine şi le-am comprimat la maximum. „Da Silva cochetează posibile relaţii comerciale nemţi, imposibil ştiut dacă plauzibile. Anticipează cerere mătase scopuri militare. Caracter schimbător funcţie circumstanţe. Confirmată relaţia cu german Herr Weiss. Neamţ apare neanunţat, cere

întrevedere pe loc. Da Silva încordat, evită să fie văzut Herr Weiss.”

Apoi am desenat câteva schiţe ce nu aveau să se materializeze nicicând şi pe marginea lor am trasat în creion cusături. M-am străduit ca diferenţa dintre liniile scurte şi cele lungi să fie minimă, astfel încât doar eu s-o observ; mi-a ieşit fără greutate, eram deja foarte bine antrenată.

Am repartizat informaţiile pe ele şi, când am terminat, am ars toate manuscrisele în baie, am aruncat cenuşa în closet şi am tras apa. Am pus caietul de desen în dulap; nici prea ascuns, nici prea la vedere. Cine mi-ar fi scotocit printre lucruri n-ar fi putut bănui că îl ascunsesem.

Timpul trecea în zbor acum, că aveam cu ce să mă distrez. Am hoinărit de mai multe ori pe Estrada Marginal, între Estoril şi Lisabona, cu Joao la volan, am ales duzini întregi de mosoare cu cele mai bune aţe, precum şi nasturi minunaţi, cu mii de forme şi mărimi, şi m-am simţit tratată drept cea mai aleasă dintre cliente. Graţie recomandărilor lui Da Silva, n-am avut parte decât de atenţii, facilităţi de plată, reduceri şi cadouri. Şi, aproape fără să-mi dau seama, a sosit momentul cinei cu el.

Întâlnirea a fost asemănătoare cu cele dinainte: priviri prelungi, surâsuri tulburătoare, flirturi fără paliative. Deşi cunoşteam regulile jocului şi devenisem o actriţă perfectă, cu siguranţă că Manuel Da Silva îmi uşura rolul cu atitudinea sa. M-a făcut iar să mă simt singura femeie din lume în stare să-i atragă luarea-aminte, iar eu m-am purtat din nou ca şi cum a fi ţinta sentimentelor unui bărbat bogat şi atrăgător era pâinea mea cea de toate zilele. Dar nu era, şi de aceea trebuia să fiu de două ori mai prudentă. Sub

niciun pretext nu puteam acţiona sub impulsul emoţiilor: totul era numai muncă şi obligaţii. Ar fi fost foarte uşor să mă relaxez, să mă bucur de acel bărbat şi de acel moment, dar ştiam că trebuia să-mi ţin mintea la rece şi sentimentele la distanţă..

— Am rezervat o masă pentru cină la Wonderbar, clubul de la cazino; au o orchestră fabuloasă şi sala de joc e doar la un pas.

Am mers pe jos printre palmieri; încă nu se înnoptase de tot, iar luminile felinarelor străluceau ca nişte stele de argint pe cerul violet. Da Silva a redevenit cel din momentele bune: plăcut şi încântător, fără nici-o urmă din tensiunea pe care i-o crease prezenţa neamţului la birou.

Toată lumea părea să-l cunoască şi acolo, de la chelneri şi băieţii care parcau maşinile până la clienţii cei mai onorabili. Iar el a reînceput să împartă saluturi ca în prima seară: palme cordiale pe umeri, strângeri de mână şi îmbrăţişări pentru domni; false sărutări de mâni, zâmbete şi complimente exagerate pentru doamne. M-a prezentat unora dintre ei, cărora le-am reţinut numele pentru a le transcrie pe schiţe.

Atmosfera de la Wonderbar era aidoma celei din hotelul Do Parque: nouăzeci la sută cosmopolită. Singura diferenţă, am remarcat uşor neliniştită, era că nemţii nu mai erau în majoritate: şi acolo se vorbea engleza peste tot. Am încercat să nu-mi mai fac griji şi să mă concentrez asupra rolului meu. Cap limpede, urechi şi ochi bine deschişi, asta trebuia să fie singura mea preocupare. Şi să fac uz de tot farmecul meu, desigur.

Un *maître* ne-a condus la o masă rezervată în cel mai bun colţ al sălii: locul strategic ca să vedem şi să fim văzuţi.

Orchestra cânta *In the Mood*, multe cupluri invadaseră ringul alţii cinau; se auzeau conversaţii, saluturi şi hohote de râs totul respira destindere şi *glamour*. Manuel a refuzat meniul şi a comandat fără să ezite pentru amândoi. Apoi, de parcă aşteptase acea clipă întreaga zi, s-a pregătit să-mi acorde întreaga lui atenţie.

— Ei bine, Arish, povesteşte-mi, cum s-au purtat prietenii mei cu tine?

I-am dat amănunte savuroase despre toate demersurile pe care le făcusem. Am exagerat situaţii, am comentat cu umor detalii, am imitat glasuri în portugheză, l-am făcut să râdă în hohote şi am înscris un punct în favoarea mea.

— Şi dumneata cum ai terminat săptămâna? am întrebat.

Îmi venise, în fine, rândul să ascult şi să reţin. Şi, cu ajutorul sorţii, poate să-l trag de limbă.

— N-ai să afli decât dacă mă tutuieşti.

— De acord, Manuel. Spune-mi, cum ţi-a mers totul de când ne-am văzut ieri dimineaţă?

Nu mi-a putut spune imediat. Cineva ne-a întrerupt. Alte saluturi, alte amabilităţi. Dacă acestea nu erau autentice, păreau, cel puţin.

— Baronul Von Kempel, un om extraordinar, a subliniat când bătrânul nobil cu plete leonine a plecat de lângă masă cu paşi şovăielnici. Ei bine, rămăseserăm la cum mi-au fost ultimele zile, şi, ca să-ţi spun, am doar trei cuvinte: cumplit de plicticoase.

Ştiam că minţea, desigur, dar am adoptat un ton plin de compasiune.

— Cel puţin ai birouri frumoase unde poţi suporta plictisul şi secretare competente care te ajută.

— Nu mă pot plânge, ai dreptate. Mi-ar fi şi mai greu ca docher în port, fără nimeni care să-mi dea o mână de ajutor.

— Lucrează de mult pentru tine?

— De secretare întrebi? Elisa Somoza, cea mai în vârstă, de peste treizeci de ani: e la firmă de pe vremea tatei, chiar dinainte de venirea mea. Pe Beatriz Oliveira, cea mai tânăra, am angajat-o acum trei ani, când afacerea începuse să se extindă, iar Elisa nu mai putea face totul. Nu-i prea simpatică, dar e organizată, are simţul răspunderii şi se descurcă bine în limbi străine. Presupun că noua clasă muncitoare nu-şi iubeşte patronii, a spus, ridicând paharul ca pentru un toast.

Gluma mi-a displăcut, dar l-am urmat şi mi-am ascuns neplăcerea, sorbind din vinul alb. O pereche s-a apropiat de masă: o doamnă matură şi elegantă, îmbrăcată în şantung de culoarea murelor, şi un bărbat care abia îi ajungea la umăr. Ne-am întrerupt discuţia încă o dată, iar ei ne-au abordat în franceză; după ce Da Silva m-a prezentat, i-am salutat graţios, cu un scurt „*enchantee*”.

— Familia Mannheim, unguri, a spus când aceştia s-au retras.

— Toţi sunt evrei? am întrebat.

— Evrei bogaţi, care aşteaptă fie sfârşitul războiului, fie o viză pentru America. Dansăm?

Da Silva s-a dovedit un dansator fantastic. Rumba, *habanera*, jazz şi pasodoble, nimic nu-i rezista. M-am lăsat în voia dansului: fusese o zi lungă şi cele două pahare cu vin de Douro pe care le băusem la langustă mi se urcaseră

probabil la cap. Perechile de pe ringul de dans erau înmiite de oglinzile de pe coloane şi pereţi; era cald. Am închis ochii câteva clipe, două, trei, poate patru. Când i-am deschis, cele mai rele temeri mi se întrupaseră într-un bărbat.

Purta un smoking impecabil, avea părul dat pe spate şi picioarele uşor depărtate, mâinile tot în buzunare şi o ţigară între buze: în faţa mea stătea Marcus Logan, privind cum dansam.

Să fug, trebuia să fug de el: acesta mi-a fost primul gând.

— Ne aşezăm? Sunt niţel obosită.

Am vrut să-l conving să ieşim din ring prin partea opusă lui Marcus Logan, dar degeaba, fiindcă, privind pe furiş, am remarcat că şi el mergea într-acolo. Noi ocoleam perechile ce dansau, iar el, mesele celor care cinau, dar mergeam paralel în aceeaşi direcţie. Picioarele îmi tremurau, căldura nopţii de mai a devenit brusc de nesuportat. Când era la doar câţiva metri de noi, s-a oprit să salute pe cineva şi mi-am spus că se îndreptase probabil spre persoana respectivă, dar şi-a luat rămas-bun şi a continuat să se apropie de noi, hotărât şi fără şovăială. Am ajuns la masa noastră toţi trei odată, Manuel şi eu prin dreapta, el prin stânga. Şi am crezut că venise sfârşitul.

— Logan, vulpoi bătrân, unde te-ai ascuns? Nu ne-am văzut de-un veac! a exclamat Da Silva de cum l-a zărit.

Spre stupoarea mea, s-au bătut afectuos pe spate.

— Te-am sunat de mii de ori, dar nu dau niciodată de tine, a zis Marcus.

— Permite-mi să ţi-o prezint pe Arish Agoriuq, o prietenă marocană, venită zilele trecute de la Madrid.

Am întins mâna, străduindu-mă să nu-mi tremure, neîndrăznind să-l privesc în ochi. Mi-a strâns-o cu putere, spunându-mi parcă „*sunt eu, sunt aici, reacţionează”.*

— Încântată.

Vocea mi-a sunat răguşită şi uscată, aproape spartă.

— Ia loc, bea un pahar cu noi, l-a invitat Manuel.

— Nu, mulţumesc. Sunt cu nişte prieteni, am venit doar să te salut şi să-ţi amintesc că trebuie să ne vedem.

— Oricând, îţi promit.

— Neapărat, trebuie să discutăm câteva chestiuni.

S-a întors spre mine:

— Încântat să vă cunosc, domnişoară..., a spus, înclinându-se.

De data asta, a trebuit să-i înfrunt privirea. Nu mai avea pe chip niciuna dintre rănile cu care îl cunoscusem, dar tot mai avea gesturi şi priviri complice, care mă întrebau fără vorbe: „*Ce naiba faci aici, cu ăsta?”.*

— ... Agoriuq, am izbutit să spun, ca şi cum aş fi scos o piatră din gură.

— Domnişoară Agoriuq, asta-i, scuzaţi-mă. Mi-a făcut plăcere să vă cunosc. Sper să vă revăd.

Ne-am uitat în urma lui.

— Marcus Logan e băiat bun.

Am sorbit o înghiţitură mare de apă. Trebuia să-mi clătesc gâtul, îl simţeam aspru, ca de şmirghel.

— E englez? am întrebat.

— Da, englez; am făcut câteva afaceri cu el.

Am băut iar, încercând să-mi diger nelămurirea. Deci nu mai era jurnalist. Cuvintele lui Manuel m-au scos din îngândurare.

— Aici e prea cald. Ne încercăm norocul la ruletă?

M-am prefăcut iar că nu mă impresiona opulenţa sălii. Lampadare magnifice atârnau de lanţuri aurii deasupra meselor, în jurul cărora se înghesuiau sute de jucători care vorbeau toate limbile de pe harta bătrânei Europe. Covoarele de pe podea diminuau zgomotele oamenilor şi accentuau sunetele din acel paradis al hazardului: clinchetul fiselor ce se ciocneau între ele, zumzetul ruletelor, uruitul bilelor de fildeş în dansul lor nebunesc şi strigătele crupierilor care încheiau jocurile: *Rien ne va plus*! Mulţi clienţi stăteau jos şi-şi lăsau banii la mesele cu postav verde, dar şi mai mulţi stăteau în jurul lor, în picioare, privind cu atenţie la joc. Aristocraţi care pe vremuri pierdeau cu asiduitate şi câştigau fără stridenţe la cazinourile din Baden Baden, Monte Carlo şi Deauville, mi-a explicat Da Silva. Burghezi sărăciţi, golani îmbogăţiţi, oameni respectabili deveniţi canalii şi canalii autentice deghizate în domni. Unii erau îmbrăcaţi de mare sărbătoare, triumfători şi siguri de sine; ei îşi afişau gulerul tare şi cămaşa apretată, ele, trufaşele bijuterii strălucitoare. Alţii păreau sărăciţi şi laşi sau vânau pe furiş un cunoscut căruia să-i tragă un tun, visând, poate, o noapte de glorie mai mult decât improbabilă; fiinţe dispuse să-şi joace la masa de bacara ultima bijuterie de familie sau micul dejun din dimineaţa următoare. Pe unii îi punea în mişcare pura emoţie a jocului, dorinţa de a se distra, ameţeala sau lăcomia; pe ceilalţi, pur şi simplu cea mai cruntă disperare.

Am hoinărit câteva minute, uitându-ne la mese; el a continuat să împartă saluturi şi să schimbe fraze cordiale. Eu abia am vorbit: voiam doar să plec de-acolo, să mă închid în camera mea şi să uit de toţi; voiam doar ca acea zi blestemată să se sfârşească odată.

— Nu pari să-ţi doreşti să ajungi milionară azi.

Am surâs abia vizibil.

— Sunt epuizată, am zis.

Am încercat ca vocea să-mi sune un pic mai dulce; nu voiam să-şi dea seama cât de îngrijorată eram.

— Vrei să te duc la hotel?

— Ţi-aş fi recunoscătoare.

— Dă-mi doar o secundă.

Imediat a făcut câţiva paşi şi a întins braţul spre nişte cunoscuţi pe care tocmai îi zărise.

Am rămas nemişcată, absentă, nu m-am deranjat nici măcar să privesc zarva fascinantă a sălii. S-a apropiat ca o umbră. A trecut prin spatele meu, tăcut, aproape atingându-mă. Pe furiş, fără să se oprească, mi-a luat mâna dreaptă, mi-a deschis degetele cu îndemânare şi mi-a pus ceva în palmă. L-am lăsat. A plecat fără o vorbă. Prefăcându-mă că priveam, concentrată, spre o masă, am pipăit neliniştită bucăţica de hârtie împăturită de câteva ori pe care mi-o dăduse. Am ascuns-o sub cureaua lată a rochiei chiar când Manuel se despărţea de cunoscuţii lui şi se apropia de mine.

— Mergem?

— Mai întâi trebuie să mă duc o clipă la toaletă.

— De acord, te aştept aici.

În drum, am încercat să-i dau de urmă, dar nu mai era nicăieri. La toaletă era doar o negresă bătrână care dormita, păzind uşa. Am scos hârtia din ascunzătoare şi am despăturit-o în grabă.

„Ce s-a ales de S. pe care am lăsat-o la T.?”

S. Însemna Sira, T. Însemna Tetuan. Unde era vechea mea identitate din epoca africană, întreba Marcus. Am

deschis poşeta, căutând o batistă şi un răspuns, şi ochii mi s-au umplut de lacrimi. Batista am găsit-o; răspunsul, nu.

56

Luni mi-am reluat căutarea de mărfuri pentru atelier. Îmi aranjaseră o vizită la un pălărier de pe Rua da Prata, la

un pas de birourile lui Da Silva: o scuză perfectă ca să-i cad pe cap doar cu intenţia de a-l saluta. Şi, în trecere, să arunc o privire şi să văd cine se mişca pe teritoriul lui.

Am găsit-o doar pe secretara tânără şi antipatică; mi-am amintit că o chema Beatriz Oliveira.

— Domnul Da Silva e plecat într-o călătorie. Cu treburi, a spus fără să dea alt amănunt.

Ca şi la vizita anterioară, mi-a arătat că nu avea niciun interes să fie amabilă cu mine; mi-am zis, totuşi, că eram, poate, pentru ultima oară singură cu ea şi n-am vrut să scap ocazia. Judecând după mohoreala şi zgârcenia cu care vorbea, părea teribil de greu să scot de la ea şi cea mai mică informaţie, dar nu aveam nimic mai bun de făcut, aşa că am hotărât să-mi încerc norocul.

— Ia te uită, ce păcat. Voiam să-i cer părerea în legătură cu ţesăturile pe care mi le-a arătat zilele trecute. Le mai are în birou? am întrebat.

Inima a început să-mi bată cu putere la gândul că mă puteam strecura acolo în absenţa lui Manuel, dar ea mi-a distrus iluzia chiar înainte ca aceasta să prindă contur.

— Nu. Au fost duse deja la magazie.

Am gândit la iuţeală. Prima încercare ratată; trebuia să mai încerc.

— Vă deranjează dacă mă aşez un minut? Am stat toată dimineaţa în picioare, privind caschete, turbane şi pălării de pai cu boruri late; cred că am nevoie de puţină odihnă.

Nu i-am dat timp să răspundă; înainte să deschidă gura, m-am trântit într-unul din fotoliile de piele, simulând o mare oboseală. Am tăcut îndelung, iar ea a citit în

continuare, cu creionul în mână, câteva pagini pe care, din când în când, făcea un semn sau o observaţie.

— O ţigară? am întrebat după două, trei minute.

Nu eram mare fumătoare, dar ţineam de obicei în poşetă o tabacheră. Pentru asemenea momente, de pildă.

— Nu, mulţumesc, a zis fără să se uite la mine.

A continuat să lucreze, iar eu mi-am aprins ţigara. Am lăsat-o să continue alte două minute.

— Dumneata ai localizat furnizorii, ai stabilit întâlniri şi mi-ai pregătit dosarul cu toate datele, nu-i aşa?

În fine, a ridicat privirile o secundă.

— Da, eu.

— O muncă excelentă; nici nu ai idee cât de utilă îmi eşti.

A murmurat câteva scurte mulţumiri şi şi-a reluat munca.

— Domnul Da Silva nu duce, desigur, lipsă de relaţii, am continuat. E minunat, probabil, să ai legături comerciale cu atâtea firme. Şi, mai ales, cu atâţia străini. În Spania, totul e foarte plicticos.

— Nu mă miră, a murmurat.

— Poftim?

— Spun că nu mă miră că totu-i plicticos, cu asemenea conducător, a bodogănit printre dinţi, atentă, se presupunea, la ceea ce făcea.

M-a cuprins o rapidă senzaţie de bucurie: pe harnica secretară o interesa politica. Ei bine, aşa trebuia s-o abordez.

— Firește, am replicat, stingând lent ţigara. Ce să aştepţi de la el, când pretinde că noi, femeile, trebuie să stăm acasă, să facem mâncare şi copii?

— A umplut închisorile şi n-are niciun pic de milă pentru cei învinşi, a adăugat tăios.

— Se pare că asta-i situaţia, da.

Discuţia luase o turnură neaşteptată, trebuia să acţionez cu cea mai mare grijă, ca să-i câştig încrederea şi s-o aduc pe terenul meu.

— Cunoşti Spania, Beatriz?

S-a mirat că-i cunoşteam numele. În fine, a catadicsit să lase jos creionul şi m-a privit.

— N-am fost niciodată, dar ştiu ce se întâmplă acolo. Îmi povestesc prietenii. Deşi probabil nu ştiţi despre ce vorbesc; dumneavoastră veniţi din altă lume.

M-am ridicat, m-am apropiat de masa ei şi m-am aşezat obraznic pe marginea tăbliei. Am privit-o de aproape, vrând să aflu ce se ascundea sub costumul de pânză ieftină, cusut, cu siguranţă, cu ani în urmă de cine ştie ce vecină, pe câţiva bani. În spatele ochelarilor, i-am zărit ochii inteligenţi şi, în dăruirea furioasă cu care îşi aborda munca, am intuit un spirit luptător, care mi s-a părut vag familiar. Beatriz Oliveira nu era foarte diferită de mine. Două tinere harnice, cu origini similare: modeste şi muncitoare. Două traiectorii ce începuseră din puncte apropiate şi, la un moment dat, se despărţiseră. Timpul făcuse din ea o funcţionară meticuloasă; din mine, o realitate falsă. Poate că, totuşi, exista ceva mult mai real decât deosebirile dintre noi. Eu stăteam la un hotel de lux, iar ea locuia, probabil, într-o casă cu streşini dintr-o mahala umilă, dar amândouă ştiam ce înseamnă să lupţi pentru ca soarta nemiloasă să nu te învingă.

— Frecventez multă lume, Beatriz; diferite persoane, am şoptit. Oameni puternici, fiindcă aşa mi-o cere munca

mea, iar împrejurări neaşteptate m-au adus lângă ei, dar ştiu ce înseamnă să suferi iarna de frig, să mănânci fasole uscată zi de zi şi să pleci de-acasă înainte de a se crăpa de ziuă pentru un salariu mizerabil. Dacă vrei să ştii, nici mie nu-mi place Spania pe care ne-o pregătesc. Acum accepţi o ţigară de la mine?

A întins mâna fără să răspundă şi a luat una. I-am întins bricheta, apoi mi-am aprins şi eu una.

— Cum merg lucrurile în Portugalia? am întrebat-o atunci.

— Prost, a zis, fumând. Poate că acest Estado Novo al lui Salazar nu-i la fel de represiv ca Spania lui Franco, dar autoritarismul şi lipsa libertăţilor sunt cam la fel.

— Se pare cel puţin că veţi rămâne neutri în războiul european, am dat să revin pe terenul meu. În Spania, lucrurile nu-s chiar aşa de clare.

— Salazar are acorduri cu englezii şi nemţii, un echilibru ciudat. Britanicii au fost întotdeauna prieteni cu portughezii, şi-i foarte de mirare că e generos cu nemţii, dându-le permise de export şi alte avantaje.

— Mă rog, asta nu-i ciudat în zilele noastre, nu? Sunt chestiuni delicate în vremuri tulburi. Adevărul e că nu prea cunosc viaţa internaţională, dar îmi închipui că totul e o chestiune de interese.

Am încercat ca glasul să-mi sune normal, ca şi cum chestiunea nu mă prea interesa: sosise momentul să trec peste linia dintre public şi personal, să fiu precaută.

— La fel se întâmplă şi în lumea afacerilor, presupun, am adăugat. Zilele trecute, ca să nu merg mai departe, eram în biroul domnului Da Silva şi dumneata ai anunţat vizita unui neamţ.

— Da, mă rog, asta-i altă poveste.

Părea dezgustată, nedispusă să divulge mai mult.

— Seara trecută, domnul Da Silva m-a invitat să cinăm la cazinoul din Estoril şi am fost uimită de câte persoane cunoaşte. Salută ba englezi, ba americani, ba nemţi şi chiar mulţi europeni din alte ţări. N-am mai văzut niciodată un om capabil să se înţeleagă bine cu toată lumea.

S-a strâmbat, arătându-se iar contrariată. Dar tot n-a zis nimic şi a trebuit să continui, ca nu cumva conversaţia să se stingă.

— Mi-a fost milă de evrei, când au trebuit să-şi părăsească locuinţele şi afacerile, ca să fugă de război.

— V-a fost milă de evreii de la cazinoul din Estoril? a întrebat zâmbind cinic. Mie nu-mi este: trăiesc ca şi cum ar fi într-o permanentă vacanţă de lux. Milă mi-e de săracii nenorociţi care au sosit cu o valiză mizeră de carton şi stau cu zilele la coadă în faţa consulatelor şi companiilor navale, aşteptând o viză sau un bilet de vapor pentru America, pe care poate că n-au să le obţină niciodată; milă mi-e de familiile care dorm claie peste grămadă în pensiuni mizere şi mănâncă din mila publică, de bietele fete care se dăruiesc pe la colţuri pentru un pumn de firfirici şi de bătrânii care ard gazul în cafenele în faţa unor ceşti murdare, goale de mulţă vreme, până când un chelner îi aruncă în stradă, ca să lase locul liber; de toţi ăştia mi-e milă. Nu mi-e deloc milă de cei care îşi joacă noapte de noapte o parte din avere la cazino.

Vorbea impresionant, dar nu-mi puteam pierde şirul: eram pe drumul cel bun, trebuia cu orice preţ să nu mă

rătăcesc. Chiar dacă sufletul mă îmboldea s-o apuc în altă direcţie.

— Ai dreptate; situaţia e mult mai dramatică pentru aceşti bieţi oameni. Şi probabil că le e greu să vadă atâţia nemţi umblând în voie peste tot.

— Îmi închipui că da...

— Cred, mai ales, că nu le e uşor să vadă că guvernul ţării unde s-au refugiat e atât de amabil cu cel de-al Treilea Reich...

— Aşa îmi închipui...

— ... şi că unii portughezi chiar îşi extind afacerile cu ajutorul unor contracte substanţiale semnate cu nemţii...

Am pronunţat ultima frază apăsat şi trist, apropiindu-mă de ea şi coborând tonul. Privirile ni s-au întâlnit; niciuna din noi n-a întors capul.

— Cine sunteţi? a întrebat în sfârşit, abia auzit.

Se trăsese în spate, depărtându-şi trupul de masă şi lipindu-se de spătarul scaunului, ca şi cum ar fi fugit de mine. Vocea nesigură îi trăda spaima, dar nu şi-a luat ochii de la mine nici-o secundă.

— Sunt o simplă croitoreasă, am şoptit. Muncitoare ca şi dumneata; nici mie nu-mi place ce se întâmplă în jurul nostru.

Am observat că înghiţea în sec şi gâtul i se încordase, aşa că i-am pus două întrebări. Încet. Foarte încet.

— Ce are Da Silva cu nemţii, Beatriz? În ce-i băgat?

A înghiţit iar în sec şi gâtul i-a vibrat de parcă ar fi înghiţit un elefant.

— Nu ştiu nimic, a murmurat în cele din urmă.

O voce furioasă s-a auzit atunci în uşă.

— Aminteşte-mi să nu mai merg la birtul din Rua do São Juliâo. Ne-au servit cu o întârziere de peste un ceas şi am atâtea de pregătit până se întoarce don Manuel! A, scuzaţi-mă, domnişoară Agoriuq, nu ştiam că sunteţi aici...

— Tocmai plecam, am zis cu prefăcută dezinvoltură, luâudu-mi poşeta. Venisem să-i fac o surpriză domnului Da Silva, dar domnişoara Oliveira mi-a spus că e într-o călătorie. În fine, am să vin altă dată.

— V-aţi uitat ţigările, am auzit din spate.

Beatriz Oliveira vorbea cu glas stins. Când a întins mâna ca să-mi dea tabachera, i-am prins-o şi i-am strâns-o cu putere.

— Gândeşte-te.

Am evitat ascensorul şi am coborât pe scări, rememorând scena. Poate că riscasem, dar purtarea secretarei îmi sugerase că ştia ceva, ceva ce nu-mi spusese, mai curând pentru că nu era sigură de mine decât pentru că-i era loială şefului său. Da Silva şi secretara lui nu se potriveau, eram sigură că ea nu avea să-i pomenească de vizita mea ciudată. El juca la două capete, dar o falsă marocană venise să-i răscolească prin afaceri, iar o subversivă de stânga nimerise pe statul lui de plată. Trebuia să fac ceva ca s-o revăd între patru ochi. Dar n-aveam nici cea mai vagă idee cum, unde şi când.

57

Marţi dimineaţă a plouat, aşa că am repetat rutina ultimelor zile: am intrat în rolul cumpărătoarei şi l-am lăsat pe Joao să mă ducă la destinaţie, de data asta o ţesătorie de la marginea oraşului. Bătrânul şofer m-a luat de la intrare trei ore mai târziu.

— Du-mă la Baixa, Joao, te rog.

— Dacă doriţi să-l vedeţi pe don Manuel, încă nu s-a întors.

Perfect, mi-am zis. N-aveam intenţia să mă văd cu Da Silva, ci s-o abordez din nou pe Beatriz Oliveira.

— N-are nici-o importanţă, mă descurc cu secretarele. Am nevoie doar să le consult în legătură cu comanda mea.

Speram ca asistenta mai în vârstă să fie iar plecată la masă şi cea mai tânără şi mai puţin mâncăcioasă să fie la datorie, dar, ca şi cum cineva s-ar fi străduit din răsputeri să-mi contracareze dorinţele, s-a întâmplat exact pe dos. Veterana era la locul ei, aranjând acte cu ochelarii pe vârful nasului. Iar de cea tânără, nici urmă.

— *Boa tarde*, doamnă Somoza. Ia te uită, aţi rămas singură.

— Don Manuel e încă plecat, iar domnişoara Oliveira n-a venit azi la lucru. Cu ce vă pot fi de folos, domnişoară Agoriuq?

Contrariată şi uşor alarmată, am înghiţit situaţia cum am putut.

— Sper că-i sănătoasă, am spus, fără să-i răspund la întrebare.

— Da, sigur, nu-i nimic grav. Azi-dimineaţă a venit fratele ei şi ne-a anunţat că era indispusă şi avea puţină febră, dar cred că mâine va veni.

Am şovăit câteva clipe. „Repede, Sira, gândeşte repede; acţionează, întreabă unde locuieşte, încearcă să dai de ea”, mi-am impus.

— Poate că, dacă mi-aţi da adresa, i-aş putea trimite nişte flori. A fost foarte amabilă cu mine şi mi-a aranjat toate vizitele la furnizori.

Deşi discretă din fire, secretara n-a putut evita un zâmbet superior.

— Nu vă faceţi griji, domnişoară. Chiar nu cred că-i necesar. Aici nu obişnuim să primim flori când lipsim o zi de la birou. O fi vreun guturai sau cine ştie ce indispoziţie fără importanţă. Dacă vă pot ajuta cu ceva...

— Am rătăcit nişte mănuşi, am improvizat. Credeam că, poate, le-am uitat ieri aici.

— Nu le-am văzut azi-dimineaţă, dar poate că le-au găsit, femeile care vin la curăţenie dimineaţa devreme. Nu vă faceţi griji, am să le întreb.

Absenţa lui Beatriz Oliveiro mi-a lăsat inima ca amiaza din Lisabona, care m-a întâmpinat când am ieşit din nou în Rua do Ouro: înnorată, cu vânt şi turbulenţe. În plus, mi-a tăiat foamea, aşa că am luat doar o ceaşcă de cafea şi o prăjitură în cafeneaua din apropiere, Nicola, apoi mi-am continuat treburile. Pentru acea după-amiază, secretara cea eficientă îmi aranjase o întâlnire cu importatori de produse exotice din Brazilia; îşi închipuise, pe drept cuvânt, că, poate, penele unor păsări tropicale îmi puteau fi de folos la unele creaţii. Şi o nimerise. De-ar fi dat Dumnezeu să se ostenească şi să-mi dea o mână de ajutor şi în alte privinţe...

Nici vremea, nici dispoziţia mea nu s-au îmbunătăţit în următoarele ore. Revenind la Estoril, am făcut bilanţul

realizărilor mele de la sosire, şi suma lor mi s-a părut un rezultat, dezastruos. Comentariile iniţiale ale lui Joao s-au vădit prea puţin utile pe termen lung, alcătuind tuşele unui simplu fundal, pe care bătrânul plicticos, cu prea mult timp la dispoziţie faţă de adevărata viaţă zilnică a stăpânului, le repeta la nesfârşit, într-o logoree obositoare. Despre întâlnirea privată cu nemţii, de care pomenise soţia lui Hillgarth, nu auzisem nimic. Iar cea pe care o credeam singura mea confidentă posibilă îmi scăpa ca apa printre degete, invocând o boală falsă. Dacă mai adăugam şi dureroasa întâlnire cu Marcus, rezultatul călătoriei avea să fie un eşec pe toate fronturile. Cu excepţia clientelor, desigur, căci, la întoarcere, aveam să le ofer un adevărat arsenal de minuni, imposibil de imaginat în Spania sordidă a raţionalizării pe cartelă. Cu perspective atât de negre, am luat o cină uşoară în restaurantul hotelului şi am hotărât să mă retrag devreme.

Ca în fiecare seară, camerista de serviciu îmi pregătise cu grijă camera pentru seară: perdelele trase, veioza de pe noptieră aprinsă, cuvertura dată la o parte şi marginea cearşafului perfect îndoită la un colţ. Poate că lenjeria de pat din batist elveţian, recent călcată, era singurul lucru pozitiv al zilei: mi-a adormit conştiinţa şi m-a ajutat să-mi uit frustrările cel puţin pentru câteva ore. Sfârşitul zilei. Rezultat: zero.

Eram gata de culcare, când am simţit un curent de aer rece. M-am apropiat desculţă de balcon, am tras perdeaua şi am văzut că uşa era deschisă. O neglijenţă a cameristei, mi-am spus, închizând-o. M-am băgat în pat şi am stins lumina; nu aveam chef să citesc niciun rând. Dar, întinzându-mă printre cearşafuri, piciorul stâng mi s-a

încurcat în ceva străin şi moale. Mi-am înăbuşit un strigăt, am căutat întrerupătorul veiozei, dar am lovit-o şi am răsturnat-o pe jos fără să vreau; am ridicat-o cu stângăcie, avea abajurul deformat; am încercat s-o aprind şi, când am izbutit, în sfârşit, am dat la o parte lenjeria de pat dintr-o singură mişcare. Ce naiba era ghemul ăla din cârpe negre pe care îl lovisem cu piciorul? N-am îndrăznit să-l ating până nu l-am privit bine. Părea un văl, un voal negru, ca pentru liturghie. L-am prins cu două degete şi l-am ridicat; din pânza desfăcută a căzut ceva ca o poză. Am apucat-o cu grijă de un colţ, parcă temându-mă să n-o rup. La lumină, am distins pe ea faţada unei biserici. Chipul Fecioarei. Şi două rânduri tipărite. *Igreja de São Domingos. Novena em louvor a Nossa Senhora do Fâtima*. Pe spate, cu litere necunoscute, era scris cu creionul: „Miercuri, şase seara. Partea stângă, rândul zece, începând de la sfârşit”. Nici-o semnătură, dar nici nu era nevoie.

În cursul întregii zile ce a urmat, am ocolit birourile lui Da Silva, deşi contactele prevăzute aveau loc în centru.

— Vino să mă iei azi după-amiază, Joao. La şapte jumătate, în faţa staţiei Rossio. Înainte mă duc la biserică, comemorez moartea tatălui meu.

Bătrânul şofer mi-a acceptat ordinul, coborând privirile într-un gest de profundă compasiune, iar eu am simţit înţepătura unei remuşcări, fiindcă îl lichidasem prea uşor pe Gonzalo Alvarado. Dar nu era vreme pentru regrete, mi-am spus, acoperindu-mi capul cu vălul negru; era şase fără un sfert, şi novena urma să înceapă curând. Biserica São Domingos era lângă Piaţa Rossio, în plin centru. Când am ajuns, lângă faţada mare, din var alb şi

piatră, amintirea mamei plutea la intrare. Ultima oară o însoţisem la un mic templu dintr-o piaţă din Tetuan. Prin comparaţie cu el, São Domingos era spectaculoasă, cu enormele ei coloane de piatră cenuşie ce ajungeau până la tavanul zugrăvit în sepia. Şi lume, multă lume, câţiva bărbaţi şi o mulţime de femei, toţi membri fideli ai parohiei, veniţi să împlinească porunca Fecioarei de a recita sfântul rozariu.

Am înaintat pe coridorul din stânga, cu mâinile împreunate, capul plecat şi pas cumpătat, sugerând că mă reculegeam, dar numărând rândurile cu coada ochiului. Ajungând la al zecelea, pe primul loc am distins prin vălul ce-mi acoperea ochii o siluetă îndoliată. Cu fustă şi eşarfă negre, cu ciorapi de lână groasă: portul femeilor modeste din Lisabona. Nu avea voal, ci o basma legată sub bărbie, atât de trasă pe frunte, că nu-i distingeam chipul. Alături de ea era un loc liber, dar în primele clipe n-am ştiut ce să fac. Până am observat mâna albă şi îngrijită ce ieşea dintre pliuri. Mâna s-a aşezat pe locul gol, alături de stăpâna ei. Stai aici, mi s-a părut că mă invită. I-am dat imediat ascultare.

Am tăcut, în timp ce credincioşii ocupau locurile libere, călugării traversau altarul şi, în fundal, se auzea murmurul unei mări de şoapte uşoare. Am privit-o de câteva ori cu coada ochiului, dar basmaua mă împiedica să disting trasăturile femeii în negru. Nici nu aveam nevoie: nu mă îndoiam că era ea. Am hotărât să sparg gheaţa cu o şoaptă.

— Îţi mulţumesc că m-ai chemat, Beatriz. Te rog, nu te teme, nimeni din Lisabona nu va şti că am stat de vorbă.

A mai tăcut câteva clipe. Apoi a vorbit abia auzit, cu privirile aţintite în poală.

— Lucraţi pentru englezi, nu-i aşa?

Am dat uşor din cap, confirmând.

— Nu-s foarte sigură că asta vă va folosi la ceva, e foarte puţin. Nu ştiu decât că Da Silva negociază cu nemţii ceva legat de nişte mine din Beira, o zonă din interiorul ţării. N-a mai avut afaceri acolo. Totul e recent, de doar câteva luni. Acum se duce acolo aproape în fiecare săptămână.

— Despre ce-i vorba?

— Despre ceva ce numesc „bale de lup”. Nemţii îi cer exclusivitate: s-o rupă radical cu englezii. Şi, în plus, să-i determine pe proprietarii minelor din vecinătate să se asocieze cu el şi să nu le mai vândă nimic britanicilor.

Preotul a intrat în altar pe o uşă laterală, îndepărtată, la mare distanţă. Întreaga biserică s-a ridicat în picioare, şi noi două la fel.

— Cine-s nemţii ăştia? am şoptit de sub văl.

— La birou a venit doar Weiss, de trei ori. Nu vorbeşte niciodată cu ei la telefon, crede că ar putea fi interceptat. Ştiu că în afara biroului s-a văzut şi cu altul, Wolters. Săptămâna asta mai aşteaptă pe cineva din Spania. Vor cina cu toţii la moşia lui mâine, joi: don Manuel, nemţii şi portughezii de la Beira, proprietarii minelor vecine. Au hotărât să încheie acolo negocierile; de săptămâni întregi încearcă să-i convingă pe portughezii ăia să se ocupe doar de cererile nemţilor. Vor veni cu toţii împreună cu soţiile, iar el are interes să se poarte frumos cu ei; ştiu, pentru că m-a pus să comand flori şi ciocolată pentru primirea doamnelor.

Preotul a terminat de vorbit, şi toţi cei din biserică s-au reaşezat în zgomot de veşminte, suspine şi scârţâit de lemn vechi.

— Ne-a cerut, a continuat, plecând iar capul, să nu-i facem legătura dacă îl sună englezii cu care avea relaţii bune înainte. Iar azi-dimineaţă s-a întâlnit în magazia de la subsol cu doi bărbaţi, foşti puşcăriaşi, pe care îi angajează uneori ca gărzi de corp; cândva, s-a băgat în cine ştie ce afacere murdară. N-am putut auzi decât sfârşitul discuţiei. Le-a ordonat să-i urmărească pe englezi şi, la nevoie, să-l neutralizeze.

— Ce vrei să spui cu „să-i neutralizeze”?

— Să-i dea la o parte, presupun.

— Cum?

— Imaginaţi-vă.

Credincioşii s-au ridicat iar în picioare, noi i-am imitat. Intonau cu fervoare un cântec, iar eu simţeam că sângele îmi bătea în tâmple.

— Cunoşti numele acestor englezi?

— Le am scrise.

Mi-a dat, în tăcere, o hârtie împăturită, pe care am strâns-o cu putere în mână.

— Nu mai ştiu nimic altceva, vă asigur.

— Trimite-mi iar pe cineva, dacă afli ceva nou, am spus, amintindu-mi de balconul deschis.

— Aşa am să fac. Vă rog, nu-mi pomeniţi numele. Şi nu mai veniţi la birou.

N-am putut să-i promit nimic, căci, aidoma unui corb negru, s-a ridicat şi a plecat. Am rămas acolo destul de mult, la adăpost între coloanele de piatră, cântecele false şi murmurul litaniilor. Când, în sfârşit, am trecut peste

impresia produsă de cele auzite, am despăturit hârtia şi am văzut că temerile mele nu erau lipsite de temei. Beatriz Oliveira îmi dăduse o listă cu cinci nume. Al patrulea era al lui Marcus Logan.

58

Ca în toate după-amiezile la ora aceea, holul hotelului era plin de viaţă şi de lume. Plin de străini, de doamne cu perle şi bărbaţi în uniforme de in; de discuţii, miros de tutun fin şi comisionari ocupaţi. Probabil că şi de nedoriţi. Unul dintre ei mă aştepta. Chiar dacă am simulat o reacţie de plăcută uimire, văzându-l, mi s-a făcut pielea de găină. Aparent, era acelaşi Manuel Da Silva din zilele anterioare: sigur de sine în costumul lui perfect şi cu primele fire cărunte, care îi preziceau maturitatea, atent şi surâzător. Părea acelaşi bărbat, e adevărat, dar simpla lui vedere mi-a provocat o asemenea repulsie, încât a trebuit să-mi stăpânesc impulsul de a mă întoarce şi a ieşi în goana mare. În stradă, spre plajă, spre capătul lumii. Oriunde, dar departe de el. Înainte totul era doar o bănuială, încă mai era loc pentru speranţa că, sub înfăţişarea atrăgătoare, se ascundea un om decent. Acum ştiam că nu, că presimţirile cele mai rele erau, din păcate, adevărate. Suspiciunea lui Hillgarth se confirmase pe banca unei biserici: integritatea şi loialitatea nu se potriveau cu afacerile de război, Da Silva se vânduse nemţilor. Ca şi cum toate astea nu erau de

ajuns, adăugase înţelegerii ceva sinistru: dacă vechii prieteni deranjau, trebuiau înlăturaţi. Mi-am amintit că Marcus era unul dintre ei şi am simţit iar o împunsătură în inimă.

Tot trupul îmi cerea să scap de el, dar n-am putut, nu doar fiindcă un căruţ plin cu cufere şi valize bloca momentan marea uşă giratorie a hotelului, ci şi pentru pricini mult mai serioase. Tocmai aflasem că, peste douăzeci şi patru de ore, Da Silva urma să-şi omagieze amicii germani. Neîndoios, aceea era întrunirea pomenită de soţia lui Hillgarth şi probabil că acolo aveau să circule toate informaţiile cerute de englezi.

— Sunt alături de simţămintele tale, dragă Arish.

Câteva clipe, n-am înţeles la ce se referea. Probabil că-mi interpretase tăcerea ca pe o reacţie emotivă.

— Mulţumesc, am şoptit când mi-am dat seama. Tata nu era credincios, dar îmi place să-l omagiez cu câteva clipe de reculegere religioasă.

— Ai chef să bem un pahar? Poate că nu-i cel mai bun moment, dar mi-au zis că ai trecut pe la birou de două ori şi am venit doar să-ţi întorc vizita. Iartă-mi, te rog, absenţele repetate: în ultima vreme, călătoresc mai mult decât mi-ar plăcea.

— Cred că nu mi-ar strica să beau ceva, mulţumesc, a fost o zi lungă. Da, am trecut pe la birou doar pentru a te saluta; tot restul a mers perfect.

Luându-mi inima în dinţi, am reuşit să închei fraza cu un surâs.

Ne-am dus pe terasa din prima seară şi totul a decurs la fel. Sau aproape. Recuzita era aceeaşi: palmierii legănaţi de briză, oceanul în fundal, luna de argint şi şampania la

temperatura perfectă. Ceva distona, totuşi. Ceva străin de amândoi. L-am privit pe Manuel salutând din nou clienţii din jur şi am intuit că el nu era în consonanţă cu acea armonie. Nu era natural. Se străduia să pară încântător şi înşira, ca întotdeauna, cuvinte prieteneşti şi gesturi cordiale, dar, de cum se depărta persoana căreia îi vorbise, gura îi căpăta un rictus serios şi concentrat, ce dispărea automat când mi se adresa din nou.

— Deci ai mai cumpărat materiale...

— ... şi aţă, accesorii, podoabe, mii de articole de mercerie.

— Clientele tale vor fi încântate.

— Mai ales nemţoaicele.

Aruncasem nada. Trebuia să-l provoc, să-l fac să mă invite la el; dacă nu reuşeam, misiunea mea lua sfârşit. A ridicat întrebător o sprânceană.

— Clientele germane sunt cele mai exigente şi apreciază cel mai mult calitatea, am lămurit. Spaniolele urmăresc linia finală al piesei, dar nemţoaicele vor ca fiecare mic detaliu să fie perfect, sunt mai cusurgioaice. Din fericire, m-am adaptat foarte bine la felul lor de a fi şi ne înţelegem bine. Mai mult decât atât, chiar cred că am un talent special de a le mulţumi, am spus, încheindu-mi fraza cu o strâmbătură maliţioasă.

Mi-am apropiat paharul de buze şi am făcut un efort să nu-l dau tot pe gât. Haide, Manuel, haide, l-am îndemnat în gând. Fă ceva, invită-mă: îţi pot fi de folos, le pot distra pe însoţitoarele invitaţilor tăi cât timp negociaţi pentru „balele de lup” şi aflaţi cum să scăpaţi de englezi.

— Sunt mulţi nemţi şi la Madrid, aşa-i? a întrebat.

Nu era o întrebare inocentă despre mediul social din ţara vecină, ci reflecta dorinţa reală de a şti pe cine cunoşteam şi ce relaţii aveam. Mă apropiam de ţintă. Ştiam ce trebuia să spun şi cu ce vorbe: nume-cheie, funcţii importante şi o falsă distanţare.

— Foarte mulţi, am răspuns nepăsătoare.

M-am rezemat de spătar, lăsând mâna să-mi cadă cu presupusă indiferenţă, am pus din nou picior peste picior şi am băut.

— Chiar baroneasa Stohrer, soţia ambasadorului, comenta la ultima vizită pe care mi-a făcut-o la atelier că Madridul a devenit colonia ideală pentru nemţi. E adevărat că unele dintre ele ne pun la grea încercare; Elsa Bruckmann, de exemplu, despre care se zice că ar fi prietena personală a lui Hitler, vine la noi o dată, de două sau trei ori pe săptămână. Iar la ultima petrecere de la reşedinţa lui Hans Lazar, responsabil cu Presa şi Propaganda...

Am istorisit vreo două anecdote frivole şi am mai lăsat să cadă câteva nume. Aparent dezinteresat, ca şi cum nu le dădeam nici-o însemnătate. Pe măsură ce vorbeam, făcând pe indiferenta, simţeam că Da Silva era tot mai atent la spusele mele, de parcă lumea se oprise la ele. Abia dacă mai dădea atenţie saluturilor ce-i parveneau din dreapta şi din stânga, nu mai ducea paharul la gură, iar ţigara îi ardea între degete, devenind un vierme de mătase. Până când am decis să întind coarda.

— Scuză-mă, Manuel; presupun că toate astea-s teribil de plicticoase pentru tine: petreceri, rochii şi frivolităţi de femei fără treabă. Mai bine spune-mi cum ţi-a mers în călătorie.

Am continuat să vorbim încă o jumătate de oră, dar nici el, nici eu n-am mai pomenit de nemţi. Numele păreau, totuşi, să plutească în văzduh.

— Cred că e deja ora cinei, a spus, uitându-se la ceas. Ai vrea...?

— Sunt epuizată. Te deranjează s-o lăsăm pe mâine?

— Mâine nu se va putea.

A şovăit câteva clipe, iar eu mi-am ţinut răsuflarea; apoi a continuat:

— Am o întâlnire.

Ia te uită, ia te uită. Nu mai lipsea decât un mic ghiont.

— Ce păcat, era ultima noastră seară.

Decepţia mea părea autentică, la fel ca şi dorinţa de a-l auzi spunându-mi ceea ce aşteptam de atâtea zile.

— Trebuie să plec vineri la Madrid, mă aşteaptă multă muncă săptămâna viitoare. Baroneasa de Petrino, soţia lui Lazar, dă o recepţie joia viitoare şi am vreo jumătate de duzină de cliente nemţoaice care îşi doresc...

— Poate că vrei să vii şi tu.

Credeam că inima îmi va sta în loc.

— E doar o mică întâlnire între prieteni. Nemţi şi portughezi. La mine acasă.

59

— Cât îmi luaţi ca să mă duceţi la Lisabona?

Bărbatul a privit într-o parte şi-n alta, ca să se asigure că nu ne urmărea nimeni. Apoi şi-a scos şapca şi şi-a scărpinat cu furie creştetul.

— Zece scuzi, a zis fără să-şi scoată chiştocul din gură.

I-am întins o bancnotă de douăzeci.

— Să mergem.

Încercasem fără succes să dorm: în minte mi se împleteau simţăminte şi senzaţii, care mi se loveau de creier. Satisfacţie fiindcă misiunea începea să mişte în sfârşit, teamă de tot ce mă aştepta, dezgust faţă de trista certitudine a celor aflate. Iar în plus şi mai presus de orice, spaima că Marcus Logan apărea pe o listă sinistră, intuiţia că probabil habar nu avea şi frustrarea de a nu i-o putea spune. Nu ştiam unde să-l găsesc, îl întâlnisem în doar două locuri, pe cât de diferite, pe atât de departe unul de celălalt. Poate că singurul loc unde mi s-ar fi putut da vreo

informaţie erau chiar birourile lui Da Silva, dar nu trebuia s-o abordez iar pe Beatriz Oliveira şi cu atât mai puţin acum, când şeful ei se întorsese.

Unu noaptea, unu şi jumătate, două fără un sfert. Mi-era ba cald, ba frig. Două, două şi zece. M-am ridicat de mai multe ori, deschizând şi închizând uşa de la balcon, am băut un pahar cu apă, am aprins lumina, am stins-o. Trei fără douăzeci, trei, trei şi un sfert. Brusc mi s-a părut că găsisem soluţia. Sau, cel puţin, ceva pe-aproape.

Mi-am pus hainele cele mai închise la culoare pe care le-am găsit în dulap: un costum din mohair negru, o jachetă mare plumburie şi mi-am tras până pe sprâncene o pălărie cu bor.

Cheia camerei şi un pumn de bancnote au fost ultimele lucruri pe care le-am luat. N-aveam nevoie de nimic, doar de noroc.

Am coborât în vârful picioarelor pe scara de serviciu; în beznă totul era tăcut. Nu aveam idee încotro mă împingea instinctul. Bucătării, cămări, spălătorii, centrala termică. Am ajuns în stradă pe uşa din spate a beciului. Fireşte, nu era cea mai bună soluţie; tocmai pricepusem că pe acolo scoteau gunoiul. Cel puţin, era gunoiul bogaţilor.

În toiul nopţii, luminile cazinoului străluceau la câteva sute de metri; din când în când auzeam pe câte unul dintre ultimii somnambuli: un rămas-bun, un hohot înăbuşit, un motor de maşină. Apoi, tăcere. M-am pus pe aşteptat cu reverele ridicate şi mâinile în buzunare, stând pe o bordură, la adăpostul unor cutii cu sifon. Veneam dintr-un cartier muncitoresc, ştiam că nu mai era mult până va începe mişcarea: mulţi se trezeau în zori pentru a le face viaţa mai plăcută celor ce-şi permiteau luxul de a dormi dimineaţa

până târziu. Înainte de ora patru, s-au aprins primele lumini în beciul hotelului; puţin după aceea au ieşit doi angajaţi. S-au oprit în uşi să-şi aprindă ţigările, apărând flăcările cu mâna, şi s-au îndepărtat apoi fără grabă. Primul vehicul era un soi de camionetă: a debarcat, fără să se apropie, peste o duzină de tinere şi s-a dus. Fetele au intrat moarte de somn; cameriste din noua tură, mi-am zis. A urmat o furgonetă. Din ea a coborât un tip slab şi prost bărbierit, care a început să scotocească în spate, căutând cine ştie ce marfă. L-am văzut intrând în bucătării, trăgând după el un coş mare de răchită, în care era ceva uşor, ce n-am izbutit să disting de departe în beznă. Când a terminat şi s-a dus spre micul vehicul, l-am abordat.

Am încercat să curăţ cu o batistă paiele de pe banchetă, dar n-am putut. Mirosea a găinaţ şi peste tot erau pene, coji sparte şi resturi de excremente. La micul dejun, oaspeţilor li se aduceau ouă splendid prăjite sau jumări, pe un platou din porţelan cu marginea aurită. Vehiculul cu care le transportau de la găinile ouătoare la bucătăriile hotelului era mult mai puţin elegant. În timp ce înaintam clătinându-ne în ritmul hurducat al furgonetei, încercam să nu mă gândesc la pielea moale a scaunelor din Bentleyul lui Joao. Stăteam în dreapta distribuitorului de ouă, înghesuindu-ne pe bancheta din faţă, care abia dacă avea un metru lungime. În ciuda apropierii fizice, n-am vorbit tot drumul, doar i-am dat adresa unde să mă ducă.

— Aici e, a spus când am ajuns.

Am recunoscut faţada.

— Îţi mai dau cincizeci de scuzi dacă vii să mă iei peste două ore.

N-a fost nevoie să spună ceva ca să-mi confirme că va veni; a dus mâna la viziera şepcii, spunând parcă „ne-am înţeles”.

Portalul era închis, aşa că m-am aşezat pe o bancă de piatră, ca să aştept paznicul de noapte. Cu pălăria îndesată pe cap şi reverele jachetei încă ridicate, am încercat să-mi alung nesiguranţa, înlăturând una câte una paiele şi penele ce mi se prinseseră de haine. Din fericire, n-a trebuit să aştept prea mult: în mai puţin de un sfert de ceas, persoana pe care o aşteptam a apărut, ducând o legătură mare de chei. A înghiţit povestioara pe care i-am servit-o, bâiguind ceva despre o geantă uitată, şi m-a lăsat să intru. Am căutat numele pe cutiile poştale, am urcat în fugă două rânduri de trepte şi am sunat la uşa cu o clanţă de bronz mai mare decât mâna mea.

S-au trezit imediat. Întâi am auzit pe cineva mergând leneş de parcă târa nişte papuci vechi. A dat la o parte perdeluţa şi am văzut de cealaltă parte un ochi negru, plin de urdori şi mirare. Apoi mi-a ajuns la urechi sunetul unor paşi mai dinamici şi mai harnici. Şi glasuri, voci şoptite şi precipitate. Încă înfundată de grosimea robustei uşi din lemn, am recunoscut una dintre ele. Cea pe care o căutam. Am fost sigură când un ochi nou, vioi şi albastru, m-a privit din aceeaşi redută.

— Rosalinda, sunt Sira. Deschide, te rog.

Un zăvor, ţac. Încă unul.

Regăsirea a fost bruscă, plină de bucurie reţinută şi şoapte întretăiate.

— *What a marvellous surprise*! Dar ce faci tu aici în toiul *de la noite*, *my dear*? Mi-au spus că urma să vii la

Lisboa şi că nu te pot vedea, cum merge totul la Madrid, şi tu ce faci...?

Şi bucuria mea era imensă, dar teama mă făcea prudentă.

— Ssst, am spus, încercând s-o liniştesc.

Nu i-a păsat, şi-a continuat primirea entuziastă. Chiar şi trezită în zorii zilei, îşi păstra strălucirea dintotdeauna. Îşi acoperise corpul cu oase delicate şi piele transparentă cu un halat din mătase de culoarea fildeşului care îi ajungea până la glezne, avea părul ondulat poate mai scurt, iar în gura plină de cuvinte bâiguite i se amestecau, ca şi înainte, engleza, spaniola şi portugheza.

Era atât de aproape, că mi-a deşteptat mii de întrebări ţinute în frâu până atunci. Ce se întâmplase cu ea în lunile de când fugise precipitat din Spania, prin ce tertipuri se menţinuse pe linia de plutire, cum primise căderea lui Beigbeder? Casa ei vădea lux şi bunăstare, dar ştiam că precaritatea resurselor financiare nu-i permitea să-şi plătească singură o asemenea locuinţă. Am preferat deci să nu pun întrebări. Oricât de grele erau loviturile şi oricât de negre împrejurările, Rosalinda Fox continua să emane aceeaşi vitalitate pozitivă, acelaşi optimism capabil să treacă peste bariere, să ocolească obstacole sau să învie un mort, dacă ar fi vrut.

Am mers pe coridorul lung, ţinându-ne de braţ, vorbind în şoaptă printre umbre. Am ajuns în camera ei, a închis uşa după noi, iar amintirea Tetuanului m-a invadat brusc, ca un suflu de aer african. Un covor berber, un fanar maur, tablouri. Am recunoscut o acuarelă de Bertuchi: pereţii văruiţi din cartierul maur, femeile din Rif care vindeau portocale, un catâr cu mărfuri, *jaique*, chilabe şi, în

fund, minaretul unei moschei profilat pe cerul marocan. Am întors privirea; nu era momentul pentru nostalgii.

— Trebuie să dau de Marcus Logan.

— Ia te uită, ce coincidenţă. A venit să mă vadă acum câteva zile; voia veşti despre tine.

— Ce i-ai spus? am întrebat alarmată.

— Doar adevărul, a spus, ridicând mâna dreaptă, gata parcă să jure. Că te văzusem ultima oară anul trecut la Tanger.

— Ai cum să-l găseşti?

— Nu. A spus că va trece iar pe la El Galgo, nimic mai mult.

— Ce-i El Galgo?

— Clubul meu, a zis, făcând cu ochiul şi întinzându-se pe pat. O afacere fantastică, l-am deschis juma'-juma' cu un prieten. Ne umplem de bani, a completat, hohotind. Dar am să-ţi povestesc toate astea altă dată, acum avem chestiuni mai urgente. Nu ştiu unde să-l găsesc pe Marcus, *darling*. Nu ştiu unde stă, n-am numărul lui de telefon. Dar vino, stai jos aici, lângă mine, şi spune-mi despre ce-i vorba, să vedem ce idee ne vine.

Ce consolare s-o regăsesc pe Rosalinda dintotdeauna! Extravagantă şi imprevizibilă, dar eficientă, rapidă şi hotărâtă chiar şi în toiul nopţii. Odată depăşită surpriza iniţială şi când i-a fost limpede că vizita mea avea un scop concret, n-a pierdut vremea cu întrebări inutile şi n-a vrut să ştie nici cum trăiam la Madrid, nici ce făceam din ordinele Serviciului Secret în braţele căruia mă azvârlise chiar ea. A înţeles doar că era ceva urgent de rezolvat şi s-a pregătit să mă ajute.

I-am rezumat povestea lui Da Silva şi locul lui Marcus în ea. Stăteam amândouă în patul ei mare, doar la lumina slabă a unei veioze cu abajur de mătase plisată. Deşi eram conştientă că încălcăm ordinele lui Hillgarth de a nu intra în contact cu Rosalinda sub niciun pretext, nu mi-am făcut griji şi i-am descris iţele misiunii mele: aveam încredere oarbă în ea, era singura la care puteam apela. În plus, chiar ei mă provocaseră, într-un fel, s-o caut până la urmă: mă trimiseseră în Portugalia atât de lipsită de apărare şi sprijin, încât nu avusesem altă alegere.

— Îl văd pe Marcus doar din când în când, foarte rar; uneori trece pe la club, alteori ne întâlnim din întâmplare la restaurantul hotelului Aviz, iar în două seri, ca şi tine, l-am văzut la cazinoul din Estoril. Mereu încântător, dar ţinându-şi secrete ocupaţiile: niciodată nu mi-a spus limpede cu ce se ocupă acum, dar, fireşte, mă îndoiesc serios că mai face jurnalistică. Ori de câte ori ne întâlnim, vorbim două minute şi ne despărţim duios, promiţând să ne vedem mai des, dar n-o facem niciodată. N-am idee în ce-i băgat, *darling*. Nu ştiu dacă afacerile lui sunt curate sau trebuie să treacă pe la spălătorie. Nici măcar nu ştiu dacă stă permanent la Lisabona sau vine şi se duce la Londra ori în alt loc. Dar, dacă îmi laşi două zile, pot face cercetări.

— Cred că nu-i vreme. Da Silva a dat deja instrucţiuni să fie lichidat, ca să le lase drumul liber nemţilor. Trebuie să-l anunţ cât mai repede.

— Ai grijă, Sira. Poate că-i băgat în ceva necurat, ceva ce tu nu ştii. Nu ştii ce afaceri făcea cu Da Silva, şi e mult de când îl frecventam în Maroc; nu ştim ce-a făcut după ce a plecat. De fapt, nici atunci nu ştiam prea multe.

— Dar a reuşit să mi-o aducă pe mama...

— A fost un simplu mijlocitor şi, în plus, a făcut-o pentru ceva. N-a fost un serviciu dezinteresat, aminteşte-ţi.

— Ştiam că era jurnalist...

— Asta am presupus, dar adevărul e că n-am văzut niciodată publicat vestitul interviu cu Juan Luis, care se presupune că îl adusese la Tetuan.

— Poate că...

— Şi nici reportajul despre Marocul spaniol, pentru care a rămas acolo atâtea săptămâni.

Mii de motive puteau justifica aceste lucruri, cu siguranţă că erau uşor de găsit, dar nu-mi puteam pierde timpul cu ele. Africa era trecutul, Portugalia, prezentul. Şi graba era pentru prezent.

— Trebuie să mă ajuţi să-l găsesc, am stăruit, uitând de orice prudenţă. Oamenii lui Da Silva sunt deja în alertă, cel puţin Marcus trebuie să fie avertizat; el va şti ce să facă după aceea.

— Fireşte că voi încerca să-l localizez, *my dear*, fii liniştită. Vreau doar să te rog să acţionezi cu grijă şi să nu uiţi că toţi ne-am schimbat enorm, că niciunul dintre noi nu mai e azi ceea ce a fost cândva. În Tetuanul de acum câţiva ani, tu erai o tânără croitoreasă, iar eu, amanta fericită a unui bărbat puternic; uite ce-am ajuns, uită-te unde suntem şi cum a trebuit să ne vedem. Marcus şi circumstanţele lui s-au schimbat probabil la fel: asta-i legea vieţii, cu atât mai mult în asemenea timpuri. Şi, dacă atunci ştiam puţine despre el, acum ştim şi mai puţine.

— Acum face afaceri, m-a informat chiar Da Silva.

Mi-a primit explicaţia râzând ironic.

— Nu fi naivă, Sira. Cuvântul „afaceri” e în zilele noastre o umbrelă mare şi neagră, care poate acoperi orice.

— Sugerezi deci să nu-l ajut? am întrebat, nevrând să par confuză.

— Nu. Te sfătuiesc doar să ai mare grijă şi să nu rişti peste măsură, fiindcă nici măcar nu ştii sigur cine-i şi în ce-i băgat omul pe care încerci să-l aperi. E curios ce cotituri face viaţa, nu-i aşa? a continuat surâzând pe jumătate şi îndepărtând veşnica şuviţă blondă. La Tetuan, era nebun după tine, iar tu ai refuzat să te implici, cu toate că eraţi atât de atraşi unul de celălalt. Iar acum, după atâta vreme, ca să-l ocroteşti rişti să fii demascată, îţi pui în joc misiunea şi mai ştiu eu ce, şi totul într-o ţară unde eşti singură şi nu cunoşti aproape pe nimeni. Nu înţeleg, totuşi, de ce n-ai vrut să începi cu Marcus ceva serios, cu toate că a trezit în tine un sentiment foarte profund, dacă acum te expui astfel pentru el.

— Ţi-am spus-o de o sută de ori. N-am vrut să încep o nouă relaţie fiindcă legătura cu Ramiro era recentă şi aveam încă unele răni deschise.

— Trecuse, totuşi, ceva timp...

— Dar nu destul. Mă copleşea panica la gândul că voi suferi iar, Rosalinda, mi-era atât de frică... Povestea cu Ramiro a fost atât de dureroasă, atât de crudă, atât de teribilă... Ştiam că, mai devreme sau mai târziu, Marcus va pleca şi el, în cele din urmă, aşa că nu voiam să mai trec încă o dată prin aşa ceva.

— Dar el nu te-ar fi părăsit niciodată aşa. Mai devreme sau mai târziu, s-ar fi întors, poate ai fi putut pleca împreună cu el...

— Nu. Tetuanul nu era oraşul lui, dar era al meu, cu mama care urma să vină, două denunţuri în spate şi Spania încă în război. Eram confuză, rănită şi tulburată de tot ce

simţeam, dornică de veşti de la mama şi construindu-mi o personalitate falsă, ca să-mi fac cliente într-o ţară străină. Am ridicat un zid ca să nu mă îndrăgostesc nebuneşte de Marcus, ăsta-i adevărul. Dar el a izbutit să-l străpungă, totuşi. S-a strecurat prin crăpături şi a ajuns la mine. N-am mai iubit pe nimeni de atunci, nici măcar nu m-am mai simţit atrasă de vreun bărbat. Amintirea lui m-a ajutat să fiu puternică şi să înfrunt singurătatea, şi crede-mă, Rosalinda, am fost foarte singură în tot acest timp. Şi, când mă gândeam că nu aveam să-l mai văd, viaţa mi l-a pus în drum în cel mai prost moment. N-am pretenţia să-l salvez, nici să întind o punte spre trecut ca să regăsesc tot ce-am pierdut, ştiu că asta-i cu neputinţă în lumea noastră nebună. Dar, dacă pot, cel puţin, să nu-i las să-i vină de hac la vreun colţ de stradă, trebuie să încerc.

A observat, probabil, că-mi tremura vocea, fiindcă mi-a luat mâna şi mi-a strâns-o cu putere.

— Ei bine, să ne ocupăm de prezent, a spus ferm. Cum se crapă de ziuă, îmi contactez toate legăturile. Iar dacă e încă la Lisabona, îl găsesc.

— Nu-l pot vedea şi nu vreau să-i vorbeşti. Foloseşte un intermediar, pe cineva care să-i transmită informaţia fără ca el să afle că-i de la tine. Trebuie să ştie doar că Da Silva nu numai că nu vrea să mai audă de el, ci a dat ordin să fie lichidat, dacă începe să-l deranjeze. Eu am să-i transmit lui Hillgarth celelalte nume imediat ce ajung la Madrid. Sau nu, m-am corectat. Mai bine fă să-i parvină lui Marcus toate numele, notează-le, eu le ştiu pe de rost. Iar el să dea de veste, probabil că-i ştie pe toţi.

Simţeam o oboseală imensă, aidoma spaimei pe care o simţeam de când Beatriz Oliveira îmi dăduse sinistra listă

în biserica Sâo Domingos. Ziua fusese cumplită: slujba şi tot ce adusese ea, întâlnirea ulterioară cu Da Silva şi strădania epuizantă de a-l face să mă invite la el acasă, insomnia îndelungată, aşteptarea în întuneric lângă tomberonul hotelului, drumul întortocheat până la Lisabona, lipită de trupul distribuitorului de ouă rău mirositor. M-am uitat la ceas. Mai aveam o jumătate de oră până venea să mă ia cu furgoneta. Să închid ochii şi să mă ghemuiesc în patul desfăcut al Rosalindei mi se părea cea mai atrăgătoare ispită, dar nu era momentul să mă gândesc la somn. Mai întâi trebuia să aflu cum trăia prietena mea, chiar dacă pe scurt; aceea putea fi ultima noastră întâlnire.

— Povesteşte-mi acum tu, repede; nu plec până nu aflu câte ceva despre tine. Cum ţi-a mers de când ai plecat din Spania, ce s-a întâmplat cu tine?

— La început, a fost greu, singură, fără bani şi roasă de incertitudinea situaţiei lui Juan Luis la Madrid. Dar n-am putut să plâng tot ce pierdusem; trebuia să-mi câştig existenţa. Uneori a fost chiar amuzant, am trăit câteva scene demne de cea mai bună comedie: doi milionari decrepiţi m-au cerut de nevastă şi chiar am cucerit un înalt ofiţer nazist, care m-a asigurat că era dispus să dezerteze dacă acceptam să fug cu el la Rio de Janeiro. Uneori a fost amuzant, alteori, ca să spun drept, nu prea. Am regăsit vechi admiratori care s-au prefăcut că nu mă cunosc şi vechi prieteni care mi-au întors spatele; oameni pe care cândva i-am ajutat şi care păreau brusc loviţi de amnezie, escroci care s-au prefăcut demni de milă, pentru ca nu cumva să le cer ceva cu împrumut. Dar nu asta a fost cel mai rău; cel mai greu mi-a fost să rup orice legătură cu Juan

Luis. Întâi, am renunţat la telefon, fiindcă a descoperit că eram ascultaţi, apoi am renunţat la poştă. Au urmat revocarea şi arestarea. După mult timp, ultimele scrisori au fost cele pe care ţi le-a încredinţat, iar tu i le-ai dat lui Hillgarth. Şi apoi s-a sfârşit.

— Cum îi merge acum?

A oftat înainte de a răspunde şi şi-a îndepărtat iar şuviţa de pe faţă.

— Destul de bine. L-au trimis la Ronda, ceea ce a fost aproape o uşurare, pentru că a crezut că voiau să scape de el cu totul, acuzându-l de înaltă trădare. Până la urmă, nu l-au dat pe mâinile curţii marţiale, mai curând din interes decât din compasiune: să lichidezi astfel un ministru numit cu un an înainte ar fi avut un impact deosebit de negativ asupra poporului spaniol şi a opiniei internaţionale.

— E tot la Ronda?

— Da, dar sub arest domiciliar. Locuieşte la hotel şi începe să se bucure de o oarecare libertate de mişcare, se pare. Îşi face iar iluzii în legătură cu unele proiecte, ştii ce agitat e, are nevoie să fie activ tot timpul, să se implice în ceva interesant, să inventeze şi să acţioneze. Cred că va veni curând la Lisabona şi apoi *we'll see*. Vom vedea, a conchis, zâmbind melancolic.

N-am îndrăznit să întreb despre ce noi proiecte era vorba, după ce se dusese de-a dura în râpa celor fără glorie. Fostul ministru prieten cu englezii aproape că nu mai conta în Noua Spanie atât de iubitoare faţă de Axă; lucrurile ar fi trebuit să se schimbe mult pentru ca el să-i bată iar la uşă.

M-am uitat din nou la ceas, nu-mi mai rămâneau decât zece minute.

— Mai povesteşte-mi despre tine, cum te-ai descurcat?

— L-am cunoscut pe Dimitri, un rus fugit la Paris după revoluţia bolşevică. Ne-am împrietenit şi l-am convins să mă ia asociată la clubul pe care voia să-l deschidă. El să pună banii, iar eu, decoraţiunile interioare şi relaţiile. El Galgo a fost imediat un succes, aşa că, de cum am pornit afacerea, am început să caut o locuinţă, ca să ies, în fine, din odăiţa unde îmi dăduseră adăpost nişte prieteni polonezi. Şi am găsit apartamentul ăsta, dacă o locuinţă cu douăzeci şi patru de camere se poate numi apartament.

— Douăzeci şi patru de camere, ce nebunie!

— Să nu spui aşa, l-am luat pentru câştig, *obviously*. Lisabona e plină de expatriaţi cu bani puţini, care nu pot sta mult timp la un mare hotel.

— Să nu-mi spui că ai făcut aici o casă de oaspeţi.

— Cam aşa ceva. Oaspeţi eleganţi, oameni de lume pe care sofisticarea nu-i scuteşte să stea pe buza prăpastiei. Pe cât posibil, eu îmi împart cu ei căminul, iar ei îşi împart cu mine capitalurile. Nu există preţ: unii s-au bucurat de o cameră timp de două luni fără să-mi plătească niciun scud, alţii mi-au dăruit pentru o săptămână o brăţară *riviere* cu briliante şi o broşa Lalique. Eu nu emit facturi, fiecare dă cât poate. Sunt vremuri grele, *darling*, trebuie să supravieţuim. Trebuia s-o facem, într-adevăr. Pentru mine, a supravieţui presupunea să urc iar în furgoneta care mirosea a găini şi să ajung în camera din hotelul Do Parque înainte de ivirea zorilor. M-ar fi încântat să sporovăiesc cu Rosalinda până la sfârşitul zilelor, trântite în patul ei mare, fără altă grijă decât să sunăm după micul dejun. Dar trebuia să plec, să revin la realitate, oricât de urâtă era. M-

a însoţit până la uşă; înainte de a o deschide, m-a îmbrăţişat şi mi-a şoptit un sfat la ureche.

— Abia dacă îl cunosc pe Manuel Da Silva, dar la Lisabona toţi îl ştiu: mare om de afaceri, seducător şi încântător, dar dur ca gheaţa, nemilos cu adversarii, gata să-şi vândă sufletul pentru o afacere bună. Ai mare grijă, te joci cu focul alături de un bărbat primejdios.

60

— Prosoape curate, a anunţat vocea din spatele uşii camerei de baie.

— Lăsaţi-le pe pat, mulţumesc, am strigat.

Nu cerusem prosoape, era ciudat că mi le aduceau la acea oră a după-amiezii, dar mi-am închipuit că era o simplă necoordonare a serviciilor.

Mi-am dat genele cu mascara în faţa oglinzii. Mi-am terminat machiajul; nu mai trebuia decât să mă îmbrac, şi peste un ceas Joao avea să vină să mă ia. Eram în halat, începusem să mă aranjez devreme, ca să-mi umplu timpul cu ceva şi să nu mai prezic finaluri funeste pentru scurta mea carieră, dar nu-mi rămânea multă vreme. Am ieşit din baie şi, legându-mi cordonul, am şovăit, neştiind ce să fac. Îmbrăcatul mai putea să aştepte. Sau poate nu, să-mi pun cel puţin ciorapii? Sau nu, poate că era mai bine să... Dar l-am văzut, şi toţi ciorapii de pe lume au încetat să existe.

— Ce cauţi aici, Marcus? am bâiguit, căci nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Cineva îl lăsase să intre când adusese prosoapele. Sau poate nu; am parcurs camera cu privirile şi n-am văzut prosoape nicăieri.

Nu mi-a răspuns la întrebare. Nu m-a salutat şi nici nu s-a ostenit să-şi justifice îndrăzneala de a-mi invada astfel camera.

— Nu te mai întâlni cu Manuel Da Silva, Sira. Fugi de el, atât am venit să-ţi spun.

Vorbea ferm. Stătea în picioare, cu braţul stâng pe spătarul fotoliului din colţul camerei. Cu cămaşă albă şi costum cenuşiu, nici încordat, nici relaxat; doar sobru. Ca şi cum avea o obligaţie şi voinţa neclintită de a nu o rata.

N-am putut să-i răspund; niciun cuvânt nu mi-a ajuns pe buze.

— Nu ştiu ce legătură ai cu el, a continuat, dar încă mai poţi să nu te implici. Pleacă, întoarce-te în Maroc...

— Acum stau la Madrid, am reuşit să-i spun, în cele din urmă.

Stăteam în picioare, pe covor, nemişcată, desculţă, neştiind ce să fac. Mi-am amintit ce-mi spusese Rosalinda în zori: să mă feresc de Marcus, nu ştiam pe unde umbla şi în ce afaceri se băgase. M-a trecut un fior. Nici acum nu ştiam, poate că nu ştiusem nicicând. L-am lăsat să vorbească, calculând cât puteam fi de sinceră şi de precaută cu el; cât o puteam lăsa să se arate pe Sira ştiută de el şi cât mai trebuia s-o joc pe distanta Arish Agoriuq.

S-a depărtat de fotoliu, făcând câţiva paşi spre mine. Avea acelaşi chip, aceiaşi ochi. Aceleaşi erau şi trupul elastic, părul, culoarea pielii, linia maxilarului. Umerii,

braţele de care mă agăţasem de atâtea ori, mâinile care îmi ţinuseră degetele, glasul. Brusc, totul îmi era atât de cunoscut, atât de aproape. Şi totuşi, atât de departe.

— Fugi cât poţi de repede, nu te mai vedea cu el, a stăruit. Tipul nu-i de tine. N-am nici cea mai vagă idee de ce ţi-ai schimbat numele şi ai venit la Lisabona, ce te-a făcut să te apropii de el. Habar n-am dacă relaţia voastră e firească sau dacă altcineva te-a băgat în istoria asta, dar te asigur...

— Nu-i nimic serios între noi. În Portugalia fac cumpărături pentru atelier; un cunoscut din Madrid m-a pus în legătură cu el şi ne-am văzut de câteva ori. E doar un amic.

— Nu, Sira, greşeşti, mi-a tăiat-o hotărât. Manuel Da Silva nu are prieteni. Doar cuceriri, cunoscuţi, adulatori, relaţii profesionale interesate, asta-i tot. Iar în ultimul timp nu are relaţiile cele mai potrivite. Se bagă în afaceri murdare; în fiecare zi se află câte ceva nou, iar tu ar trebui să stai departe. Nu-i un bărbat pentru tine.

— Nici pentru tine. Dar în seara aceea, la cazino, păreaţi buni prieteni...

— Ne frecventăm din motive pur comerciale. Mai bine zis, ne frecventam. Nu demult, am aflat că nu mai vrea să ştie de mine. Şi nici de oricare alt englez.

Am răsuflat uşurată: spusele lui sugerau că Rosalinda izbutise să dea de el şi să-i trimită prin cineva mesajul meu. Stăteam tot în picioare, faţă în faţă, dar, aproape pe neobservate, distanţa dintre noi devenise tot mai mică. Un pas înainte el, altul eu. Încă unul el, altul eu. Când începuserăm să vorbim, eram fiecare în câte un capăt al camerei, ca doi adversari bănuitori şi în gardă, fiecare

temându-se de reacţia celuilalt. Şi ne tot apropiaserăm, minut cu minut, poate inconştient, până ajunseserăm în mijloc, între pat şi măsuţa de scris. Gata să ne atingem, dacă am mai fi făcut un pas.

— Voi şti să-mi port de grijă, fii liniştit. În biletul pe care mi l-ai dat la cazino mă întrebai ce s-a ales de Sira de la Tetuan. Uite: a devenit mai puternică. Dar şi mai neîncrezătoare şi mai deziluzionată. Acum te întreb şi eu la fel, Marcus Logan: ce s-a ales de jurnalistul care a ajuns în Africa rănit, ca să-i ia înaltului Comisar un interviu pe care niciodată...

Nu mi-am putut termina fraza; ne-au întrerupt nişte zgomote. Cineva bătea la uşă. La momentul nepotrivit. Instinctiv, m-am prins de braţul lui.

— Întreabă cine e, mi-a şoptit.

— Sunt Gamboa, asistentul domnului Da Silva. Vă aduc ceva din partea lui, a anunţat glasul de pe coridor.

Din trei paşi, Marcus a dispărut în baie. M-am apropiat încetişor de uşă, am pus mâna pe clanţă şi am respirat de câteva ori. Apoi am deschis cu naturaleţe şi l-am văzut pe Gamboa cu ceva uşor şi elegant învelit în straturi de hârtie de mătase. Am întins mâinile să iau pachetul despre care nu ştiam ce conţinea, dar nu mi l-a dat.

— E mai bine să le pun chiar eu pe ceva plat, sunt foarte delicate. Orhidee, m-a lămurit.

Am şovăit câteva clipe. Marcus era ascuns în baie şi era o adevărată aventură să-l primesc în cameră; pe de altă parte, dacă nu-l lăsam să intre, ar fi putut crede că ascundeam ceva. Şi ultimul lucru pe care îl doream era să trezesc bănuieli.

— Intraţi, am acceptat, în fine. Puneţi-le pe măsuţa de scris, vă rog...

Atunci am observat. Şi mi-am dorit să mi se deschidă pământul sub picioare şi să mă înghită. S-o facă dintr-odată, să mă absoarbă, să dispar pe vecie. Ca să nu mai înfrunt urmările a ceea ce tocmai observasem. În centrul măsuţei, între telefon şi o veioză aurie, era ceva nepotrivit. Un obiect teribil de nelalocul lui, şi nimeni nu trebuia să-l vadă acolo. Cu atât mai puţin omul de casă al lui Da Silva.

M-am corectat de cum l-am văzut.

— ... sau nu, mai bine puneţi-le aici, pe bancheta de la picioarele patului.

S-a supus fără comentarii, dar ştiam că şi el observase. Cum să nu?! Pe lemnul lustruit al măsuţei de scris era ceva atât de străin de mine şi atât de absurd în camera unei femei singure, că era imposibil să nu-i atragă atenţia: pălăria lui Marcus.

Jurnalistul a ieşit din ascunzătoare imediat ce a auzit uşa închizându-se.

— Du-te, Marcus, pleacă, te rog, am insistat, străduindu-mă să calculez în cât timp avea să-i spună Gamboa şefului său ce văzuse.

Marcus nu a părut conştient de dezastrul provocat de pălăria lui.

— Nu-ţi face griji pentru mine; mâine seară, iau trenul spre Madrid. Azi e ultima zi, începând cu...

— Chiar pleci mâine? a întrebat, luându-mă pe după umeri.

În ciuda agitaţiei şi fricii, un fior nemaiîncercat de mult mi-a străbătut spatele.

— Mâine seară, da, cu Lusitania Express.

— Şi nu te mai întorci în Portugalia?

— Nu, pentru moment nu am intenţia.

— Dar în Maroc?

— Nici acolo. Rămân la Madrid, acolo sunt atelierul şi viaţa mea.

Am tăcut câteva clipe. Probabil că gândeam amândoi la fel: ce ghinion că ne reîntâlniserăm în clipe atât de tulburi, ce trist era să ne minţim astfel.

— Ai grijă de tine.

Am încuviinţat în tăcere. A întins mâna spre faţa mea şi mi-a plimbat încetişor un deget pe obraz.

— Mare păcat că n-am fost mai apropiaţi la Tetuan, nu-i aşa?

M-am ridicat pe vârfuri şi mi-am lipit buzele de chipul lui, sărutându-l de rămas-bun. Când ne-am simţit reciproc mirosul, când pielea mea a atins-o pe a lui şi răsuflarea mea i-a ajuns la urechi, i-am şoptit răspunsul.

— Mare păcat, absolut.

A ieşit fără zgomot, iar eu am rămas cu cele mai frumoase orhidee văzute vreodată; abia m-am abţinut să nu fug după el şi să-l îmbrăţişez, încercând să calculez rezultatul acelei nebunii.

61

Când ne-am apropiat, am văzut că multe maşini erau deja parcate şi aliniate pe lateral. Mari, strălucitoare, de culori închise. Impunătoare.

Moşia lui Da Silva era la câmpie, nu departe de Estoril, dar suficient pentru a nu putea pleca singură de acolo. Am citit indicatoarele: Guincho, Malveira, Colares, Sintra. Chiar şi aşa, habar n-aveam unde eram. Joao a frânat delicat, cauciucurile au scrâşnit pe pietriş.

Am aşteptat să-mi deschidă portiera. Încetişor, am scos întâi un picior, apoi pe celălalt. Atunci i-am zărit mâna întinsă spre mine.

— Fii bine venită la moşia Da Fonte, Arish.

Am coborât încet din maşină. Lame-ul auriu, lipit de trup, îmi contura silueta; în păr aveam una dintre cele trei orhidee trimise de el prin Gamboa. Coborând, l-am căutat repede din priviri pe acesta, dar nu era.

Noaptea mirosea a portocali şi a chiparoşi răcoroşi, lumina pe care o răspândeau felinarele de pe faţadă părea să se topească pe pietrele casei. Urcând treptele porticului, la braţul lui, am zărit pe uşa de la intrare un blazon monumental.

— Blazonul familiei Da Silva, presupun.

Ştiam prea bine că bunicul cârciumar cu greu ar fi visat să aibă blazon nobiliar, dar nu credeam că nepotul va simţi ironia.

Invitaţii aşteptau într-un salon imens, cu mobile grele şi un şemineu mare, stins, într-un capăt. Aranjamentele florale răspândite prin încăpere nu reuşeau să încălzească atmosfera.

Şi nici tăcerea stingheră a invitaţilor. I-am numărat rapid. Doi, patru, şase, opt, zece. Zece persoane, cinci perechi. Da Silva. Şi eu. În total, doisprezece. Ca şi cum mi-ar fi citit gândurile, Manuel a anunţat:

— Mai lipseşte cineva, un invitat german, care nu va întârzia mult. Vino, Arish, să te prezint.

Pentru moment, proporţia oaspeţilor era aproape echilibrată: trei perechi portugheze şi două germane, plus cel care încă nu sosise. La atât se limita simetria; fiindcă tot restul era extrem de distonant. Nemţii purtau costume închise la culoare, în ton cu locul şi momentul. Fără exces, soţiile lor îşi purtau rochiile cu eleganţă, arătând că ştiu să se comporte. Dar portughezii erau altă brânză în altă traistă. Şi ei, şi ele, fără deosebire. Deşi costumele bărbaţilor erau din stofe bune, calitatea le era contracarată de prea puţina graţie a „umeraşelor” pe care stăteau: trupuri de ţărani, cu picioare scurte, gâturi groase, mâini late, unghii rupte şi bătături. Cei trei purtau ostentativ câte

două stilouri strălucitoare în buzunarul de sus al sacoului şi, zâmbind, dezveleau câţiva dinţi de aur. Soţiile lor, nişte apariţii vulgare, se străduiau să-şi menţină echilibrul pe pantofii lucioşi cu toc, în care abia le încăpeau picioarele umflate; una purta o caschetă prost aşezată; de umărul alteia atârna o etolă de blană enormă, care atingea pământul. Iar a treia se ştergea la gură cu dosul palmei ori de câte ori mânca un sendviş micuţ.

Înainte de a veni, credeam că Manuel mă invitase la petrecere ca să se dea mare cu mine în faţa oaspeţilor: o podoabă exotică, alături de care se arăta un *macho* puternic şi care îl putea ajuta, cine ştie, să le distreze pe doamnele de faţă, vorbind despre modă şi povestind anecdote despre mahării germani din Spania, ca şi alte asemenea banalităţi. Dar, de cum am simţit atmosfera, am ştiut că greşisem. Deşi mă primise ca pe oricare alt oaspete, Da Silva nu mă invitase ca să joc alături de el rolul de maestru de ceremonii şi să-l ajut să-şi păstorească fauna specială cu tact. Eu trebuia să fiu o punte între nemţoaice şi portugheze; o punte în lipsa căreia doamnele din cele două grupuri n-ar fi putut decât să schimbe priviri în cursul nopţii. Avea chestiuni importante de rezolvat, aşa că nu-i trebuiau nicidecum nişte muieri plictisite şi prost dispuse, dornice ca soţii lor să le scoată cât mai urgent de acolo. Ce mai, voia să-l ajut. Eu îi aruncasem mănuşa cu o zi mai înainte, iar el o ridicase: fiecare din noi câştiga câte ceva.

„Ei bine, Manuel”, mi-am zis, „am să-ţi dau ce-ţi doreşti. Sper ca după aceea să faci şi tu pentru mine acelaşi lucru”. Pentru ca totul să funcţioneze aşa cum prevăzuse, mi-am făcut toate temerile ghemotoc, l-am înghiţit şi am afişat faţa cea mai fascinantă a falsei mele

personalităţi. Arborând-o ca pe un drapel, mi-am sporit presupusul farmec şi am risipit simpatie, distribuind-o echilibrat celor două etnii. Am lăudat cascheta şi etola femeilor din Beira, am făcut vreo două glume de care au râs cu toţii, am lăsat un portughez să-mi atingă fundul şi am elogiat calităţile superioare ale poporului german. Fără nici-o pudoare.

Până când pe uşă s-a ivit un nor negru.

— Scuzaţi-mă, prieteni, a anunţat Da Silva. Vreau să vi-l prezint pe Johannes Bernhardt.

Îmbătrânise, se îngrăşase şi chelise, dar era, fără îndoială, acelaşi Bernhardt din Tetuan. Cel care se plimba adesea pe Strada Generalisimo la braţ cu o doamnă care în acea seară nu-l însoţea. Cel care negociase cu Serrano Suñer instalarea de antene germane în Maroc şi acceptase să-l ţină pe Beigbeder departe de ele. Cel care nu ştiuse niciodată că eu îi ascultasem întinsă pe podea, ascunsă în spatele unei sofale.

— Scuzaţi întârzierea. S-a stricat maşina şi a trebuit să oprim în Elvas.

Am încercat să-mi ascund confuzia, acceptând paharul oferit de un chelner, în timp ce calculam la repezeală: când ne văzuserăm ultima oară, de câte ori îl întâlnisem pe stradă, cât timp îl văzusem la recepţia de la înaltul Comisariat. Când Hillgarth mă anunţase că Bernhardt se instalase în Peninsulă şi conducea marea corporaţie care gestiona interesele economice naziste în Spania, îi zisesem că, reîntâlnindu-ne, probabil că nu avea să mă recunoască. Dar acum nu mai eram atât de sigură.

Au început prezentările şi m-am întors cu spatele, neştiind cum să fiu mai încântătoare cu doamnele, în timp

ce domnii vorbeau. Noul lor subiect de conversaţie era orhideea din părul meu; în timp ce mă aplecam şi întorceam capul, pentru ca toate s-o poată admira, încercam să prind ce-şi spuneau domnii. Am repetat în gând numele, ca să mi le amintesc cât mai exact: Weiss şi Wolters era nemţi, dar Bernhardt, recent sosit din Spania, nu-i cunoştea. Almeida, Rodrigues şi Ribeiro erau portughezi. Munteni din Beira. Proprietari de mine; mai exact, mici proprietari de pământ prost, unde divina providenţă înfipsese o mină. O mină de ce? Încă nu ştiam; nu ştiam nici ce erau teribilele „bale de lup” pomenite de Beatriz Oliveira în biserică. Atunci am auzit, în fine, cuvântul aşteptat: wolfram.

Din străfundul memoriei, am pescuit la grămadă spusele lui Hillgarth de la Tanger: wolframul era minereul de bază în fabricarea de proiectile pentru front. Şi, odată cu spusele lui, mi-am mai amintit ceva: Bernhardt cumpăra wolfram pe scară mare. Dar Hillgarth îmi spusese că neamţul se interesa de zăcămintele din Galicia şi Extremadura; probabil că nu putuse să prevadă că tentaculele lui Bernhardt vor trece până la urmă frontiera, că el va ajunge în Portugalia şi va negocia cu un afacerist trădător, hotărât să nu mai aducă servicii englezilor, ca răspuns la pretenţiile duşmanilor lor. Îmi tremurau picioarele, şi mi-am căutat refugiu în şampanie. Manuel Da Silva nu era implicat în vânzări şi cumpărări de mătăsuri, cherestea sau orice alt produs colonial la fel de inofensiv, ci în ceva mult mai periculos şi sinistru: noua lui afacere se baza pe un metal care avea să-i ajute pe nemţi să-şi perfecţioneze armamentul şi să-şi mărească puterea de distrugere.

Invitatele m-au trezit din îngândurare, atrăgându-mi atenţia. Voiau să ştie de unde aveam floarea minunată de lângă urechea stângă, să le asigur că era într-adevăr naturală şi să le spun cum se cultiva: o mie de întrebări despre ceva de care nu-mi păsa deloc, dar la care a trebuit să răspund. Era o floare tropicală; da, total naturală, desigur; nu, habar n-aveam dacă la Beira se puteau cultiva orhidee.

— Doamnelor, permiteţi-mi să vi-l prezint pe ultimul nostru invitat, ne-a întrerupt iar Manuel.

Mi-am ţinut răsuflarea până mi-a venit rândul. Eram ultima.

— Şi aceasta e iubita mea prietenă Arish Agoriuq.

M-a privit fără să clipească nici măcar o secundă. Două. Trei.

— Ne cunoaştem?

„Zâmbeşte, Sira, zâmbeşte”, mi-am impus.

— Nu, cred că nu, am spus, întinzându-i leneş mâna dreaptă.

— Doar dacă nu v-aţi cunoscut cumva la Madrid, a sugerat Manuel.

Din fericire, nu părea să-l cunoască atât de bine pe Bernhardt, încât să ştie că locuise cândva şi în Maroc.

— La Embassy, poate? am sugerat.

— Nu, nu; în ultimul timp, stau foarte puţin la Madrid. Călătoresc mult, şi soţia mea iubeşte marea, aşa că ne-am instalat la Demia, lângă Valencia. Nu, îmi păreţi familiară din alt loc, dar...

M-a salvat majordomul: „Doamnelor, domnilor, cina e servită”.

În absenţa unei consoarte amfitrioană, Da Silva a sărit peste protocol şi m-a invitat la un capăt al mesei. În faţa mea stătea el. Voiam să-mi ascund neliniştea, copleşind oaspeţii cu atenţii, dar eram atât de stresată, că abia mâncam. La spaima provocată de vizita pe care Gamboa mi-o făcuse în camera de la hotel se adăugaseră sosirea neprevăzută a lui Bernhardt şi vestea despre afacerea murdară în care era implicat Da Silva. Şi, dacă toate astea nu erau de ajuns, mi se mai cerea şi să-mi ţin firea şi să joc rolul de stăpână a casei.

Consome-ul a sosit în supieră de argint, vinul în garafe de cristal, iar fructele de mare pe tăvi uriaşe, pline ochi. Făceam echilibristică pentru a da atenţie tuturor. Le arătam pe ascuns portughezelor ce tacâmuri să folosească la fiecare fel de mâncare şi schimbam politeţuri cu nemţoaicele: da, fireşte, o cunoşteam pe baroneasa Stoher; da, şi pe Gloria von Furstenberg; desigur, ştiam că restaurantul Horcher urma să se deschidă la Madrid. Cina a decurs fără incidente, iar Bernhardt, din fericire, nu mi-a mai dat nici-o atenţie.

— Ei bine, doamnelor, dacă nu vă supăraţi, noi, domnii, ne vom retrage acum să stăm de vorbă, a anunţat Manuel după desert.

Abia m-am abţinut, sucind faţa de masă între degete. Era cu neputinţă, nu-mi putea face una ca asta. Eu îmi făcusem datoria; acum urma câştigul. Fusesem amabilă cu toţi, mă purtasem ca o gazdă exemplară, deşi nu eram gazdă, şi aşteptam răsplata. Nu puteau scăpa de mine chiar când discutau despre ceea ce mă interesa. Din fericire, vinul însoţise bucatele fără moderaţie şi atmosfera părea să se fi destins.

— Nu, dom'ne, nu, Da Silva, pentru Dumnezeu! a strigat unul dintre ei, bătându-l sonor pe spate. Nu fi aşa învechit, amice! În lumea modernă din capitală, bărbaţii şi femeile stau împreună peste tot.

Manuel a şovăit o clipă; era evident că voia să discute în particular, dar tipii din Beira nu i-au dat de ales: s-au ridicat zgomotos de la masă şi, exaltaţi, s-au dus iar în salon. Unul şi-a trecut braţul peste umerii lui Da Silva, altul mi-a oferit unul mie. Păreau să exulte, odată depăşită sfiala cu care intraseră în casa măreaţă a acelui bărbat bogat. În noaptea aceea urmau să ajungă la înţelegerea care le îngăduia să trântească uşa în nas mizeriei lor, a fiilor şi fiilor fiilor lor; nu aveau de ce s-o facă pe la spatele nevestelor.

S-au servit cafea, lichioruri, tutun şi bomboane; m-am gândit că le cumpărase Beatriz Oliveira. Ca şi aranjamentele florale, elegante, dar fără ostentaţie. Am presupus că tot ea alesese şi orhideele pe care le primisem în acea după-amiază, iar amintirea vizitei neaşteptate a lui Marcus mi-a provocat altă strângere de inimă. Una dublă. Din iubire şi recunoştinţă faţă de el, pentru că-mi purta atât de mult de grijă; dar şi de teamă, fiindcă mi-am amintit de pălăria pe care o zărise asistentul. Gamboa tot nu se arătase; poate aveam puţin noroc şi lua cina acasă, în familie, ascultând cum i se plângea soţia de preţul cărnii şi uitând că descoperise prezenţa unui bărbat în camera străinei pe care o curta patronul lui.

Manuel nu ne-a dus în încăperi diferite, dar a izbutit să ne instaleze separat. Bărbaţii, într-un capăt al marelui salon, pe fotolii de piele, în faţa şemineului stins. Femeile, lângă o uşă-fereastră mare, ce dădea spre grădină.

Au început să vorbească în timp ce noi lăudam calitatea ciocolatelor. Nemţii au deschis vorba, punând întrebări sobre, iar eu m-am străduit să-mi încordez auzul şi să reţin tot ce auzeam de departe. Puţuri, concesiuni, aprobări, tone. Portughezii făceau adăugiri şi obiectau ridicând tonul, vorbind grăbit. Poate că nemţii voiau să scoată şi untul din ei, dar bărbaţii din Beira, munteni aspri, obişnuiţi să nu se încreadă în nimeni, nu se lăsau cumpăraţi pe doi bani. Din fericire pentru mine, atmosfera s-a încălzit. Acum le distingeam perfect glasurile, uneori chiar explozive. Ca o maşină, creierul meu le înregistra fără preget toate cuvintele. Deşi nu reuşeam să-mi fac o idee despre tot ce negociau, am putut totuşi să reţin multe date răzleţe. Galerii, coşuri şi camioane, forări şi vagonete. Wolfram liber şi wolfram controlat. Wolfram de calitate, fără cuarţ şi pirite. Impozit pe exporturi. Şase sute de mii de scuzi pe tonă, trei mii de tone pe an. Chitanţă, lingouri de aur şi conturi la Zürich. Am mai prins, în plus, câteva felii suculente, serii complete de informaţii. Cum ar fi că de săptămâni întregi Da Silva trăgea abil firele ca să-i adune pe principalii proprietari de zăcăminte şi să-i aducă la negocieri în exclusivitate cu nemţii. Şi că, dacă totul mergea după cum era prevăzut, în mai puţin de două săptămâni aveau să sisteze brusc toate vânzările către englezi.

Sumele de care pomeneau m-au făcut să-i înţeleg pe wolframiştii recent îmbogăţiţi şi pe soţiile lor. Afacerea făcea fără efort din acei ţărani modeşti nişte proprietari prosperi: stilourile, dinţii de aur şi etolele de blană erau doar un mic avans din milioanele de scuzi pe care urmau

să-i câştige dacă-i lăsau pe nemţi să foreze fără impedimente.

Se înnopta şi, pe măsură ce înţelegeam adevărata anvergură a afacerii, temerile mele erau tot mai mari. Ceea ce auzeam era atât de secret, atroce şi urât, că preferam să nu-mi închipui ce consecinţe aveam să suport dacă Manuel Da Silva afla cine eram şi pentru cine lucram. Discuţia bărbaţilor a durat vreo două ceasuri, dar, pe măsură ce se însufleţea, sporovăiala femeilor lâncezea. De câte ori intuiam că negocierile stagnau, fără să aducă nimic nou, reveneam la neveste, dar portughezele nu ne mai dădeau de mult atenţie nici mie, nici efortului meu de a le distra, şi picoteau, neputând să-şi învingă somnul. În dura lor viaţă rurală, se culcau odată cu găinile şi se trezeau odată cu cocoşii, ca să hrănească zilnic animalele, să trudească la câmp şi în bucătărie; o noapte pierdută cu vin, bomboane şi opulenţă era mai mult decât puteau îndura. M-am întors spre nemţoaice, dar nici ele nu păreau prea comunicative: odată trecute în revistă banalităţile, nu aveam nici afinităţi, nici-o limbă comună în care să tăifăsuim.

Îmi pierdeam şi audienţa, şi resursele: rolul de asistentă a amfitrionului era tot mai inconsistent, trebuia să-l apăr, dar şi să rămân atentă, memorând date. Chiar atunci, în celălalt capăt al salonului, bărbaţii au izbucnit într-un hohot de râs zgomotos şi unanim. Au urmat strângeri de mâini, îmbrăţişări şi felicitări. Ajunseseră la o înţelegere.

62

— Vagonul de lux, compartimentul opt.
— Eşti sigură?

I-am arătat biletul.

— Perfect. Te însoţesc.

— Nu-i nevoie, chiar nu e.

Nu mi-a dat ascultare.

Valizelor cu care sosisem la Lisabona li se adăugaseră câteva cutii de pălării şi două genţi mari de voiaj pline cu farafastâcuri; toate plecaseră precipitat de la hotel chiar în după-amiaza aceea. Cumpărăturile pentru atelier urmau să sosească în zilele următoare, trimise direct de furnizori. Drept bagaj de mână aveam doar o valijoară în care erau toate cele necesare pentru noapte. Şi încă ceva: caietul de desen plin cu informaţii.

De cum coborâse din automobil, Manuel insistase s-o ducă el.

— E foarte uşoară, nu-i nevoie, zisesem, vrând să scap de el.

Dar pierdusem anticipat bătălia, nu puteam insista. Intrând în sala de aşteptare, eram cel mai elegant cuplu al serii: eu strălucitoare, el ducând, neştiute, dovezile propriei trădări. Gara Santa Apolonia primea treptat în hala ei călătorii ce plecau noaptea la Madrid. Perechi, familii, prieteni, oameni singuri. Unii păreau dispuşi să plece cu răceala sau indiferenţa celui pe care nu l-a impresionat nimic; alţii vărsau lacrimi, se îmbrăţişau, oftau şi-şi făceau promisiuni de viitor, pe care probabil că nu aveau să le respecte nicicând. Nu eram nici dintre indiferenţi, nici dintre sentimentali. Eram diferită. Una dintre cei care fugeau, care doreau să plece departe, să lase totul în urmă şi să uite pe vecie tot ce abandonau.

Îmi petrecusem cea mai mare parte a zilei în camera de hotel, pregătind plecarea. Aşa se presupunea. E

adevărat, luasem hainele de pe umeraşe, golisem sertarele şi pusesem totul în valize. Asta nu durase prea mult; restul timpului stătusem închisă în cameră, făcând ceva mult mai important: codificasem, desenând cu creionul mii de mici împunsături, toate datele adunate la moşia lui Da Silva. Muncisem multe ore. Începusem de cum sosisem la hotel, după ce se crăpase de ziuă, când încă mai aveam proaspete în minte toate cele auzite; erau atâtea zeci de detalii, încât mare parte din ele riscau să cadă pradă uitării dacă nu le notam imediat. Abia dacă aţipisem trei sau patru ore; când mă trezisem, începusem să completez notiţele. Dimineaţă şi la începutul după-amiezii, mi-am desprins din minte şi am notat în caiet, dată cu dată, fapt cu fapt, un adevărat arsenal de mesaje scurte şi riguroase, în nevinovatul meu caiet, am desenat peste patruzeci de presupuse tipare pline cu nume, cifre, date, locuri şi operaţiuni. Tipare de mâneci, de manşete şi cordoane, de corsaje faţă şi spate; profiluri ale unor fragmente de rochii pe care nu aveam să le cos nicicând, între marginile cărora se ascundeau amănuntele unei macabre tranzacţii comerciale, destinată să faciliteze devastatoarea înaintare a trupelor germane.

Pe la jumătatea dimineţii sunase telefonul. Soneria mă speriase într-atât, încât mesajul telegrafic pe care tocmai îl transcriam se transformase într-o linie bruscă şi răsucită, pe care apoi a trebuit s-o şterg.

— Arish? Bună ziua, sunt Manuel. Sper că nu te-am trezit.

Eram chiar foarte trează, făcusem un duş, eram ocupată şi în gardă; lucram de câteva ceasuri, dar mi-am prefăcut vocea, ca să par somnoroasă. Cu niciun chip nu

voiam să observe că tot ce văzusem şi auzisem cu o seară înainte îmi declanşase o avalanşă de activităţi nestăvilite.

— Nu-ţi face griji, trebuie să fie foarte târziu, am minţit.

— Se apropie amiaza. Am sunat doar ca să-ţi mulţumesc că ai venit la masa mea de ieri şi că te-ai purtat atât de amabil cu soţiile prietenilor mei.

— N-ai pentru ce. Şi pentru mine a fost o seară foarte plăcută.

— Sigur? Nu te-ai plictisit? Îmi fac procese de conştiinţă că nu ţi-am dat ceva mai multă atenţie.

„Ai grijă, Sira, ai grijă. Te pune la încercare”, mi-am zis. Gamboa, Marcus, pălăria uitată, Bernhardt, wolframul, Beira, totul forma în mintea mea un cristal rece, îngheţat, în vreme ce-mi impuneam o voce lipsită de grijă, cu urme de somn.

— Nu, Manuel, nu-ţi face griji chiar deloc. M-am amuzat teribil sporovăind cu soţiile prietenilor tăi.

— Mă rog, şi ce ai de gând să faci în ultima zi pe care o petreci în Portugalia?

— Absolut nimic. Să fac o baie lungă şi apoi bagajul. Azi n-am de gând să ies deloc din hotel.

Aşteptam ca răspunsul meu să-i fie pe plac. Dacă Gamboa îi spusese ceva şi Manuel presupunea că mă vedeam cu un bărbat pe la spatele lui, poate că şederea îndelungată între pereţii hotelului îi va risipi bănuielile. Fireşte, spusele mele nu vor fi suficiente: va pune pe cineva să-mi supravegheze camera, poate chiar şi telefonul, dar, cu excepţia lui, nu intenţionam să vorbesc cu nimeni. Aveam să fiu fată bună: n-o să mă clintesc din hotel, n-o să folosesc telefonul, n-o să primesc vizite. Voi apărea singură

şi sastisită la restaurant, la recepţie, în saloane, iar la plecare voi ieşi sub privirile tuturor clienţilor şi salariaţilor, însoţită doar de bagaj. Sau asta aveam de gând să fac când el mi-a propus altceva.

— Fireşte, meriţi să te odihneşti. Dar nu pleca fără să-mi iau rămas-bun de la tine. Lasă-mă să te conduc la gară, la ce oră îţi pleacă trenul?

— La zece.

„Blestemată fie-i dorinţa de a mă revedea”, mi-am zis.

— Atunci, vin la hotel la nouă, de acord? Mi-ar plăcea s-o pot face mai devreme, dar am să fiu ocupat toată ziua...

— Nu-ţi face griji, Manuel, şi mie îmi va lua ceva vreme să mă organizez. La jumătatea după-amiezii, trimit bagajul la gară, apoi te aştept.

— La nouă, atunci.

— La nouă am să fiu gata.

În locul Bentleyului condus de Joao, am găsit un splendid Aston Martin sport. M-a copleşit spaima, văzând că bătrânul şofer nu era nicăieri; ideea de a fi singură cu Manuel mă îngrozea şi-mi făcea silă. Aparent, el nu simţea la fel.

N-am intuit nici-o schimbare în purtarea lui faţă mine, nici n-a dat vreun semn de suspiciune; a fost, ca de obicei, atent, plăcut şi seducător, ca şi cum totul se învârtea în jurul frumoaselor suluri de mătase din Macao pe care mi le arătase la el în birou şi nu avea nici în clin, nici în mânecă cu obscurele mine de wolfram. Am parcurs pentru ultima oară Estrada Marginal şi am străbătut în grabă străzile Lisabonei, făcându-i pe trecători să întoarcă privirile după noi. Am ajuns pe peron cu douăzeci de minute înaintea

plecării, iar el a insistat să urce cu mine în tren şi să mă conducă în compartiment. Am străbătut coridorul lateral, eu în faţă, el în spate, la un pas de mine, ducând valijoara unde, lângă inocentele produse de îngrijire, cosmetice şi lenjerie, erau şi dovezile lipsei lui de loialitate.

— Numărul opt, cred că am ajuns, am anunţat.

Prin uşa deschisă am văzut un compartiment elegant şi curat. Pereţi căptuşiţi cu lemn, perdele trase, fotoliul la locul lui şi patul încă nefăcut.

— Ei bine, dragă Arish, iată şi clipa despărţirii, a zis, punând valijoara jos. A fost o adevărată plăcere să te cunosc, îmi va fi greu fără tine.

Tristeţea lui părea autentică; poate că ipotezele cu privire la Gamboa erau, până la urmă, lipsite de orice fundament. Poate că teama mea era exagerată. Poate că nici nu se gândise să-i spună ceva patronului, iar acesta mă aprecia în continuare.

— A fost un sejur de neuitat, Manuel, am spus, întinzându-i mâinile. Vizita nu putea fi mai satisfăcătoare, clientele mele vor fi impresionate. Şi tu te-ai ostenit să-mi faci totul atât de uşor şi de plăcut, că nici nu ştiu cum să-ţi mulţumesc.

M-a prins de mâini şi mi le-a ţinut în ale lui. În schimb, a primit cel mai splendid surâs, în spatele căruia ascundeam imensa dorinţă de a vedea căzută cortina acelei farse. Peste doar câteva minute, şeful gării urma să fluiere şi să coboare steagul, iar Lusitania Express avea să lunece pe şine, îndepărtându-se de Atlantic, în drum spre centrul Peninsulei.

Ultimii călători urcau grăbiţi în tren, la fiecare câteva secunde trebuia să le facem loc să treacă, sprijinindu-ne de pereţii vagonului.

— Ar fi bine să pleci, Manuel.

— Cred că da, cred că trebuie să plec.

Venise clipa să pun punct pantomimei de rămas-bun, să intru în compartiment şi să-mi regăsesc intimitatea. Nu voiam decât ca Manuel să se evapore, restul era deja în ordine. Dar, pe neaşteptate, i-am simţit mâna stângă pe ceafă, braţul drept pe umeri, apropierea caldă şi ciudată a gurii lui de a mea, şi m-am înfiorat din cap până-n picioare. Sărutul a fost intens, puternic şi prelung, m-a lăsat confuză şi incapabilă să reacţionez.

— Drum bun, Arish.

Nu i-am putut răspunde, nu mi-a dat timp. Până să-mi găsesc cuvintele, plecase.

63

M-am trântit în fotoliu, iar în minte mi-au revenit, ca pe ecranul unui cinematograf, întâmplările din ultimele zile. Am rememorat argumente şi scenarii şi m-am întrebat câte personaje din acel film aveau să mai revină în viaţa mea şi pe câte dintre ele nu aveam să le revăd niciodată. Am recapitulat finalurile fiecărei întâmplări: în coadă de peşte majoritatea, fericite doar câteva. Şi, când istoriile erau pe sfârşite, ultima scenă a acoperit totul: sărutul lui Manuel Da Silva. Îi mai simţeam gustul pe buze, dar nu ştiam ce adjectiv să-i asociez.

Spontan, pasional, cinic, senzual. Poate că toate erau potrivite. Poate că niciunul.

M-am îndreptat în fotoliu şi am privit pe geam, legănată de huruitul uşor al trenului. Prin faţa ochilor îmi treceau în grabă ultimele lumini ale Lisabonei, tot mai rare şi mai departe una de alta, risipindu-se, difuze, şi lăsând peisajul în beznă. M-am ridicat, aveam nevoie de aer. Era ora cinei.

Am găsit vagonul restaurant aproape plin. Oameni, mirosuri, zgomote de tacâmuri şi discuţii. În câteva minute m-am acomodat; am ales meniul şi am cerut vin pentru a-mi sărbători libertatea. În timp ce eram servită, mi-am omorât timpul, închipuindu-mi anticipat sosirea la Madrid şi reacţia lui Hillgarth când avea să afle rezultatele misiunii mele. Probabil că nu-şi imaginase niciodată că avea să fie atât de rodnică.

Vinul şi mâncarea au sosit curând, dar atunci eram deja sigură că masa nu avea să fie plăcută. Soarta îmi alesese ca vecini doi tipi grosolani, care se uitau cu neobrăzare la mine încă de când mă aşezasem. Erau ordinari şi distonau cu atmosfera senină din jur. Pe masă

aveau două sticle de vin şi o mulţime de mâncăruri, pe care le devorau de parcă venea sfârşitul lumii chiar în acea noapte. Tocmai savurasem *bacalhau ă Bras*, dar, brusc, faţa de masă de in, paharul de cristal şi ceremonioasa atenţie a chelnerilor au trecut pe planul doi. M-am grăbit să-mi înghit mâncarea, să revin în compartiment şi să scap de tovărăşia lor neplăcută.

La întoarcere, am găsit compartimentul cu perdeluţele trase şi patul făcut, pregătit pentru noapte. Trenul avea să fie tot mai liniştit şi mai tăcut; pe neştiute, aveam să părăsim Portugalia şi să trecem frontiera. Mi-am dat seama ce nedormită eram. În zorii zilei trecute, o vizitasem pe Rosalinda. Bietul meu trup avea nevoie de odihnă, aşa că am decis să mă culc imediat.

Am deschis bagajul de mână, dar n-am avut vreme să scot nimic din el, fiindcă m-a oprit o bătaie în uşă.

— Biletele, am auzit.

Am deschis prudent şi l-am văzut pe controlor. Dar am remarcat şi că, probabil fără ştirea lui, nu era singur pe coridor. În spatele conştiinciosului funcţionar, la doar câţiva metri distanţă, am distins două umbre care se legănau în ritmul trenului. Două umbre inconfundabile: ale celor doi bărbaţi care mă stingheriseră în timpul cinei.

Am pus zăvorul la uşă imediat ce controlorul mi-a compostat biletul şi am decis să n-o mai deschid până la Madrid. Asta-mi mai lipsea după dura experienţă de la Lisabona: compania a doi impertinenţi, fără altă distracţie decât aceea de a-şi petrece seara enervându-mă. M-am pregătit, în sfârşit, de culcare, eram epuizată fizic şi psihic, aveam nevoie să uit de toate, măcar pentru câteva ore.

Am început să scot din valijoară toate cele necesare: periuţa de dinţi, săpuniera, crema de noapte. După câteva minute, trenul şi-a încetinit mersul; ne apropiam de o gară, prima din călătorie. Am tras perdeluţa de la fereastră. „Entroncamento”, am citit.

Peste doar câteva clipe am auzit iar bătăi în uşă. Puternice, insistente. Nu aşa bătuse controlorul. Am rămas liniştită, cu spatele lipit de uşă, nevrând să răspund. Intuiam că erau bărbaţii din vagonul restaurant şi nu aveam deloc intenţia să deschid.

Dar au bătut din nou. Cu şi mai multă putere. Mi-am auzit numele de partea cealaltă şi i-am recunoscut glasul. Am tras zăvorul.

— Trebuie să cobori din vagon. Da Silva are doi oameni în tren. Te urmăresc.

— Pălăria?

— Pălăria.

64

Panica mi s-a împletit cu pofta de a râde cu hohote. Cu hohote amare şi sinistre. Ce ciudate sunt senzaţiile şi cum ne mai înşală! Sărutul lui Manuel Da Silva îmi zdruncinase părerea despre morala lui care lăsa de dorit şi, nici-o oră mai târziu, aflam că ordonase să fiu lichidată şi defenestrată. Sărutul lui Iuda.

— N-ai nevoie să iei nimic cu tine, doar actele, mi-a atras Marcus atenţia. Le vei recupera pe toate la Madrid.

— E ceva ce nu pot să las.

— Nu poţi lua nimic, Sira. Nu e vreme, trenul stă să plece şi, dacă nu ne grăbim, va trebui să sărim din mers.

— O clipă doar...

M-am apropiat de valijoară şi am scos totul din ea. Cămaşa de noapte de mătase, un papuc, peria de păr, o sticlă cu apă de colonie: toate au rămas răspândite pe pat şi pe jos, aruncate parcă de furia unui dement sau de forţa unei tornade. Până când am găsit pe fundul ei ceea ce căutam: caietul cu tipare false, dovada milimetric tighelată despre cum îi trădase Manuel Da Silva pe britanici. L-am strâns cu putere la piept.

— Să mergem, am spus, luându-mi geanta în cealaltă mână. N-o puteam lăsa acolo, aveam paşaportul în ea.

Am ieşit în grabă pe coridor chiar când trenul fluiera; când am ajuns în uşă, locomotiva a fluierat din nou, iar trenul s-a pus în mişcare. Marcus a coborât primul, iar eu mi-am aruncat pe peron caietul, geanta şi pantofii; ar fi fost imposibil să sar cu ei, mi-aş fi rupt o gleznă de cum aş fi atins pământul. Mi-a întins mâna, i-am luat-o şi am sărit.

Imediat s-au auzit strigătele furibunde ale şefului de gară; l-am văzut fugind spre noi, dând din mâini. Doi angajaţi au ieşit din clădire, alertaţi de strigătele lui; între timp, trenul, străin de tot ce lăsa în urmă, prindea viteză tot mai mare.

— Haide, Sira, să plecăm de-aici, m-a grăbit Marcus.

Mi-a ridicat pe rând pantofii şi mi i-a întins. I-am luat, dar nu mi i-am pus; eram atentă la altceva. Cei trei angajaţi se adunaseră în jurul nostru, adăugând mustrărilor propria lor viziune asupra incidentului, iar şeful de gară ne ocăra purtarea cu strigăte şi gesturi furioase. Doi cerşetori s-au apropiat să ne iscodească şi, după câteva clipe, bucătăreasa şi un chelner tânăr s-au alăturat grupului, întrebând ce se întâmplase.

În vacarmul de somaţii, certuri şi voci suprapuse, am auzit scrâşnetul ascuţit al trenului care frâna.

Pe peron, toţi au tăcut brusc, înlemnind, parcă sub un văl de tăcere, în timp ce roţile scârţâiau pe şine prelung.

Marcus a vorbit primul.

— Au tras semnalul de alarmă.

Glasul îi era mai grav, mai imperios.

— Şi-au dat seama că am sărit. Hai, Sira, trebuie să plecăm de-aici acum!

Automat, toată ceata s-a pus din nou în mişcare. Au revenit strigătele, ordinele, paşii fără direcţie şi gesturile furioase.

— Nu putem pleca, am răspuns, răsucindu-mă şi scrutând caldarâmul. Nu-mi găsesc caietul.

— Lasă naibii caietul, pentru Dumnezeu! A strigat furios. Te urmăresc, Sira, au ordin să te ucidă!

Mă trăgea de braţ, ca să mă scoată de acolo chiar şi cu forţa.

— Nu pricepi, Marcus. Trebuie să-l găsesc orice-ar fi, nu-l putem pierde, am insistat, continuând să caut.

Până ce l-am zărit.

— Aici e! Aici! am strigat, încercând să mă eliberez şi arătând ceva în beznă. Aici, pe şine!

Scrâşnetul frânelor a slăbit, trenul s-a oprit în cele din urmă, iar călătorii s-au înghesuit la ferestre. Glasurile şi strigătele lor s-au suprapus peste strigătele feroviarilor. Atunci i-am văzut. Două umbre căzute dintr-un vagon, care fugeau spre noi.

Am calculat distanţe şi timpi. Încă mai puteam să cobor şi să iau caietul, dar să urc pe peron mi-ar fi luat mult mai mult: era destul de înalt, şi picioarele mele nu ar fi făcut faţă.

Trebuia totuşi să încerc; orice s-ar fi întâmplat, trebuia să recuperez tiparele, nu puteam ajunge la Madrid fără ceea ce scrisesem. Braţele lui Marcus mă strângeau cu forţă pe la spate. M-a tras înapoi aproape pe sus şi a sărit pe şine.

Din clipa când am pus mâna pe caiet, totul a fost doar o goană nebună. Am traversat peronul, am gonit peste lespezile din sala de aşteptare goală şi am străbătut în fugă esplanada întunecoasă a gării. Până la automobil. De mână, sfâşiind noaptea, ca odinioară.

— Ce naiba ai în caietul ăsta de ne-ai pus pielea în joc pentru el? a întrebat, încercând să-şi tragă suflarea şi demarând în forţă.

Cu respiraţia întretăiată, am îngenuncheat pe banchetă şi am privit în urmă. Prin praful ridicat de roţile

din spate, i-am distins pe bărbaţii din tren alergând după noi din răsputeri. La început ne despărţeau doar câţiva metri, dar distanţa creştea mereu. Apoi s-au lăsat păgubaşi. Unul din ei a început să încetinească, până s-a oprit, aiurit, cu picioarele crăcănate şi mâinile pe cap, de parcă nu-i venea să creadă ce se întâmplase. Celălalt a mai rezistat câţiva metri, dar n-a întârziat să-şi piardă puterile. Ultimul lucru pe care l-am văzut a fost că se apleca în faţă şi, ţinându-se de pântece, vomita tot ce mâncase mai înainte cu atâta poftă.

Când am fost sigură că nu aveau să ne mai urmărească, m-am aşezat la loc şi, respirând tot cu greutate, am răspuns la întrebarea lui Marcus.

— Cele mai bune tipare pe care le-am făcut în toată viaţa mea.

65

— Într-adevăr, Gamboa a bănuit ceva când ţi-a adus orhideele, aşa că s-a ascuns şi a aşteptat să vadă cine era stăpânul pălăriei de pe măsuţa de scris. M-a văzut ieşind de la tine. Mă ştie prea bine, am fost la birourile lor de nenumărate de ori. I-a dus vestea lui Da Silva, dar şeful lui n-a vrut să-l primească; i-a zis că are ceva important de făcut şi că vor vorbi a doua zi de dimineaţă. Aşa că au vorbit azi. Când a aflat despre ce era vorba, Da Silva s-a înfuriat, l-a dat afară şi a început să acţioneze.

— Şi cum ai aflat toate astea?

— Gamboa m-a căutat azi după-amiază. Şi-a ieşit din pepeni, îl chinuie o spaimă cumplită şi caută cu disperare un ocrotitor; s-a gândit că ar fi, poate, în mai mare siguranţă lângă englezi, cu care înainte aveau relaţii excelente. Habar n-are în ce s-a băgat Da Silva, care se ascunde chiar şi de oamenii lui de încredere, dar purtarea lui m-a făcut să mă tem pentru tine. De cum am vorbit cu Gamboa, m-am dus la hotelul tău, dar nu mai erai acolo. Am ajuns la gară chiar când pleca trenul şi, văzându-l de departe pe Da Silva singur pe peron, am crezut că totul era în ordine. Până când, în ultima secundă, am văzut că făcea un semn spre doi bărbaţi de la o fereastră.

— Ce semn?

— Un opt. Cu cinci degete de la o mână şi trei de la cealaltă.

— Numărul compartimentului meu.

— Era ultimul detaliu care le lipsea. Tot restul era deja hotărât.

M-a cuprins o senzaţie stranie. Spaimă şi uşurare, slăbiciune şi furie, în acelaşi timp. Gustul trădării, poate. Dar ştiam că nu aveam niciun motiv să mă simt trădată. Eu îl înşelasem pe Manuel cu purtarea mea banală şi seducătoare, iar el se revanşase fără să-şi murdărească mâinile şi fără să renunţe la eleganţă. Trădare pentru trădare, aşa mergea treaba.

Înaintam pe şosele prăfoase, peste hârtoape şi gropi, traversam sate adormite, comune mizere şi terenuri virane. Singura lumină pe care am zărit-o de-a lungul multor kilometri de drum au fost farurile propriului nostru automobil, care îşi croia drum prin bezna groasă, pentru că nici luna nu se vedea. Marcus credea că oamenii lui Da Silva nu vor rămâne în gară, că vor găsi, poate, o soluţie pentru a ne urmări. Şi a continuat să meargă cu viteză mare, de parcă nedoriţii s-ar fi aflat în spatele nostru.

— Sunt aproape sigur că nu vor îndrăzni să intre în Spania, pe teren necunoscut, unde nu ţin sub control regulile jocului. Jocul lor. Dar să nu lăsăm garda jos înainte de a trece graniţa.

Era logic ca Marcus să mă întrebe de ce încercase Da Silva să mă elimine atât de sordid, după ce mă tratase regeşte cu doar câteva zile mai înainte. Chiar el ne văzuse cinând şi dansând la cazino, ştia că-i folosisem zilnic automobilul şi că primeam la hotel cadouri din partea lui. Poate aştepta vreo vorbă despre natura presupusei mele relaţii cu Da Silva, poate voia să-l lămuresc ce se petrecuse între noi şi de ce luase hotărârea aceea chiar când plecam din ţara şi din viaţa lui. Dar n-am zis nimic.

A continuat să vorbească fără să uite de volan, făcând sublinieri şi interpretări, aşteptând ca, la un moment dat, să spun ceva.

— Da Silva, a zis, ţi-a deschis larg uşile casei lui şi ţi-a permis să asişti la tot ce s-a petrecut acolo azi-noapte, lucruri pe care eu nu le cunosc...

N-am răspuns.

— ... şi pe care tu nu pari că ai intenţia să mi le povesteşti.

Într-adevăr, nu aveam intenţia.

— Acum e convins că te-ai apropiat de el fiindcă eşti în slujba cuiva şi bănuieşte că nu eşti o simplă croitoreasă străină, ivită întâmplător în viaţa lui. Crede că voiai să afli ce făcea, dar greşeşte când îşi închipuie pentru cine lucrezi, fiindcă, după turnătoria lui Gamboa, e convins că acela-s eu. În orice caz, e interesat să-ţi ţii gura. Dacă e posibil, pentru totdeauna.

Tot n-am zis nimic; am ales să-mi ascund gândurile sub o inconştienţă prefăcută. Până când tăcerea mea a devenit insuportabilă pentru amândoi.

— Îţi mulţumesc că mă ocroteşti, Marcus, am şoptit atunci.

Nu-l minţeam. Nu-l minţeam, nu-l lăudam, dar nici nu l-am emoţionat cu falsa mea candoare.

— Alături de cine stai în povestea asta, Sira? a întrebat încet, fără să-şi ia ochii de la şosea.

M-am întors, l-am privit din profil în beznă. Nas ascuţit, maxilar solid; aceeaşi hotărâre, aceeaşi siguranţă de sine. Părea la fel ca la Tetuan. Părea.

— Dar tu, Marcus?

Pe bancheta din spate, invizibilă, dar apropiată, s-a instalat alături de noi încă o pasageră: suspiciunea.

Am trecut graniţa după miezul nopţii. Marcus şi-a arătat paşaportul britanic, eu pe cel marocan. S-a uitat la el, dar n-a întrebat nimic. N-am găsit nici-o urmă a oamenilor lui Da Silva, ci doar doi poliţişti somnoroşi, care nu prea aveau chef să-şi piardă vremea cu noi.

— Ar trebui, poate, să găsim un loc unde să dormim acum, că suntem în Spania şi ştim că nu ne-au urmărit, nici nu ne-au luat-o înainte. Mâine, eu iau un tren, iar tu te întorci la Lisabona, am propus.

— Prefer să merg până la Madrid, a răspuns printre dinţi.

Am mers înainte, fără să întâlnim niciun vehicul, fiecare cu gândurile lui. Suspiciunea atrăsese neîncrederea, iar neîncrederea ne redusese la tăcere: densă şi incomodă, plină de bănuieli. O tăcere nedreaptă. Marcus tocmai mă scosese cu forţa din cel mai greu moment al vieţii mele şi avea să conducă toată noaptea doar ca să mă ducă teafără la destinaţie, iar eu îl răsplăteam ascunzându-mă şi refuzând să-i ofer pista care să-l ajute să se lămurească. Dar nu puteam vorbi. Nu trebuia să spun încă nimic, trebuia să-mi confirm ceea ce bănuiam deja de când, vorbind până în zori, Rosalinda îmi deschisese ochii. Sau poate că da. Îi puteam spune ceva. Ceva din noaptea anterioară, o parte, o cheie. Ceva care să ne fie de folos amândurora: lui, ca să-şi potolească, măcar parţial, curiozitatea, mie, ca să pregătesc terenul, aşteptând să mi se confirme presimţirile.

Trecusem de Badajoz şi Merida. Tăceam de când plecaserăm de la postul de frontieră, târându-ne

neîncrederea reciprocă pe şosele desfundate şi poduri romane.

— Îţi aduci aminte de Bernhardt, Marcus?

Mi s-a părut că muşchii braţului i se încordau şi că degetele lui strângeau şi mai puternic volanul.

— Da, fireşte că mi-amintesc de el.

Întunericul din maşină s-a umplut brusc de imaginile şi aromele acelei zile pe care o petrecuserăm împreună, după care totul se schimbase între noi. O seară de vară marocană, casa mea de pe Sidi Mandri, un presupus jurnalist care mă aştepta lângă balcon. Străzile aglomerate din Tetuan, grădinile înaltului Comisariat, fanfara califului care intona imnuri, iasomie şi portocali, galoane şi uniforme. Rosalinda lipsea, iar Beigbeder juca entuziast rolul gazdei, fără să ştie pe atunci că, în timp, cel pe care îl omagia va izbuti să-i taie capul dintr-o singură lovitură şi să i-l dea de-a dura. Stând cu spatele, câţiva nemţi formau un cerc în jurul invitatului cu ochi de pisică, iar însoţitorul meu mă rugase să-i fac rost de informaţii clandestine. Alte timpuri, altă ţară şi totul, în fond, aproape la fel. Aproape.

— Ieri am cinat cu el la moşia lui Da Silva. Au vorbit până în zori.

Ştiam că se stăpânea, că voia să ştie mai mult; că avea nevoie de date şi detalii, dar nu îndrăznea să mi le ceară, fiindcă tot nu avea încredere în mine. Dulcea Sira nu mai era, într-adevăr, cea care fusese.

Până la urmă, n-a mai rezistat.

— Ai auzit ceva din ceea ce vorbeau?

— Absolut nimic. Ştii cumva ce-ar putea avea în comun?

— N-am nici cea mai vagă idee.

Eu minţeam, iar el ştia. Dar şi el minţea, iar eu ştiam. Deşi niciunul din noi nu era încă dispus să dea cărţile pe faţă, acea întâlnire în trecut a atenuat încordarea dintre noi. Poate fiindcă ne-a reamintit ceva din trecutul în care încă nu ne pierduserăm inocenţa. Poate fiindcă amintirile ne-au ajutat să regăsim urmele complicităţii şi ne-au obligat să realizăm că încă ne mai unea ceva mai presus de minciuni şi necazuri.

Am încercat să fiu atentă la drum şi să-mi păstrez mintea limpede, dar tensiunea din ultimele zile, nesomnul şi consumul nervos datorat tuturor celor trăite în cursul nopţii făceau din mine victima sigură a unei imense slăbiciuni. Mersesem prea mult pe sârmă.

— Ţi-e somn? a întrebat. Vino, culcă-te pe umărul meu.

L-am prins de braţul stâng şi, ghemuită lângă el, i-am simţit căldura.

— Dormi. Nu mai e mult, a şoptit.

Cădeam într-un puţ întunecos şi tumultuos, retrăind scene recente, deformate. Mă urmăreau nişte bărbaţi care ameninţau cu cuţitele, un şarpe mă săruta prelung şi umed, nevestele wolframiştilor dansau pe o masă, Da Silva număra pe degete. Gamboa plângea, iar eu fugeam prin beznă împreună cu Marcus, pe străzile vechiului cartier arab din Tetuan.

Nu ştiu cât a trecut până m-am deşteptat.

— Trezeşte-te, Sira. Intrăm în Madrid. Trebuie să-mi spui unde locuieşti.

Vocea lui, atât de apropiată, m-a smuls din somn, dar nu m-am trezit uşor. Stăteam lipită de el, încă agăţată de

braţul lui. Era nespus de greu să-mi îndrept trupul şi să mă desprind de el. Am făcut-o pe îndelete: gâtul îmi înţepenise şi mă dureau toate încheieturile. Probabil că şi pe el îl durea umărul, dar n-o arăta. M-am uitat tăcută pe geam, încercând să-mi aranjez părul cu degetele. Deasupra Madridului se crăpa de ziuă. Mai ardeau încă unele lumini. Puţine, rare, triste. Mi-am amintit de Lisabona şi de uriaşa ei desfăşurare de lumini nocturne. În Spania, restricţiile şi mizeria încă se mai trăiau practic pe întuneric.

— Cât e ceasul? am întrebat în cele din urmă.

— Aproape şapte. Ai dormit un pic.

— Dar tu trebuie să fii istovit, am spus, încă somnoroasă.

I-am dat adresa şi l-am rugat să parcheze lângă trotuarul de vizavi, la câţiva metri distanţă. Se luminase practic de ziuă şi pe stradă începuseră să treacă primii oameni. Distribuitori, două slujnice, vânzători şi chelneri.

— Ce ai de gând să faci? am întrebat, privind mişcarea străzii pe geam.

— Să caut o cameră la Palace, pentru moment. Şi, când mă trezesc, mai întâi îmi trimit hainele la spălat şi-mi cumpăr o cămaşă. Cărbunii de pe şine m-au distrus.

— Dar mi-ai salvat caietul...

— Nu ştiu dacă a meritat; încă nu mi-ai spus ce ai în el.

M-am prefăcut că nu-l aud.

— Şi după ce-ţi pui haine curate, ce-ai să faci?

Vorbeam fără să mă uit la el, privind concentrat afară şi aşteptând momentul potrivit pentru pasul următor.

— Mă duc la sediul firmei mele, a zis. Avem birouri aici, la Madrid.

— Şi ai de gând să fugi la fel de repede ca din Maroc? am întrebat, parcurgând din nou cu privirea imaginea străzii matinale.

A răspuns zâmbind uşor:

— Încă nu ştiu.

Chiar atunci l-am zărit pe portar ieşind şi îndreptându-se spre lăptărie. Drumul era liber.

— În caz că ai de gând s-o ştergi iar, te invit să iei mai întâi micul dejun, am spus, deschizând rapid portiera maşinii.

M-a strâns de braţ, încercând să mă reţină.

— Doar dacă-mi spui în ce te-ai băgat.

— Numai după ce aflu cine eşti.

Am urcat scara de mână, gata de armistiţiu. Murdari şi sfârşiţi, dar vii.

66

Fără să deschid ochii, am ştiut că Marcus nu mai era lângă mine. Din trecerea lui prin casa şi patul meu nu rămăsese nici-o urmă vizibilă. Niciun obiect uitat, niciun bilet de rămas-bun; doar mirosul lui în fiinţa mea. Dar ştiam că se va întoarce. Mai devreme sau mai târziu, când aveam să-l aştept mai puţin, avea să se arate iar.

Aş fi vrut să mai lenevesc în pat. Doar un ceas, poate şi o jumătate de oră ar fi fost suficient, cât să rememorez cu calm întâmplările ultimelor zile şi, mai ales, ale ultimei nopţi: tot ce trăisem, percepusem şi simţisem. Voiam să retrăiesc printre cearşafuri fiecare secundă din orele anterioare, dar n-a fost să fie. Trebuia să mă pun din nou în mişcare: mă aşteptau mii de obligaţii, trebuia să acţionez iar. Aşa că am făcut un duş şi am demarat. Era sâmbătă şi, cu toate că nici fetele, nici dona Manuela nu veniseră la atelier, totul era pregătit şi la vedere, ca să aflu ce făcuseră în lipsa mea. Totul părea să fi funcţionat bine: pe manechine erau modele, pe caiete, cupoane şi materiale croite erau notate măsuri neluate de mine, precum şi însemnări cu litere ascuţite despre cine venise, cine sunase şi ce trebuia rezolvat. N-aveam vreme, totuşi, să mă ocup de toate; la ora douăsprezece, încă mai aveam o grămadă de lucruri de făcut, dar a trebuit să le amân.

Embassy gemea de lume, dar eram sigură că, de cum aveam să intru, Hillgarth mă va vedea scăpând geanta. Am făcut-o cu socoteală, aproape cu neobrăzare. Trei domni s-au aplecat imediat s-o ridice. Doar unul a izbutit, un ofiţer superior german, în uniformă, care tocmai se pregătea să împingă uşa şi să iasă în stradă. I-am mulţumit cu cel mai atrăgător surâs din dotare, trăgând cu coada ochiului la

Hillgarth, ca să văd dacă îmi remarcase sosirea. Era la o masă din fund, însoţit ca întotdeauna. Am conchis că mă zărise şi procesa mesajul. „Trebuie să vă văd urgent”, îi comunicasem. M-am uitat la ceas şi m-am arătat uimită, parcă amintindu-mi că aveam o întâlnire imposibil de ratat în alt loc. Înainte de două, eram iar acasă. La trei şi un sfert, au sosit bomboanele. Într-adevăr, Hillgarth primise mesajul. Îmi dădea întâlnire la patru şi jumătate, tot la cabinetul doctorului Rico.

Protocolul a fost acelaşi. Am venit singură şi pe scări n-am întâlnit pe nimeni. Aceeaşi infirmieră mi-a deschis uşa şi m-a condus în cabinet.

— Bună ziua, Sidi. Mă bucur că te-ai întors. Cum a fost călătoria? Am auzit minuni despre Lusitania Express.

Stătea în picioare lângă fereastră, purta unul dintre costumele lui impecabile. S-a apropiat să-mi strângă mâna.

— Bună ziua, domnule căpitan. Călătoria a fost excelentă, mulţumesc. Compartimentele de lux sunt un adevărat deliciu. Voiam să vă văd cât mai repede, ca să vă pun la curent cu detaliile călătoriei.

— Mulţumesc. Ia loc, te rog. O ţigară?

Relaxat, nu părea să-mi aştepte cu nerăbdare concluziile despre tot ce făcusem. Graba din urmă cu două săptămâni dispăruse ca prin farmec.

— Totul a mers bine, cred că am aflat lucruri interesante. Presupunerile dumneavoastră s-au dovedit adevărate: Da Silva a negociat cu nemţii furnizarea de wolfram. Au ajuns la o înţelegere definitivă joi noaptea la el acasă, în prezenţa lui Johannes Bernhardt.

— Ai făcut treabă bună, Sidi. Această informaţie ne e de mare folos.

Nu părea uimit. Nici impresionat. Nici încântat. Neutru şi impasibil. Ca şi cum nu-i spuneam ceva nou.

— Nu păreţi mirat, am zis. Ştiaţi deja ceva despre toate astea?

A aprins o Craven A şi a răspuns odată cu primele rotocoale de fum.

— Chiar azi-dimineaţă am fost informaţi despre întâlnirea lui Da Silva cu Bernhardt. Cu el nu poate negocia decât furnizarea de wolfram, ceea ce ne confirmă bănuielile despre lipsa de loialitate a lui Da Silva faţă de noi. Am trimis deja un memorandum cu informaţii la Londra.

Deşi m-am înfiorat uşor, am încercat să vorbesc natural. Supoziţiile mele erau corecte, dar trebuia să continui.

— Ia te uită, ce coincidenţă că tocmai azi v-a pus cineva la curent cu toate astea. Credeam că numai eu aveam o asemenea misiune.

— Pe la prânzişor, am primit pe neaşteptate un agent din Portugalia. Ceva total neaşteptat, a plecat azi-noapte din Lisabona cu automobilul.

— Şi agentul l-a văzut pe Bernhardt cu Da Silva? am întrebat, arătându-mă surprinsă.

— El personal, nu, dar cineva în care are totală încredere, da.

Eram gata să pufnesc în râs. Aşadar, pe agentul lui l-a informat despre Bernhardt cineva în care are totală încredere. Mă rog, după toate, asta chiar suna măgulitor.

— Bernhardt ne interesează foarte mult, a continuat Hillgarth, străin de gândul meu. După cum ţi-am spus şi la Tanger, el e creierul lui Sofindus, corporaţia care face tranzacţii în Spania pentru al Treilea Reich. Vestea că

negociază cu Da Silva în Portugalia va avea un impact enorm pentru noi, fiindcă...

— Scuzaţi-mă, domnule căpitan, l-am întrerupt. Şi permiteţi-mi să vă mai întreb ceva. Agentul care v-a informat că Bernhardt a negociat cu Da Silva face şi el parte din SOE şi e, ca şi mine, recent racolat?

A stins ţigara conştiincios şi a ridicat privirea. Apoi a răspuns.

— De ce întrebi?

Am surâs cu toată candoarea de care era capabilă falsitatea mea.

— Fără niciun motiv special, am spus, ridicând din umeri. E o coincidenţă atât de întâmplătoare faptul că amândoi am adus aceeaşi informaţie chiar în aceeaşi zi, încât situaţia mi se pare de-a dreptul amuzantă.

— Ei bine, regret că te dezamăgesc, dar mă tem că nu-i un agent SOE recent racolat pentru acest război. Informaţia ne-a parvenit printr-un om de-al nostru din SIS, Serviciul nostru de informaţii convenţional, ca să zic aşa. N-avem nici cea mai mică îndoială cu privire la veridicitatea spuselor lui: e un agent foarte bun, cu mulţi ani de experienţă. Un expert, cum spuneţi voi, spaniolii.

Clic. Un fior mi-a străbătut şira spinării. Totul se lega perfect. Cele auzite se potriveau perfect cu tot ce credeam, dar confirmarea mi-a adus un suflu de aer rece în suflet. Nu trebuia, totuşi, să mă las copleşită de sentimente, ci să merg înainte. Să-i demonstrez lui Hillgarth că şi noi, agentele venetice, eram în stare să ne punem pielea în joc în misiunile care ni se încredinţau.

— Şi omul dumneavoastră din SIS v-a mai spus şi altceva? am întrebat, înfigându-mi ochii în ai lui.

— Din nefericire, nu, nu ne-a putut da niciun alt detaliu precis, dar...

Nu l-am lăsat să continue.

— Nu v-a spus cum şi unde s-a negociat, nu v-a dat toate numele şi prenumele celor prezenţi acolo? Nu v-a comunicat termenii înţelegerii, ce cantităţi de wolfram au prevăzut să se extragă, preţul tonei, forma de plată şi modul în care vor să scape de taxele de export? Nu v-a spus că au de gând să sisteze furnizarea de wolfram către englezi în mai puţin de două săptămâni? Nu v-a informat că Da Silva, pe lângă că v-a trădat, a izbutit să-i atragă de partea lui pe cei mai mari proprietari de mine din Beira, ca să poată negocia în bloc cu nemţii condiţii mai avantajoase?

Sub sprâncenele stufoase, privirea ataşatului naval devenise de oţel. Glasul i-a sunat spart.

— Cum ai aflat toate astea, Sidi?

I-am înfruntat orgolios privirea. Mai bine de zece zile, mă lăsaseră să fac echilibristică pe buza prăpastiei şi izbutisem să nu cad în abis; venise momentul să-l informez ce găsisem la sosire.

— Păi, când o croitoreasă îşi face bine munca, merge până la sfârşit.

În cursul conversaţiei, ţinusem discret caietul cu tipare pe genunchi. Avea coperta pe jumătate smulsă, câteva pagini îndoite, o mulţime de pete şi urme de murdărie, care dădeau mărturie despre aventurile mele de când caietul ieşise din dulapul camerei de hotel din Estoril. L-am pus pe masă, cu mâinile deschise pe el.

— Aveţi aici toate detaliile, până la ultima silabă din tot ce s-a hotărât în acea noapte. Agentul SIS nu v-a vorbit despre un caiet?

Bărbatul care îmi reintrase atât de neaşteptat în viaţă era, fără nici-o îndoială, un spion sub acoperire din Serviciul Secret al Maiestăţii Sale, dar, în afacerea tulbure a wolframului, eu câştigasem partida, luându-i-o înainte.

67

Am părăsit clădirea întâlnirii clandestine cu o senzaţie diferită, necunoscută. Am străbătut străzile pe îndelete, căutând un nume pentru senzaţia aceea, fără să verific dacă mă urmărea cineva, fără să-mi pese dacă întâlneam vreun nedorit la colţ de stradă. Nimic nu mă deosebea de femeia ce parcursese aceleaşi trotuare în sens invers cu câteva ore înainte, purtând aceeaşi rochie şi aceiaşi pantofi. Văzându-mă şi la dus, şi la întors, nimeni n-ar fi putut remarca vreo schimbare la mine, ci doar că nu mai aveam caietul. Eu însă eram conştientă de tot ce se întâmplase. Şi Hillgarth la fel. Amândoi ştiam că, în acea după-amiază de sfârşit de mai, ordinea lucrurilor se schimbase iremediabil.

Deşi zgârcit la vorbă, purtarea lui arăta că-i făcusem rost de o sumă de date foarte valoroasă şi bogată, pe care Londra urma neîntârziat să o analizeze în detaliu. Informaţiile mele urmau să tragă semnale de alarmă, să rupă alianţe, să schimbe direcţia unor operaţiuni. Şi tocmai modificaseră total atitudinea ataşatului naval. Vedeam în ochii lui că-şi schimbase radical părerea despre mine: achiziţia cea mai aventuroasă, croitoreasa inexpertă, dar cu potenţial promiţător, deşi incert, devenise de la o zi la alta capabilă să rezolve situaţii dificile cu o îndrăzneală şi o eficienţă de profesionist. Poate că nu aveam metodă şi cunoştinţe tehnice; nici măcar nu eram una de-a lui, dacă te gândeai la lumea, patria şi limba mea. Dar acţionasem mult mai bine decât se aştepta, şi asta îmi schimba locul în ierarhia lui.

Nu simţeam chiar bucurie sub ultimele raze de soare ce-mi însoţeau paşii la întoarcerea acasă. Nici entuziasm sau emoţie. Poate că termenul cel mai potrivit pentru acel sentiment era „mândrie”. Pentru prima oară după mult timp, poate pentru prima oară în viaţă, eram mândră de mine. Mândră de puterile şi rezistenţa mea, deoarece depăşisem graţios aşteptările. Mândră că mă ştiam în stare să aduc o măruntă contribuţie pentru ca lumea aceea nebună să devină un loc mai bun. Mândră de femeia care ajunsesem să fiu.

Sigur că Hillgarth mă stimulase şi mă împinsese până la limite ce-mi dădeau ameţeli. Sigur că Marcus îmi salvase viaţa, sărind cu mine din trenul în mers, şi că fără ajutorul lui oportun poate n-aş mai fi fost în viaţă ca să-mi amintesc totul. Era adevărat. Dar tot adevărat era şi că dusesem singură la bun sfârşit, cu îndârjire şi curaj, misiunea ce-mi fusese încredinţată. Toate temerile, insomniile şi salturile fără plasă avuseseră până la urmă contribuţia lor: nu doar pentru a obţine date utile în arta murdară a războiului, ci, mai ales, pentru a-mi demonstra mie şi celor din jurul meu până unde eram în stare să merg.

Şi atunci, realizând unde ajunsesem, am ştiut că venise vremea să nu mai accept orbeşte coordonate stabilite pentru mine ba de unii, ba de alţii. Lui Hillgarth i se năzărise să mă trimită la Lisabona, Manuel Da Silva voise să mă lichideze, Marcus Logan hotărâse să mă salveze. Trecusem de la unul la altul ca o simplă marionetă; dorindu-mi binele sau răul, vrând să mă trimită pe culmile gloriei sau în focul Gheenei, cu toţii hotărâseră în locul meu şi mă mutaseră ca pe un pion pe tabla de şah. Nimeni nu-mi spusese limpede şi deschis ce intenţii avea; era timpul

să ies la lumină. Să iau în mâini frâiele propriei mele existenţe, să-mi aleg propriul drum şi să decid cum şi alături de cine voiam să-l străbat. Aveam să mă poticnesc, să greşesc, să sparg geamuri, să comit erori şi să calc în bălţi cu noroi negru. Eram sigură că nu înfruntam un viitor liniştit. Dar trebuia să merg înainte doar fiind conştientă în prealabil de terenul pe care păşeam şi de riscurile pe care urma să le înfrunt în fiecare dimineaţă când mă trezeam. Fără a-mi decide, la urma urmelor, calea de urmat în viaţă.

Cei trei bărbaţi, Marcus Logan, Manuel Da Silva şi Alan Hillgarth, fiecare în felul lui şi probabil fără să conştientizeze, mă făcuseră să mă maturizez în doar câteva zile. Ori poate că mă maturizasem încet, dar nu fusesem conştientă de noua mea fire. Probabil că pe Da Silva nu aveam să-l mai văd niciodată, dar pe Hillgarth şi pe Marcus eram sigură că urma să-i am încă multă vreme lângă mine. Pe unul din ei, mai concret, doream să-l am la fel de aproape ca în primele ceasuri ale acelei dimineţi: într-o apropiere a simţămintelor şi a trupurilor care încă mă mai înfiora. Dar mai înainte ar fi trebuit să trasez limitele terenului. Limpede. Vizibil. Ca atunci când stabileşti o graniţă sau tragi cu cretă o linie pe trotuar.

Ajunsă acasă, am găsit un plic strecurat pe sub uşă. Avea antetul hotelului Palace şi în interior o carte de vizită scrisă.

„Plec la Lisabona. Mă întorc poimâine. Aşteaptă-mă.”

Bineînţeles. Să hotărăsc cum şi unde nu mi-a luat decât două ceasuri.

În noaptea aceea, am încălcat iar, fără urmă de remuşcare, indicaţiile primite de sus. După-amiază, după mai bine de trei ore în care i-am expus lui Hillgarth toate

amănuntele întâlnirii de la moşie, l-am întrebat de situaţia listelor despre care îmi vorbise a doua zi după întâmplările de la hipodrom.

— Totul e la fel; după câte ştim, pentru moment nu există noutăţi.

Adică, tata alături de prietenii englezilor, iar eu de ai nemţilor. Mare păcat, fiindcă sosise clipa ca drumurile să ni se întâlnească din nou.

Am apărut fără să anunţ. Fantasmele trecutului s-au agitat cu furie văzând că intram în portal şi mi-au evocat amintiri din ziua când mama şi cu mine urcaserăm, neliniştite, aceeaşi scară. Au dispărut curând, din fericire, luând cu ele amintiri ofilite şi amare, pe care preferam să nu le înfrunt.

Mi-a deschis uşa o slujnică ce nu semăna deloc cu Servanda.

— Trebuie să-l văd pe domnul Alvarado imediat. Urgent. E acasă?

A încuviinţat, confuză în faţa avântului meu.

— În bibliotecă?

— Da, dar...

Înainte de a-şi termina vorbele, eram deja înăuntru.

— Nu-i nevoie să-l anunţaţi, mulţumesc.

S-a bucurat să mă vadă mult mai mult decât îmi imaginasem, înainte de călătoria în Portugalia, îl anunţasem că plecam printr-un bileţel, dar ceva nu i se păruse coerent. Totul era prea era precipitat, îşi zisese, probabil; prea aproape de ciudatul leşin de la hipodrom. S-a liniştit văzându-mă acasă.

Biblioteca era aşa cum mi-o aminteam. Poate cu şi mai multe cărţi şi hârtii: ziare, scrisori, teancuri de reviste.

Toate celelalte erau ca atunci când, cu ani în urmă, mama, tata şi cu mine ne întâlniserăm acolo: prima şi ultima oară când fuseserăm împreună toţi trei. În acea după-amiază îndepărtată de toamnă venisem plină de nervi şi nevinovăţie, descumpănită şi copleşită de atâtea necunoscute. Aproape şase ani mai târziu, eram mult mai sigură. Îmi câştigasem siguranţa după lovituri, trudă, poticneli şi aspiraţii, se lipise de mine ca o cicatrice şi nimic nu mă putea scăpa de ea. Oricât de puternic aveau să sufle vânturile, oricât de grele aveau sa fie vremurile, ştiam că voi putea să le înfrunt şi să le fac faţă.

— Vreau să te rog ceva, Gonzalo.

— Orice ai nevoie.

— O întâlnire în cinci. O mică petrecere privată. Aici, acasă la tine, marţi seara. Tu, eu şi trei oaspeţi. Pe doi dintre ei trebuie să-i inviţi fără să mă implici. Nu-i nici-o problemă, vă cunoaşteţi deja.

— Şi al treilea?

— De al treilea mă ocup eu.

A acceptat fără întrebări şi reticenţe. În ciuda purtării deconcertante, a dispariţiilor neprevăzute şi a falsei mele identităţi, părea să se încreadă orbeşte în mine.

— Ora? a întrebat simplu.

— Eu am să vin pe la jumătatea după-amiezii. Iar invitatul pe care încă nu-l cunoşti va sosi la şase; trebuie să-i vorbesc înainte de a-şi face apariţia ceilalţi. L-aş putea primi aici, în bibliotecă?

— Încăperea îţi aparţine.

— Perfect. Dă-le întâlnire celorlalţi doi la opt, te rog. Şi încă ceva: te-ar deranja să afle că-s fiica ta? Va rămâne doar între noi cinci.

A răspuns abia după câteva secunde, în cursul cărora am crezut că-i văd o strălucire nouă în ochi.

— Va fi o onoare şi o mândrie pentru mine.

Am mai sporovăit o vreme: despre Lisabona şi Madrid; despre una, despre alta, călcând pe un teren mereu sigur! Când să plec, totuşi, a trecut peste obişnuita-i discreţie.

— Ştiu că n-am dreptul să mă amestec în viaţa ta, Sira, dar...

M-am întors şi l-am îmbrăţişat.

— Mulţumesc pentru tot. Marţi ai să afli totul.

68

Marcus şi-a făcut apariţia la ora stabilită. Îi lăsasem un mesaj la hotel şi, aşa cum prevăzusem, îl primise fără probleme. Nu ştia a cui era adresa; ştia doar că aveam să-l aştept acolo. L-am aşteptat, cu o rochie din crep roşu de mătase, strălucitoare din cap până în picioare. Perfect machiată, cu gâtul dezgolit, cu părul negru strâns într-un coc înalt.

A sosit impecabil, în smoking, cu pieptul cămăşii apretat şi trupul călit în aventuri care mai de care mai de nemărturisit. Sau, cel puţin, aşa fusese până atunci. I-am deschis chiar eu, de cum am auzit soneria. Ne-am salutat, ascunzându-ne cu mare greutate tandreţea, apropiaţi unul de altul, aproape intimi, în sfârşit, după ultima lui plecare precipitată.

— Vreau să-ţi prezint pe cineva.

Ţinându-l de braţ, l-am dus în salon.

— Marcus, acesta este Gonzalo Alvarado. Te-am chemat la el acasă fiindcă vreau să afli cine este. Şi vreau şi ca el să ştie cine eşti. Iar pentru el să fie limpede cine suntem noi doi.

S-au salutat politicos, Gonzalo ne-a servit câte un pahar şi câteva minute am sporovăit toţi trei despre banalităţi, până când, foarte oportun, stând în pragul uşii, slujnica şi-a rugat stăpânul să vină la telefon.

Rămaşi singuri, păream perechea ideală. Dar ca să crezi altceva, era destul să auzi ce-mi şoptea Marcus răguşit la ureche, abia dezlipindu-şi buzele.

— Putem vorbi singuri un moment?

— Fireşte. Vino cu mine.

L-am dus în bibliotecă. Portretul maiestuos al doñei Carlota, cu tiara ei de briliante, care un timp fusese şi a mea, tot mai domina peretele din spatele mesei de scris.

— Cine-i bărbatul pe care mi l-ai prezentat, de ce-ai vrut să afle de mine? Ce cursă-i asta, Sira? a întrebat acru, de cum am intrat.

— Una pe care am pregătit-o special pentru tine, am zis, aşezându-mă într-un jilţ.

Încrucişând picioarele, am întins braţul drept pe spătar. Relaxată şi stăpână pe situaţie, ca şi cum întreaga viaţă organizasem asemenea ambuscade.

— Trebuie să aflu dacă îmi convine să rămâi în viaţa mea sau e mai bine să nu ne mai vedem niciodată.

Vorbele mele nu i-au fost deloc pe plac.

— Asta n-are niciun sens, cred că e mai bine să plec...

— Aşa de repede te dai bătut? Acum trei zile păreai dispus să lupţi pentru mine. Şi promiteai că ai s-o faci cu orice preţ: ziceai că m-ai pierdut deja o dată şi că n-o să mai permiţi aşa ceva. Sau poate că minţeai?

M-a privit în tăcere, continuând să stea în picioare, încordat şi rece, distant.

— Ce vrei de la mine, Sira? a întrebat în cele din urmă.

— Să-mi lămureşti ceva din trecutul tău. În schimb, afli tot ce trebuie despre prezentul meu. Şi, în plus, primeşti un premiu.

— Ce te interesează din trecutul meu?

— Ce-ai căutat în Maroc. Vrei să ştii ce premiu ai putea primi?

N-a răspuns.

— Premiul sunt eu. Dacă răspunsul tău mă convinge, rămâi cu mine. Dacă nu, mă pierzi pentru totdeauna. Tu alegi.

A continuat să tacă. Apoi s-a apropiat încet.

— Ce-ţi mai pasă acum ce-am căutat în Maroc?

— Cândva, în urmă cu mulţi ani, mi-am deschis sufletul în faţa unui bărbat care nu şi-a arătat adevărata faţă şi m-am chinuit mult să vindec rănile pe care mi le-a lăsat în inimă. Nu vreau să păţesc şi cu tine la fel. Nu mai vreau minciuni şi umbre. Nu mai vreau ca alţi bărbaţi să dispună de mine după cum li se năzare, depărtându-se şi apropiindu-se fără să mă prevină, chiar dacă pentru a-mi salva viaţa. De aceea trebuie să-ţi văd toate cărţile, Marcus. Pe unele le-am întors deja singură: ştiu pentru cine lucrezi, ştiu că nu faci afaceri, la fel cum nici înainte nu făceai jurnalism. Dar tot mai am de umplut câteva goluri din povestea ta.

S-a aşezat, în sfârşit, pe braţul unei sofale. Cu un picior se sprijinea de podea, iar pe celălalt l-a pus peste primul, încordat, cu spatele drept şi paharul în mână.

— De acord, a acceptat după câteva clipe. Sunt dispus să vorbesc. Dar şi tu trebuie, în schimb, să fii sinceră cu mine. Complet.

— Îţi promit că voi fi, dar după aceea.

— Spune-mi atunci ce ştii deja despre mine.

— Că eşti membru al serviciului de informaţii din Marea Britanie. SIS, M16 sau cum preferi să-l numeşti.

Pe faţa lui n-am citit uimire; probabil că era bine antrenat să-şi ascundă emoţiile şi sentimentele. Nu ca mine. Pe mine nu mă instruiseră în niciun domeniu, nu mă pregătiseră şi nu mă ocrotiseră; mă aruncaseră pur şi

simplu în lumea lupilor flămânzi. Dar învăţam treptat. Singură şi cu eforturi, poticnindu-mă, căzând şi ridicându-mă iar; reluându-mi mereu drumul: mai întâi un picior, apoi celălalt. De fiecare dată cu paşi mai fermi. Cu capul sus şi privirea îndreptată înainte.

— Habar n-am cum ai obţinut informaţia, asta-i tot ce-a spus. În orice caz, e totuna; presupun că ai surse demne de încredere şi n-ar avea niciun sens să neg evidenţa.

— Dar mai trebuie să ştiu unele lucruri.

— De unde vrei să încep?

— De când ne-am cunoscut, de pildă. De la adevăratele motive care te-au adus în Maroc.

— De acord. Motivul principal a fost că la Londra ştiau prea puţin despre ceea ce se întâmpla în Protectorat, iar diferite surse informau că nemţii se infiltrau în voie, cu acceptul autorităţilor spaniole. Serviciul nostru dispunea de foarte puţine informaţii despre înaltul Comisar Beigbeder: nu era un militar cunoscut, nu se ştia ce făcea, nici ce proiecte şi perspective avea; îi ignoram, mai ales, poziţia faţă de nemţii care, bănuiam, făceau şi desfăceau în libertate pe tot teritoriul condus de el.

— Şi ce-ai descoperit?

— Că, aşa cum prevăzusem, nemţii se mişcau în voie şi operau după cum li se năzărea, uneori cu consimţământul lui, alteori fără. Tu însăţi m-ai ajutat să obţin aceste informaţii.

M-am făcut că nu-l aud.

— Şi despre Beigbeder? Am vrut să ştiu.

— Despre el am aflat ceea ce ştii deja. Că era, şi presupun că încă mai este, un tip inteligent, diferit şi destul de original.

— Şi de ce te-au trimis în Maroc, cu toate că erai atât de slăbit?

— Auzisem de Rosalinda Fox, o compatrioată legată sentimental de înaltul Comisar; o comoară pentru noi, cea mai bună. Dar era primejdios s-o abordăm direct; era atât de preţioasă, că nu puteam risca s-o pierdem într-o operaţiune stângace. Trebuia să aşteptăm cel mai bun moment. Aşa că toată maşinăria s-a pus în mişcare de cum am aflat că ea căuta ajutoare pentru a o evacua pe mama unei prietene. S-a hotărât că eram omul potrivit pentru misiune, fiindcă la Madrid intrasem în contact cu cel ce efectua asemenea evacuări spre zona Mediteranei. Eu însumi informasem punctual Londra despre toate mişcările lui Lance, aşa că au considerat că aveam alibiul perfect pentru a-mi face apariţia la Tetuan şi a mă apropia de Beigbeder sub pretextul ca-i făceam un serviciu amantei lui. Era, totuşi, o mică problemă: în acele zile, eram pe jumătate mort la Royal London Hospital, imobilizat la pat, rănit, aproape inconştient şi burduşit cu morfină.

— Dar te-ai aventurat, ne-ai dus de nas pe toţi şi ţi-ai atins ţelul...

— Mai mult decât am prevăzut, a răspuns.

Pe buze i-am zărit un început de zâmbet, primul de când intraserăm în bibliotecă.

M-au copleşit emoţii amestecate; în fine, revenise acel Marcus la care visasem atât de mult, pe care voiam să-l ţin lângă mine.

— Au fost zile foarte speciale, a continuat. După ce trăisem mai bine de un an în Spania tulburată de război, Marocul a fost cea mai bună soluţie pentru mine. M-am

vindecat şi mi-am dus eficient misiunea la bun sfârşit. Şi te-am cunoscut pe tine. Nu puteam cere mai mult.

— Şi cum procedai?

— Aproape în fiecare noapte, transmiteam din camera mea de la hotelul Nacional. Aveam un mic radioemiţător ascuns pe fundul valizei. Şi scriam zilnic un raport cifrat despre tot ce vedeam, auzeam şi făceam. Apoi, când puteam, i-l pasam legăturii din Tetuan, un vânzător de la Saccone & Speed.

— Nu te-a bănuit nimeni niciodată?

— Fireşte că da. Beigbeder nu era idiot, o ştii la fel de bine ca şi mine. Mi-au controlat de multe ori camera, dar au trimis un neprofesionist, probabil: n-au descoperit niciodată nimic. Şi nemţii aveau bănuieli, dar nici ei n-au aflat nimic. Iar eu m-am străduit, pe cât posibil, să nu fac niciun pas greşit. N-am intrat în contact cu nimeni străin de circuitele oficiale şi n-am pătruns pe teren accidentat. Din contră, am avut tot timpul o conduită fără pată, m-am lăsat văzut de persoane convenabile şi m-am mişcat întotdeauna la lumina zilei. Totul foarte curat, în aparenţă. Altă întrebare?

Părea mai relaxat, mai apropiat. Mai conform cu Marcus al meu.

— De ce-ai plecat aşa brusc? Fără să anunţi: ai apărut într-o dimineaţă la mine acasă, mi-ai spus că mama era pe drum, şi nu te-am mai văzut.

— Fiindcă primisem ordin să părăsesc urgent Protectoratul. Soseau tot mai mulţi nemţi şi aflaseră că cineva mă suspecta. Dar tot am reuşit să-mi amân plecarea cu câteva zile, riscând să fiu descoperit.

— De ce?

— N-am vrut să plec înainte de a fi sigur că mama ta fusese evacuată, aşa cum speram noi. Îţi promisesem. Nimic nu mi-ar fi plăcut mai mult decât să rămân cu tine, dar n-a fost să fie: veneam din altă lume şi aceea era şansa mea. În plus, tu nu erai în cel mai bun moment. Abia îţi reveneai după ce fuseseşi trădată şi nu erai pregătită să ai totală încredere în niciun bărbat, cu atât mai puţin în unul care trebuia să plece de lângă tine, fără să-l cunoşti pe deplin. Asta-i tot, iubita mea Sira. Sfârşit. Asta-i povestea pe care voiai s-o auzi? Te satisface această versiune?

— Da, am spus ridicându-mă şi îndreptându-mă spre el.

— Atunci, mi-am câştigat premiul?

N-am zis nimic. Doar m-am apropiat, m-am aşezat pe genunchii lui şi mi-am apropiat buzele de urechea lui. Obrazul meu fardat i-a atins faţa rasă; gura mea, strălucind de ruj, i-a picurat şoapte la doar o jumătate de centimetru de lobul urechii. Am simţit că se încorda din cauza apropierii.

— Ţi-ai câştigat premiul, da. Dar poate că-s un dar otrăvit.

— Poate. Ca să mă conving, e rândul meu să aflu totul despre tine. Te-am lăsat la Tetuan, o tânără croitoreasă gingaşă şi inocentă, şi te-am regăsit la Lisabona, o adevărată femeie, alături de cineva total nepotrivit. Vreau să ştiu ce s-a petrecut între aceste două momente.

— O să afli imediat. Şi, ca să nu ai dubii, o s-o afli de la altcineva, o persoană pe care cred că o cunoşti deja. Vino cu mine.

Am mers îmbrăţişaţi pe coridorul care ducea în salon. De la distanţă, am auzit glasul puternic al tatei şi, încă o dată, mi-am reamintit ziua când îl cunoscusem. Câte schimbări avuseseră loc în viaţa mea de atunci! De câte ori nu mă scufundasem cu răsuflarea tăiată şi de câte ori nu scosesem iar capul la suprafaţă! Dar toate aparţineau deja trecutului, chiar zilele în care puteam întoarce privirea înapoi rămăseseră în urmă. Trebuia să ne gândim doar la prezent. Să-l înfruntăm pentru a aborda viitorul.

Bănuiam că ceilalţi invitaţi sosiseră şi că totul avea să se petreacă aşa cum prevăzusem. Ajunşi în salon, ne-am desprins din îmbrăţişare, rămânând cu degetele împletite. Până când l-am văzut lângă noi pe cel care ne aştepta. Atunci, eu am zâmbit. Marcus, nu.

— Bună seara, doamnă Hillgarth; bună seara, domnule căpitan. Mă bucur să vă văd, am spus, întrerupându-le conversaţia. În salon s-a lăsat o tăcere grea. Grea şi încordată, electrizantă.

— Bună seara, domnişoară, a replicat Hillgarth după câteva clipe, care ni s-au părut tuturor o veşnicie.

Vocea părea să-i vină dintr-o cavernă. Una neagră şi rece, în care şeful serviciilor secrete britanice din Spania, cel care ştia sau trebuia să ştie totul, mergea pe ghicite.

— Bună seara, Logan, a adăugat apoi.

Fără masca de la salonul de cosmetică, soţia lui a fost atât de uimită să ne vadă împreună, încât nu mi-a putut răspunde la salut.

— Credeam că te-ai întors la Lisabona, a continuat ataşatul naval, adresându-i-se lui Marcus.

A mai lăsat să treacă un interval nesfârşit de tăcere şi a adăugat:

— Habar n-aveam că vă cunoaşteţi.

Marcus a dat să vorbească, dar nu l-am lăsat. I-am strâns tare mâna încă prinsă de a mea, şi a înţeles. Nici nu l-am privit: nu voiam să ştiu dacă împărtăşea perplexitatea soţilor Hillgarth, nici cum reacţiona privindu-i aşezaţi în acel salon străin. Aveam să vorbim despre toate mai târziu, după ce lucrurile se vor fi calmat. Ştiam că vom avea timp destul pentru aşa ceva.

În ochii mari şi limpezi ai doamnei Hillgarth citeam o nelămurire teribilă. Mă instruise pentru misiunea portugheză, participa total la munca soţului. Probabil că amândoi făceau în grabă aceleaşi conexiuni pe care le făcusem şi eu la ultima întâlnire cu căpitanul. Da Silva şi Lisabona, sosirea intempestivă a lui Marcus la Madrid, aceleaşi date aduse de amândoi la o diferenţă de doar câteva ore. Fireşte, nimic nu era rodul hazardului. Cum de le scăpase ceva?!

— Agentul Logan şi cu mine ne cunoaştem de ani de zile, domnule căpitan, dar nu ne văzuserăm de multă vreme şi tocmai ne-am pus reciproc la curent cu activitatea fiecăruia, am lămurit. Eu sunt deja la curent cu circumstanţele şi responsabilităţile lui; m-aţi ajutat enorm în acest sens, nu demult. De aceea, mi-am zis că poate veţi avea amabilitatea să-l informaţi şi pe el despre ale mele. În treacăt, îl veţi putea informa şi pe tatăl meu despre ele. A, scuzaţi-mă! Uitasem să vă spun: Gonzalo Alvarado e tatăl meu. Nu vă faceţi griji, ne vom afişa cât mai puţin în public împreună, dar trebuie să înţelegeţi că-mi va fi cu neputinţă să rup relaţiile cu el.

Hillgarth n-a răspuns, dar ne-a aruncat iar, amândurora, o privire de nepătruns pe sub sprâncenele-i stufoase.

Mi-am închipuit confuzia lui Gonzalo, probabil egală cu a lui Marcus, dar niciunul din ei n-a zis nici pâs. S-au limitat, la fel ca şi mine, să-l lase pe Hillgarth să-mi digere îndrăzneala.

Deconcertată, soţia lui a apelat la o ţigară, deschizând tabachera cu degete nervoase. Au trecut câteva clipe incomode, în care nu s-a auzit decât pocnetul repetat al brichetei. Până când ataşatul naval a vorbit, în cele din urmă.

— Dacă nu-l lămuresc eu, intuiesc că oricum o vei face dumneata...

— Mă tem că nu-mi veţi lăsa altă alegere, am spus, dăruindu-i cel mai frumos surâs al meu, unul nou: deplin, sigur şi uşor sfidător.

Tăcerea era întreruptă doar de clinchetul cuburilor de gheaţă ce se loveau de cristal ori de câte ori ducea paharul cu whisky la gură. Soţia lui şi-a ascuns zăpăceala trăgând adânc dintr-o Craven A.

— Îmi închipui că acesta e preţul pe care trebuie să-l plătesc pentru ceea ce ne-ai adus de la Lisabona, a spus în cele din urmă.

„Pentru acea misiune şi pentru toate misiunile din viitor în care îmi voi pune din nou pielea în joc, vă dau cuvântul meu. Pe cuvântul meu de croitoreasă şi spioană.”

69

De data asta n-am mai primit un sobru buchet de trandafiri legat cu o panglică plină de mesaje codificate, cum obişnuia să-mi trimită Hillgarth când avea un mesaj pentru mine. Nici flori exotice aidoma celor trimise de Manuel Da Silva înainte de a decide că cel mai convenabil era să-mi facă de petrecanie. În noaptea aceea, Marcus mi-a adus acasă ceva mic şi aproape neînsemnat, un mugur, smuls din vreo tufă de trandafir crescut ca prin minune lângă un gard în primăvara care a urmat acelei ierni cumplite. O floare măruntă, firavă. Demnă în simplitatea ei, fără subterfugii.

Îl aşteptam şi nu prea. Plecase din casa tatei împreună cu soţii Hillgarth cu câteva ore înainte; ataşatul naval îi ceruse să-l însoţească, vrând probabil să-i vorbească în absenţa mea. Eu mă întorsesem singură, fără să ştiu când avea să revină. Dacă avea să revină.

— Pentru tine, a spus în loc de salut.

Am luat micuţul trandafir şi l-am lăsat să intre. Îşi slăbise nodul cravatei, ca şi cum hotărâse involuntar să se relaxeze. S-a dus încet în mijlocul salonului; părea că la fiecare pas ţesea un gând şi calcula cuvintele pe care trebuia să le spună. În fine, s-a întors şi a aşteptat să mă apropii de el.

— Ştii ce înfruntăm, nu-i aşa?

Ştiam. Fireşte că ştiam. Umblam în mlaştini cu ape tulburi, într-o junglă de minciuni şi angrenaje clandestine, cu muchii ce tăiau precum cristalul. O iubire ascunsă, în vremuri de ură, lipsuri şi trădări, asta aveam în faţă.

— Sigur că ştiu ce înfruntăm.

— Nu va fi uşor, a adăugat.

— Nimic nu-i uşor, am adăugat.

— Poate fi greu.

— Poate.

— Şi primejdios.

— Şi primejdios.

Urma să evităm curse, să ocolim riscuri. Fără planuri, în contratimp, printre umbre: aşa urma să trăim. Punând la un loc dorinţe şi porniri curajoase. Cu tăria, curajul şi forţa pe care ne-o dădea faptul de a ne şti împreună în lupta pentru o cauză comună.

Ne-am privit fix şi mi-am adus iar aminte de ţinutul african unde începuse totul. Lumea lui şi lumea mea – atât de departe una de alta mai înainte, atât de aproape acum – se contopeau, în sfârşit. Atunci m-a îmbrăţişat şi, în căldura şi duioşia apropierii, am fost întru totul sigură că nu aveam să ratăm nici acea misiune.

Epilog

Aceasta a fost povestea sau, cel puţin, aşa mi-o amintesc, acoperită, poate, cu patina pe care deceniile şi nostalgia o lasă pe lucruri. Am lucrat la ordinele Serviciului Secret britanic şi în patru ani am adunat şi am transmis cu deplină rigoare şi punctualitate date despre germanii din

Peninsula Iberică. Nimeni nu mi-a dat niciodată lecţii de tactică militară, topografia terenurilor de luptă sau folosirea explozibililor, dar hainele mele aveau un miros fără pereche, iar faima atelierului meu m-a blindat în faţa oricărei suspiciuni. L-am păstrat până în 1945 şi am devenit un virtuoz al jocului dublu.

Cele petrecute în Spania după războiul din Europa şi faptele multor persoane care au trecut pe acolo în acei ani figurează în cărţi de istorie, arhive şi hemeroteci. Cu toate acestea, voi face aici o sinteză, în caz că cineva ar fi interesat de ce s-a ales de ele. Voi încerca s-o fac bine; la urma urmelor, asta a fost munca mea: să unesc părţi în piese armonioase.

Voi începe cu Beigbeder, poate cel mai lipsit de noroc dintre toate personajele relatării mele. După ce a fost eliberat de la Ronda, am aflat că s-a dus de mai multe ori la Madrid şi chiar că a locuit acolo câteva luni. În acest interval, a fost tot timpul în contact cu ambasadele engleză şi americană, oferindu-le mii de planuri, uneori lucide, alteori complet extravagante. Chiar el a povestit că au încercat să-l asasineze de două ori, deşi, paradoxal, a dat asigurări că încă mai avea contacte importante cu puterea. Vechii prieteni l-au primit cu politeţe, unii chiar cu reală afecţiune. Au fost şi unii care au încercat să scape de el fără ca măcar să-l asculte; la ce le mai servea un înger căzut?

În acel *patio* cu mulţi locatari, cum arăta Spania pe atunci, unde totul circula ca la telefonul fără fir, s-a zvonit mai apoi că viitorul lui nesigur avea, în sfârşit, un ţel. Deşi aproape toţi considerau că întreaga lui carieră era deja moartă şi îngropată, în 1943, când se simţea că victoria

germană era îndoielnică, Franco – în pofida oricărei preziceri şi în mare taină – a apelat din nou la serviciile lui. Fără a-i da vreun post oficial, l-a avansat pe nepusă masă general şi, cu puteri de ministru plenipotenţiar, i-a dat o misiune nu prea clară la Washington. Dar, de când i-a încredinţat misiunea până când a plecat din Spania pentru a o îndeplini, au trecut mai multe luni. Cineva mi-a povestit că, lucru ciudat, Beigbeder însuşi îi rugase pe membrii ambasadei americane să-i dea viza cât mai târziu cu putinţă: bănuia că Franco nu voia decât să-l scoată din Spania, ca să nu se mai întoarcă.

N-a fost niciodată clar ce a făcut Beigbeder în America, şi pe această temă au circulat zvonuri diferite. După unii, Generalisimul l-ar fi trimis să restabilească relaţii, să întindă punţi şi să-i convingă pe americani de neutralitatea absolută a Spaniei în război, ca şi cum nu el ar fi ţinut pe birou poza cu dedicaţie a Führerului. După alţii, în schimb, şi ei demni de crezare, misiunea ar fi fost mai mult militară decât pur şi simplu diplomatică: ar fi discutat, ca fost înalt Comisar şi mare cunoscător al realităţilor marocane, despre viitorul pe care urma să-l aibă nordul Africii. Erau, în schimb, şi unii care susţineau că fostul ministru se dusese la Washington pentru a conveni cu guvernul Statelor Unite bazele pe care urma să apară „Spania liberă”, paralelă cu „Franţa liberă”, în perspectiva posibilei intrări a nemţilor în Peninsulă. S-a auzit, în plus, şi că, imediat după aterizare, ar fi spus oricui voia să-l asculte că rupsese relaţiile cu Spania condusă de *Caudillo* şi era în căutare de adepţi ai cauzei monarhiste. Un înfierbântat a sugerat că voiajul răspunsese doar dorinţei lui personale de a se afunda într-o viaţă murdară şi păcătoasă, plină de vicii

şi desfrâu. Dar, oricare va fi fost natura misiunii, fapt e că Franco n-a fost mulţumit de cum a dus-o la bun sfârşit: după mulţi ani, a afirmat public că Beigbeder era un nenorocit mort de foame, care dădea cu bâta în toate bălţile.

În fine, nu s-a ştiut niciodată exact ce a făcut la Washington, dar e sigur că şi-a prelungit şederea acolo până la sfârşitul războiului mondial. La dus, a făcut escală la Lisabona şi a întâlnit-o, în sfârşit, pe Rosalinda. Nu se văzuseră de doi ani şi jumătate. Au petrecut împreună o săptămână, în cursul căreia a încercat s-o convingă să meargă cu el în America. N-a izbutit, nu am aflat niciodată de ce. Ea a pretextat că nu erau căsătoriţi, fapt care, în opinia ei, ar fi afectat, până la urmă, prestigiul diplomatic al lui Juan Luis în sânul elitei diplomatice americane. N-am crezut-o şi-mi închipui că nici el: dacă putuse să-şi ridice lumea în cap în paşnica Spanie de după victorie, de ce n-ar fi făcut-o şi peste Atlantic? Dar ea n-a lămurit niciodată adevăratele motive ale acelei neaşteptate hotărâri.

Întors în Spania, în 1945, Beigbeder a fost membru activ în grupul generalilor care au complotat ani la rând fără succes pentru a-l înlătura pe Franco de la putere: Aranda 1[76], Kindelán 2[77], Dávila[78], Orgaz[79], Varela[80]. A avut contacte cu don Juan de Borbon[81] şi a luat parte la mii de conspiraţii, toate eşuate şi unele chiar jalnice, precum cea condusă de generalul Aranda, ca să ceară azil la ambasada

76 Antonio Aranda Mata (1888-1979) a condus insurecţia antirepublicană la Oviedo. Începând din 1939, a luat parte la multe conspiraţii monarhiste. Franco l-a exilat şi l-a trecut în rezervă (1949). După restaurarea monarhiei, a fost reabilitat şi avansat la gradul de general locotenent.

americană şi să creeze acolo un guvern monarhist în exil. Unii dintre tovarăşii lui au ajuns să-l eticheteze drept trădător, susţinând că dezvăluise conspiraţia în palatul Pardo. Niciunul dintre planurile de răsturnare a regimului n-a reuşit, iar majoritatea autorilor lor şi-au plătit nesupunerea cu detenţii, exiluri şi destituiri. Mult după aceea, mi s-a spus că acei generali primiseră în timpul războiului mondial milioane de pesete de la guvernul englez, prin finanţistul Juan March şi din mâinile lui Hillgarth, pentru a-l convinge pe Generalisim să nu implice Spania în război alături de ţările Axei. Nu ştiu dacă e

---

77 Alfredo Kindelán (1879-1962), constructor al.primului dirijabil spaniol, era deja general când a fost numit (1926) în fruntea aeronauticii spaniole. A colaborat la pregătirea insurecţiei antirepublicane şi a organizat forţele aeriene naţionaliste în timpul războiului civil.

78 Fidel Dávila (1878-1962) a condus insurecţia militară antirepublicană la Burgos. Şef al Armatei din nord, al Statului-Major al Armatei şi al Juntei Tehnice de Stat în timpul războiului civil, a fost de două ori ministru ai Armatei.

79 Generalul Luis Orgaz (1881-1946) a fost acuzat de implicare în revolta generalului Sanjurjo, judecat şi arestat. După alegerile din 1936, guvernul republican l-a exilat în Canare. A organizat forţele militare naţionaliste care au traversat Strâmtoarea Gibraltar după insurecţia militară antirepublicană, le-a condus în atacul contra Madridului şi în celebra bătălie de pe râul Jarama. A fost ministru în guvernele franchiste.

80 Generalul carlist Jose Enrique Varela (1891-1951) a luat parte la insurecţia antirepublicană. A fost ministru al Armatei (1939-1942) şi înalt Comisar al Marocului (1946-1951).

adevărat sau nu; poate că unii au acceptat bani, poate că milioanele de pesete au fost împărţite doar între câţiva. Beigbeder n-a primit nimic, cu siguranţă, şi şi-a sfârşit zilele „într-o sărăcie exemplară”, după cum a spus Dionisio Ridruejo.

Am auzit şi zvonuri despre aventurile amoroase şi presupusele lui încurcături cu o jurnalistă franceză, o falangistă, o spioană americană, o scriitoare din Madrid şi fiica unui general. Că-i plăceau femeile nu era niciun secret: cădea pradă farmecelor feminine cu o uşurinţă uimitoare şi se îndrăgostea cu fervoarea unui cadet; l-am văzut cu ochii mei în cazul Rosalindei; îmi închipui aşadar că de-a lungul vieţii a avut şi alte legături similare. Dar că a fost un depravat şi că slăbiciunea pentru sex i-a distrus, până la urmă, cariera e, după mine, o afirmaţie teribil de frivolă şi nedreaptă.

Imediat ce s-a întors în Spania, viaţa lui a intrat pe o pantă descendentă. Înainte de a pleca la Washington, locuise o vreme într-un apartament închiriat pe Strada Claudio Coello; la întoarcere, s-a instalat la hotelul Paris de pe Strada Alcalá; a locuit o vreme în casa unei surori şi şi-a sfârşit zilele într-o pensiune. A intrat şi a ieşit din guvern fără un sfanţ şi a murit având în dulap doar trei costume

---

81 După renunţarea fraţilor săi (1933), Juan de Borbón Battenberg, conte de Barcelona (1913-1993), al treilea fiu al lui Alfonso al XIII-lea, a moştenit drepturile la tron, trăind în exil la Estoril, Portugalia. În 1947, a încredinţat generalului Franco educaţia fiului său, Juan Carlos, desemnat moştenitor al tronului Spaniei (1969). După instaurarea şi consolidarea monarhiei (1975), i-a cedat solemn drepturile dinastice (1977).

ponosite, trei uniforme vechi din perioada africană şi o *chilaba*. Precum şi câteva sute de pagini, căci începuse să-şi scrie, cu litere mărunte, memoriile. Ajunsese aproximativ la dezastrul de la Barranco del Lobo[82], nici măcar până la începutul războiului civil.

A aşteptat ani întregi ca *barakah*, soarta, să treacă de partea lui. Îşi făcea iluzii că va fi din nou solicitat pentru un post, pentru orice misiune care să-i umple iar zilele cu activităţi şi mişcare. N-a primit niciodată vreo propunere, iar după întoarcerea din Statele Unite în CV-ul său figurează doar fraza „la ordinele Excelenţei Sale, ministrul Armatei”, ceea ce în jargon militar echivalează cu a sta cu braţele încrucişate. Nimeni nu l-a mai vrut, iar el nu mai avea puteri: n-a avut forţa de a-şi lua destinul în propriile mâini, iar mintea, altădată strălucită, a sfârşit prin a i se bloca. A trecut în rezervă în aprilie 1950; un vechi prieten marocan, Bulaix Baeza, i-a oferit o slujbă care l-a menţinut oarecum activ în ultimii ani, un modest post administrativ la firma lui imobiliară din Madrid. A murit în iunie 1957; sub piatra mortuară din biserica San Justo odihnesc şaizeci şi nouă de ani de viaţă agitată. Manuscrisele i-au fost uitate în pensiunea Tomasei; după câteva luni, le-a luat un vechi cunoscut de-al lui din Tetuan, după ce i-a achitat o datorie de câteva mii de pesete. Acum se află în arhiva lui personală, în custodia plină de zel a cuiva care l-a cunoscut şi l-a respectat în vremurile fericite din Maroc.

---

82 Sub numele de „dezastrul de la Râpa Lupului” este cunoscută acţiunea militară (27 iulie 1909) de pe teritoriul Protectoratului în care trupele spaniole au fost înfrânte de rebelii din Rif.

Iată şi care a fost soarta Rosalindei, alături de a lui Beigbeder, completând astfel, poate, imaginea ultimilor ani trăiţi de fostul ministru. La sfârşitul războiului, prietena mea a hotărât să plece din Portugalia şi să se instaleze în Anglia. Voia ca fiul ei să fie educat acolo, aşa că a convenit cu asociatul ei, Dimitri, să vândă El Galgo. Jewish Joint Committee i-a decorat pe amândoi cu Croix de Lorraine, Medalia Rezistenţei Franceze, ca o recunoaştere a serviciilor aduse refugiaţilor evrei. Revista americană Time a publicat un articol în care Martha Gellhorn, soţia lui Ernest Hemingway, vorbea despre El Galgo şi Mrs. Fox ca despre două dintre cele mai mari atracţii ale Lisabonei. Chiar şi aşa, Rosalinda a plecat.

Cu banii obţinuţi din vânzare, s-a instalat în Marea Britanie. Totul a mers bine în primele luni: îşi refăcuse sănătatea, avea conturi substanţiale în bancă, îşi regăsise vechii prieteni şi primise chiar şi mobilele de la Lisabona în bună stare, printre ele şaptesprezece sofale şi trei piane cu coadă. Dar, chiar când totul se liniştise şi viaţa îi zâmbea, Peter Fox i-a reamintit din Calcutta că încă mai avea un soţ. Şi i-a cerut să mai încerce o dată. În pofida oricărui pronostic, ea a acceptat.

A căutat un conac în Surrey şi s-a pregătit să-şi reia pentru a treia oară rolul de soţie. Ea însăşi a rezumat această aventură într-un singur cuvânt: imposibilă. Peter era neschimbat: continua să se poarte ca şi cum Rosalinda tot mai era copila de şaisprezece ani cu care se căsătorise cândva, bătea oamenii de serviciu, era nepoliticos, egocentric, antipatic. La trei luni după reîntâlnire, ea a intrat în spital. A fost operată, convalescenţa a durat mai multe săptămâni, şi din toate a rezultat limpede un singur

lucru: trebuia să-şi părăsească soţul, orice s-ar fi întâmplat. S-a întors la Londra, a închiriat o casă în Chelsea şi pentru scurt timp a deschis un club căruia i-a dat pitorescul nume El Patio. Peter a rămas în Surrey, refuzând să-i returneze mobilele de la Lisabona şi să-i acorde divorţul. Imediat ce şi-a revenit, Rosalinda a început să lupte pentru libertatea definitivă.

N-a rupt niciodată legătura cu Beigbeder. La sfârşitul lui 1946, înainte de întoarcerea lui Peter în Anglia, au petrecut împreună câteva săptămâni la Madrid. În 1950, a revenit pentru o vreme acolo. Eu nu eram la Madrid, dar mi-a povestit într-o scrisoare cât de necăjită era fiindcă Juan Luis era definitiv distrus. A ascuns situaţia sub obişnuitu-i optimism: mi-a vorbit despre marile corporaţii conduse de el şi despre rolul important pe care îl juca în lumea afacerilor. Am simţit minciuna printre rânduri.

În acel an, s-a ivit o nouă Rosalinda, cu două idei fixe: să divorţeze de Peter şi să stea lângă Juan Luis în ultimii lui ani de viaţă, rămânând temporar la Madrid. După ea, el îmbătrânea nespus de repede, era zi de zi tot mai dezamăgit şi mai bolnav. Energia, agerimea minţii, entuziasmul şi dinamismul din trecutul de înalt Comisar se topeau ceas de ceas. Îi plăcea să-l scoată la plimbare cu maşina, să ia masa împreună cu el într-un sat de munte, într-un han oarecare de pe şosea, departe de oraş. Când trebuiau să rămână în oraş, se plimbau. Uneori, se întâlneau cu bătrâni dinozauri cu care pe vremuri el avusese în comun cazărmi şi birouri. O prezenta ca pe „Rosalinda mea”, lucrul cel mai sfânt pe lume după Sfânta Fecioară. Şi ea râdea.

Ei îi venea greu să înţeleagă de ce era el atât de distrus, deşi nu era prea în vârstă. Nu trecuse cu mult de şaizeci de ani, dar era deja un bătrân cu spiritul distrus. Obosit, trist şi dezamăgit. De toate şi de toţi. Şi atunci i s-a năzărit ultima genialitate: să-şi trăiască ultimii ani cu faţa spre Maroc. Nu în Maroc, dar privindu-l de la distanţă. Prefera să nu se întoarcă: acolo abia dacă mai erau câţiva dintre cei cu care îşi trăise timpurile de glorie. Protectoratul luase sfârşit cu un an înainte, iar Marocul îşi recăpătase independenţa. Spaniolii plecaseră şi puţini dintre prietenii lui marocani mai erau în viaţă. Nu voia să se întoarcă la Tetuan, în schimb voia să vadă ţara aceea în zare. Aşa i-a şi cerut: „Du-te în sud, Rosalinda, caută pentru noi un loc cu faţa spre mare”.

Şi ea l-a căutat. Guadarranque. În sudul sudului. În golful Algeciras, cu faţa spre Strâmtoare, Africa şi Gibraltar. A cumpărat casa şi terenul, s-a dus în Anglia să-şi lichideze afacerile, să-şi vadă fiul şi să-şi schimbe maşina. Intenţiona să revină în Spania peste două săptămâni, să-l ia pe Juan Luis şi să înceapă noua lor viaţă. În a zecea zi a şederii la Londra, o telegramă a anunţat-o că el murise. I s-a frânt inima şi, pentru a-i nemuri amintirea, s-a instalat singură în căminul pe care visaseră să-l împartă. Şi a continuat să locuiască acolo până la nouăzeci şi trei de ani, fără să-şi piardă capacitatea de a cădea şi a se ridica de mii de ori, scuturându-şi praful de pe haine şi reluându-şi mersul cu paşi hotărâţi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Oricât de grele au fost vremurile, niciodată nu şi-a pierdut optimismul cu care a primit toate loviturile şi în care s-a refugiat pentru a vedea întotdeauna lumea din locul unde soarele străluceşte cel mai tare.

Poate vă întrebaţi şi ce s-a ales de Serrano Suñer, aşa că daţi-mi voie să vă povestesc. Nemţii au invadat Rusia în iunie 1942, iar el, gata să le dea din tot sufletul ajutor bunilor lui prieteni din al Treilea Reich, s-a cocoţat în balconul Secretariatului General al Mişcării de pe Strada Alcalá şi, cu saharianã de un alb imaculat şi aerul de june prim de cinema, a strigat ferocele: „Rusia e de vină!”. A organizat acea caravană de voluntari nenorociţi care a fost Divizia Albastră, a împodobit Gara de Nord cu stindarde naziste şi a trimis mii de spanioli, înghesuiţi claie peste grămadă în trenuri, să moară de frig sau să-şi pună pielea în băţ alături de Axă, într-un război care nu era al lor şi pentru care nimeni nu ceruse ajutor.

N-a supravieţuit politic, totuşi, pentru a vedea cum a pierdut Germania războiul. Pe 3 septembrie 1942, la douăzeci şi două de luni şi şaptesprezece zile după Beigbeder şi cu exact aceleaşi cuvinte, Buletinul Oficial a anunţat că fusese înlăturat din toate funcţiile. Cumnatisimul a căzut, se crede, după un incident violent în care au fost implicaţi carliştii[83], armata şi membrii Falangei. Au fost o bombă, zeci de răniţi şi două pierderi: falangistul care a aruncat-o – executat – şi Serrano Suñer, revocat de preşedintele Juntei Politice a Falangei. Clandestin, însă, au circulat alte istorii.

Se pare că sprijinul lui Suñer îl costa prea mult pe Franco. E adevărat că strălucitul cumnat luase asupra lui punerea în mişcare a reţelei civile a regimului; e adevărat şi

83 Adepţi ai dinastiei de Bourbon spaniole, ale căror aspiraţii au declanşat trei războaie civile, ultimul dintre ele încheiat cu proclamarea ca rege a lui Alfonso al XII-lea.

că el însuşi a îndeplinit mare parte din treburile murdare. A organizat administraţia noului stat şi a pus capăt insubordonărilor şi indolenţei falangiştilor faţă de Franco, pe care, în realitate, nu-l prea respectau. A bătut câmpii, a organizat, dispus şi acţionat în toate domeniile politicii interne şi externe, a muncit atât de mult şi s-a implicat cu atâta sârg, încât până şi umbrei lui i s-a făcut lehamite de el. Militarii îl urau, iar poporul îl antipatiza şi dădea vina pe el pentru toate relele din Spania, de la scumpirea biletelor la cinematograf şi spectacole până la seceta care a ars ogoarele în acei ani. Serrano a fost foarte util pentru *Caudillo*, e adevărat, dar a acumulat prea multă putere şi ură. Prezenţa lui ajunsese să-i deranjeze pe toţi; în plus, ideea că Germania va învinge, pe care a sprijinit-o cu atâta entuziasm, începea să se clatine. De aceea s-a şi spus că Franco a profitat de incidentul cu falangiştii violenţi ca să scape de el şi, în treacăt, să-i pună în cârcă toată răspunderea pentru simpatia spaniolilor faţă de Axă.

Informal, aceea a fost versiunea formală a faptelor. Cam aşa s-a şi crezut. Dar am aflat că au mai fost şi alte motive, cu mai mare greutate, poate, decât tensiunile politice interne, lehamitea lui Franco şi războiul din Europa. Am aflat de ele fără să ies din casă, în atelier, de la clientele mele, spaniole din lumea bună care veneau în număr tot mai mare la casa mea de modă. După părerea lor, adevăratul autor al căderii lui Serrano a fost dona Carmen Polo[84]. Împinsă, se povestea, de indignarea de a şti că, pe 29 august, frumoasa şi insolenta marchiză de Llanzol

84 Maria del Carmen Polo Martinez-Valdés (1900-1988), soţia generalului Franco.

născuse o a patra fiică. Numai că tatăl fetiţei cu ochi de pisică nu era, ca în cazul celorlalte trei, propriul soţ, ci Ramon Serrano Suñer, amantul marchizei. Umilinţa pe care un asemenea scandal o presupunea nu doar pentru soţia lui Serrano (sora doñei Carmen, Zita Polo), ci şi pentru întreaga familie Franco Polo era mai mult decât putea înghiţi soţia generalului. Aşa că şi-a lovit soţul unde îl durea mai tare, până l-a convins să se lipsească de cumnat.

Revocarea din răzbunare era iminentă. Trei zile a durat până când Franco i-a comunicat-o în particular şi încă una până când a făcut-o publică. Rosalinda ar fi zis că, din clipa aceea, Serrano a rămas *totally out*. Candelaria contrabandista s-ar fi exprimat mai hotărât: drept în stradă.

S-a zvonit că, la puţin timp după aceea, i-au încredinţat reprezentanţa diplomatică de la Roma şi că, poate, după o vreme, avea să se reapropie de putere. Dar n-a fost să fie. Dispreţul cumnatului pentru el nu a mai dispărut nicicând. Spre lauda lui, aş spune, totuşi, că a trăit mult, demn şi discret, făcând avocatură, lucrând la firme private, colaborând în presă şi scriindu-şi memoriile, dar cam cosmetizate. De pe poziţii de disidenţă şi folosind mereu tribune publice, şi-a permis să-i sugereze din când în când rudei sale că ar fi fost potrivit să adopte reforme politice radicale. Niciodată n-a renunţat la complexul de superioritate, dar nici n-a căzut pradă, ca atâţia alţii, tentaţiei de a se declara democrat dintotdeauna când s-a întors roata. Cu trecerea anilor, şi-a câştigat relativul respect al opiniei publice spaniole şi a murit cu câteva zile înainte de a împlini o sută doi ani.

La peste trei decenii după ce-i luase postul cu atâta furie, Serrano a notat în memorii câteva vorbe de laudă

despre Beigbeder: „Era ciudat şi original, cu o cultură peste medie, în stare de mii de nebunii”, a scris textual. Era opinia lui finală, de om cinstit. Dar a venit prea târziu.

Germania a capitulat la 8 mai 1945. Peste câteva ore, ambasadorul ei la Madrid şi ambasada au fost oficial închişi şi predaţi ministerelor pentru Relaţiile cu Guvernul şi de Externe. Dar Aliaţii n-au avut acces în imobil până nu s-a semnat Actul de Capitulare, la 5 iunie în acelaşi an. Când funcţionarii britanici şi americani au putut, în sfârşit, să intre în clădirea din care acţionaseră naziştii în Spania, n-au găsit decât rămăşiţele unui jaf laborios: pereţi goi, încăperi fără mobile, arhive arse, seifuri deschise şi goale, în precipitata râvnă de a nu lăsa nici urmă din tot ce fusese acolo, luaseră cu ei chiar şi lămpile. Totul se petrecuse sub privirile îngăduitoare ale agenţilor din Ministerul spaniol pentru Relaţiile cu Guvernul, care o primiseră în custodie. Cu timpul, unele bunuri au fost localizate şi sechestrate: covoare, tablouri, sculpturi vechi, porţelanuri şi argintărie. Multora li s-a pierdut urma pentru totdeauna. Din actele compromiţătoare care dădeau mărturie despre intima complicitate dintre Spania şi Germania a rămas doar cenuşa. În schimb, se pare că Aliaţii au recuperat cea mai valoroasă pradă a naziştilor din Spania: două tone de aur topit în sute de lingouri, nemarcate şi neinventariate, care au stat o vreme acoperite cu pături în biroul ataşatului pentru Politică Economică al guvernului. Cât despre mahării germani atât de activi în timpul războiului şi ale căror soţii au purtat rochii confecţionate de mine la petreceri şi recepţii strălucite, câţiva au fost deportaţi, alţii au evitat să se repatrieze, oferindu-şi colaborarea, iar mulţi au reuşit să se ascundă, să se camufleze, să fugă, să-şi ia cetăţenie

spaniolă, să se strecoare ca ţiparii sau să se transforme misterios în cetăţeni cinstiţi, cu un trecut curat ca o medalie. În pofida insistenţei Aliaţilor şi a presiunii pentru ca Spania să adere la rezoluţiile internaţionale, regimul nu s-a arătat prea interesat să participe activ şi a ocrotit destui colaboratori de pe listele negre.

Cât despre Spania, unii au crezut că Franco avea să cadă odată cu capitularea Germaniei. Mulţi au crezut şi şi-au făcut iluzii că nu mai era mult până la restaurarea monarhiei sau instaurarea unui regim mai favorabil deschiderii. N-a fost aşa nici pe departe. Franco a spălat faţa guvernului, schimbând câteva portofolii, a tăiat câteva capete ale Falangei, a strâns legăturile cu Vaticanul şi a mers înainte. Noii stăpâni ai lumii, democraţiile fără pată care biruiseră cu atâtea strădanii şi eroism nazismul şi fascismul, l-au lăsat să facă ce voia. Cui îi mai păsa pe atunci, în Europa preocupată de propria-i reconstrucţie, de ţara zgomotoasă şi răvăşită, pe cine mai interesau foametea, minele, porturile la Atlantic şi pumnul ferm al micului general care o guverna? Ne-au refuzat intrarea în Naţiunile Unite, au retras ambasadori şi nu ne-au dat niciun dolar din Planul Marshall, e adevărat. Dar nici n-au intervenit mai mult. Ducă-se naibii, cu soarta lor cu tot. *Hands off*, au spus Aliaţii imediat ce au obţinut victoria. Luaţi-vă mâinile de pe ea, băieţi, plecăm. Zis şi făcut: personalul diplomatic şi serviciile secrete şi-au împachetat lucrurile, s-au scuturat de jeg şi s-au dus acasă. Până când, după mulţi ani, unii au avut interes să se întoarcă şi să ni se bage pe sub piele, dar asta-i deja altă poveste.

Nici Alan Hillgarth n-a trăit acele zile în Spania. În 1944, a fost numit şeful inteligenţei navale din Far East

Fleet. S-a despărţit de soţia sa, Mary, la sfârşitul războiului şi s-a recăsătorit cu o tânără pe care n-am cunoscut-o. Apoi s-a retras în Irlanda, departe de munca clandestină, căreia i se dedicase cu atâta competenţă ani la rând.

Din grandiosul vis imperial pe care s-a edificat Noua Spanie nu s-a păstrat decât Protectoratul. Odată cu instaurarea păcii mondiale, trupele spaniole s-au văzut obligate să abandoneze Tangerul, pe care îl ocupaseră arbitrar cu cinci ani înainte, ca pe o mostră a fastuosului paradis colonial ce n-a apărut niciodată. Înalţii Comisari s-au schimbat, Tetuanul s-a extins, iar în el au continuat să convieţuiască marocani şi spanioli, fiecare în ritmul lui, dar în armonie, sub părintească tutelă a Spaniei. La începutul anilor '50, totuşi, mişcările anticoloniale din zona franceză au luat amploare. Acţiunile armate au devenit atât de violente, încât Franţa s-a văzut obligată să iniţieze convorbiri pentru a negocia cedarea suveranităţii.

La 2 martie 1956, Franţa a proclamat independenţa Marocului. Între timp, Spania şi-a spus că nu era şi cazul ei. În zona spaniolă nu existaseră niciodată tensiuni: marocanii îl sprijiniseră pe Mahomed al V-lea, se opuseseră francezilor şi dăduseră adăpost naţionaliştilor. Ce naivitate!

Odată scăpaţi de Franţa, marocanii au cerut imediat suveranitatea părţii spaniole. La 7 aprilie 1956, Protectoratul s-a sfârşit în graba mare, în lumina tensiunilor crescânde. Pe când se făcea transferul de suveranitate, iar marocanii îşi recâştigau teritoriul, pentru zeci de mii de spanioli a început drama repatrierii. Familii întregi de funcţionari şi militari, profesionişti şi oameni de afaceri şi-au făcut bagajele şi s-au dus în Spania pe care unii dintre ei abia o cunoşteau. Au lăsat în urmă străzile, aromele,

amintirile şi morţii îngropaţi acolo. Au traversat Strâmtoarea cu mobilele ambalate şi inima frântă şi, chinuiţi de incertitudinea noii vieţi, s-au răspândit pe harta Peninsulei, cu dorul nestins de Africa în suflet.

Aceasta a fost soarta personajelor şi locurilor legate de istoria acelor vremuri tulburi. Vânzoleala, gloria şi mizeriile lor au fost fapte obiective care, la vremea lor, au umplut jurnalele, discuţiile din cafenele şi bârfele, iar astăzi pot fi găsite în biblioteci şi amintirile celor mai în vârstă. Ceva mai neclar a fost viitorul tuturor celor în preajma cărora se presupune că am trăit în acei ani.

Pentru părinţii mei s-ar putea scrie mai multe deznodăminte ale poveştii. Într-unul din ele, Gonzalo Alvarado ar pleca la Tetuan în căutarea lui Dolores şi i-ar propune să se întoarcă cu el la Madrid, unde ar regăsi timpul pierdut, fără să se mai despartă vreodată. În altul, total diferit, tata n-ar pleca niciodată din capitală, iar mama ar cunoaşte la Tetuan un ofiţer liniştit şi văduv, care s-ar îndrăgosti de ea ca un licean, i-ar trimite scrisori emoţionante şi ar invita-o să mănânce *mille-feuilles* la Campana şi să se plimbe prin parc în amurg. Cu răbdare şi stăruinţă, ar convinge-o să se căsătorească, în cele din urmă, într-o dimineaţă de iunie: o ceremonie matură şi restrânsă, în faţa tuturor copiilor lor.

Câte ceva s-ar putea petrece şi în viaţa vechilor mei prieteni din Tetuan. Candelaria s-ar putea instala, în sfârşit, în marele apartament din Strada Sidi Mândri, când mama ar închide atelierul; ar putea înfiinţa acolo cea mai mare pensiune din tot Protectoratul. Atât de splendid i-ar merge, că ar putea prelua şi apartamentul vecin, lăsat de Felix Aranda când, după noaptea furtunoasă în care i-ar ceda

nervii, i-ar da maică-sii trei cutii de Optalidon diluate într-o jumătate de sticlă de Anâs del Mono. Poate că aşa ar ajunge, în sfârşit, liber: s-ar instala la Casablanca şi ar deschide un magazin de antichităţi, ar avea o mulţime de amante şi ar continua să se entuziasmeze, stând la pândă şi trăgând cu coada ochiului.

Cât despre Marcus şi despre mine, poate ca drumurile noastre s-au despărţit la sfârşitul războiului. Poate că, după iubirea intensă pe care am trăit-o în ceilalţi patru ani, el s-a întors în ţara lui, iar eu m-am stabilit la Madrid, devenind o croitoreasă trufaşă, care conduc un atelier mitic, accesibil doar clientelor pe care mi le aleg din capriciu, după starea de spirit din ziua respectivă. Sau poate că am obosit să mai lucrez şi am acceptat cererea în căsătorie a unui chirurg care fusese de acord să mă retrag şi să stau printre cupoane tot restul vieţii. Dar e posibil şi ca Marcus şi cu mine să ne fi hotărât să străbatem împreună restul drumului, să ne fi întors în Maroc, să fi căutat o casă frumoasă la Tanger, pe Monte Viejo, să ne fi căsătorit şi să fi deschis o afacere din care să trăim, până când, după independenţă, ne-am instalat la Londra. Sau undeva pe coasta Mediteranei. Sau în sudul Portugaliei. Sau, dacă preferaţi, poate că nu ne-am stabilit niciodată definitiv şi am continuat, decenii la rând, să mergem dintr-o ţară în alta la ordinele Serviciului Secret britanic, dându-ne drept un chipeş ataşat comercial şi eleganta lui soţie spaniolă.

Destinele noaste ar fi putut să fie acestea sau altele, complet diferite, fiindcă ce s-a ales de noi nu s-a consemnat nicăieri. Poate că nici n-am existat. Sau poate că da, dar nimeni nu ne-a observat prezenţa. La urma urmelor, am

stat mereu pe reversul istoriei, activ invizibili în acel timp pe care l-am trăit printre tighele.

Nota autoarei

Convenţiile vieţii academice, de care sunt legată de peste douăzeci de ani, cer autorilor să-şi recunoască sursele cu meticulozitate şi rigoare; de aceea am decis să includ o listă a celor mai semnificative referinţe bibliografice pe care le-am consultat pentru a scrie acest roman. Multe dintre sursele pe care m-am sprijinit când am recreat decorurile, portretele anumitor personaje şi coerenţa intrigii depăşesc însă limitele hârtiei tipărite, prin urmare, pentru a le menţiona, mă folosesc de această notă.

Pentru a reînvia locuri din Tetuanul colonial, am studiat numeroase mărturii consemnate în buletinele Asociaţiei *Medina* a foştilor rezidenţi din Protectoratul spaniol al Marocului; le mulţumesc pentru colaborare nostalgicilor ei membri şi pentru amabilitate directorilor Francisco Trujillo şi Adolfo de Pablos. La fel de utile şi emoţionante au fost şi amintirile marocane povestite de mama şi mătuşile mele, Estrella Vinuesa şi Paquita Moreno, precum şi numeroasele contribuţii documentare ale lui Luis Âlvarez, aproape la fel de entuziasmat ca şi mine de acest proiect. De mare valoare au fost şi referinţele bibliografice ale traducătorului Miguel Sáenz la o operă singulară, parţial aflată la Tetuan, din care m-am inspirat pentru cele două personaje secundare importante ale acestei poveşti.

Pentru a reconstitui traiectoria lunecoasă a vieţii lui Juan Luis Beigbeder, au fost de mare interes informaţiile oferite de istoricul Mohamed Ibn Azzuz, devotatul custode al legatului său. Pentru că mi-au facilitat întâlnirea cu el şi m-au primit la Asociaţia Tetuan-Asmir – vechiul şi frumosul Centru pentru Probleme Indigene – le mulţumesc lui Ahmed Mgara, Abdesalam Chaachoo şi Ricardo Barcelo. Aceleaşi mulţumiri i le adresez şi lui Jose Carlos Canalda, pentru detaliile biografice despre Beigbeder; lui Jose Maria Martinez-Val, care mi-a răspuns la întrebările despre romanul lui, *Llegará tarde a Hendaye* (Va sosi târziu la Hendaye), al cărui protagonist este fostul ministru; lui Domingo del Pino, care mi-a deschis, printr-un articol, uşa memoriilor scrise de Rosalinda Powell Fox, decisive pentru cursul acţiunii din acest roman; şi lui Michael Brufal de Megarejo, care m-a ajutat să-i iau urma neclară prin Gibraltar.

Deoarece mi-a oferit date importante despre Alan Hillgarth, Serviciile Secrete britanice din Spania şi taina cofetăriei Embassy, amintesc cordialitatea Patriciei Martinez de Vicente, autoarea cărţii *Embassy o la inteligencia de Mambru* (Embassy sau inteligenţa lui Mambru) şi fiica unui participant activ la acele acţiuni clandestine. Profesorului David A. Messenger, de la Universitatea din Wyoming, îi mulţumesc pentru articolul scris despre activităţile SOE în Spania.

În sfârşit, îmi exprim gratitudinea faţă de toţi cei care, într-un fel sau altul, mi-au fost aproape cât am scris această poveste, citind-o total sau parţial, încurajându-mă, corectându-mă, fluierând, bătând din palme sau, pur şi simplu, avansând zilnic alături de mine. Părinţilor mei, care

m-au sprijinit necondiţionat. Lui Manolo Castellanos, soţul meu, şi copiilor mei, Barbara şi Jaime, care mi-au amintit zi de zi, cu neobosita lor vitalitate, care sunt lucrurile cu adevărat importante. Numeroşilor mei fraţi, cu propriile lor poveşti, familiei mele periferice, prietenilor mei de *in vino amiciţia* şi dragilor mei colegi din *la creme* anglofilă.

Lolei Gulias, de la Agenţia Literară Antonia Kerrigan, pentru că a fost prima care a pariat pe scriitura mea.

Şi, în mod cu totul special, editoarei mele, Raquel Gisbert, pentru formidabilul profesionalism, capacitatea de a-şi face iluzii şi a cheltui energie, precum şi pentru că m-a suportat cu un umor şi o îndârjire de neînfrânt.

Bibliografie

Alcaraz, Ignacio, *Entre Espaha y Marruecos. Testimonio de una epoca: 1923-75,* Catriel, Madrid, 1999.

Idem, *Retratos en la memoria*, Catriel, Madrid, 2002.

Alpert, Michael, „Operaciones secretas inglesas en Espana durante la segunda guerra mundial”, în *Espacio, tiempo y forma*, seria V, Historia Contemporánea, nr. 15, 2002.

Armero, Josă Mario, *La politica exterior de Franco*, Planeta, Barcelona, 1978.

Balfour, Sebastiăn, Preston, Paul, *Espana y las grandespotencias en el siglo XX*, Critica, Barcelona, 1999.

Berdah, Jean Francois, „La propaganda cultural britanica en Espana durante la segunda guerra mundial a traves de la accidn del British Council. Un aspecto de las relaciones hispano-britânicas 1939-46”, în J. Tusell (ed.), *El regimen de Franco: politica y relaciones exteriores*, UNED, Madrid, 1993.

Cardona, Gabriel, *Franco y sus generale s. La manie ura del tigre*, Temas de Hoy, Madrid, 2001.

Caruana, Leonardo, „A wolfram în sheep's clothing: Economic warfare în Spain, 1940-44”, *Journal of Economic History*, 16,1, 2003.

Collado, Carlos, *Espaha refugia nazi*, Temas de Hoy, Madrid, 2005.

Eccles, David, *By Safe Hand: The Letters ofSybil & David Eccles, 1939-42*, The Bodley Head, Londra, 1983.

Franco Salgado-Araujo, Francisco, *Mis conversaciones privadas con Franco*, Planeta, Barcelona, 1976.

Halstead, Charles R., „Un africain meconnu: le colonel Juan Beigbeder”, *Revue d'Histoire de la Deuxieme Guerre Mondiale*, vol. 21, 1971.

Idem, „A «Somewhat Machiavellian» Face: Colonel Juan Beigbeder as High Commissioner în Spanish Morocco, 1937-1939”, *The Historian*, 37, 1, 1974.

Hoare, Samuel, *Ambassador on Special Mission*, Collins, Londra, 1946.

Ibn Azuz, Mohamed, „Una vision realista del protectorado ejercido por Espana en Marruecos”, *Actas del encuentro Espaha-Marruecos*, Publicaciones de la Asociacion Tetuân-Asniir, Tetuan, 1998.

Iglesias-Sarria, Manuel, *Mi suerte dijo si*, San Martin, Madrid, 1987.

Irujo, Jose Marfa, *La lista negra. Los espias nazis protegidos por Franco y la Iglesia*, Aguilar, Madrid, 2003.

Madariaga, Ma Rosa de, *Los moros que trajo Franco, Martînez Roca*, Madrid, 2002.

Martînez de Vicente, Patricia, *Embassy o la inteligencia de Mambru*, Velecâo, Madrid, 2003.

Merino, Ignacio, *Serrano Súñer. Historia de una conducta*, Planeta, Barcelona, 1996.

Messenger, David, „Against the grain: Special Operations Executive în Spain 1941-45”, *Special Issue on Special Operations Executive – New Approaches and Perspectives. Intelligence and National Security*, 20, 1, N. Wylic (ed.), 2005.

Moradiellos, Enrique, *Franco frente a Churchill*, Peninsula, Barcelona, 2005.

Morales, Victor*, Espana y el norte de Africa. El Protectorado espanol en Marruecos, UNED*, Madrid, 1986.

Moreno, Xavier, *Hitler y Franco. Diplomacia en tiempos de guerra, Planeta*, Barcelona, 2007.

Nerin, Gustau, *La guerra que vino de Africa*, Critica, Barcelona, 2005.

Nerin, Gustau, Bosch, Alfred, *El imperio que nunca existio. La aventura colonial discutida en Hendaye*, Piaza y Janes, Barcelona, 2001.

Palacios, Jesiis, *Los papeles secretos de Franco*, Temas de Hoy, Madrid, 1996.

Idem, *Las cartas de Franco*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2005.

Phillips, Lucas, *El Pimpinela de la guerra espanola 1936/39*, Juventud, Barcelona, 1965.

Pino, Domingo del, „Rosalinda Powell Fox: „Espía, amante, aventurera aristocratica?", AFEAR *Ideas*, 6, 2005.

Platon, Miguel, *Los militares hablan*, Planeta, Barcelona, 2001.

Powell Fox, Rosalinda, *The Grass and the Asphalt, Harter & Associates*, Puerto de Sotogrande, 1997.

Ridruejo, Dionisio, *Casi unas memorias*, Peninsula, Barcelona, 2007.

Romero, Ana, *Historia de Carmen. Memorias de Carmen Diez de Rivera*, Planeta, Barcelona, 2002.

Rojas, Carlos, *Diez crisis del franquismo*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2003.

Ros Agudo, Manuel, *La guerra secreta de Franco*, Critica, Barcelona, 2002.

Idem, *La gran tentacion. Franco, el imperio colonial y los planes de intervencion espanola en la segunda guerra mundial*, Styria, Barcelona, 2008.

Rubio, Javier*, Asilos y canjes durante la guerra civil espanola*, Planeta, Barcelona, 1979.

Salas Larrazábal, Ramon, *El Protectorado espanol en Marruecos*, MAPFRE, Madrid, 1992.

Sánchez Ruano, Francisco, *Islam y guerra civil espanola*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2004.

Sana, Heleno, *El franquismo sin mitos. Conversaciones con Serrano Súñer,* Grijalbo, Barcelona, 1982.

Serrano Súñer, Ramon, *Entre Hendaye y Gibraltar*, Ediciones y publicaciones espanolas, Madrid, 1947.

Idem, *Entre el silencio y la propaganda, la historia como fue. Memorias*, Planeta, Barcelona, 1977.

Schulze, Ingrid, „La propaganda alemana en Espana 1942-44", *Espacio, tiempo y forma*, seria V, Historia Contemporánea, 7, 1994.

Smyth, Denis, *Diplomacy and Strategy of Survival. British Policy and Franco's Spain*, Cambridge University Press, Cambridge, 1986.

Stafford, David, *Churchill and Secret Service*, John Murray, Londra, 1997.

Suârez, Luis, Espana, *Franco y la segunda guerra mundial*, Actas Editorial, Madrid, 1997.

Tussell, Javier (ed.), *El regimen de Franco: politica y relaciones exteriores*, UNED, Madrid, 1993.

Idem, „Los cuatro ministros de asuntos exteriores de Franco durante la segunda guerra mundial", *Espacio, tiempo y forma*, seria V, Historia Contemporánea, 7, 1994.

Velasco, Carlos, „Propaganda y publicidad nazis en Espana durante la segunda guerra mundial: algunas caracteristicas", *Espacio, tiempo y forma*, seria V, Historia Contemporánea, 7, 1994.

Vinas, Angel, *La Alemania nazi y el 18 de julio*, Alianza, Madrid, 1974.

Idem, Franco, *Hitler y el estallido de la guerra civil, Alianza*, Madrid, 2001.